

GUNĀRS ZIEMA

**RŪJIENAS
NOVADS**

RŪJIENAS NOVADS

E N A

L 99-6
168

L
90

Gunārs Ziema

RŪJIENAS NOVADS

Daba Iedzīvotāji Vēsture Vietvārdi
Izloksnes vārdi Folklorā

Rūjienā, 1999.gadā

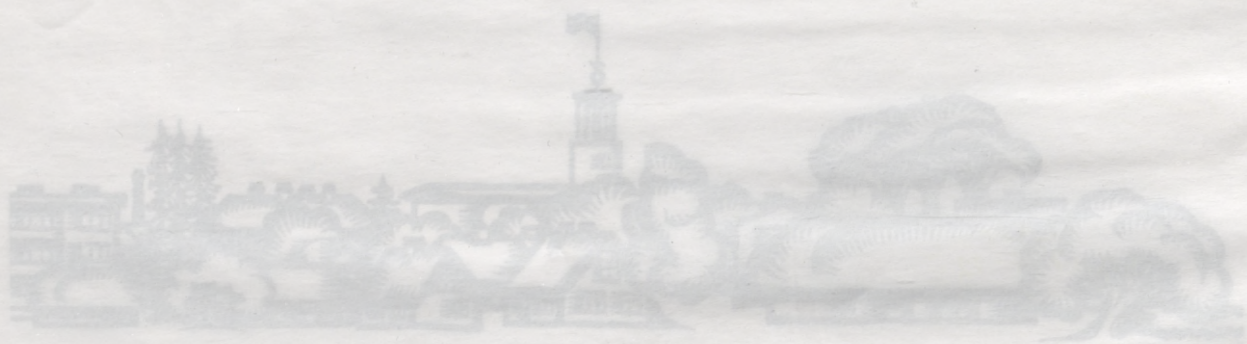
UDK 908 (474.3) + 947.43
Zi 231

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

99-12.798
0300038153

RŪJĪENAS NOVADS

Daba Iedzīvotāji Vēsture Vietvārdi
Izloksnes vārdi Folkloras

Rūjiena, 1999. gada

ISBN 9984-19-076-5

Satura rādītājs

Satura rādītājs	Veltījums dēliem Mārim Andrim Jurim	3 lpp
Priekšvārds		7
Ievads		8
Daba		10
Geoloģiskā uzbuve		10
Reliefs		12
Derīgo izstrādņu		16
Dzīvnieku un augu		16
Fauna un flora novienojumi		19
Lielās		26
Aukstās		31
Vāji		35
Jūrvi		43
Pļevas		49
Parki		50
Aizsargājamo koku		50
Geogrāfiskās ainavas		51
Ziemeļvidusjūras baltās jūras ielejā		52
Izmantotā literatūra		53
Iedzīvotāji		54
Kas Rūjienā apdzīvoja		56
Personālijas Jānis Landrāts		57
Izmantotā literatūra		58
Vēsture		69
Rūjienas novada hronika Jānis Landrāts		69
Rūjienas pilsētas izveidošanās		85
Rūjienas pilsnovads		94
Līvoniņu ordeņa pils		94
Rūjienas pilsēta un tās piecas nodalzināšanas		95
Zviedru karalis Rūjienā		96
Rūgas ielas mājas pirms pēdējā kara un tagad		96
Novada muižas J. Landrāts		101
Arakstes muiža J. Landrāts		102
Dāķeru muiža J. Landrāts		102
Kūleles muiža J. Landrāts		103
Rūjienas pilsētas domes — Sta. Sēdriņa ielā		104
Rūjienas pagasts, Jēru pagasts, pilsētas domes		105
Rūjienas pagasts, Nēvēdriņu pagasts, astoņu ielu		105
Rūjienas vidusskola, Sta. Sēdriņa ielā		106
Rūjienas Vēstnesis — Rūjienas pilsētas domes		107
Nurmju muiža V. Vilkina		

UDK 908 (474.3) + 927.44

Zi 231

Vēlījums bērniem
Māmiņām
Atmiņām
Jūnijam

Grāmata iespiesta ar Kultūrkapitāla fonda,
Rūjienas pilsētas domes, SIA «Sanat», Ipiķu
pagasta padomes, Jeru pagasta padomes,
Ķoņu pagasta padomes, Naukšēnu pagasta
padomes, Rūjienas vidusskolas, SIA «ZZ Dats»,
p/u «Rūjienas Vēstnesis» finansiālu atbalstu.

Satura rādītājs

Satura rādītājs	5.lpp
Priekšvārds	7
Ievads	8
Daba	10
Ģeoloģiskā uzbūve	10
Reljefs	12
Derīgie izrakteņi	16
Dižakmeņi un akmeņi Rūjienas novadā	16
Klimats	19
Fenoloģiskie novērojumi	24
Ūdeņi	26
Augsnes	31
Meži	35
Purvi	43
Pļavas	49
Parki	50
Aizsargājamie koki	50
Ģeogrāfiskās ainavas	51
Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts	52
Izmantotā literatūra	53
Iedzīvotāji	54
Kas Rūjienu apdzīvoja	56
Personālijas <i>Jānis Landrāts</i>	57
Izmantotā literatūra	68
Vēsture	69
Rūjienas novada hronika <i>Jānis Landrāts</i>	69
Rūjienas pilsētas izveidošanās	85
Rūjienas pilsnovads	94
Livonijas ordeņa pils	94
Rūjienas pilsēta un tās piecas nodedzināšanas	95
Zviedru karalis Rūjienā	95
Rīgas ielas mājas pirms pēdējā kara un tagad	96
Novada muižas <i>J.Landrāts</i>	101
Arakstes muiža <i>J.Landrāts</i>	102
Diķeru muiža <i>J.Landrāts</i>	102
Endzeles muiža <i>Dzintra Vende</i>	103
Eriņu muiža <i>J.Landrāts</i>	104
Jeru muiža <i>J.Landrāts</i>	105
Ķirbēnu muiža <i>J.Landrāts</i>	106
Nauksēnu muiža <i>Anita Viļkina</i>	107
Nurmu muiža <i>A.Viļkina</i>	107

Oleru muiža <i>J.Landrāts</i>	108
Paipusu muiža <i>J.Landrāts</i>	109
Rūjienas Lielā muiža <i>J.Landrāts</i>	109
Virķēnu muiža <i>J.Landrāts</i>	114
Rūjienas baznīcas konvents	115
Skolu pirmsākumi Rūjienas novadā <i>Eva Zālīte</i>	117
Vācu skola Rūjienā <i>Edmunds Rumba</i>	121
Uzņēmumi	122
Preses izdevumi	127
Rūjienas Sv.Bērtuļa baznīca	128
Eiropas kultūras mantojums Rūjienā	129
Gustavs Bergmanis paukojas ar Gēti <i>Valdis Rūja</i>	131
Poruks Rūjienā <i>Jānis Lapinš</i>	131
Apsīšu Jēkabs	131
Kārlis Zariņš <i>Arturs Bērziņš</i>	132
Harijs Liepiņš	132
Summentu dzimtas hronika	133
Raganas un burvji novadā	135
Kultūras pieminekļi	136
Izmantotā literatūra	138
Vietvārdi	139
Māju saraksts	140
Ipiķu pagasta mājas	155
Jeru pagasta mājas	159
Ķoņu pagasta mājas	167
Lodes pagasta mājas	171
Naukšēnu pagasta mājas	174
Vilpulkas pagasta mājas	180
Pļavu vārdi	185
Rūjienas novada apvidus (izloksnes) vārdi	188
Ievads	188
K.Students «Ceļinieks»	188
Folklorā	218
Teikas	218
Anekdotas	224
Paražas	231
Tautas dziesmas	234
Par ko runā rūjieniešu dainas?	271
Par rūjieniešu ceļošanu tautas dziesmās	273
Miklas	275
Sakāmvārdi	275
Ticējumi	275
Bursana	289
Izmantotā literatūra	296
Autori par sevi	297

Priekšvārds

Darbs adresēts skolotājiem un skolēniem, studentiem un robežsargiem, novadniekiem, visiem, kam nepieciešamas ziņas par Rūjienu un tās apkārtni. Grāmatā apkopoti visdažādākie dati par novadu. Katra sadaļa ir tikai iezīmējums par attiecīgo jautājumu. Tas ir ierosinājums tālākam darbam novada izziņāšanā.

Grāmatā Rūjienas novadā ietverta pilsēta, Ipiķu, Jeru, Koņu, Lodes, Nauksēnu un Vilpulkas pagasts.

Daba

Ģeoloģiskā uzbūve. Dotas pieejamās ziņas par novada ģeoloģiju, ģeomorfoloģiju. Novada zonējums ģeomorfoloģiskos veidojumos. Ziņas par drumliniem, to izcelsmi.

Reljefs. Drumlinu un dauguļu apgabali.

Derīgie izrakteņi: grants, smiltis, kūdra, sapropelis, krājumi, ieguves vietas.

Klimats raksturots ar vairāk nekā 100 gadus senās Rūjienas meteostacijas datiem. Vietējie klimata rādītāji salīdzināti ar attiecīgiem mērījumiem Rīgā un Valmierā. Fenoloģiskie novērojumi, kurus veicis Jeru pag. zemnieks Atis Lieļbārdis.

Upes, garākas par 1 km. Sadalījums pēc garuma. Hidroloģiskais tīkls - km/km². Sīks Rūjas upes apraksts ar kritumiem.

Augsnes novada pagastos. Parādīta augšņu veidu platība hektāros un procentos no kopējās zemes platības. Augšņu cilmieži. Meliorēto zemju platības.

Purvi, lielāki par 1 ha. Purva veids, kūdras daudzums tajā. Rūpnieciskās ieguves iespējas. Purvu izmantošana.

Meži pagastos un pa mežniecībām. Mežainības procenti, salīdzinājums ar pirmskara stāvokli. Meža dzīvnieku skaits. Aizsargājамie dzīvnieki. Mednieku skaits.

Ģeogrāfiskās ainavas. Piederība valsts ainavzemēm. Novada ainavas.

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts – novada daļa rezervātā, režīmā atsevišķās teritorijās.

Iedzīvotāji

Iedzīvotāju skaita dinamika novadā (1897 - 1994). Aprēķināts apdzīvojuma blīvums pagastos, salīdzinot ar pirmskara stāvokli, ar Latvijas vidējiem rādītājiem. Iedzīvotāju tautība pilsētā un pagastos. Sadalījums pēc dzimuma, vecuma. Izglītība.

Ievērojamie cilvēki, viņu dzīves dati.

Vēsture

Izmantota J. Landrāta izveidotā novada notikumu hronoloģija, sākot ar pirmiem iecelotājiem Zvejnieku apmetnē pie Rūjas pirms 9 gadu tūkstošiem, beidzot ar mūsdienām. Sinhrons notikumu apskats Latvijas teritorijā. Novada muižu vēsture. Novada skolu vēsture. Rīgas ielas vēsture. Rūjienas izveidošanās no miesta ar 5 mājām par pilsētu ar 4000 iedzīvotājiem. Dažu lielāko uzņēmumu vēsture.

Lauku mājas

Izveidots māju saraksts visiem 6 pagastiem, norādot, kādā pagastā attiecīgā māja atrodas. Māju sarakstā pa pagastiem pievienoti gadi, kad šī māja minēta kādā no avotiem. Pēdējā uzskaitē 1994. gadā. Uzzādīts, cik % māju saglabājušās pēckara gados.

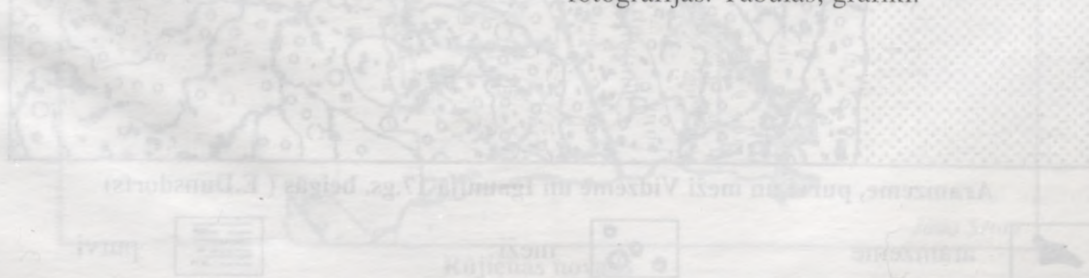
Apvidus (izloknes) vārdi

Lai saglabātu īpatnējos Rūjienas novada izloknes vārdus, izveidota vārdnīca ar apm. 1500 vārdiem. Katram vārdam dots literārās valodas sinonīms un teicienā parādīta tā pielietošana.

Folklorā

Sakopots ap 500 tautas dziesmu, kas pierakstītas Rūjienas novadā. Savāktas novadā pierakstītas teikas, vairākas vēl npublicētās. Novadā pierakstītās anekdotes, paražas, ticējumi, buramvārdi.

Darbu ilustrē Rūjienas kartes sākot ar 1816. gadu līdz mūsdienām. Upju, purvu, augšņu, reljefa u.c. shēmas. Dabas objektu un vēsturisku celtnu fotogrāfijas. Tabulas, grafiki.

levads

Sākot ar 17. gadu simteni, zviedru laikiem, diezgan pilnīgi iespējams izzināt Rūjienas novada vēsturi. Tomēr tikai 18., 19. gadu simtenī plašāk kļūst zināmas personības, kuras darbojušās Rūjienas pusē. Vispirms tie ir vācieši, piemēram, Gustavs Bergmanis (1749. – 1814.). Viņu cariskajā Krievijā pazina kā neatlaidīgu baku potētāju. Latvijā Rūjienas mācītājs kļuvis pazīstams kā pirmais latviešu tautas dziesmu iespiedējs. Pasaulē pazīst no tās pašas dzimtas nākušo valodnieku Benjaminu Bergmani (1772. – 1856.) un kirurgu Ernstu Bergmani (1836. – 1907.). Latvijas vēsturē palicis Rūjienas Lielās muižas barona Hamilkāra Felkerzāma vārds (1811. – 1856.).

Pienāca laiks latviešiem. Andrejs Beldavs – Rūjienas Lielās muižas zemnieks, kurš pirmais no muižnieka izpirka savu māju. Viens no pirmajiem latviešu tautības gleznotājiem un latviešu mākslinieku kopas dibinātājs Ādams Alksnis (1864. – 1897.). Piektā gada revolūcijas zemnieku ģenerālis Krišjānis Bočs (1875. – 1908.). Latvijas sūtnis Anglijā Kārlis Zariņš (1879. – 1963.) un vēl daudzi citi.

Arī pēdējā Latvijas atmodā izskanēja Rūjienas vidusskolas absolventa akadēmika Arņa Kalniņa

vārds. Pie rūjieniešu pulka sevi piebiedro aktieris Harijs Liepiņš. Latvijas ziemeļu nomale, Rūjienas novads, bagāts enerģiskiem un gaišiem cilvēkiem. Pētot vēsturi, atklājās, ka jau 17. gadu simtenī apvidus Vidzemē ar vislielākām aramzemes (tīrumu) platībām atrodas Rūjienas apkārtnē. Tādēļ nav brīnums, ka nelielā platībā apkārt Rūjienai koncentrējušās 12 muižas (17. g.s.): Rūjienas mācītājmuiža, Terneja, Eriņi, Jurata, Jeri, Streida, Tediņi, Rūjienas Lielā, Virkēni, Endzele, Stilla, Nauksēni.

Šajā novadā bija daudz tīrumu un tātad attīstīta lauksaimniecība. Klimatiskie apstākļi te bargāki nekā citur Vidzemē. Cēlonis meklējams samērā īpatnēju dabas apstākļu sakrītībā. Ledus laikmeta beigu posmā (pirms 10 000 gadiem) Rūjienas - Burtņieku apgabalā zemes virsmas veidošanās procesu rezultātā izveidojušies labvēlīgi apstākļi zemkopībai. Darbā raksturoti šie dabas faktori.

Rūjienas novads ir no visām pusēm norobežots ar dabiskiem šķēršļiem. No dienvidiem Seda ar tās mežu joslu. Rietumos Rūja ar purviem, Ramata arī ar purviem un mežiem. Ziemeļos meži un purvi – ūdens šķirtne starp Burtņieka un Virtsezeru. Austrumos Kire un Ace ar purviem un

Aramzeme, purvi un meži Vidzemē un Igaunijā 17.gs. beigās (E.Dunsdorfs)

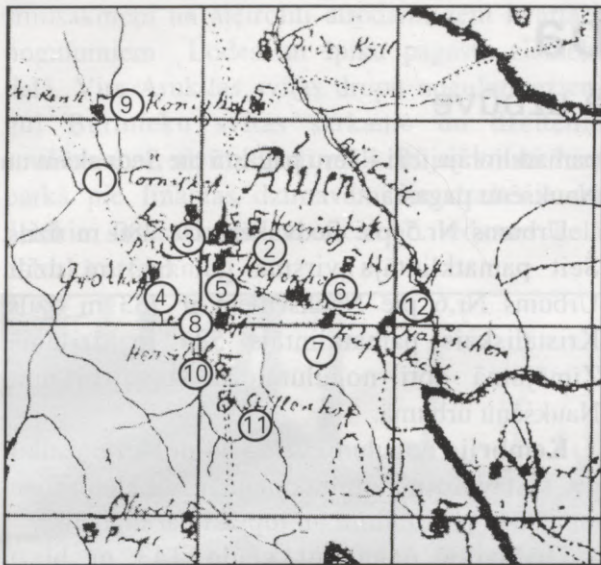
aramzeme

meži

purvi

Rūjienas novads 1686.g. (E.Dunsdorfs)

Muižas:

1.Terneja	5.Streida	9.Virkēni
2.Eriņi	6.Jurata	10.Endzele
3.Mācītājmuiža	7.Tediņi	11.Stillas
4.Rūjienas Lielā	8.Jeri	12.Nauksēni

mežiem. Un vidū – Rūjienas novads ar ārēm- tūrumiem. Savā laikā visu šo novadu ietilpināja vienā veidojumā – Rūjienas baznīc draudzē.

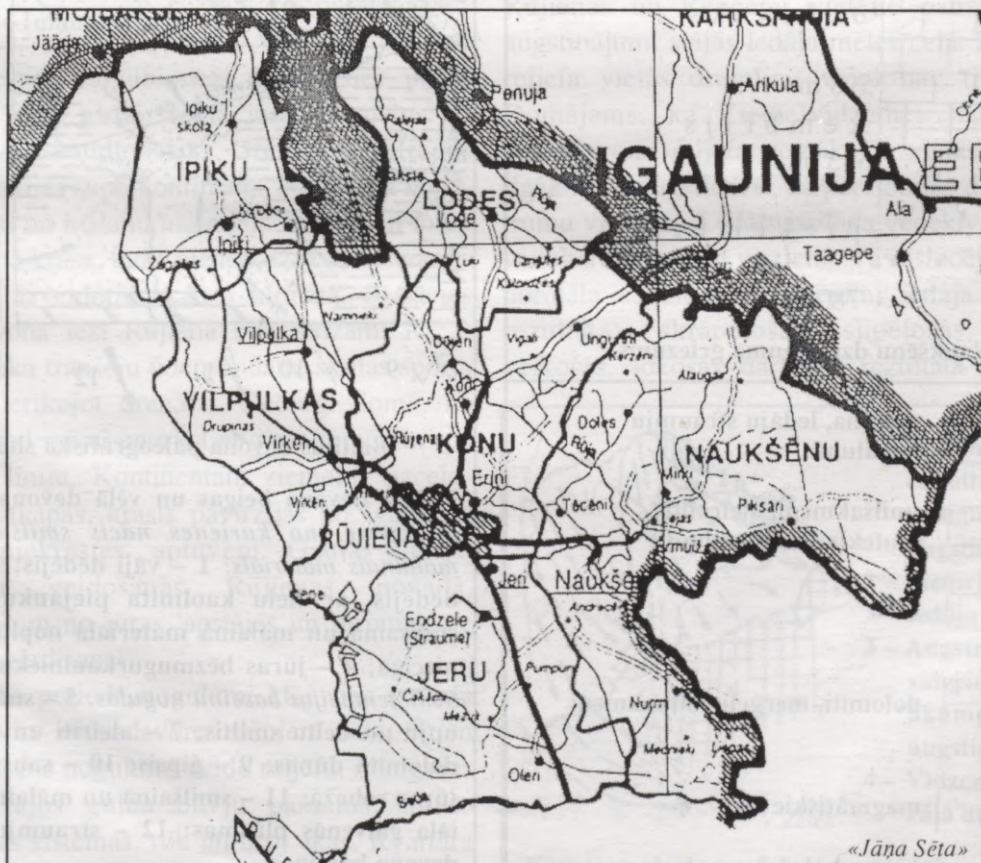
Darba veikšanā neiztiku bez atsaucīgu cilvēku līdzdalības. Tie bija V.Zelčs, I.Kizika un E.Kagaine, T.Grasis, L.Ziema Rīgā. J. Kalnačs,

I. Ābols, A.Vilkina Valmierā, I.Bokta, N.Dučuks, I.Ferdere, I.Fridrihsone, I.Jēkabsons, G.Karlsonē, M.Karselis, J.Landrāts, M.Leska, A.Lielbārdis, D.Ozols, V.Pūce, V.Rauska, E.Rumba, M.Rušiņš, V.Seilis, R.Tenteris, M.Zariņa un vēl citi. Liels paldies viņiem un nenosauktajiem!

Rūjienas novads atrodas Vidzemes ziemeļrietumos, Valmieras rajona ziemeļu daļā. Novadā ir vistālākais Latvijas ziemeļu punkts – Ipiku pagasta Garlīdumu māju zemē ar koordinātēm 58° 05' 12" ziemeļu platuma un 25° 11' 59" garuma.

Novada ziemeļu robeža ir reizē arī Latvijas valsts robeža ar Igauniju. Austrumos novads robežojas ar Valkas rajona Ērgemes un Kārķu pagastiem. Dienvidos un rietumos tas pieslēdzas Valmieras rajona Rencēnu, Burtnieku, Vecates, Sēļu un Ramatas pagastiem.

Rūjienas novada administratīvais iedalījums: Rūjienas pilsēta (no 1920.g.), platība 7,62 km² ar 3849 iedzīvotājiem (1997.g.). 6 pagasti: Ipiku pag. 67,4 km², 392 iedz., Jeru pag. 125 km², 1475 iedz., Koņu pag., 86,9 km², 797 iedz., Lodes pag. 67,0 km² 475 iedz., Nauksēnu pag. 193,8 km², 1707 iedz., Vilpulkas pag. 88,5 km², 760 iedz. Novads aizņem 636,5 km² lielu platību ar aptuveni 9500 iedzīvotājiem.

Rūjienas novads

«Jāņa Sēta»

Daba

Ģeoloģiskā uzbūve

Kristaliskais pamatklintājs. Rūjienas novads ietilpst kristaliskā pamatklintāja Limbažu kāples zonā. Novada dienvidaustrumu daļa Naukšēnu un Jeru pagastos piesienas Valmieras – Lokno pamatklintāja izcilņa rietumu nogāzei. Tādēļ Rūjienas novadā prekembrija kristaliskos iežus sastop seklāk – 550 m līdz 650 m dziļi (citur Latvijā – 1880 m dziļumā). Rūjienas novadā ir izdarīti divi dziļurbumi, kuros uzurbti kristaliskā

pamatklintāja ieži – Jeru pagastā pie Sedvakām un Naukšēnu pagastā.

Urbums Nr.5 pie Sedvakām ir 780 m dziļš. Šeit pamatklintāja virsma guļ 643 m dziļi. Urbums Nr.6 pie Naukšēniem ir 733 m dziļš. Kristaliskais pamatklintājs 584 m dziļumā. Zīmējumā doti nogulumiežu slāņu biezumi Naukšēnu urbumā.

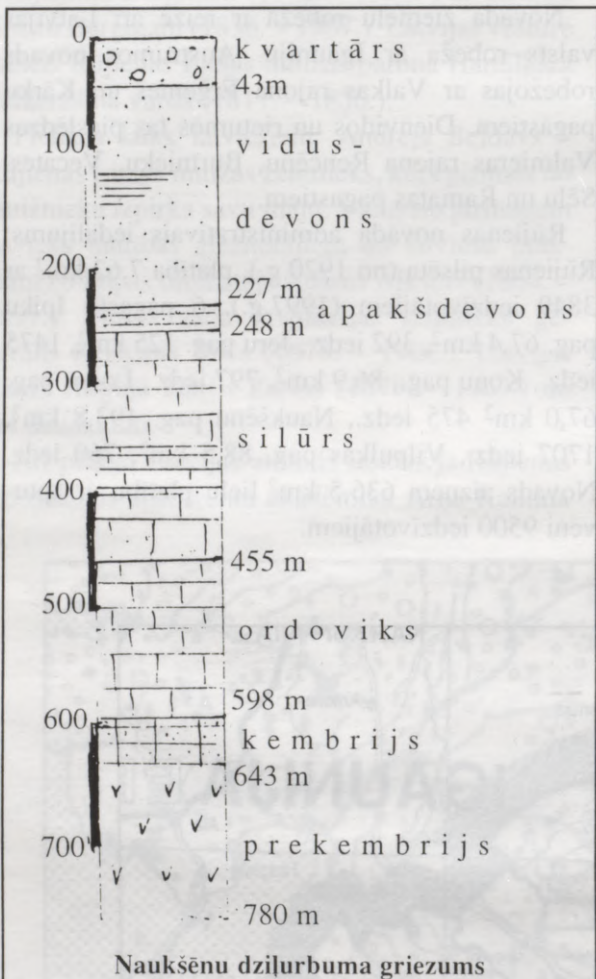
Kembrija nogulumi veido 43 m biezu slāņkopu, sastāvošu no smilšakmeņiem un aleirolītiem (smalkāki par smiltīm un rupjāki par māliem).

Ordovika nogulumi veido 143 m biezu slāņkopu. Šajā periodā teritoriju klāja jūra, tādēļ nogulumus veido kaļķakmeņi, merģeļi un māli.

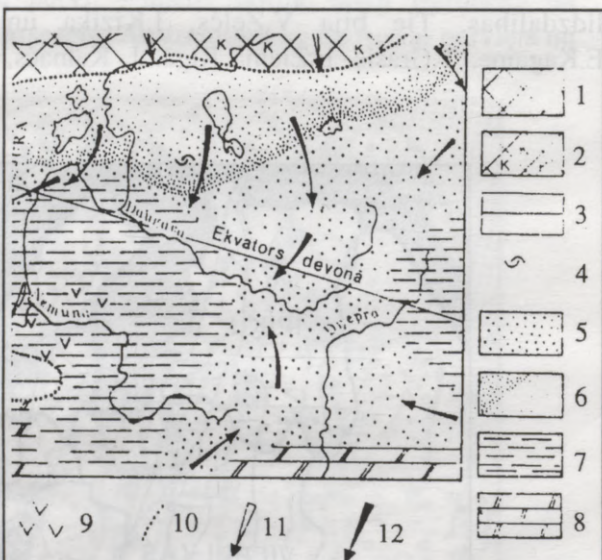
Silūra nogulumi atrodami 207 m biezumā. Tie ir jūras nogulumi: kaļķakmeņi, dolomīti, merģeļi.

Devona nogulumi sākas 248 m dziļumā, veidojot 227 m biezu slāņkopu. Apakšējā devonā, kura nogulumi guļ 21 m biežā slānī, atrasti jūras nogulsnēti smilšakmeņi un aleirolīti, māli.

Vidusdevona nogulumi Naukšēnu urbumā 184 m biezumā. Vecākie Arukilas svītas

- morēna, ledāju straumju nogulumi
- smilšakmeņi, aleirolīti (putekļveida nogulumi)
- māli
- dolomīti, merģeļi, kaļķakmeņi
- magmātiskie ieži

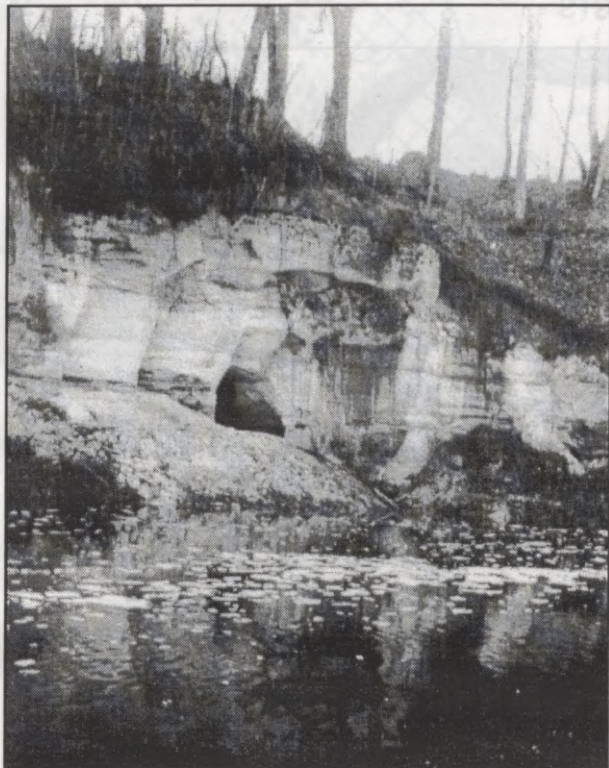

Baltijas devona paleogrāfiskā shēma

Vidējā devona beigas un vēlā devona sākums. *Sauszeme, no kurienes nācis smilšainais un mālainais materiāls:* 1 – vāji dēdējis; 2 – stipri dēdējis, ar lielu kaolinīta piejaukumu; 3 – smilšainā un mālainā materiāla noplūde bijusi niecīga; 4 – jūras bezmugurkaulnieku atliekas. *Sedimentācijas baseinu nogulas:* 5 – smiltis; 6 – upju un deltu smiltis; 7 – aleirolīti un māli; 8 – dolomīta dūņas; 9 – ģipsis; 10 – sauszemes un jūras robeža; 11 – smilšainā un mālainā materiāla galvenās plūsmas; 12 – straumju virzieni devona baseinos.

V.Kuršs

smilšakmeņi un aleirolīti atrodami zem kvartāra nogulumiem Lodes un Ipiķu pagasta ziemeļu daļā. Virs Arukilas svītas drupu nogulumiežiem gul Burtnieku svītas sarkanie un dzeltenie smilšakmeņi, aleirolīti un māli. Rūjas krastā Jeru parkā pie Imantas dzirnavām šie dzeltenie un pelēkie smilšakmeņi un aleirolīti redzami lielā dabiskā atsegumā.

Vidusdevona iežu atsegums Rūjas krastā pie Imantas dzirnavām *R.Tenteris*

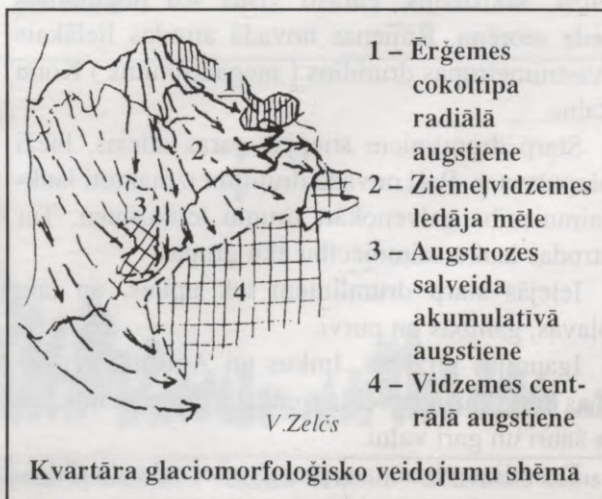
Vidusdevona nogulumieži veidojušies pirms apm. 350 milj. gadu seklā jūrā. Ziemeļos no Latvijas – Skandināvijā, Grenlandē atradās Ziemeļatlantijas superkontinents. No tā jūrā nonāca smilšaini un mālaini materiāli. Smilšu un mālu koši sarkanā krāsa, kuru piedod dzelzs savienojumi, varēja izveidoties karstā klimatā. Sarkanās krāsas devona ieži Rūjienā bija redzami Rīgas ielā, kad raka tranšeju ūdensvadam, skolas sporta laukumā, ierīkojot drenāžu. Ģeologi domā, ka ekvators tad gāja cauri Latvijai apmēram pa Daugavas līniju. Kontinentam ziemeļos paceloties, jūra atkāpās, krasts pavirzījās no Igaunijas ziemeļu piekrastes aptuveni Gaujas līnijā. Nogulumu veidošanās Rūjienas novadā, paceloties tam no jūras, apstājās un turpmāk tie paklāvās noārdīšanai.

Kvartāra perioda nogulumi klāj visu novada teritoriju virs vidusdevona slāņiem līdz 50 m biezā slānī. Šie nogulumi veido reljefu, ir augsnes cilmieži, tajos gulda būvju pamatus, ierīko meliorācijas sistēmas, rok un urbja akas. Kvartāra nogulumieži apgādā mūs arī ar derīgiem izrak-

teniem: smiltīm, granti, māliem, akmeņiem, kūdru, sapropeli.

Rūjienas novadā kvartāra segas biezums svārstās no dažiem metriem līdz 10 – 40 m. Šī perioda nogulumus iedala pleistocēna (leduslaikmeta) un holocēna (pēcloduslaikmeta) veidojumos. Pleistocēnā Latviju četras reizes sedza ledāja sega. Pēdējā apledošanas laikā veidojās Baltijas horizonta nogulumi. Tie sastāv no morēnas (akmeņains, smilšains māls), fluvioglaciāliem nogulumiem (tekošu ūdeņu šķiroti ieži - smiltis, grants, oli), limnoglaciāliem nogulumiem (stāvošos ūdeņos veidojušies ieži - māli un aleirolīti), eoliem sanesumiem (vēja veidotas smilšu kāpas) un aluviāliem nogulumiežiem (upju sanesumi).

Holocēna (pēcloduslaikmeta) nogulumus reljefa zemākajās vietās veido upju un ezeru nogulumi, kā arī kūdra, sapropelis, avotkalķi un vēja sanestas smiltis. Rūjienas novada kvartāra nogulumi uzkrājušies Ziemeļvidzemes ledāja mēles darbības rezultātā. Te izveidojies Burtnieku - Rūjienas drumlinu rajons. Drumlini ir klaipeveida zemes valņi, izstiepti ledāja kustības virzienā. Visa Burtnieku – Rūjienas drumlinu lauka platība 2 320 km² ar kopskaitā vairāk nekā 1430 drumlinu valņiem. Drumlinu lauks aizņem Ziemeļvidzemes pamatiežu pazeminājumu, kura virsma ir vidusdevona Burtnieku svītas smilšakmeņi. Drumlinu koncentrācija lielāka tur, kur pamatiežu virsmā šķērseniski ledāja kustības virzienam Rūjienas un Rencēnu vietējie pamatiežu paugstinājumi stājās ledāja mēles ceļā. Zemākajās reljefa vietās drumlinu valņi nav tik izteikti. Domājams, ka Ziemeļvidzemes ledāja mēle vidusdevona reljefa zemākajās vietās noturējās ilgāk nekā augstienēs. Tā pārvietojās dienvidaustrumu virzienā. Ledājs izplūda vēdekļveidīgi galvenokārt austrumu virzienā. Tā dislocējošās (iežu normāla sagulumu traucējumi ledāja spiediena rezultātā), skrāpējošās, slipējošās, bīdošās, velkošās, lokošās darbības rezultātā izveidojās

drumlinu lauks. Novada ziemeļaustrumu daļā uz rietumiem no līnijas Raudava - Rūja - Rūjienas - Valkas bijušā dzelzceļa stīga atrodas cits kvartāra reljefa veidojums – Ērģemes pauguraine, kas savukārt ir Igaunijas Sakalas augstienes turpinājums Latvijā. Pamatiežu virsma šajā apgabalā augstāka nekā drumlinu teritorijā. Arī novada augstā-

kais punkts – Piku kalns Nauksēnu pagastā (105,2 m vjl 27,5 m rel. augst.) atrodas šajā augstienē. Pauguru ģeoloģiskais sastāvs līdzīgs drumlinu sastāvam. Kodolā smiltis, grants, oli, pārklāti ar morēnu un pašā pagasta austrumu stūrī ar limnoglaciāliem māliem, kas veidojušies Strenču sprostezerā, beidzoties ledus laikmetam.

Rūjienas novads pēc jaunākā reljefa veidojumu iedalījuma ietilpst divos rajonos: Ziemeļvidzemes zemienē un Ērģemes – Dakstu paugurainē.

Novada reljefa veidošanā vislielākā nozīme bijusi pēdējam leduslaikmeta apledojumam (saucas Valdaja apledojums), kas izveidojis zemes virsmas formas no nogulumu kārtas 10 – 40 m biezumā. Reljefa veidošanās turpinājusies arī pēcdedus laikmetā, kas ilgst 10 – 12 tūkstoš gadu.

Drumlini

Rūjienas novads atrodas Ziemeļvidzemes zemienes Burtnieku līdzenumā, kur aizņem daļu Burtnieku – Rūjienas drumlinu lauka. Mūsu novada drumlinu apgabals ir ap 485 km² liels ar apm. 130 drumliniem. Tā ir 1/5 no visas drumlinu lauka platības un 1/10 no drumlinu kopskaita.

Drumlini ir 100 - 400 m plati un 1 – 3 km gari, 5 – 20 m augsti lēzeni klaiņveida reljefa veidojumi. Visiem tiem gareniskās ass orientētas ledāja Ziemeļvidzemes mēles kustības virzienā. Rūjienas novadā šī ledāja daļa ir virzījusies no ziemeļrietumiem uz dienvidaustrumiem, izplūstot vēdekļveidīgi.

Drumlinu kodolā atrodas morēna, smiltis, grants, puteklains materiāls, smilšakmens no vidusdevona nogulumiem, akmeņi. Ledājs visus šos materiālus ir gumdijis, bīdījis vienu otram virsū, sakrokojis. Parasti visus šos nogulumus sedz morēna. Rūjienas novadā atrodas lielākais Austrumeiropas drumlins (megadrumlins) Konu kalns.

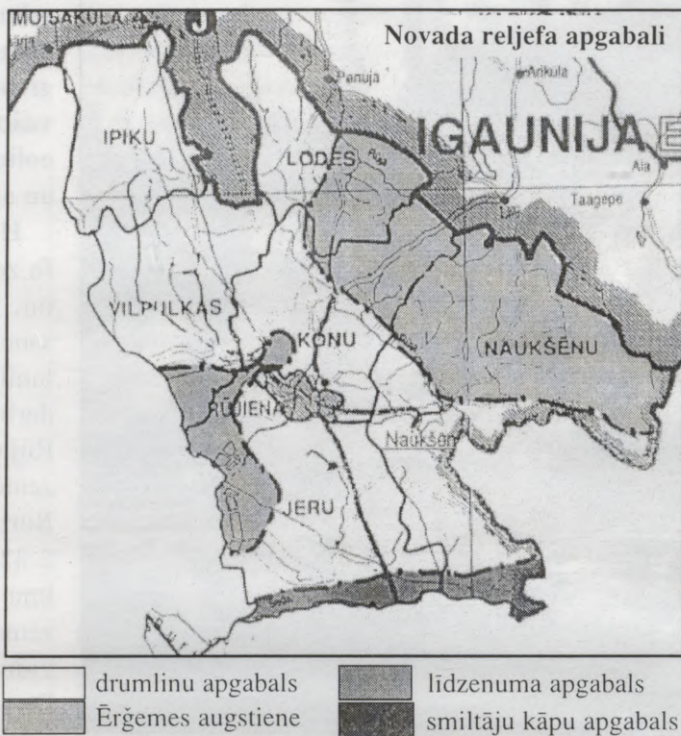
Starp drumliniem stiepjas garas ielejas, bieži pārpuvotas. Paši novada drumlini izmantoti lauksaimniecībā galvenokārt tīrumu ierīkošanai. Tur atrodas lauku saimniecību ēku grupas.

Ielejās starp drumliniem tek upītes, ap tām plavas, ganības un purvi.

Igaunijas virzienā, Ipiķos un Arakstē, vērojamas drumlinu adatveida formas – drumlinoidi, kas ir šauri un gari vaļņi.

Drumlinu virzienam piemērojies arī ceļu tīkls –

Reljefs

tie iet pa vaļņu mugurām.

Tā kā uz drumliniem atrodas tīrumi un arī lauku mājas, tad novada drumlini nosaukti pēc zemnieku saimniecībām, kas uz tām iekārtotas. Dažiem drumliniem, sevišķi tiem, kuri virs apkārtnes pacelas augstāk, doti «kalnu» nosaukumi. (vjl – virs jūras līmeņa.)

Ipiķu pagastā

Apalais kalns Ipiķos pie meža, senos laikos tur bijusi baznīca ar kapiem.

Arķis, 49,3 m vjl

Arslauznis, 84,6 m vjl

Brindas kalns pie Igaunijas robežas, 81,6 m vjl, 1,8 km garš.

Dzintarkalniņš pie Dzintaru mājām.

Frančkalniņš pie Vingalu mājām.

Glāžkalns pie Riju mājām mežā.

Ipiķu dzirnavas, 76,7 m vjl

Kalnroču kalns, 74,4 m vjl

Kinebkalns pie Laņģu mājām.

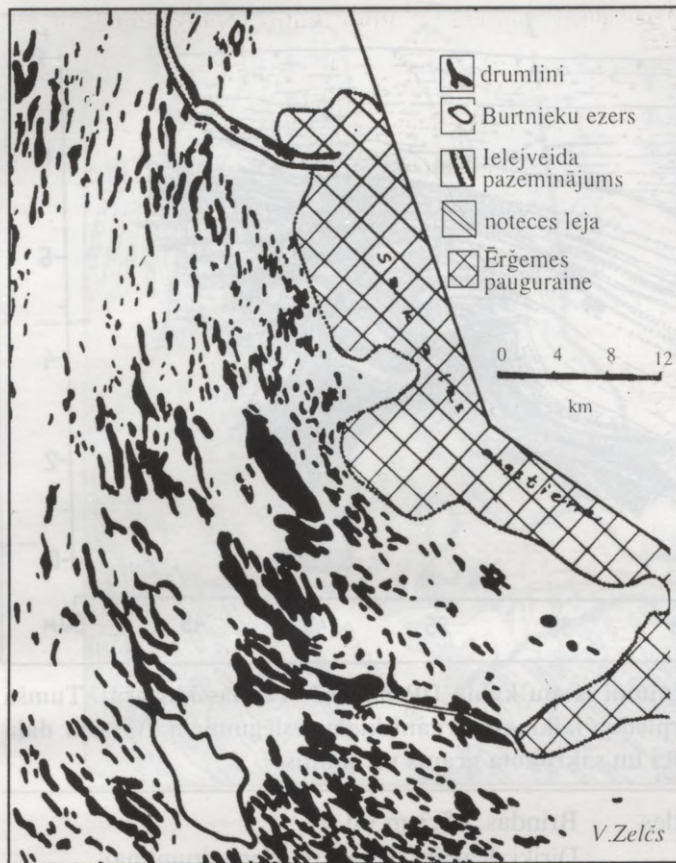
Kiuzikkalniņš pie Kamalu mājām.

Kogulpētis pie Mangām, 76,44 m vjl

Kungkalniņš pie Krūzlaņa.

Lejasponte, 79,5 m vjl

Lielkalns Garlīdumu ganībās.

Rūjienas - Burtnieku drumlinu lauks

Lukstiņkalns pie Lukstiņu mājām Ķirbēnu mežā, relat. augst. 8,5 m.

Mačkalniņš pie Kamalu mājām, relat. augst. 8,5 m.

Mērkalniņš.

Rijas kalniņš pie Rijām, 81,1 m vjl (senā danču vietā).

Titas kalns, 84,3 m vjl, Pestavas augstais krasts.

Vanakapi pie Vanamājas.

Jeru pagastā

Augstie kalni. 53,1 m vjl, Taškas, Rodes, Muižniecīns.

Briedišu kalns - kapsēta, 54 m vjl, relat. augst. 11 m.

Briežkalni pie Briežu mājām, dalēji norakti māla ieguvei zivsaimniecības dambjiem. 57 m vjl, relat. augst. 15 m.

Grūdums pie Grūdumu mājām, 56,4 m vjl

Jānkalni pie Sedas.

Jēcis, mežu vidū, 58,3 m vjl

Jenču kalns, 76 m vjl

Klimpas kalns, uz tā Klimpu mājas, 65,4 m vjl

Kubučkalns, uz tā Škudiņi.

Lidava, 56,5 m vjl

Mālkalni pie Pilauriem, 63,6 m vjl, relat. augst. 10 m.

Plūpatas kalns, 64,2 m vjl

Rūjienas muižas kalns.

Sedas kalns, 66 m vjl, relat. augst. 26 m (virs Sedas upes).

Sedvakkalns, 59 m vjl, relat. augst. 17 m.

Vēveru kalns, 75 m vjl

Zaltes kalns, 56 m vjl

Koņu pagastā

Apškalns (vecā skola).

Brāžkalns Brākšās 51,9 m vjl

Dīkerkalns, Kazerkalns, baronu kapi.

Jekškalns.

Juratas pilskalns.

Kabuļkalns.

Kipkalns.

Klapkalns, bijušas dzirnavas.

Koņu kalns, lielākais Latvijas (iespējams arī Eiropas) drumlins (megadrumlins).

Tā izmēri: garums 9,6 km; platums 2,4 km relatīvais augstums 35 m; absolūtais - 92,6 m vjl

Atsevišķām augstākām vietām doti savi vietējie nosaukumi: Brākškalns, Dīkerkalns, Kabuļkalns, Kazerkalns, Kuķu

kalns, Liepkalns, Virškalniņš Paipužos.

Rozas kalns.

Rūjienas pilskalns.

Skudru kalns (pie Muršām).

Springkalns.

Tilikas kalns.

Lodes pagastā

Āpškalniņš Arakstē.

Arakste 76,2 m vjl

Aunu kalns pie Kerrām.

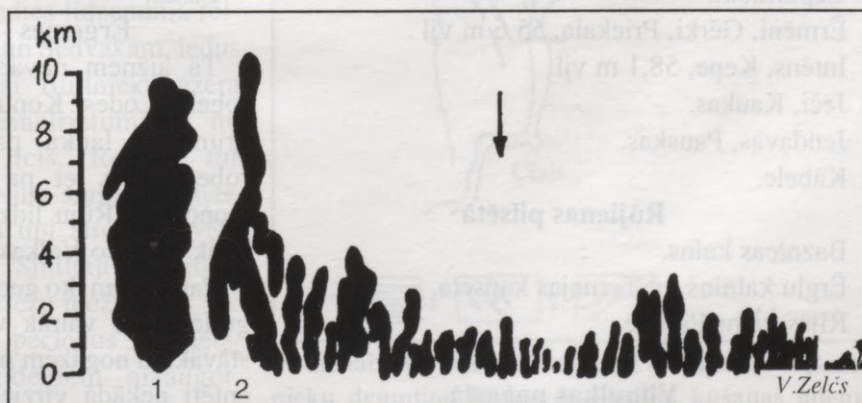
Baznīckalns Lodē pie Kalējmājas.

Brakšiņas.

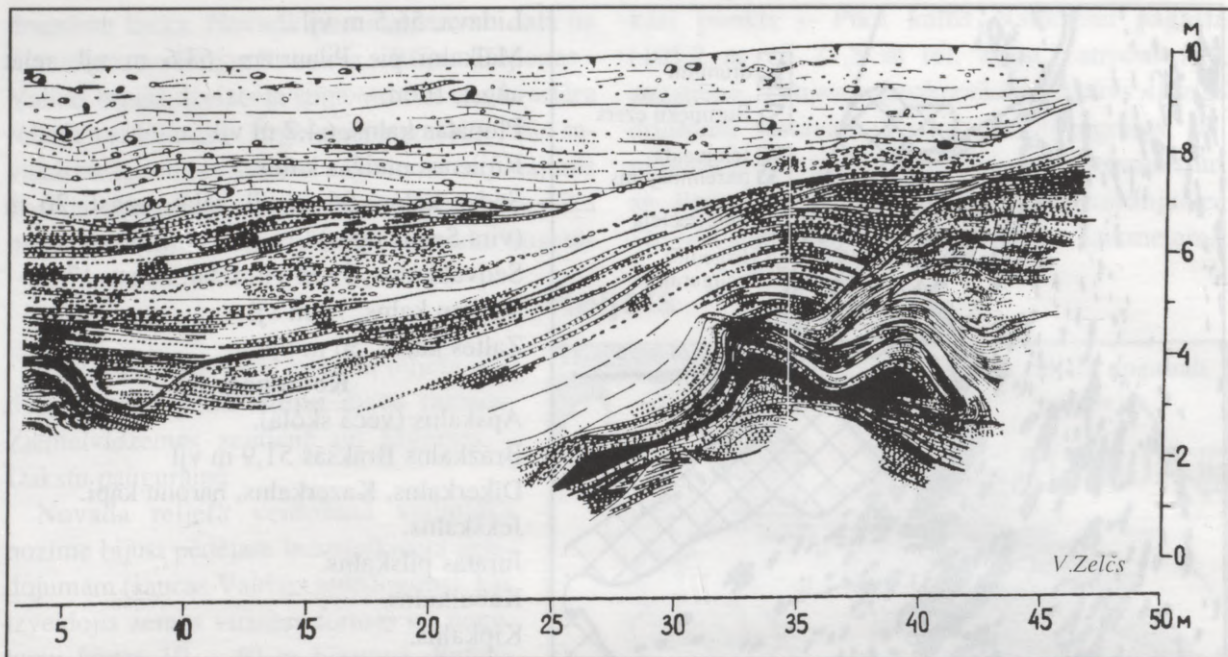
Dūču kalns, norakts grantij.

Enču kalns blakus Luikslejai.

Gerts, Ķerts kalns pie Rūjas upes it kā sens pilskalns.

Drumlinu izmēri Rūjienas apkārtnē. 1 - Koņu kalns, 2 - Sedvakas kalns

Ledāja veidoti nogulumu sabīdījumi un sakrokojumi Koņu kalna DR nogāzē (Teimas karjerā). Tumšā krāsā – māla kārtā ar māla šķembām un starpledus laikmeta organiskiem ieslēgumiem. Virsējā daļā sarkanbrūna morēnas mālsmitis. Citur – sabīdīta un sakrokota grants un smiltis.

Kalkkalniņš - apaļš paugurs 8 m augsts Lodes centrā, esot bijis kalku ceplis.

Kalnurgas 78,6 m vjl, meliorēts tīrums.

Kerzas kalns Lodē.

Lapskalns (Arakstē).

Lejaszagatas 72,9 m vjl

Lielkalns, Puigu kalns, norakts grantij.

Liepaskalns pie Kalntontēm 76,5 m vjl

Lucas kalns (Arakstē) 81,1 m vjl

Mikelkalns, uz tā Mikelkalna mājas 10 m virs apkārtnes, tīrums.

Silkalns, uz šosejas, kas savieno Lodi ar Araksti.

Solterkalni pie Solteru mājām.

Stāvais kalns pie Kriķu mājām.

Ūskalns.

Vikkalns 8,5 m virs apkārtnes, bijušas vējdzirnavas.

Naukšēnu pagastā

Ābelis, 68,7 m vjl

Cepurnieki.

Ērmēni, Gērķi, Priekala, 55,6 m vjl

Intēns, Kepe, 58,1 m vjl

Jēči, Kaukas.

Jendavas, Pauskas.

Kābele.

Rūjienas pilsētā

Baznīcas kalns.

Ērgļu kalniņš un Ternejas kapsēta.

Rijas kalns Pārūpē.

Vilpulkas pagastā

Brākšas kalns

Brindas, 65,3 m vjl

Dīriki, Kalniņi, Ullas (uz viena drumlina),

67,0 m vjl

Kauliņi.

Kaziņas, Rukuļi, 58,8 m vjl

Klāvi, Lauri, 52,9 m vjl

Krāņi, 68,4 m vjl

Kurpnieki, 76,3 m vjl

Līdumi, Kerži.

Lielsautiņi, 66, 8 m vjl

Līgatnes.

Lustes.

Maristes.

Namnieki, Vilastes, 69,3 m vjl

Ozols.

Pikuļi.

Rudēni, Jaunzemes, Kārķēni.

Seili.

Urgas, Mazkalaši.

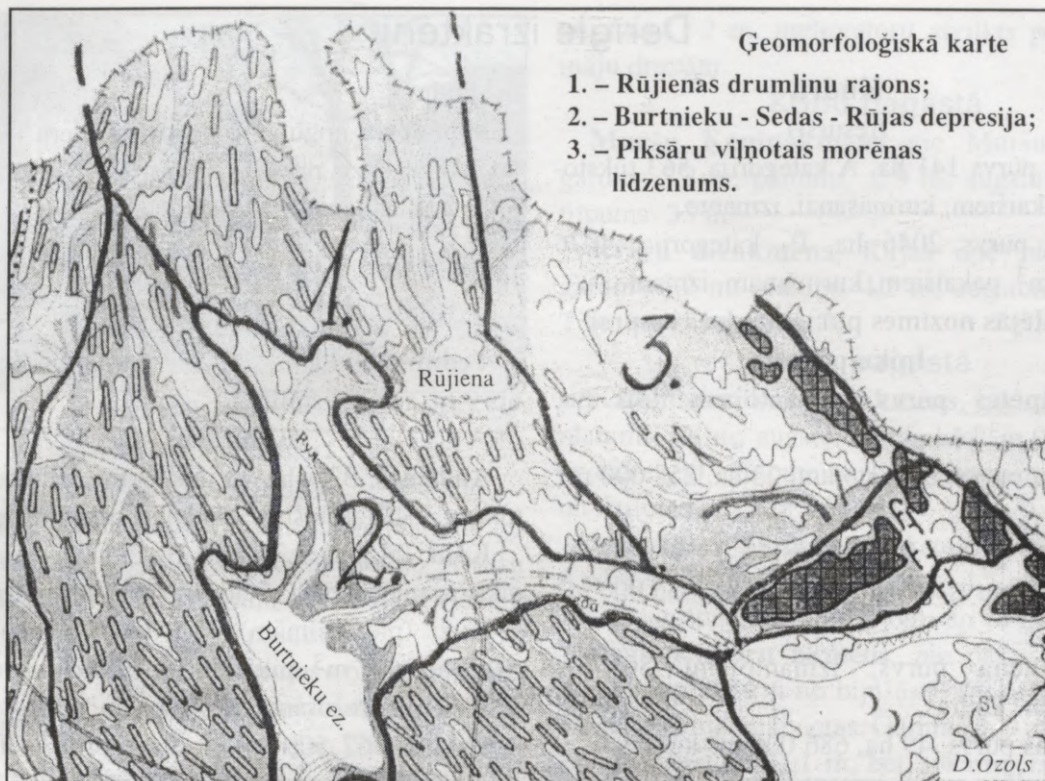
Vilpulkas kalns.

Zasas.

Ērgemes - Dakstu pauguraine.

Tā aizņem novada ziemdaļu gar Igaunijas robežu Lodes, Koņu un Naukšēnu pagastos. No drumlinu lauka pauguraini atdala iedomāta robeža, kas iet pa Silupīti Arakstē, Raudavu Koņos, pa Rūju līdz Naukšēnu pagriezienam un tālāk pa veco Valkas dzelzceļa līniju.

Pauguriem, ko ģeogrāfs V.Zelčs dēvē par «dauguliem», ir vairāk vai mazāk apaļas formas ar stāvākām nogāzēm nekā drumliniem. Tie nav orientēti nekādā virzienā. Dauguļu petrogrāfiskais sastāvs tāds pats kā drumliniem. Kodolā vairāk

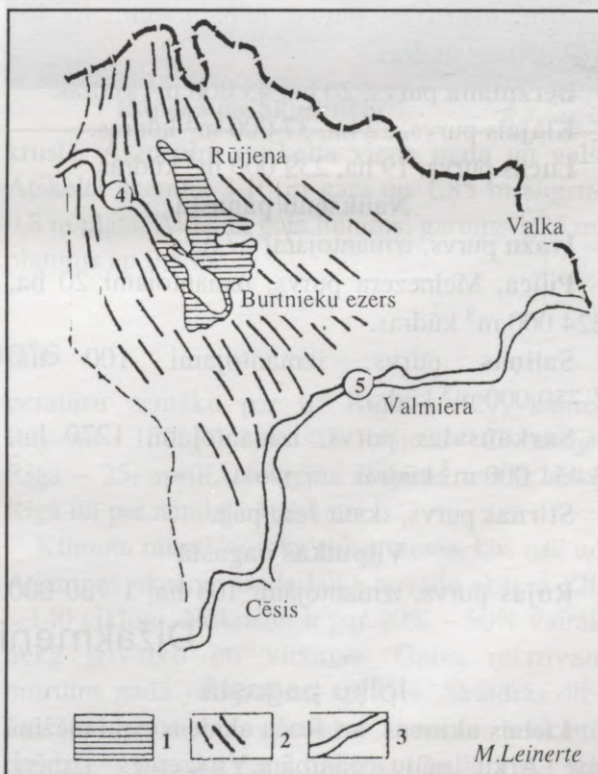
vai mazāk šķiroti materiāli - smiltis, grants, putekli, arī morēna. To pārsedz morēna un Pīksāru novadā - bezakmens māli un aleirolīti. Ērgemes pauguraines apvidu varam iepazīt, ceļojot no Rūjienas Vilandes virzienā. Vispirms gan jāšķērso augstākais drumlins – Koņu kalns. Nobraukusi Rūjas ielejā un pārbraukusi upei, drīz nonākam pie Krustiņu mājām, kuras jau atrodas Ērgemes pauguraines apvidū. Tas ir Igaunijas Sakalas augstienes turpinājums Latvijā. Uz dauguliem celtas zemnieku saimniecības, piemēram, Kalniņi, Turki, Skrīveri, Kalēji, Muršas, Klingēri u.c. Koņu pagasta mājas. Lielākie dauguli Koņu pagastā: Smilškalni, Ungurini, Klingēri, Lucas, Beigotes, Muršas, Drabas, Skrīveri, Kalēji, Čāmas (Saktas), Supuči u.c. Nauksēnu pagastā: Alēni, Doles, Kulpi, Kurģi, Lucas, Mesteri, Mirki, Muslakas, Pīkas, Spori, Udžēni, Umpuļi, Vilči, u.c.

Trešais lielākais novada reljefa veidojums ir ledāja kušanas ūdeņu ezerā radies līdzenuma reljefs. Plašā ieleja starp Panteni un Sedvakām, ledus laikmetam izbeidzoties, bijusi Burtnieku ezera daļa. Arī zemiene uz ziemeļrietumiem no Rūjienas bijusi šī ezera līcis. Reljefu tur veidojušas ūdeņu sanes: māls, smiltis, dūņas. Novada dienvidos gar Sedas upi atrodami vēja veidojumi – eolie nogulumi. Smiltāji šajā joslā veido kāpas, kas apaugušas priežu mežiem.

Daudzie purvi veidojušies pēclēdus laikmetā. Daļa no tiem radusies, ūdeņiem aizaugot, piemēram, Oleru, Meģītes, Raudavas, Virķēnu

tūrelis u.c. Citi purvi – sauszemei pārpurvojoties, piem., Ipiķu, Lobiņu, Teimas u.c.

Pēclēduslaikmeta reljefa veidošanās turpinās arī tagad. Galvenokārt to veic ūdens. Plūdos straumes izskalo krastus (alu un klints rašanās Jeros 1978. g.), un veido arī sanes upju palienēs. Turpinās purvu augšana.

1 – senais Burtnieku baseins; 2 – Rūjienas – Burtnieku drumlinu lauks; 3 – ledāja kušanas ūdeņu noteces lejas; 4 – Salacas ieleja; 5 – Gaujas ieleja

Derīgie izrakteņi

Kūdra

(resursi)

Rūjas purvs 141 ha, A kategorija, 563 tūkstoši m³, pakaišiem, kurināšanai, izmanto.

Rūjas purvs 2046 ha, P₂ kategorija, 4076 tūkstoši m³, pakaišiem, kurināšanai, izmanto.

Vietējās nozīmes purvu kūdras resursi

Ipiķu pagastā

Kogulpētes purvs, izmantojami 140 ha, 2 940 000 m³ kūdras.

Lobiņu purvs, izmantojami 23 ha, 258 000 m³ kūdras.

Jeru pagastā

Meģītes purvs, izmantojami 28 ha, 333 000 m³ kūdras.

Meždibeņa purvs, izmantojami 50 ha, 370 000 m³ kūdras.

Milavas purvs, 49 ha, 686 000 m³ kūdras.

Mučmuižas purvs, izmantojami 40 ha.

Stirnas purvs, izmantojami 170 ha, 3 451 000 m³ kūdras.

Šķūres purvs, 40 ha, 616 000 m³ kūdras.

Vagaļu purvs, 60 ha, 672 000 m³ kūdras.

Ķoņu pagastā

Tilika - Tēcēnu purvs, izmantojami 126 ha, 1 852 000 m³ kūdras.

Lodes pagastā

Akmensgravas purvs, izmantojami 15 ha, 350 000 m³ kūdras.

Bērzulāna purvs, 20 ha, 45 000 m³ kūdras.

Klajais purvs, 22 ha, 37 000 m³ kūdras.

Lucas purvs, 19 ha, 239 000 m³ kūdras.

Nauksēnu pagastā

Īvažu purvs, izmantojami 57 ha.

Pilica, Melnezera purvs, izmantojami 20 ha, 224 000 m³ kūdras.

Saliņas purvs, izmantojami 100 ha, 1 750 000 m³ kūdras.

Sarkansalas purvs, izmantojami 1270 ha, 3 451 000 m³ kūdras.

Stirnas purvs, skatīt Jeru pag.

Vilpulkas pagastā

Rūjas purvs, izmantojami 103 ha, 1 730 000

m³ kūdras.

Sapropela nogulumi atrodami Oleru (Ezergala), Meģītes u.c. purvos, bet atsevišķi nav uzmērīti un netiek izmantoti.

Skatīt shēmu 42.lpp.

Grants, smiltis

Jeru pagastā

Tediņi 600 000 m³, P₂ kategorija, derīgais slānis 9 m, smalka smiltis.

Ķoņu pagastā

Andziņas, 32,5 ha, C₂ kategorija, pildviela betonam, 3640 tūkstoši m³, pildviela betonam, rezerve.

Ķoņi (Pilskalni), 36,1 ha, B+C₁ kategorija, 4359 tūkstoši m³, pildviela betonam, celu būvei, izmanto.

Ķuži (pie Teimām) 38,8 ha, C₂ kategorija, 4495 tūkstoši m³, pildviela betonam, celu būvei, asfaltbetona ražošanai, rezerve.

Lungas 562 500 m³, C₂ kategorija, der betonam pēc skalošanas, derīgais slānis 4,5 m.

Lungas 800 000 m³, P₃ kategorija, derīgais slānis 10,7 m, der celtniecībai pēc skalošanas.

Unguriņi, 40,2 ha, C₁ kategorija, 3830 tūkstoši m³, pildviela betonam, izmanto.

Unguriņi, 81,7 ha, C₂ kategorija, 8822 tūkstoši m³, celu būvei, izmanto.

Lodes pagastā

Lielustes 300 000 m³, P₂ kategorija, derīgais slānis 4,9 m, smiltis, der pēc skalošanas.

Nauksēnu pagastā

Intes 800 000 m³, P₂ kategorija, derīgais slānis 7,2 m, smalka smiltis, der pēc skalošanas celtniecībai.

Saldūdens kaļķi

Ipiķu pagastā

Titas ezers 31 000 m³, C₁ kategorija, derīgais slānis 0,7 m, CaCO₃ – 64,7 %, nešķīstošā daļa 15,8%, der augšņu kaļķošanai.

Laukakmeņi

Savākti tīrumu un plāvu malās, nav uzmērīti un uzskaitīti.

A, B, C kategorija – izpētītie krājumi.

C₂ – aptuveni novērtētie.

P₁, P₂, P₃ kategorija – prognozētie resursi.

Dižakmeņi un akmeņi

Ipiķu pagastā

Lielais akmens, arī Roču akmens egļu mežinā pie Arķu māju ganībām. Virszemes izmēri: garums 4,5 m; platums 2,92 m; augstums 1,6 m. Virsa nelīdzena, vienīgi sāni nogludināti.

Pelēkbrūns granīts, vidēja rupjuma kristaliem.

Septiņu muižkungu robežakmens, mežā netālu no Igaunijas robežas Purkalniņu māju tuvumā.

Velna kariete purvā pie Vecmangām. Garums

Riemu akmens *J.Landrāts*

5,5 m; platums 2,7 m; augstums 1,1 m.

Jeru pagastā

Apsišu rūnakmens, garums 1,8 m; platums 2,0 m; augstums 0,8 m. Atrodas netālu no Apsišu mājām. Akmeni iekalti rūnu raksti. Pēc vienām ziņām tie kalti muižkunga pasūtīti.

Kraujiņu dižakmens, garums - 6,4 m; platums 2,9 m; augstums 2,4 m; apkārtmērs 17,2 m; tilpums 24 kubikmetri. Atrodas ap 200 m uz dienvidiem no Kraujiņu mājām.

Riemu akmens, garums 3 m; platums 2 m; skaitļi 301 un 1800, vidū trijstūris ar urbumu vidū kā arī krusta zīme un robežzīme.

Naukšēnu pagastā

Andrecēnu Velna gulta, garums 4,5 m; platums 2 - 3 m; augstums 0,8 m. Stipri sadēdējis ar padziļinājumu vidusdaļā.

Jēču dzirnavu neparastais akmens. Virs zemes 37 cm, apkārtmērs 3,35 m. Virspusē iedobe, kurā uzkrājas ūdens, 50 - 60 cm plata un līdz 15 cm dziļa.

Rūjienā

Krustakmens pie bijušās Rūjienas mācītājmuižas ar iecirstu krusta zīmi.

Vilpulkas pagastā

Šivaru dižakmens, garums 5,30 m; platums 2 m; augstums 2 m. Rietumu sēnā iecirsts

augstums 2 m, melioratoru atvilks pie Riemu māju drupām.

Ķoņu pagastā

Muršu Kēniņakmens pie Muršu mājām, garums 5,2 m; platums 2,9 m; augstums 4 m; tilpums 35 m³.

Kriķu dižakmens, Rūjas upē pie krasta, garums 5,2 m; platums 4,2 m; augstums 2,8 m. Tilpums vismaz 30 m³.

Lodes pagastā

Kalnalammiku upurakmens, garums 5,4 m; platums 2,8 m; augstums 0,5 - 1,2 m. Augšpusē izveidoti 30 iedobumiņi, kuru caurmērs ap 6 cm un dziļums 0,5 līdz 2,5 cm.

Milestibas akmens Arakstes muižas parkā Arakstes upītes malā. Garums 4,7 m; platums 2,7 m; augstums 2,5 m. Apjoms ap 16 m³.

Urgu Zviedru akmens, pie pašas Igaunijas robežas ap 0,5 km no bijušās Urgu mājvietas un 3 km no Paleju mājvietas. Garums 3,9 m; platums 2,4 m; augstums 2,1 m, bet apkārtmērs 10,2 m. Tilpums nepilni 10 m³. Akmeni iekaltas zīmes,

Rūjienā pie Skudritēm *R.Tenteris*

krusts. Akmenim nošķelta viena mala un gals. Atšķeltā šķemba 3,10 m gara un 1,85 m augsta, 0,8 m plata. Atdalītā gala lielums: garums 1,25 m; platums ap 0,5 m.

Klimats

Klimats ir kādas teritorijas ilggadējs laikapstākļu kopums, ko nosaka klimatu veidojošie procesi. Rūjienas novads ietilpst Ziemeļvidzemes klimatiskajā rajonā. Novada klimatu raksturojošie dati ņemti no Rūjienas hidrometeoroloģiskās stacijas mērījumiem. Nokrišņu daudzums un gaisa temperatūras te mērītas jau no 1885. gada vispirms Jāņēnos (Vilpulkas pag.), tad Jaunmežos (Vilpulkas pag.), Lejasmaratās (Ķoņu pag.), Pērlēs (Ķoņu pag.) un no 1988. g. 10. oktobra - Rūjienā Cēsu ielā 13.

Rūjienas novada klimats ir bargāks nekā citur Latvijā. Ja Rīgā gada vidējā gaisa temperatūra ir 5,8° C, Rūjienā tikai 4,9° C. Dienu skaits ar tem-

peratūru zemāku par 0° Rīgā - 127, kamēr Rūjienā - 150. Pēdējais sals Rūjienā - 20. maijā, Rīgā - 25. aprīlī. Nokrišņu Rūjienā vairāk nekā Rīgā un pat netālajā Valmierā.

Klimatu mums nosaka gaisa masas, kas nāk no Atlantijas okeāna. Gada laikā novadu šķērso 120 - 140 cikloni. Nokrišņu ir par 40% - 50% vairāk nekā iztvaiko no virsmas. Gaisa relatīvais mitrums gadā vidēji turas ap 75%. Skaidrās dienas (tad visos 4 novērošanas termiņos mākoņu daudzums mazāks par 7 ballēm. 1 balle ir 0,1 jeb 10% no redzamā debesu juma) Rūjienā ir vidēji 81,6, bet apmākušās - 100 dienas gadā.

Milestības akmens Arakstes parkā Lodes pagastā

Kriķu akmens Rūjas gultnē Ķoņu pagastā

Akmens Sedas gultnē pie Valmieras - Rūjienas šosejas

Kraujiņu dizakmens Jeru pagastā

Foto Dainis Ozols

Urgu Zviedru akmens Lodes pagastā

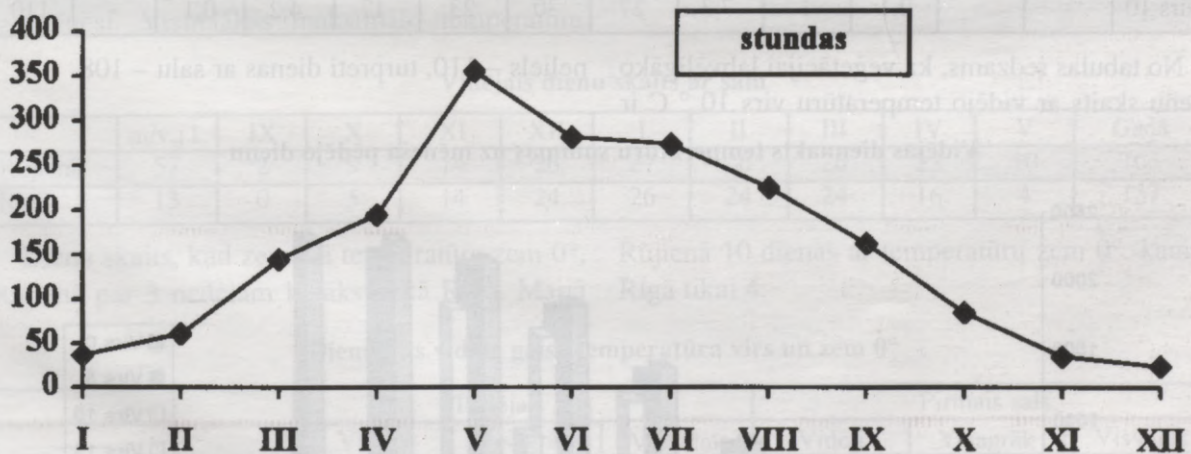

Muršu Kēniņakmens Ķonu pagastā

Andrecēnu Velna gulta – divas atlūzas Nauksēnu pagastā

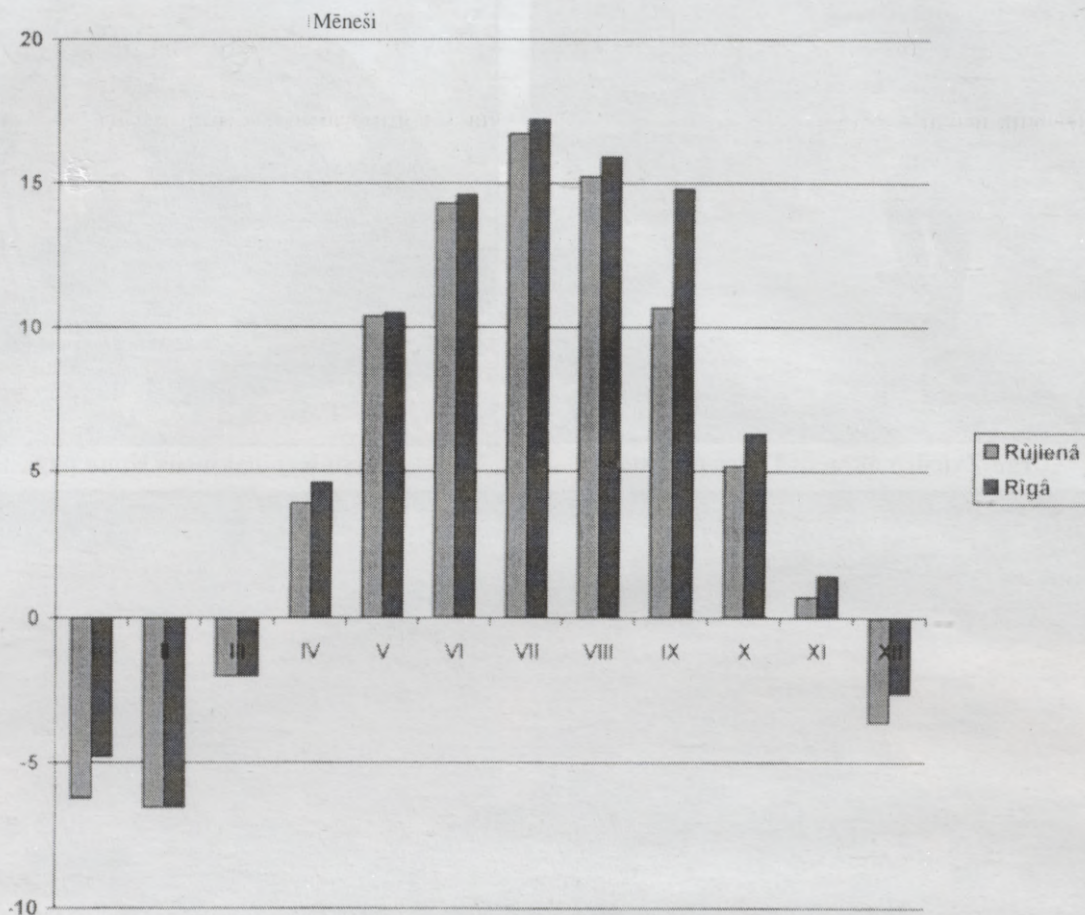
Saules spīdēšanas ilgums stundās (vidēji)

Vidējais mākoņu daudzums ballēs

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Gadā
Visi	8,0	7,6	6,5	6,6	6,2	6,3	6,5	6,6	6,9	7,4	8,5	8,3	7,1
Zemie	6,1	5,4	4,3	4,4	4,0	3,9	4,3	4,4	4,9	5,7	7,1	6,8	5,1

Vidējās gaisa temperatūras periodā 1881. – 1960. g.

No grafika redzams, ka vasaras mēnešos temperatūras atšķirības ir nelielas. Toties janvārī Rūjienā ir par 4 grādiem aukstāks nekā Rīgā. Lielas atšķirības ir arī septembra, oktobra,

novembra un decembra temperatūrās. Februārī un martā Rūjienā un Rīgā ir vienādas vidējās temperatūras.

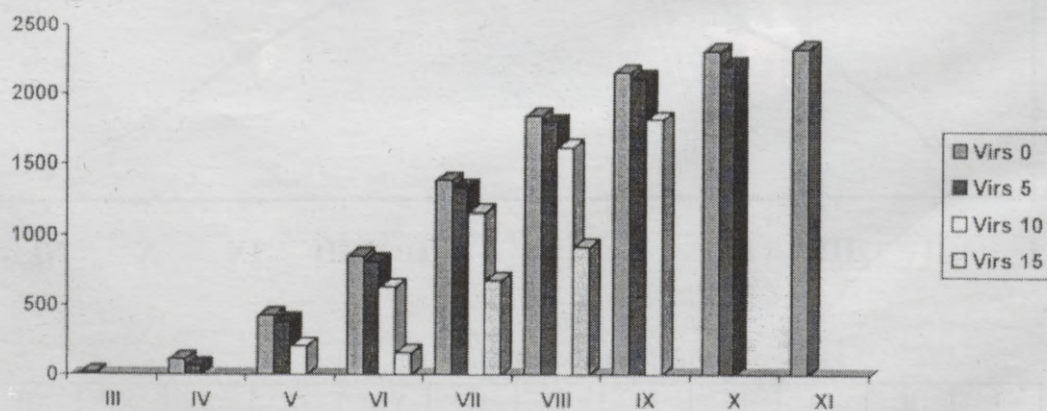
Dienu skaits ar vidējo temperatūru robežās (1904. – 1959.)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Gadā
<0,0	30	23	20	-	-	-	-	-	-	3	11	21	108
0,1 – 10	6	6	10	26	14	20	0,1	0,1	13	24	18	0,9	138
virs 10	-	-	0,1	1	7,3	27	30	23	17	4,2	0,1	-	110

No tabulas redzams, ka veģetācijai labvēlīgāko dienu skaits ar vidējo temperatūru virs 10 ° C ir

neliels – 110, turpretī dienas ar salu – 108.

Vidējās diennakts temperatūru summas uz mēneša pēdējo dienu

Septembrī, kad beidzas veģetācija, temperatūru summa dienām virs 10° C ir 1808 grādi, bet

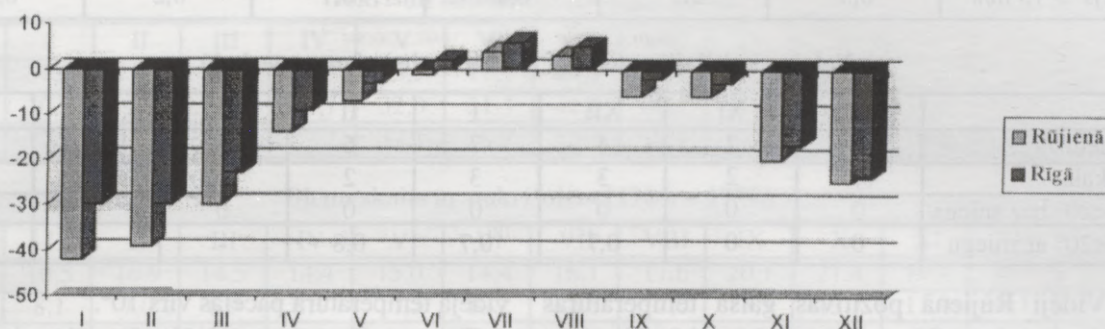
dienām virs 15° C, tikai 917 grādi. No šiem skaitļiem var vadīties, izvēloties audzējamās

kultūras, sevišķi siltumprasīgās. Veģetācijas perioda temperatūru summas, kādas nepieciešamas dažādām lauka kultūrām, raksturo šādi skaitļi: miežiem – 1750°, kviešiem – 2000°, auzām – 2100°, kukurūzai – 2800°.

Augiem vajadzīgo siltuma daudzumu raksturo ar tā sauktām efektīvām temperatūrām. Tās ir

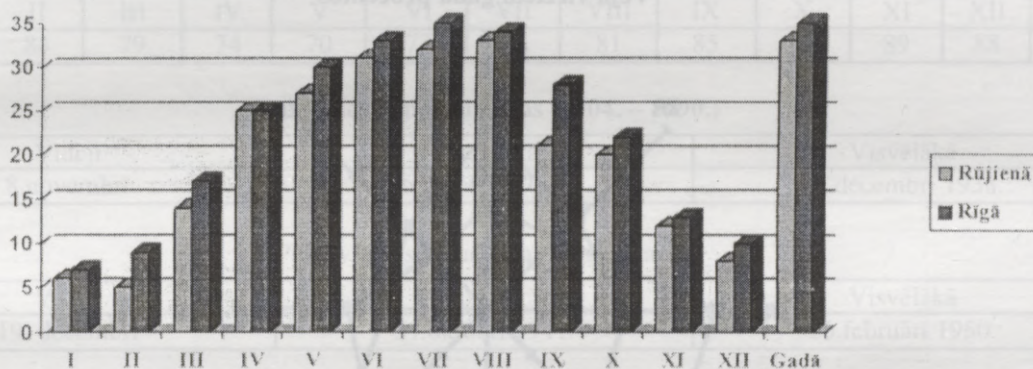
vidējās diennakts temperatūras, no kurām atņemtas temperatūras zemākas par, piemēram, 5°. Rūjienā efektīvo temperatūru summa virs 5° svārstās no 1024° 1977. gadā līdz 1403° 1981. gadā. Temperatūru summa virs 10° no 527° 1978. gadā līdz 685° 1981. gadā.

Minimālās temperatūras 1891. – 1995.

Rūjienā zemākā temperatūra -42,2° bija 1940.gada janvāra mēnesī. Rīgā zemākā temperatūra -30,0° arī bija 1940.gada janvārī.

Absolūtās maksimālās gaisa temperatūras 1891. – 1995.

Rūjienā viskarstākais bijis 1992.gada augustā – 35,6°. Rīgā augstākā temperatūra 35,0° bijusi jūlija mēnesī. Vislielākās maksimālo temperatūru atšķirības Rūjienai un Rīgai bijušas februāra mēnesī – 9,5°.

Vidējais dienu skaits ar salu

	m/v.j.l.	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	Gadā
Rūjienā	57	2	9	14	26	27	26	26	23	10	163
Rīgā	13	0	5	14	24	26	24	24	16	4	137

Dienu skaits, kad zemākā temperatūra zem 0°, Rūjienā 10 dienas ar temperatūru zem 0°, kamēr Rūjienā par 3 nedēļām lielāks nekā Rīgā. Maijā Rīgā tikai 4.

Diennakts vidējā gaisa temperatūra virs un zem 0°

	Pēdējais sals			Pirmais sals		
	Vidēji	Visagrāk	Visvēlāk	Vidēji	Visagrāk	Visvēlāk
Rūjienā	20.V	27.IV	8.VI	28.IX	4.IX	17.X
Rīgā	25.IV	28.III	15.V	18.X	26.IX	22.II

Salnas augsnes virspusē 1980. – 1991.

	1980.	1981.	1982.	1983.	1984.	1985.	1986.	1987.	1988.	1989.	1990.	1991.
Pēdējā	22.V	14.V	11.V	19.IV	24.V	22.V	18.IV	28.V	30.IV	18.V	21.V	29.V
Pirmā	25.IX	19.X	28.IX	29.IX	11.X	17.X	24.IX	18.IX	12.X	6.X	27.IX	13.IX

Nelabvēlīgie laika apstākļi (dienu skaits) veģetācijas periodā

Mēneši	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Pērkons	-	0,2	0,2	0,4	0,2	0,1
Vējš > 15 m/s.	0,5	0,3	0,4	0,1	0,2	0,3

Nelabvēlīgie laika apstākļi (dienu skaits) ziemas periodā

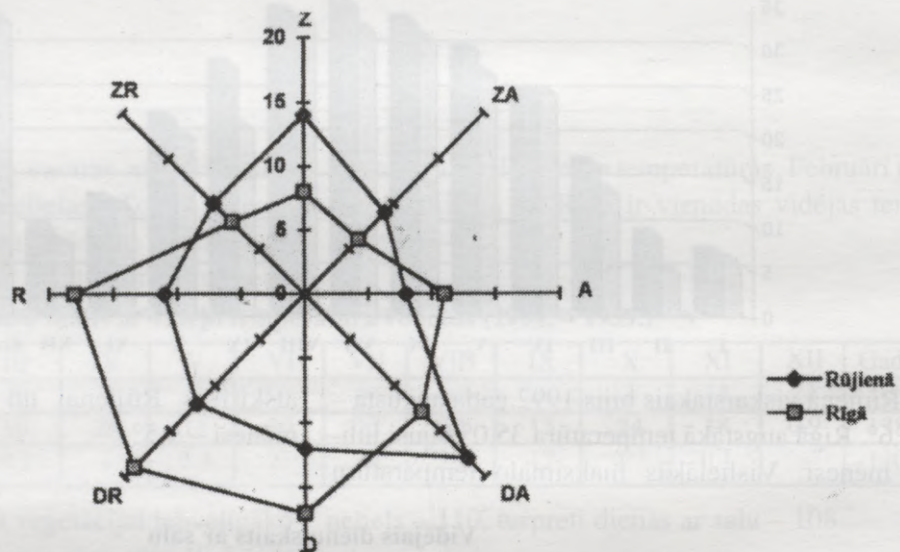
	X	XI	XII	I	II	III	IV	V
Puteņi	0,1	2	4	7	6	5	1	0,1
Atkala	0,2	2	3	3	2	0,9	0,2	-
t° < 20° bez sniega	0	0	0	0	0	0	0	-
t° < 20° ar sniegu	0	0	0,7	0,7	0,8	-	-	-

Vidēji Rūjienā pozitīvās gaisa temperatūras sākas no 2.aprīļa, temperatūras virs 5° – no 20.aprīļa, virs 10° – no 13.maija, virs 15° – no 20.jūnija. Veģetācija atjaunojas aprīļa sākumā, bet intensīva augšana tikai no 13.maija, kad diennakts

vidējā temperatūra paceļas virs 10°.

Temperatūras pazemināšanās sākumi notiek: zem 15° – no 15.augusta, zem 10° – no 17.septembra, zem 5° – no 16.oktobra un zem 0° – pēc 15.novembra.

Vēja virzieni gadā procentos

Vēja ātrumi m/s

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Gadā
Rūjienā	4,1	4,2	4,0	3,8	3,5	3,6	2,9	3,1	3,1	3,8	3,9	3,9	3,7
Liepājā	7,0	6,1	5,4	5,6	4,9	6,3	5,5	6,1	6,5	8,0	7,4	6,6	6,3

Vēja vidējo ātrumu salīdzinājums Rūjienā un Liepājā rāda, ka Liepāja patiešām ir vēju pilsēta, bet Rūjiena – miera osta. Ar vēja ģeneratoru ražot enerģiju mūsu novadā, acīm redzot, nav izdevīgi. Tomēr arī pie novada nelieliem vēju ātrumiem savā

laikā vai katrā pagastā darbojās pa vējdzirnavām: Rūjienas pilsētā Upes ielas galā – Zumenta dzirnavas, Naukšēnu pagastā – Doles un Jēču, Ipīķu pagastā – Centra, u.c.

Nokrišņu daudzums milimetros 1881. – 1961. (Rūjienā līdz 1990.)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Gadā
Rūjienā	38	28	30	37	54	69	94	93	84	71	68	47	713
Valmierā	40	36	33	39	52	67	95	91	75	68	61	52	709
Rīgā	35	31	27	37	46	64	83	75	65	58	54	42	617

Rūjienā nokrišņu vairāk nekā tepat tuvumā esošajā nekā Rigā. Ja pēdējos 100 gados nav atkārtājušies Valmierā un par simts milimetriem (15 %) vairāk sausie gadi, tad slapjie gadi atkārtojas samērā bieži.

Nokrišņu daudzums slapajos gados

Gadi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Gadā
1883.	29	24	24	16	74	188	168	70	100	66	99	60	918
1928.	32	38	8	37	96	169	97	112	123	74	74	24	885
1978.	39	26	49	43	46	51	193	228	169	65	131	24	1025

Nokrišņu daudzums sausajos gados

Gadi	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Gadā
1885.	37,7	13,3	56,6	44,9	25,9	11,5	24,9	12,1	10,6	26,7	43,3	23,8	331,4
1865.	20,1	9,7	12,0	23,7	32,0	31,3	41,6	68,2	20,0	31,6	20,6	15,3	326,1
1868.	12,8	13,5	35,5	27,7	37,1	28,9	12,7	39,4	34,1	30,1	25,8	20,8	318,4

Dienu skaits ar nokrišņiem (1904. – 1959.)

mm	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Gadā
>0,1	10,5	16,9	14,5	14,4	15,0	14,4	16,1	17,6	20,1	21,4	19,4	18,8	207
>1,0	8,1	7,0	6,9	8,1	10,2	10,2	12,6	12,0	13,9	13,7	11,0	8,1	118
>5,0	1,2	0,8	1,6	2,0	4,0	4,2	6,2	6,2	5,6	5,4	3,9	1,4	42,5
>10	0,2	0,04	0,3	0,4	1,7	2,2	3,0	3,0	2,5	2,1	1,2	0,4	17,0
>20	-	-	0,04	0,04	0,3	0,6	1,2	0,9	0,5	0,1	0,2	-	3,9

Gaisa relatīvais mitrums procentos (1945. – 1990.)

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Gadā
86	84	79	74	70	73	78	81	85	87	89	88	81

Sniega segas parādīšanās (1904. – 1990.)

Vidēji	Visagrākā	Visvēlākā
8.novembrī	6.oktobrī 1968.	24.decembrī 1938.

Pastāvīgās sniega segas izveidošanās

Vidēji	Visagrākā	Visvēlākā
19. decembrī	31.oktobrī 1941.	26.februārī 1950.

Sniega segas biezums cm (1945. – 1957.)

Mēneši	Novembris			Decembris			Janvāris			Februāris			Marts		
Dekādes	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.
Biezums cm	-	-	4	6	6	8	9	12	11	13	16	18	18	17	10

Sniega segas veidošanās un saglabāšanās kā arī tās biezums ir ļoti svārstīgi lielumi. 1941.gadā sniega sega izveidojās jau oktobra mēnesī, bet 1950. gadā tikai februāra beigās. Sniega sega noturas 20 – 195 dienas, vidēji 111 dienas. Arī sniega segas biezums ir ļoti svārstīgs. Šis lielās atšķirības atsaucas nelabvēlīgi uz ziemāju graudaugu sējumiem. Tādēļ ir lielas atšķirības ziemāju graudaugu un arī ābolaņa ražībā.

Sniega saglabāšanās ilgums

	Vidēji	Mazākais	Lielākais
Rūjienā	111 dienas	20 dienas	195 dienas

Augsnes sasilsana 10 cm dziļumā

	Vidēji	Visagrāk	Visvēlāk
Līdz 10° C	13.maijā	3.maijā (1950.)	1.jūnijā (1955.)
Līdz 15° C	8.jūnijā	17.maijā (1949.)	28.jūnijā (1952.)

Vidējais augsnes sasalšanas dziļums cm mēneša beigās

Oktobrī	Novembrī	Decembrī	Janvārī	Februārī	Martā	Aprīlī
2	9	24	34	49	47	20

Augsnes atkušana

	Vidēji	Visagrāk	Visvēlāk
Līdz 10 cm		30.martā 1950.	1.jūnijā 1955.
Līdz 20 cm	12.aprīli	2.aprīli 1950.	26.aprīli
Visā dziļumā	17.aprīli	29.martā 1953.	6.maijā 1956.

Fenoloģiskie novērojumi

Dzīvās dabas attīstības gaita (pēc A.Zirniša)

	Jelgavas apkaimē			Rūjienas apkaimē		
	Vidēji	Agrākais	Vēlākais	Vidēji	Agrākais	Vēlākais
Sākas bērzu sulu cirkulācija	9. aprīli	4. martā 1961.	28. aprīli 1956.	10. aprīli	16. martā 1961.	20. aprīli 1960.
Sāk plaukt lapas ērkšķogām	27. aprīli	8. aprīli 1930.	16. maijā 1956.	4. maijā	24. martā 1930.	20. maijā 1958.
Sāk plaukt lapas ievām	1. maijā	10. aprīli 1938.	12. maijā 1929.	4. maijā	24. aprīli 1930.	14. maijā 1930.
Sāk plaukt lapas ceriniem	6. maijā	11. aprīli 1930.	20. maijā 1955.	9. maijā	27. aprīli 1930.	18. maijā 1938.
Sāk plaukt lapas klavām	11. maijā	19. aprīli 1934.	28. maijā 1956.	14. maijā	1. maijā 1934.	22. maijā 1935.
Sāk ziedēt ērkšķogas	10. maijā	22. aprīli 1936.	31. maijā 1956.	12. maijā	28. aprīli 1948.	6. jūnijā 1955.
Sāk ziedēt ievas	12. maijā	2. maijā 1959.	28. maijā 1956.	18. maijā	7. maijā 1935.	8. jūnijā 1955.
Sāk ziedēt ceriņi	22. maijā	14. maijā 1937.	8. jūnijā 1955.	29. maijā	17. maijā 1937.	22. jūnijā 1955.
Sāk ziedēt klavas	8. maijā	28. aprīli 1959.	25. maijā 1932.	8. maijā	30. aprīli 1937.	18. jūnijā 1955.
Sāk ziedēt ābeles	19. maijā	12. maijā 1950.	4. jūnijā 1956.	28. maijā	16. maijā 1937.	18. jūnijā 1955.
Sāk ziedēt virši	28. jūlijā	18. jūl. 1931.	2. augustā 1935.	28. jūlijā	12. jūlijā 1937.	8. augustā
Sāk ziedēt rudzi	13. jūnijā	2. jūnijā 1934.	26. jūnijā 1955.	19. jūnijā	4. jūnijā 1930.	30. jūnijā 1955.
Sāk ziedēt liepas	8. jūlijā	24. jūnijā 1936.	23. jūlijā 1955.	12. jūlijā	2. jūlijā 1948.	1. augustā 1955.
Sāk ziedēt kartupeli	15. jūlijā	2. jūlijā 1934.	24. jūlijā 1951.	27. jūlijā	11. jūlijā 1930.	6. augustā 1955.
Atlidoja strazdi	20. martā	1. martā 1966.	3. aprīli 1929.	22. martā	14. martā 1966.	14. aprīli 1929.
Atlidoja bezdeligas	5. maijā	17. aprīli 1964.	12. maijā 1928.	8. maijā	27. aprīli 1926.	13. maijā 1932.
Atlidoja dzērves	15. aprīli	30. martā 1966.	23. aprīli 1963.	21. aprīli	13. aprīli 1966.	27. aprīli 1963.

Dzīvās dabas attīstības gaita vasarā un rudenī (pēc A.Zirniša)

	Jelgavas apkaimē			Rūjienas apkaimē		
	Vidēji	Agrākais	Vēlākais	Vidēji	Agrākais	Vēlākais
Sāk gatavoties ērkšķogas	17. jūlijā	9. jūlijā 1934.	4. augustā 1960.	27. jūlijā	10. jūlijā 1937.	20. augustā 1955.
Sāk gatavoties jānogas	11. jūlijā	28. jūnijā 1948.	24. jūlijā 1958.	13. jūlijā	1. jūlijā 1936.	31. jūlijā 1955.
Sāk gatavoties upenes	13. jūlijā	28. jūnijā 1948.	21. jūlijā 1958.	16. jūlijā	3. jūlijā 1934.	30. jūlijā 1955.
Sāk gatavoties kirši	17. jūlijā	28. jūnijā 1948.	30. jūlijā 1955.	26. jūlijā	5. jūlijā 1936.	4. augustā 1955.

	Jelgavas apkaimē			Rūjienas apkaimē		
	Vidēji	Agrākais	Vēlākais	Vidēji	Agrākais	Vēlākais
Sāk gatavoties āboli	7.augustā	1.augustā 1949.	26.augustā 1964.	11.augustā	1.augustā 1936.	6.septembrī 1929.
Sāk gatavoties plūmes	26.augustā	10.augustā 1936.	15.septembrī 1929.	28.augustā	23.augustā 1926.	18.oktobrī 1955.
Sāk dzeltēt bērzi	21.septembrī	10.septembrī 1959.	6.oktobrī 1966.	16.septembrī	30.augustā 1926.	18.oktobrī 1955.
Sāk krist lapas bērziem	5.oktobrī	27.septembrī 1936.	4.novembrī 1966.	8.oktobrī	5.septembrī 1926.	20.oktobrī 1929.
Sāk sazelt rudzi	21.septembrī	14.septembrī 1949.	6.oktobrī 1959.	19.septembrī	4.septembrī 1950.	9.oktobrī 1946.
Aizlido dzērves	7.septembrī	24.augustā 1936.	13.oktobrī 1966.	3.septembrī	24.augustā 1937.	5.oktobrī 1964.
Aizlido bezdelīgas	17.septembrī	6.septembrī 1936.	28.oktobrī 1932.	15.septembrī	20.augustā 1926.	30.oktobrī 1934.

Gājputnu atgriešanās (novērojis Atis Lielbārdis Jeru pagasta «Lejasvagaļos»)

Putni	1988.	1989.	1990.	1991.	1992.	1993.	1994.	1995.
Mājas strazds	30.III	15.III	13.III	18.III	10.III	18.III	14.III	3.III
Lauka cirulis	30.III	1.III	27.II	11.III	7.III	18.III	12.III	25.II
Pelu klijāns	-	26.III	28.II	23.III	13.III	18.III	12.III	25.II
Kivīte	30.III	29.III	9.III	21.III	21.III	21.III	2.IV	22.III
Žubīte	31.III	25.III	23.III	25.III	28.III	26.III	31.III	6.IV
Pel.m. strazds	2.IV	25.III	18.III	3.IV	24.III	27.III	1.IV	7.IV
Meln. strazds	-	-	-	24.III	17.III	19.III	21.III	28.III
Dziedāt.strazds	-	-	-	8.IV	7.IV	11.IV	9.IV	12.IV
Lauka balodis	-	25.III	29.III	31.III	30.III	31.III	3.IV	14.IV
Zivju gārnis	3.IV	19.III	16.III	18.III	31.III	31.III	26.III	28.III
Lielais ķirsis	-	29.III	-	16.III	-	20.III	1.IV	19.III
Stārķis	2.IV	31.III	31.III	13.IV	6.IV	3.IV	30.III	6.IV
Cielava	31.III	10.IV	3.IV	2.IV	4.IV	6.IV	3.IV	6.IV
Kuītala	-	12.IV	6.IV	7.IV	11.IV	15.IV	9.IV	8.IV
Dzērve	7.IV	31.III	10.IV	22.IV	3.IV	1.IV	3.IV	24.III
Mērkazīna	19.IV	-	11.IV	17.IV	23.IV	23.IV	17.IV	14.IV
Čunčiņš	15.V	12.IV	11.IV	24.IV	1.V	24.IV	21.IV	16.IV
Bezdelīga	2.V	26.IV	27.IV	3.V	4.V	2.V	4.V	11.V
Lakstīgala	7.V	28.IV	28.IV	7.V	8.V	10.V	4.V	9.V
Dzeguze	1.V	8.V	12.V	8.V	3.V	1.V	7.V	2.V
Sarkanriklīte	-	-	-	-	-	-	9.IV	-
Grieze	22.VI	30.VI	9.V	9.VI	-	20.V	28.V	4.VI
Vālodze	22.V	21.V	11.V	26.V	19.V	23.V	15.V	22.V
Svīre	18.V	-	15.V	5.VI	30.V	20.V	23.V	23.V

Klimatiskie apstākļi pēdējos gados bijuši bez sevišķām katastrofām. Izņēmums bija 1978. gads, kad nokrišņu daudzums pārsniedza 1000 mm. Vasaras otrā pusē tad ūdens līmenis Rūjā ilgstoši turējās vairākus metrus virs normālā. Rezultātā nokalta krastmalas koki. Nākamajā vasarā upmalā

daudz koku bija bez lapām. Vēl pēc kāda gada tie nolūza un sakrita upē, tā piesārņojot to. Upē iznīka tādu ūdensaugu audzes, kā no Kanādas ievazātā ūdens elodeja. No piekrastes augiem stipri samazinājās kalnes.

Ūdeņi novadā

Rūjienas novads ietilpst Salacas baseinā, kas atūdeņo Vidzemes ziemeļrietumu daļu. Novada galvenā upe ir Rūja. Gandrīz viss Rūjienas novads ietilpst Rūjas baseinā, kura platība 962 km². Rūjienas novadā Rūjas baseins aizņem 792 km² lielu teritoriju. Tikai neliela novada josla gar Ramatas upi Ipiķu pagastā pieder Ramatas baseinam. Novada dienviddaļā neliela zemes strēmele gar Sedas upi ietilpst Sedas baseinā. Viss novads pēc A.Pastora ietilpst 10. mazo upju hidroloģiskajā rajonā. Šo rajonu raksturo mazi upju kritumi: Rūjai 0,49 m/km, Sedai 0,1 m / km.

Otrs šī rajona raksturotājs ir samērā liels purvainums – 15,4 %; Rūjienas novadā – 11,4 %, trešais – samērā liela mežainība – Valmieras rajonā 40 %, Rūjienas novadā 52 %.

Mazo upju tīkla biežību raksturo upju biežības koeficients – upju garums vienā platības kvadrātkilometrā. Rūjienas novadā upju biežība 585 m/km². Latvijā – 565 m/km². Upju ūdens virsmas kopplatība – 1,57 km². Tai klāt nāk dīku un ezeru virsmas platība – 7,27 km², kopā – 8,84 km², kas ir 1,4 % no kopplatības (Latvijā 2,5 %).

Upju tīkla biežība novadā

Upju garums km	Upju skaits	Kopgarums		Valstī %	Ūdens virsmas platība km ²
		km	%		
< 10	32	123	32,4	50,6	0,024
11 – 20	7	100	26,4	17,2	0,293
21 – 50	3	60	15,8	14,1	0,293
51 – 100	2	96	25,3	10,6	0,960
Pavisam	44	379	100	92,5	1,570

Ūpes

Upju tecēšanas virzienus Rūjienas novadā nosaka drumlinu valņu orientācija, jo upītes tek ielejās starp drumliniem - ziemeļrietumu - dienvidaustrumu virzienā.

Acupīte, Ačupīte, Acs, Ace, 30 km gara Rūjas kreisā pieteka. Iztek no Pilica ezeriņa. Naukšēnu pagastā, izmet nelielu likumu pa Igauniju, tālāk tek pa Igaunijas – Latvijas robežu cauri Pukša ezeram, nonāk Lavijā un veido dažus km robežu starp Valmieras un Valkas raj. Netālu no Ozolu mājām savienojas ar Kiri. Acupītes izteka 86,3 m vjl ;pie Ķires ietekas 51 m vjl Kritums vidēji 1,1 m / km. Sākot no Ermuižām iztaisnota. Lielākās pietekas: labās – Tīruma grāvis, Kluģu grāvis, Mailupīte, Springupīte, Kārklupīte, Gulbene, kreisās – Pētersona grāvis, Kire.

Āzupīte, 3,5 km, Sedas labā pieteka. Iztek no Žīguru ezeriņa Naukšēnu pagastā. Tek caur purviem, mežiem.

Beigotupīte, Gulbenes labā pieteka (pēc enc. Latvijas daba 2.).Iespējams, ka tā pati Juldurga, jo Beigotezeriņš – dzirnavu ezeriņš – atradās uz Juldurgas upītes.

Gulbene, 18 km gara Acupītes labā pieteka. Sākas Igaunijā no Tindres ezera 88 m vjl , tek 2 km pa robežu, ienāk Naukšēnu pagastā un pie Vārđiņām ietek Acupītē 53 m vjl . Kritums vidēji 1,75 m/km. Pietekas, labās: Ringas upīte, Beigotupīte; kreisā - Mailupīte.

Juldurga, Juldruga, Jūdruga, Jūdrups, 12 km gara Rūjas kreisā pieteka, sākas Igaunijā, 2 km

ir robežupe, tad ienāk Naukšēnu pagasta mežos, robežupe starp Naukšēnu un Ķoņu pagastiem. Atsevišķos posmos iztaisnota.

Kārklupīte, 2 km gara Acupītes labā pieteka Naukšēnu pagastā, iztaisnota.

Kluģu grāvis, 2 km garš, Acupītes labā pieteka, sākas pie Kluģu mājām un tek caur mežu.

Kolkupīte, Kolka, Kolkiņa, 8 km gara Rūjas labā pieteka, sākas Igaunijā pie Kolvām. Latvijā ienāk Lodes pagastā, tek caur purvainām, krūmainām pļavām.

Krāņupīte, 6 km gara Palmutes kreisā pieteka, tek Vilpulkas pagastā, sākas pie Zenteriem, lejasdaļā iztaisnota, sauc par Vidzemes grāvi.

Krūmiņupīte, Skolas strauts, Arakste, 8,3 km gara, savienojas ar Veserupīti Arakstē, iztaisnota.

Kucēnu grāvis, 2 km Oļas labā pieteka Jeru pagastā. Esot sličināti kucēni.

Kuņķupīte, 2 km Oļas labā pieteka Jeru pagastā.

Kurkužupīte, 2 km Rūjas kreisā pieteka Jeru pagastā, tek caur Jeru eglēm. Senāk uz tās bijis dzirnavu aizsprosts.

Kire, Kira, 17 km, Acupītes kreisā pieteka, sākas Kārķu pagastā purva ezeriņā 71 m v. j. l. Nurmos ienāk Naukšēnu pagastā. Līdz savienšanās vietai ar Acupi tā ir robežupe starp Naukšēnu un Kārķu pagastiem. 17 km garai upei kritums 0,94 m/km, iztaisnota.

Laņģupīte, Nabiņupīte, Sutra, Lode, 4 km Rūjas kreisā pieteka, iztek no Laņģezera Lodes pagastā, pirms ietekas Rūjā aizsprostota, veido

Rūjienas novada upes

dīki, iztaisnota.

Lungas upīte, Vigalupīte, 3,5 km Supučupītes kreisā pieteka Jeru pagastā, iztaisnota.

Maigupīte, Maigīte, Maure, 6 km Rūjas kreisā pieteka Jeru pagastā, iztaisnota.

Mailupīte, 4 km gara Gulbenes kreisā pieteka, sākas Naukšēnu pagastā, iztaisnota.

Mailupīte, 4 km gara Acupītes labā pieteka, sākas Naukšēnu pagastā pie Vaču mājām, daļēji iztaisnota. Labā pieteka Zirgupīte.

Mālgrāvis, 6 km gara Ramatas kreisā pieteka, tek Ipiķu pagastā.

Maratas upīte, 6,5 km gara Pestavas kreisā pieteka, tek Koņņu pagastā no Eriņiem, iztaisnota.

Oļa, Oļupe, Ole, Voļa, 19 km gara Rūjas kreisā pieteka Jeru pagastā. Labās pietekas: Kucenu grāvis, Kunčupīte, Purupīte. Kreisā pieteka Rauķgrāvis.

Palmute, 14 km gara Rūjas labā pieteka, sākas Ipiķu pagastā, tek caur Vilpulkas pagastu un Sēļu pagastā ietek Rūjā, iztaisnota.

Pestava, Saprāša, 24 km gara Rūjas labā kras-ta pieteka, sākas Igaunijā. Latvijā tā ienāk Ipiķu pagastā, tek caur Titas ezeriņu, tālāk tek Vilpulkas pagastā. Virķēnos bija dzirnavu ezeriņš, nolaists. Kreisā pieteka Maratas upīte.

Pētersona grāvis, 2 km, Acupītes labā pieteka Naukšēnu pagastā.

Acupīte

D.Ozola foto

Purupīte, 5 km, Oļas labā pieteka Jeru pagastā, iztaisnota. Tai pieteka Riemas grāvis.

Ramata, Luca, 30 km gara Salacas labā pieteka, sākas Igaunijā. Ienākot Latvijā, tā ir robeža starp Ipiķu un Ramatas pagastiem, pie Jandaru mājām ieiet Ramatas pagastā.

Raudava, 12 km gara Rūjas labā pieteka, sākas Igaunijā. Latvijā tā ienāk Lodes pagastā. Tek cauri Raudavas (Renģu) purvam un Koņu pagastā ietek Rūjā, iztaisnota.

Rauķgrāvis, 1,2 km gara Oļas kreisā pieteka, iztaisnota.

Rausele, Rauseles upīte, 2,5 km gara Rūjas labā pieteka, sākas pie Tēcēniem Naukšēnu pagastā, iztaisnota.

Riemas grāvis 3 km gara Purupītes pieteka, sākas pie Silandzām, tek Jeru pagastā caur pur-

Oļa

D.Ozola foto

vainu ieleju.

Ringas upīte, 3 km gara Gulbenes labā pieteka, sākas Igaunijā, tek Naukšēnu pagastā.

Rūja (ig. ruhja=sile, vienkocis), 85 km (pēc I.Vika), Latvijā 74 (77?) km. Iztek Igaunijā no Ruhjas ezera (72 m vjl). Pēc Vika Rūja sākas pie Polli, tek cauri Ruhjas ezeram. Viņš atsaucas uz 1589. gadā izdoto Straubiča karti ar Livonijas ūdensceliem. Viens no tiem ved no Pleskavas pa Mētru uz Virtsezeru un no Polli pa Rūju cauri Ruhjas ezeram uz Burtnieku un tālāk uz jūru.

Latvijā Rūja nokrīt 38 m. Tās vidējais kritums 0,8 m / km. Likumainības koeficients 1,8 (attālums no iztekas līdz ietekai 1,8 reizes pa upi lielāks nekā pa taisni). Caurtece aptuveni 1,5 – 3,4 m³ sekundē. Rūja tek pa leduslaikmeta beigu kušanas ūdeņu iegultni, kura veidojusies īslaicīgas un ne sevišķi stipras ūdens plūsmas rezultātā. Domājams, ka no Rūjienas puses nākošie ūdeņi radušies, kūstot kādam aprimušam ledus blāķim. Pa Rūju ūdeņi noplūduši uz Burtnieku ezeru, kurš tad bijis 4 – 5 reizes lielāks, ietverdams visu plašo ieleju starp

Rūja pie Rūjienas pienotavas

R.Tenteris

Rūjas upes pietekas

Labās puses pietekas		Kreisās puses pietekas	
Nosaukums	Garums km	Nosaukums	Garums km
Kolka	8	Acupe	30
Palmute	14	Juldurga	12
Pestava	24	Kurkužupīte	2
Raudava	12	Lāčupīte	4
Rausele	2,5	Lunga	3,5
Umūļupīte	2	Mailīte	6
Veserupīte	13	Oļā	19
		Supučupīte	5
		Tilgalgrāvis	2

Panteni un Sedvakām (pēc Leinerter). Latvijā Rūja ietek Lodes pagastā egļu mežā. Līdz Lodes ciematam tek rietumu virzienā pa egļu mežiem, mitrām plāvām, vietām burbulodama pa akmeņainu gultni. 8,7 km garā posmā nokrīt 11,3 m (1,3 m/km). Lejpus Lodes ciemata Rūja pagriežas uz dienvidiem. 8,9 km garā posmā kritums 6,2 m (0,7 m/km). Lodē un Dīķeros pirms pēd. kara bija ūdensdzirnavas. Pie Koņu skolas Rūja maina virzienu, pagriežas uz austrumiem un šādā virzienā tek līdz Acupītes ietekai.

No Raudavas ietekas līdz Juldurgas ietekai Rūja tek caur Koņu pagastu, tad tā ienāk Naukšēnu pagastā. 11,9 km garā posmā kritums 7,1 m (0,6 m/km). Netālu no šosejas tilta atrodas Koņu dzirnavu aizsprosts. Lāmaņa Vilnas

Rūja Rūjienā

Raiņa Tentera foto

pārstrādes un dzirnavu uzņēmums turpina darboties. Lejpus dzirnavām upe ienāk plašā plavu ielejā. Upe šajā posmā iztaisnota, veido seklu, ūdenszālēm aizaugušu grāvi. No Aces ietekas Rūja pagriežas pretējā – rietumu virzienā. No Acupes ietekas Rūja nonāk vispirms Naukšēnu pagastā un 9,1 km attālumā no Acupes – Rūjienas pilsētā. Šajā posmā upe šķērso dažus drumlinus. Tādās vietās ieleja šaura, augstiem krastiem. Pie Rūjienas pilskalna 1995.gadā atjaunotais (Rūjienas piensaimnieku biedrība) Imantas (Juratas) dzirnavu aizsprosts. Kreisajā krastā lejpus aizsprosta vienīgais Rūjas krastu smilšakmens atsegums. Kritums 12,6 km posmā līdz Pestavas ietekai – 5 m (0,4 m/km). No šejienes Rūja kļūst robeža starp Vilpulkas un Jeru pagastiem. Lejpus Pestavas ietekas Rūja pagriežas uz dienvidiem. Te upe tek caur lieliem plavu un purvu masīviem, plūstot caur 3,5 km plato ieleju starp Panteni un Sedvakām. Tur ierīkoti Rūjas zivsaimniecības zivju dīki vairāk nekā 600 ha platībā. No Pestavas ietekas līdz Oļai 10,2 km garumā kritums 1,3 m (0,12 m/km). No Oļas ietekas līdz Burtnieku ezeram 11 km garumā kritums tikai 0,4 m (0,035 m/km). Šajā posmā Rūja ir robeža starp Jeru un Sēļu pagastiem, lejtece ieiedama Vecates pagastā.

Rūjas upē, kā raksta M.Leinerte, bijuši lieli zivju lomi. Sami sasnieguši 150 kg un 2,5 m garumu. Līdakas līdz 50 kg un 1,75 m garumā. Līņi – 11 kg un 76 cm, salates – 7 kg un 76 cm, zandarti – 8 kg un 86 cm, asari – 2,2 kg un 48 cm un sapali – 6 kg un 46 cm. 1931.gadā “Rūjienas Balsī” lasāms, ka Valmieras un Rīgas firmu aģenti uzpērk vēžus par 2 – 3 latiem kālā (30 gab.) eksportam uz Vāciju, Franciju un Skandināvijas valstīm. 1960.gadā A.Priedītis raksta: “Rūja bagāta ar līdakām, sapaliem, bet sevišķi ar viltīgajiem ālantiem. Varam droši apgalvot, ka Rūjas upes valdnieks ir ālants”. Rūjienieši gan saka “šķauna”. 1969. gadā G.Ziema nomakšķerēja Rūjā:

aprīlī: 12 raudas, 1 asari, 1 plici,

maijā: 139 raudas, 2 ālantus, 2 pličus, 2 viķes,

jūnijā: 91 asari, 1 ālantu, 12 raudas, 3 līdakas,

jūlijā: 167 asarus, 3 lidakas, 23 raudas,
1 sapalu, 5 plīšus, 2 ķišus,
augustā: 23 asarus, 2 plaužus, 2 raudas.
Pavisam 340 zivis.

Pašlaik Rūjā zivju ļoti maz. Jau pēc samērā nelieliem lietiem upe strauji izkāpj no krastiem. Tam vairāki iemesli: Rūjas pietekas ir iztaisnotas, kādēļ noteces ūdeni strauji noplūst uz upi. Upe aizaugusi ūdens zālēm, tajā daudz sagāzušies koki, ūdens piesārņots.

Rūjienas muižas strauts, 5,5 km gara Rūjas kreisā krasta pieteka, sākas Jeru pagastā bij. Endzeles muižas mārkos. Pilsētā pie pasta tā ietek Rūjā, visā garumā iztaisnota.

Seda, 64,3 km gara, Rūjienas novadā 22 km. Seda sākas Valkas nomalē, tek caur mežainu un purvainu apvidu. Rūjienas novadā tā ienāk kā robeža starp Naukšēnu un Rencēnu pagastiem, zemāk starp Jeru un Burtnieku pagastiem. Naukšēnu pagastā pie Spiģiem vidusdevona atsegums ar spēcīgu avotu un alu. No šosejas tilta līdz ietekai Burtnieku ezerā 13,6 km garajā posmā

Seda lejtecē

D.Ozola foto

kritums 1,1 m (0,08 m/km). Vidusdaļā Seda iztaisnota, labā pieteka Āžupīte.

Springupīte, 2,5 km gara Acupītes labā pieteka Naukšēnu pagastā, sākas purvainos mežos pie Pilica ezeriņa, lejtecē iztaisnota.

Supučupīte, Čāmas upīte, Vigalupīte, 5 km gara Rūjas kreisā pieteka, sākas Ķoņu pagastā mežā pie Unguriņiem, iztaisnota. Tās kreisā pieteka Lungas upīte.

Svērdele, 3 km gara Ramatas kreisā pieteka, tek caur Ipiķu pagasta plāvām, purviem un krūmājiem.

Tilgalgrāvis, 2 km gara Rūjas kreisā pieteka Naukšēnu pagastā.

Umūlupīte 2 km gara Rūjas labā pieteka Naukšēnu pagastā, sākas pie Tēcēniem, Rūjā ietek pie Umūliem, iztaisnota.

Veserupīte, Arakste, Encupīte, Ottes upīte, Silupīte, 8 km gara Rūjas labā pieteka, sākas Igaunijā, Latvijā ienāk Lodes pagastā. Pie Viķkalniem tā ietek Rūjā, iztaisnota.

Virķe, Virķene, Virķīte, 13 km gara Rūjas labā pieteka, sākas Vilpulkas pagastā mežā pie Uļļām. Virķēnos tā aizsprostota un veido diķi pirts vajadzībām, iztaisnota, pie Brākšām ietek Rūjā. Tās kreisā pieteka Virķēnmuižas grāvis.

Virķēnmuižas grāvis, 4,5 km garš, Virķes kreisā pieteka, sākas Vilpulkas pagastā pie Vilpulkām.

Zirgupīte, 1,5 km gara Mailupītes labā pieteka, tek Naukšēnu pagastā caur mežiem.

Avoti

Dzintaravots Ipiķu pagastā pie Dzintaru mājām, iztek no kalna.

Jeru avots pie bij. Jeru muižas Rūjas kreisajā krastā, iztek no smilšakmens klints pie Imantas dzirnavām.

Kliņģeru avots Ķoņu pagastā pie Kliņģeru mājām, iztek no paugura nogāzes tīrumā.

Ķoņu avots Ķoņu pagastā pie Lāčplēšiem (bij. Ķoņu muižas), iztek no Ķoņu kalna pakājes.

Rūcošais, Spiģu avots Naukšēnu pagastā, iztek no alas smilšakmeni Sedas labajā krastā.

Svētavots Rūjienā Rūjas labajā krastā zem bij. mācītājmuižas, pārveidots akā.

Udzēnu avots Naukšēnu pagastā, pie Udzēnu mājām paugura pakājē spēcīgs avots, kas baro zivju diķus.

Diķi

Arakstes – 0,2 ha Lodes pagastā uz Silupītes bij. Arakstes muižas parkā, nolaists.

Eriņu – 2,25 ha Ķoņu pagastā bij. Eriņu muižas parkā. Diķis atjaunots, ierīkotas 2 salas.

Imantas dzirnavu diķis – 1,2 ha Jeru un Ķoņu pag. robežās.

Ķoņu dzirnavu diķis 0,95 ha Ķoņu pagastā. Diķa ūdens darbina Ķoņu dzirnavas un vilnas pārstrādes uzņēmumu.

Lodes – 0,5 ha Lodes pagastā uz Lanģupītes netālu no ietekas Rūjā.

Mirķu diķis – 0,8 ha Naukšēnu pagastā, izrakts ugunsdzēsības vajadzībām.

Rūjas zivsaimniecības zivju diķi Jeru pagastā 659,3 ha. Ierīkoti Rūjas plašajā ielejā. Ūdeni diķiem pievada no Rūjas caur filtriem ar

elektrosūkņiem.

Staklišu diķis – 3,6 ha Jeru pagastā pie Staklišu mājām. Uzstādināts ielejā.

Udzēnu zivju diķi – 24,5 ha Naukšēnu pagastā pie Udzēnu mājām.

Virķēnu dzirnavu diķis pie Dzirnāvām Vilpulkas pagastā uz Pestavas upītes, nolaists.

Zolmaņa diķis – 3,7 ha Koņu pagastā. Pie Siļu mājām aizsprostota ieleja, iekārtots diķis zivjauzdešanai.

Ezeri

Dziesmu svētku ezeriņš, 2 ha liels, uz Koņu pagasta un Rūjienas pilsētas robežas. Ezeriņš mākslīgi rakts muižas laikos. 1866.gadā uz ezera salīņas notika Rūjienas novada dziesmu svētki. No tā ezeriņa nosaukums.

Laņģezers, Laņģītis, 10,3 ha Lodes pagastā. Rietumu un ziemeļu krasts staigns, austrumu un dienvidu - ciets. Iztek Laņģupīte, kas ietek Rūjā.

Oleru ezers Jeru pagastā pie bij. Oleru muižas. Vēl pagājušajā gadu simtenī ezers pastāvēja. Tagad tas aizaudzis. Izveidojies pārejas purvs ar dzērvenāju liegumu.

Piliča, Pirica, Melnezers, 3,6 ha Naukšēnu pagastā, Piksāros, 86,3 m vjl purva vidū. No eze-

Laņģezers

D.Ozola foto

riņa iztek Acupīte.

Pukšezers, Puksis (īgauniem - Pupsi), 5,5 ha Naukšēnu pagastā. Caur ezeriņu iet valsts robeža ar Igauniju. Caur ezeriņu tek Acupīte.

Tita ezers, 4,5 ha Ipiķu pagastā 56 m vjl. Caur ezeriņu tek Pestavas (Saprašas) upīte. Ezeriņš gandrīz pilnīgi aizaudzis.

Žiguru ezers, 0,8 ha Naukšēnu pagastā pie Nurmjiem. Ezers gandrīz pilnīgi aizaudzis.

Rūja palos pie kultūras nama

A.Ziemas foto

Seda lejtece

D.Ozola foto

Augsnes

Tagadējās augsnes izveidojušās 10 – 12 tūkstoš gadu laikā, kopš ledus laikmeta šļūdoņi atkāpušies no Rūjienas novada. Samērā lielā nokrišņu daudzuma un vēsā klimata rezultātā notikuši divējādi procesi: šķīstošo vielu izskalošanās no virskārtas (podzolēšanās) un mitros anaerobos apstākļos – glejošanās un trūda uzkrāšanās.

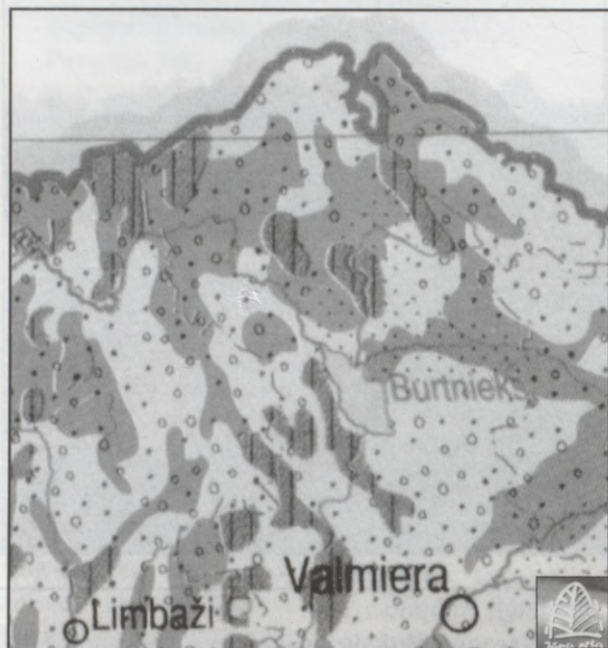
Rūjienas novads ietilpst Ziemeļvidzemes līdzenuma augšņu rajonā. Lielākās platības te

aizņem velēnu podzolētās, velēnu gleja, velēnu podzolētās gleja un glejotās, purvainās un purvu augsnes. Tās veidojušās uz akmeņaina smilšmāla un mālsmilts cilmiežiem.

Velēnu podzolētās augsnes ir ar skābu reakciju, nelielu trūdvielu saturu. Šādām augsnēm raksturīgi sekojoši slāņi jeb horizonti:

A₁ - trūdvielu horizonts. Iekultivētās augsnēs aramkārtā.

Augšņu shēma

Augšņu cilmieži

- Smilts
- Mālsmilts un smilšmāls
- Kūdra

Augšņu grupas

- Velēnu podzolaugsne un pseidoglejotā augsne
- Tipiskais podzols un kūdrainā podzolētā glejaugsne
- Velēnu glejaugsne un velēnpodzolētā glejaugsne
- Purvu kūdraugsne

FAO augšņu klasifikācija

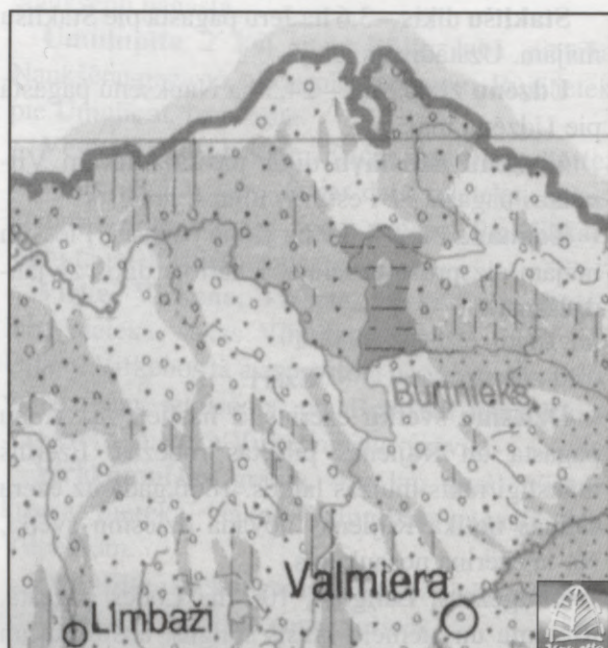
Augšņu grupas

Gleysols – augsnes, kam raksturīgs izteikts gleja horizonts 50 cm dziļā slānī. Tas veidojies anaerobos un pārmitros apstākļos reljefa pazeminājumos vai līdzenumos ar augstu gruntsūdens līmeni. Latvijas klasifikācijā atbilst podzolētā glejaugsne, glejaugsne u.c.

Arenosols – augsne, kam raksturīgi vāji izveidoti horizonti uz smilts cilmieža. Atbilst nepilnīgi izveidotā augsne u.c.

Podzols – augsne, kam izteikts podzola un illuviālais horizonts. Veidojusies uz smilšainiem cilmiežiem. Atbilst podzoli, podzolētā glejaugsne u.c.

Augšņu shēma (FAO klasifikācija)

Augšņu cilmieži

- Smilts
- Mālsmilts un smilšmāls
- Kūdra

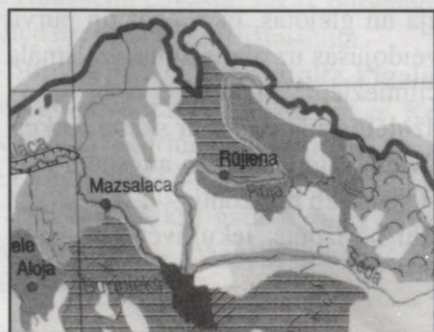
Augšņu grupas

- Haplic Podzols, Gleyic Podzols
- Eutric Gleysols, Gleyic Arenosols, Gleyic Podzols
- Haplic Arenosols
- Fibric Histosols, Terric Histosols

Tipiskais podzols (Haplic Podzols)

Ainavu shēma

Lidzenumu ainavas

- Mālaino līdzenumu mežaine
- Smilšaino Baltijas jūras agrāko stadiju fluvioglaciālo un limnoglaciālo līdzenumu āriene
- Smilšaino līdzenumu mežāre
- Viļņota reljefa ainavas
- Drumlinu āru ainava

Cilvēka ietekme

- Stipri iekultivēta ainava
- Mozaikveida pauguru un paugurgrēdu ainavas
- Āru-mežu morēnas pauguraine
- Unikālās ainavas
- Upju ainava
- Mitrzemju ainava
- Purvaine

Augšņu apakšgrupas

Haplic – augsne, kam raksturīgs vienkāršs un normāls horizontu sakārtojums, veidojušies uz brīvos karbonātus saturošiem nogulumiem.

Eutric – augsne, kam raksturīga piesātinātība ar bāzēm.

A₂ - podzolētais jeb izskalošanās horizonts pelnu pelēkā krāsā, ļoti nabags augu barības vielām, ar skābu reakciju.

B - ieskalošanās jeb iluviālais horizonts rūsas brūnā krāsā. Tajā no A horizontiem ieskaloti dzelzs, alumīnija, kramskābes savienojumi un arī trūdskābes.

C - augsnes cilmiezis ar niecīgām pārveidošanās iezīmēm.

Velēnu gleja un velēnu glejotās augsnes veidojušās seklu gruntsūdeņu ietekmē.

A₀ - trūdvielu horizonts ļoti izveidots. Reakcija vāji skāba. Krāsa tumši pelēka. Daudz trūdvielu.

G - gleja horizonts zilganpelēkā krāsā. Glejošanās procesos anaerobās (nevajag gaisa skābekli!) baktērijas pārveido trīsvērtīgos dzelzs savienojumus, kuriem brūna krāsa, par divvērtīgiem – zilganpelēkā krāsā.

Ja glejošanās procesi pārņēmuši visu zemtrūdvielu slāni, augsni sauc par velēngleja, ja vērojami tikai zilganpelēki plankumi – par velēnu glejotās augsni.

Velēnu podzolētās gleja un velēnu podzolētās glejotās augsnes izveidojušās kā podzolēšanās (A₂), tā arī glejošanās (G) proce-

Fibric – augsne, kas veidojusies uz vāji sadalītas kūdras.

Terric – augsne, kas veidojusies uz ļoti sadalītas kūdras.

su rezultātā. A₂, B un C horizontos vērojami vai nu atsevišķi zilganpelēki plankumi, vai arī zem B horizonta izveidojies nepārtraukts gleja slānis.

Purvainās augsnes ir ar kūdras slāni – A₀ - horizontu virskārtā, ja tas nepārsniedz 30 cm biezumu. Zem kūdras kārtas atrodas glejots cilmieža horizonts.

Aluviālās jeb palieņu augsnes radušās upju un ezeru pārplūstošās ielejās. Palu ūdeņi nogulsējuši līdznestās dulķes, smiltis. Mierīgos ūdeņos izgulsējušās smalkas dulķes, tekošos ūdeņos smiltis un pat grants. Nereti šādās augsnēs notiek arī glejošanās procesi. Parasti aluviālās augsnēs neizdalās nekādi horizonti un tās ir bagātas trūdvielām.

Auglīgākās ir **kultūraugsnes**, kas aizņem nelielas platības ilgstoši pareizi apstrādātās un mēslojotās platībās bijušo muižu dārzos, māju dārzos u. tml. Šādās augsnēs reakcija tuva neitrālai (pH=7), trūdvielu slāņa (A₁ horizonts) biezums vismaz 30 cm, trūdvielu saturs virs 2%, nokārtots mitruma režīms.

Augsnes kartētas bijušos kolhozos. Pagastos raksturotas tikai kolhozu augsnes.

Zemes izmantošanas veidi

	Valmieras rajonā		Rūjienas novadā		Rajonā uz 1 iedz.	Novadā uz 1 iedz.
	ha	%	ha	%	ha	ha
L/s izmant. zeme	84 400	55,2	19 970	31,3	1,3	1,9
Tīrumi	57 500	25,7	13 973	21,3	0,98	1,9
Plāvas	12 900	5,8	2 417	3,7	0,2	0,2
Ganības	14 760	6,6	3 410	5,3	0,2	0,3

Latvijā 1991.gadā bija 0,64 ha tīrumu uz vienu iedzīvotāju. 1935.gadā bija 1,08 ha tīrumu uz

vienu iedzīvotāju. Valmieras apriņķī 1935.gadā bija 1,56 ha tīrumu uz vienu iedzīvotāju.

Augsnes bijušajās lielsaimniecībās

	Valmieras rajonā		Rūjienas novadā	
	ha	%	ha	%
Vel.podzolētās	23 250	27	6 118	20,3
Vel. podz. gleja	42 200	49	10 173	33,7
Vel. gleja, glejotās	18 900	22	8 075	26,7
Purvu, purvainās	6 028	7	4 253	14,1
Aluviālās	861	1	308	1

Augšņu mehāniskais sastāvs

	Rajonā %	Novadā ha	Novadā %
Viegli māli	0,1	14	0,05
Smilšaini māli	31,2	13 017	45,6
Mālaina smiltis	62,9	8 996	31,5
Smiltis, grants	5,1	2 668	9,3
Kūdra	0,7	3 796	13,3

Ipiķu pagastā
(1998. gada 1. janv.)

Zemes lietošanas veidi

Lietošanas veids	ha	% no koppl.
Tīrumi	2 142	32
Daudzg. stādījumi	13	0,2
Plavas	100	1,5
Ganības	226	3,3
L/izm. zeme kopā	2 480	36,7
Krūmi	64	0,9
Mežs	3 451	51
Purvi	248	3,7
Pārējās	500,5	7,4
Pavisam	6 763	100,0

Augsnes

Augsnes veids	ha	%
Velēnu podzolētās	13	0,25
Vel. gleja, glejotās	1 831	36,4
Vel. podz. gleja	2 252	44,8
Purvu	644	12,8
Palienes	18	0,2

Mehāniskais sastāvs

Meh. sastāvs	ha	%
Akmēn.smilš. māls	3 532	74
Akm. māl. smilts	467	9
Smilts	112	2

Tīrumu vidējais kadastrālais novērtējums **38,9 balles**. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju vidējais kadastrālais novērtējums **37,2 balles**. Meliorēts 1769 ha (71 % no l/s izmant.).

Jeru pagastā
(1998. gada 1. janv.)

Zemes lietošanas veidi

Lietošanas veids	ha	%
Tīrumi	3 054	24,5
Daudzg. stādījumi	60	0,48
Plavas	675	5,4
Ganības	664	5,3
L/izm. zeme kopā	4 453	35,7
Krūmi	201	1,6
Mežs	5 658	45,3
Purvi	813	6,5
Pārējās	1 354	11
Pavisam	12 479	100

Augsnes

Augsnes veids	ha	%
Velēnu podzolētās	1 011	14,5
Vel. podz. gleja	2 493	35,8
Vel. gleja, glejotās	1 531	22,0
Purvu un purvainās	1 336	19,2
Palienes	138	1,9
Pārējās	441	6,6

Mehāniskais sastāvs

Meh. sastāvs	ha	%
Akmēn.smilš. māls	904	13,0
Akm. māl. smilts	3 287	47,3
Saistīta smilts	538	7,7
Smilts un grants	448	6,3
Kūdra un pārējās	1 773	25,7

Tīrumu vidējais kadastrālais novērtējums **44,2 balles**. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju vidējais kadastrālais novērtējums **40,5 balles**. Meliorēts 2538 ha (57 % no l/s izmant.).

Koņu pagastā
(1998. gada 1. janv.)

Zemes lietošanas veidi

Lietošanas veids	ha	%
Tīrumi	3 294	37,3
Daudzg. stādījumi	32	0,003
Plavas	706	8
Ganības	366	4,1
L/izm. zeme kopā	4 397	49,8
Krūmi	188	2,1
Mežs	3 120	35,4
Purvi	374	4,2
Pārējās	747	8,5
Pavisam	8 826	100

Augsnes

Augsnes veids	ha	%
Velēnu podzolētās	2 666	62
Vel. gleja, glejotās	937	21
Vel. podz. gleja	169	4
Palienes	20	0,4
Purvu, purvainās	448	13
Pārējās	46	1

Augšņu mehāniskais sastāvs

Augsnes meh. sastāvs	ha	%
Vidējs un viegls smilšmāls	2 422	56
Mālaina smilts	1 056	24
Smilts	360	7
Kūdra	448	13

Tīrumu vidējais kadastrālais novērtējums **43,0 balles**. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju vidējais kadastrālais novērtējums **41,4 balles**. Meliorētā platība 2440 ha (55% no l/s izmant.).

Lodes pagastā
(1998. gada 1. janv.)

Zemes lietošanas veidi

Lietošanas veids	ha	%
Tirumi	1 969	31
Daudzg. stādījumi	20	0,03
Plavas	341	5,3
Ganības	263	4,1
L/izm. zeme kopā	2 679	42
Krūmi	120	1,8
Mežs	3 088	48,4
Purvi	218	3,4
Pārējās	277	4,3
Pavisam	6382	100

Augsnes

Augsnes veids	ha	%
Velēnu podzolētās	1 662	67
Vel. gleja, glejotās	540	21
Vel. podz. gleja	123	5
Palienes	34	1
Purvu	116	6
Pārējās	3	0,1

Augšņu mehāniskais sastāvs

Augsnes meh. sastāvs	ha	%
Vidējs un viegls smilšmāls	1 529	61
Mālaina smilts	701	28
Smilts, grants	79	3
Kūdra	117	8

Tirumu vidējais kadastrālais novērtējums **43,5 balles**. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju vidējais kadastrālais novērtējums **42,5 balles**. Meliorētā platība 1 692 ha (63% no l/s izmant.).

Nauksēnu pagastā
(1998. gada 1. janv.)

Zemes lietošanas veidi

Lietošanas veids	ha	%
Tirumi	5 005	26
Daudzg. stādījumi	47	0,002
Plavas	1 094	5,6
Ganības	799	4,1
L/izm. zeme kopā	6 945	36,1
Krūmi	133	0,07
Mežs	9 997	52
Purvi	740	3,8
Pārējās	1 419	7,3
Pavisam	19 234	100

Augsnes

Augsnes veids	ha	%
Velēnu podzolētās	766	7
Vel. gleja, glejotās	3 236	27
Vel. podz. gleja	5 136	44
Palienes	98	0,8
Purvu	1 709	15
Pārējās	687	6

Mehāniskais sastāvs

Mehāniskais sastāvs	ha	%
Smags un vidējs māls	14	0,1
Vidējs, viegls smilšmāls	4 630	40
Mālaina smilts	3 485	30
Saistīta smilts	856	7
Smilts un grants	275	2
Kūdra	1 709	21

Tirumu vidējais kadastrālais novērtējums **43,3 balles**. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju vidējais kadastrālais novērtējums **40,1 balles**. Meliorētā platība 4936 ha (71% no l/s izmant.).

Vilpulkas pagastā
(1998. gada 1. janv.)

Zemes lietošanas veidi

Lietošanas veids	ha	%
Tirumi	2 664	30,1
Daudzg. stādījumi	26	0,03
Plavas	468	5,3
Ganības	489	5,5
L/izm. zeme kopā	3 647	41,2
Krūmi	183	2,1
Mežs	3 226	36,5
Purvi	1 081	12,2
Pārējās	710	8,0
Pavisam	8 847	100

Mehāniskais sastāvs

Mehāniskais sastāvs	%
Vidējs, viegls smilšmāls	74
Mālaina smilts	18
Smilts	0,8
Kūdra	6

Meliorētā platība 2234 ha (61,2% no l/s izmantojamās zemes).

Meži

Rūjienas novada meži iedalīti trīs mežniecībās: **Nauksēnu** mežniecībā Nauksēnu pagasta meži; **Rūjienas** mežniecībā Jeru pagasta un nedaudz no

Nauksēnu mežiem; **Rūjupes** mežniecībā Ipiku, Lodes, Koņu, Vilpulkas pagasta meži.

Mežu platības pagastos 1992.g.

Pagasts	Meži ha	% no kopplat.	ha uz 1 iedz.	1935.gadā ha	1935.g. % no kopplat.
Ipiķu	3 799	56	8,4	787	
Jeru	5 969	46,5	4,0		22
Koņu	3 370	39	4,0		12
Lodes	3 398	51	6,1		23
Naukšēnu	10 468	54	5,6	3 997	30,7
Rūjienas pils.	80	10	0,02		
Vilpulkas	4 412	48	4,9	589	
Novadā	33 096	52	3,3		

Mežu platības mežniecībās Rūjupes mežniecība

Apgaitas	Mežu platība ha	Apgaitas	Mežu platība ha
Priednieku	1 676,6	Arakstes	1 651,7
Ipiķu	1 780,4	Lodes	1 598,3
Ķirbēnu	1 750,9	Miltiņu	1 750,0
Vanadziņu	1 677,8	Dīķeru	1 508,7
Virķēnu	1 665,6	Mežniecībā kopā	15 060

Jenču sils Rūjienas mežniecībā *G.Ziema*

Naukšēnu mežniecība

Apgaitas	Mežu platība ha
Bodnieku	1 467,5
Priedulāju	1 440,3
Imeru	1 405,1
Naukšēnu	1 317,1
Piksāru	1 145,2
Pūriņu	1 357,5
Mežniecībā kopā	8 132,7

Rūjienas mežniecība

Apgaitas	Mežu platība ha
Rūjas	1 962
Saliņas	1 399
Nurmu	1 875
Sedas	1 426
Oleru	1 523
Paipusu	1 638
Mežniecībā kopā	9 823

Izcirtums Rūjienas mežniecībā *G.Ziema*

Meža dzīvnieki (1992.gads)

	Rūjupes mežn.	Rūjienas mežn.	Naukšēnu mežn.	Novadā		Rūjupes mežn.	Rūjienas mežn.	Naukšēnu mežn.	Novadā
Stirnas	718	1061	257	2036	Vilki	1	–	4	5
Alņi	50	56	43	149	Jenotsuņi	31	42	33	106
Staltbrīži	30	–	25	55	Ūdri	10	4	2	16
Meža cūkas	212	131	72	415	Bebri	30	11	6	47
Baltie zaķi	94	47	176	141	Āpši	22	16	–	38
Pelēkie zaķi	64	57		196	Caunas	39	24	62	125
Lapsas	63	68	43	174	Vāveres	157	64	115	336
Lūši	4	–	8	12					

Mežniecības un mežsargu apgaitas 1992.gadā
(shēma)

Apzīmējumi

- Rūjupes mežniecība
- I Priednieku apgaita
- II Ipiķu apgaita
- III Kirbēnu apgaita
- IV Vanadziņu apgaita
- V Virkēnu apgaita
- VI Arakstes apgaita
- VII Lodes apgaita
- VIII Miltiņu apgaita
- IX Dīķeru apgaita

- Naukšēnu mežniecība
- 1. Bodnieku apgaita

- 2. Piedulāju apgaita
- 3. Imeru apgaita
- 4. Naukšēnu apgaita
- 5. Pīksāru apgaita
- 6. Pūriņu apgaita

- Rūjienas mežniecība
- a Rūjas apgaita
- b Saliņu apgaita
- c Nurmu apgaita
- d Sedas apgaita
- e Oleru apgaita
- f Paipusu apgaita

Mednieka trofejas

Vilku mednieki

R.Tenteris

1997.gada 12.februārī Naukšēnu mežniecībā 4 meža kvartālu robežās tika ielenkti 6 vilki. Ar Rūjupes, Rūjienas un Rencēnu mežniecību med-

nieku un meža sardzes palīdzību šo platību iežogoja ar sarkaniem karodziņiem. Medībās piedalījās 27 mednieki un nošāva 6 vilkus.

Rūjienas mednieki ar dižmedijumu

Meža putni (1992.gads)

	Rūjupes mežn.	Rūjienas mežn.	Naukšēnu mežn.	Novadā		Rūjupes mežn.	Rūjienas mežn.	Naukšēnu mežn.	Novadā
Rubeņi	65	48	45	158	Lauka irbes	62	–	62	124
Teteri	–	–	3	3	Pūces un ūpi	6	10	8	24
Meža irbes	183	66	50	299	Melnie stārķi	1	4	2	7

Mednieki (1992.gads)

Rūjupes mežniecībā

Lode	44 mednieki
MMB Koni	22 mednieki
Lauktechnika Rūjiena	29 mednieki
RCP Valmiera	22 mednieki
Rūja (Vilpulka)	32 mednieki
Jaunais arājs (Ipiki)	35 mednieki
Pavisam	184 mednieki

Rūjienas mežniecībā

Straume	32 mednieki
Brandelis (Valmiera)	30 mednieki
Mežniecība	10 mednieki
Pārgauja (Valmiera)	53 mednieki
Pavisam	125 mednieki

Naukšēnu mežniecībā

Naukšēni	44 mednieki
Lauktechnika	29 mednieki
Robežsargi	10 mednieki
Pavisam	54 mednieki

Visās trīs mežniecībās 363 mednieki.

Naukšēnu mežniecība

1992. – 93.gadu taksācijas dati (taksators M.Dāboliņš)

Platības

Valsts meži 4416,7 ha, zemnieku saimniecību meži 2079,9 ha un citi meži 1553,6 ha. Pavisam 8050,2 ha. No tiem ar mežu neapklātas platības 112,2 ha un 375,1 ha nemeža zemes.

Bodnieku apgaita – 1611,8 ha; Naukšēnu apgaita – 1581,1 ha; Priedulāju apgaita – 1607,1 ha; Pīksāru apgaita – 1539,8 ha; Imeru apgaita – 1710,4 ha.

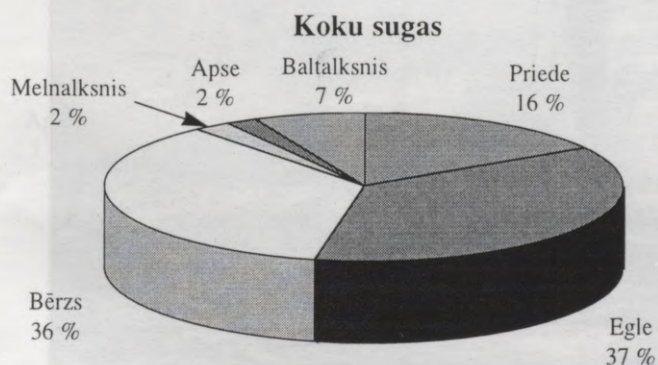
Ekspluatējamie meži 7810,0 ha (97 %), īpaši aizsargājамie meži 240,2 ha (3 %).

Slapjainu meži aizņem 17 % platības, t.sk. slapjais mētrājs 1 %, slapjais damaksnis 3 %, slapjais vēris 6 %, slapjais grīnis 7 %.

Purvaini aizņem 13 %, t.sk. : purvājs 1 %, niedrājs 4 %, dumbrājs 4 %, liekņa 4 %.

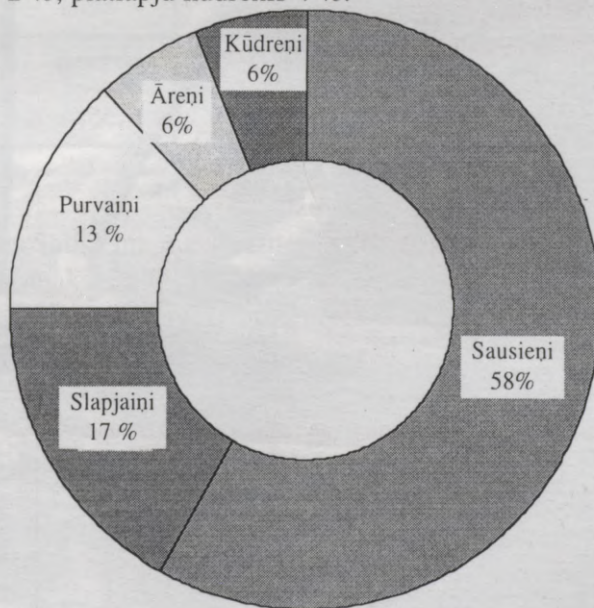
Āreņi aizņem 6 %, t.sk. : šaurlapu ārenis 2 %, platlapju ārenis 4 %.

Kūdreņi aizņem 6 %, t.sk. : šaurlapju kūdreņis 2 %, platlapju kūdreņis 4 %.

Mežu tipi.

Sausieņu meži aizņem 58 % platības, t.sk. : lāņi 1 %, damakšņi 8 %, vēri 27 %, gāršas 22 %.

Audzū vecuma struktūras (procentos)

Jaunaudzes			
	Valsts meži	Zemn. saimn.	Citi meži
Priede	7	13	10
Egle	46	28	42
Ozols	–	33	–
Osis	90	78	100
Bērzs	3	4	5
Melnalksnis	20	9	–
Apse	–	8	16
Baltalksnis	12	13	20

Vidēja vecuma audzes			
	Valsts meži	Zemn. saimn.	Citi meži
Priede	60	76	75
Egle	12	14	11
Ozols	8	–	34
Osis	7	22	–
Bērzs	40	79	77
Melnalksnis	39	49	75
Apse	15	26	12
Baltalksnis	20	25	38

Briestaudzes			
	Valsts meži	Zemn. saimn.	Citi meži
Priede	28	11	8
Egle	12	35	28
Ozols	92	67	20
Osis	–	–	–
Bērzs	12	8	9
Melnalksnis	7	15	–
Apse	8	2	10
Baltalksnis	20	22	20

Pieaugušas un pāraugušas audzes		
	Valsts meži	Zemn. saimn.
Priede	5	–
Egle	30	23
Ozols	–	–
Osis	3	–
Bērzs	45	27
Melnalksnis	34	27
Apse	77	64
Baltalksnis	48	40

Bebru darbi Ramatas upītē

D.Ozola foto

Meža dzīvnieki 1997.gada 1.marts

Mežs. apg.	Bodnieku	Priedulāju	Imeru	Nauksēnu	Piksāru	Pavisam
Alnu bulli	1	2	1	1	2	7
Alnu govīs	2	2	2	1	2	9
Alnu teli	2	1	1	—	2	6
Stirnu āži	14	12	12	17	6	61
Stirnu kazas	18	16	16	23	14	87
Briežu bulli	—	1	2	—	2	5
Briežu govīs	—	2	3	—	4	9
Briežu teli	—	2	3	—	2	7
Meža cūkas	12	6	8	6	6	18
Vilki	3	—	3	—	—	6
Lūši	2	—	2	—	2	6
Jenoti	—	—	—	2	—	2
Lapsas	20	30	12	18	15	95
Baltie zaki	12	10	6	6	8	42
Pelēkie zaki	10	8	7	10	6	41
Caunas	10	9	12	8	12	51
Bebri	10	8	16	30	19	83
Ūdri	4	2	6	4	2	18
Āpši	2	4	4	2	5	17
Vāveres	20	18	16	20	19	93
Lāči	—	—	1	—	—	1
Ondatras	—	—	—	2	—	2

Rūjupes mežniecība

1992. – 93.gadu taksācijas dati (taksators M.Dāboliņš)

Platības

Valsts meži 4077,4 ha, privātie u. c. lietotāju – 10828,1 ha. Pavisam 14905,5 ha; Priednieku apgaita – 1873 ha; Lodes apgaita – 1570 ha; Ipiku apgaita – 1912,3 ha; Miltiņu apgaita – 1748 ha; Virkēnu apgaita – 2152 ha; Dīķeru apgaita – 1808,3 ha; Arakstes apgaita – 1730,7 ha; Vilpulkas apgaita – 2112,2 ha.

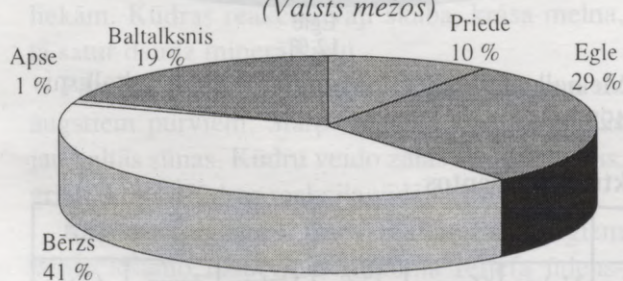
Ekspluatējamie meži 14801,5 ha (99%), Ipaši aizsargājamie 104 ha (1%).

Audzū vecuma struktūra procentos

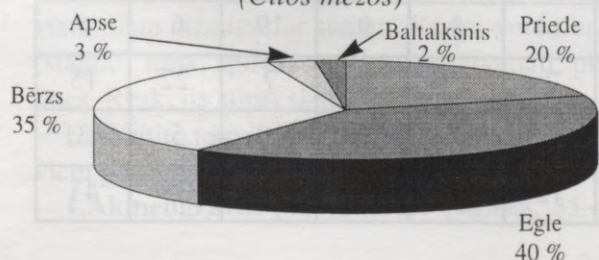
	Jaun- audze	Vidējā vec. audze	Briest- audze	Pieau- gusi, pārau- gusi audze
Priede	12	64	15	9
Egle	33	16	33	18
Bērzs	5	77	8	10
Apse	13	17	7	63

Koku sugas

(Valsts mežos)

(Citos mežos)

Mežu tipi

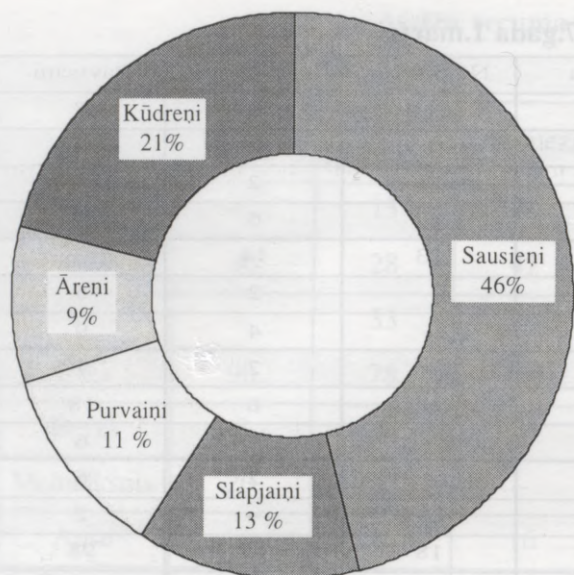
Sausieņu meži aizņem 46 % platības, t. sk. damakšņi 6 %, vēri 39 %, grīņi 1 %.

Slapjainu meži aizņem 13 % platības, t. sk. damakšņi 2 %, vēri 10 %, grīņi 1 %.

Purvaini aizņem 11 %, t. sk. purvājs 1 %, niedrājs 4 %, dumbrājs 6 %.

Āreņi aizņem 9 % platības, t. sk. šaurlapu ārenis 2 %, platlapju ārenis 7 %.

Kūdreņi aizņem 21 % platības, t. sk. mētrāju kūdreņi 2 %, šaurlapu kūdreņi 11 %, platlapju kūdreņi 8 %.

Meža dzīvnieki (1998.g.)

Alņi 32, staltbrīži 21, stirnas 168, mežacūkas 72, zaki 175, lapsas 80, caunas 79, ūdeles 56, vilki 2, lūši 8, jenotsuņi 27, ūdri 13, āpši 22, vāveres 109.

Putni

Rubēni 86, irbes 227, pūces un ūpji 4.
No aizsargājamiem putniem 2 melno stārķu ligzdas.

Rūjienas mežniecība

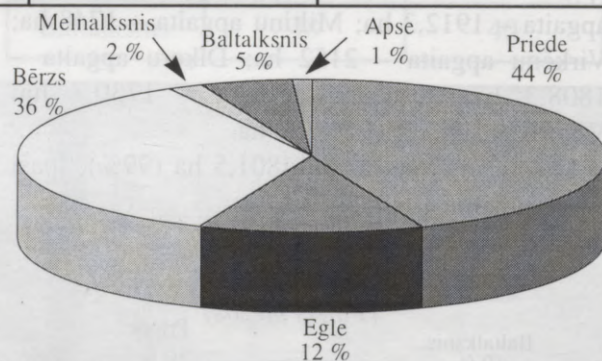
1992. – 93. gadu taksācijas dati (taksators M. Dāboliņš)

Platības

Apgaitas	Valsts meži	Zemnieku u.c. meži	Kopā
Sēļu apgaita	788 ha	1428 ha	2216 ha
Rūjas apgaita	421 ha	1285 ha	1706 ha
Jeru apgaita	410 ha	883 ha	1293 ha
Oleru apgaita	983 ha	594 ha	1577 ha
Paipusu apgaita	1410 ha	829 ha	2239 ha
Sedas apgaita	1984 ha	1002 ha	2986 ha
Kopā	5996 ha	6021 ha	12 017 ha

Valsts meži 5996 ha, zemnieku meži 5529 ha, citi – 492 ha. Kopplatība 12017 ha. Eksploatējamie meži 1138,9 ha, īpaši aizsargājami meži 676,9 ha, dzērveņu liegums 1,6 ha.

Jeru pagastā 6279,9 ha. Nauksēnu pagastā 2628,2 ha. Sēļu pagastā 1824,6 ha. Vecates pagastā 1284,5 ha.

Koku sugas

Priede 4702,0 ha. Egle 1263,8 ha. Kopā skuju koki 56 %.

Ozols 47,2 ha. Osis 35,7 ha. Bērzs 3834,5 ha.

Melnalksnis 180,5. Apse 71,9 ha. Baltalksnis 492,4 ha.

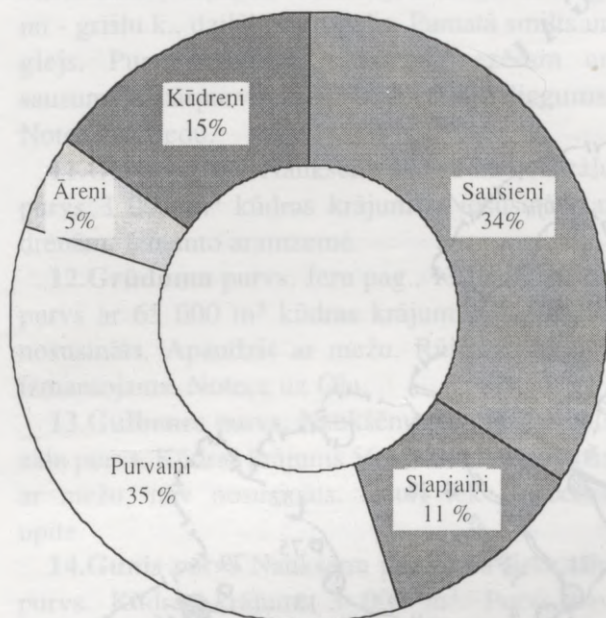
Mežu vecuma struktūra procentos

Suga	Jaunaudzis			Vidēja vec. audzis			Briestaudzis			Pieaugušās audzis		
	Valsts	Zemn.	Citi	Valsts	Zemn.	Citi	Valsts	Zemn.	Citi	Valsts	Zemn.	Citi
Priede	14	20	21	53	66	64	14	8	9	19	6	6
Egle	70	30	41	16	19	19	7	29	25	7	22	15
Bērzs	14	20	25	72	68	69	4	7	3	10	5	3
Citi	25	38	10	14	7	40	12	17	7	29	38	43

Meža tipi

Sausieni 34 %, t. sk. mētrājs 3 %, lāns 8 %, damaksnis 13 %, vēris 6 %, gārša 4 %.

Slapjaini 11 %, t. sk. slapjais mētrājs 2 %, slapjais damaksnis 5 %, slapjais vēris 2 %, slapjā gārša 2 %.

Purvaini 35 %, t. sk. purvājs 3 %, niedrājs 22 %, dumbrājs 9 %, liekņa 1 %.

Āreņi 5 %, t. sk. šaurlapu ārenis 3 %, platlapju ārenis 2 %.

Kūdreņi 15 %, t. sk. viršu kūdreņis 1 %, mētru kūdreņis 1 %, šaurlapju kūdreņis 9 %, platlapju kūdreņis 4 %.

Meža dzīvnieki

Uzskaitē 1998. gada 1. martā.

Dzīvnieki	Skaits	Dzīvnieki	Skaits
Alņi	36	Bebri	108
Stirnas	189	Ūdri	6
Vilki	6	Jenoti	26
Lūši	6	Caunas	20
Lapsas	25	Āpši	6
Mežacūkas	49	Vāveres	64
		Zaķi	227

1997. gadā bija 1 apdzīvota melnā stārķa ligzda.

Purvi

Latvijā purvi aizņem 10% kopplatības. Rūjienas novadā purvi aizņem 8061 ha jeb 11,4% novada platības. Pēc Rūjienas meteostacijas datiem vasarās nokrišņi vidēji 480 mm un iztvaikošana 240 mm. Pārpurvošanās koeficients 2,00 (attiecība starp nokrišņu daudzumu un iztvaikošanu vasarā). Pārpurvošanās koeficients Limbažos 1,75, Cēsīs 1,74, Rīgā 1,35. Purvos kūdras kārtas biezums pārsniedz 30 cm. Purvus iedala trīs veidos: zemos, pārejas un augstos.

Zemie jeb zāļu purvi veidojušies zemās vietās. Nereti tie apauguši kokiem. Kūdra sastāv no grīšļu, niedru, kārkļu, bērzu, melnalkšņu atliekām. Kūdras reakcija vāji skāba, krāsa melna, tā satur daudz minerālvielu.

Pārejas purvi ir starpstadija starp zemiem un augstiem purviem. Starp zaļajām sūnām parādās jau baltās sūnas. Kūdras veido zaļās sūnas, spilvas, grīšļi, koki. Kūdras reakcija vidēji skāba.

Augstie jeb sūnu purvi veidojušies augiem nepieciešamo uzturvielu trūkumā reljefa ūdensšķirtņu rajonos kā arī no zemiem un pārejas purviem, tiem aizaugot ar sūnām. Kūdras veido baltā (sfagnu) sūna, spilvas, vaivarīni, dzērvenāji, priedītes. Reakcija stipri skāba. Minerālvielu maz.

Uzskaitīti purvi, lielāki par 1 ha. Nr. norāda vietu purvu izvietojuma shēmā (42.lpp).

1.Akmengravas purvs, Lodes pagastā, 35 ha,

sūnu p., apaudzis priedēm, apkārt mežs.

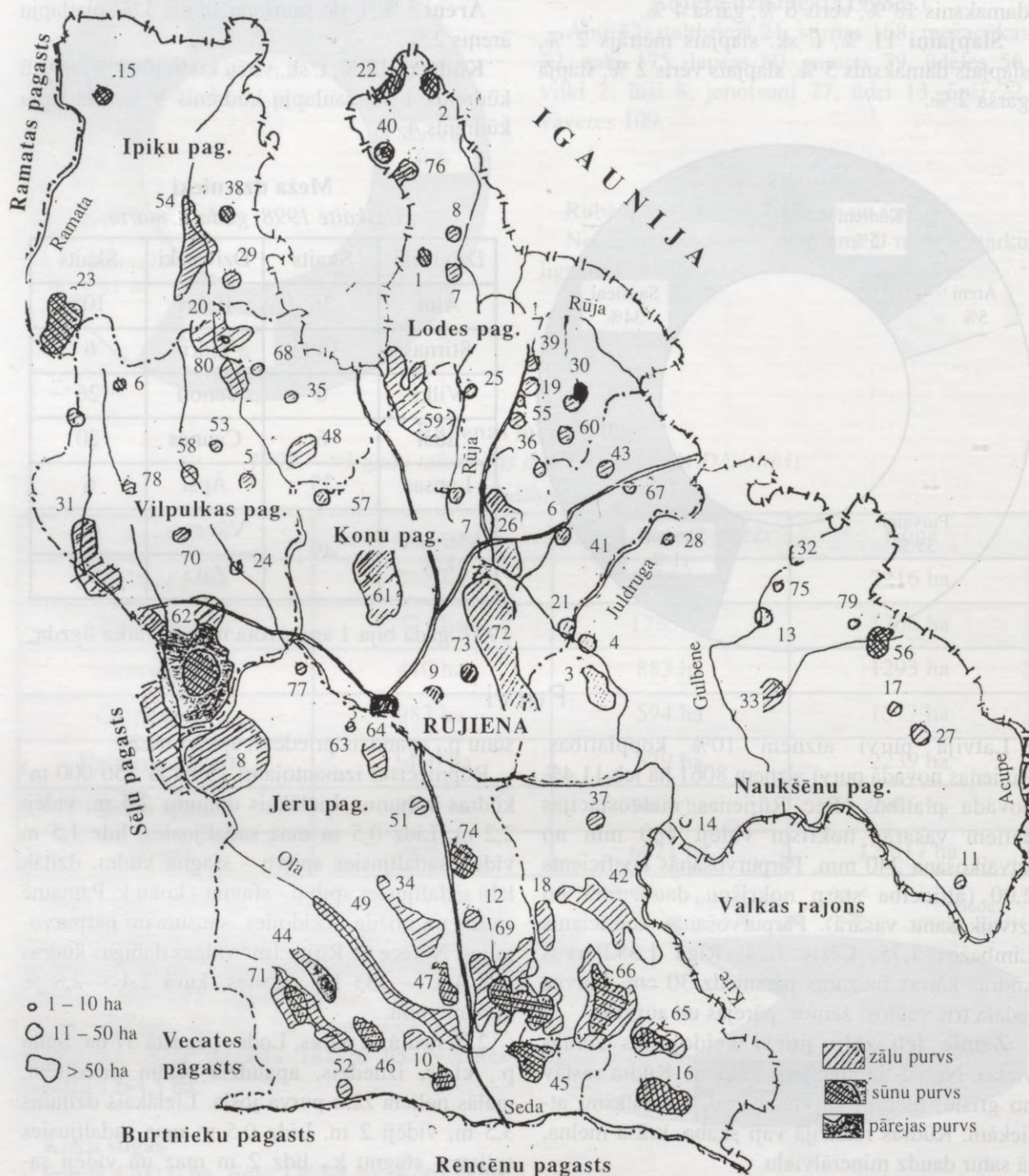
Rūpnieciski izmantojami 15 ha ar 350 000 m³ kūdras krājumu. Lielākais dziļums 2,5 m, vidēji 2,2 m. Līdz 0,5 m maz sadalījusies, līdz 1,5 m vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra, dziļāk labi sadalījusies spilvu - sfagnu - koku k. Pamatnē smilts un glīzda. Veidojies, sausumam pārpurvojoties. Notece uz Rūju. 1m³ valgas dabīgas kūdras dod 100 – 133 kg sausnes, kurā 2,4 – 2,8 % minerālvielu.

2.Bērzulāna purvs, Lodes pagastā 37 ha. Sūnu p., klajš, izdedzis, apaudzis retām priedītēm, malās neliela zāļu purva josla. Lielākais dziļums 3,5 m, vidēji 2 m. Līdz 0,5 m maz sadalījusies spilvu - sfagnu k., līdz 2 m maz un vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu k., dziļāk labi sadalījusies grīšļu - sfagnu - koku kūdra. Purva pamatā smilts, dienvidu galā glīzda. Veidojies, sausumam pārpurvojoties un ūdeņiem aizaugot. 1 m³ dabīgi valgas k. dod 48 - 83 kg sausnes, kurā 3,3 – 8,6 % minerālvielu.

Notece uz Rūju. Rūpnieciski izmantojami 20 ha, kuros 45 000 m³ kūdras.

3.Boiņu purvs, Nauksēnu pag., 141 ha zāļu p. Kūdras krājums 1 551 000 m³. Purvs daļēji nosusināts – 66 ha. No tiem 33 ha aramzeme, 33 ha pļavas. Nenosusinātā daļā 71 ha mežs, 30 ha krūmājs. Notece uz Rūju.

Purvu izvietojuma shēma

4. Bolles purvs, Naukšēnu pag., 14 ha liels zāļu purvs. Kūdras krājums 154 000 m³. Nosusināti 6 ha. Nenosusinātā daļā mežs 8 ha. Rūpnieciski nav izmantojams. Notece uz Rūju.

5. Brindu - Vilpulkas purvs, Vilpulkas pag., 14 ha, zāļu p., Kūdras krājums 97 000 m³. Purvs nosusināts, tagad aramzeme.

Brīvpurvs, Jeru pag., skat. Rūjas purvu 26.lpp.

Dilumu purvs, Vilpulkas pag., 45 ha sūnu purvs. Kūdras krājums 45 000 m³. Apaudzis ar mežu. Nav nosusināts. Rūpnieciski nav izmanto-

jams. Notece uz Palmuti.

6. Dirlas purvs, Konu pag., zāļu purvs, 11 ha. Kūdras krājums 55 000 m³. Nav nosusināts. Apaudzis ar mežu. Notece uz Rūju.

7. Ērcu purvs, Lodes pag. zāļu p., 38 ha. Kūdras krājums 380 000 m³. Purvs nav nosusināts. 3 ha apauguši ar mežu. Rūpnieciski nav izmantojams. Notece uz Vesperupīti.

9. Eriņu, Cūkausu, Milestības purviņš, Rūjienas pils. (arī Konu pag.), 28 ha liels sūnu p. Kūdras krājums 252 000 m³. Rūpnieciski nav

izmantojams. Susināts ar valējiem grāvjiem. Griezta kūdra kurināšanai. Apaudzis priedītēm. Notece uz Rūju.

10.Ezergala, Oleru purvs, Jeru pag., 93 ha klajš sūnu p., gar malām zāļu p. Apkārt priežu mežs. Nenosusināts. Lielākais dziļums 3,25 m. 0,5 m biezo virskārtu veido vāji sadalījusies sfagnu - grīšļu k., dziļāk sapropelis. Pamatā smilts un glejs. Purvs veidojies, aizaugot ezeram un sausumam pārpurvojoties. **Dzērvenāju liegums.** Notece uz Sedu.

11.Grotes purvs, Naukšēnu pag., 1 ha liels zāļu purvs 3 000 m³ kūdras krājums. Nenosusināts ar drenām. Izmanto aramzemē.

12.Grūduma purvs, Jeru pag., 13 ha liels zāļu purvs ar 65 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts. Apaudzis ar mežu. Rūpnieciski nav izmantojams. Notece uz Oļu.

13.Gulbenes purvs, Naukšēnu pag. 47 ha liels zāļu purvs. Kūdras krājums 564 000 m³. Apaudzis ar mežu, nav nosusināts. Cauri tek Gulbenes upīte.

14.Gunis purvs Naukšēnu pag. 1 ha liels zāļu purvs. Kūdras krājums 3 000 m³. Purvs nav nosusināts, izmanto plavām.

15.Ipiķu purvs, Ipiķu pag., 25 ha liels sūnu purvs. Kūdras krājums 100 000 m³. Apkārt purvam mežs. Purvā aug bērziņi, priedītes. Purva dziļums 0,75 m. Vidēji un labi sadalījusies spilvu - sfagnu - koku kūdra. Veidojies, sausumam pārpurvojoties. Nav nosusināts. Notece uz Ramatu.

16.Īvažu purvs, Naukšēnu pagastā, 123 ha liels sūnu purvs. Apaudzis priedītēm. Lielākais dziļums 6,5 m, vidēji 4,1 m. Līdz 2 m dziļumam maz sadalījusies spilvu - sfagnu k., dziļāk vidēji sadalījusies. Purvs veidojies, sausumam pārpurvojoties. 57 ha izmantojami rūpnieciski. Notece uz Sedu.

17.Jaunlosu purvs, Naukšēnu pag., 1 ha liels zāļu purvs. Satur 5 000 m³ kūdras. Purvs nav nosusināts. Izmanto plavām.

18.Ječu purvs, Naukšēnu pagastā. 60 ha liels zāļu purvs. Kūdras krājums 240 000 m³. Purvs daļēji nosusināts – 35 ha ar drenām. No nenosusinātās daļas 22 ha apauguši ar mežu, 3 ha ar krūmiem. Notece uz Sedu.

19.Juražu purvs, Lodes pagastā, 25 ha liels zāļu purvs ar 253 000 m³ kūdras krājumu. Ar drenām nosusināts 35 ha. No nenosusinātās daļas 223 ha apauguši ar mežu, 3 ha ar krūmiem. Nosusinātā daļa izmantota aramzemei. Notece uz Rūju.

20.Kaktiņu purvs, daļa Ipiķu, daļa Vilpulkas pagastā, 144 ha liels zāļu purvs. Kūdras krājums 1 296 000 m³. Purvs nav nosusināts. 3 ha izman-

to ganībām, 17 ha – plavām, 114 ha apauguši ar mežu. 10 ha aizņem krūmāji. Purvs nav rūpnieciski izmantojams. Notece uz Pestavu.

21.Kalnanaudas purvs, Koņu pag., 17 ha liels zāļu purvs. Kūdras krājums 102 000 m³. Purvs nosusināts, izmanto ganībām. Notece uz Juldurgu.

22.Klajais purvs Lodes pagastā. 53 ha liels sūnu purvs, turpinās Igaunijā. Purva lielākā daļa klaja, gar malām priedītes. Kūdras krājums 795 000 m³. 22 ha izmantojami rūpnieciski. Šajā daļā 37 000 m³ kūdras. Kūdras slāņa lielākais dziļums 3,5 m, vidēji 2,4 m. Līdz 1 m maz sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra. Dziļāk vidēji un labi sadalījusies koku - spilvu - sfagnu kūdra. 3 - 3,5 m dziļi sapropelis. Purvs veidojies, ūdeņiem aizaugot un sausumam pārpurvojoties. Notece uz Rūju.

23.Kogulpētes purvs Ipiķu pag., 286 ha liels sūnu purvs. Kūdras krājums 4 290 000 m³. Rūpnieciski iespējams izmantot 140 ha, kas satur 2 940 000 m³ kūdras. Lielākais dziļums 7 m, vidēji 3 m. Līdz 2 m dziļumam maz un vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu - hipnu kūdra, dziļāk vidēji sadalījusies. 1 m³ valgas kūdras dod līdz 92,7 kg sausnes, kas satur 1,95 – 5,47 % minerālvielas. Pamatā smiltis, 2 ha izmantoti ganībām, 8 ha plavām, 119 ha apauguši ar mežu un 157 ha krūmājs. Notece uz 4 km tālo Ramatu.

24.Koziņu, Kaziņu purvs, Vilpulkas pagastā, 18 ha liels zāļu purvs ar 90 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts, izmantots plavām. Caur purvu tek Virķes upīte.

25.Krastapakšas purvs, Lodes pag., 6,2 ha liels zāļu purvs. Gravā pie Rūjas, pārpurvojusies vecupe.

26.Krustiņu purvs, Koņu pag., 190 ha liels zāļu purvs ar 1 900 000 m³ kūdras krājumu. 125 ha nosusināts ar drenām un iekļauts aramzemē, 65 ha apauguši ar mežu. Notece uz Rūju.

27.Kulpu purvs, Naukšēnu pag., 13 ha liels zāļu purvs ar 65 000 m³ kūdras krājumu. 13 ha nosusināti ar drenām un izmantoti plavām. Notece uz Acupī.

28.Ķerzēnu purvs, Naukšēnu pag., 1 ha liels zāļu purvs ar 6 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nosusināts ar drenām un iekļauts aramzemē.

29.Ķirbēnu purvs Ipiķu pagastā, 42 ha liels zāļu purvs ar 378 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts. 12 ha aizņem ganības, 17 ha plavas un 13 ha mežs. Notece uz Pestavu.

30.Laņģezera purvs Lodes pagastā, 14 ha liels zāļu purvs ar 42 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nosusināts ar drenām un iekļauts aramzemē. Notece uz Laņģezeru.

31.Lauru purvs Vilpulkas pagastā 253 ha liels zāļu purvs. Kūdras krājums nav noteikts. 49 ha nosusināti un izmantoti plavām. 204 ha apauguši ar mežu. Notece uz Palmuti.

32.Lāriņu purvs Naukšēnu pagastā 11 ha liels zāļu purvs. Kūdras krājums 66 000 m³. Purvs nav nosusināts. 5 ha izmantoti ganībām, 3 ha dabiskām plavām un 3 ha aizņem mežs. Caur to tek Gulbene.

33.Lejasedambju purvs Naukšēnu pagastā. 71 ha liels zāļu purvs ar 284 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts, apaudzis ar mežu. Notece uz Gulbeni.

34.Lejaspunku purvs Jeru pagastā, 124 ha liels zāļu purvs ar 620 000 m³ kūdras krājumu. 93 ha nosusināti ar drenām un ieklauti aramzemē, 31 ha apaudzis ar krūmiem. Notece uz Olu.

35.Lielsautiņu purvs Vilpulkas pagastā, 3 ha liels zāļu purvs ar 15 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts, apaudzis ar krūmiem. Notece uz Rūju.

36.Lielstutes purvs Lodes pagastā, 27 ha liels zāļu purvs ar 135 000 m³ kūdras krājumu. 5 ha nosusināti un izmantoti aramzemē. 22 ha apauguši ar mežu. Notece uz Rūju.

37.Limbu purvs Naukšēnu pagastā, 25 ha liels zāļu purvs ar 75 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts, izmanto dabiskām ganībām. Notece uz Rūju.

38.Lobiņu purvs Ipiku pagastā. 34 ha liels sūnu purvs ar 442 000 m³ kūdras krājumu. Lielākais dziļums 2 m, vidēji 1,6 m. Rūpnieciski izmantojami 23 ha ar 258 000 m³ kūdras. Līdz 0,2 m dziļumam maz un vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra, dziļāk labi sadalījusies spilvu - sfagnu - koku kūdra. Minerālvielas sausnē 0,5 %. Purvs veidojies, sausumam pārpurvojoties. Notece uz Pestavu.

39.Lodes purvs Lodes pagastā 9 ha liels zāļu purvs ar 27 000 m³ kūdras. Purvs nosusināts un izmantots aramzemei.

40.Lucas, Lauvas, Luksa purvs Lodes pagastā 34 ha liels. 29 ha sūnu purvs, 5 ha – zāļu. Kūdras krājums 427 000 m³. Rūpnieciski izmantojami 19 ha ar 239 000 m³ kūdras. Purva maksimālais dziļums 4,5 m, vidēji 1,8 m. Līdz 2 m dziļumam maz un vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra, 2 - 4 m dziļumā labi sadalījusies spilvu - sfagnu - koku kūdra, dziļāk labi sadalījusies koku - grīšļu kūdra. Purva pamatā smiltis un glejs. Veidojies, sauszemei pārpurvojoties. 3 ha izmanto dabiskām plavām, 4 ha mežs, 27 ha krūmi. Notece uz Krūmiņupīti.

41.Majoru purvs Kõnu pagastā, 13 ha liels

zāļu purvs. Kūdras krājums 39 000 m³. Purvs nosusināts un izmantots aramzemē. Notece uz Supučupīti.

42.Maltuves purvs Naukšēnu pagastā 242 ha liels zāļu purvs ar 2 178 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts. 12 ha izmanto ganībām, 33 ha – plavām, 197 ha apauguši ar mežu. Rūpnieciski nav izmantojams. Notece uz Kiri.

43.Maskavas purvs Kõnu pagastā, 30 ha liels zāļu purvs ar 360 000 m³ kūdras krājumu. Apaudzis ar mežu. Rūpnieciski nav izmantojams. Notece uz Supučupīti.

44.Meģītes purvs, Jeru pagastā, 107 ha liels. 96 ha aizņem sūnu purvs, 11 ha – zāļu purvs. Kūdras krājumu 1146 000 m³ rūpnieciski izmantojami 28 ha, kuri satur 333 000 m³ kūdras. Lielākais dziļums 2 m, vidēji 1,7 m. Zāļu purvā labi sadalījusies hipnu - grīšļu kūdra, apakšā sapropelis. Sūnu purvā labi sadalījusies koku - grīšļu - sfagnu kūdra. Veidojies, sauszemei pārpurvojoties un ūdeņiem aizaugot. Purvs nav nosusināts. 79 ha mežs, 28 ha krūmi. Notece uz Rūju.

45.Meždibēna purvs Jeru pagastā. 125 ha liels sūnu purvs. Kūdras krājums 375 000 m³. 50 ha izmantojami rūpnieciski. Tajos 370 000 m³ kūdras. Lielākais dziļums 5,5 m, vidēji 3,3 m. Līdz 1 m dziļumam maz un vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra, 1 – 3 m dziļumam vidēji un labi sadalījusies koku - hipnu - grīšļu kūdra. 3 – 5,5 m - vidēji un labi sadalījusies koku - hipnu - grīšļu kūdra. Purvs nav nosusināts. 40 ha aizņem mežs, 85 ha – krūmi. Purvs veidojies, ūdeņiem aizaugot un sauszemei pārpurvojoties. Notece uz Sedu.

46.Milavas purvs Jeru pagastā. 62 ha liels sūnu purvs. Kūdras krājums 992 000 m³. Rūpnieciski izmantojami 49 ha ar 686 000 m³ kūdras. Purvs nav nosusināts. Dziļākā vieta 4 m, vidēji 2,4 m. Līdz 1,5 m dziļumam maz un vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu - koku kūdra. 1,5 - 3 m dziļumam vidēji un labi sadalījusies spilvu - sfagnu - koku kūdra. Purvs veidojies, sauszemei pārpurvojoties. 1 m³ dabiski valgas kūdras dod 63 – 74 kg sausnes, kurā 1,8 – 3 % minerālvielu. 13 hektāros mežs, 49 ha – krūmi. Notece uz 5 km tālo Rūju.

47.Mučmuižas purvs Jeru pagastā, 65 ha liels sūnu purvs. Kūdras krājums 1 820 000 m³ kūdras. 1 m³ dabiski valgas kūdras satur 40 – 76 kg sausnes ar 3 – 4,4 % minerālvielu. Rūpnieciski izmantojami 40 ha purva. 24 ha aizņem mežs, 41 ha - krūmi. Lielākais dziļums 6,5 m, vidēji 4,5 m. Vidēji un maz sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra. 5,5 – 6,5 m dziļumā sapropelis. Purvs veidojies,

ūdeņiem aizaugot. Notece uz Olu.

48.Nāves purvs Vilpulkas pagastā, 68 ha liels zāļu purvs ar 204 000 m³ kūdras krājumu. Rūpnieciski nav izmantojams. Purvs nav nosusināts. 39 ha aizņem mežs, 29 ha – krūmi. Notece uz Rūju.

49.Oļaspļavas purvs Jeru pagastā, 135 ha liels zāļu purvs gar abiem Oļas krastiem. Kūdras krājums 1 080 000 m³. Purvs nav rūpnieciski izmantojams. Dzilākā vieta 7,5 m. 1 m³ dabiski valgas kūdras satur 140 – 145 kg sausnes, kurā 11 – 20 % minerālvielu. 56 ha aizņem mežs, 79 ha – krūmi.

Oleru purvs, skatīt 10. – Ezergala purvu.

51.Omas purvs Jeru pagastā, 11 ha liels zāļu purvs. Nav nosusināts. Izmanto ganībām. Notece uz Rūju

52.Ošu purvs Jeru pagastā, 40 ha liels zāļu purvs. Kūdras krājums 160 000 m³. 11 ha nosusināti, izmantoti plāvām, 29 ha nenosusināti. No tiem 4 ha dabiskās ganības, 3 ha plavas un 22 ha mežs. Notece uz Sedu.

53.Pandoma, Pandavas purvs Vilpulkas pagastā 6 ha liels zāļu purvs ar 18 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nosusināts un iekļauts aramzemē. Notece uz Virki.

54.Pestavas purvs Ipiķu pagastā 185 ha liels zāļu purvs ar 555 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts. Rūpnieciski nav izmantojams. 27 ha aizņem dabiskās ganības, 77 ha dabiskās plavas, 81 ha mežs. Caur purvu tek Pestavas upīte.

55.Pēpa purvs Lodes pagastā 9 ha liels zāļu purvs ar 90 000 m³ kūdras krājumu. Rūpnieciski nav izmantojams. 4 ha apauguši ar mežu, 5 ha krūmājs. Notece uz Laņģupīti.

56.Pilica, Pirites, Melnezera purvs Nauksēnu pagastā, 60 ha liels sūnu purvs ar 660 000 m³ kūdras krājumu. 20 ha der rūpnieciskai izmantošanai. Tie satur 224 000 m³ kūdras. Lielākais dziļums 2,5 m, vidēji 1,6 m. Līdz 1,5 m dziļumam maz sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra, dziļāk maz un vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra. 1 m³ dabiski valgas kūdras satur 51 – 62 kg sausnes, kurā 1,6 – 3,5 % minerālvielu. Purvs apaudzis retām priedītēm, gar malām mežs. Notece uz Pilica ezeru. Purvs veidojies,sauszemei pārpurvojoties. Pamatā smiltis. Nauksēnu paju sab.-ba 1990.g. sākusi kūdras iegūšanu.

57.Plikšu purvs Koņu pagastā, 27 ha liels zāļu purvs ar 243 000 m³ kūdras krājumu. Lielākais dziļums 3 m. Līdz 1,75 m dziļumam vidēji un labi sadalījusies koku - grīšļu un hipnu - grīšļu kūdra. Dzilāk kalkains sapropelis. 1 m³ dabiski valgas kūdras dod 113 – 126 kg sausnes ar 7,4 – 15,6 % minerālvielu. Purva pamatā smiltis, glejs. Purvs

apaudzis priedītēm, bērziem, kārkliem. Notece uz Pestavu.

58.Putna purvs Vilpulkas pagastā, 26 ha liels zāļu purvs ar 104 000 m³ kūdras. Purvs nosusināts un izmantots plāvām. Notece uz Virki.

59.Raudavas, Reņģu purvs Lodes un Koņu pagastos, 365 ha liels zāļu purvs ar 5 475 000 m³ kūdras krājumu. Rūpnieciski nav izmantojams. Maksimālais dziļums 5,75 m, vidēji 1,5 m. Vidēji un labi sadalījusies hipnu - grīšļu kā arī koku - grīšļu kūdra. Pamatā smiltis un glejs. 1 m³ dabiski valgas kūdras satur 105 – 141 kg sausnes ar 11,6 – 20, 5 % minerālvielu. 57 ha nosusināti un izmantoti plāvām. 308 ha aizņem mežs, galvenokārt bērzu. Notece uz Raudavu, kas tek cauri purvam.

60.Rozas purvs Lodes pagastā, 16 ha liels zāļu purvs ar 48 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts, apaudzis ar mežu. Notece uz Supučupīti.

61.Rucku, Rožu, Teimas purvs, Koņu pagastā, 286 ha liels zāļu purvs. Kūdras krājums 3 432 000 m³. 109 ha nosusināti. 29 ha izmanto aramzemei, 45 ha izmanto ganībām un 40 ha plāvām. 100 ha nosusināti ar grāvjiem, tur aug mežs. Rūpnieciski nav izmantojams. Notece uz Pestavu.

62. Rūjas purvs, Virķenes tīrelis, Brīvpurvs Vilpulkas un arī Jeru pagastā, 154 ha sūnu purvs, 471 ha pārejas purvs un 1254 ha zāļu purvs. Kopplatība 1879 ha. Rūpnieciski izmanto 103 ha. Kopējais kūdras krājums 2 472 700. m³, rūpnieciski izmantojams 1 730 000 m³ kūdras. Lielākais dziļums zāļu un pārejas purvā 3,5 m, bet sūnu purvā 8 m. Vidēji 2,4 m. Sūnu purvā līdz 4 m dziļumam maz un vidēji sadalījusies grīšļu un spilvu - koku - sfagnu kūdra. 4 – 6,5 m dziļumā labi un vidēji sadalījusies grīšļu un spilvu - koku - sfagnu kūdra un sapropelis.

Pamatā māls, glejs. 1 m³ dabīgi valgas kūdras satur 42 – 88 kg sausnes, kurā 1,4 – 4 % minerālvielu. 40 ha purva nosusināts ar grāvjiem, pārējais – nenosusināts. 14 ha izmanto ganībām, 102 ha – plāvām, 1556 ha mežs, 54 ha krūmājs. Purvs veidojies, ūdeņiem aizaugot un sauszemei pārpurvojoties. Purvs abos Rūjas krastos, bet izmanto kūdras iegūšanai labā krasta daļu.

63.Rūjienas muižas purvs Jeru pagastā, 1 ha liels zāļu purvs ar 5 000 m³ kūdras. Nav nosusināts, apaudzis krūmiem. Notece uz Rūju.

64.Rūjienas muižas otrais purvs Jeru pagastā 102 ha liels zāļu purvs ar 306 000 m³ kūdras krājumu. 45 ha nosusināti ar drenām un iekļauti aramzemē. 53 ha nosusināti ar grāvjiem. Ganībām izmanto 21 ha, plāvām 29 ha, mežam 3 ha. 4 ha nenosusinātās daļas apaugusi ar mežu. Notece uz Rūju.

65.Saliņas purvs Naukšēnu pagastā 195 ha liels sūnu purvs un 48 ha – zāļu purvs. Kūdras krājums 3 897 000 m³. 100 ha der rūpnieciskai izmantošanai, tajos 1 750 000 m³ kūdras. Lielākais dziļums 4,5 m, vidēji 2,5 m. Līdz 0,75 m dziļumam maz sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra, tad vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu un dziļāk labi sadalījusies spilvu - sfagnu - koku kūdra. Pamatā smilts. 1 m³ dabīgi valgas kūdras satur 47 – 109 kg sausnes ar 1,5 – 6 % minerālvielu. 11 ha nosusināti ar grāvjiem un izmantoti ganībām, 25 ha nosusināti ar drenām un iekļauti aramzemē. Pārējā daļā 102 ha mežs, 105 ha sikas priedītes. Notece uz Ķiri.

66.Sarkansalas purvs Naukšēnu pagastā, 199 ha liels sūnu purvs, 151 ha zāļu purvs. Kūdras krājums 5 414 000 m³. 170 ha rūpnieciski izmantotajami, tajos 3 451 000 m³ kūdras. Lielākais dziļums 5 m, vidēji 2,9 m. Līdz 2 m dziļumam maz sadalījusies spilvu - sfagnu - koku kūdra, dziļāk labi sadalījusies spilvu - sfagnu - koku kūdra. Apakšdaļā sapropelis. Pamatā glejs un smilts. Purvs veidojies, ūdenim aizaugot (Žīguru ezers) un sauszemei pārpurvojoties. 1 m³ dabiski valgas kūdras satur 45 – 97 kg sausnes, kurā 1,12 – 3,4 % minerālvielu. 4 ha purva izmanto dabiskām ganībām, 11 ha plāvām, 133 ha apauguši ar mežu, 199 ha krūmājs. Notece uz Sedu.

67.Sinepju purvs Koņu pagastā, 6 ha liels zāļu purvs, kurā 18 000 m³ kūdras. Purvs apaudzis ar

mežu. Notece uz Juldurgu.

68.Speltes purvs Vilpulkas pagastā, 7 ha liels zāļu purvs ar 21 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts. Izmanto dabiskām ganībām. Notece uz Pestavu.

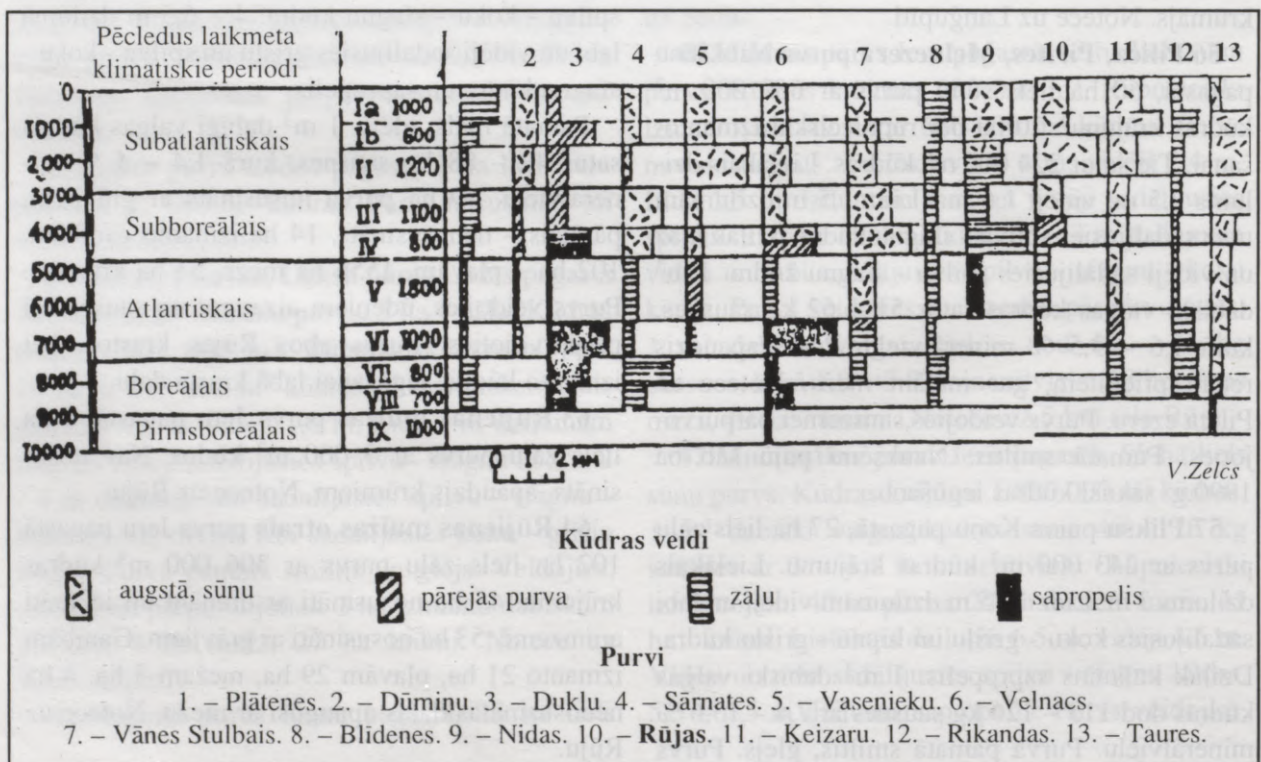
Sprinču purvs, Lodes pagastā pie Kokles mājām.

69.Stirnas purvs Jeru pagastā, daļēji Naukšēnu pagastā, 228 ha sūnu purvs, 352 ha - zāļu purvs. Kopējais kūdras krājums 7 748 000 m³. Rūpnieciski izmantojami 170 ha ar 2 975 000 m³ kūdras. Lielākais dziļums 4,75 m, vidēji 2,2 m. Sūnu purvā līdz 1 m dziļumam maz un vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra, 1 - 4,75 m dziļumā vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu - koku kūdra. Zāļu purvā līdz 2 m dziļumam vidēji un labi sadalījusies grīšļu un koku - grīšļu kūdra, 2 - 3 m dziļumam labi sadalījusies koku - grīšļu kūdra. Apakšā vietumis sapropelis. Purva pamatnē smiltis un glejs. Purvs nav nosusināts. 8 ha izmanto dabīgām ganībām, 43 ha – pļava, 301 ha mežs un 228 ha krūmājs. Notece uz Oļu un Sedu.

70.Šivaru purvs Vilpulkas pagastā, 35 ha liels zāļu purvs ar 420 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts. Apaudzis ar mežu. Notece uz Virki.

71.Šķūres purvs Jeru pagastā, 52 ha liels sūnu un 175 ha – zāļu purvs. Kūdras krājums 2 951 000 m³. 40 ha rūpnieciski izmantotajami, tajos 616 000 m³ kūdras. 73 ha nosusināti, tos izmanto plāvām. 23 ha nosusināti ar grāvjiem, arī

Kūdras pieaugums gadā dažādos purvos

to izmanto plavām. 91 ha apaudzis ar mežu, 40 ha – ar krūmiem. Lielākais dziļums 3,5 m, vidēji 2,1 m. Līdz 0,5 m dziļumam maz sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra, līdz 1,5 m – vidēji sadalījusies spilvu - sfagnu - koku kūdra. Zāļu purvā labi sadalījusies grīšļu - hipnu un koku - grīšļu kūdra. Purva pamatā glejs un smiltis. Purvs veidojies, sausumam pārpurvojoties. Notece uz 2 km attālo Rūju.

72.Tilika - Tēcēnu purvs Koņu pagastā, ne daudz arī Naukšēnu pag. 427 ha liels zāļu purvs ar 5 124 000 m³ kūdras krājumu. 126 ha rūpnieciski izmantojami ar 1 852 000 m³ kūdras. Purva lielākais dziļums 4,5 m, vidēji 2,1 m. Līdz 4 m dziļumam labi sadalījusies koku - grīšļu un hipnu - grīšļu kūdra. Dzilāk ar avotkalki piesātināts sapropelis. Pamatā smiltis un glejoti māli. 1 m³ dabīgi valgas kūdras dod 88 - 110 kg sausnes ar 5,5 – 11,7 % minerālvielu. 18 ha nosusināti ar drenām un izmantoti plavām. 60 ha izmanto dabīgām ganībām, 61 ha – dabīgām plavām, 183 ha apaudzis ar mežu, 135 ha – krūmi. Notece uz Rūju.

73.Tiliku purvs Koņu pagastā, 30 ha liels sūnu purvs ar 210 000 m³ kūdras. Purvs nav nosusināts. 9 ha aizauguši ar mežu, 21 ha krūmājs. Notece uz Rūju.

74.Vaļņu purvs Jeru pagastā, 80 ha liels sūnu purvs ar 880 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav

nosusināts. 60 ha izmantojami rūpnieciski. Tajos 672 000 m³ kūdras. Lielākais dziļums 2,2 m, vidēji 1,6 m. Līdz 0,5 m dziļumam maz sadalījusies sfagnu kūdra, dziļāk vidēji un labi sadalījusies spilvu - sfagnu kūdra. 14 ha aizņem mežs, 66 ha – retas priedītes. Notece uz Rūju.

75.Vecluculeju purvs Naukšēnu pagastā, 3 ha liels zāļu purvs ar 12 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nosusināts un izmantots plavām. Notece uz Gulbeni.

76.Vecziļu purvs Lodes pagastā, 40 ha liels zāļu purvs ar 120 000 m³ kūdras krājumu. 7 ha izmanto ganībām, 23 ha – mežs, 10 ha – krūmājs. Notece uz Krūmiņupīti.

77.Vetslimnīcas? purvs Jeru pagastā, 5 ha liels zāļu purvs, nodrenēts un iekļauts aramzemē. Notece uz Rūju.

78.Zasu purvs Vilpulkas pagastā, 4 ha liels zāļu purvs ar 12 000 m³ kūdras. Purvs apaudzis ar mežu. Notece uz Palmuti.

79.Zulšu - Celmiņu purvs Naukšēnu pagastā, 6 ha liels zāļu purvs ar 66 000 m³ kūdras krājumu. Purvs nav nosusināts, apaudzis ar mežu. Notece uz Gulbeni.

80.Žagatas purvs Vilpulkas pagastā, 58 ha liels zāļu purvs ar 580 000 m³ kūdras krājumu. 30 ha nodrenēti un izmantoti ganībām. 28 ha apauguši ar mežu. Notece uz Pestavu.

Plavas

Dabiskās plavas veidojušās mežu izciršanas, pastāvīgas siena plaušanas un lopu ganīšanas rezultātā. Neplautas plavas aizaug ar krūmiem un kokiem jau dažu gadu laikā.

Pēc kolhozu ieviešanas, plavu platības samazinājušās, pārveidojoties krūmājos un mežos. Lielākie plavu masīvi Rūjienas novadā atrodas Rūjas, Sedas, Oļas, Pestavas, Acupītes, Gulbenes, Juldurgas upju palienēs kā arī ielejās starp drumliniem. Plavas upju ielejās veidojušās uz aluviālām (palieņu) augsnēm kā arī uz velēngleja, zemo purvu augsnēm. Ieleju

dabiskajās plavās aug mazvērtīgas zāles – vīgriezes u.c. Lielākā daļa no pašlaik ekspluatējamām plavām ir nosusinātas.

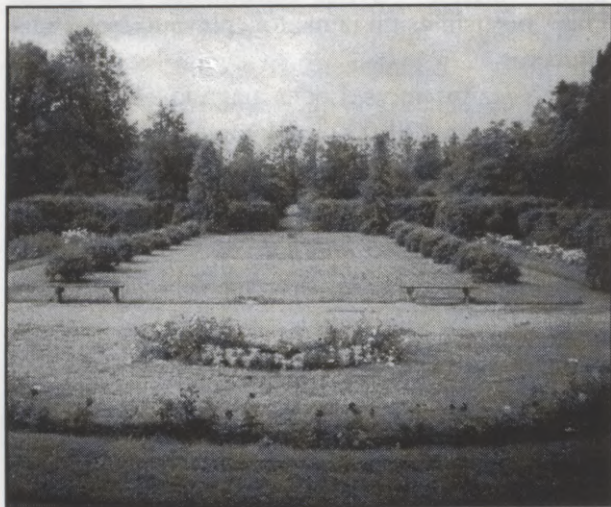
Plavu platības (1998.g.)

Pagasti	Platība ha	% no l/s izmant. zemes	Pagasti	Platība ha	% no l/s izmant. zemes
Ipīku pagasts	100	1,5	Naukšēnu pagasts	1094	5,6
Jeru pagasts	675	5,4	Vilpulkas pagasts	468	5,3
Koņu pagasts	706	8	Rūjienas novadā	3384	5,3
Lodes pagasts	341	5,3			

Parki

Novadā pie bijušajām muižām un skolām. Daļa no šiem parkiem ir nolaisti, nekopti, bet ir arī ļoti apkopti apstādījumi.

Rūjienas pilsētā ir sekojoši parki: Rūjienas pilsētas parks starp Dārza un Ādama Alksņa ielām (bijusī Ternejas kapsēta), kopts.

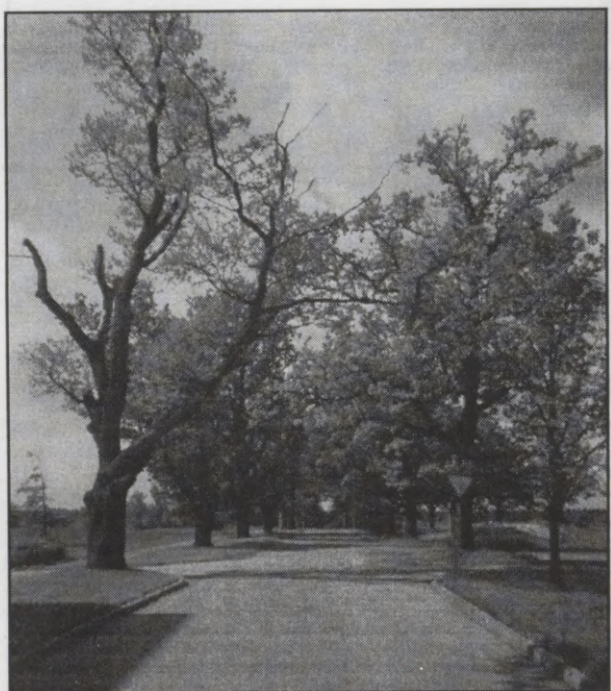
Rūjienas vidusskolas parks Skolas 24

Rūjienas vidusskolas parks pie "vecās skolas" Skolas ielā 24 un pie "jaunās skolas" bijušās draudzes skolas parks Rīgas ielā 30. Abi parki ļoti kopti. Skvērs Rīgas ielā 4, apstādījumi Rīgas ielā 1 pie pieminekļa padomju armijā kritušajiem, ļoti kopti.

Jeru pagastā Endzeles muižas parks, tagad Jeru pamatskolas, kopts.

Jeru muižas parks, Rūjas upes krastā pie tagadējā pansionāta "Rūja", vāji kopts.

Lielās muižas parks – nekopts.

Aleja Virķēnos

Oleru muižas parks, ko tagad uztur SIA "Oleri", kopts

Koņu pagastā Eriņu muižas parks. Atstāts novārtā.

Koņu skolas parks, bijušās Diķeru muižas parks. Kopj Koņu pamatskola.

Sinepju māju parks sākts kopt, tad pamests.

Lodes pagastā Arakstes muižas parks. Nekopts.

Lodes bijušās muižas parks pie veikala, daļa kopta.

Nauksēnu pagastā Nauksēnu muižas parks, kopj arodskola.

Nurmu muižas parks, nekopts.

Vilpulkas pagastā Virķēnu muižas parks, kopj arodskola.

Eriņu parks

Parks veidots 18.gs. beigās, 19.gs. sākumā

1795. gada Eriņu muižas dvēseļu revīzijas sarakstā starp muižas laudīm dārznieks nav minēts. 1811. gada 29. dec. revīzijas ļaužu sarakstā minēts dārza puišis (Gaertner Junge) Juris no Rencīšu, agrākajām Vagulu, mājām, 17 gadu vecs, un arī 67 gadu vecs darba nespējīgs dārznieks Andress. Tātad Andress varēja muižā strādāt ap 1760-tiem gadiem.

Tajā laikā muižās viena veida parki bija barokālie dārzi ar izteiktu ģeometrisku plānojumu. Brīvajos laukumos starp dzīvžogiem, tā sauktajos "bosketos" atradās gan zāle, diķi, puķu dobes, augļu koki, ogulāji, šūpoles, pat kartupelu un sakņu dobes. Eriņos nebija grezna barokāla dārza. No pirmā Eriņu muižas dārza varētu būt saglabājusies rietumu aleja sliktā stāvoklī. Vairākos bosketos 19.g.s. sākumā bijuši krāšņi puķu stādījumi.

Otra veida parki bija izprieču mežiņi (Lustwaldchen) – ainavu parka priekšteči. Šādos mežiņos atradās soli, pieminekli, paviljoni u.c

1865. gadā izgatavotā Eriņu muižas plānā redzami apstādījumi, kas nonākuši līdz 1920. gada agrārai reformai. Šī parka daļa veidota ne agrāk par 19. g.s. sākumu un ne vēlāk par 1865.gadu. 1864.gadā minēts muižas dārznieks Jānis Bočs. No 1830.–1874. gadam starp muižas laudīm dārznieks nav minēts.

Eksoti parkā stādīti ap 1900.gadu. Pašlaik Eriņu muižas parks sastāv no divām relatīvi patstāvīgām daļām - ainavu parka un meža parka.

Ainavu parks veidots rietumos no muižnieku dzīvojamās mājas. Tas kompozicionāli saistās ar plašo verandu un ēkas piebūvi. No verandas pavērusies viena no garākajām un skaistākajām skatu perspektīvām – uz Rūjienas baznīcas torni.

Dienvīdū pusē lauci norobežo lielas ozolu, liepu, kļavu grupas ar dažādu krūmu apmalēm.

Ziemeļu pusē – lapegļu grupas, aiz kurām atradās vecais ģeometriskais dārzs. Parku aptver pastaigu celiņš, kas līkumo pa parka perimetru ar skatu uz dzīvojamo māju.

Parka ziemeļrietumu malā plašāka ozolu birzs, no kuras paveras daudzveidīgas skatu perspektīvas.

Meža parks aptver lielo dīķi no dienvīdū un austrumu puses. Tas samērā blīvs stādījums ar eglu un priežu lielu īpatsvaru. Ir arī liepu, ozolu,

lapegļu grupas.

No rietumu un dienvīdū puses caur mežparku līkumojis tikai viens pastaigu celiņš ar skatu uz augsto nogāzēs atrodošos mežparka austrumu daļu. Iespējams, tur bijušas kādas parka celtnes – paviljoni, skatu laukumi, laivu piestātne. Pie minētā celiņa varēja atrasties vismaz divi atpūtas laukumi – avota tuvumā.

Austrumu daļā celiņi pilnīgi pazuduši. Dīķis varēja būt veidots reizē ar ainavu parku, jo vecākās kartēs tā vietā atzīmēts purvs.

Aizsargājamie koki

Īpiķu pagastā

Liela egle starp Mazroču un Lielroču mājām.

Vecmangu ozols ar 4,6 m apkārtmēru

Jeru pagastā

Bērzs Tirumzemnieku mājās

Liepa Paipusu muižā

Skarainā hortenzija Olermuižā

Šķeltlapu bērzs Endzeles muižas parkā

Valrieksti Jeru parkā

Ķoņu pagastā

Baltegles Sinepēs

Bērzs Muršās

Ciedras Sinepēs

Dalekarlijas bērzs Dīķeru parkā

Egle Šūpkalniņā

Klava, sarkanā, Eriņos

Liepa ar 17 žuburiem Kalniņos

Ozoli Dīķeru parkā

Priede ar māzeri 272. meža kvartālā

Priede Viekažkalniņā aiz Jaunkūkiem

Nauksēnu pagastā

Ciedra Nauksēnu parkā

Īve Nurmu parkā?

Eiropas lapegle ar 4 m apkārtmēru Nauksēnu muižas parkā

Sudrabkļava Nauksēnu parkā

Egle, diametrs 76 cm, augstums 41 m.

Ozols, 301. kvartālā.

Rūjienā

Baltegles skolas parkā

Baltegle, vienkrāsainā, skolas parkā

Korka koks skolas parkā

Ozols, sarkanais, skolas parkā

Priedes, kalnu, skolas parkā

Valrieksti skolas parkā

Valrieksts pilsētas parkā

Vilpulkas pagastā

Retas sugas vilkābele Virkēnu parkā

Ģeogrāfiskās ainavas

Ģeogrāfiskā ainava ir zemes virsmas daļa, kuru redz cilvēks. To veido: 1) zemes virsmas formas - līdzenumi, ielejas, kalni, gravas u. tml. 2) veģetācija. Tās veidi vai arī trūkums rada, piemēram, meža, plavas, purva, krūmāja u. c. veida ainavas. 3) cilvēka darbība. Pilsētas, rūpnīcas, ciemati, dīķi, kanāli u. t. t. ir tā ainavas daļa, ko veidojis cilvēks.

Latvijas teritorijas iedalījumu ainavu apgabalos pirmie ir veikuši ģeogrāfi Ģederts Ramans 1935. gadā un Indriķis Saule – Sleinis 1936. gadā. Veidojot valsts vides komplekso aizsardzības plānu, 1990. gadā atjaunots valsts iedalījums ģeogrāfiskās ainavās. Plašākais mūsu valsts teritorijas ainavas elements ir **ainavzeme**.

Rūjienas novads pēc šī iedalījuma ietilpst **9. – Ziemeļvidzemes** ainavzemē. Tā pieder pārejas apgabalam starp augstieņu (piem. Austrumvidzeme, Vidzemes Centrālā augstiene u. tml.) un līdzenumu, ieleju (piem. Ventas, Daugavas iele-

jas) ainavzemēm. Ziemeļvidzemes ainavzemē ietilpst vairāki ainavapvidi. Līdzenuma ainavas vērojamas gar Rūjas upi no Rūjienas līdz Burtņieku ezeram. Šīs ainavu apvidus veidojies fluvioglaciālo un limnoglaciālo ģeoloģisko nogulumu rezultātā. Tā ir līdzenumu āraine.

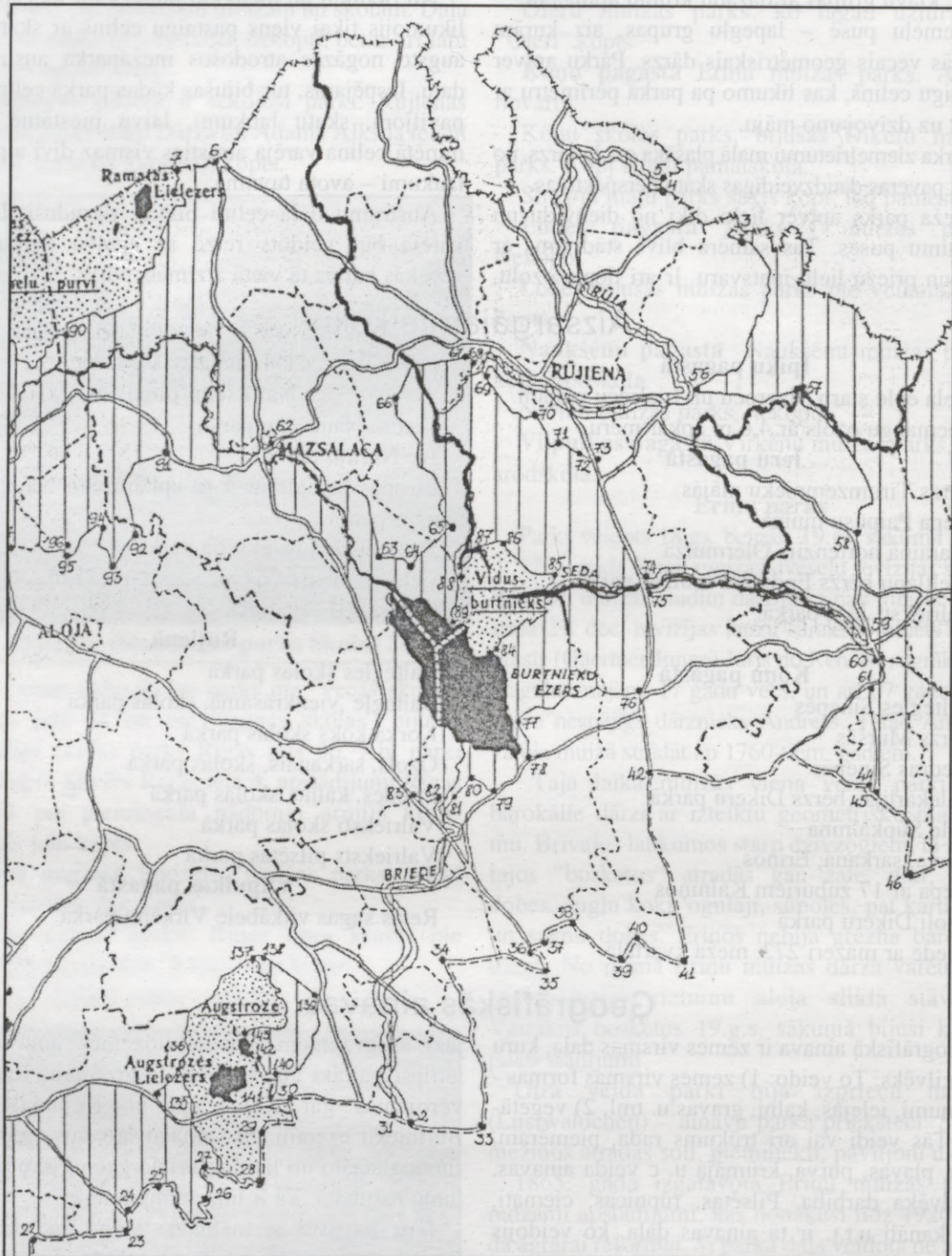
Jeru pagasta ziemeļdaļu, Vilpulkas, Lodes, Ķoņu pagasti ietilpst vilnota reljefa ainavās, ko veido drumlinu āres.

Nauksēnu pagasta dienvidrietumu un Jeru pagasta dienvīdū daļu aizņem mitrzemju un smilšaino līdzenumu mežāres.

Gar Igaunijas robežu Lodes, Ķoņu un Nauksēnu pagastos redzamas mozaikveida pauguru un paugurgrēdu ainavas ar mežāru morēnas paugurainēm.

Īpiķu pagastā vērojamas līdzenuma ainavas ar mālaino līdzenumu mežaini un mitrzemju ainavām.

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta daļa

Apzīmējumi:

- 35 Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta robežas
- == Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta robeža
- Rajonu nozīmes pilsētas
- == Galvenie autoceļi
- Valsts robeža
- Rajonu robeža
- Ezeri
- ~ Upes
- Ainavu aizsardzības zona
- Neitrālā zona
- ▨ Dabas lieguma zona

Dabas lieguma zona ir apvidus ar cilvēka darbības mazpārveidotām dabiskajām ekosistēmām, kuru turpmāko aizsardzību nodrošina speciāli noteikumi.

Ainavu aizsardzības zona ir apvidus ar dabas lieguma zonām un vietas ar Ziemeļvidzemei raksturīgām kultūrvides ainavām, kuru aizsardzības un izmantošanas noteikumi katrā vietā saskaņojami ar biosfēras rezervāta veidošanas mērķiem.

Neitrālā zona ir biosfēras ārējā zona, kurā tiek nodrošināta ilgtspējīga dabsaimniecība kā lokālās attīstības priekšnoteikums.

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts ir starptautiskas nozīmes aizsargājama dabas teritorija ar noteiktu platību, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā. Biosfēras rezervāts pārstāv starptautiski atzītas mērenajai mežu joslai raksturīgas sauszemes un Baltijas jūras piekrastes ekosistēmas. Biosfēras mērķis nacionālā un starptautiskā nozīmē ir sasniegt līdzsvaru dabas daudzveidības aizsardzībā, ekonomiskās attīstības veicināšanā un kultūras vērtību saglabāšanā.

Galvenie uzdevumi :

1) nodrošināt teritorijas ainavu, ekosistēmu, sugu un ģenētiskās daudzveidības saglabāšanu;

2) veicināt teritorijas ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko attīstību;

3) nodrošināt informācijas apriti vides pētījumu, monitoringa un vides izglītības jomā attiecībā uz vietējo, nacionālo un starptautisko vides aizsardzības un reģionālās attīstības jautājumu

risināšanu Biosfēras rezervāta teritorijā;

4) veicināt sabiedrības izpratni vides aizsardzības un teritorijas ilgtspējības attīstības jautājumos;

5) veicināt degradētu ekosistēmu atjaunošanu iespējami tuvu dabiskajam stāvoklim.

Dabas lieguma zona ir noteikta, lai aizsargātu cilvēka darbības mazpārveidotās dabiskās ekosistēmās, kurās sastopamas aizsargājamās un apdraudētās savvaļas sugas.

Ainavu aizsardzības zona ir noteikta, lai saglabātu Ziemeļvidzemei raksturīgo kultūrvides ainavu, tūrisma un atpūtas resursus un samazinātu antropogēno ietekmi uz dabas lieguma zonu, vienlaikus veicinot ilgtspējīgu teritorijas attīstību un sabalansētu dabas resursu izmantošanu.

Neitrālā zona ir noteikta, lai veicinātu intensīvu un ilgtspējīgu dabsaimniecību. Neitrālajā zonā tiek iekļautas visas pilsētas un blīvi apdzīvotas vietas Biosfēras rezervātā.

Rūjienas novads viss ietilpst Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā. Tajā, sākot ar neitrālo zonu, kas aizņem lielāko novada teritorijas daļu, atrodas arī **ainavu aizsardzības zonas** daļa Jeru un Naukšēnu pagastos. Likumā par Biosfēras rezervātu šīs zonas nosauktas par **Burtnieku** (Jeru pag.) un **Sedas** (Naukšēnu pag.) zonām.

Dabas lieguma zona ar nosaukumu **Vidusburtnieks** atrodas Jeru pagasta dienviddaļā starp Rūjas un Sedas lejtecem.

Izmantotā literatūra nodaļā Daba

Agroklimatiskā rokasgrāmata. Latvijas PSR hirdometeoroloģiskā dienesta pārvalde, 1960.

Dabas un vēstures kalendārs 1973.gadam. Zinātne, 1972.

V. Kuršs Devonā, zivju laikmetā, 1984. g.

B. Leinerte Ezeri deg, 1988. g.

Latviešu Konversācijas vārdnīca, Rīga, 1930. - 39.g.

Latvija skaitļos Latv. Statistikas pārvalde, Rīga, 1936., 1937., 1938. g.

Latvijas daba, enciklopēdija, Rīga, 1994., 1995. 1996. 1997.g.

LATGIPROZEM Latvijas PSR Lauksaimniecības min. zemes kvalitātes un ekonomiskās vērtēšanas lietas.

Latvijas daba, enciklopēdija, 6 sējumi, Rīga, 1994. – 1998.g.

Latvijas PSR Mazā Enciklopēdija, Rīga, 1970. g.

Latvijas Padomju Enciklopēdija, Rīga, 1986. g.

Latvijas PSR purvu kadastrs

Latvijas zeme, daba, tauta. Latvijas zeme, Rīga, 1937. g.

A.Lielbārdis Putnu grāmata 1988. – 1995. g., rokraksts.

P.Nomals Vidzemes un Latgales purvu apskats, 1943. g.

J. Rutkis Latvijas ģeogrāfija Zviedrija, 1960. g.

Zinātne un tehnika, žurnāls, Rīga, 1989. g. nr. 11

“Diena”, laikraksts, 1991. gada 20. dec.

Iedzīvotāji

16. g. s. otrā pusē pēc E. Bergmaņa Rūjienā (1555. g. dēvēta par "oppidum" – pilsēta) dzīvojuši ap 15 000 cilvēku.

Līdz dzelzceļa atklāšanai 1896. g. Rūjenes

miestā daži simti iedzīvotāju. Pēc Valkas – Pērnavas šaursliežu dzelzceļa atklāšanas strauji aug iedzīvotāju skaits. Jau 1897. gadā tautas skaitīšanā Rūjienē 3496 iedzīvotāji.

Iedzīvotāju skaita izmaiņas Rūjienā

1897.	1914.	1920.	1925.	1930.	1935.	1947.	1959.	1970.	1979.	1991.	1995.
3496	4000	3406	4030	4582	4337	2872	3507	3622	3804	3981	4007

Valmieras rajonā 1991. gadā 62 805 iedzīvotāji. Rūjienas novadā – 10 049, kas ir 16 % rajona iedzīvotāju.

Rajona pilsētās dzīvo 50,7 % no visiem iedzīvotājiem. Rūjienas pilsētā – 39,6 % novada cilvēku.

Iedzīvotāju skaits novadā

Administratīvā vienība	1932.gads	1965. – 69. gads	1997.gads	Uz 1 km ² 1991.gadā
Ipiku pagasts	nav ziņu	524	392	6,7
Jeru pagasts	1356	983	1475	12
Konu pagasts	888	595	797	9,7
Lodes pagasts	nav ziņu	638	475	8,2
Naukšēnu pagasts	2500	780	1707	9,5
Vilpulkas pagasts	nav ziņu	928	760	10
Rūjienas pilsēta	4600	3600	3849	517
Novadā	13 176	7 898	9455	15,7

1897. gada iedzīvotāju skaitīšanā Rūjienas Ziemeļu draudzē 11 700 un Dienvidu draudzē 10 500 locekļu, kopā 22 200 cilvēku. 1936. gadā Valmieras tagadējā rajona teritorijā dzīvoja

21 900 vīriešu (45,8 %) un 25 900 sievietes (54,2 %), pavisam 47 800 iedzīvotāju.

Valmieras rajonā 1991. gadā uz 1 km² 26,5 iedz., Latvijā – 42 cilv. uz 1 km², novadā – 15,7.

Vīriešu un sieviešu skaits (1991.gada 1.janvāri)

Administratīvā vienība	Vīrieši		Sievietes		Kopā
	Skaits	Procenti	Skaits	Procenti	
Ipiku pagasts	224	49,8	225	50,2	449
Jeru pagasts	720	48,1	776	51,9	1496
Konu pagasts	377	44,7	466	55,3	843
Lodes pagasts	270	48,8	283	51,2	553
Naukšēnu pagasts	794	43,1	1047	56,9	1841
Vilpulkas pagasts	438	49,4	448	50,6	886
Rūjienas pilsēta	1822	45,7	2179	54,3	4001
Novadā	4645	46,2	5404	53,8	10 049
Rajonā	28 844	45,9	33 961	54,1	62 805

Iedzīvotāju sadalījums vecuma grupās 1991.gada 1.01.

Administratīvā vienība	0 – 17 gadi		Vir. 18 – 59; siev. 18 – 54		Vecāki par darba spēj.	
	Kopā	%	Kopā	%	Kopā	%
Ipiku pagasts	140	31,1	210	46,1	99	22,8
Jeru pagasts	354	22,0	750	50,1	392	27,9
Konu pagasts	237	28,1	389	46,1	217	25,8
Lodes pagasts	165	30,0	242	43,7	126	26,3
Naukšēnu pagasts	652	35,4	843	45,8	346	18,9
Vilpulkas pagasts	330	37,2	401	45,2	155	17,6
Rūjienas pilsēta	1059	26,6	1972	49,4	950	24,0
Novadā	3037	30,2	4807	47,8	2285	22,0

1991. gadā Rūjienā no jauna pierakstīja 534 vāki, bet izbrauca 82 cilvēki.
 1992. gadā dzimuši 51, miruši 48 cilvēkus, izrakstīja – 392. No citām bijušajām Rūjienā 1992. gadā dzimuši 51, miruši 48 cilvēkus, izrakstīja – 392. No citām bijušajām PSRS republikām uz pastāvīgu dzīvi ieradās 9 cilvēki, bet izbrauca 82 cilvēki.
 1997. gadā dzimuši 65, miruši 151 cilvēkus, izrakstīja – 392. No citām bijušajām PSRS republikām uz pastāvīgu dzīvi ieradās 9 cilvēki, bet izbrauca 82 cilvēki.

Viriešu un sieviešu skaits

Administratīvā vienība	Dzimuši			Miruši			Dab. pieaug.	Uz 1000 dzimuši	Uz 1000 miruši
	Virieši	Sievietes	Kopā	Virieši	Sievietes	Kopā			
Ipiķu pagasts	7	5	12	6	2	8	4	14	13
Jeru pagasts	6	9	15	22	11	33	-18	10	22
Koņu pagasts	4	6	10	8	6	14	-4	11	16
Lodes pagasts	6	2	8	5	4	9	-1	14	16
Naukšēnu pagasts	21	12	33	9	19	28	5	17	15
Vilpulkas pagasts	6	8	14	5	3	8	6	15	8
Rūjienas pilsēta	31	12	43	17	27	44	-1	10	11
Novadā	81	54	135	72	72	144	-9	13	14
Rajonā	474	469	943	416	419	835	108	14	13

Strādājošo vidējais skaits Rūjienā

1985.gadā	1990.gadā
1433	1356

Skolēnu skaits vispārīgglītojošā skolā Rūjienā

1985.gads	1990.gads	1991.gads	1992.gads	1993.gads	1994.gads	1995.gads	1996.gads
642	734	754	749	753	782	807	842

Skolēnu skaits 1997.gadā

Sēļu sākumskola	34	Rūjas pamatskola	143
Vilpulkas sākumskola	42	Rūjienas mākslas skola	104
Lodes sākumskola	19	Rūjienas mūzikas skola	75
Jeru pamatskola	152	Naukšēnu vidusskola	330
Koņu pamatskola	64	Rūjienas vidusskola	834

Izglītība 1989.gadā (vecākiem par 16 g.)

	Rūjienā	Ipiķos	Jeros	Lodē	Koņos	Naukšēnos	Vilpulkā	Novadā
Kopskaits	3617	381	1447	485	747	1701	780	9158
Augstākā	120	6	37	10	22	86	32	313
Procenti	3,3	1,5	2,5	2,0	2,9	5,0	4,1	3,4
Nepab. augstākā	32	1	11	5	9	14	6	78
Procenti	0,8	0,2	0,7	1,4	1,2	0,8	0,7	0,8
Vidējā speciālā	410	35	109	63	83	152	77	929
Procenti	11,2	9,1	7,5	13,0	11,1	14,8	9,8	10,1
Vidējā vispārējā	878	114	270	80	149	351	146	2008
Procenti	24	30	20	16,5	20	21	19	22
Nepabeigta vidējā	1179	108	397	16,3	285	711	287	3130
Procenti	33	29	27	34	38	42	37	34
Pamatskolas	651	96	337	139	139	431	152	1945
Procenti	18	28	23	29	19	25	19	21,2
Nepabeigta pamatsk.	347	20	201	41	57	133	80	879
Procenti	9	5	13	9	8	8	10	9,6
Analfabēti	–	1	65	4	3	1	–	74
Procenti	–	0,2	4,4	0,8	0,4	0,01	–	0,8

Iedzīvotāju tautība 1992.gada 1.janvārī

	Rajonā	Rūjienā	Vilpulkā	Jeros	Ipikos	Konos	Lodē	Naukšenos	Novadā
Kopskaits	62 850	3981	886	1496	449	843	553	1841	10 049
Latvieši	49 440	3748	737	1278	359	725	439	1664	8950
Procenti	78,6	94,1	83,1	85,1	80,0	86,0	79,3	90,3	89,0
Krievi	8440	125	60	107	19	52	6	54	423
Procenti	13,4	3,1	6,7	7,1	4,2	6,1	1,0	2,9	4,2
Baltkrievi	1931	28	21	24	27	22	42	29	193
Procenti	3,2	0,7	2,3	1,6	6,0	2,4	7,5	1,5	1,9
Polji	710	23	3	17	2	11	7	12	75
Procenti	1,1	0,5	0,3	1,1	0,5	1,2	1,2	0,7	0,7
Ukraini	1054	28	33	36	25	18	28	56	224
Procenti	1,6	0,7	3,7	2,4	5,5	2,1	5,0	3,0	2,2
Lietuvieši	339	9	3	10	1	1	1	10	35
Procenti	0,5	0,2	0,3	0,6	0,2	0,1	0,1	0,5	0,3
Igauni	149	12	2	13	3	8	9	9	56
Procenti	0,2	0,3	0,2	0,9	0,6	0,9	1,6	0,4	0,5
Čigāni	169	–	7	6	–	–	20	–	33
Procenti	0,2	–	0,8	0,4	–	–	3,6	–	0,3
Citas taut.	573	8	20	5	13	6	1	7	60
Procenti	0,9	0,2	2,3	0,3	2,9	0,7	0,1	0,3	0,6

1935. gadā Rūjienas pilsētā dzīvoja 95,41 % latviešu, 1,43 % ebreju, 0,97 % vāciešu, 0,62% igauņu, 0,39 % krievu, 0,19 % lietuviešu, 0,14 % polu, 0,07 % baltkrievu un 0,78 % citu tautību iedzīvotāji.

Kas Rūjienu apdzīvoja

1816. gada kartē "Rujene - Terneja" redzams, ka miestā (das Hakelwerk) apdzīvota viena iela - tagadējā Upes iela. Vairākas ēkas (16) veidoja toreizējo Ternejas muižu (no bijušās trikotāžas fabrikas līdz linu fabrikai).

1860. gada Rūjenes miesta kartē redzams, ka apbūvēti 23 zemes gabali. Šajā kartē nosaukti 23 apbūves gabalu nomnieku (Grundzinsner) vārdi:

- Kārlis Aleksandrs Hincenbergs
- Augusts Gustavs Šulmans
- Kārlis Tītjens
- Johans Fridrihs Brempelis
- Tonnis Silling
- Kārlis Loffrencs
- Heinrihs Dulkeits
- Kārlis Mellbarts
- Verners Gerhards Eferts
- Bartolomejs Feueršteins
- Kazimirs Eduards Albrehts Cipslars
- Indriķis Koncs
- Hristians Jakobsons
- Vihelms Neumanis
- Voldemārs Liepiņš
- Antonija Engelhardtē
- Anna Šulmane

Aleksandrs Vilhelms Bergmanis
Zigismunds Brempelis

Tikai Voldemārs Liepiņš un vēl varbūt Indriķis Koncs varētu būt latvieši, pārējie pēc uzvārdiem vācieši. Cepla krogs piederējis vācietim Augustam Gustavam Šulmanim, tagadējā aptiekas ēka – Kārlim Tītjenam (zviedrs).

Rūjenes miestā auga krogu skaits (Salmiņa, Lauvas, Kalna, u. c. skaitā 10), auga arī tirgotavas. Linu un audumu tirgotāji kļuva bagātākie, viņiem līdz linu un koku brāķeri.

1897. gada Rūjenes - Ternejas miesta kartē jau 128 "gruntsgabali". Ap šo laiku sāka veidoties arī Rūjienas Lielās muižas pilsētas daļa Pārūpē. 1897. gadā atklātais Pērnavas - Valkas šaursliežu dzelzceļš, kas gāja cauri Rūjienai, izraisīja strauju pilsētas augšanu un latviešu tautības iedzīvotāju ieplūšanu. Rūjieniešu nodarbošanās faktiski saistīta ar plašās un bagātās lauku apkārtnes apkalpošanu. Te atradās pasts, aptieka, krogi, baznīcas, skolas, veikali, kapsētas un arī konfekšu fabrika (gatavoja gotiņas un karameles), nažu fabrika, limonādes fabrika. Rūjienieši nodarbojās ar linu un vilnas pārstrādi līdz pat gatavam audumam. Graudus vairākās dzirnavās pārstrādāja miltos un putraimos.

Pagājušā gadsimta beigās un XX gadsimta sākumā dibinājās biedrības – zemkopības, saviesīgā, dziedāšanas u.c.

Arī Latvijas brīvvalsts laikā Rūjienas iedzīvotāju nodarbošanās bija cieši saistīta ar novada zemniecības apkalpošanu. Mainījās Rūjienas

apsaimniekotāji. Vairāki vācieši bija atstājuši pilsētu – Brempeļi, Feueršteini, Lofrenci, Šulmani u.c.

1935. gada tautas skaitīšanā Rūjienas pilsētā jau dzīvoja 95 % latviešu. Vāciešu bija vairs tikai 0,62 %.

1940. gadā no Rūjienas un apkārtnes uz Vāciju repatriējās ap 100 vāciešu. Aizbrauca Joni, Tītjeni, Berici, Johansonu u.c.

Rūjiena arī padomju laikos spēja saglabāt savu latviskumu. Te necēla lielus uzņēmumus un ilgu laiku nebija arī dzelzceļa satiksmes, tādēļ neieplūda iebraucēji no dažādām PSRS republikām.

1992. gadā Rūjienā dzīvoja 94 % latviešu. Rūjienas apkārtējos laukos sabrauca svešautieši, galvenokārt no Rietumukrainas. Tādēļ, piemēram, Lodes pagastā 89 %, Ipiķu – 80 % latviešu (1992.g.). Nedaudzie cittautieši sūtīja savus bērnus latviešu skolās un viņi integrējās Latvijā.

No 1945. – 1992. gadam 547 Rūjienas vidusskolas absolventi beiguši dažādas augstskolas (skolotāja Edmunda Rumbas dati). No augstskolu beigušajiem 202 (37 %) strādā par pedagogiem, 108 (20 %) beiguši lauksaimniecības specialitātes, 108 (20 %) beiguši inženierzinātnes. Tikai 23 % darbojas citās nozarēs – ārsti, juristi, ekonomisti u.c. Rūjienā 1989. gadā dzīvoja 120 cilvēki ar augstskolas izglītību. No tiem vismaz puse nebija beiguši vietējo vidusskolu, bet ieradušies no citurienes. No dotajiem skaitļiem redzams, ka Rūjiena apgādā Rīgu un citas Latvijas vietas ar augsti izglītotiem speciālistiem.

Novada personālijas (daļēji)

Izveidojis Jānis Landrāts.

Abučs Jānis, dz.1914. 1. jūl. Ternejas muižā. Koņu muižas kalēja ģim. Grāmatu izdevējs. Grāmatas "Rūjiena" līdzautors. Miris 1978. 28. jūl. Vesterosā, Zviedrijā.

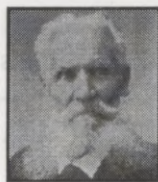

Alberings Ansis, dz.1925. 23. maijā Rūjienā. Latv Mūz. akad. docents, kordiriģents, kordiriģēš. pasniedzējs. Miris 1999.g. 14.febr.

Alberings Arturs, dz. 1876. 26. dec. Rūjienas pag. Klāvos. Agroms, no 1917. kopā ar K. Ulmani Zemnieku savienībā, Ministru prezidents, Finanšu un Zemkopības ministrs, agrārreformas izstrādātājs un realizētājs. Miris 1934. 26. apr. Apglabāts Skudrītes kapos.

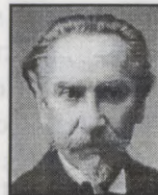
Alberings Kārlis ("Vecais Pendiga"), dz.1849. 18. martā Ternejas pag. Skolotājs, Pendigas sko-

las pārzinis, kordiriģents, sab. darbin., Triju Zvaigžņu ord. Miris 1936. 1. martā. Apglabāts Skudrītes kapos.

Alberings Kārlis, 1891. 6.dec. Rūjienā, Lāčplēša ord. Miris 1945.gada 22.dec.

Alberings Ludis, dz. 1881. 6. sept. Ternejas pag. Pendigas skolā. Skolotājs, sab. darbin. Grāmatas «Rūjiena» līdzautors. Miris 1968. 28. febr. Vācijā Hanoverē, pārapbedīts 1993. 13. VII Skudrītes kapos.

Alksnis Ādams, dz. 1864. 10. martā Mazsalacas pag. Alksņos. Gleznotājs, grafikis, b.-bas Rūķis dib. Miris 1897. 21. aug. Apglabāts Ternejas kapos.

Alksnis Jānis, dz. 1818. 3. aprīlī Mazsalacas Vecalksņos. Grāmattirgotājs Rūjienā (pirmais latv. tautības Vidzemē). Miris 1912. 2. augustā.

Alksnis Jēkabs, dz.1897. 26. janv. Naukšēnu Pakuļos. Pad. Sav. Kara Gaisa Spēku priekšnieks (no 1931.), nošauts 1938. g.

Ameriks Alberts, kapt., skolot. dz. 1899.g. 26. dec. Koņu pag. Krišās. Lāčplēša ord. Triju Zvaigžņu, Viestura ord. Miris 1997. 6. dec. Apl. Rīgā Brāļu kapos.

Ampermanis Jānis, 1894. 22. aug. – 1926. 9. sept. Lāčplēša ord., Koņu pag.

Andersons Pauls, dz. 1925. 14. sept. Rūjienas vsk. absolv., inženieris tehnoloģs koksnes ķīmijā. Rep. Valsts prēm. laureāts (1972.). Miris 1999.g. 19. febr.

Andersons Pēteris, dz. 1890. 4. nov. Madonas apr. Lazdonas pag. Rūjienas vidusskolas skolotājs un direktors (1941. – 1944.). Miris 1963. Rīgā, apl. II Meža kap.

Aparjods Voldemārs, dz. 1910. 20. febr. Piebalgā. Jeru pamatskolas pārzinis, sab. darb., kordiriģ. Miris 1984. g. 9.martā, Milvokos, ASV.

Apsitis Hermanis, dz.1893. 19. nov. Naukšēnu pag. Jēčos. Tieslietu min. (1934. – 1940.) Triju Zvaigžņu ord. un citi ord. 1940. g. apcietināts, 1942. g.19. I nošauts.

Apsīšu Jēkabs, dz. 1858. 8. dec. Gulbenes apr. Lizumā. Skolotājs (Rūjienas Draudzes skolā 1879. – 81.), rakstnieks. Miris 1929. 10.jūn. Apglabāts Meža kapos Rīgā.

Ārgalis Ādams, dz. 1876. 5. jūn. Naukšēnu pag. Mīrķu skolas pārzinis. Triju Zv. ord. Miris 1948. 17. okt.

Aspers Edvīns, dz. 1936. g. 13.apr., Naukšēnu pag. Lejastēcēnos. Nop. bag. pasn. Ozolu l/s skolas ilggadīgs direktors.

Bahs Hermanis, dz. 1891. 27. dec. Rīgā. Rūjienas Dienviddraudzes mācītājs (1916. – 17. un 1921. – 41.), baznīcas virsvaldes loc. 1941. repatriējās.

Bahs Jānis, dz.1846. 18. jūl. Kōņu pag. Teimās. Beidzis J. Cimzes skolot. sem. Skolotājs Draudzes skolā (1868. – 70.), ērģelnieks, Rūjienas Zemkop. b. - bas līdzīb., māc. grāmatu, korālu grāmatas autors. Mācītāja Hermana Baha tēvs. Miris 1931. 23. febr. Apglabāts Rīgā Baltās bazn. kapos.

Balgvalis Jānis, dz.1897. 30. janv. Naukšēnu pag. Pīksāru ciema pad. priekšsēd., kolhoza "Zvaigzne" priekšsēdētājs. Atbrīvošanas cīņu dalībnieks, Lāčplēša ord. Miris 1975. gada 20. martā.

Barons Edgars, dz.1920.g. Apriķu pag. Rūj. slimn. galv. ārsts.

Beķeris Pēteris, dz. 1930. 1. sept. Ludzas raj. Isnaudas pag. Začos. Skolotājs un direktors (1957. – 1966.) Rūjienas vidusskolā. Miris 1991. dec. Aglonā.

Beldava Inta, dz. 1937.g. 27.martā. Bioloģe, zin. kand. LPSR Valsts prēmija (1987.g.).

Beldavs Kārlis, dz. 1868. g. 14.okt., mācītājs, izgl. darb. (Pompu saimn. mazdēls). Miris 1936. g. 1. febr.

Beloglazovs Eižens, dz. 1886. 26. martā Cēsīs. Rūjienas pasta kantora priekšnieks, Saviesīgās b.-bas valdes loceklis. Miris 1932. 2. janv. Apglabāts Bērtuļa kapos.

Benjamiņš Antons, dz. 1860. 13. jūlijā Baložu Mūra krogā. Pēc J. Cimzes semināra beigšanas strādājis Rūjienā Draudzes skolā. (1880.g.) Žurnālists. (Atpūta, Jaunākās Ziņas). Triju Zvaigžņu ord. Miris 1939. 14. jūnijā Kandavas Valdekos.

Bergholds Jānis, 1897. 7.aug. - 1980. 13.apr., Naukšēnu pag. Lāčplēša ord.

Bergmanis Benjamiņš, dz.1772. 28. nov. Rū-

jienas draudzes mācītājs (1814. – 42.) valodnieks. Miris 1856. g. 28 augustā Cēsīs.

Bergmanis Eduards, dz.1852. 31. janv. Rūjienas draudzes mācītājs (1878. – 89.), Vēstures pētnieks, misionārs. Nogalināts 1900. 13. sept. Persijā.

Bergmanis Ernests, dz.1836. 16. dec. Rīgā. Mācītāja Riharda Bergmaņa dēls. Mācījies Rūjienas Draudzes skolā. Pasaulslavens ķirurģs, aseptikas pamatlicējs. Miris 1907. g. 17.apr. Visbādenē Vācijā.

Bergmanis Gustavs, dz. 1749. 8. apr. Ādažos. Mācītājs Rūjienā no 1785. Latviešu tautas dziesmu vācējs un izdevējs. Baku potēšanas tēvs. Miris 1814. 12. jūlijā. Apglabāts Ternejas kapos.

Bergmanis Rihards, dz.1805. g. 2.jūl., miris 1878. g. 13.janv., mācītājs.

Bergsons Gustavs, dz.1860. 18. nov. Virkēnu muižā. Sabiedriskais darbinieks, Rūjienas Dienviddraudzes priekšnieks. Miris 1931. 9. sept. Apglabāts Bērtuļa kapos.

Bērziņš Alfrēds, dz. 1899. 21. okt. Jeru pag. Liesumos. Beidzis tirdzniecības skolu Rūjienā. Latvijas Sabiedrisko lietu ministrs, autors grāmatām par neatkarīgo Latviju. Miris 1977. 30.nov. Nujorkā, ASV.

Bērziņš Ansis, dz. 1921. 25. dec. Rūjienas pagastā. Agronoms, kolhoza "Gaisma" priekšsēdētājs. Miris 1985. 26. sept.

Bērziņš Jānis, dz. 1887. 11.sept. Trikātas pag. Upītēs. Rūjienas pils. domnieks, pat. b.-bas "Strādnieks" valdes priekšnieks, LSDSP biedrs no 1919. Rakstnieka M.Birzes tēvs. Nošauts 1941. 26. jūl.

Bērziņš Kārlis, dz. 1901. 6. dec. Ternejas pag. Brīvības cīņu dalībnieks, Valkas aprinča priekšnieks, Triju Zvaigžņu ord.

Bērziņš Reinholds, dz. 1888. 16. aug. Kōņu muižas kučiera ģim. Skolotājs, vēlāk Padomju milit. darbin. – 3. armijas pavēlnieks. Miris? 1939. 11. nov.

Bērzups Rūdolfs, dz. 1890. 16. sept. Naukšēnu pag. Atbrīvoš. cīņu dalīb., kaprālis, Lāčplēša ord. Miris 1933. 28. febr. Rīgā.

Bielis Rihards, dz. 1895. 10. dec. Ternejas pag. Pilskalnos. Atbrīvošanas cīņu dalīb., serž., Lāčplēša ord.

Bietags Edvīns, dz. 1908. g. 28.febr. Rūjienā.

Sportists, smagatlēts, grieķu-romiešu cīņā, Berlīnes olimpiādē 1936.g. sudraba medaļa. Miris 1983. g.

Birze (Bērziņš) Miervaldis, dz. 1921. g. 21.martā, Rūjienā, rakstnieks. Triju Zvaigžņu ord.

Bišofs Ģirts, dz. 1944.g. 14.aug. Naukšēnos. Rūjienas vidusskolas direktors no 1988.gada.

Bočs Krišjānis, dz. 1875. g., miris 1908. g., 1905. gada revolūcijas «zemnieku ģenerālis».

Boķis Eduards, dz. 1884. 27. febr. Rāmnieku (Rūjas) skolas skolotājs un pārzinis, kora diriģents, sabiedriska darb. Miris 1952. 14. maijā.

Boķis Gustavs, dz. 1896. 27. nov. Rūjienas pag. Brākšās. 8. Latv. strēln. pulka komandieris. Sarkanās armijas auto bruņu tanku pārvaldes priekšnieks (no 1936.), brigādes komandieris. Noslepkavots 1938. g.19. martā.

Briedis Jēkabs, dz.1871. 25. martā Naukšēnu Vecelos. Amatnieks, Rīgas II galdn. sab.-bas priekšnieks. Atzinības Krusts.

Brolis Eduards, dz. 1878. 25. aug. Ternejas pag. Rūjienas dz.c. stacijas priekšnieks. Triju Zvaigžņu ord.

Brože Ernests, dz. 1878. 2. okt. Naukšēnu pag Jaunvācos. Pakulu māju saimn. Rūjienas bīskopības b.-bas priekšnieks, sab. darb. Atzinības Krusts.

Brūmanis Jāzeps, dz.1892. 1. aug. Naukšēnu Valsts zēnu audzināšanas iestādes direktors (1924. – 1945.). Atzinības Krusts. Miris 1978. Naukšēnos.

Bundža Kārlis, dz. 1810. 10. janv. Rūjienas pag. Tirgotājs, sabiedriska darb. Brīvības cīņu dalīb. Triju Zvaigžņu ord.

Cickers Gunārs, dz. 1930. 21. jūnijā Kārku pag.. Rūjienas vsk. absolvents. Veterinārmedic. zin. kand., LLA Katedras vad. (1969. – 1974.).

Ciris Atis, dz. 1884. 10. febr. Virkēnu Zapasmuižā. Skolotājs, fizikas māc. grām. autors Triju Zvaigžņu ord.

Ciritis Alfrēds, dz. 1880. 8. okt. Koņu pag. Apškalnu skolā. 6 kl. Koņu Ausekļu skolas pārzinis, Koņu dziedāšanas b.-bas priekšnieks, kora diriģ. Miris 1954.g. 9.jūl.

Cīrulis Alfrēds, dz. 1881. 4.dec. Pēdējais Rūjienas Lielās muižas īpašnieks. Miris 1939.g. 20.janvārī.

Čākurs Fricis, 1881. – 1939., Rūjienas pag., Lāčplēša ord.

Čākurs Jānis, dz. 1937. g. 4.nov. Jeru pag. Čākuros, literatūras kritiķis un zinātn.

Čamats Jānis, 1887. g. 20. dec., Ternejas pag., Lāčplēša ord. Miris 1977.g. 15. dec.

Čoka Eduards, dz. 1917. 16. nov. Ipiķu pag. Rūjienas ģimn. vingroš skolot. (1942. – 45.), Latvijas armijas virsnieks, nacionālais partizāns. Nošauts Jeru pag. 1946. g. 26.aug.

Čuibe Arnolds Oskars, dz. 1879. 5. dec. Ērglos. Rūjienas ģimn. direktors (1921. – 25.) Latvijas Izgl. min skolu depart. vicedirektors. Triju Zvaigžņu ord. 1941. apcietināts un nošauts Rīgā.

Dālbergs Elmārs, dz. 1902. 10. martā Rūjienā. Gleznotājs, scenogrāfs Latv. operā. Miris 1985. 19. dec.

Damburgs Jēkabs, dz. 1897. 27. maijā Ipiķu pag. Inženieris - mehāniks Rīgas Autoelektroaparātu rūpn. direktors (1946. – 57.). Leņina, Darba Sarkanā karoga ord.

Damburs Edgars, dz.1910. 23. aug. Naukšēnu pag. Ķerzēnos. Literatūrkritiķis, žurnālists, dzejnieks. Pseudonīms E. Rūjienietis. Miris 1981. 21. okt. Rīgā.

Dancis Eduards, dz. 1879. 19. okt. Rūjienas pag. Urmu māju saimnieks. Rūjienas pag. vecākais, Atzinības Krusts. Miris 1941. g. izsūtījumā Solikamskā.

Danebergs Arturs, dz. 1891. g. 17. febr. Koņu pag. Lejaskukos, ģenerālis. artilērijas inspektors. Pasaules kara un atbrīvošanas cīņu dalībnieks, Ziemeļlatvijas armijas veidotājs. Lāčplēša ord., Triju Zvaigžņu ord., Jura krusts un vairāki ārzemju ord. 1941. g. 14. maijā apcietināts. 1941.g. 16.okt. nošauts Butirku cietumā.

Danebergs Pēteris, dz. 1877. g. 27. okt. Koņu pag. Lejaskukos. Latvijas tirdzniecības flotes dibinātājs, Tirdzniecības un rūpniecības bankas direktors. Miris 1925. gada 19. jūlijā Berlīnē. Apglabāts Rīgā Jāņa kapos.

Dezsis Bernhards, dz. 1903. g. okt. Rūjienā. Jurists Tiesu palātas loceklis. Miris 1981.g. 7. sept.

Detlavs Eduards, dz. 1919. g. 13. maijā Jaunlaicēnē. Naukšēnietis. Keramiķis. Miris 1992. g. 11. februārī. Apglabāts Meža kapos, Rīgā.

Dimza Jānis, dz. 1906. g. 1. nov. Ipiķu pag. Sportists, policijas uzraugs Kemeros. 12 Latvijas rekordu īpašnieks desmitcīņā, ceturtais sasniegums pasaulē. Triju Zvaigžņu ord. 1940.g. 5.aug. arestēts, liktenis nezināms.

Dimze Jānis, dz. 1889. g. 18. augustā Koņu pag. Paceplos. Latvijas atbrīvošanas cīņu dalībnieks, Lāčplēša ord. Miris 1984.g. 22. sept.

Dreimanis Paulis, dz. 1905.g. 7. maijā. Rūjienas ģimnāzijas matemātikas – fizikas skolotājs 1928. - 1932. Ģimnāzijas inspektors Cēsīs.

Drullis Jānis, dz. 1910. g. 21. februārī. Rūjienas Draudzes skolas skolotājs. Miris 1993. g. 9. nov. Omahā ASV.

Duņēns Eduards, dz. 1887. g. 5. augustā Rūjienas pag. Agronoms, valsts darbinieks, Plūpatu, tagad Irbišu saimnieks. Miris 1960. g. 11. jūlijā Austrālijā Balaratā.

Duņēns Kārlis, dz. 1894. g. 21. janvārī Rūjienas pag. Zvērināts mērnieks, brīvības cīņu dalībnieks, pulkvedis - leitnants, Lāčplēša ord., Viestura ord., Igaunijas Brīvības Krusts.

Dzilna Arnolds, dz. 1890. g. 28. februārī Vecsaules pag. Oleru pamatskolas pārzinis, Latvijas brīvības cīņu dalībnieks.

Eldgasts Haralds, dz. 1882. g. 8. jūnijā Koņu pag. Silīnos (Dīkeru muižā). Īstā vārdā Jānis Mikelsons, rakstnieks, romānu "Zvaigžnotās

naktis", "Sidrabotā saule" u.c. autors. Miris 1926.g. 17.aug. Liepājā.

Endzelina Līvija, dz. 1927. g. 30.okt. J. Endzelina un Martas Grimmas meita. Beigusi Rūjienas vsk. ar zelta med., 1946.g., gleznotāja.

Endziņa Marta, dz.1900. g. 6. dec. Vilpulkas pag. Skolotāja, neklatienes konsultāciju punkta vadītāja. Nopelniem bagātā skolotāja. Mirusi 1982. g. 15. jūlijā. Apglabāta Skudrītes kapos.

Engelhartis Hermanis, dz. 1853. g. 1. martā Virķēnu muižas īpašnieka ģimenē. Gleznotājs. Miris 1914. g. 15. jūnijā.

Ermansons Kārlis, 1899. 3.okt., Lodes pag. Lāčplēša ord., Triju Zvaigžņu ord. Miris 1936.g. 5.dec.

Ermansons Teodors, dz. 1896. g. 20. februārī Rūjienā. Veterinārārsts. Jēkabpils pilsētas vecākais. Brīvības cīņu dalībnieks, Triju Zvaigžņu ord.

Ezers Jānis, dz. 1904. g. 1. septembrī Naukšēnu pag. Skolotājs Valmieras ģimnāzijā. Mācību grāmatas "Algebriskā analīze" autors.

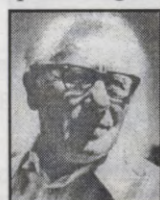
Felkerzāms Hamilkārs, dz. 1811. 18. februārī Jelgavā. Zemnieku reformu autors. Rūjienas Lielās muižas īpašnieks (1835. – 1851.) Miris 1856. g. 1. maijā Rīgā.

Francis Jānis, dz. 1877. g. 3. jūlijā Koņu pag. Latviešu strēlnieku bataljona komandieris, Nāves salas aizsardzības vadītājs (1916.). Lāčplēša ord. No 1925. gada ģenerālis, armijas štāba priekšnieka palīgs (1929.). 1935.g. pensionējies. Miris 1956. g. 24. nov. Rīgā.

Francis Mārtiņš, dz. 1883. 15. dec. Koņu pag. Dirlās. Limbažu piensaimnieku b.-bas grāmatvedis. "Limbažu Vēstneša" redaktors.

Gaile - Studente Aelita, dz. 1928. g. 14. dec. Rūjienā. Rūjienas vsk. 1948.g. absolvente. Pedagoģijas zinātn. kand., grāmatu autore, mirusi 1994. g. 31. janv., apglabāta Meža kapos I Rīgā.

Galzons Jānis, dz. 1912. g. 7. jūn. skolotājs, gleznotājs, Ādama Alkšņa muzeja dibinātājs, miris 1979. g. 29. jūn. Apglabāts Skudrītes kapos.

Galzons Jānis, dz. 1954. g. 22. apr., bērnu mākslas skolas dibinātājs un direktors, mākslinieks.

Garleja (Kalniņa) Rasma, dz. 1936. g. 9.sept., profesore, ped. zin. doktore hab. LU.

Glāzers Voldemārs, dz. 1936. g. 7. aprīlī Rūjienas pag. Mūzikis fagotists. Nacionālās operas orķestra koncertmeistars. Traģiski gājis bojā 1983. g. Apglabāts Bērtuļa kapos.

Gredzens Rihards, dz. 1907. g., Rūjienas rajona Izp. Kom. priekšsēdētājs. Miris 1956. g. 28.apr.

Gredzens Viesturs, dz. 1931. g. 25.maijā Naukšēnu pag. No 18 g. vecuma dzīvojis Zemgalē. Beidzis Priekuļu lauks. tehn. 35 gadus saimniecības "Tērvete" vadītājs, 6.Saeimas deputāts.

Grimma (Kelpē) Marta, dz.1901. g. 26. nov. Rencēnu pag. Baložos. Skolotāja, dzejniece, rakstniece, tulkotāja. Mirusi 1983. g. 7.sept. Apglabāta Skudrītes kapos.

Grinbergs Andrejs, dz. 1916. g. 20. apr., Strenčos. Rūjienas vidusskolas absolvents. Biol. zin. dokt., entomologs.

Grīnfelds Alfons, 1933.g. 16.jūn. Naukšēnu pag. Bramaņos. Rūjienas vsk. absolv., ilggadīgs LLA Mežkopības fak. dekāns.

Grīns Jānis, dz. 1890. g. 23. martā Biržu pag. Ziedos. Skolotājs Rūjienas J. Stalaža proģimnāzijā. Žurnālists, rakstnieks. Miris 1966. g. 25.febr. Stokholmā.

Grīnvalde Marta, dz. 1913. g. 29. sept., Idus pag. Zenteros. Literāte. Poēma «Pulkvedis Banga». 1997. gadā izdots romāns «Arī tāda bija mīlestība».

Grīnvalds Pēteris, dz. 1866. g. 18. okt. Juratas pag. Ternejas pag. rakstvedis, Rūjienas Saviesīgās b.-bas dibinātājs, advokāts. Miris 1932. g. 4. febr. Apglabāts Skudrītes kapos.

Grosbergs Jānis, 1896. g. 28. aug. Lāčplēša ord., Rūjiena. Miris 1970. g. 29. apr. Kanādā.

Grosbergs Mārtiņš, dz. 1848. g. 30. martā. Rūjienas Ziemeldraudzes mācītājs (1882. –1912.) Miris 1912. g. 27. martā. Apglabāts Bērtuļa kapos.

Hincenbergs Otto, dz. 1896. g. 31. janvārī Naukšēnos. Brīvības cīņu dalībnieks, Lāčplēša ord. Miris 1977. g. 8. novembrī.

Hiršs Roberts, dz. 1842. g. 13. febr. Vilandē. Maiznieku amata meistars, Rūjienas brīvprātīgo ugunsdzēsēju b.-bas un Mednieku b.-bas dibinātājs. Miris 1933. g. 17.apr.

Ieviņš Oļģerts, dz. 1908.g. 21. aug. Pēterburgā. Rūjienas pilsētas valdes sekretārs (1934. – 44.), Rūjienas Vēstneša pēdējais redaktors pirms padomēm. Miris 1995.g. 23.apr. Portlandē, ASV.

Indriksons Jānis, dz.1888. g. 29. martā Koņu pag. Liepās. Latvijas atbrīvošanas cīņu dalībnieks, seržants, Lāčplēša ord. Miris 1942. g. 15. janvārī. Apglabāts Skudrītes kapos.

Jansons Mārtiņš Gustavs, dz. 1896. g. 8. jūnijā. Rūjienas ģimn. skolotājs un direktors (1933. – 1937.), Vanagu kustības organizētājs. Sabiedrisko lietu ministrijas Preses un biedrību departamenta direktors. 1941. g. martā apcietināts. Liktenis nezināms.

Jansons Pēteris, dz. 1882. g. 5. oktobrī Pāles pag. Rūjienas pasta priekšnieks, Triju Zvaigžņu ord.

Jasāns Jānis, dz. 1948.g. 22. dec. Līvānos. Inženieris mehāniks. Atjaunojis Rūjienas Piensaimnieku biedrību, valdes priekšsēdētājs no 1991.g.

Jēkabsons Jānis, dz. 1896. g. 29. septembrī Rūjienas pag. Atbrīvošanas cīņu dalībn., Lāčplēša ord. Miris 1981. g. 18. maijā.

Jende Ādams, dz. 1861. g. 28. okt. Arakstes pag. «Puigās». Raunas draudzes mācītājs, reliģisku grāmatu autors skolām. Miris 1918. g. 24. februārī mocekļa nāvē.

Jostsons Jānis, dz. 1894. g. 25. aprīlī Naukšēnu pag. Inženieris - mežkopis. Bebrenes virsmežinis.

Jūgs Jānis, dz. 1897. g. 10. decembrī Ternejas pag. Brīvības cīņu dalībn., pulkvežleitnants, Triju Zvaigžņu ord.

Kalcenavs Eduards, dz. 1864. g. 6. novembrī Ternejas pag. Fotogrāfs, Rūjienas pilsētas galva (1933.). Miris 1942. g. 20. aug.

Kalnietis (Kalniņš) Kārlis, dz. 1919. g. 15. februārī Koņu pagasta Unguriņos. Dzejnieks. 1994. grāmata «Ar labu vārdu».Miris 1992. g. 11. martā. Apglabāts Sv. Bērtuļa kapos.

Kalniņš Arnis, dz. 1935. g. 24. janvārī Naukšēnu pag. Ekonomists. Latvijas Zin. Akad. īstenais loceklis, Tautas Frontes darbinieks. Ekonomikas ministrs, bankas direktors.

Kalniņš Jānis, dz. 1898. g. 22. febr. Koņu pag. Latvijas Brīvības cīņu dalībn. Lāčplēša ord., Viestura ord., Triju Zvaigžņu ord., Igaunijas

Brīvības Krusts. Miris 1975.g. 8.febr. Vācijā.

Kalniņš Roberts, dz. 1885. g. 21. aprīlī Jeru pag., tirgotājs, firmas "Brāli Kalniņi" īpašnieks. Brīvības cīņu dalībnieks, Atzinības Krusts.

Kalve Jānis, dz.1885. g. 26. jūlijā Smiltenes pag. Kaivās. Rūjienas pasta priekšnieks (1932. – 1944. un 1945. – 1949.). Miris 1980. g. 24. dec. Apglabāts Skudrites kapos.

Kampe Leo, dz. 1912. g. 22. febr. Rūjienas Dienviddraudzes mācītājs, skolotājs. Miris 1975.g. 28. dec. Austrālijā, Pertā.

Kampuss Roberts, dz. 1899. g. 11. maijā Naukšēnu pag. Brīvības cīņu dalīb. Latvijas sūtniecības sekretārs Stokholmā. Ārzemju ordeni.

Kampus Tenis, dz. 1866.g. febr. Mazsalacas Melpēteros. Draudzes skolas pārzinis. Miris 1929.g.

Kārklis Mārtiņš, dz. 1879. g. 26. martā Koknesē. Skolotājs, Brīvības cīņu dalībnieks, Rūjienas Tautskolu inspektors. Triju Zvaigžņu ord.

Klānis Vilis Teodors, dz. 1884. g. 17. sept. Daugavgrīvā. Gimnāzijas skolotājs (no 1921.). Brīvības cīņu dalībnieks. Aizsargu nodaļas komandieris. Triju Zvaigžņu ordena kavalieris. 1941. g. 14. jūnijā kopā ar sievu izvests. Izsūtījumā miris.

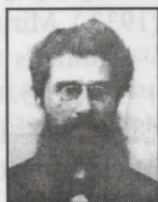

Klucis Eduards Ādams, dz. 1886. g. 7. janv. Koņu pag. Skolotājs, diriģents, režisors. Triju Zvaigžņu ord. Miris 1956.g. 16.febr.

Klucis Gustavs, dz. 1895. g. 4. janvārī Koņu pag. Induļos. Gleznotājs, grafiķis fotomontāžas iedibinātājs. Nogalināts 1938. g. 26. febr. Butovo poligonā.

Krauze Jēkabs, dz. 1860. g. 13. aprīlī Burtnieku pag. Skolotājs Virkēnos, sab. darb., kordiriģents, lektors.1919. g. janvārī Lizdēnos nošauts. Apglabāts Valmierā.

Kreicmanis Eduards, dz. 1880. g. 20. janvārī Lodes pag. Lejaszagatās. Skolotājs Rūjienas ģimnāzijā un vidusskolā. Saimnieciskās ģeogrāfijas grāmatas autors.

Krēslis Arnolds, dz. 1892. 10. okt. Strenčos, sab. darbinieks, provizors, Rūjienas pilsētas galva,

Triju Zvaigžņu ord. Miris 1958. g. 16. maijā ASV Nudžersijā.

Krieviņš Paulis, dz. 1885. g. 20. dec. Ilūkstes Aserē. Brīvmākslinieks, pianists, Rūjienas ģimnāzijas skolotājs, kora un orķestra diriģents. Miris Cēsīs.

Krievs Ādams, 1890. – 1940., Lāčplēša ord. Lodes pag.

Krievs Haralds, dz. 1900. g. 19. aug. Lodes pag. Pestās. Advokāts. Rūjienas domes priekšsēdētājs.

Kundziņš Pēteris, dz. 1886. g. 19. sept. Mazsalacas Sapašās. Gleznotājs. Rūjienas ģimnāzijas zīmēšanas skolotājs (1921. – 22.). Miris 1958. g. 24. jūnijā Rīgā.

Kuple Dina, dz. 1930. g. 1. apr. Rūjienas skolotājas Kuples meita. Mācījusies Rūjienas pamatskolā, aktrise.

Ķelpes Jānis, dz. 1908. g. 10. janvārī Trikātas Lejaslēnos. Dzejnieces Martas Grimmas vīrs. Rakstnieks, Sabiedrisko Lietu ministrijas preses cenzors, skolotājs. Miris 1981. g. 23. sept. Valmierā.

Lāce Antra, dz. 1947.g. 12. aug. Jeru pag., Rūjienas vsk. 1965. gada absolv., žurnāliste, laikraksta "Liesma" redaktore.

Lapas Mārtiņš, dz. 1846. g. 30. sept. Jaunkārķu Vecumos. Rakstnieks, dzejnieks, Rūjienas Draudzes skolas absolvents. Pseudonīms Rūjienietis, Lielrūjienietis. Miris 1909. g. 21. apr. Apglabāts Rīgā Tornakalna kapos.

Lauberts Erihs, dz. 1878.g. 17. janvārī Ternejas pag. Snaķos. Aktieris, režisors. Miris 1931. g. 17. jūlijā. Apglabāts Siguldas kapos.

Lauberts Leonards, dz. 1886.g. 26. sept. Ternejas pag. Atbrīvoš cīņu dalībnieks, Lāčplēša ord. Miris 1965.g. 10.martā.

Leimanis Valdemārs dz. 1880. g. 29. aprīlī Jēkabpilī. Latvijas bankas Rūjienas nodaļas pārvaldnieks. Triju Zvaigžņu ord.

Lenša Ilga, dz. 1928.g. 16.okt. Lodes pag. 1950.g. beidza Rūjienas vsk. 1959. – 1984. Rūjienas Izp. kom pr.-ja.

Licis Augusts, dz. 1862.g. 30.okt. Viens no Rūjienas Zemkopības b.-bas dibinātājiem. Miertiesnesis Valkā. Miris 1935.g.

Licis Eduards, dz. 1884. g. 25. martā Idus pag. Biķos. Sab. darbinieks, žurnālists. Triju Zvaigžņu ord., Atzinības Krusts, Lietuvas Ģedimina ord. Miris 1987. g. 22. nov. Londonā. Apbedīts Brekvudas latviešu kapos.

Lielbārdis Jānis, dz. 1884.g. 24.dec. Rūjienas pag. Lejasvagalos. Inženieris, Triju Zvaigžņu ord. un Viestura ord.

Lielskudiņš Oto, dz. 1742. g., viens no vadoņiem Rūjienas Lielās muižas galvasnaudas nemieriem, notiesāts, miris 1807. g.

Liepiņš Elmārs, dz. 1896. g. 15. martā Rūjienā. Valmieras Brīvprātīgo (sarkano) bataljona komandiera vietn., Ļeņingradā rūpnīcas direktora vietnieks. Sarkanā Karoga ordenis, Goda Zīme. Miris 1961. g. 28. sept. Ļeņingradā.

Liepiņš Harijs, dz. 1927. g. 15. dec. Ternejas pag. Zaspertos. Aktieris Tautas skat. māksl., vairāku grāmatu autors. Miris 1998.g. 3.aug.

Liepiņš Pēteris, dz. 1886. g. 19. sept. Rozēnu pag. Ķišos. Rūjienas ģimnāzijas direktors (1919. – 1933.) un skolotājs. Miris 1967. g. 25. augustā. Apglabāts Valmierā.

Liepiņš Rihards, dz. 1897. g. 29.janv., ārsts, pulkvežleitnants. Triju Zv. un Viestura ord.

Lipe Alfrēds, dz.1887. g. 26. martā Ternejas pag. Galkunturos. Latvijas Lauksaimniecības kameras galv. grāmatvedis. Triju Zvaigžņu ord.

Losa Olga, dz. 1865.g. 7.jūl, Rūjienā, mājskolot., Ed. Veidenbauma līgava. Mirusi 1893. g. 6.jūn. Apglabāta Skudrītes kapos.

Luce - Biviņa Ruta, dz. 1925. g. 9. apr. Ternejas pag. Biokīmiķe, zinātniece.

Lučins Gunārs, dz. 1929. g. 14.apr. Rūjienā, Ventspils sporta skolas direktors.

Ludriksons Kārlis, 1897. – 1943., Lāčplēša ord., Ternejas pag.

Lūse Milda, dz. 1892. g., skolot., kordiriģente, mirusi 1983. g.

Lūsis Arvīds, dz. 1900. g. 24. novembrī Koņu pag. Kalniņos. Matemātikas profesors. 17 zinātnisku darbu autors. Miris 1969. g. 12. febr. Apglabāts Meža kapos Rīgā.

Lūsis Jānis, dz. 1897. g. 6. dec. Koņu pag. Kalniņos. Biologs ģenētiķis, profesors, ap 70 zinātnisku darbu autors. Miris 1979. g. 10. aug. Apglabāts Meža kapos Rīgā.

Lūsis Miķelis, dz.1904. g. 26. sept. Ternejas

pag. Kaulinos. Skolotājs, sab. darbinieks. Atzinības Krusts.

Mača Alma, dz. 1894. g. 28. okt. Rūjienā. Aktrise. Mirusi 1990. g. 13. maijā Kanādā.

Mačs Vilfrīds, dz. 1907. g. 31. martā Balvu raj. Tilžas pag. Rūjienas SCO un Rūpkombināta vadītājs. Mūziķis trompetists, Rūjienas Kultūras nama pūtēju orķestra diriģents 1950. - 1963.

Miris 1968. g. 7. jūnijā. Apglabāts Ogres kapos.

Mālmanis Kārlis, 1897. – 1964., Lāčplēša ord., Jeru pag.

Masītis Kārlis, dz. 1890.g. 22. jūnijā Jeru pagastā. Tālbraucējs kapteinis. Triju Zvaigžņu ordenis.

Mazskudiņš Jānis, dz. 1758. g., zemnieks, Rūj. Lielās mž. galvasnaudas nemieru dalīb., miris 1826. g.

Medne Emma, 1905. 14.dec. Jeros. Latv. v. institūta izloknes (10 000 vārdu) un folkloras vāc. Mirusi 1989.g. 27.apr.

Mednis Eduards, dz. 1907. g. 23. dec. Rūjienas pag. Klarnetists, Latvijas Valsts konservatorijas profesors (no 1979.), Miris 1993. g. 27. maijā. Apglabāts Meža kapos Rīgā.

Meisters Remberts, dz. 1889. g., Jeru pag. lauksaimnieks, sab. darb. Lāčplēša ord. Miris 1940. g.

Melbārdis Alberts, dz. 1922. g. 29. novembrī Rūjienā. Diriģents, komponists. Miris 1961. g. 11. jūlijā Rīgā.

Melderis Arvīds, 1896. g. 16.jūn. Rūjienas pag. Lāčplēša ord., Triju Zvaigžņu ord. Miris 1955.g. Amūras apg.

Melderis Valdis, dz. 1904. g. 11. aprīlī Rūjienas pag. Ciešās. Rūjienas vidusskolas ģeogrāfijas

skolotājs, mācību pārzinis (1944. – 1952.). Miris 1990. g. 14. dec. Apglabāts Skudrītes kapos.

Melkus Arnolds, dz. 1896. g. 9. nov. Rūjienā. Virsleitnants. Rīgas pils. lielvecākā sekretārs. Lāčplēša ord. Miris 1966.g. 30.nov.

Melnalksnis Augusts, dz. 1876. g. 1. maijā Mazsalacas Melnalkšņos. Skolotājs, rakstnieks, sab. darb. Grāmatas par Rūjienu autors. Triju Zvaigžņu ordenis. Miris 1944. g. 14. augustā Rīgā.

Miķelsons Jānis (Drava), dz. 1891.g. 20. februārī. Rūjienas grāmatirgotājs, izdevējs, sab. darb. Miris 1967. g. 5. martā.

Miķelsons Jānis, dz.1883. g. 21. augustā Limbažu apr. Zīmēšanas skolotājs Rūjienas ģimnāzijā un Valkā, Limbažos. Rūjienas ģimn. karoga autors. Miris 1987. g. 13. maijā Limbažos.

Miķelsons Teodors, dz. 1907. g. 14. februārī Jeru pag. Riemās. Mūzikis mežradznieks, pedagogs. Miris 1979. g. 16. augustā Rīgā. Apglabāts Meža kapos Rīgā.

Milta Ārija (Grimma), ped. zin. kand., grāmatu autore.

More Berta, dz. 1891. g. 20. okt. Arakstes Labrenčos. Rūjienas vidusskolas matemātikas un fizikas skolotāja. Mirusi 1967. gada maijā. Apglabāta Skudrītes kapos.

Mors Kārlis, dz. 1903.g. 7.apr. Arakstes pag. Labrenčos. Flautists. Mūzikas skolotājs, pūtēju orķestra diriģents, kora diriģents. Miris 1994.g.

Mors Oskars Mārtiņš, dz. 1904. g. 27. novembrī Arakstes Labrenčos. Sab. darb. Pociema pag. sekretārs.

Muncis Jānis, dz. 1886. g. 16. jūlijā Temejas pag. Reņģēs. Scenogrāfs, režisors, Dailes teātra organizētājs. Miris 1955. g. 7. februārī ASV Holivudā.

Muzikants Raimonds, dz. 1924. g. 29. aprīlī Koņu pag. Liberts-Kalējos, tēlnieks, dāvājis Rūjienai K.Ulmaņa bisti.

Nefēdova Ināra (Brūmane), dz. 1930. g. 30. martā Naukšēnu pag. Latvijas Mākslas muzeja direktore (1975. – 87.g.). Nopelniem bag. mākslas darbiniece.

Neimanis Kārlis, dz. 1901. g. 25. janvārī Stienes pag. Rūjienas koppienotavas vadītājs. Rūjienas aerodroma projektēšanas un izbūves vadītājs. Atzinības Krusts.

Nolteins Georgs, dz. 1854. g. 25. februārī Pleskavā. LU profesors inženierzinātnēs. Goda doktors. Zinātniski darbi par dzelzceļa jautājumiem. Miris 1936. g. 8. martā Rūjienā.

Oliņš Alfrēds, dz. 1911. g. 20. dec. Rūjienā.

Mācītājs. 1944.g. emigrējis un 1951. g. izceļojis uz Austrāliju. Miris 1996.g. 6.jūn.

Ozers Rihards, 1893. 14.okt. Koņu Brākšās. Lāčplēša ord. Miris 1973.g. 17.okt.

Ozers Viļums, dz. 1893. g.25. febr. Naukšēnu pag. Kalnalimbās. 1. Pasaules kara un Brīvības cīņu dalībnieks. Jura Krusts un Lāčplēša ord. Miris 1973. g. 25. oktobrī.

Ozola Alvine, dz. 1899. g. 26. okt. Launkalnes pag. Rūjienas ģimnāzijas un vidusskolas ķīmijas skolotāja. 1931. – 1969. Mirusi 1984. g. 26. maijā. Apglabāta Skudrītes kapos.

Ozolings Heinrihs, dz.1867. g. 25. martā. Rūjienas Ziemeļdraudzes mācītājs (1918.–1926.). Miris 1926. g. 14. oktobrī.

Ozoliņš Tenis, dz. 1856. g. 5. sept. Burtnieku pag. Kārinās. Skolotājs Endzeles pamatskolā Jeru pagastā. Pagasta rakstvedis.Goda biedrs Rūjienas Skolotāju b.-bā.

Ozols Alfrēds, dz. 1902. g. 9. martā Svētcieņa pag. Agronoms. Grāmatas “Rūjienas novada zemturība” autors. Atzinības Krusts. Miris 1992. g. 26. febr. Denverā ASV.

Ozols Jānis, dz. 1876. g. 9. jūlijā Valmieras pag. Rūjienas Ziemeļdraudzes mācītājs (1912. – 1916.). Miris 1957. g. 16. janvārī Grandrapidā ASV.

Ozols Roberts, 1895. 20.martā. Lāčplēša ord. Koņu pag, kapteinis. 1919.g. 7.apr.

Ozols Vilis, dz. 1929. g. 3.maijā Naukšēnu pag. Jungās. Gleznotājs. Latvijas Mākslas akadēmijas profesors.

Pabriks Jānis, dz.1916.g. 7.sept. Skolotājs, Rūjienas vsk. direktors (1955. – 57.). Miris 1987.g. 24.martā.

Paegle Alberts, dz. 1904. g. 16. maijā Endzeles muižā Jeru pag. Revolucionārs, žurnālists, laikraksta “Liesma” redaktors (1944. – 1949.). Miris 1987. g. 3. janvārī Valmierā.

Paegle Edvards, dz. 1876. g. 26. jūlijā Rūjienā. Vēsturnieks, etnogrāfs. Triju Zvaigžņu ord. Miris 1960. g. 1. aprīlī Vācijā Virsburgā.

Paegle Spricis, dz. 1876. g. 9. martā Koņu pag. Kalnakliņģeros. Inženieris. Latvijas Sarkanā Krusta vicepriekšsēdētājs. Triju Zvaigžņu ord. un Sarkanā Krusta Goda Krusts. Miris 1962. g. 1. dec. Berhtesgādenā Vācijā.

Paeglis Ēriks, dz. 1927.g. 27.aug. Mazsalacā. Rūjienas vsk. direktors (1972. – 87.g.), vēstures skolotājs.

Pasītis Grigorijs, dz. 1836. g. 3.nov. Koņu pag. Vingās. Skolotājs, cenzors, «Dienas Lapas» atbildīgais redaktors. Miris 1908. g. 13. martā.

Pauksēns Pēteris, dz. 1854. g. 7. aug. Ipiķu pag. Mollitās. Skolotājs, mācītājs mācību grāmatu autors. Miris 1897. g. 20. jūlijā Rīgā.

Pērļupe (Perlbaha) Lidija, dz. 1904. g. 16.februārī Rīgā. Skolotāja Rūjienas ģimnāzijā, literatūrkriķe, rakstniece. Mirusi 1962. g. 8.augustā Čikāgā ASV.

Pestmalis Herberts, dz.1891.g. 29.jūlijā Rūjienas pagasta Pilkatās. Pulkvežleitnants. LU privātdocents. Triju Zvaigžņu ord. Miris 1962.g. 1.dec. Zviedrijā.

Pētersons Fricis, dz.1861. g. 1. jūlijā Naukšēnu pag. Vācos. Jeru skolotājs (1888. – 1899.) Rūjienas ugunsdzēsēju komandas priekšnieks. Miris 1932. g. 9. novembrī.

Pinkets Ansis, dz. 1758. g., galvasnaudas nemieru dalībņ., miris 1786.g.

Pitāns Arvids, dz. 1923. g. 11. apr. Lodes pag. Mācītājs Londonas latviešu draudzē. Miris 1984. g. 7. aprīlī Londonā.

Platacis Jānis Jūlijs, dz. 1891. g. 28. okt. Raunas pag. Rūjienas Tirdzniecības skolas skolotājs, Rūjienas ģimnāzijas skolotājs un direktors. Skolu kooperatīva priekšnieks. 1941. g. 16.jūnijā apcietināts un ceļā uz Valmieru nošauts.

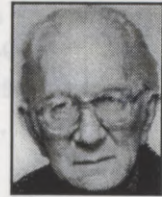
Platkājis Edvīns, dz. 1938. g. 29.dec. bērnu ķirurgs, bija Ves. aizs. min., Gailezera slimn. galvenais ārsts, Triju Zvaigžņu ord.

Plauktiņš Ilariss, dz. 1864. g. 3. aprīlī Virkēnu muižas kalpa ģimenē. Beidzis Pēterburgas konservatoriju operdziedāšanas klasi - bass baritons. Dziedājis Krievijas operās. Uzstājies kopā ar Šalāpinu. Miris 1900.g. 13. februārī Permā.

Plikss Eduards, dz. 1909. g. 9. februārī Naukšēnu pag. Mesteriņos. Rūjienas draudžu virsmācītājs. Miris 1967. g. 25. aug. Apglabāts Skudrītes kapos.

Podziņš Ziedonis, dz. 1916. g. 18.maijā, gleznotājs, kultūras nama direktors, skolotājs. Miris 1999.g. 21.martā. Apglabāts Skudrītes kapos.

Pope Eduards, dz. 1885. g. 14. janvārī Koņu pag. Lipežos. Klarnetists, kapelas vadītājs, lauku saimnieks. Miris izsūtījumā Intā 1953. g. 6. sept.

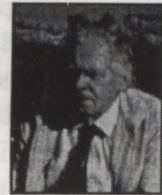
Priede Eduards, dz. 1882. g. 27. jūlijā Naukšēnu pag. Finanšu min. Nodokļu depart. akcīzes nod. vadītājs. Triju Zvaigžņu ordenis. Miris 1942.g. 4.apr. Sibīrijā.

Priede Ernests, dz. 1878. g. 22. maijā Naukšēnu pag. Kalngēģeros. Lauku saimnieks. Pagasta tiesas priekšsēdētājs (33 g.). Triju Zvaigžņu ordenis.

Priede Teodors, dz. 1884. g. 21. nov. Naukšēnu Tiltakrogā. Ārsts, skolotājs Rūjienā. Miris 1950. g. 11. martā. Apglabāts Skudrītes kapos.

Priede Teodors, dz. 1920. g. 3. aug. Inž. mehāniķis, profesors Londonā un Dienv. Āfrikā. Miris 1992. g. 27. apr. Dienvidāfrikā. Pārapbedīts Latvijā.

Priede Valdemārs, dz. 1892. g. 12. nov. Naukšēnu pag. Finanšu darbinieks, nodokļu departamenta vicedirektors. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ord.

Priedītis Arnolds, dz. 1879. g. 27. janvārī Rūjienas pag. Cēsās. Inženieris ķīmiķis. Brīvības cīņu dalībnieks. Rīgas Diskonta bankas direktors. Triju Zvaigžņu ordenis. Miris 1940. g.

Priedītis Jānis, dz. 1876. g. 21. novembrī Rūjienas pag. Cēsās. Inženieris ķīmiķis, mākslīgo dzimakmeņu izgudrotājs un ražotājs. Miris 1908. g. 3. febr.

Priedītis Kārlis, dz. 1896. g. 10. sept. Ternejas pag. Pulkvežleitnants. Lāčplēša ord. Triju Zvaigžņu ord., Viestura ord. un Igaunijas Brīvības Krusts. Miris 1975.g. 18.febr.

Priedītis Nikolajs, dz. 1898. g. 6. maijā. Ternejas pag. Virsnieks, Brīvības cīņu dalībņ. Lāčplēša ord. Miris 1941.g. 18.okt.

Priedītis Tenis, dz. 1847. g. 22.jūn. Rūjienas pagasta Cēsās. Sab. darb., Rūjienas Zemkopības b.-bas priekšnieks. Miris 1933. g. 23.martā.

Pūce Roberts, dz. 1895. g. 13. janvārī. Skolotājs,

brīvības cīņu dalībnieks. Lāčplēša un Viestura ordeņi. Miris 1942.g. 7.febr. Urallāgā.

Pukītis Pēteris, dz. 1938. g. 30.jūl., ped. zin. kand., fizikis, mācību grāmatu autors.

Purmalis Vilis, dz. 1927. g. 7. jūnijā Koņu pag. Kirurģs, med. zin doktors, profesors. Veselības aizsardzības min Galvenais ķirurgs. Miris 1989. g.

Putna Marta, dz. 1892. g. 22. jūnijā Omuļu pag. Rūjienas ģimn. latv. val skolotāja un direktore (1944. – 1947.). No 1947. g. Mazsalacas vsk. skolotāja. Mirusi 1974. g.

Ratnieks Kārlis, dz. 1894. g. 2. februārī Jeru pagastā. Skolotājs, revoluc. kust. dalīb. Izglītības min. vietn. (1944. – 46.), Žurnāla «Padomju Latvijas Skola» redaktors (1945. – 50.). Miris 1982. g. 10. aprīlī Rīgā.

Revelīņa Anna, dz. 1890. g. 11. jūnijā Ļaudonas pag. Indrānos. Rūjienas mājturības skolas skolotāja, sabiedriska darbiniece.

Rikmanis Arnolds, dz. 1902.g. 2. dec. Rūjienas pag. Priecaros. Skolotājs, kordiriģents, stāstu, dzejoļu autors ar pseidonīmu Guntis.

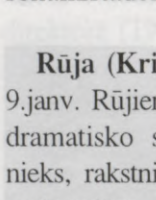
Ritenbergs Eduards, dz. 1884. g. 5. septembrī Koņu pag. Robežniekos. Brīvības cīņu dalībnieks. Vidzemes artilērijas pulka seržants, Lāčplēša ord. Miris 1953.g. 15. martā.

Roberts Mārtiņš, dz. 1874. g. 7. maijā Vilces pag. Upeniekos. Rīgas - Rūjienas dzelzceļa būves tehniskais vadītājs. Triju Zvaigžņu ordenis un Svētā Vazas ordenis.

Roķis Ernests, 1880. - 1938., Koņu pag., Lāčplēša ord.

Rožkalns Dainis, dz. 1928.g. 14. dec. Lodes pag. Beidzis Cēsu Skolotāju institūtu 1950.g. LVMA Grafikas nodaļu 1960. g. No 1976. g. LMA pedagogs, docents, profesors (1989.g.). Vairāk par 50 personālizstādēm.

Rūja (Kriķis) Valdis, dz. 1928.g. 9.janv. Rūjienā. Beidzis Dailes teātra dramatisko studiju (1949.g.), dzejnieks, rakstnieks, vairāk par 20 grāmatu autors.

Rumba Gunārs, dz. 1927. g. 2.martā, ķīmiķis, zin. dokt., Kronvalda prēmijas laureāts.

Rumba Edmunds, dz. 1927. g. 26.okt., ilggad, Rūjienas vsk. fizikas skolot. autors grāmatai par Rūjienas vidusskolu, uzdev. krāj. fizikā.

Ruments Jūlijs, dz. 1900. g. 14. dec. Rūjienā. Farmaceits, doktors, profesors. Brīvības cīņu dalībnieks. Miris 1943. g. 15. janvārī Rīgā.

Sedmalis Uldis, dz. 1933. g. 22. maijā Ternejas pag., Rūjienas vidusskolas absolvents, Ķīm. zin. dokt., akadēmiķis, LPSR prēmijas laureāts silikātu tehnoloģijā.

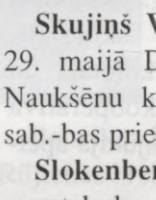
Siliņš Ēvalds, dz. 1919. g. 10.martā, skolotājs, diriģents, komponists, mūzikas mācību grāmatu autors. Triju Zvaigžņu ord. Zelta Goda zīme.

Sināts Aleksandrs, dz. 1892. g. 29. aprīlī Gaujienas muižā. Brīvības cīņu dalībnieks, pulkvežleitnants. Rūjienas policijas priekšnieks II pasaules kara laikā. Sv. Staņislava, Igaunijas Ērgļa, Lāčplēša, Viestura, Triju Zvaigžņu ordeņi. Miris 1951. g. 23. martā Kalifornijā ASV.

Skreitulis Ernests, dz. 1884. g. 29. aug. Alojā. Virkēnu un Rāmnieku skolas skolotājs, direktors, sab. darb. Miris 1978. g. 21. sept. Rūjienā.

Skujiņš Visvaldis, dz. 1935. g. 29. maijā Daugavpilī. Agronoms. Nauksēnu kolhoza un tagad paju sab.-bas priekšsēdētājs.

Slokenbergs Māris, Rīgas ekon. augstskolas prorektors, Roberta dēls, dz. Rūjienā.

Slokenbergs Roberts, dz. 1898. g. 23. okt. Rundāles pag. Pareizu mājās. Rūjienas Ziemeļdraudzes mācītājs, Draudzes skolas pārzinis, sabiedriska darbinieks. Miris 1957.g.22.okt. Anglijā.

Smiltēnis Jānis, dz. 1892. g. 4. martā Rūjienā. Rīgas amatnieku b.-bas ādmiņu sekcijas vadītājs, tirgotājs. Atzinības Krusts.

Spīģeris Krišs, 1900. 10.maijā. Lāčplēša ord., Ipiķu pag. Miris 1984.g. maijā.

Spreslis Auseklis, dz. 1925.g. Vēst. zin. dokt., dz. Koņos.

Spriesslis Jānis, dz. 1927. g. 27. nov. Rūjienā,

1955.g. beidzis LVU Fizikas, matem. fak. fizikas spec. ped. zin. kand. fiziķis, docents RMI, AML un RSU.

Springe Olga, dz. 1895. g. 17. dec. Skolotāja, 7-gad. skolas direktore, mācību pārziņe. Mirusi 1990. g. 28. nov. Rūjienā.

Springis Jānis, dz. 1892. g. 29. aug. Lodes pag. Lielstēs. Grafīķis, literāts. Autors romānam «Aivara Silava dzīve». Miris 1959.g. Lielvārdē.

Stalāžs Jānis, dz. 1878. g. 8. nov. Rankas pag. Līcupos. Rūjienas progimnāzijas priekšnieks 1908. – 1917. g. Stāstu un dzejoļu autors. Pseudonīms Gaujmalietis.

Strauja Arvids, dz. 1907. g. 10.apr. Nauksēnu pag. Poltaros. Gleznotājs - autodidakts. Ugunsdzēsējs VEFā. Rāmju kokgriezējs. Izstāžu zālē Rūjienā pastāvīga gleznu izstāde.

Strauja Ernests, dz.1885. g. 28. janv. Koņu Lucās. I Pasaules kara un Brīvības cīņu dalīb., pulkvežleitnants. Lāčplēša ord., Triju Zvaigžņu un Viestura ordeni. Miris 1981. g. 14. dec.

Students Olafs, dz. 1929. 17.janv., Rūjienas vsk. 1948.g. absolvents. Vec. pasniedz. fizikā LVU, zin. kand. miris 1975.g. 24.nov Rīgā.

Sūna Arvids, 1898. – 1934., Lāčplēša ord., Nauksēnu pag.

Šepko Kārlis, dz.1891. g. 26. aprīlī Nauksēnu pag. Snaķos. I Pasaules kara, Brīvības cīņu dalībnieks, pulkvedis. Cariskās Krievijas, Lāčplēša, Viestura, Triju Zvaigžņu ordeni. Miris 1952. g. Dundagā.

Šķiņķis Censonis, dz. 1930. g. 17. apr. Nauksēnu pag. Meliorācijas zinātnieks, ZA Īstenais loc., profesors, vairāku grāmatu autors.

Šķiņķis Hugo, dz. 1892. g. 7. maijā Nauksēnu pag. Brīvības cīņu dalīb., kapteinis. Lāčplēša ordenis. Miris 1961. g. 30. okt.

Šķiņķis Valdis, dz. 1898. g. 22. maijā Rūjienā. Brīvības cīņu dalībnieks, tirgotājs, grāmatspiestuves īpašnieks, sab. darb. Triju Zvaigžņu ordenis. Miris.

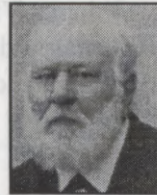
Štraubs Viktors, dz. 1918.g. 1.maijā Feodosijā. Beidzis Rūjienas ģimn. Ārsts, med. zin. ASV. Autors grāmatai par Rūjienu

Švābe Arvids, dz. 1888. g. 25. maijā Lielstraupe muižā. Skolotājs (Rūjienā 1910./11. m. g.), rakstnieks, vēsturnieks, grāmatu autors. Miris 1959. g. 20. aug. Stokholmā Zviedrijā.

Švalbe Kārlis, dz. 1912.g. 4.sept., ķīmiķis profesors. Rūjienas ģimnāzijas absolvents, Triju Zvaigžņu ordeņa Zelta Goda zīme.

Švehs Ernests Aleksandrs, dz. 1815. g. 16.

okt. Sējas pag. Rūjienas Draudzes skolas pārziņis, baznīcas ērģelnieks, kordiriģents, vairāku apkārtnes dziesmu svētku virsdiriģents (Diklos, Matišos, Rūjienā). Miris 1898. g. 5. jūnijā. Apglabāts Ternejas kapos.

Talce Viktors, dz. 1888. g. 10. februārī Rūjienas pag. Agronoms, putnkopības speciālists, zinātnisku darbu autors. Miris 1938. g. 21. dec. Apglabāts Rīgā Lielajos kapos.

Talcis Ādolfs, dz. 1904. g. 16. nov. Ipiķu muižā. Rakstnieks. Rakstnieku Savienības valdes sekretārs (1956. – 1965.). Miris 1983. g. 14. dec. Rīgā.

Tāra Adolfine, dz.1916.g. 3.martā, gleznotāja Rūjienā.

Tenters Kārlis, dz. 1899. g. 8. maijā Nauksēnu pag. Inženieris ķīmiķis, kara inženieris. Triju Zvaigžņu ordenis.

Tenters Rūdolfs, 1900. 21.martā, Ternejas pag. Lāčplēša ord. Miris 1966.g. 1.apr.

Treijs Oļģerts, dz. 1922. g. 18. okt Nauksēnu pag. Vidusskolas skolotājs un direktors. Miris 1993.g. 23. augustā Valmierā. Apglabāts Skudrītes kapos.

Upīte Ernests, dz. 1881. g. 10. maijā Nauksēnu pag. Veccūmos. Brīvības cīņu dalīb., leitnants. Lāčplēša ord. Miris 1971. g. 11. dec.

Vārpa Andris, dz. 1950.g. 19.februārī, tēlnieks. Rūjienas vidusskolas absolvents. Autors 3 pieminekļiem Rūjienā.

Veidenbaums Eduards, dz. 1867.g., dzejnieks, mājskolotājs Jeru pagasta Riemās, miris 1892.g.

Velme Jēkabs, dz. 1855. g. 25. nov. Ternejas pag. Kalnaņos. Skolotājs, privātās progimnāzijas dib. un vad. Rūjienā (1880. – 81.). Mēnešraksta «Austrums» redaktors (1885. – 1902.). Miris 1928.g. 16. maijā. Apglabāts Meža kapos Rīgā.

Velme Hilda (Pudele), dz. 1928.g. 15.sept., Jeru pagastā, Rūjienas vidusskolas 1948.gada absolvente. LLU pasniedzēja.

Vikmanis Valdis, dz. 1915. g. 25. janv. Nauksēnu pag. Mūziķis, diriģents, pedagogs. Liepājas mūzikas vidusskolas direktors.

Viksna Vija (Daukste), dz. 1950.g., 1969.g. Rūjienas vidusskolas absolvente, LU Vēst. fak. dekāne, tagad Vīnē.

Volkovs Miķelis, dz. 1873. g. 26. febr. Zaubes pag. Juratas skolas pārzinis, sab. darb. Miris 1938. g. 3. jūnijā Rūjienā. Apglabāts Skudrites kapos.

Zālite Alma, dz. 1943. g. 19. nov. Ternejas pag. Anģos. 1982.g. beigusi LVU Vēst. un filol. fak. No 1984.-92., Rūjienas Izp. Kom. priekšsēdētāja.

Zālite Kārlis Valters, dz. 1931. g. 9.jūn., žurnālists, rakstnieks. 1950.g. Rūjienas vsk. abs.

Zandersons Ādolfs, dz. 1901. g. 1.sept., dzelzc. inž. Rīgas - Rūjienas dz.c. projektētājs. Miris.

Zariņš Jānis, dz. 1913. g. 12. maijā Rūjienā. Tēlnieks, mācījies pie Kārļa Zāles. Leņina prēmija par dalību Salaspils memoriāla izveidē.

Autors Leņina pieminekļiem Rūjienā un Valmierā.

Zariņš Kārlis Reinholds, dz. 1879. g. 4. dec. Ipiķu pag. Latvijas Ārlietu ministrs (1931. - 33.). Latvijas sūtnis Lielbritānijā (1933.

- 63.). Triju Zvaigžņu ordenis. Miris 1963.g. 29.apr. Londonā.

Zeltiņš Jānis, dz. 1937.g. 21. jūl., sportists, Latvijas valsts basketbola komandas treneris.

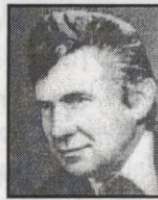
Zemdega Kārlis, dz. 1894. g. 7. aprīlī Cīravas pag. Tēlnieks. Autors Rūjienas pieminekļiem Madonna orans, Tālavas taurētājam un Sējējam. Miris 1963. g. 9. nov. Rīgā.

Zempurs Vilis, dz. 1888. g. 7. martā Ternejas pag. Jaunmuižās. Dzelzceļa darbinieks, Valkas stacijas priekšnieks.

Zvaigznīte Jēkabs, dz. 1833. g. 22. febr. Piebalgas Abrupa krogā. Skolotājs, tautas atmodas darbinieks, rakstnieks, mājskolotājs Virkēnu muižā (1860. - 61.). Miris 1867.g. 21.jūn. Rīgā. Apglabāts Ģertrūdes kapos Rīgā.

Zviedre Milda (Rudze), dz. 1927.g. 8.nov. Lodes pagastā, Rūjienas vidusskolas 1948.g. absolvente, LLA 1953.g. Lauks. zin. kand.

Žagata Uldis, dz. 1928.g. 17.martā, Jeru pagastā, baltetde-
jotājs, horeogrāfs, "Dailes" ilgg.
māksl. vad. Valsts prēmijas lau-
reāts.

Izmantotā literatūra

Es viņu pazīstu Latviešu biogrāfiskā vārdnīca Rīga 1939.

Kino Kinoskatītāja rokasgrāmata Rīga 1980.

Lāčplēša ordeņa kavalieri, Jāņa sēta, Rīga, 1995.

Latviešu konversācijas vārdnīca 1.-21. sēj. Rīga 1927. - 1940.

Latviešu rakstniecība biogrāfijās Rīga 1992.

Latvijas padomju enciklopēdija 1. - 10. sēj. Rīga 1981.-1988.

Latvijas PSR mazā enciklopēdija 1. - 3. sēj. Rīga 1967. - 1970.

Māksla un literatūra biogrāfijās 1.-2. sēj. Rīga 1995. - 1996.

Alberts Prande Latvju rakstniecība portretjās Rīga 1926.

E. Rumba, A. Lāce Rūjienas vidusskolai 75 Valmiera 1994.

Portreti no uzrādītiem izdevumiem, Rūjienas Izstāžu zāles, personīgiem arhīviem.

Vēsture

Rūjienas novada hronika (izveidojis Jānis Landrāts)

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
		Ap 7., 8. g. t. p. m. ē. 5. - 2.g.t.p.m.ē	Rūjas krastā pie ietekas Burtnieku ez. Zvejniekos apmetusies zvejnieku – mednieku cilts. Kapulauks pie Zvejniekiem izmantots vairākus tūkst. g. Apbedītie no somugru ciltim.
1127.	Rūjienas pilij uzbrūk sāmsalieši, pēc baltvācu vēsturnieka Hupela (1737.-1819.)	1. g. s.	Latvijā ienāk rietumbalti, kuri līdz Rūjai nenonāk.
13. g. s.	Rūjas baseins ietilpst igauņu Sakalas valstī, kurai 2 kiligundas (karadraudzes) - Ruyenia un Alistegunde.	1184.	Daugavas grīvā ie brauc vācu tirgotāji un mūks Meinhards, vēlāk Ikškiles bīskaps.
1211. g.	Libieši valdnieka Kaupo vadībā kopā ar krustnešiem iebrūk Sakalā un nodedzina Purkes (Rūjiena?) pili.	1200.g. 1201.g.	Bīskaps Alberts ar krustnešiem ierodas Daugavas grīvā. Rīgas dibināšana
1217. g. 21. sept.	Libieši, latgali kopā ar zobenbrāļiem kaujā Vilandes apkārtnē sakauj igauņus. Krit sakaliešu vadonis Lembitu. Rūjienas novads nonāk ordeņa pakļautībā.	1202.g. 1225.-1227.	Zobenbrāļu ord. dibināšana. Sarakstīta Indriķa Livonijas hronika.
13. – 14. gs.	No dienvidiem te ienāk latvieši.		
Ap 1230.	Sakalas novadu (tai skaitā arī Rūjienu) ieslēdz ordeņa pārvaldītāja teritorijā.	1236.	Saules kaujā sakauj Zobenbrāļus un ordenis beidz pastāvēt. Tā vietā sāk darboties Livonijas ordenis.
1256.-1263.	Celta Rūjienas Sv. Bērtuļa baznīca un ordeņa pils mestra Burharda Hornhuzena valdīšanas laikā.	1237. g. 1260. 1280. 1282. 1283.	Dibināts Livonijas ordenis, kas pastāvēja līdz 1562. gadam. Durbes kaujā žemaiši kopā ar kuršiem un igauņiem sakauj Livonijas ordeni. Kurši atbrīvojas no vācu kundzības. Rīmju hronikā minēts sarkanbalt-sarkanais karogs. Rīga, Valmiera u. c. kļūst Hanzas savienības locekles. Celta Simana baznīca Valmierā.
1392.	Ordeņa mestrs Venemers de Brugenejs piešķir Hermanim Koineveram lēnī Tediņu muižu, vienu no pirmajām muižām Latvijā.	1410.	Žalgiras (Grīnvaldes, Tannenbergas) kaujā Polijas-Lietuvas karaspēks sakauj vācu ordeni.
1422.	Valkas landtāgs pieņem lēmumu, ka muižniekiem jāseko, lai zemnieki katru svētdienu apmeklētu baznīcu.		
1461.	Pirmoreiz dokumentos minēts Rūjienas kā miesta vārds.	1480.	Krievija atbrīvojas no tatāru-mongolu jūga.
1526.	Rūjienas pili sasaukts landtāgs, kurā tiesā arhibīskapu Blankenfeldu par sakariem ar krieviem.	1517. 1521. 1523.	Mārtiņš Luters publicē tēzes par baznīcas reformu. Baznīcas reformācijas sākums Latvijā. Zviedrija atbrīvojas no Kalmāras ūnijas (Dānijas, Norvēģijas,

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
			Zviedrijas līgums par kopēju karali ar Dāniju). Zviedrijas tronī nāk Gustavs Vasa.
		1524.	Jēkaba baznīcā nodibinās 1. latviešu luterāņu draudze. Dievkalpojumi latviešu valodā.
		1532.	Kolkas ragā uzcelta 1. bāka.
		1543.	Nikolaja Kopernika atklājums - heliocentriskā sistēma.
1554.	Landtāgs Valmierā pasludina luterāņiem ticības brīvību Vidzemē.	1558.-1583.	Livonijas karš. Krievija pret Zviedriju un Poliju-Lietuvu par Livoniju - pieeju jūrai.
1559.	Rūjiena kļūst par komtura pili. Komturs pārvalda vairākas pilis - komturiju.		
1559.	Rūjienas miests nodedzis. Pēc leģendas vainīgs kareivis, kurš šāvis uz jumta sēdošu balodi.		
1560. 3. sept.	Ivana IV Briesmīgā karaspēks sagrauj un nodedzina Rūjienas pili	1560. 2. aug.	Krievi izdedzina Vidzemi līdz Cēsīm. Seko Livonijas valsts sadalīšana
1561. 28. nov.	Vidzeme, t. sk. Rūjienas novads kļūst Polijas valsts īpašums – Pārdaugavas hercogiste (līdz 1629.)	1561. – 1795.	Kurzemes hercogistes pastāvēšana.
1562.	Polijas karalis Sigismunds II Augusts atdāvina Rūjienu savam svainim - zviedru princim Jānim, sabiedrotajam cīņā pret Krieviju.	1560. 1562.	Liepājā un Grobinā pirmās skolas Kurzemē. Pēdējais Livonijas ordeņa mestrs Gothards Ketlers kļūst par Kurzemes hercogu un Polijas-Lietuvas vasali.
1578.	Rūjienas pili ieņem Dānijas karaļa brālis hercogs Magnuss (Ivans Briesmīgais IV viņu kronēja par "Livonijas karali"). Pēc pāris mēnešiem spiests atdot zviedriem	1572. 1579.	Bērtula nakts Parīzē - katoli apkauj hugenotus - protestantus. Kazaku atamans Jermaks sāk karagājieni, lai iekarotu Sibīriju.
1587.	Polijas karalis Sigismunds III Vāsa Rūjienas miestu līdz ar 100 zemnieku mājām izlēnoja Jirgenam Fārenbaham.	1582.	Eiropā sāk ieviest Gregora kalendāru (pēc 4. okt. sekoja 15. okt.)
1589.	Polu kartogrāfa Mateja Strubiča kartē Rūja iezīmēta kā viens no galvenajiem Livonijas ūdensceļiem, kas savienoja Rīgas jūras līci caur Salacu, Burtnieku ezeru, Rūju, Virtsezeru ar Peipusa ezeru un Somu jūras līci.	1585. 1588.	Vilņā izdota pirmā zināmā grāmata latviešu valodā. Antverpenietis Nikolauss Mollins ierīko 1. tipogrāfiju Rīgā, kurā iepieda 170 grāmatas. 1615. gadā - pirmo grāmatu latviešu valodā.
1600.-1629.	Polijas - Zviedrijas karš - dinastiju kari par Zviedrijas trona tiesībām uz Vidzemi un Igauniju.	1616.2.jūl.	Zemestrīce Latvijā, Dobeles rajonā.
1601.-1603.	Vidzemē šausmīgs bads, sekojošu neražu un karu dēļ.		
1606.	Vidzemē mēra sērga.		
1621 1622.	Zviedrija iekaro Vidzemi. Gustavs II Ādolfs izlēno Rūjienu savam finansu pārzinim Jasperam Krūzam.	1624.	Vidzemes latviešu daļā 53 % zemnieku sētu tukšas.
1624.	Karos Rūjienas draudzē iznīcinātas ap 70 % zemnieku sētu.		

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
1629. 26. sept.	Altmarkas pamiers. Izveidota Zviedrijas Vidzeme (Liflandija) un Polijas Vidzeme jeb Inflantija. Rīga nonāk Zviedrijas paklautībā.	1627.	Polijā nomedīts pēdējais taurs.
1638.	Zviedru arklu revīzija. Rūjiena - dzērāju paradīze, jo tur 10 krogi.	1632. 1632.	Nodibina Tērbatas universitāti. Vidzemē ievieš Zviedrijas tiesu iekārtu
1657.	Sākas mēra epidēmija.	1640.	Kurzemes hercogs iegūst kolonijas - Gambiju un Tobago.
1681. - 1700.	Muižu redukcija (uzdāvāto muižu atņemšana) Rūjienas draudzē reducēja Rūjienas Lielo muižu, Konu, Idus, Juratas, Ternejas, Oleru, Endzeles, Virkēnu, Tediņu, Nurmū un Rūjienas mācītājmuižu.	1649. 1673.	Pavasara plūdi aiznes jūrā 200 Rīgas namus. Latvijā ievesti kartupeli.
1687.	Zviedrijas karaļa Kārļa XI pavēle par skolu atvēršanu Vidzemē. Celta vecā Draudzes skolas ēka (Rīgas 30)	1682. - 1725. 1684. 1685.-1691. 1692. 1699.	Pētera Lielā valdīšanas laiks. Kalēja Eda Varacepla lidojums no Priekules baznīcas torņa. Izdota Ernesta Glika latviešu valodā tulkotā Bībele. Latvijā pēdējais nāves sods sadedzinot. Latvijā pēdējo reiz nāves sodā nocērt galvu.
1701. 1704.	Kārlis XII celā ar karaspēku uz Poliju ierīko apmetni pie Konu kalna apm 2 mēnešus. Pētera I karaspēks sagrauj Rūjienas pili, noposta baznīcu un pilsētu. Pili pēc tam vairs neatjauno.	1700.-1721. 1705.	Liels Ziemeļu karš. Krievija savienībā ar Dāniju, Poliju un Saksiju pret Zviedriju par Baltiju. Kaujā pie Mūrmuižas zviedri uzvar krievus.
1710.-1711.	Liels mēris Latvijā. Rūjienas draudzē no mēra miruši 69,5 % cilvēku.	1705.g. 5.maijā 1710.g. 14. jūlijā 1721. 1721. 1725.	Nomirst Ernests Gliks. Pētera I karaspēks ieņem Rīgu. Nistades miera līgums starp Krieviju un Zviedriju. Vidzeme iekļauta Krievijas sastāvā. Pēdējā raganu prāva Kurzemē. E. Glika audžumeita M. Skavronska kļūst par Krievijas carieni Katrīnu I.
1736.	Generālsuperintendenta Bruīninga skolu vizitācijā Rūjienas draudzē vācietis Mihails Holms skolotājs un baznīcas kalpotājs jau 20 gadus. Skolā 1 istaba, 3 kambari un priekšnamīns. Mācās 24 zēni un 3 meitenes.	1736. 1740.	Sākta Rundāles pils celtniecība. No Latvijas uz Zviedriju pāri jūrai ziemā braukuši kamanās.
1767. 25. janv.	Vizitācijas materiāli Rūjienas draudzē: skolas ēka sliktā stāvoklī – bez skursteņa. Jau 19 gadus strādā skol. Gotlībs Meitens. Draudzē 440 mājas. Skolā mācās 17 bērni.	1765. 30. apr. 1765. 26. janv.	Izdots likums par skolas ierīkošanu katrā Vidzemes muižā. Vidzemes landtāgā Generālgubernators Georgs Brauns Katrīnas II vārdā prasa uzlabot zemnieku stāvokli Vidzemē.
1768.	Atklāta Ternejas kapsēta (tagad parks). Katrīna II aizliedz mirušos apglabāt baznīcās un ap tām. Ternejas kapsētā apbedīšana pār-	1771. un 1772.	Zemnieku nemieri Vidzemē.

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
	traukta ap 1920. gadu. Izpostīta 1952.g.		
1783.-1784.	Galvasnaudas nemieri Vidzemē. Vieni no lielākiem Rūjienas Lielajā muižā. Apspieda ar karaspēku. Notiesāja zemniekus Juri Rikānu, Jāni Mazskudiņu, Ansi Pinketu, Pēteri Augu, Ati Lielskudiņu, Jāni Dirinu un Balbieru Salas Bērtulī.	1782.	Pirmā tautas skaitīšana (dvēseļu revīzija) Vidzemē.
1785./86.	Skolu vizitācijā: skolas darbojas Koņu, Lodes, Dīkeru muižās. Naukšēnu bērni mācās kādā rijā.	1795. 25.maijā	Ar Kurzemes hercogistes pievienošanu noslēdzās visu Latvijas zemju ieslēgšana Krievijas impērijā.
1801.	Neraža un bads Vidzemē.	1796.	Leipcigā izdota Garlība Merķeļa "Latvieši".
1805. 5. jūnijā	Apspriede par Draudzes skolas atvēršanu Rūjienā	1802.	Kauguru nemieri.
1806.	Pēc skaitīšanas Rūjienas draudzē 20 muižas un 578 zemnieku sētas ar 1444 krona un 9642 privātmuižu dzimtilvēkiem.	1804. 3. martā	Izdots Vidzemes zemnieku likums, kas nosaka zemnieka personisko stāvokli, Ipašuma tiesības un pienākumus. Nodibina tiesu iestādes. Aizliedz zemnieku pārdošanu bez zemes.
1785. - 1814.	Gustavs Bergmanis izpotējis pret bakām ap 12 000 cilvēku, par ko cara valdība viņu apbalvo ar Lielo zelta medaļu. G. Bergmanis savāc un savā mājas spiestuvē iespiež 2 latviešu tautas dziesmu krājums ar 487 tautas dziesmām.	1806.	Iespiests dzejoļu krājums "Tā Neredzīgā Indriķa dziesmas".
1818.	Rūjienā izveidots novadā vecākais doktorāts, ko iekārtojais Tērbatas univ. med. dokt. Johans Fokelmanis.	1812.	Karš starp Franciju un Krieviju. Napoleona karaspēks uz neilgu laiku ienem Kurzemi un Zemgali. Nodedzina Rīgas priekšpilsētas. Dzimtbūšanas atcelšana Kurzemē.
1819. 26.martā	Dzimtbūšanas atcelšana Vidzemē. To izziņoja baznīcās latviešu un igauņu valodā.	1817. 25.aug.	
1820.	Rūjienas Sv. Bērtuļa baznīcai uzcelts zvanu tornis.	1818.	Dikļu muižā 1. latviskā teātra izrāde - Fr. Šillera Laupītāji.
1841.	Rūjienā pirmā aptieka Rīgas ielā 3. Provizors Kārlis Tiņjens.	1820. 12. jūl.	Liksnā (Preiļu raj.) nokrit meteorīts.
1844.	Uzcelts jauns Draudzes skolas nams ar akmens sienām un salmu jumtu Rīgas ielā 30. Skolā mācās 20 zēni.	1822. 5. janv.	Pirmo avīzi latviešu valodā izdod Jelgavā: "Latviešu Avīzes".
1846.	Rūjienā izveido pareizticīgo draudzes skolu.	1822.-1835.	Uzvārdu došana brīvlaistajiem zemniekiem.
1847.	Rūjienā uzcelta pareizticīgo baznīca.	1831. 1839.22.nov.	Latvijā holeras epidēmija. Valmierā atklāj Vidzemes skolo-tāju semināru.
		1840./41 1841.	Vidzemē neraža. Bads.
		1845.	Sākas pāreja pareizticībā. Neraža Baltijā. Ievieš krievu mērus un svarus.
		1846.,47	Latvijā mēnesi pareizticībā pāriet 3000 - 4000 luterānu.

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
1848.	Rūjienas draudzē sāk strādāt kateheti - apkārtstaigājošie skolotāji.		
1849.	Atklāta Skudrites kapsēta. Paplašināta 1871. un 1931.		
1849. 9. jūlijā	Likums par māju pārdošanu dzimtai. Viens no autoriem Rūjienas Lielās muižas barons Hamilkārs Felkerzāms.		
Ap 1850.	Uz Ternejas pagasta zemēm sāk celties miests Rūjene.		
1852. 29.sept.	Pirmais no Rūjienas muižas māju iepērk Andrejs Beldavs - Pompu saimnieks.	1852. 1. nov.	1. teleg. līnija: Rīga - Bolderāja.
1854.	1. lauku slimnīcu Rūjienā ierīko Virkēnu muižas barons fon Engelhardts.	1852. 1856.	Veczvērdē 1. zemkop. skola Latvijā. Iznāk "Mājas Viesis".
1858. 8. okt.	Mācītājs Rihards Bergmanis iesvēta 1. Rūjienas draudzes pagastskolu Juratas Snaka skolu.		
1860.	Rūjienas miesta Ternejas daļā 30 mājas ar apm. 300 iedz. Lielās muižas daļā 30 mājas ar apm. 300 iedz.	1860.	Aleksandrs II apstiprina likumu par Vidzemes guberņas māju nomāšanu un pārdošanu zemniekiem.
1864.	Dziesmu svētkos Diklos piedalās E.Šveha vīru koris ar zalu zida karogu uz kura : "1864" Svētku direktors (diriģents) E. Švehs.	1861. 1862. 14. jūlijā	Dzimtbūšanas atcelšana Latgalē. Sāk iznākt Krišjāna Valdemāra "Pēterburgas Avīzes"
1864.	Dziesmu svētki Baunos (direktors E. Švehs).	1861. 1862.	Rīgā nodibināts politehnikums. Varšavā atrasta Latviešu Indrika hronika latīņu valodā. Aptver laiku 1180. – 1227.g.
1866. 30. maijā	1. Rūjienas novada dziesmu svētki Rūjienas Lielās muižas ezera salīnā. Ap 90 dziedātāju no Mazsalacas, Smiltenes, Valkas, Rūjienas. Virsdiriģents E. Švehs.	1862. 1863. 1864. 1864. 1865. 1865. 1865. 1866. 19.febr.	Uzcelts vācu teātris, tagad Nacionālās operas nams. Diklos un Straupē pirmās latviešu dziedāšanas biedrības. Ainažos sāk darbu Jurskola. Rīgā nodibina 1. pat. b.-bu Latvijā. Atklāj 1. tiltu pār Gauju Valmierā. Latgalē aizliedz iespieddarbus ar latīņu burtiem (līdz 1904.24.04.) Likums par pagastu pašvaldībām. Admin. teritor. vienība – pagasts.
1868.	Atklāta Koņu pagastskola. Skolotājs Kārlis Ciritis (1842. – 1909.).	1868. 1869.	Rīgā nodibināta Rīgas Latviešu biedrība. Atklāta 1. gleznu galerija (tagad Latvijas Mākslas muzejs).
1870./71	Pagastskolās mācās: Ternejas – 34; Juratas – 32; Koņu - 32; Ipiku – 43; Virkēnu – 27; Arakstes – 26; Nurmū – 25; Rūj. Lielās mž. – 46 skolnieki.	1870. 1870.	Nodibināts Baltijas skolotāju seminārs (Rīgā, vēlāk Kuldīgā). Kurzemē 1. dziesmu svētki (Dobelē).
1871. 3. nov.	1. latviskā teātra izrāde novadā Rūjienas muižas Peitās. Saimnieku sudrabkāzās izrādītas 2 ludziņas.		
1872.	Rūjienas miests izdalīts no Ternejas pagasta.	1872. 22. maijā	Vidzemē briesmīga viesulvētra.
1872.	Paplašina Draudzes skolas namu ar 6 asis garu un 3 asis platu divstāvu piebūvi.	1872.	1. dz.c. tilts pār Daugavu Rīgā.

Rūjienas novadā		Cītviet Latvijā un citur	
1873.	1. vispārējais latviešu dziesmu svētkos Rīgā piedalās Rūjienas vīru koris E. Šveha vadībā.	1873. 26.06.- 8.07. 1873. 23. febr. 1873.26. jūn.	Dziesmu svētki Rīgā ar 45 koriem un 1003 dziedātājiem. Dzimis Ziemeļlatvijas armijas dibinātājs un brigādes komandieris pulkvedis Jorģis Zemitāns (miris 1928. 16. 01.) Rīgas Latv. b.-bas namā 1. vispārējo latviešu dziesmu svētku atklāšanas aktā dzied «Dievs, svēti Latviju!»
1877. 24. jūl.	Nodibināta Rūjienas zemkopības b.-ba. Priekšnieks Naukšēnu Tēcēnu saimnieks Kārlis Mikelsons.	1879.	Iznāk brāļu Kaudziņu romāns "Mērnieku laiki".
1880. 17.- 20. jūn.	2. vispārējie latviešu dziesmu svētki Rīgā. Šveha vīru korim 6. vieta, godalgā ozolkoka takts zizlis ar sudraba liru galā.	1880.	Likums par mirtiesām Kurzemē un Vidzemē.
1880.	Skolu darbības pārskatos pagastskolas : Rūjienas pag.- Rāmnieku skola; Konu pag.- Apškalna skola; Naukšēnu pag.- Mirku skola; Nurmu pag.- Gērku sk.; Juratas pag.- Pendigas sk.; Virkēnu pag.- Purmalu sk. Nodibināta Rūjienas brīvprātīgo ugunsdzēsēju b.-ba. Virskomandieris Roberts Hiršs.		
1881.	Rūjienas centrā uzcelts ugunsdzēsēju depo.		
1882.	Rūjienas luterāņu draudze sadalās Ziemeļu (Ipiku, Ternejas, daļa Idus, Lodes, Arakstes, Konu pagasti) un dienvidu draudzē (Rūjienas Pārupes daļa, Naukšēnu, Jeru, Rūjienas pag.)	1882.	Rīgā 1. telefona centrāle. Rīgā atklāj zirgu tramvaju.
1882.	Nodibināts Konu Dziedāšanas biedrības koris.		
1884./85	Rūjienas draudzēs darbojas Rūjienas Draudzes skola un 15 pagastskolas ar 924 skolniekiem un 21 skolotāju.	1885.28. nov. 1885. 1887. 1887.	Ar cara Aleksandra III ukazu Baltijas gubernu lauku skolas pakļauj Krievijas Izglītības ministrijai. Tirzas pag. Krācēs Jānis Misinš sāk iekārtot savu bibliotēku. Atklāta Rīgas - Pleskavas dzelzceļa līnija. Latviešu kapteina vadīts, Latvijā būvēts burinieks šķērso Atlantijas okeānu.
1888.	III vispārējais latviešu Dziesmu svētkos Virkēnu skolotāja Jēkaba Krauzes koris izpelnas Goda diplomu.	1888. 1889.	Iznāk A. Pumpura Lāčplēsis. Nodibināts 1. stacionārais cirks - Salomonska cirks Rīgā.
1889.1. okt. 1837.-1890.	Atklāta Bērtuļa kapsēta. Rūjienas draudzes skolā strādā Ernests Aleksandrs Švehs.		
1893. 1893. jūlijā	Uzcelta Rūjienas pasta ēka. Rūjienā sāk darboties 1. fotogrāfs Eduards Kalcenavs.	1894. 1894.	Nodibināts Valmieras skolotāju seminārs. Sāk iznākt Kr. Barona Latvju dainas (līdz 1915.)

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
		1895.	IV Vispārējie latviešu dziesmusvētki Jelgavā. Piedalās Konu dzied. b.-bas koris.
1896.	Atklāta šaursliežu dzelzceļa līnija Valka - Rūjiena - Pērnavā.	1896. 28. maijā	Pirmais kinodemonstrējums Rīgā.
1896.	Virkēnu pagastu pievieno Rūjienas pagastam.	1897.	Pirmā vispārējā tautas skaitīšana.
1897.	Tautas skaitīšanā Rūjienas Ziemeļu draudzē 11 700, Dienvidu draudzē 10 500 locekļu. Rūjienas miestā 3496 iedzīvotāji.	1898.	Nodibināta 1. latviešu sporta b.-ba - Palsmanes šaha amatieru b.-ba.
1899.	Uzcelts Zemkopības b.-bas nams Upes ielā.	1899.	1. elektr. tramvajs Latvijā Liepājas pilsētā.
1899.	Nodibināta Saviesīgā biedrība Rūjienā.		
1900.	Erīnos ierikota sierotava.	1900. 14. jūl.	Pamatakmens likšana Nacionālā teātra ēkai.
1900.	Rūjienas draudzē 26 krogi, tajā skaitā Naukšēnu muižā 5: Tilta, Dambju, Vēja, Tēcēnu un Piksāru.	1900. 1.jūl.	Vidzemē un Zemgalē ieviests valsts degvīna monopols.
1905.	Rūjienā Kārlis Ruments nodibina homeopātisko aptieku.	1904.-1905.	Krievijas - Japānas karš.
1905. dec.	Rūjienas - Mazsalacas bruņotā sacelšanās.	1905. 9. janv.	"Asinainā svētdiena" - sākums 1905. g. revolūcijai.
1905. dec.	Novadā darbojas ģenerāļa A.Orlova vadītā soda ekspedīcija.	1905. 13. janv.	Demonstrācijas apšaušana Rīgā Daugavmalā.
		1905. 2.-4. nov.	Grizīnkalnā masu mitiņi (150 000-200 000 cilvēki.)
		1905. g. dec.	Vidzemē revolūcijas dēļ ieviests kara stāvoklis.
1908.	Rūjienā nodibināta Jāņa Stalāža progimnāzija.	1907.	Strenčos sāk darboties psihoneiroloģiskā slimnīca.
1908.	Sākta Saviesīgās biedrības nama celtniecība Upes ielā.		
1910.	Nodibināta Rūjienas piensaimnieku biedrība.		
1911.	Sāk darboties novada Izglītības biedrība.	1911.	Sāk iznākt Emilijas Benjaminas "Jaunākās Zinas".
1911. 22. aug.	Sāk darboties Rūjienas tirdzniecības skola. 93 skolnieki, vadītājs Pēteris Martinsons.		
1912.	Uzcelts Rūjienas piens. b.-bas nams Upes ielā.	1912.	V Olimp. spēlēs Stokholmā 1. reiz piedalās latvietis H. Blaus un iegūst bronzas medaļu šaušanā.
		1912.	Izveidots 1. dabas rezervāts Usmas ezera Moricsalā.
		1912.	Nodibināts Rīgas Zooloģiskais dārzs.
1913.-1915.	Iznāk Rūjienas zemkopības b.-bas laikraksts "Rūjenes Vēstnesis". Redaktors Pēteris Martinsons.	1913. 1914.1. aug.	Atklāti Meža kapi Rīgā Sākas I Pasaules karš.
1915.	Nodibināta tautas lauksaimniecības skola Rūjienā Zemkopības b.-bas namā.	1915.	Sākas brīvprātīgo latviešu strēlnieku bataljonu 1.Daugavgrīvas un 2. Rīgas - organizēšana.
1915.	Rūjienā ierodas bēgļi no Kurzemes.	1916.23.dec. līdz 1917. 5. janv. 1917. 3. janv.	Ziemassvētku kaujas. Latviešu strēlnieki zaudē 4000 kritušo un ievainoto. Vācu karaspēks ieņem Rīgu.

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
1917. 27. okt.	Rūjienā darbu sāk P. Martinsona privātā komercskola ar 177 skoln.		
1918. 16.-18. dec.	Valmierā strādnieku, kareivju un bezzemnieku padomju II kongress pasludina padomju varu.	1918. 14. febr. 1918. 18. nov. 1918. 18.-22. febr. 1918. 16. febr. 1918.24. febr. 1918. 22. dec.	Ziemellatvijā ievieš Gregora kalendāru. Latvijas valsts proklamēšana Rīgā Nacionālā teātra ēkā. No mūsu novada aktā piedalās Spricis Paegle. Vācu karaspēks okupē Vidzemi un Latgali. Lietuvas republikas proklamēšana. Igaunijas republikas proklamēšana KPSFPR Tautas Komisāru pad. dekrēts par Latvijas neatkarības atzīšanu.
1919. 4. febr.	Izveido Valmieras brīvprātīgo bataljonu (sarkano) ar komandieri Frici Medeni, štāba priekšnieku Gustavu Boķi, komisāru Vladimīru Āboltīnu.	1919.3. janv. 1919.5. janv. 1919. 6. martā	Sarkanie ieņem Rīgu un aiziet līdz Ventai. Izveidots atsevišķais (Kalpaka) bataljons Jelgavā. Pie Airītēm (Kurzemē) krit 1.Latvijas brunoto spēku virspavēlnieks pulkvedis Oskars Kalpaks.
1919. 9. febr.	Kirbēnos sapulcējas no sarkaniem brīvo 7 pagastu pārstāvji, kuri izvēl Zemes padomi un izsludina mobilizāciju.	1919.29. martā 1919. 22. maijs	Valmierā atklāj Padomes teātri. Rīgu ieņem landesvērs un dzelzsdīvīzija.
1919. 18. febr.	Ziemellatvijas armijas dibināšanas diena. Sākta 1. Valmieras kājnieku pulka formēšana ar komandieri pulkvežleitnantu J. Jansonu un Rūjienas artilērijas baterijas komandieri virsleitnantu A. Danebergu.	1919. jūnijs 1919. 30.marts 1919. 26.maijs	Nodibināta Cēsu Skolnieku rota Nodibināta aizsargu organizācija Ziemellatvijas armija kopā ar igauņiem un somiem atbrīvo no sarkaniem Ziemellatviju.
1919. 26.febr.	Mobilizācijas dienā Kirbēnos piesakās 16 virsnieki un 615 kareivji un instruktori.	1919. 3.jūl.	Noslēgts Strazdumuižas pamiers. Vācu algotņiem jāatgriežas Vācijā. Tas nenotiek.
1919. 27. martā	1. Valmieras kājn. pulks saņem Tērbatā dzīvojošo latviešu darināto karogu. Pulkā 61 virsnieks, 1177 kareivji un instruktori, 14 kara ierēdņi un 4 ārsti.	1919.8.jūl.	No Liepājas ar kuģi "Saratov" Rīgā atgriežas K. Ulmana Pagaidu valdība.
1919. 22.jūn.	Cēsu kaujās sakauj vācu spēkus. Pie Lodes krit 15 gadīgais V.Kampuss (apglabāts Skudrites kapsētā)	1919.23. sept. 1919. 1919. 9. okt. 1919. 11.nov. 1919. 28.nov. 1919. 11.nov.	Bermonts-Avalovs sāk formēt armiju cīņai pret Latviju. Visā Latvijā ievieš Gregora kalendāru. Bermonts ieņem Pārdaugavu. Bermonta armija sakauta. Sākas Kurzemes atbrīvošana. Atbrīvota visa Latvija. Nodibināts Lāčplēša Kara ordenis.
1919.6. jūl.	Ziemellatvijas armija (tās sastāvā arī rūjienieši) ar pulkvedi J.Zemītānu un pulkvedi E. Kalniņu priekšgalā iesolo Rīgā		
1919. 10. aug.	Izveidota Rūjienas reālģimnāzija, apvienojot tirdzniecības ar komercskolu. Direktors Pēteris Liepiņš.15. sept. mācības sāk 559 skolnieki.		
1920. 10.janv.	Rūjienai piešķirtas pilsētas tiesības.	1920.3.janv.	Latvijas un Polijas armija padzen no Latgales padomju karaspēku. Latvija pilnīgi atbrīvota.
1920. 3.maijs	Likumā par muižu zemju atsavināšanu un ieskaitīšanu zemes fondā, Rūjienas novadā atsavinātas 19 muižas ar 14 470 ha lielu zemes platību.	1920.marts 1920. 17.- 18.apr. 1920.16.sept.	Ieviests Latvijas rublis. Satversmes sapulces vēlēšanas. Likums par agrāro reformu Latvijā.

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
1920. 15.jūnijs	1. tautas skaitīšana Latvijā. Rūjienā 3475 iedzīvotāji.		
1923. maijs	Iekšl. min. lēmums par Rūjenes turpmāko nosaukumu - RŪJIENA.	1921.22.sept. 1921.15.jūnijs 1922.15.febr. 1922.3. aug. 1922. 7.-8.okt.	Latviju uzņem Tautu Savienībā. Likums par valsts karogu un ģerboni. Pieņemta Latvijas Republikas satversme. Ieviests lats. I Saeimas vēlēšanas. Latvijas valsts prezidents Jānis Čakste.
1924.	Uzcelts Valdemārielas tilts pār Rūju.	1924. 1924.	Sāk iznākt žurnāls "Atpūta". Nodibināts Brīvdabas muzejs.
1924.26. jūn.	Latvija sadalīta 19 apriņķos. Rūjiena - Valmieras apriņķī.	1924.	Sākta Brāļu kapu izbūve. Skotijā uzbūvēts ledlauzis "Krišjānis Valdemārs".
1925. 1925.	Rūjienā 4 830 iedzīvotāji. Rūjienai apstiprina ģerboni - zelta labības kūli sarkanā laukā un augšā trīs zili linu ziedīni.	1925. 1926. 1926. 1927. 1927. 1928. 1928. 1929. 15.sept.	Atklāts Latvijas radiofons. Rīgā ierīkota 1. automātiskā telefona centrāle. Jelgavā uzcelta cukurfabrika. Par Valsts Prezidentu ievēlēts Gustavs Zemgals Sāk iznākt Latviešu konversācijas vārdnīca. Valmierā uzurpts minerālūdens. Lietus līst katru dienu - slapjā vasara. Rīgā atklāti Raina kapi
1930. 6. jūlijs	Rūjienas novada II Dziesmu svētki Zemkopības b.-bas dārzā virsdiriģenta Teodora Reitera vadībā. Piedalās 26 kori ar 1050 dziedātājiem. Pamatakmens likšana ģimnāzijai. Piedalās Valsts Prezidents Alberts Kviesis un Ministru Prezidents Hugo Celmiņš.	1930. 1930. 9. apr. 1930.	Nodibināta Mūrmuižas Tautas universitāte. Atklāts Rīgas Centrāltirgus. Par Valsts Prezidentu ievēlēts Alberts Kviesis. Burtnieku novada II dziesmu svētki.
1931. 28.okt.	Iesvētīta Indriķa Blankenburga projektētā ģimnāzijas ēka Skolas 24. Ugunsgrēkā Rīgas 10a nodeg R. Gaīļa vilnas pārstrādāšanas fabrika un dzirnavas.	1931. 20.-22. jūnijs	VII vispārējie latviešu dziesmu svētki Rīgā. 275 kori, 10 880 dziedātāju. No Rūjienas 3 kori.
1931. 1931. 4. dec.	Sāk iznākt Rūjienas Skolotāju b.-bas nedēļas laikraksts "Rūjienas Domas". Redaktors Pēteris Meisters. Sāk iznākt nedēļas laikraksts "Rūjienas Vēstnesis". Izdevējs Roberts Slokenbergs, redaktors Arnolds Krēslinš. (iznāk līdz 1940. 448 nr.).		
1933.	Pabeigta Rūjienas 6 kl. Draudzes skolas pārbūve pēc arhitekta Paula Kundziņa projekta. Atklāts 57m augstais trigonometriskais tornis Koņu kalnā.	1933. 17.-19.jūn.	VIII Vispārējie dziesmu svētki Rīgā. 251 koris ar 10 000 dziedātājiem. No Rūjienas 4 kori.
1934. 4.aug.	Atklāts pieminekļis "Par Latviju kritušiem tautas varoņiem" Bērtula kapos.	1934. 15.maijā	Valsts apvērsums. Kārļa Ulmaņa autoritārā režīma sākums.
1935.	Tautas skaitīšanā Rūjienā 4337 iedzīvotāji. Novadā 13 176. Araks-	1935. 28.janv.	Kārļa Ulmaņa Draudzīgais aicinājums.

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
1935. 14. jūl.	tes pagasts pievienots Lodes pagastam. Pamatakmens likšana atbrīvošanas un kritušo karavīru piemineklim Centra laukumā. Rūjienas novada III dziesmusvētki Erinu parkā. Virsdiriģents Teodors Kalniņš, 15 kori, 500 dziedātāji.	1935. 18. nov. 1935.	Brīvības pieminekļa atklāšana. Atklāta 1. aviolinija Rīga - Liepāja
1935. 15. sept.	Pamatakmens likšana Pilsētvaldes namam.		
1936. 5. jūl.	Pie Draudzes skolas atklāj piemi- nekli skolotājas Jūlijas Skujiņas piemiņai "Madonna orans", autors K. Zemdega.	1936.	Atklāti Brāļu kapi.
1936. 26. sept.	Atklāj Rūjienas pilsētas valdes namu. Arhitekts Aleksandrs Klin- klāvs. Atklāšanā piedalās Iekšlietu min. Vilis Gulbis.		
1936. 26.-27.sept.	Lauksaimniecības un rūpniecības izstāde Rūjienā. Piensaimnieku un Zemkopības b.-bas namā un laukumā.		
1937. 15. aug.	Brīvības laukumā atklāj K. Zem- degas veidoto pieminekli, sauktu par Tālavas taurētāju.	1937. 1937. 1937.	Valmierā uzcelta Viesturskola. Uzcelts tilts pār Gauju Siguldā. Latviešu sportists K.Klava pirmo reiz kļūst par pasaules čempionu (šaušanā).
1937.4. dec.	Atklāj Rīgas - Rūjienas dzelzceļa līniju. Piedalās satiksmes min. Bernhards Einbergs un Finanšu min. Ludvigs Ēķis.	1937. 12.maijs	Iedibināta Tēvzemes balva, kuru izsniedz katru gadu 15. V. 1. lau- reāts Jānis Akurāters.
1938. 24. jūl.	Rūjienā iesvēta aerodromu. Notiek aviācijas svētki. Novadnieki lido- tāji L. Švalbe un I. Dimza demon- strē gaisa kauju.	1938. 1938.	Valmierā nodibināta Tālavas pētišanas b.-ba. Nodibināts Viestura ordenis, atjaunots Atzinības Krusts (no Kurzemes hercogistes laikiem).
1938.	Uzcelts tilts pār Rūju pie Jeriem. Inž.Vikmaņa projekts.	1938.	VEF sāk ražot "Minox".
1938. 21. aug.	Iesvēta Naukšēnu pamatskolu. Inž. P. Bērziņa projekts. Celtnieks Indriķis Melderis.	1938. 29. sept.	Noslēgta Minhenes vienošanās par Čehoslovākijas sadalīšanu.
1939.	K. Ulmanis ziedo Ls 6000 100 g vecās Arakstes skolas atjaunošanai.	1939. 1939.15. marts 1939.7. jūn.	Vācu armija anektē Čehoslovākiju. Lietuvai jāatdod Vācijai Klaipēda. Parakstīts Vācijas un Latvijas neuzbrukšanas līgums.
1939. 18. jūl.	K. Ulmanis Rūjienā. Apskata elek- trostaciju, Saviesīgo b.-bu, slim- nīcu, ģimnāziju, baznīcu. Pilsēt- valdē parakstās zelta grāmatā. Iesaka viesnīcas celtniecības vietu. Pie atbrīvošanas pieminekļa uzru- nā rūjieniešus. Apmeklē arī Ipikus, Araksti.	1939. 17. jūl.	Kārlis Ulmanis apmeklē Mazsala- cu un ziedo Ls 1000 aizsargu nama būvei.
1939. 6. aug.	Iesvēta "Brīvības cīnās kritušo Rūjienas Ziemeļu draudzes dēlu piemiņas plāksni" ar 126 kritušo vārdiem un atklāta tēlnieka Egona Zvirbuļa skulptūra "Uz tēvzemes altāra".	1939. 1939.	Uzņemta filma "Zvejnieka dēls". Dikļu dziesmu svētkos piedalās 10 kori no Rūjienas novada. Pavisam 125 kori ar 4500 dziedātājiem.
1939. 20. aug.	Atklāj pieminekli "Sejējs" bijušā- jam Ministru prez. un Zemkop. min. Arturam Alberingam.	1939. 1939. 23. aug. 1939. 1. sept.	Valmierā atklāts Tiesas nams. Maskavā parakstīts Molotova - Ribentropa pakts ar slepeno papildprotokolu par ietekmes sfēru sadalīšanu starp PSRS un Vāciju. Latvija nodota PSRS rīcībā. Sākas II Pasaules karš ar Vācijas iebrukumu Polijā. Sarkanā armija

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
1939. 25. sept. 1939. 29. okt.	Likts pamatakmens viesnīcai "Tālava" pēc T. Hermanovska projekta. Iesvētīts jaunais Ipiķu skolas nams.	1939.5. okt. 1939. 1939. 30. okt.	iebrūk Polijā no austrumiem. Noslēgts līgums starp PSRS un Latviju par tiesībām ievest Latvijā 30 000 karavīru un ierīkot kara bāzes. PSRS uzbrūk Somijai. Vācijas un Latvijas līgums par baltvācu reparāciju. Aizbrauca ap 60 000 cilv., no novada ap 100.
1940.17. jun. 1940.	Latviju okupē Sarkanās armijas karaspēks. Rūjienā l/s b.-ba izdod agr. Alfrēda Ozola un Jāņa Grīnblata grāmatu "Rūjienas novada zemturība".	1940.15. jūn. 1940.20. jūn. 1940. 14., 15. jūlijs 1940. 21. jūl. 1940. 5. aug.	Sarkanā armija ieiet Lietuvā. Tiek izveidota Augusta Kirhenšteina "tautas valdība". Jaunievēlētā saeima pasludina padomju varu Latvijā. Kārli Ulmani izsūta uz PSRS. Latvijas okupēšana un ieklausana PSRS sastāvā. No apgrozības izņem Latvijas naudu un pastmarkas.
1941. 1941. 13., 14. jūnijs	Rūjienā izmitina Latvijas armijas vienu bataljonu. No Rūjienas stacijas izsūta 2 vagonus ar 73 cilvēkiem.	1941. 13.-14. jūnijs	No Latvijas izsūta apm. 15 000 cilvēku
1941.7. jūl. 1941. 14.-15. jūl.	Rūjienā ienāk vācu karaspēks. Oleru silā nošauj padomju aktivistus un Rūjienas ebrejus - 12 cilvēkus. Dzērvišu māju celmalā nošauj 17 cilvēkus, Bodnieku mežā vairākas ebreju ģimenes.	1941. 22. jūn. 1941.oktobris 1941.1.sept. 1941. oktobris	Fašistiskās Vācijas iebrukums PSRS. Vācu okupācijas sākums. Salaspils koncentrācijas nometnes ierīkošana. Latvija iekļauta reihskomisariātā "Ostland". Kartišu sistēmas ieviešana.
1942.-44.	Rūjienas ģimnāzijā ierīko kara hospitāli. Skolas mācības notiek Eriņos.	1941./42	Aukstākā ziema Latvijā, izsalst augļu koki.
1943. 10. febr.	Vācieši izsludina mobilizāciju, veido latviešu leģiona 15. divīziju.	1943. 2. febr.	Vācu karaspēka sagrašanās Stalingradā.
1944. sept. 1944.24. sept. 1944. oktobris	Vācieši atkāpjoties aizdedzina Rūjienu, izposta dzelzceļa līnijas, uzspridzina tiltus. Izdeg Augšpilsēta, centrā Rīgas un Raiņa ielas, Draudzes skola, Pareizticīgo baznīca. Rūjienā ienāk Sarkanā armija. Parka (tagad Ā. Alkšņa) ielā sāk darboties Rūjienas septiņgadīgā skola.	1944. jūnijs 1944. 6.jūn. 1944. oktobris	Gorohovecā pie Maskavas uzsākta 308. latviešu strēlnieku divīziju formēšana. Sabiedrotie atklāj otro fronti Francijā. Vācu SD (drošības dienests) ķer cilvēkus un nosūta uz Vāciju.
		1945.2. maijs 1945.8. maijs 1945. 8. maijs 1945. 25.marts	Padomju armija ieņem Berlīni. Fašistiskā Vācija paraksta bezierunu kapitulāciju Ezeres pag. Ezermalos vācu armija paraksta bezierunu kapitulācijas aktu Kurzemē. Padomju gūstā nonāk ap 14 000 latviešu leģiona karavīru. No Latvijas izsūta ap 43 000 cilvēku, galvenokārt lauksaimniekus.
1949.25. marts	2. Latvijas iedzīvotāju deportācija. No mūsu novada izsūtīja 456 cilvēkus.	1949. 1949. 31.dec.	Piespiedu masveida kolektīvizācija laukos. Aprinķu un pagastu vietā izveido rajonus un ciemu padomes.

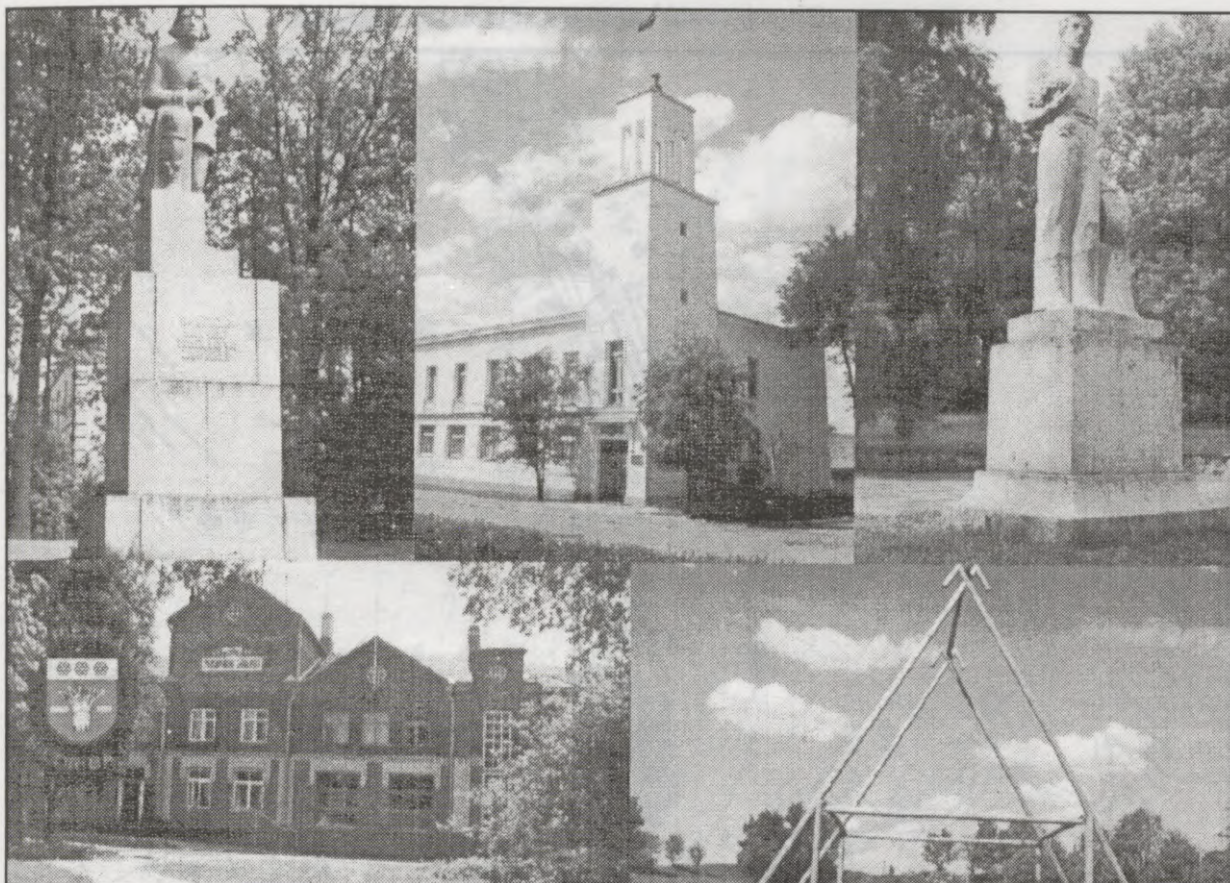
Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
1950.- 1959.	Rūjiena izveidota par rajona centru. Tiek iekārtotas attiecīgās iestādes: rajona partijas komiteja, čeka, rajona izpildkomiteja ar tās nodalām u. c.	1950.	Latvijā kolektivizētas 95 % lauku saimniecību.
1952.	Noposta A. Alberinga piemiņai veidoto K. Zemdega pieminekli "Sējējs". Iznīcina Ternejas kapsētu, sabojā Bērtula kapsētā pieminekli "Par Latviju kritušiem tautas varoniem".	1951.	Sākas Amerikas Balss raidījumi latviešu valodā.
1952.6. nov.	Centrā atklāj novadnieka Jāņa Zariņa darināto Lenina pieminekli. (Demontēts 1989. 28. IV)		
		1955.	Vispārēja amnestija. Latvijā atgriežas ap 30 000 izsūtīto.
1959.	Rūjienā Rīgas ielā ierīko stadionu.	1959.	"Buržuāzisko nacionālistu medības" Latvijā. Tīrīšana LKP. Arvids Pelše kļūst par LKP 1. sekretāru.
		1961.	Naudas reforma.
1963. 1. apr.	Rūjienā darbu sāk Rīgas trikotāžas fabrikas "Māra" filiāle. Sāk ar 20 cilv. 1983. gadā strādā jau 160 cilv.	1963.	Kurzemē Adzes urbumā atrasta nafta.
1963.-64.	Vidusskolas jaunās ēkas celtniecība Rīgas ielā 30.	1965.19.dec.	Ar pilnu jaudu sāk darboties Plavinu HES.
		1967.31.okt.	Atklāts Salaspils memoriālais ansamblis.
1969. 25. okt.	Atklāts Ādama Alkšņa memoriālais muzejs. To iekārtoja un līdz sava mūža galam 1979. vadīja skolotājs un gleznotājs Jānis Galzons.	1969. 2. nov.	Pāri Latvijai brāzās orkāns ar ātrumu 34 - 40 m/s. Loti daudz nogāztu mežu.
1973. 9. jūnijs	IV Rūjienas novada dziesmu svētki jaunajā estrādē kultūras nama parkā. Virsdiriģents Daumants Gailis. Svētku gājiens no Dziesmu svētku salinas.		
1974. 10. apr.	Nodega Rūjienas Sv. Bērtula baznīca. Ugunsgrēks sākās no blakus esošā siena šķūniša. Nogāzās tornis. Bojā gāja ērģeles. Saglabājās ģērbkambara piebūve.	1974. 28. okt.	1. Latvijas TV krāsainā pārraide.
1975. 20. janv.	Izveidota zivsaimniecība "Rūja". Plānotā diķu platība 1100 ha. Zivsaimniecība plānota mazulu inkubācijai un audzēšanai līdz ielaišanai citās ūdenskrātuvēs.	1975. 5. dec.	Ar pilnu jaudu sāk darboties Rīgas HES.
		1976.10. dec.	Atklāts Salu tilts pār Daugavu.
1977.25.jūn.	Atklāta atjaunotā dzelzceļa līnija Rīga - Rūjiena. Stacija 5 km no pilsētas pie Konu pag. Permuižām.	1977. 30. okt.	1. izrāde jaunajā Dailes teātra celtņē Brīvības ielā.
		1977.	Izdota Latvijas Sarkanā grāmata.
1978.	Zviedrijā Jāņa Abuča izdevniecība "Ziemeļblāzma" izdod L. Alberinga un Ed. Liča grāmatu "Rūjiena" 700 eksemplāros.	1978.	Rīgā uzcelts Preses nams - "debesskrāpis"
1979.	Uzcelts dzelzsbetona tilts pār Rūju pie Rūjas skolas.	1979.	Rīgā uzcelta 7. (Gailezera) slimnīca.
1979.	Ar ūdenstorna celtniecības pabeigšanu Rūjienā sāk darboties ūdens-		

Rūjienas novadā		Cītviet Latvijā un citur	
1979. 18. apr.	vads. (Pa Skolas, Rīgas, Brīvības, Raina, Dārza ielām. Rūjienā atklāj jauncelto universālveikalu un ēdnicu Brīvības ielā 2.		
1979. 12. okt.	Patstāvīgu darbu sāk Bērnu mūzikas skola.		
1981.	Atklāta dzelzceļa satiksme Rīga - Tallina caur Rūjienu.	1981.21. jūl.	Atklāts Vanšu tilts pār Daugavu Rīgā.
		1981.	Sāk izdot Latvijas padomju enciklopēdiju.
1984. 19. febr.	Ugunsgrēks Konu skolā. Dalēji nodega bijusī Dikeru muižas kungu māja.		
1984. 22. apr.	Ugunsgrēks blakusešošajā skolas internāta ēkā.		
1984.	Kolhozā "Čina" Konu pag. uzcelts tirdzniecības komplekss ar veikalu un ēdnicu (pie Erinjiem).		
1985. 21. febr.	Dārza ielā 8 atklāts bērnu dārzs "Vārpina" 280 bērniem.	1985. 31. okt.	Rīgā atvērta Kr. Barona memoriālais muzejs.
		1986. 26. apr.	Avārija Černobilas atomelektrostacijā Ukrainā.
		1986.12. dec.	Pirmās pārraides no jaunā televīzijas centra Zakusalā.
		1987.	Tautas kustība pret metro celtniecību Rīgā, kā arī pret Daugavpils HES celšanu.
		1987. 28. apr.	Atjaunots Latvijas Kultūras Fonds.
		1987.14. jūn. un 23. aug.	Pirmie lielākie mītni Rīgā (pie Brīvības pieminekļa).
1988. 16. aug.	Ūdenslidēji A. Kolesnikovs un V.Rains Rūjā pie Valdemārielas tilta atrod "Sējēja" galvu.	1988.1.-2. jūn.	Radošo savienību kopējais plenums. Publicē "Radošo savienību manifestu".
1988.16. sept.	Rūjienā izveidojas Tautas Frontes atbalsta grupa. Tās rindās ap 300 aktīvu atbalstītāju. Rūjienas TF darbību izbeidz 1993. 11. okt.	1988.7. okt.	Mežaparkā lielais mītnis "Partiesisku valsti Latvijā". Pacel Latvijas karogu, dzied "Dievs, svēti Latviju".
1988.18. nov.	Mītnis un par jaunu uzstādītā "Sējēja" iesvētīšana ar arhibīskapa Mestera piedalīšanos.	1988. 8.-9.oct.	Tautas frontes kongress. Par priekšsēdētāju ievēl Daini Īvānu.
		1988. 11.nov.	Rīgas pils Svētā Gara tornī uzvelk sarkanbaltsarkano Latvijas karogu.
		1988.16. dec.	Sāk iznākt LTF avīze "Atmoda".
1989.12.-19. janv.	Tautas skaitīšana. Rūjienas novadā dzīvo 9 999 cilvēki, tai skaitā Rūjienā 4 000	1989. 14. janv.	Atjaunota Rīgas Latviešu biedrība.
1989.6. maijs	Ļeņina pieminekļa vietā no Sējēja kalniņa pārnes piemiņas plāksni padomju pusē kritušajiem 37 rūjieniešiem. Ielas malā uz augsta akmens postamenta novieto Ļeņina bronzas bisti (skulptors J. Zarinš).	1989. 12. marts	Mītnis Daugavmalā (ap 250 000 dalībņ.)
		1989. 22.marts	Latvija pāriet no Maskavas uz Eiropas laiku.
		1989.25. marts	Deportācijas upuru piemiņas gājiens uz Brāļu kapiem (ap 120 000 cilvēku).
1989.23. aug.	"Baltijas ceļš" - Baltijas valstu protesta akcija pret Molotova - Ribentropa paktu. Grandiozs	1989.5.maijs	Pieņemts likums par latviešu kā valsts valodu.

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
1989.9. sept.	mītiņš Igaunijas pierobežas plavinā pie Smilškalniem. Piedalās arī D. Īvāns. Rūjienā darbu sāk bērnu mākslas skola. Organizētājs un direktors Jānis Galzons ar Antru Galzoni.	1989.8.jūn.	Dekrēts par izsūtīto rehabilitāciju.
1989. 1. dec.	Pamatakmenis likšana jaunai slimnīcai. Piedalās Veselības aizsardzības ministrs novadnieks Edvins Platkājs.	1989.19. dec.	Vietējo padomju vēlēšanas.
1990. 26. marts	Ar Latv. Min Pad. lēmumu izveidots Ziemeļvidzemes reģionālais dabas aizsardzības komplekss apm. 4 000 km ² platībā Salacas baseinā.	1990.15. febr.	LPSR Augstākā Padome pieņem deklarāciju par Latvijas valstisko suverenitāti, likumu par ģerbona, himnas un karoga atjaunošanu.
1990.22. sept.	Nogāzta un pēc tam novākta Ļenina biste Rīgas ielā.	1990. 4. maijs	Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pieņemšana.
		1990.18. marts.	LPSR Augstākās Padomes vēlēšanas. Uzvar LTF piekritēji.
		1990. 6.-7.apr.	Latv. Kom. part. 26. kongress. Paliēk Rubika piekritēji.
		1990. 12. maijs	Izveidota Baltijas valstu padome.
		1990.26. maijs	Daugavpili Latgales Dziesmu svētki.
		1990. 4.-8.jūlijs	XX Vispārējie latviešu dziesmu un X deju svētki Rīgā.
		1990.g.1.augusts	Likvidēta Galv. literat. pārvalde, resp. - cenzūra.
1991. 13.-27.janv.	Uz barikādēm Rīgā katru dienu brauc arī rūjienieši no SCO, Lauktechnikas un meliorātoriem.	1991.2.janv.	OMON's ienem preses namu.
1991.3. marts	Referendums par neatkarīgu un demokrātisku Latviju. Piedalās 87,6 % iedzīvotāju. Par "jā" balso 73,58 %.	1991.13.janv.	Visas Latvijas manefistācijas Daugavmalā ar apm. 500 000 dalībniekiem.
1991.	Novadā vēl sekojošas kopsaimniecības: Koņu pagastā "Cina", Vilpulkas pag. "Gaisma", Naukšēnu pag. "Naukšēni", Ipiku pag. "Rosme", Lodes pag. "Rūjmala", Jeru pag. "Straume".	1991. 13.-27.janv.	Barikāžu laiks.
1991.6.jūn.	Vecajos Ternejas kapos uzlikti pieminas akmeni mācītājam Gustavam Bergmanim (1749.-1814.) un Draudzes skolas skolotājam un diriģentam Ernstam Aleksandram Šveham (1819.-1898.).	1991.15. janv.	OMON'a uzbrukums Augstākai milicijas skolai.
		1992.7.maijā	Latvijas rubla ieviešana
1993. 21. maijs	Iznāk "Rūjienas Vēstneša" 1. nr.	1993. 29.-30. maijs.	3. muzicējošo ģimenu "Spieta" salidojums Mazsalacā.
1993.12.jūnijs	Sūtņa Lielbritānijā Kārļa Zarīna pieminas pasākumi Rūjienā.	1993.18.-23. jūnijs	Pasaules latviešu Trīszvaigžņu spēles Valmierā.
1993.12. jūn.	Atklāj atjaunoto viesnīcu - restorānu "Tālava" - Rūjienas pašvaldības un zviedra Andersona kopuzņēmumu.	1993.23. jūn.	Ziņģu festivāls Valmierā Pauku priedēs.
1993. 1.-4.jūl.	XXI Dziesmu un XI Deju svētkos Rīgā no mūsu novada piedalās: Naukšēnu koris, diriģenti Māris Īzaks un Juta Kalnina, Rūjienas	1993.7.jūl.	5.Saeima par Valsts prezidentu ievēl Gunti Ulmani.
		1993.3. aug.	Darbu sāk Valda Birkava vadītais Ministru kabinets.
		1993.8.-10. aug.	Latvijā viesojas pāvests Jānis Pāvils.

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
1993.11. jūl.	koris "Ziemeļzeme", dir. J. Kalniņa un Ilmārs Lazo, sieviešu koris "Straume", diriģents Ēvalds Silinš, Rūjienas jauniešu deju kolektīvs, vadītāja Austra Paegle, Jeru pagasta jauniešu deju kolektīvs, vadītājs Aigars Šutka, Naukšēnu vidējās paaudzes deju kolektīvs, vadītājs A.Šutka, Rūjienas pūtēju orķestris "Tālavas taurētājs", diriģenti J. Akulis un G. Brenčevs.	1993.29. sept. 1993.5. nov.	Valsts Prezidents Guntis Ulmanis uzstājas ANO Ģenerālajā asamblejā. Ugunsgrēks Līgatnes papīrfabrikā «Rūjienas Vēstnesis» aicina ziedot atjaunošanai.
1993.24. aug.	Rūjienas baznīcā iesvēta no Zviedrijas sanemtās un uzstādītās ērģeles.		
1993.oktobris	Iesvēta Sv. Bērtula baznīcu pēc atjaunošanas. Poliklinika no Rīgas 14 pārceļas uz slimnicu Valdemāra 28.		
1994.18. febr.	75 gadu atceres brīdis pie "Tālavas taurētāja". Piedalās vēl vienīgais dzīvais Lāčplēša ordena kavalieris Alberts Ameriks.	1994.5.martā 1994.2.apr.	Lata ieviešana. 200 LR=Ls 1. Ēvalda Valtera 100. dzimšanas dienas svinības Rīgas Latviešu b.-bas namā. Ē. Valters nomirst 1994. 26. sept.
1994.15. apr.	Rūjienā tiekas Igaunijas un Latvijas premjerministri Marts Lārs un Valdis Birkavs.	1994.30. apr.	Maskavā Latvijas un Krievijas prezidenti un premjerministri paraksta līgumu par Krievijas karaspēka izvešanu no Latvijas līdz 1994. VIII.
1994.23. apr.	Artura Alberinga pieminas pasākumi Rūjienā. Piedalās studentu korporācijas "Fraternitas rusticana" pārstāvji, zemkopības ministrs Jānis Kinna, 5. Saeimas deputāts Aivars Berkis u. c.	1994.6. jūl.	ASV Prezidenta Bila Klintona vizīte Latvijā.
1994.20. maijs	Jaunās Rūjienas slimnīcas oficiālā atklāšana. Celtniecība izmaksāja Ls 276 500; tehniskās iekārtas 842 000; mēbeles un aparātūra 895 000. Slimnīcā 300 telpas, 50 tualetes, 90 gultas. Strādā 15 ārsti, 43 medmāsas, 26 sanitāri, 19 cilv. saimnieciskais personāls. Iesvēta 5. Saeimas deputāte mācītāja Aida Prēdele.	1994.19. sept. 1994. g. 1. aug. 1994. 28. sept. 1994.11.dec.	Darbu sāk Māra Gaila vadītais min. kab. Krievu karaspēks atstāj Latviju Prāmja "Estonia" nogrimšanā bojā gājuši 912 cilvēki, 24 no Latvijas. Krievijas karaspēks iebrūk Čečenijā.
1994.29. maijs	Pašvaldību vēlēšanas.		
1994. 4. jūn.	Rūjienas sadraudzības diena ar Moizakili.		
1994.6.aug.	Rūjienas vidusskolas 75 gadu jubilejas svinības. Iznākusi Edmunda Rumbas grāmata "Rūjienas vidusskola".		
1994.7. okt.	Nodots jaunais Imantas dzirnavu dambis.		
1994.14. okt.	Ministru Prezidenta Māra Gaila vizīte Rūjienā un Ipiķos.		
1994.15. okt.	Valdemārielas svētki. Atjaunots ielas asfalta segums.		
1995.10. febr.	Jubilejas koncerts kultūras namā, sakarā ar 75. gadadienu, kopš Rūjienai piešķirtas pilsētas tiesības.	1995. 20. febr.	Plūdi Ogrē. Applūdušas 40 mājas.

Rūjienas novadā		Citviet Latvijā un citur	
1995.15. febr.	Dzejnieka Kārļa Kalnieša grāmatas "Ar labu vārdu" iznākšanai veltīts sarīkojums.		
1995.g.febr.	Konu pašvaldība pārceļas uz Celtniekiem,bij. SCO ēku.		
1995. jūn.	«Jāna sēta» izdod Rūjienas plānu tūristiem.		
1995. 14. jūn.	Atklāj pieminekli politiski represēto piemiņai		
1995. 28. jūl.	Atklāj Andra Vārpas veidoto pieminekli Ādamam Alksnim.		
1995.28.-29.jūl.	Novada folkloras svētki. Folkl. gr. no 7 vietām.		
1995. 19. sept.	Atklāj SIA «Agroserviss» degvielu staciju blakus autoostai.		
1995.nov.	Min. kab. Atzinības raksts skol. Ē. Siliņam.		
1996. 2. febr.	Novada tautskola Anitas Viksnas vad. sāk darbu Skolas 10.		
1996. 13. febr.	Rūjienas TV jaunās telpās - kultūras namā.		
1996. 23. febr.	«Rūjienas Vēstnesis» kult. namā - Upes 9/11		
1996. 29. martā	Drāmas kolekt. sarīkoj. 1. teātra izrādei novadā pirms 125 g.		
1996. 8. apr.	Pārtrauc dz.c. sat. līdz Ipīkiem.		
1996. 12. maijs	Min. Prez. A. Šķēle tiekas ar Igaunijas premj. Titu Vehi Rūjienā, "Tālavā". Beidzas «reņģu karš».		
1996.g. 1.jūnijs	Rajona pagastu un pilsētu sporta spēles Rūjienā.		
1996.g. 26., 27. jūlijā	Folkloras svētki novadā.		
1996.g. 24.augustā	Konu pamatskolai 75 g. kopš tā atrodas bijušajā Dīķeru muižā.		
1996.g 14.sept.	Eiropas kultūras mantojuma diena, Latvijā izvēlēta pilsētvaldes un "Tālavas" ēka.		
1996.g. 10.okt.	Pabeigta pilsētas siltumtrašu rekonstrukcija 1,6 km.		
1996.g. 17.okt.	Pabeigta Valdemārielas tilta rekonstrukcija.		
1996.g. 11.nov.	Mākslas skolas bērniem starptautiskā izstādē 1.vieta.		
1996.g. novembrī	Skolotājam Ēvaldam Siliņam Triju Zvaigžņu ordeņa Zelta goda zīme.		
1997.g. 31.janv.	Valsts prezidents Guntis Ulmanis pasniedz PS "Naukšēni" priekšsēdētājam Visvaldim Skujinam Triju Zvaigžņu ordeni.		
1997.g. 1.aprīlī	Naukšēnos atklāja jauno vidusskolas korpusu.		

Rūjiena 1997.gadā

Raiņa Tentera foto

Rūjienas pilsētas izveidošanās

Vecākās Rūjienas kartes zīmētas pagājušā gadu simteņa sākumā. Visi uzraksti un paskaidrojumi tām vācu valodā. Sākotnēji miests veidojies uz valsts Ternejas muižas zemēm. Tādēļ nosaukums nav vienkārši Rūjiena, bet «Rūjiena – Terneja». Miesta Pārupes daļa nodēvēta par «Lielrūjienu», jo tā celta uz Rūjienas Lielās muižas zemēm.

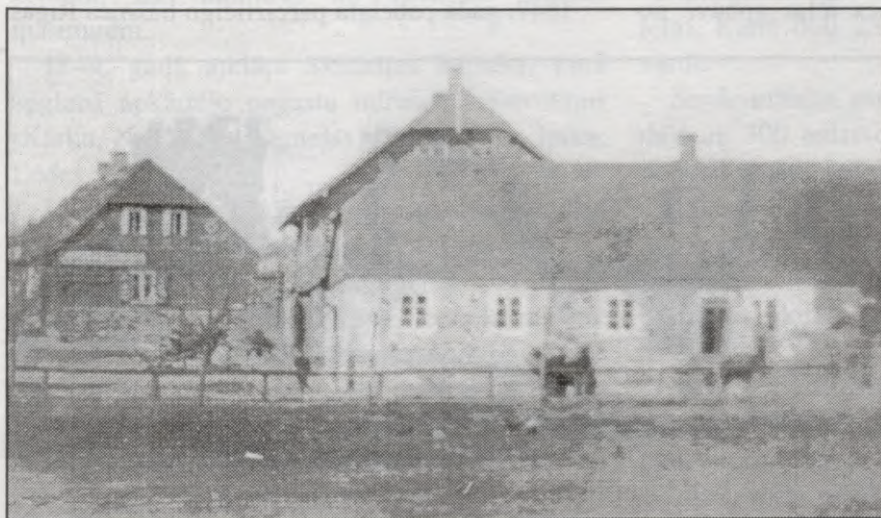
Vecākajā 1816. gada Rūjienas - Ternejas krona (publique) muižas lauku kartē ir redzams Cepla krogs. Uzraksts «Hakelwerk» - miests - atrodams tagadējā Upes ielā, kurā tad 4 zemes gabali ar 4

mājām. 5. māja tur, kur tagad t.s. Meijermāja - Upes un Rīgas ielas stūrī. Tai pierakstīts «Organist» - ērgelnieks. Kartē iezīmēta Ternejas kapsēta, kurai visapkārt «smilšu kalni».

Skaitliski lielākā apbūve, 16 celtnes, atrodas Ternejas muižas centrā. Tagad tur bijusī trikotāžas fabrika Terneja. Muižas ēkas stiepjas pat līdz tagadējai linu fabrikai. Tagadējā Rīgas iela iezīmēta ar punktētu līniju. Toties ar dubultlīnijām parādīts ceļš tagadējās Dārza ielas vietā, kas no baznīcas ved uz Ternejas muižu.

1818. gadā Tērbatas universitātes medicīnas doktors Johans Fokelmanis izveido novada senāko doktorātu. Trūkst ziņu par šīs ārstniecības iestādes atrašanās vietu. Iespējams, doktorāts atradās tur, kur vēlāk darbojās dr. Daberts – tagadējā Raiņa ielā pie krustojuma ar Ā. Alksņa ielu.

1820. gadā Sv. Bērtula baznīcai uzcelts zvana tornis, kas 1972. gada ugunsgrēkā nogāzās.

Cepla krogs ap 1890.gadu

Kartes apakšējā kreisajā stūrī Rūjas upe, tagadējā Upes iela ar 4 mājām un uzrakstu «miests». Māju grupa kartes centrā veido Ternejas muižu

Pēc Latvijas Lauksaimniecības kameras referenta A. Punkas jau 1826. gadā Jeru muižas barons Adolfs fon Siverss par 1000 rubliem pārdevis zemniekam Jānim Bošam Skudrites mājas, tagad Rūjienā.

Nākošā ir 1840. gada "karte - projekts" Rūjienas miesta paplašināšanai uz Ternejas muižas zemēm. Esošajā Upes ielas apbūvē no jauna klāt ieplānoti 5 zemes gabali no tagadējās Valdemārietas uz upes pusi. Rīgas iela jau apzīmēta kā «Ceļš uz baznīcu». Tajā iezīmēti 5 gruntsgabali.

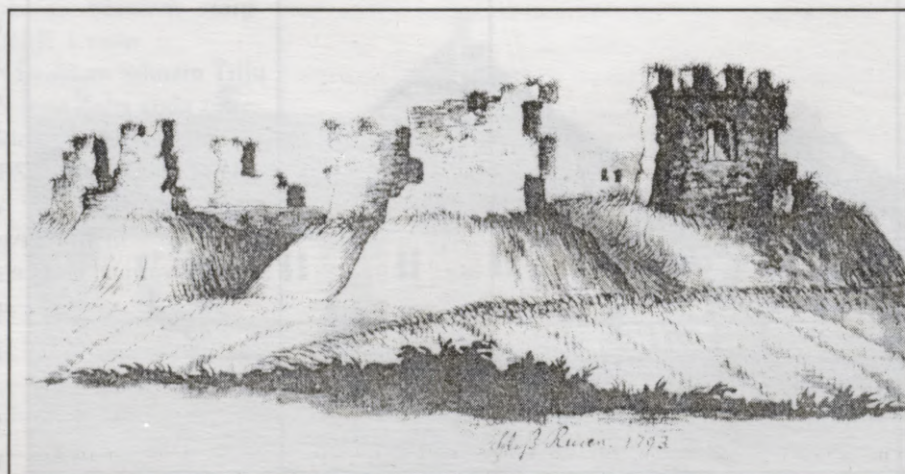
Tagadējās Brīvības ielas vietā ir "Ceļš uz Virkēniem" ar 4 zemes gabaliem. Trijstūrī starp ceļu uz staciju (domāta zirgu pasta stacija, tagadējā Konu pagastmāja), resp. - Raiņa ielu

un tagadējo Ā. Alkšņa ielu 1 zemes gabals. Pavisam iedalīti 15 apbūves gabali pilsētas daļā, kuru dēvējam par Centru.

1841. gadā Rīgas ielā 3 darboties sāk provizoram Kārlim Titjenam piederošā "Vecā aptieka".

1846. gadā tiek izveidota pareizticīgo draudzes skola.

1847. gadā pabeigta pareizticīgo baznīca Rīgas

Rūjienas pilsdrupas 1793.gadā, zīmējis mācītājs Gustavs Bergmanis

Centrā Cepla krogs, Upes ielā apbūvēti 5 zemes gabali, apbūvei ieprojektēti no jauna 15 zemes gabali Upes ielā, tagadējā Rīgas ielā un tagadējā Ādama Alksņa ielā

ielā 15. Blakus tai – pareizticīgo mācītājmuiža ar zemēm, kas atdalītas no Ternejas muižas īpašumiem.

1849. gadā atklāta Skudrītes kapsēta, kurā apglabā apkārtējo pagastu mirušos iedzīvotājus (Kārķu, Naukšēnu, Ternejas, Juratas, Jeru, Ipiķu, Lodes, Koņu u. c.).

1854. gadā Virķēnu muižas barons fon Engelhardts ierīko pirmo slimnīcu Rūjienā.

Nākošā ir 1860. gada Rūjienai - Ternejai piederīgā Rūjienas miesta karte. Iepriekš minētie zemes gabali jau apbūvēti. Bez Cepla kroga Rīgas ielā jau ir 7 mājas. Upes ielā pavisam 9 mājas. Brīvības ielā 7 mājas un Raina ielā, apmēram tur, kur tagad Patērētāju biedrības dzīvojamā ēka, vēl viena celtne. Rūjienas miestu 1860. gadā veidoja 24 dzīvojamās mājas.

1862. gada Rūjienas miesta kartē pie jau

apbūvētiem zemes gabaliem klāt projektēti 15 "gruntsgabali" gar Virķēnu šoseju (tagad Brīvības iela). Kartē doti 23 jau uzcelto māju īpašnieku vārdi.

Sešdesmitajos gados Rūjienas miesta Ternejas daļā ap 300 iedzīvotāju. Pārupes Lielās muižas daļā arī ap 300 iedzīvotāju.

1866. gada 30. maijā uz mākslīgi izraktā Lielās muižas ezera salīnas notiek novada dziesmu svētki. Tiem direktors (virssdiriģents) Rūjienas draudzes skolas skolotājs Ernsts Aleksandrs Švehs.

1872. gadā Rūjienas miestu atdala no Ternejas pagasta. Tajā pašā gadā paplašina draudzes skolas ēku, uzcelot klāt divstāvu piebūvi.

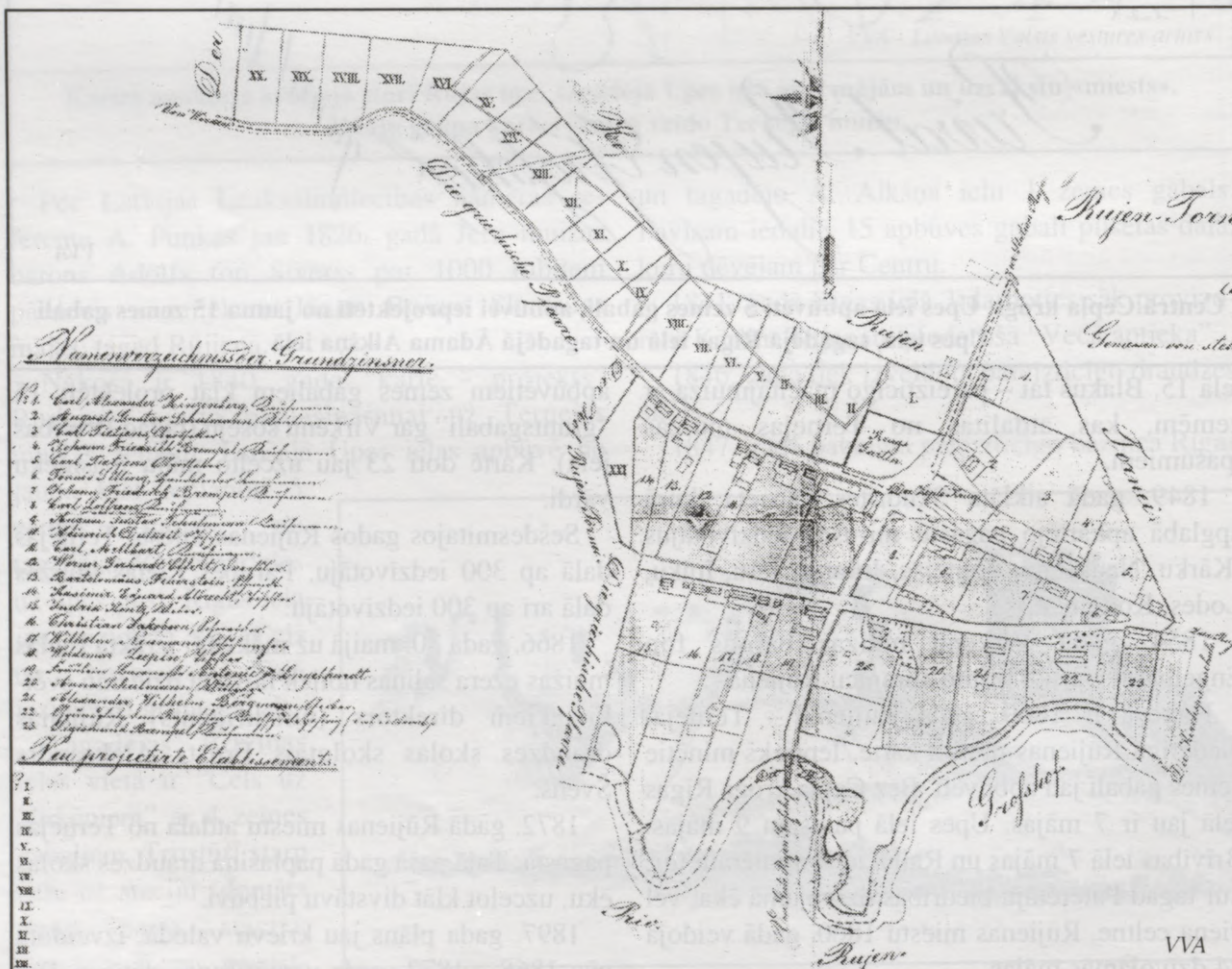
1897. gada plāns jau krievu valodā, izveidota pēc 1868.– 1872. gada uzmērīšanas datiem. Pēc Stolipina reformas sākusies pārkrievošana arī

Rūjienas miesta karte, 1861.gads

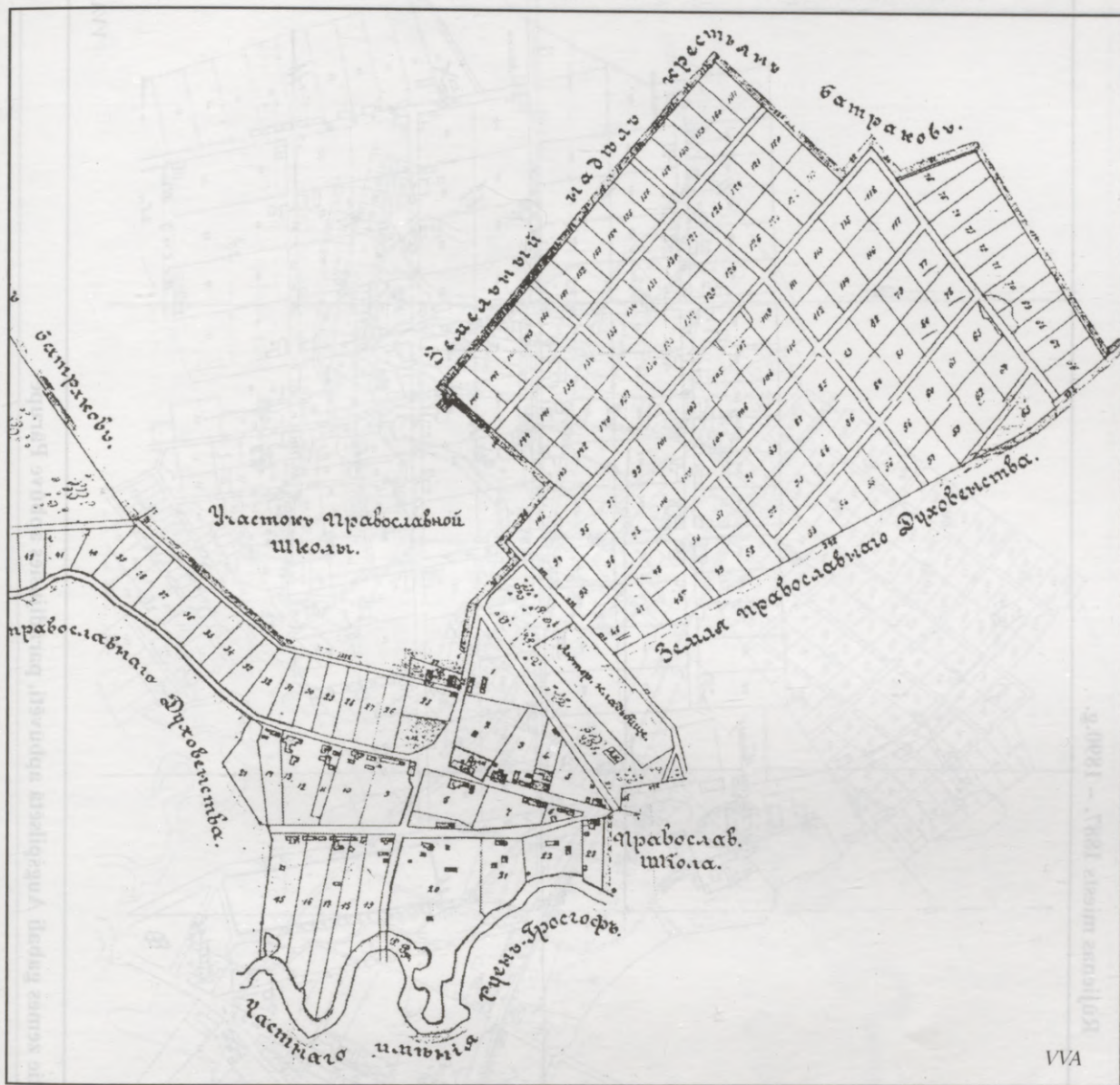

1840.gada kartē iezīmētie zemes gabali apbūvēti

Rūjienas miesta karte 1862.gadā

Iedaliti jauni zemes gabali gar ceļu uz Virķēniem

Uz valsts Ternejas muižas zemēm ieplānota t.s. «Augšpilsēta»

Rūjienā. No Ternejas valsts muižas Augšpilsētā iedalītas zemes t. s. “dušelniekiem”, tiem, kuri pieņem pareizticību. Lielas zemes platības, sākot no Ternejas luterāņu kapsētas līdz tagadējai Dzirnavu ielai iemēritas pareizticīgo baznīcai un pareizticīgo draudzes skolai.

1887. - 90. gada plānā Rūjienas centrālajai daļai klāt nākusi «Augšpilsēta» ar 15 kvartāliem un 8 ielām. Lauku ielā (tagadējā Kronvalda) 31 apbūves gabals ar uzceltām 26 mājām. Pasta ielā (tagadējā Raina) 29 zemes gabali ar 20 mājām. Dzirnavu iela (tagadējā Aspazijas) ar 27 apbūves gabaliem un 22 mājām. Kalēju iela (arī tagad Kalēju) 17 “grunts” gabali un 14 mājas. Robežu iela (tagadējā Skolas) ar 5 zemes gabaliem un 2 mājām. Doktora iela (tagadējā Viestura), Skolas iela tagadējās Bērzu ielas vietā un Kalna iela tagadējās Dzirnavu ielas vietā. Baznīcas iela bija tagadējā Dārza iela. Vēl bija nelielā Maisa iela,

kas izgāja uz Dzirnavu (tagad Aspazijas) ielu. Laikam tādēļ Maisa, ka bija “aklā”.

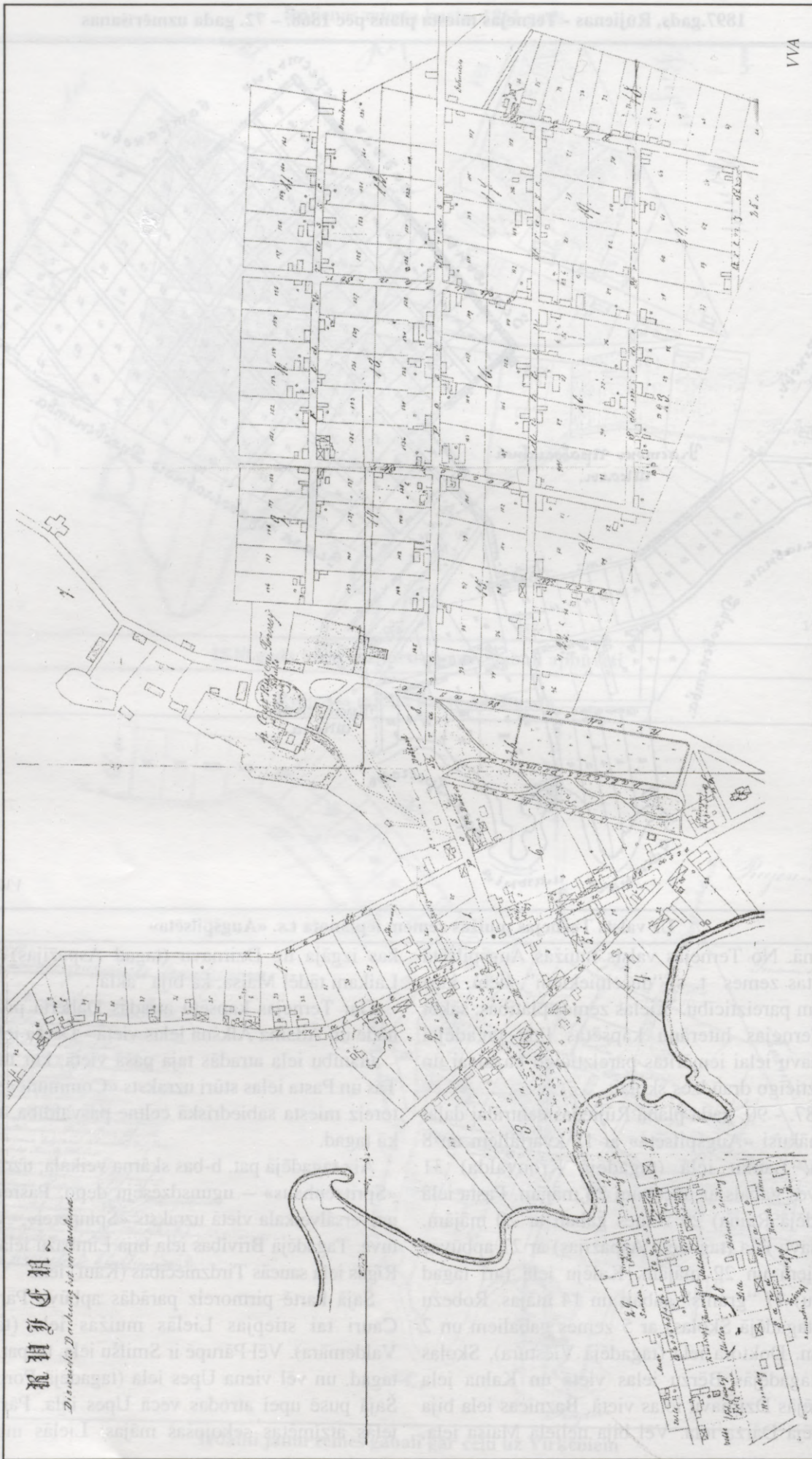
Gar Ternejas kapsētu atradās Daberta promenāde un Ādama Alksņa ielas vietā - Dārza iela.

Ganību iela atradās tajā pašā vietā, kur tagad. Tās un Pasta ielas stūrī uzraksts «Commune» – arī toreiz miesta sabiedriskā celtnie pašvaldība, tāpat kā tagad.

Aiz tagadējā pat. b-bas skārpa veikala, uzraksts «Spritzenhaus» – ugunsdzēsēju depo. Pašreizējā universālveikala vietā uzraksts «Špinnerei» - vērptuve. Tagadējā Brīvības iela bija Limbažu iela, bet Rīgas iela saucās Tirdzniecības (Kauf) iela.

Šajā kartē pirmoreiz parādās apbūve Pārūpē. Cauri tai stiepjas Lielās muižas iela (tagad Valdemāra). Vēl Pārūpē ir Smilšu iela, turpat, kur tagad, un vēl viena Upes iela (tagadējā Poruka). Šajā pusē upei atrodas vecā Upes iela. Pārūpes ielās atzīmētas sekojošas mājas: Lielās muižas

Rūjienas miests 1887. — 1890.g.

В. В. Г. И.

Дирекция Дачного и садоводства.

VVA

Iepriekšējā plānā iezīmētie zemes gabali Augspilsētā apbūvēti, parādījusies apbūve Pārūpē

Rūjienas plāns 1911.gadā

Parādīta Valkas-Pērnavas dzelzceļa līnija, apbūve Pārūpē

ielā Drēziņam (Dresing), Ringenbergam, Korfam, Zanderam, Aueram, Ūlem, Gulbim, Jakobi jaun- kundzei, dzirnavniekam Krūskopam, Jankevičam, Mēlbardam, Teicānam. Salmīnkroga vietā Ringenberga traktieris. Smilšu ielā mājas bija Rozenbergam, Lillem, Bodniekam, Trēziņam (Tresding), Ādamsonam, Krūskopam, Riekstam, Liekneram un Baumam.

1911. gada Rūjienas miesta plānā, salīdzinot ar iepriekšējiem, mainījušies ielu nosaukumi.

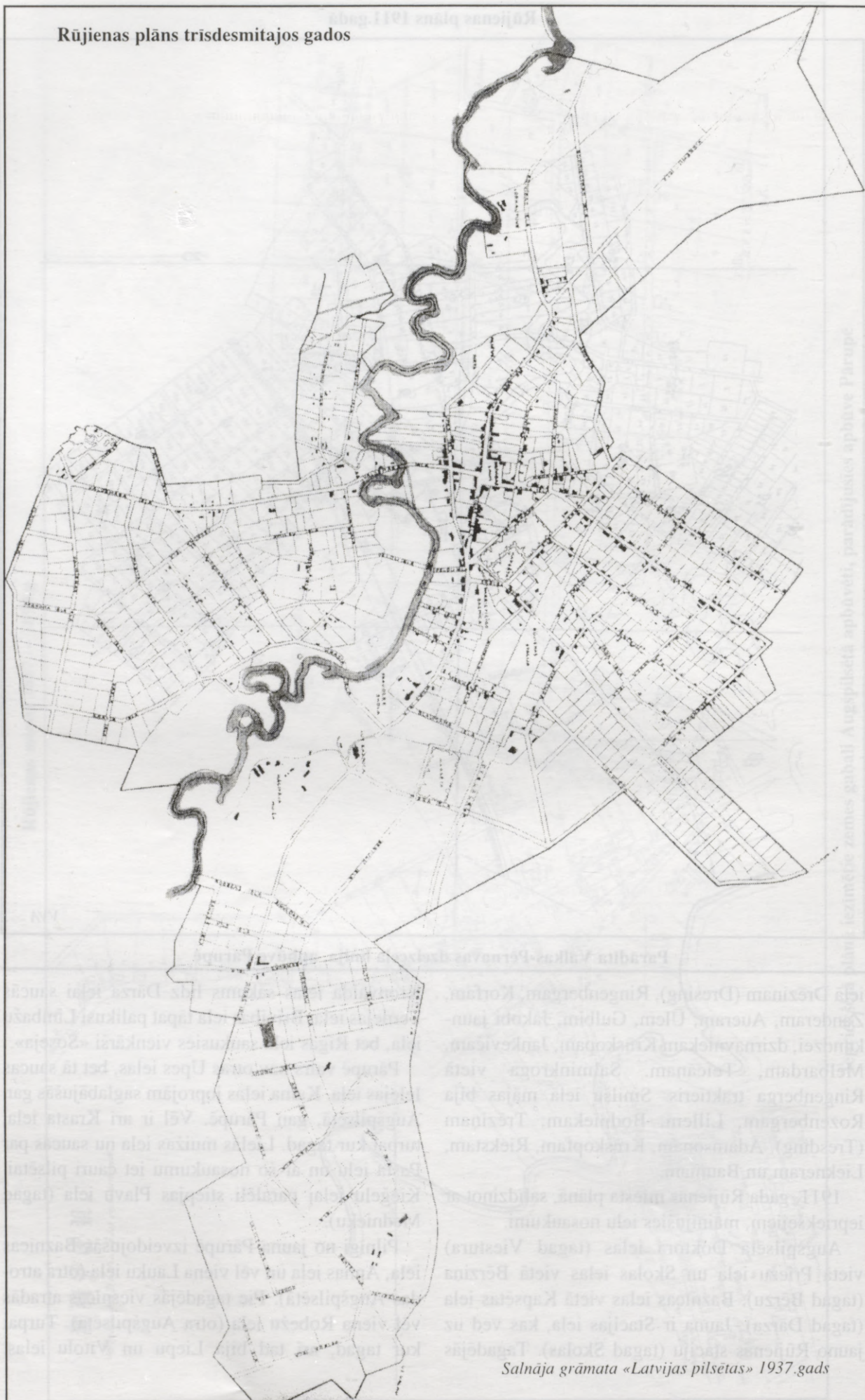
Augšpilsētā Doktora ielas (tagad Viestura) vietā Priēžu iela un Skolas ielas vietā Bērziņa (tagad Bērzu). Baznīcas ielas vietā Kapsētas iela (tagad Dārza). Jauna ir Stacijas iela, kas ved uz jauno Rūjienas staciju (tagad Skolas). Tagadējās

Kronvalda ielas sākums līdz Dārza ielai saucās Ternejas iela. Brīvības iela tāpat palikusi Limbažu iela, bet Rīgas iela saucies vienkārši «Šoseja».

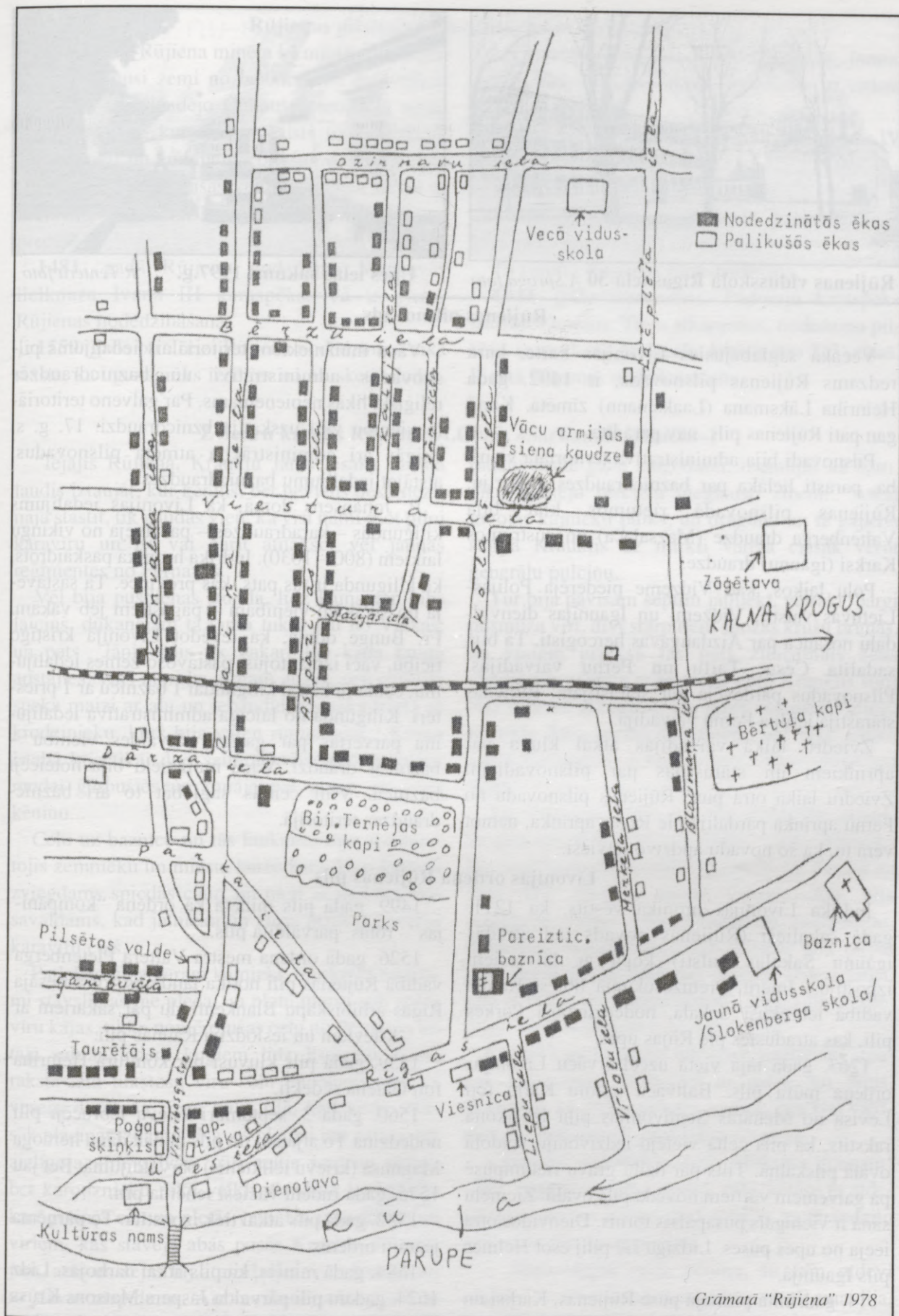
Pārūpē vairs nav otras Upes ielas, bet tā saucas Ielejas iela. Kalna ielas joprojām saglabājušās gan Augšpilsētā, gan Pārūpē. Vēl ir arī Krasta iela, turpat kur tagad. Lielās muižas iela nu saucas par Pasta ielu un ar šo nosaukumu iet cauri pilsētai. Kieģeļu ielai paralēli stiepjas Pļavu iela (tagad Mednieku).

Pilnīgi no jauna Pārūpē izveidojušās Baznīcas iela, Annas iela un vēl viena Lauku iela (otra atrodas Augšpilsētā). Pie tagadējās viesnīcas atradās vēl viena Robežu iela (otra Augšpilsētā). Turpat kur tagad, arī tad bija Liepu un Vītolu ielas.

Rūjienas plāns trīsdesmitajos gados

Salnāja grāmata «Latvijas pilsētas» 1937.gads

1944. gada septembrī nodegušās Rūjienas mājas (vairāk par 200)

Tagadējā Merķeļa iela saucās par Skolas ielu. Gar tagadējām Patērētāju biedrības noliktavām gāja Kestera iela, bet tagadējās Viesturā ielas gals

saucās Lauku iela - jau trešā! Pilnīgi neapbūvēts vēl bija Kalnakroga rajons, kas izveidojās tikai Latvijas brīvvalsts laikā.

Rūjienas vidusskola Rīgas ielā 30 A.Sproģa foto

Upes ielas sākums 1997.g. R.Tentera foto

Rūjienas pilsnovads

Vecākā saglabājusies Livonijas karte, kurā redzams Rūjienas pilsnovads, ir 1492. gada Heinriha Lāksmāna (Laaksmann) zīmēta. Kartē gan pati Rūjienas pils nav parādīta.

Pilsnovadi bija administratīva teritoriāla vienība, parasti lielāka par baznīc draudzes teritoriju. Rūjienas pilsnovadā rietumos klāt bija Valtenberga draudze (Mazsalaca) un austrumos Karksi (igaunu) draudze.

Poļu laikos, kad Vidzeme piederēja Polijas-Lietuvas valstij, Vidzemi un Igaunijas dienviddaļu nosauca par Aizdaugavas hercogisti. Tā bija sadalīta Cēsu, Tartu un Pernu vaivadijās. Pilsnovadus pārdēvēja par stārstijām. Rūjienas stārstija ietilpa Pernu vaivadijā.

Zviedru laikā vaivadijas atkal kļuva par apriņķiem un stārstijas par pilsnovadiem. Zviedru laika otrā pusē Rūjienas pilsnovadu no Pernu apriņķa pārdalīja pie Rīgas apriņķa, ņemot vērā to, ka šo novadu apdzīvo latvieši.

Livonijas ordeņa Rūjienas pils

Indriķa Livonijas hronikā vēstīts, ka 1211. gadā sakalieši (Rūjienas novads tad atradās igauņu Sakalas valstī) kopā ar latviešiem izpostījuši Imeru. Pretuzbrukumā lībieši Kaupo vadībā iebrukuši Sakalā, nodedzinājuši Purkes pili, kas atradusies pie Rūjas upes.

1263. gadā tajā vietā uzcelta vācu Livonijas ordeņa mūra pils. Baltvācu autora Kārļa fon Levisa no Menāras Senlivonijas pilu leksikonā rakstīts, ka pils celta vietējo iedzīvotāju veidotā ovālā pilskalnā. Tilts pār dziļu gravu rietumpusē pa galveniem vārtiem noveda pils ovālā. Ziemeļu sūrā ir vienīgais pusapaļais tornis. Dienvidos otra ieeja no upes puses. Līdzīga šai pilij esot Helmes pils Igaunijā.

14. gadsimta pirmajā pusē Rūjienas, Karksi un Helmes pilīm bijis kopējs fogts.

1414. gadā Rūjienas pili min Rēveles (Tallinas) domnieks Dītrihs Torks.

1481. gadā pili nopostīja Ivana Briesmīgā vectēvs Ivans III.

Vācu muižniekiem teritoriālais iedalījums pilsnovados administratīvi un baznīc draudzēs reliģiski likās nepieņemams. Par galveno teritoriālo vienību viņi uzskatīja baznīc draudzi. 17. g. s. beigās arī administrācija atmeta pilsnovadus, atstājot iedalījumu baznīc draudzēs.

P. Johansens domā, ka Livonijas iedalījums kiligundās – karadraudzēs – pastāvēja no vikingu laikiem (800 – 1030). Indriķa hronikā paskaidrots, ka kiligunda ir tas pats, kas province. Tā sastāvēja no sīkākām vienībām – pagastiem jeb vakām. Fr. Bunge domā, ka ievēdot Livonijā kristīgo ticību, vāci izmantojuši pastāvošo zemes iedalījumu, celdami katrai kiligundai 1 baznīcu ar 1 priesteri. Kiligunda no laicīga administratīva iedalījuma pārvērtās par garīgu pārvaldes vienību – baznīcas draudzi. Vācu muižnieki bija noteicēji baznīcā. Viņi centās saglabāt to arī baznīc draudzes teritorijā.

1499. gadā pils minēta kā ordeņa “kompānijas” – rotas pārvaldīta pils.

1526. gadā ordeņa mestra Valtera Pletenberga vadībā Rūjienas pili notika landtāgs, kurā tiesāja Rīgas arhibīskapu Blankenfeldu par sakariem ar krieviem un ieslodzīja Raunas pili.

1559. gadā pils kļuvis par komtura Heinriha fon Galena sēdekli.

1560. gada 3. septembrī krievu iebrucēji pili nodedzina. To atjauno un pils nonāk dāņu hercoga Magnusa (krievu ieliktenis) pārvaldījumā. Bet jau 1575. gada rudenī vācieši ieņēma pili.

1582. gadā pils atkal tiek izpostīta. To pārnēma jezuītu ordenis.

1584. gadā minēts, ka pils atkal darbojas. Līdz 1624. gadam pili pārvalda Jaspers Matsons Krūss un viņa mantinieki. Vēlāk pārgājusi valsts īpašumā.

1704. gadā Lielā Ziemeļu karā Pētera Lielā karapulki pili nopostīja. Tā vairs netika atjaunota.

Rūjienas pilsēta un tās piecas nodedzināšanas

1461. gadā Rūjiena minēta kā miests. Vecā pilsēta aizņēmusi zemi no baznīcas uz dienvidiem gar Rūju un tagadējo Cūkaušpurīnu, kas senāk bijis ezers, no kura ūdens laists uz pili. Starp Kalnakrogu un Induliem bijušas ordeņa kungu mājas, kurās dzīvojušas viņu nelaulātās sievas ar bērniem, jo ordeņa bruņiniekiem bijis aizliegts precēties.

1481. gadā Rūjienu nodedzina Maskavas lielknaza Ivana III karaspēks. Tā ir pirmā Rūjienas nodedzināšana.

1559. gadā otro reizi Rūjienu nodedzina. Teika stāsta, ka ugunsgrēks izcēlies no musketes lodes.

Kāds kareivis šāvis balodi, kas sēdējis uz jumta. Nams aizdedzies, un uguns izpletusies uz citiem namiem.

1560. gads. 3. sept Rūjienu nodedzina Ivana IV Briesmīgā karaspēks.

Tā ir trešā nodedzināšana.

1704. gads. Lielais Ziemeļu karš. Pētera I karaspēks noposta pili un pilsētu.

Tā ceturtā Rūjienas nodedzināšana.

1944. gada septembris. Padomju karaspēks padzen vāciešus. Tiem atkāpjoties, nodedzina pilsētu, saspridzina dzelzceļu. Iznīcinātas 223 mājas. Piektā Rūjienas nodedzināšana.

Zviedru karalis Rūjienā (A. Grīns «Sarkanais jātnieks»)

“Tejājis Rūjienā, Kraukļu Jānis iesāka miesta laudis iztaujāt, kur kēniņš, bet neviens nekā nezina stāstīt, tik gaudās vien, ka visi nami esot pilni karavīru un rīt vai parīt atnāksot vēl jaunas reģimentes no Pērnavas.

Vēl bija pusdienas stunda, līdz launagam labs laiciņš, dūkanajam tā tarba tukša jau no Valkas, un pats Jānis ēdis tik vakar. Pie kāda kroga apstājies, viņš nopirka zirgam auzas, sev pasūtīja speka maizi ar alu un iebauidams sāka triekt ar krodzinieku, kurš bija varen runīgs vīrs... Kroga istabā bija tikai divi saimniektēvi, pa rūjieniešu modei gērbušies un runāja par jauno un veco kēniņu...

Ceļu uz baznīcu un tās laukumu bija aizsprotojīši zemnieku un miesta laužu bars, kam kumelš zviegdams spiedās cauri un tikai ar mokām bija savaldāms, kad jātnieka un zirga priekšā pavērās karavīru ceļš.

Patlaban gāja garām kājnieki, musketes turēdami stāvslietas pie pleca, un platu marša soli spēra vīru kājas, tikko nomērojušas ceļu no Pērnavas un tajā sabraukušiem kuģiem līdz Rūjienai. Cietā rakstā ietu tūkstošu vīru soļu dunējums bija kā veseru dimdoņa siena laika rītā, kad visās sētās sāk placināt izkaptis. Nāves plaujai jau gatavi, tur aizlīgoja vīru galvām pāri celtie šautēnu stobri, bet karodzinieku roku veikli plandītie kompāniju karogi tinās ciet un pletās valā. Un jaunekliem un vīriem, kas stāvēja abās pusēs Kraukļa dūkanajam, acīs un sejās bij atmirdzējis veco karogu un to slavas atspīdums. Aiz musketieru bataljoniem jāja vieglos rīkšos Velinga dragūni, ar sakšiem un leišiem pavasarī un vasarā jau kautīņos tikušie stipri somu vīri vilkādas cepurēs un garos – pāri ceļgaliem – zābakos, stūrainām sejām, platiem pleciem un gariem zobeniem, kuru asmeni,

rudens saulē gaiši zaigodami, izskatījās kā balti, nikno cirtēju pleciem pieglauti zibeni... Atkal tuvojās kājnieku pulks, un dragūnu un tā gājiena starpā Krauklis uz mirkli varēja ciešāk vērot generālu pulciņu.

Tur bija pavisam septiņi jātnieki, vairāki bargi pusmūža vīri, divi starp tiem spožās krūšu bruņās, un visiem priekšā tas pats zilacainais zēns vienkāršos zaldāta svārkos, ar kuru Krauklis šorīt bija saticies aiz miesta un mijis cepurēm. Patiesi, Kraukļu Jāņa melnā trejstūrene vēl bija zēnam galvā, bet zem tās it kā cita seja, citādi ziņošs acu skats.

Tik tēraudains mirdzums tagad bija šais skatos, ka Kraukļu Jānim rokas pašas no sevis salikās kā lūgšanai ap nost noņemto cepuri, kuras devējā nu viņš bija pazinis jauno kēniņu... Jau bija aizgājušas garām visas musketieru kompānijas, dārdēdami brauca lielgabali; parāde bija turpat galā, bet Kraukļu Jānis vēl arvienu sēdēja zirgā, salicis rokas ap kēniņa atstāto cepuri un nespēdams vērst skatus nost no viņa sejas.

Kēniņš kaut ko sacīja tuklajam, pagriezies atpakaļ, tad pamāja Krauklim ar galvu, un Jānis, atcerējies, ka atjājis ar kara vēstīm, jāja klāt valdniekam, nokāpdams tā priekšā no zirga.

– Draugs, dod šurp to savu Alūksnes grāmatu! – bet, neatplēsis Tilka vēstuli valā, kēniņš to atdeva tuklajam, un Jānim atkal izlikās, ka tēraudzilo acu skats tam spiežas cauri.

– Nepazīdams sava kēniņa, tu tam atdevi cepuri, – valdnieks teica, un lūpas viegli smaidīja, bet skatos dega tas pats draudzīgais un cietais zilums. – Ko atdotu tu tagad viņam, to pazinis?

– Savu galvu, kungs un kēniņ, – Krauklis atteica, noliekdamies jo zemu valdnieka sedlu kāpšla priekšā.

Rīgas ielas mājas pirms pēdējā kara un tagad

Ielas labā puse

Berklunda māja 1912. gads (Rīgas 2)

Rūjenes miesta sākums, kā tas redzams 1816. gada kartē, bija tagadējā Upes iela, uz kuras atradās pirmās 4 miesta mājas. Pirmā ēka tagadējā Rīgas ielā bija Cepla krogs Raina un Rīgas ielas stūrī, 1944. gadā nodedzināts.

1840. gada kartē jau redzami iedalīti 5 apbūves gabali uz Ternejas muižas zemēm - sākums tagadējai Rīgas ielai. 1860. gada kartē šie apbūves gabali apbūvēti. Tur, kur tagad aptieka, Kārlim Titjenam (Carl Tietjen) uzceltas 2 ēkas. Tur, kur tagad I. Lāces mājas, ēka Johanam Brempelem. Ielas pretējā pusē apbūvēti 2 gruntsgabali - Kārlim Lofrencam. Tur, kur tagad veikals Vilnis un Pauze, atradās zemesgabals Tonnis Schilling (vai tik nebija Tenis Šilins?).

19. gadsimtena beigās tagadējā Rīgas iela vairs nav vienkārši ceļš uz baznīcu, kā tas bija vecajās kartēs, bet Tirdzniecības iela (Kaufstrasse).

Pēc Latvijas brīvvalsts nodibināšanas divdesmito gadu sākumā ap to pašu laiku, kad Rūjiena iegūst pilsētas statusu, rodas arī Rīgas ielas nosaukums (Limbažu ielas vietā). Pazuduši tādi zemesgabalu īpašnieki kā Brempelis, Šillings, Lofrencs u.c. Viņu vietā mājīpašnieki ir Danči, Gaili, Muzikanti, Alksni u. tml. Apbūve virzās uz baznīcas pusi.

1939. gadā atkal notiek īpašnieku maiņa vairākām Rīgas ielas mājām. Uz Vācijas repatriējas Milleri, Johanson, Berici, Šmiti, Joni. Mājas pāriet Latvijas Kredītbankas īpašumā.

1941. - 1944. g. atkal notiek māju īpašnieku maiņas. Ebrejus Rozes (Nr.4) nošauj, Papēžus izved, Mejeri, Irbe emigrē uz ārzemēm, vēl citi krīt karā.

1944. gada septembrī, vāciešiem atkāpjoties, nodedzina 15 mājas Rīgas ielā. Palikušās, ienākot krieviem, nacionalizē.

Pēckara periodā nodegušo vietā uzceltas 6 jaunas (Nr. 2; 16; 17; 19; 22; 30) un daļēji atjaunota

pareizticīgo baznīca, kurā ierīkota mehāniskā darbnīca.

Sešdesmito gadu sākumā, reizē ar likuma iztaisošanu pie baznīcas, ielu noasfaltē. Līdz tam bija apalo akmens bruģis. Septiņdesmitajos gados, iekārtojot telefona kabelus, ierokot kanalizācijas un ūdens vadus, ielu vairākkārt uzrok. Astoņdesmito gadu beigās ielu kārtīgi noasfaltē.

Kopš 1991. gada - Latvijas neatkarības atjaunošanas, atkal notiek namīpašnieku maiņa.

Īpašumus atgūst bijušie īpašnieki un viņu mantinieki. Process turpinās.

Nr.2 Miller māja, 1944. g. nodegusi. Celta 1901. g. Pārbūvēta 1937. g. 1939. gadā Milleri repatriējās uz Vāciju. Pirms kara šajā mājā atradās Ābola konfekšu veikals, Kalniņa (pirms tam - Millera) maiznīca, dzērienu veikals ar pārdevēju Zītānu, Rozenšteina apavu veikals. (Vācu laikā šos ebrejus nošāva). K. Bodnieka manufaktūras preču tirgotava (1935.g.). M. Grimma koloniālpreču veikals (1935.gadā). Pēc kara ēku par jaunu uzcēla Patērētāju biedrība. Sākumā tur atradās universālveikals ar apavu un apģērbu nodaļām, tagad - pārtikas veikals. 2. stāvā pat. b. bas grāmatvedība un kantoris.

Nr. 4 Johansona māja. 1944. gadā nodegusi. Tagad tajā vietā skvērs. 1936. gadā Johansons māju pircis no Rozēm un citiem ebrejiem. Trīsdesmito gadu sākumā māja nodegusi un Rozes pārcēlušies uz Broļa māju. Johansonu jauncelto māju pārdevuši Kredītbankai un repatriējušies. Johansona mājā atradās Putniņa apavu veikals, Bergina pārtikas veikals, Hiršsona skārdniekdarbnīca (klempneris). M. Rozes gatavu un negatavu drēbju tirgotava (1935.g.) Vācu laikā ebrejus Hiršsonus nošāva. Mikelsona - Dravas grāmatu veikals. Tā kā Rūjienā bija daudz Mikelsonu, tad lai atšķirtu, katram bija sava piebilde: maizes, jumta, melnais, mākslinieks un šis bija grāmatu Mikelsons.

Nr.6 Danča māja. Pārbūvēta. 1938. gadā Eduards Dancis par Ls 665 nopircis no Zemkopības min. Īpašums sastāvējis no vienstāva mūra dzīvojamās mājas ar jumta izbūvēm, dzīvojamās - saimniecības ēkas, kioska, 1911. gadā celtas noliktavas. Uz vecās dzīvojamās mājas pamatiem piecdesmitajos gados uzcelta divstāvu dzīvojamā

Danča māja (Nr.6) 1930.gads

ēka. Danča mājā pirms kara atradās Eglīša koloniālpreču veikals, Uzāra maiznīca (bekereja), kooperatīva Agronoms lauksaimniecības piederumu veikals (minerālmēsli, kodnes, lauks. inventārs), Brediša grāmatu un rakstāmlietu veikals, Sebeža pārtikas veikals, Brambata dzērienu veikals. Kioskā Breicis tirgojās ar desām u.c. pārtikas precēm. 1945. gadā, ienākot krieviem, māju izlietoja kā labības sabērtuvi.

Nr. 8 Meijermāja. Dzīvojamās mājas Rīgas un Upes ielas stūrī saglabājušās, citas nojauktas. 1926. gadā Kārlis Rihards Meijers nopirka no Zemkopības ministrijas gruntsgabalu ar visām mājām. Pirms kara tur atradās paša Meijera noliktavas vairumtirdzniecībai, Bietaga kurpju veikals, A. Rozenšteina apavu un ādu tirgotava (1935.g.) Kalniņa zirglietu un mīksto mēbeļu darbnīca, Laura (skolotājas Lidijas Gailis vecāki) skārnis, Antona (vēlāk vijolu meistars) mehāniskā darbnīca, Karlsona pulksteņdarbnīca. Tagad uz šī gruntsgabala ar Nr. 6a Vilnis Mednis uzcēla savu tirgotavu (pēc arhitektes Ineses Fridrihsones projekta) un iekārtoja pārtikas veikalu "Pauze". Blakus mājīnā visu pēckara laiku atradās profilaktiskās dezinfekcijas nodaļa. Tagad šajā mājīnā pēc nelielas pārbūves iekārtots Vilnu individuālais zivju veikals Vilnis. Mājas Rīgas ielā 8 pieprasījusi Meijeru mantiniece Prince Kanādā.

Nr.8.a atradās pirmais privātais pārtikas veikals "Azāids", bet bankrotēja. 1996. g. 17. decembrī šajās telpās atvēra ziedu salonu, piederošu Vilņiem.

Nr. 10 a Jona māja. Piede-

rējusi ārstei Sofijai Nolteinei, precējusies – Jona. 1939. gadā repatriējušies uz Vāciju. Māju atpirkusi Kredītbanka. Ienākot krieviem, nacionalizēta. Jonu mājā atradās dr. Jona un dr. Nolteines privātklinika. (1914. gadā tur atradusies dr. Volfa slimnīca). Tajā bija divas uzgaidāmās un divas pacientu pieņemamās telpas, rentgena kabinets, telpa vecākai māšai, 2 stacionāri ar 4 gultām katrā,

operāciju kabinets, virtuve un ārstu dzīvoklis. Sētas mājā atradās velas brūzis. Bez tam vēl bija pagrabs. Pēc kara mājā iekārtoti dzīvokļi.

Nr. 10 Bondarmāja. Māja piederējusi Olgai Šmits, kura 1939. gadā repatriējusies. Latvijas Kredītbanka māju par Ls 500 no O.Šmitas atpirkusi. Mājā atradās Bondara drēbniekdarbnīca no kā nosaukums. A. Bētaka apavu darbnīca (1935.g.) Konfekšu ražotāja T.Johansona konfekšu veikals (1935. g.). Pēc kara pilsētas īpašums, kurā ierīkoti dzīvokļi.

Nr. 12 Tērvete Bijušās Kristala mājas-veikala vietā 1939. gadā Latvijas valsts akciju sabiedrība Tērvete pēc inženiera K. Hermanovska projekta uzcēla viesnīcu - restorānu. Tagad pēc kapitālā remonta tur darbojas zviedra T. Andersona un Rūjienas pašvaldības kopuzņēmums Tālava.

Nr. 14 Olinmāja, celta 1913. gadā. Pirms kara mājā atradās Olinā drēbniekdarbnīca, fotogrāfa un gleznotāja Kr. Redeckā ateljē, krāsotājs Stirna. Piecdesmitajos gados ēkā atradās Rūjienas rajona komunistiskās partijas komiteja. Pēc rajona

1985.gads

Kreisā pusē Upes, labā pusē A.Alkšņa ielas stūris, 1995.gads

likvidēšanas - Rūjienas poliklinika. 2 gadus Rūjienas Vēstneša redakcija, telpa Politiski represēto klubam un Daugavas vanagiem. Nams denacionalizēts, un to apsaimnieko mantinieki Lapsas. Vito Lapsas grāmatveikals, antikvariāts.

Nr. 16 Šneidermāja, 1944. gadā nodegusi. Rūjienieši māju pazina kā Nāves māju. Īpašnieks Šneiders nācis no Ternejas pagasta mājām Nāves. Pēc citas versijas mājās dzīvojušie vīrieši pāragri miruši. Šneidermājā dzīvoja un strādāja fotogrāfs Bernhards Mūrnieks. Tur apmetās arī ģimnāzijas zīmēšanas skolotājs Jānis Miķelsons, kurš pastāvīgi dzīvoja Valkā. Piecdesmitajos gados nodegušās vietā uzcelta trīsstāvu dzīvojamā māja. Pieprasījis mantinieks Leonīds Reinverts Ogrē.

Nr. 18 Rulla māja. 1944. gadā nodegusi. Dzīvojuši Rulli - Birutas Irbes vecāki. Pieprasījuši B. Irbe.

Nr. 20 Kaparšmita māja. 1944. gadā nodegusi. Mājā atradusies Indriķa Kaparšmita zārku darbnīca. Tagad zemes gabals neapbūvēts.

Nr.22 Brola māja. 1944. gadā nodegusi. Bijusi divstāvu māja, kas piederējusi vecmātei Ievai Brolis. Tagad tajā vietā uzcelta Caunes dzīvojamā māja.

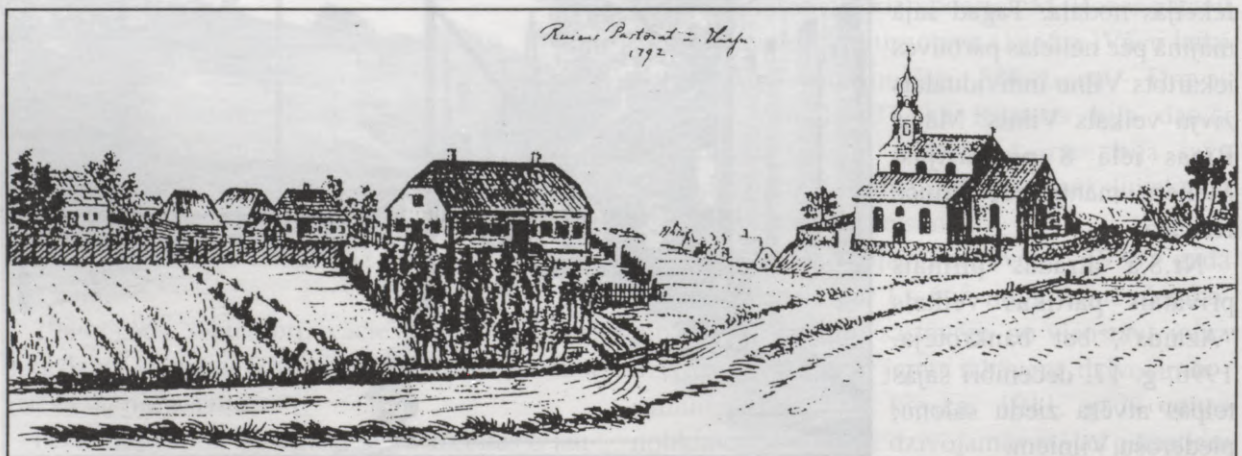
Nr.24 Miķelsonmāja. 1944. gadā nodegusi.

mehāniskā darbnīca. Dzīvoja Bietagi. Pieprasījuši Muzikanta mantinieki.

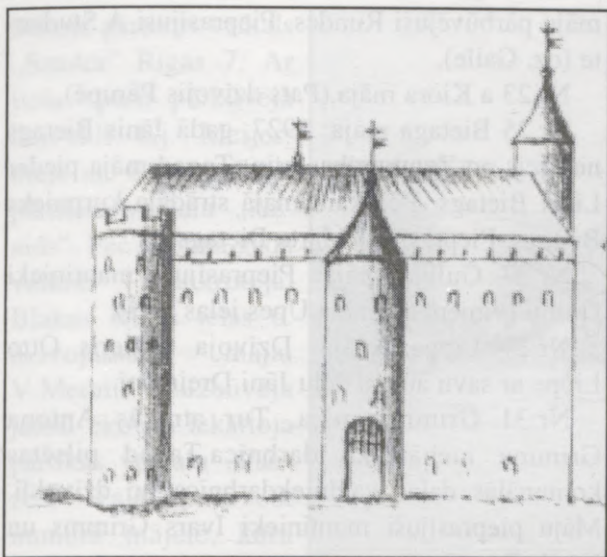
Nr. 30 Draudzes skola. 1944. gadā uzspridzināta. Pirmā skolas ēka šajā vietā pēc Luda Alberinga ziņām celta 1687. gadā. No 1716. gada skolotājs Miķelis Holms (vācietis). Pēc 1736. gada revīzijas datiem skolā 1 istaba, 3 kambari un priekšnamīns. Mācās 24 zēni un 3 meitenes. 1844. gadā uzcel jaunu skolas namu – akmens ēku ar salmu jumtu. 1872. gadā uzcel divstāvu piebūvi. 1933. gadā pēc arhitekta Paula Kundziņa projekta pabeigta Draudzes skolas pārbūve un paplašināšana. Kara laikā vācieši skolā ierīko kara lazareti. 1964. gadā atklāj nopostītās skolas vietā pašreizējo celtni.

Nr.32 Sv. Bērtuļa baznīca. Uzcelta 1263. gadā. Zviedru - poļu kara laikā nopostīta. 1688. gadā atjaunota. 1899. gadā paplašināta. 1974. gadā izdega. 1991. gada jūnijā sākta atjaunot. Tagad darbojas bez torņa un zvana, ar zviedru dāvatām ērgelēm.

Nr.34 mācītājmāja (muiža). Pēc jaunākā iedalījuma šī ēka atrodas Mācītājmuižas ielā. 1944. gadā nodegusi. Pirms kara pie mācītājmājas darbojās neliela dārzniecība, kurā strādāja Šveiceri. 1993. gadā mācītājmuižas zirgu stalli atklāja tur

Mācītājmuiža un Sv.Bērtuļa baznīca 1792.gads, zīmējis Gustavs Bergmanis

Rūjienas baznīca 16.gs., zīm. G.Bergmanis

iekārtoto izstāžu zāli un piemiņas zīmi četrām mācītāju Bergmaņu paaudzēm. Izstāžu nama otrā stāvā pastāvīga gleznotāja Arvīda Straujas gleznu ekspozīcija. Apakšstāva zālē izstādes mainās.

Nr.34 kafejnīca "Jemzītis".

Nr.36 Avotmāja, toreizējais īpašnieks Jānis Avots.

Nr. 38 Balodes māja. Pieder Maigai Balodei.

Nr.40 Veikals "Ievuliči". I.Teteris un R.Lipāne.

Nr. 42 Zariņmāja. Agrāk piederējusi Rūdolfam Fišeram. Tagad Ernestam un Auseklim Zariņiem. Ēkas apakšstāvā pārtikas veikals. Otrajā stāvā – dzīvokli.

Nr. 44 pašvaldības zeme.

Ielas kreisā puse

Nr.1 Cepla krogs (Lipes krogs). 1944. gadā nodedzis. Iespējams, ka vecākā māja Rūjienā. Zviedru laika dokumentos (1681. – 1710.) Cepla krogs atzīmēts kā Ternejas pagasta krogs. L.A. Molina 1791. – 1794. g. izdotajās Vidzemes kartēs ir Cepla krogs. 1816. gada kartē, kad vēl nav Rūjienas, redzams Cepla krogs. Pēc kara tajā vietā ierīkoja paaugstinātu laukumu, kur atradās Leņina piemineklis.

Nr. 3 Vecā aptieka. 1841. g. dibināta Kārļa Tiņjēna aptieka.

1930. gadā Kārlis Bērics nopircis no Helēnas, Klāras un Ernas Tiņjēnām (Tietjen) par Ls 23 160. Tiņjēna aptieka bija viena no senākām Rīgas ielas mājām. Pēc Bērica repatriēšanās Latvijas Kredītbankas īpašums. Visos laikos mājā darbojusies aptieka.

Ielas posms no Tērvetes kalniņa līdz Draudzes skolai pirms 1944.gada nodedzināšanas

Nr. 5 Papēža māja. 1939. gadā J. Papēdis māju nopircis no Cilas Sokolovers par Ls 10 000. Pirms kara tur bijusi skārdniekdarbnīca, tad Cīrules vīriešu frizētava (tagad dzīvo Matvējevi). Rarovska apavu veikals. I. Rebruha skārda un emaljēti trauki (1935.g.). Vācu laikā šos ēbrejus nošāva. R. Mūsiņa pulksten- darbnīca (1935.g.) Brīnuma pulksten- darbnīca. Vēlāk Kauča pulksten- darbnīca, kas nopirka māju centra laukumā un tur pārcēla arī darbnīcu. Tajā vietā ienāca Mūsiņš ar savu pulksten- darbnīcu. Sētas mājas pagrabā darbojās Milna limonādes pildītava. Māja atdota J.Papēža meitai Inārai Lācei. Tur darbojās saldu- mu veikals «Simts».

Nr.7 Reinvertmāja. Piederējusi Augustam Gailītim. Mājā pirms kara bijusi frizētava un Tetera rokdarbu veikals. 2. stāva jumta izbūvē atradusies Reinverta viesnīca. Ieeja un kāpnes uz to, kur tagad ieeja veikalā «Artavs». T. Dreija konditoreja (1935. g.) Pēc kara ēkai uzcelts otrais stāvs. Vairākkārt mainījušies patērētāju biedrības veikali: pārtika, maize, apavi, pirmais bezpārdevēja pārtikas veikals, beidzot dzērienu veikals, tagad «Artava» veikals. Blakus esošo nocenoto preču veikalu pārņēma Sandra Tomsone un iekārtoja individuālo pārtikas veikalu «Sandra» (nedarbojas). Veterinārās aptiekas telpas pārbūvēja SIA «Artavs», iekārtojot pārtikas un dzērienu veikalu. M.Čukura individuālā veterinārā aptieka Remedium darbojas Rīgas 3a. Ēku pieprasījuši mantinieki Armands Reinverts un O. Saulīte.

Nr.9 Broļa māja. Celta 1907. gadā, sētas māja - 1884.g. 1926. gadā nopirkusi Matilda Brolis. Apakšstāvā centra pusē bijis krogs, otrā pusē Mušperta koloniālpreču veikals, Velmes veikals. Vila Šīca frizētava (1935.g.). 2. stāvā viesnīca un sētā iebraucamā vieta.

Nr. 11 Alkšņa māja, arī Retes Danča māja. 1923. gadā par Ls 8000 Jēkabs Alfrēds Dancis

nopircis no Elzas Lindtkes (dz. Alksne). Dancis nācis no Retēm. E.Kalniņa fotodarbnica (1935.g.) Z. Danča konditoreja (1935.g.). Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas iekārtoja pirmo individuālo veikalu ar rūpniecības precēm "Sējējs". Māju pieprasījusi mantiniece Ausma Pāne.

Nr. 13 Kartavmāja. 1934. gadā Berta, Valters, Margote Kartavi nopirkuši no Zemkopības ministrijas. Cara laikā dzīvojis policijas priestavs Voroncovs. Latvijas laikā sētā darbojies velas rullis un spodrgludinātava. Paulis Jānēls Granīta kapa pieminekļu, krustu, tāfelišu u.c. kapu piederumu izgatavošana (1935.g.)

Nr.15 Pareizticīgo baznīca (krievbaznīca). Celta 1847. gadā. 1944. gadā nodegusi. Pēc kara uzlikts jumts un ierīkota rajona Rūpkombināta mehāniskā darbnīca.

Nr.17 Pareizticīgo baznīcas mācītājmāja. 1944. gadā nodegusi. Bijusi gara vienstāva ēka, kurā dzīvojis mācītājs Kārklīns ar meitu Annu - skolotāju. Dzīvojis arī baznīcas pērminderis.

**Pareizticīgo baznīca pirms nodedzināšanas
1944. gadā**

Tagad tajā vietā uzcelta pirmā no bij. SCO dzīvojamām mājām. Pieprasījis Jānis Bokmanis.

Nr. 19 Okša māja. 1944. gadā nodegusi. Celta 1912. gadā. 1927. gadā Jānis Oksis nopircis no Zemkopības min. Pirms kara Vinters nomājis smago automašīnu. Pēc kara uzcelta pagaidu dzīvojamā māja kopā ar saimniecības ēku.

Nr 21 Sviķa māja. 1926. gadā nopirkta no Eduarda Švalbes. Māju nopirkusi Grīnberga. Pieprasījis Roberts Sviķis.

Nr. 23 Gaila māja. 1927. gadā nopircis Jānis Gailis un Kārļa Gaila mantinieki Ida un Ivars. Celta 1925. gadā, saimniecības ēka - 1927. g. Tur atradusies Gaila mehāniskā darbnīca. Pēc kara

māju pārbūvējuši Rundes. Pieprasījusi A.Studente (dz. Gaile).

Nr.23 a Kiora māja.(Pats dzīvojis Pārūpē).

Nr.25 Bietaga māja. 1927. gadā Jānis Bietags nopircis no Zemkopības min. Tagad māja pieder Līzei Bietags. Pēc kara mājā strādāja kurpnieks Bietags. Pieprasījusi Marta Bietags.

Nr.27 Gulbja māja. Pieprasījuši mantinieki Gulbji (viniem arī māja Upes ielas galā).

Nr.29 Lippes māja. Dzīvoja frizieris Otto Lippe ar savu audžu dēlu Jāni Dreimani.

Nr.31 Grimma māja. Tur atradās Antona Grimma mehāniskā darbnīca.Tagad pilsētas komunālās daļas galdniekdarbnīca un dzīvokļi. Māju pieprasījuši mantinieki Ivars Grimms un Kārlis Pontaks.

Nr. 33 Ozolmāja. Celta pēc kara.

Nr. 33a Vilistermāja. Celta pēc kara. Abas mājas atrodas uz pašvaldības zemes gabala, kas skaitījās Blaumaņa ielā.

Nr.35 – 39 Ev. luteriskās baznīcas zeme.

Nr.41 Baložmāja. Kādreizējais īpašnieks Jānis Balodis. Tagad pašvaldības īpašums.

Nr.43 Geistermāja. Piederēja Eduardam Geisteram.

Nr. 45 Bietagmāja. Emmas Bietagas mantinieku īpašums.

Nr. 47 Lamasmāja. Piederēja Elmīnei Lamasei. Tagad māja pieder Hermīnei Kaparšmitei.

Nr. 49 Zariņmāja. Pieprasījis Auseklis Zariņš.

Nr. 51 Kalnakrogs. Celu remontu un būvniecības pārvaldes 9. iecirknis (CRBP-9). Kādu laiku darbojās veikals Tornis un Rūjienas televīzijas studija.

Nr.53

Nr.55 Auniņa māja. Bijušais īpašnieks Jēkabs Auniņš. Māju pieprasījusi Ilga Zitare.

Nr.57. Ādamsonmāja. Bijušais īpašnieks Jēkabs Ādamsons. Tagad Elzas Ādamsones mantinieks Mīcītis.

Nr. 59. Igaļmāja. Piederēja Albertam Igaļim, tagad Vilnim Igaļim.

Nr. 61 un tālāk Induļu zeme. Pieprasījuši Vilnis un Andris Bodnieki.

Trīsdesmitajos gados Rīgas ielā darbojās 25 veikali, 3 restorāni, 3 viesnīcas, 18 dažādas darbnīcas (pulksteņu, mehāniskās, frizieru, zārku, foto u. c.), 2 baznīcas - pareizticīgo un luterticīgo.

Padomju laikā Rīgas ielā atradās 6 veikali, 3 darbnīcas (bij. Krievbaznīcā, Lauktechnikā, melioratoros), mēbeļu cehs Kalnakrogā, baznīca, kas izdega, ēdnīca un viesnīca.

Pēc neatkarības atgūšanas no 1991. gada sākās privāto veikalu veidošanās. Rūjienā pirmais individuālais veikals bija „Sējējs” bij. Alksna mājā.

Sekoja pārtikas veikals „Sandra” Rīgas 7. Ar lielu sparbu pārbūvēja dzīvokli bij. Meijermājā nr. 8 un ierīkoja pārtikas veikalu „Az-aids”. Pēc nepilna gada veikals bankrotēja. Blakus Rīgas ielas 6. dzīvojamai mājai V. Mednis uzbūvēja jaunu ēku un iekārtoja pārtikas veikalu „Pauze”. Tajā pašā 8. numurā mājēlē, kurā padomju laikā atradās dezinfekcijas punkts,

Rīgas ielas kreisā puse ap gadsimta miju

iekārtots zivju produktu veikals „Vilnis”. Bij. Papēža mājā nr.5 ierīkots saldumu veikals „Simts”. Mājā nr. 7 pēc labiekārtošanas ierīkots veikals „Artavs” - viens no bagātākajiem Rūjienas veikaliem. Tajā pašā mājā sētas pusē ir vet. medic. veikals „Remedium”.

Veikals „Sējējs” pārcēlās uz Valdemāra ielu un tajā vietā tagad Autoveikals, Jolkina spēļu zāle.

Bij. Oļiņa mājā V. Lapsas grāmatu salons.

Kalnakrogā jauns pārtikas veikals „Ievulīči”.

Bijušajā krogus ēkā paspēja nobankrotēt veikals „Tornis”.

Lauktechnikas ēdnīcas mājā tagad darbojas D. Čākura privātā maizes ceptuve. Pašu lauktehniku privatizējusi SIA „Agroserviss”, ierīkojot lielu veikalu ar nepieciešamo zemniekiem, mājai, saimniecībai. Vienā no Agroservisa mājām Z/S “Tīrumkalni 1” ierīkota vieglo automašīnu darbnīca un auto detaļu veikals. Pretī bij. PMK vietā uzņēmums „Arājs B”. Knapi „garu velk” bij. Mēbeļu cehs.

Novada muižas

Jānis Landrāts

Vārds «muiža» cēlies vai nu no lībiešu vārda «muiž» vai igauņu «moiz», kas nozīmē kungu sēta pretstatā zemnieku mājām. Sākumā muižas dibināja tikai klosteri un vācu ordenbrāļi pie savām pilīm. Par muižas centru uzskata vietu, kur savāca, uzglabāja un arī samala zemnieku savesto desmito tiesu. Tāpēc dažviet rakstos atrod tiecienu: muižas jeb dzirnavas.

Ziņas par muižām atrod, tikai sākot ar 1339. gadu. Viena no novada (un arī Latvijas) vecākām muižām, par kuru saglabājušās rakstītas ziņas, uzskatāma Tediņu muiža - Rujenbek, Hoff Ruyenbekh, Ruinbach, Rujenbach, dib. 1392. g.

Tiesiskā ziņā Vidzemes muižas iedalīja:

- 1) kroņa (valsts, arī publiskās) - Ternejas un Juratas.
- 2) brunniecības, pilsētu korporācijas un iestāžu muižas.
- 3) mācītājmuižas- Rūjienas mācītājmuiža (pastorāts).
- 4) muižu zemes gabali.
- 5) kungu jeb bruninieku muižas - visas pārējās novada muižas.

Muižu zemju robežas sākotnēji bija arī pagastu (senākos rakstos – valstu) robežas. Vēlāk vienā pagastā apvienojās vairākas muižas.

1686. gada Lielvidzemes kartē (E. Dunsdorfs) Rūjienas baznīc draudzē bija sekojošas muižas: 1) Arakste, 2) Dīķeri, 3) Endzele, 4) Eriņi, 5) Idus, 6) Jeri, 7) Kirbēni, 8) Koni, 9) Lode, 10) Mācītājmuiža, 11) Moisakila, 12) Nauksēni, 13) Nurmi, 14) Oleri, 15) Paipusi, 16) Plāteri, 17) Rūjienas Lielā, 18) Stillas, 19) Streidas, 20) Šāde, 21) Tēcēni, 22) Tediņi, 23) Terneja, 24) Unguriņi, 25)Valtenberģi 26) Virķēni.

1880. gadā Rūjienas baznīcas draudzes sadalīšanas protokolā nosauktas sekojošas muižas: Dienviddraudzē 1) Sēļu, 2) Rūjienas Lielā, 3) Jeru, 4) Endzeles, 5) Oleru, 6) Paipusa, 7) Nurmu, 8) Nauksēnu, 9) Tediņu, 10) Eriņu, 11) Juratas, 12) Tēcēnu; Ziemeļdraudzē 13) Ternejas, 14) Kōnu, 15) Dīķeru, 16) Lodes, 17) Arakstes, 18) Moisakilas, 19) Ķirbēnu, 20) Ipiķu, 21) Valtenberģu (Mazsalacas), 22) Idus, 23) Mācītājmuiža, 24) Virķēnu.

1881. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo sarakstu,

pazudušas Šādes, Stillas, Streides muižas, bet klāt nākušas Juratas un Sēļu muižas.

Tā kā Mazsalacas, kā E. Dunsdorfs dēvē - Valberģu (Salisburg) – baznīca kļuva par patstāvīgu draudzi, tad no Rūjienas draudzes atdalījās Sēļu, Valtenberģu muižas. Savukārt Moisakila nonāca Igaunijā (no 1922. g.).

1920. gadā Valsts zemes fondā ieskaitāmo novada muižu sarakstā bija palikušas sekojošas muižas: 1) Arakstes, 2) Dīķeru, 3) Endzeles, 4) Eriņu, 5) Ipiķu, 6) Jeru, 7) Koņu, 8) Lodes, 9) Nauksēnu, 10) Nurmu, 11) Oleru, 12) Paipusa, 13) Rūjienas Lielā, 14) Rūjienas mācītāja, 15) Tediņu, 16) Virķēnu.

Arakstes muiža

Novada ziemeļu daļā, kur pārsvarā bija meži ar nelielām tīrumu, pļavu un ganību platībām, bet maz iedzīvotājiem, 15. g. s. kāds Stakelbergs dibinājis muižu, kuru pazīstam kā Araksti. Tai bija arī citi nosaukumi: Arras, Araksti, Heriesmoise, Herkelshoff. Novadpētnieks Augusts Melnalksnis raksta, ka «araks» nozīmē reti apdzīvots, jo 11. g. s. beigās un 12. g. s. sākumā novada ziemeļu daļā starp igauņu Sakalas zemi un Latviešu Tālavu pēc nemitīgām sadursmēm novads bijis galīgi izkauts un apaudzis ar lielu mežu. Sākumā muiža piederējusi ordeņa Rūjienas pilij. Muižas centrs veidojies vietā, kur Krūminupīte, satekot ar Veserupīti, ir sākums Silupītei - Rūjas labai pietekai.

Bij. Arakstes muižas klēts (1998.g.)

Poļu laikos (1562.g.) muižu pārņēma lietuviešu ministrs Nikolajs Radzivils un nodeva to lietošanā Fellinam Albrehtam fon Bredenbaham. No viņa muižu mantoja Stakelberģi, kuru divas paaudzes Arakstē dzīvoja. 1638. gadā muižas īpašnieks ir Karls Stakelbergs. Tās lielums 3,25 arkli. Stakelberģi muižu pārdeva rotmīstram Reinholdam fon Lode. Zviedru laikos muiža nav reducēta. Mantinieks asesors Reinholds Johans fon Rozenkampfs 1767.gadā muižu pārdeva baronam Eberhardam Gustavam Possem. No viņa muižu mantoja 1794. gadā brāļadēls Gustavs Posse, bet jau 1795. gadā to pārdeva landrātam Karlam Gus-

tavam fon Anrepam. No viņa 1802.gadā mantojumā muižu ieguva leitnants Bernhards Henrihs fon Striks. Viņa laikā (1820.g.) muižas lielums bija 8,13 arkli. Tur dzīvoja 245 vīrieši un 253 sievietes. Striku ģimene muižu pārvaldīja 5 paaudzēs. 1915. gadā mantojums piederēja landrātam Harijam fon Strikam. 1922. gadā muižu atsavināja Harijam, Horstam, Hertam un Arendam Strikiem. Muižas platība tad bija 702 ha. To sadalīja 38 jaunsaimniecībās.

1944. gadā muižas kungu namu vācieši atkāpjoties aizdedzināja. Kolhoza laikā to atjaunoja un izmantoja klubam ar 200 skatītāju vietām un skatuvi. Te notika lielākie Lodes ciema sarikojumi un sanāksmes. Pēc 1989. gada, kad Lodes centrā sāka darboties jaunais kultūras nams, klubs savu nozīmi zaudēja. Bijušajā muižas pilī vēl mitinās vienīgi Rūjienas patērētāju biedrības veikals. Pils paklauta sagrūšanai.

Dīķeru muiža

15. g. s. izveidota muiža, kas vācu valodā saukta Puderkull (ig. "puder" – putas, "kull" – ciems). Pirmais īpašnieks bijis Henings. Poļu laikos (pēc 1561.g.) muižu valdījis Merčjevskis, kurš to 1592. gadā pārdevis Dīķeram (Duhker). No šī īpašnieka uzvārda varētu būt cēlies muižas latviskais nosaukums – Dīķeru muiža. Tā bija vidēji liela lēņu muiža, ko ordeņa mestrs mēdza piešķirt saviem karakalpiem. Lēni nevarēja mantot. Tādēļ bieži mainījās muižu īpašnieki.

Sākoties zviedru laikiem (1622.g.), Dīķermuižas īpašnieks kļuva Vidzemes muižnieks Johans Dīķers, zviedru armijas kaprālis. Muižu nereducēja. 1690. gadā tā bija 2,75 veco vai 6,5 jauno arklu liela. E. Dunsdorfs uzskaita arī nākamos muižas īpašniekus: 1758. – Kārlis fon Patkuls; 1776. Adams fon Grote; 1804. – Francis fon Oetingens; 1820. – Etastrats fon Oetingens. Muižas lielums 7,88 arkli. Tajā 110 vīrieši un 161 sieviete; 1821. – Hofrats fon Cimermanis; 1835. – Kārlis Petersens; 1840. – Kārlis fon Menzenkampfs.

Bij. Dīķeru muižas kungu māja, tagad Koņu pamatskola (1997.g.)

Menzenkampfu ģimenei piederēja arī kaimiņos esošā Koņu muiža (nepilnus 2 km).

1868. gadā Koņu – Dīķeru muižu īpašnieks Ernests (vai Džems) Menzenkampfs pagastam piešķīris 13 ha no “Apškalnu” mājām skolas celšanai. Tur ar sabiedrības atbalstu uzcēla vienkāršu mūra skolas ēku. Pirmais skolotājs bija kopš 1860. gada strādājošais pagasta katehets Kārlis Cirītis (1842. – 1909.).

1880. gadā Ernests fon Menzenkampfs (1840. – 1887.) no rentes mājām “Siliņiem” Dīķeru skolas vajadzībām nodalīja nelielu zemes gabalu. Uzcelto pagastskolu nosauca muižnieka kundzes vārdā par Dīķeru Marijas I pakāpes pamatskolu. To iesvētīja 1880. gada rudenī. Jaunajā skolā par skolotāju pieņēma Jēkabu Rozenbergu. Skola darbojās līdz 1916. gadam.

Gadsimtu mijā Dīķeru un Koņu muižas savā saimniekošanā pārņēma Maksis fon Menzenkampfs. Viņš Dīķeru muižu pārdeva savai vecākai mātai atraitnei Annai Zolotarjovai. Viņas īpašumā muiža atradās vēl 1920. gadā, kad muižu atsavināja. To sadalīja 36 saimniecībās. Kopplatība bija 598 ha.

1920./21. mācību gada sākumā “Apškalnu” skolas ēka bija kļuvusi par šauru un skola pārcēlās uz Dīķeru muižas kungu namu. Tā saucās Koņu pagasta Ausekļu I pakāpes pamatskola. Skolēnu skaits – 87. Skolas pārzinis Alfrēds Cirītis (1880. – 1954.)

1921. gadā Dīķeru muižā atgriezās bijušā īpašnieka Menzenkampfa ģimene. Pils augšējā stāva 6 istabas izmantoja Menzenkampfi, apakšējā stāva 10 telpās atradās skola.

Skolēnu skaits pārsniedza 100. Tikai 1924. gadā Centrālā zemes ierīcības komisija piešķīra skolai visu bijušo kungu namu. Muižas neatsavinātā centra pēdējā īpašniece M. Zilskis dzīvoja skolai blakus esošā namā. Viņas galvenā nodarbošanās bija parka celiņu un Dīķeru kapsētas kopšana. 1939. gada rudenī M. Zilskis aizbrauca uz Vāciju. Dīķeru baronu kapsēta padomju laikos tika izpostīta.

Dīķeru muižas kungu namā joprojām atrodas Koņu pamatskola. 1984. gada 19. februārī ugunsgrēks nopostīja skolas dienvidu galu. 1989. gadā to atjaunoja, bet ne vairs vecajā izskatā. Makša fon Menzenkampfa dēls Ernests 1943. gadā izdeva grāmatu “Menschen und Schicksale aus dem alten Livland”. Tās fragmentus Laimoņa

Liepnieka tulkojumā 1995. gadā varēja lasīt rajona laikrakstā “Liesma”. Autors pats bērnišu pavadījis Koņos un tadēļ labi pārzin Koņu un Dīķeru puses notikumus un cilvēkus.

Endzeles muiža

Vācu nosaukums Henselshoff, Hensels Guth, Sudna - Ruj. 1560. gadā muižas vietā bijis neliels ciems, kur Blanks nodibinājis muižu. Poļu laikos to valda Kunkerjans (Kuncherjan), vēlāk – Kotlics (Kothlitz), saukts Henzels (Hensel). 1622. gadā – Mihels Engelharts. 1638. gadā Mihels Engelharts - 2,13 arkli zemes.

1690. gadā muiža reducēta (4,13 jaunie arkli). 1840. gadā muiža restitūēta Engelhartu dzimtai. 1820. – 40. g. 4,63 arkli, Kārlis fon Krīdeners 1880. gadā uzceļ Endzeles muižas kungu namu, kas lepojās ar torni un dažādiem fasādes rotājumiem, pat uz konsolēm novietotām skulptūrām. Celtnē gotiskie motīvi bija pakārtoti ķieģeļu faktūras, mūrējuma un lielo plakņu estētikai.

Muižas ēka ar vairākiem pārveidojumiem saglabājusies līdz mūsu dienām.

Endzeles muiža ar Silandžas un Auziņas pusmuižām sadalīta 44 vienībās (no tām 6 bija rentes mājas) kopplatībā 736 ha. No 1922. gada muižas ēkā atradās Jeru 6 kl. pamatskola un izglītības biedrība “Stars”, ko vadīja Voldemārs Aparjods. Skolā mācījās 75 skolnieki ar 3 skolotājiem. Kopā ar Oleru I pakāpes pamatskolu nodibināja Jeru - Oleru mazpulku. Tagad skolā mācās 144 skolnieki. Skolas telpas ar katru gadu atjauno un paplašina. Par Endzeles muižas ēkas saglabāšanu un labiekārtošanu rūpējas Jeru skolas direktors Modris Kalniņš. Apkārt vecajai muižai atrodas skaists parks, ko rūpīgi kopj.

Bij. Endzeles muižas kungu māja, tagad Jeru pamatskola (1997.g.)

Endzeles muižai bijušas rentes mājas: Runcēni, Temekas, Vagalis, Auziņas, Balgalvis, Gudancis, Kaiba, Mučmuiža, Oleri, Mežiņi, Kraukliši.

1638. gadā Oleru muižas īpašums pievienots Endzeles muižai.

Silandža - baronu laikā bijis Endzeles muižai piederošs krogs. Stāsta, ka krodzinieks bijis vārdā Andžs un krogs atradies netālu no lielā Jencu sila, tāpēc mājas vārds Silandža.

Stilla – Stillenhoff – muiža ar 5 zemnieku sētām. Bijusi Endzeles pusmuiža ar 200 pūrvieta aramzemes. Senāk pie minētās vietas bijis arī krogs. Endzelsbirzis - lapu koku mežiņš 1 km uz D no bijušās Endzeles muižas. Tagad tur tīrumi.

Muižsegles – egļu mežs uz rītiem netālu no bijušās Endzeles muižas.

Utpabrika – 2 bijušās Endzeles muižas kalpu un graudnieku mājas uz ZA no Endz. mž.

Kunndiķis – liels diķis pie Endzeles Utpabrikas. Diķī dzīvojušas daudz vārdes.

Mūrmāja – bij. Endz. mž. kalpu māja uz rītiem netālu no muižas.

Eglukrogs – Endzeles mž. krogs 0,5 km uz rītiem no muižas, Valmieras lielceļa malā.

Kokstarpa – 1 km garš ceļš, ar ozoliem apstā-

dīts, ved no Valmieras lielceļa uz Endzeles mž.

Lielmātsmežiņš – meža puduris 0,5 km uz Z no Riemas. Minēto vietu meža dēstišanai izraudzījusi Endzeles muižas lielmāte un pati piedalījies dēstišanā.

Vāveres – cara laikā Endzeles muižas skola, kur mācījušies Endzeles muižas apkārtnes bērni.

Endzelsmežiņš – mežiņš uz ZA netālu no Cāzara.

Vietvārdi rakstīti no Emmas Mednes "Vietvārdu klades", 1942. g.

Dzintra Vende

Eriņu muiža

Nepilnus divus kilometrus no Rūjienas centra atrodas bijušā Eriņu muiža. Pēc E. Dunsdorfa ziņām ordeņa laikos muižu nodibinājis Stakelbergs. 1503. gadā to valdījis Pēteris Korfs, bet poļu laikos (pēc 1561.g.) - Markovskis.

Vēsturnieka G. Īvāna Eriņu muižas izpētes materiālos (1985. g.) rakstīts, ka muižu dibinājis 1571. gadā Johans Herings. Viņa dzimtas ģerbonī attēlota silke (vāciski Hering). No šī dzimtas uzvārda latvieši izveidojuši nosaukumu Eriņi.

1599. gadā muiža pieder Georga Fitinghofa atraitnei. 1638. gadā – Kārlim Stakelbergam.

1684.gada zviedru laika Eriņu un Šādes muižas plāns

Zviedru laikā muiža nav reducēta. Tās lielums 3,38 jaunie arkli. Ziņas par Eriņu muižu atrodamas kopā ar Hesses un Šādes muižu nosaukumiem. Pēdējās tagad nav saglabājušās. Hesses muiža izveidojusies no tiem zemes gabaliem, kurus ordeņa mestrs Berends fon Bergs 1479. gadā izlēņoja Klausam Hessem. No viņa uzvārda muižas nosaukums. Visticamāk, ka šī muiža atradās tagadējā Kalnakroga rajonā. Šādes muiža dibināta 1490. gadā. Tā atradusies Rūjas abās pusēs miesta priekšā. Arī šīs muižas nosaukums cēlies no īslaicīga īpašnieka Franča Šādes uzvārda.

1722. gadā landmaršals Vilhelms fon Bergs pārdeva Eriņu muižu kopā ar Šādes muižu par 2700 valsts dālderiem Reinholdam Fridriham fon Taubem.

1745. gadā R. F. fon Taubes dēls Gustavs fon Taube iegūst vairāksolišanā par 2000 valsts dālderiem arī Hesses muižu.

1761. gadā G. fon Taube pārdeva savu īpašumu - visas trīs muižas par 12 000 dālderiem Annai Sofijai Katrīnai fon Haudringai. Pēc 20 gadiem tās nopirka Ādams Heinrihs fon Grote. Grotes ģimenes īpašumā muižas palika līdz 1885. gadam, kad Fridriha fon Grotes meita Izabella fon Stēla tās pārdeva par 92 000 sudraba rubliem Edgaram Armitstedtam (angļu izcelsmes dzimtas pārstāvim, no kuriem viens bija Rīgas pilsētas galva, kurš, dalēji ieliekot savus līdzekļus, uzcēla Pārdaugavā Bērnu klīnisko slimnīcu, par ko liecina plāksne, slimnīcas sienā iemūrēta.) Par Eriņu muižu saglabājušies sekojoši dati.

1825. gadā 18 zemnieku sētas ar 228 cilvēkiem - 98 vīriešiem un 130 sievietēm; 40 zirgi, 80 govslopi.

1840. gadā muiža 4 arklu liela. 326 iedzīvotāji - 151 vīrietis un 175 sievietes.

1888. gadā Rūjienas baznīcas draudze no Eriņu muižas nopirka zemes gabalu kapsētas ierīkošanai.

Edgara Armitsteda īpašumā Eriņu muiža bija līdz 1919. gadam, kad to pārņēma valsts. Jau Armitsteda laikā Eriņos ierīkoja sierotavu. Līdz 1922. gadam pastāvēja Eriņu muižas valsts saimniecība (502 pūrvieta aramzeme un 240 pūrvieta plavas.). 1921. gadā lielāko kustamā inventāra daļu pārņēma Armitsteda pilnvarnieks barons E. Krideners. 1922. gadā muižas centru ar ēkām un 60 ha zemes iznomāja Izglītības ministrijai, bet ar jūnijā parakstītu aktu šī muižas daļa tika nodota Rūjienas ģimnāzijai. No 1922. gada muižas ēkā izvietoja ģimnāzijas vecākās klases. No 1923. gada tur iekārtoja internātu skolniekiem, kas tur darbojās līdz piecdesmitajiem gadiem. Klases 1931. gadā pārcēlās uz jauncelto ģimnāzijas ēku Skolas ielā. Vācu laikā (1942. - 44.

gadam), kad skolā atradās vācu kara hospitālis, Eriņos darbojās ģimnāzija.

1924. gada 18. jūnijā Centrālā zemes ierīcības komiteja iznomāja Rūjienas ģimnāzijai visu Eriņu muižas centru 196, 74 ha platībā. 1939. gadā to samazināja līdz 88 ha. Saimniecībā ražoja t.s. bērnu pienu - augstākā labuma. Atlikušo pienu Eriņu sierotavā, kura bija iznomāta šveicietim Niklausam, pārstrādāja sieros. Saimniecība turēja 26 slaucamās govīs.

Saimniecībai piederēja augļu dārzs ar zemeņu, upeņu stādījumiem, neliela siltumnīca puķu un dārzeņu stādu audzēšanai, kā arī neliela kokskola, rabarberu plantācija.

Bijušās Eriņu muižas parks bija sarīkojumu vieta. Te notika Bērnu svētki, Vanagu salidojumi un Rūjienas novada dziesmu svētki (1935. gada 14. jūlijā). Speciāli celtā estrādē virsdiriģenta Teodora Kalniņa vadībā dziedāja 15 kori ar 500 dziedātājiem.

Parks sastāv no divām daļām: ainavu parka un meža parka. Starp abām daļām atrodas dīķis, ko bij. kolhozs Cīņa iztīrīja, ierīkojot divas salīnas. Parkā auga tādi eksoti kā balzāma un Sibīrijas baltegles, Eiropas un Krievijas lapegles, Sibīrijas ciedru priede, pelēkais riekstkoks, Ungārijas cerīni u. c. kokaugi, kas pēdējos gados strauji iet bojā. Arī izcilais koka būvniecības piemineklis Eriņu pils pēc tam, kad no tā izvācās skolas internāts, pakāpeniski iet bojā. 1971. gadā Eriņu muižas marmora kamīnu pārvietoja uz restaurēto Mežotnes pili.

1985. gadā sāka veikt muižas vēsturisko izpēti un izgatavoja restaurācijas projektu. Pēc kolhoza iziršanas pils sabrukšana strauji turpinās.

Jeru muiža

Geri, vācu Seigenhof, Seiershof, Jerre-moisia Rūjas kreisajā stāvkrastā pretim Rūjienas pilskalnam atrodas Jeru muiža.

1529. gadā ordeņa mestrs Ridigeram Zeieram (Seyer) izlēņoja pusi arkla zemes. Pievienojot vēl citas zemes un laulībā ar Dreiena meitu iegūto Dreyenhof (Dreijenmuižu) nodibināja muižu Mogger ciematā. Tā radās vēlākā Jeru muiža.

Tajos laikos arkls bija zemes vērtības mērs. 13. g. s. 1 arklu liela bija tāda zeme, kuru apstrādāja ar 1 zirgu, 1 spīlarklu un 1 ecēšu. 17. g. s. (zviedru laikos) 1 arklu liela bija tā zeme, kas nodevās un kļaušās deva 60 dālderus gadā. Arkla vērtība arī vēlāk mainījās.

Pirms 1629. gada (1622.?) muižu iegūst nezināmas izcelsmes zviedru armijas majors Hermanis Gordians. 1673. gadā muižas īpašnieks ir Martins Šoulcs (Schoultz). Tad muižas lielums

1,75 vecie, jeb 4 jaunie arkli. Muižu redukcijas laikā tā paliek īpašniekam.

Krievu laikā muižai bijuši sekojoši īpašnieki:

1745. – Jēkabs fon Hanenfelds, Heinrihs fon Levis. 1749. – Anna fon Bergs. 1767. – Bernhards fon Derfeldens. 1793. – majors fon Engelhart. 1798. – majors fon Zivers. 1820. – majors fon Levis (2,75 arkli, 99 vīrieši, 99 sievietes). 1857. – Karoline fon Šterna

1923. gadā muiža atsavināta no tās toreizējā īpašnieka Aksela Roberta dēla Šterna. Tad muižas platība bijusi 1149,9 ha. Tā sadalīta 27 jaunsaimniecībās. Centrs atstāts bijušajam īpašniekam (miris Latvijas laikā, apglabāts Skudrītes kapsētā). Pēdējā muižas centra īpašniece Rita Valdess repatriējusies uz Vāciju 1939. gadā.

Pēc kara muižas kungu namā darbojas Jeru ciema padome, bibliotēka un tautas nams. Daļēji saglabājušies bijušā muižas parka koki Rūjas krastā. Arī tagad tur atrodas Jeru pagasta padome.

Kirbēnu muiža

1639. gadā Rūjienas mācītājs Kleinšmits nopircis no Plātes (Albrecht Plate) pusarkla Plāteru ciema zemes. Piepērkot vēl zemi, nodibinājis muižu - Kirbelshof.

1640. gadā muiža nav reducēta. Tās platība bijusi 1,38 jaunie arkli.

E. Dunsdorfs par nelielo Kirbēnu muižu un tās īpašniekiem sniedz šādas ziņas:

1724. gadā Ceimerns pārdevis muižu Lēvenšternam. 1746.g. – īpašnieks – Benjamins Fišers. 1751. g. – barons Posse. 1764.g. –

Bijušās Eriņu muižas kungu māja (1997.g.)

Kristians Groenebergs. 1793.g. – Vilhelmine Alberlinga. 1800. g. – majors fon Oetingens. 1820. g. – majors fon Oetingens (0,63 arkli, 49 vīrieši, 52 sievietes). 1834. g. – Rihards fon Samson-Himmelstjens. 1835. g. – Landrāts fon Rennenkampfs. 1836. g. – Georgs fon Striks (šajā laikā arī Plāteres muiža ar 9,88 arkliem, 443 vīriešiem un 458 sievietēm pieder G. fon Strikam).

1919. g. sākumā, kad no lieliniekiem bija atbrīvoti Ipiķu, Arakstes, Lodes Koņu, Nauksēnu, Jeru un Ternejas pagasti, Kirbēnos (9. 02.) sapulcējās šo 7 pagastu pārstāvji, izvēlēja Zemes padomi un izsludināja mobilizāciju. Mobilizācijas komitejā darbojās kapteinis Pauksēns no Ipiķiem, virsleitnants Danebergs no Koņiem un Rūjienas ārsts H.Elcbērgs. Mobilizācijas dienā – 26.februārī pieteicās 16 virsnieki un 615 kareivji un instruktori.

1920. gada Valsts Zemes fondā ieskaitīto nekustamo īpašumu sarakstā Nr. 12 (3. 05. 1920.) par muižu zemju atsavināšanu Kirbēnu muiža nav minēta. Tās platība bijusi 234 ha (LKV VII sējums 1932. g.). Latvijas patstāvības laikā Ipiķu pagasts apvienoja cara laika Ipiķu un Kirbēnu muižu iedzīvotājus. 1974.gadā muižas kungu namā mājāja Mazsalacas MRS Kirbēnu mežniecība. 1985. gadā tur atradās Rūjupes mežizstrādes kopmītnes, bet kopš 1990. gada šis nams ir V. Berga ģimenes īpašums.

Bij. Jeru muižas kungu māja, tagad pagasta padome (1997.g.)

Bij.Naukšēnu muižas pils, tagad arodskola (1997.g.)

Naukšēnu muiža

Sešpadsmitā gadsimta vidū Naukšēnu muiža vāciski saucās *Schwartzenbrunn* (Melnā aka) un piederēja *Jostam Firstenbergam*. Livonijas karā (1558. – 1583.) tā tika galīgi nopostīta. Muižu pārcēla vietā, kas piederēja Naukšēnu ciemam. Bijušajai muižai deva vārdu *Metz* (ig.-mežs) un vāciski nosauca *Metzkull*. 1638. gada arklu revīzijas dokumenti ļauj secināt, ka *Metzkull* atradās netālu no *Mārkužu* (*Markut*), *Udzēnu* (*Udhen*) un *Vecēlu* (*Wezell*) mājām. Pastāv versija, ka tur tagad *Ķonu Maskavas* (ig. *must+kav=melnā aka*)

Firstberga atraitne bija Naukšēnu muižas īpašniece līdz 1590. gadam. Pēc tam muižu ieguva *Cēsu* stārasts *Prokops Peņačeks* (*Pienaczek*). Viņš to pārdeva *Belkovskim* (*Bielkowski*). Vēlāk muižu pārvalda *Umestovskis* (*Umiestowski*). *Zviedru* laikā muižu pārņēma un 1630. gadā *zviedru* ķēniņš *Gustavs Ādolfs* par 1000 dālderiem *Naukšēnus* pārdeva pulkvedim *Aleksandram fon Essenam* – vēlākam ģenerālmajoram un landrātam. No viņa *Naukšēnus* manto dēls ģenerāladjutants, tiesu palātas asesors un landrāts *Aleksandrs fon Essens*. Pēc viņa muižas īpašnieki bija vēl divi *Aleksandri fon Esseni*, no

Bij.Nurmu mž. kungu māja, tagad dzīvojamā māja (1997.g.)

kuriem pēdējais – *Tērbatas* pilsētas vecākais, pārdeva *Naukšēnu muižu Rīgas Lielās ģildes* vecākajam *Vilhelmam Grotem* (1698. – 1772.). Līdz *Latvijas agrārreformai* muiža piederēja *Grotu* dzimtai, kas cēlusies *Brēmenē*. 17. g. s. beigās *Vilhelms Grote* pārceļas uz *Rīgu*. Viņa dēlam – lielās ģildes vecākam – *Adamam Heinriham Grotem* piešķir muižnieka titulu. 1775. gadā viņu ierakstīja vācu, bet 1797. gadā *Vidzemes muižnieku* matrikulā (sarakstā). *Ādama Heinriha* dēls *Fridrihs* (1768. – 1836.) mantoja tēvam piederošās *Naukšēnu*, *Eriņu*, *Jumurdas* un *Taurupes* muižas. Viņš nopirka vēl *Mālpils* muižu ar *Viti* un *Tediņu* muižīņu.

Fridrihs fon Grote bija *Rīgas domes* virsdirektors, muižnieku kredītbiedrības virsdirektors, *Rīgas apriņķa* deputāts, landmarsāls un landrāts. Viņam bija divi dēli. Vecākais – *Heinrihs Vilhelms* mantoja *Eriņu*, *Naukšēnu* un *Tediņu* muižas. Viņa vecākais dēls *Fridrihs Vilhelms Mihaels* 1880. gadā *Naukšēnu muižu* pārdod brālēnam *Aleksandram Mihaelam Andreasam Marijai fon Grotem* – *Mālpils muižas* mantniekam. Pēdējā muižas īpašniece bija viņa meita *Karina fon Brigena*, dzimusi *Grote*.

Pēc *Latvijas agrārreformas* *Naukšēnu muiža* nonāk valsts īpašumā.

1711. gadā *Naukšēnu muižā* mēra epidēmijā miruši 185 cilvēki, dzīvi palikuši 305.

1815. gadā *Naukšēnu muižā* 4 brīvi ļaudis un 1411 dzimtcilvēki. 1914. gadā *Naukšēnu pagastā* ap 2500 iedzīvotāju.

Muižas pils celta pirms 1600. gada pašreizējā vietā. 1843. gadā pabeigta ēkas kapitālā pārbūve un tā iegūst tagadējo izskatu.

Latvijas brīvvalsts laikā pilī atradās zēnu audzināšanas iestāde. *Padomju* laikā – arodskola, kura turpināja darboties līdz 1997. g. beigām. Tagad meiteņu audzināšanas iestāde.

Anita Viļķina

Nurmu muiža

Nurmu muiža – neliela muiža *Naukšēnu pagastā* pie *Sedas* un *Kires* upēm. 1638. gadā *Vidzemes arklu revīzijā* teikts – pie *Nurmu muižas* no seniem laikiem piederējis viens ciems ar 15 mājām, bet tās ir tukšas. Igauniski *nurm* – druva.

Viens no pirmajiem zināmiem *Nurmu*

muižas īpašniekiem bija brīvkungs Dītrihs Behers, kam poļu karalis Stefans dāvina Nurmus 1585. gadā. 1591. gadā karalis Sigismunds III ļauj iegūt Nurmus Baltazaram Šnellam. Pēc tam muiža pārdota Rupertam Hummelam.

Kad Vidzemi iekaro zviedri, karalis Gustavs Ādolfs 1630. gada maijā Nurmū un Pantenes (tagad Sēlu pagastā) muižas piešķir majoram Vilhelmam Līsam jeb Viljamam Lovisam no Menaras. No šī brīža Nurmū muiža vairs nav tikusi pārdota un līdz 1846. gadam ir Lovisa no Menaras dzimtas īpašums.

Viljams Lovis no Menaras, pēc tautības skots, kopš 1629. gada bija majors zviedru armijā.

Pēc muižas dāvinājuma saņemšanas viņš turpina kara gaitas, sasniedzot apakšpulkveža dienesta pakāpi. Dienestu beidz 1640. gadā Štrālzungdē. 1629. gadā apprecas ar Sofiju fon Neiroti un viņu laulībā dzimst 5 dēli un 3 meitas. Viljams mirst 1645. gadā Pantenē. No 1648. gada Nurmū īpašnieks ir Viljama trešais dēls Vilhelms. Viņam trīs dēli. Nurmū mantinieks Magnuss Vilhelms krīt divkaujā 1698. gadā. Pēc viņa Nurmus iegūst viņa dēls Kārlis Magnuss, kas mirst jauns, neatstājot pēcnācējus. Tāpēc Nurmū pāriet viņa tēva brāļa Otto Reinholda - zviedru armijas leitnanta - īpašumā. 1709. gadā viņš krīt gūstā pie Pleskavas un 1710. gadā mirst. Viņam nepaliek dzīvu vīriešu kārtas pēcnācēju, tāpēc Nurmū muiža pāriet cita Lovis no Menaras dzimtas atzara īpašumā. To iegūst Vilhelma Lovis no Menaras brāļa mazdēls Heinrihs Johans (1707. g.). Atkal Nurmū un Pantene ir viena īpašnieka rokās. No 1745. - 1749. gadam viņam pieder arī Jeru muiža. Tieši Heinrihs Johans 1747. gadā tiek ievests Vidzemes muižnieku matrikulā. Viņa laulībā ar Eriņu muižas īpašnieka Reinholda Fridriha fon Taubes meitu Annu Jakobīni ir 12 bērni - 7 dēli un 5 meitas. Četri bērni mirst mazi.

Nurmus manto vecākais dēls Reinholds Fridrihs (1731. Nurmū - 1794. - Kemere). Divus gadus viņš ir ķeizarienes Elizabetes pāžs, tad leitnants galma kirasieru pulkā, rotmistrs septiņģadu karā. 1769. gadā pulkveža pakāpē piedalās krievu - turku karā. 1774. gadā paaugstināts par ģenerālmajoru.

1830. gadā nomirst pēdējais Nurmū muižas fon Lovis no Menaras īpašnieku vīriešu kārtas pēcnācējs Aleksandrs. Nurmū manto viņa meita Elizabete Doroteja Šarlote, kas 1815. gadā apprecas ar Dienvidigaunijas muižnieku Kristofu Ludvigu fon Freimani. Tālāk Nurmū muižas īpašnieki nes fon Freimaņu uzvārdu. Pēdējais no viņiem - Georgs Hermanis dzimis Nurmū 1865. gadā. 1885. gadā viņš iegūst tiesību zinātņu

kandidāta grādu Tērbatas (Tartu) universitātē. 1893. gadā viņš ir krusttēvs un viņa vārds tiek dots Nurmū muižas Jēčos dzimušajam Ādama un Karlīnes Apsišu dēlam, vēlākajam Latvijas tieslietu ministram Hermanim Apsītim. Hermanis Freimanis vairāk nekā trīsdesmit gadus vadīja Rūjienas Dienviddraudzes un baznīcas saimniecības lietas. Bija skolu revidents un Valmieras zemnieku virstiesas priekšsēdētājs. 1916. gadā viņš blakus Kārlim Ulmanim ir Valmieras aprinča pārtikas komitejas loceklis. Laikraksts "Rūjienas Vēstnesis" 1932. gada 9. septembrī par viņu raksta: "Viņš atzina, ka vācietim jābūt īstam savas tautas dēlam un latvietim tādām pašām savai tautai, bet tie abi var satīcīgi darboties par labu kopējai dzimtenei." Latviešu lielnieki viņu apcietina un 1919. gada 18. martā nošauj. Viņa nelielās muižas iedzīve tiek izvazāta un salauzta. Ap 470 ha zemes nonāk jaunās Latvijas valsts īpašumā. Neatsavināmā daļa - 50 ha Hermana fon Freimaņa mantiniekiem tika ierādīta ārpus muižas centra - Mašēnu mājās. Uz muižas ēku pārceļ skolu. Hermana fon Freimaņa atraitne, kas nonākusi nabadzībā un trūkumā, 1920. gadā ierodas Nurmū, lai pārdotu iedzīves pārpalikumus. Pārdodamo lietu sarakstā citu starpā lasām: daļas no skapjiem, harmonija, rakstāmgaldiem, krēsliem, lampām - tāpat viss salauzts, izdemolēts.

Tiklīdz ziņa par Mari fon Freimanes kundzes uzturēšanos Nurmū sasniedz toreizējās varas ausis, uz Nurmū tiek sūtīts raksts ar jautājumu, kas atlāvis viņai apmesties Nurmū muižā?

Atbilde ir, ka tāda atļauja nav prasīta un nav dota. Viņa dzīvojot Rēvelē. Nurmū bijusi caurbraucot. Ņemot vērā viņas grūtos materiālos apstākļus... Bet jautājums skan vēlreiz - kas atlāvis Freimanei Nurmū apmesties?

Hermanim un Mari Freimanei bērnu nebija. Hermana brāļa ģimene ar bērniem pārcēlās dzīvot uz Vāciju jau pirms I Pasaules kara. Tāpat tālākās fon Freimaņu atvases Vācijā varētu būt atrodamas.

Anita Viļķina

Oleru muiža

Ordeņa mestrs Vilhelms Firstenbergs 1558. gadā aizņēmas 1500 marku no kāda Johana Šungela un par to izlēnoja piecas mājas ar vienu arklu zemes pie Oleru ezera. Tā radās Oleru muiža (Olershoff). Tā atrodas tajā pašā vietā, kur tā izcēlās 1681. gada zviedru kartē.

1638. gadā muižas īpašnieks ir Mihaels Engelhardts. Pirms 1700. gada muiža vēl ir reducēto muižu sarakstā. Taču drīz vien to resti-

tuē. 1820. gadā muiža pieder Engelhardtam.

Tās lielums 4 arkli un tur dzīvo 156 vīrieši un 132 sievietes. No 1836. gada Olermuiža ir Krideneru dzimtas īpašumā. Ap 1840. gadu veidojies arī Oleru ciemats. Barons piesaistīja dažādus no Vācijas atbraukušus amatniekus – kalēju, jumīki, podnieku, ādmini u. c. Viņš atņēma Vistasspārņa un Baura māju rentniekiem daļu zemes un lika tur uzcelt ap 10 mājiņas, krogu, vējdzirnavas ar melderu māju, tā izveidojot Oleru ciemu.

Tagadējais Oleru muižas nams celts 1880. gadā. To cēlis Endzeles muižas barons savam dēlam – Oleru muižas īpašniekam. No muižas bijis skaists skats uz Oleru ezeru, kas tagad pārveidojies dzērvenu purvā - liegumā.

1920. gadā valsts zemes fondā ieskaitītā Oleru muižas platība bija 872 ha liela. Ar Muču un Stillas pusmuižām sadalīta 77 vienībās. Muižas ēkā ierīkoja skolu. 1922. – 1931. gadam pamatskolas pārzinis bija Arnolds Dzilna. Padomju laikā tur darbojās Oleru palīgskola atpalikušajiem bērniem.

Tagad muižas ēkā saimnieko mākslinieki koka tēlnieki Kārlis Zemītis, Didzis Maurītis un Jānis Cīrulis. Viņi nodibinājuši SIA Oleri un nodarbojas ar galdnieciskajiem darbiem, cerībā atjaunot muižas ēku. 1986. gada rudenī Rundāles pilsmuzeja darbinieki veica izpēti un atklāja nozīmīgus sienas gleznojumus. Viņi ieteica Oleru muižas kompleksu ieskaitīt republikas arhitektūras pieminekļu sarakstā.

Paipusu muiža

Kā Tediņu (Rujenbach) blakusmuiža Paipusu muiža (arī Paipes muiža, Paipe, Paipusti, Paipji, Paibs) vissenākos laikos daudzās paaudzēs bijusi Holfsteru ģimenes īpašums. To par jaunu 1626. gadā apstiprināja Zviedrijas karalis Gustavs Adolfs Johanam Holfsteram, kura meita ieprecējās Tēdvenu ģimenē. 1683. gadā muiža piederēja viņas dēlam leitnantam Johanam Leonhardam fon Tēdvenam.

1755. gadā kapteine Šreiterfelde, dzimusi Barbara Sofija fon Tēdvena, pārdeva Tediņus un Paipi valsts padomniekam Joahimam Johanam fon Ziversam par 8000 sudraba dālderiem.

1781. gadā Tediņi un Paipe pieder pulkvežleitnantam E. fon Šteinam. 1828. g. ūtrupē Tediņus pārdod Fridriham fon Grotēm un Paipi - Virkēnos dzimušajam landrātam Kārlim Johanam fon Engelhartam, par katru muižu samaksājot 8525 sudraba rubļus. Engelhartu ģimenes īpašumā muiža ir līdz 1920. g. Tad Valsts īpašumu zemes fondā ieskaitāmo muižu sarakstā kā Paipusu

muižas īpašniece minēta Hincele. Muižas platība 424 ha. Muižas ēka celta ap 1900. gadu. Engelharta meita Lilija apprecējusies ar Hīnu. Koingeru - Hīnu ģimenē bijuši 5 bērni: meitas – Lilija un Ērika, dēli – Helmut, Eduards un Berns. Pēdējais bijis muižas barons. Viņš atbraucis vienīgi pārbaudīt īpašumu.

Helmut Hīne aizgājis armijā, kļuvis invalīds. Eduards apsaimniekojis muižu, pats visur līdzstrādādams. Muižai piederēja 4 kalpu mājas - "Bērzi", "Mauri", "Zavadiņi", "Oši". Bijušas 6 slaucamas govīs, 2 zirgi un cūkas. "Ēzēs" bija smēde, "Virsaīšos" 2 rindu govju kūts, ko noplēsa, atstājot vienu galu. Pie "Vējiņu"mājām bijušas vējdzirnavas ar lieliem spārnēm.

Tagad no tā nekas nav saglabājies. Ceļa labajā pusē bijusi liela rija un rijas galā skaists dzirnavu dīķis.

1920. gadā muižā bijis pansionāts vācu bērniem. Vēlāk, kad Hīni aizbrauca, muižu pārdeva.

Tā palika rentnieku Alberta Pinkas un Kārļa Gaiļa uzraudzībā. Kolhozu laikā veco muižas ēku nojauca. Palikusi ēka, kur kādreiz bijusi muižas virtuve un kalpu māja.

1638. gada baznīcu protokolā minēts, ka sena kapsēta atrodama Paipuziešos pie Katrinas baznīcas.

Paipusu muižas parkā atrodas aizsargājamais dabas objekts – Paipusu osis.

Rūjienas Lielā muiža

Ordeņa mestra Firstenbergas valdīšanas laikā 1557. gadā, apvienojot 300? zemnieku mājas, Rūjienas muižu dibinājis kāds Šteins. Polu laikā (1561. – 1621.) muižas īpašnieks bijis Georgs Fārensbahs, polu vaivadijas dienestā esošs. No 1622. gada Rūjienas Lielā muiža pieder Jasperam Krūzem. 1638. gadā – Lorenkam Krūzem. 1681. – 1700. muižu redukcijā Rūjienas Lielo muižu atsavina un valsts pārņem. 1784. gadā Rūjienas Lielajā muižā vieni no lielākiem galvasnaudas nemieriem Vidzemē. Tos apspieda ar karaspēka palīdzību. Notiesāja zemniekus Juri Rikānu, Jāni Mazskudiņu, Ansi Pinketu, Pēteri Augu, Ati Lielskudiņu, Jāni Dīriņu un Balbieru Salas Bērtuli.

Pēc 1796. gada Krievijas ķeizars Pāvils I uzdāvina Rūjienas Lielo muižu ģenerāļa fon Rāta sievai Esterei (dzim. Monod). 1820. gadā arklu revīzija parāda, ka muiža 40,75 arklu liela. Tur dzīvo 541 vīrietis un 613 sievietes.

1826. gadā muiža pieder Heinriham fon Monodam. 1838. gadā Rūjienas Lielo muižu nopērk Vidzemes gubernatora dēls Hamilkars fon Felkerzāms (1811. – 1856.). Viņš ir viens no

Izdodotāna		1876	1877
1876.			
April 29.	Par to siltu us šūfipitānu pcc Muktā Krohgu	8.	8.
Mai 6.	nabadsējs Leve Terse par fahrku	3.	"
" 7.	Telnam par walfs procešonēfichānu pcc	30.	"
" 12.	precept. Nabbagārušcem 100 Tēkhuot	750.	"
" 20.	nabadsējs Lēse Lamin par fahrku	3.	"
" 26.	Kl. Kvalme fāimnezi pcc	3.	"
" 28.	Kafakam Adamfōhna lohne	10.	"
Juni 7.	Amn Būfchwāfōhna fālm Plauktin ušfānu	90.	"
" 7.	Krohlobajam Tālzem us wāffaras māife	30.	"
" 10.	Par Peter Krollē apfchōpīfchānu	10.	"
" 10.	Kruhlfchām par fchōhlabrūhmi	25.	"
" 14.	Judrit Kēper par fahrku	3.	"
" 25.	precept. 20 pafesblānkēfchem	60.	"
" 29.	Mikael Bēhfinam par zellamchrišfōhna	20.	"
Juli 1.	Dokter Dabbort K.	25.	"
" 8.	Peter Krollē ušfurefchānas nāudē	25.	"
" 8.	Mare Ampermam ušfurefchānas	4.	"
" 8.	Precept. Peter Krollē wānni un abfchōpīfchānu	7.	50.
Juli 11.	par fōhnm Birmald bēhna ušfurefchānu	7.	86.
" 22.	Schukhtonāuda Bruggenkefai	11.	44.
" 27.	postmeiftr K. par walfs datwānu	10.	"
" 29.	Tipfchām par Lides tilda ušfurefchānu	2.	"
" 30.	Māhneekam Rāttas par tomfōfchānu ušfurefchānu	2.	"
Agst 5.	Tefarmāhjas fchwēpflāuzīfchānu	1.	"
" 12.	Alkfōhna bohde par ratfalectālu un grāhmfchānu	17.	84.
" 17.	Par Mārvī Alkfne afstēllīfchānu Bruggenkefai	1.	6.
" 19.	Par Peter Krollē nowīfchānu us Tēhbatu	6.	"
Sept 3.	Par Peter Krollē ušfurefchānas nāuda un wēfchānu	25.	"
" 7.	Kafak Adamfōhna lohne	20.	"
" 7.	Krohlobajam Tālzem us lohne	25.	"
" 10.	us Rāhmneek māhjas pīrēfchānas lōpām if māfchānu		
	pfendnīfcs no lāhdes N 23,994	1000.	"
Sept 17.	Amāfā tē ešāife Ampermāmīnu	7.	"
" 27.	Grūhnam Schwēch lohne	120.	"
" 27.	par fchōhlabrūhmi	5.	"
" 30.	Dīnām par Tēhbatu ušfurefchānu	25.	"
" 30.	Par Peter Drāler etwēfchānu no Tēhbatu	15.	"
" 30.	Par Pāgāte Ammā pcc būhmi	807.	4.
		8080.	34.

Rūjienas muižas pagasta izdevumi 1876.gadā no 6.maija līdz 31.septembrim (lapa no pagasta protokolu grāmatas).

dec. mē. beid.	1878.	Kbl.	Ep.		
3	Tihum Dīlne	2	67	16. Februar 1879.	Urme
3 1/4	Mefhor Dīlne	2	90	Debr. 21. 1878.	
4 3/4	Tompe	4	23	21. Dec. 78	
3 3/4	Leikjohn	3	34	7. Decbr. 1878.	
4 1/4	Maf. Sikkuddin	3	79	21. Decbr. 78.	
3 3/4	Lejes Sikkuddin	3	54		
3 1/2	Kalns Sikkuddin	3	12	7. Decbr. 1878.	Urme
9	Sedwak un Bikkke	8	1	21. Decbr. 1878.	
6	Kauke	5	34	21. Decbr. 78.	
5	Teile	4	45	7. März 1880.	Urme
3 1/4	Thuppat	2	90	28. Decbr. 1878	
9	Telne	8	1	23. Novbr. 1879.	Urme
4 3/4	Aunin Bredde	4	23	28. Decbr. 1878	
4 3/4	Aunin Bofhwechler	4	23	27. März 1881	urme
4	Kruhfe	3	56	26. Januar 1879	Urme
3 3/4	Mefkul	3	34	21. Decbr. 1878	
6 1/4	Kikkars	5	57	21. Decbr. 1878	
4	Elmet	3	56	21. Decbr. 1878.	
5 1/2	Salte	4	90	1. Februar 1880	Urme
3 1/2	Urme	3	12	21. Decbr. 1878.	
2 1/4	Kahomneek	2	1		
8 1/2	Lehfche	7	57	21. Decbr. 1878	
4 3/4	Kurle	4	23	21. Decbr. 78.	
7	Lofe	6	23	21. Decbr. 78	
4 1/2	Kalns Laur	4	1		
4 1/4	Lejes Laur	3	79	16. Febr. 79	Urme
3 3/4	Kalns Klakwe	3	34	1. Februar 1879.	Urme
3 3/4	Lejes Klakwe	3	34	26. Januar 1879	Urme
18 3/4	Kahurken	16	69	4. Januar 1879.	Kahurken
4	Lejes Krahn	3	56	27. März 1881	Urme
3 3/4	Kalns Krahn	3	54	7. Decbr. 1878.	
4	Maf. Krahn	3	56	21. Decbr. 1878	
4	Kranziht	3	54	7. Decbr. 1878	
3	Paule	2	67	1. Februar 1879.	Urme
3	Tijfe	2	67	23. Januar 1881.	Urme
12 1/4	Skappar un Duktur	10	94		
5	Ohjol	4	45		
191 1/2	Summa	99	06		

Rūjienas muižas zemnieku māju saraksts ar lielumu un nodokļa summu 1878.gadā
(lapa no protokolu grāmatas).

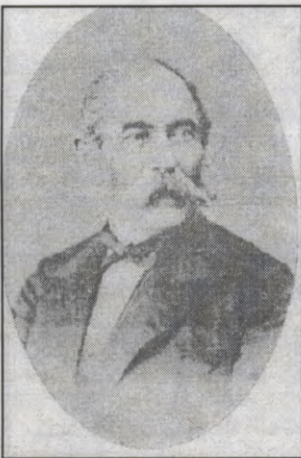
Hamilkārs Felkerzāms

mu noslēdza Pompu māju saimnieks Andrejs Beldavs. Drīz viņam sekoja arī citi zemnieki.

1853. gadā Hamilkars fon Felkerzāms muižu pārdod savam draugam, Cēsu apriņķa tiesnesim, Jaunkārķu muižas īpašniekam Gustavam fon Krideneram. H. Felkerzāms pāriet dzīvot uz Rīgu un 1856. gada 19. aprīlī nomirst. Muižnieki bija viņu atstājuši, bet no Rūjienas Lielās muižas 12 saimnieki pasta zirgos bija steigušies uz Rīgu, lai nostātos pie zārka un aiznestu līdz kapa vietai. Uz kapa uzraksts: «Cilvēka vērtību nosaka nevis tiesības, ko kāds bauda, bet pienākumi, kurus tas uzņemas.»

Par Gustavu Krideneru rūjieniešos saglabājušās labas atmiņas. Viņš, piemēram, atbalstījis vēlākā dzejnieka Lapas Mārtiņa izglītošanos. Rūjienas Lielās muižas barons fon Krideners pārdevis visas 50 mājas. 22 saimnieki nopirkuši katrs pa vienai, 10 – pa divām, 1 – pa trim un 1 – pat piecas mājas. Māju vidējā vērtība bijusi 16 – 30 dālderu (ap 1600 – 3500 rubļu).

Tajā laikā sāka veidoties Rūjienas Pārupes daļa (sauca par Lielrūjienu). Ap 1860. gadu Pārupē ap 30 māju, kurās dzīvo ap 300 iedzīvotāju.

Rūjienas Lielās muižas īpašnieks barons Gustavs fon Krideners

1849. gada 9. jūlijā pieņemtā likuma par zemnieku stāvokla uzlabošanu autoriem. Viņš piedāvāja zemniekiem zemi izpirkt, bet zemniekos atsaucību neguva. Viņi neticēja muižniekam. Tikai 1852. gada decembrī pirmās pirkšanas līgumu

noslēdza Pompu māju saimnieks Andrejs Beldavs. Drīz viņam sekoja arī citi zemnieki. 1853. gadā Hamilkars fon Felkerzāms muižu pārdod savam draugam, Cēsu apriņķa tiesnesim, Jaunkārķu muižas īpašniekam Gustavam fon Krideneram. H. Felkerzāms pāriet dzīvot uz Rīgu un 1856. gada 19. aprīlī nomirst. Muižnieki bija viņu atstājuši, bet no Rūjienas Lielās muižas 12 saimnieki pasta zirgos bija steigušies uz Rīgu, lai nostātos pie zārka un aiznestu līdz kapa vietai. Uz kapa uzraksts: «Cilvēka vērtību nosaka nevis tiesības, ko kāds bauda, bet pienākumi, kurus tas uzņemas.» Par Gustavu Krideneru rūjieniešos saglabājušās labas atmiņas. Viņš, piemēram, atbalstījis vēlākā dzejnieka Lapas Mārtiņa izglītošanos. Rūjienas Lielās muižas barons fon Krideners pārdevis visas 50 mājas. 22 saimnieki nopirkuši katrs pa vienai, 10 – pa divām, 1 – pa trim un 1 – pat piecas mājas. Māju vidējā vērtība bijusi 16 – 30 dālderu (ap 1600 – 3500 rubļu). Tajā laikā sāka veidoties Rūjienas Pārupes daļa (sauca par Lielrūjienu). Ap 1860. gadu Pārupē ap 30 māju, kurās dzīvo ap 300 iedzīvotāju. 1866. gada 17. (30.) maijā Rūjienas Lielās muižas ezera salīnā notika Rūjienas novada I dziesmu svētki virsdiriģenta Draudzes skolas priekšnieka Ernesta Šveha vadībā. Barons Krideners kā svētku prezidents sveica viesus, novēlot lai

šie svētki svētīgus augļus nes.

1873. gadā muižas īpašnieks ir Voldemārs fon Aderkass. Kā goda viesis viņš piedalās Rūjienas gruntniecības 25 gadu svinībās 1878. gadā.

Pēdējais Rūjienas Lielās muižas vācu tautības īpašnieks bija Kreizis. Viņš licis nosusināt purvu starp Plupatu mājām un Rūjienas muižu, izrokot 3 lielus novadgrāvjus. Uzcēlis pasta ēku. Uzcēlis Salmīnkrogu (tagad ugunsdzēsēju depo), uzcēlis trīsstāvu Raibās dzirnavas pie Rūjas un Valmieras šosejas krustojuma. Kreizis nonāca naudas grūtībās un bija spiests muižu pārdot.

1894. gadā Rīgas apgabaltiesas ūtrupē Rūjienas Lielo muižu nosolīja Rencēnu tirgotājs latvietis Fricis Cīrulis. Pirkumu laikā samaksāt Cīrulim palīdzēja Naukšēnu barons fon Grote, aizdodams pret obligācijām 40 000 zelta rubļu. Muiža maksāja 123 000 rubļu. Cīrulim savukārt bija savos krogos un tirgotavās jāpārdod vienīgi Naukšēnu un Kokmuižas alus.

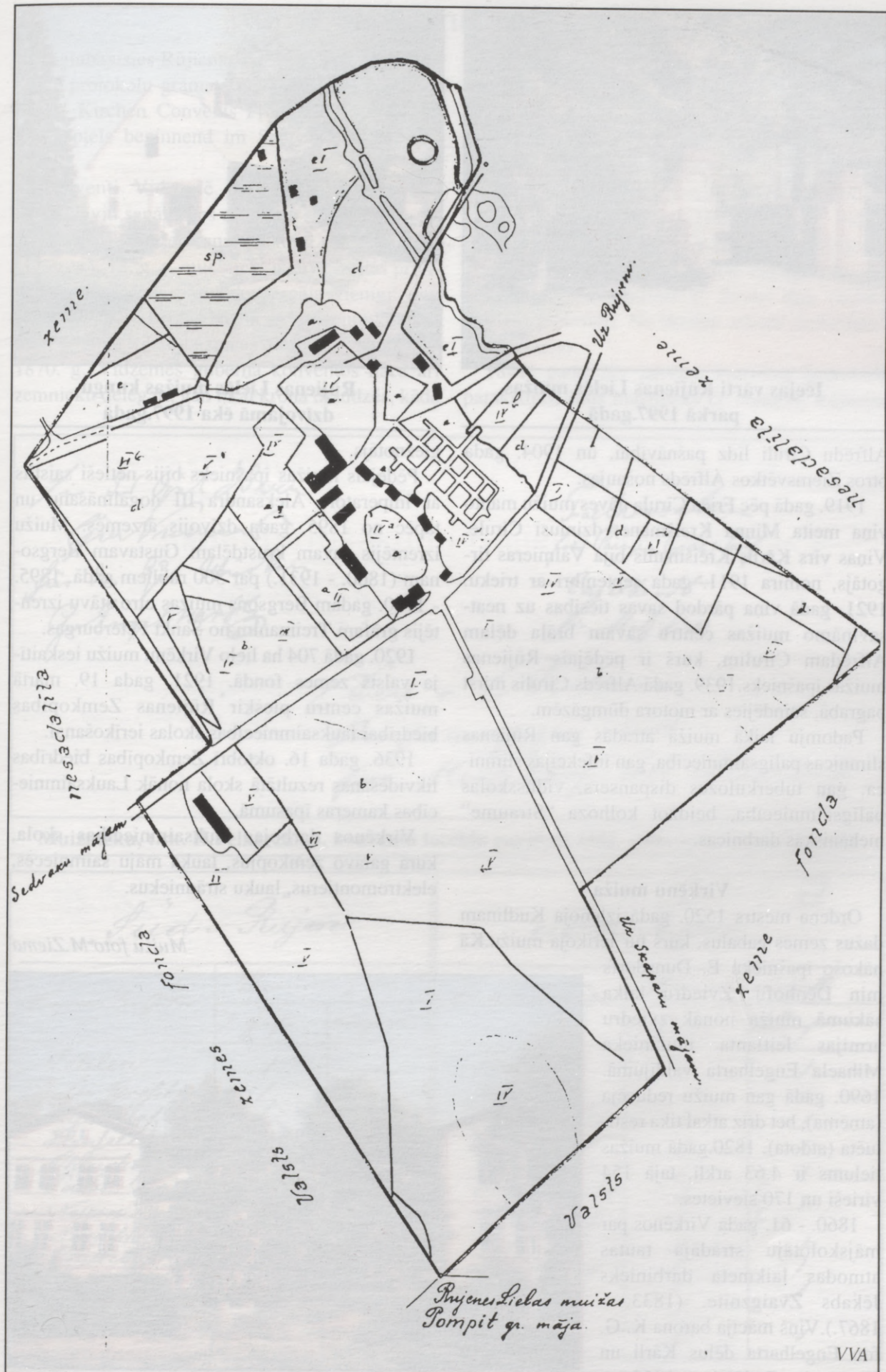
Friča Cīruļa laikā Raibo krogu pārbūvēja par dzirnavām.

Cīruļa īpašumā esošai Rūjienas Lielai muižai bija vairs tikai 1000 pūrvieta zemes, ne mežu, ne rentesmāju, vienīgi 3 pusmuižiņas. Fricis Cīrulis palika dzīvot Rencēnos. Rūjienas muižā dzīvoja viņa dēls Alfrēds, Rīgas politehnikuma tirdzniecības zinātņu students, korporācijas Selonija biedrs. Viņa draugs bija Jānis Poruks, kurš nereti viesojās Rūjienas muižā.

Nesaskaņas ar tēvu par saimniekošanu noveda

«Pompu» māju saimnieks Andrievs Beldaus ar sievu. Viņš pirmais no Gustava fon Aderkasa iepirka mājas

Rūjienas Lielās muižas neatsavināmās daļas plāns, zīmēts 1925.gadā

Ieejas vārti Rūjienas Lielās muižas
parkā 1997.gadā

Rūjienas Lielās muižas kungu
dzīvojamā ēka 1997.gadā

Alfrēdu Cīruli līdz pašnāvībai, un 1904. gada otros Ziemsvētkos Alfrēds nošaujas.

1919. gadā pēc Friča Cīruļa nāves muižu manto viņa meita Minna Kreišmane, dzimusi Cīrule. Viņas vīrs Kārlis Kreišmanis bija Valmieras tirgotājs, nomira 1911. gada septembrī ar trieku. 1921. gadā viņa pārdod savas tiesības uz neat-savināmo muižas centru savam brāļa dēlam Alfrēdam Cīrulim, kurš ir pēdējais Rūjienas muižas īpašnieks. 1939. gadā Alfrēds Cīrulis mirst pagrabā, saindējies ar motora dūmgāzēm.

Padomju laikā muižā atradās gan Rūjienas slimnīcas palīgsaimniecība, gan infekcijas slimnīca, gan tuberkulozes dispansers, vidusskolas palīgsaimniecība, beidzot kolhoza "Straume" mehāniskās darbnīcas.

Virķēnu muiža

Ordeņa mestrs 1520. gadā izlēnoja Kudlinam dažus zemes gabalus, kurš tur ierīkoja muižu. Kā nākošo īpašnieku E. Dunsdorfs min Dēnhofu. Zviedru laika sākumā muiža nonāk zviedru armijas leitlanta muižnieka Mihaela Engelharta valdījumā. 1690. gadā gan muižu reducēja (atņēma), bet drīz atkal tika resti-tuēta (atdota). 1820. gadā muižas lielums ir 4,63 arkli, tajā 154 vīrieši un 170 sievietes.

1860. - 61. gadā Virķēnos par mājskolotāju strādāja tautas atmodas laikmeta darbinieks Jēkabs Zvaigznīte. (1833. - 1867.). Viņš mācīja barona K. G. fon Engelharta dēlus Kārli un Hermani. Pēdējais (1853. - 1914.) kļuva pazīstams

gleznotājs.

Pēdējais muižas īpašnieks bijis netieši saistīts ar imperatora Aleksandra III nogalināšanu un tāpēc no 1895. gada dzīvojis ārzemēs. Muižu izrentējis savam krustdēlam Gustavam Bergsonam (1860. - 1931.) par 300 rubliem gadā. 1895. - 1910. gadam Bergsons muižas otro stāvu izrentējis grāfam Treimanim no Sankt Pēterburgas.

1920. gadā 704 ha lielo Virķēnu muižu ieskaitīja valsts zemes fondā. 1921. gada 19. martā muižas centru piešķir Rūjienas Zemkopības biedrībai lauksaimniecības skolas ierīkošanai.

1936. gada 16. oktobrī Zemkopības biedrības likvidēšanas rezultātā skola nonāk Lauksaimniecības kameras īpašumā.

Virķēnos darbojas lauksaimniecības skola, kurā gatavo zemkopjus, lauku māju saimnieces, elektromontierus, lauku strādniekus.

Muižu foto M.Ziema

Bijusā Virķēnu muižas kungu māja,
tagad lauks. arodskola (1997.)

Rūjienas baznīcas konvents

Saglabājusies Rūjienas baznīcas draudzes konventa protokolu grāmata no 1834. līdz 1880. gadam (Kirchen Convents Protocolle Rujenschen Kirchspiels beginnend im September 1834. bis 1880.)

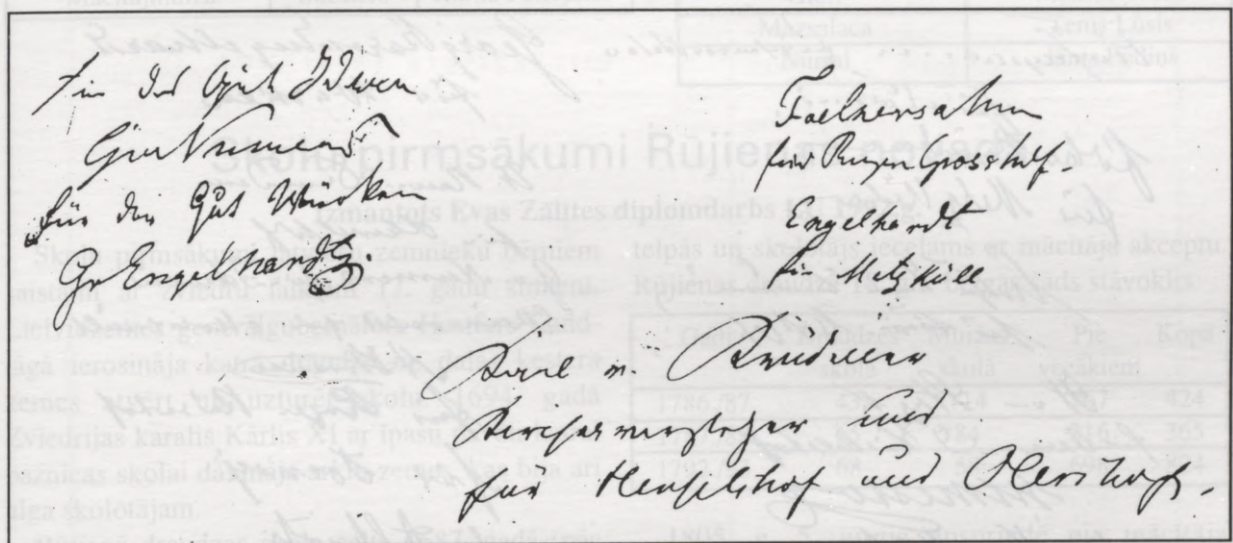
Konventi Vidzemē bija baznīcas draudzes priekštāvju sanāksmes draudzes saimniecības un pārvaldes lietu izlemšanai. Sākumi zviedru laikos (17. g. s.). 18. g. s. muižnieki ieguva izcilas privilēģijas. Draudzes pārvalde pārgāja vienīgi viņu rokās. 19. g. s. beigās baznīcas konventu kompetencē palika tikai baznīcas draudzes lietas. Ar 1870. g. Vidzemes gubernā konventos nāca arī zemnieku delegāti, gan tikai krona draudzēs, kāda

nebija Rūjiena.

1804. gada likums paredzēja, ka draudzes skolas ierīkošana nododama Tērbatas universitātes skolu komisijai. Ar to gan baznīcas konsistorija un muižniecība nesamierinājās.

60. gadu sākumā konservatīvie muižnieki skolās veica pārvācošanu (1861. g. 29. 11. Vidzemes skolu virsvaldes lēmums). Arī Rūjienas draudzes skolā dzirdēja gandrīz vienīgi vācu valodu, jo skolas pārzinis E. Švehs bija vāciskā virziena piekritējs. No skolām atlaida skolotājus - jaunlatviešus.

1841. gada 22. janvāra konventa protokolu parakstījuši Idus muižnieks G. Numers, Rūjienas

Muižnieku, t.sk. H. Felkerzāma, konventa locekļu paraksti 1841. gada konventa protokolā

Sūd. Rūjien.			Nord Rūjien. ¹⁸		
Kommunikationsort	Himmelszugel		Kommunikationsort	Himmelszugel	
	s. Gaf.	Leitungsmittel		s. Gaf.	Leitungsmittel
Setelen	/	/	Torrey	/	/
Rußen Großhof	/	/	Königshof	/	/
Reijelshof	/	/	Indertküll	/	/
Blonshof	/	/	Metzküll	/	/
Cherhof	/	/	Abras	/	/
Talbi	/	/	Moireküll	/	/
Kurruis	/	/	Kiviküll	/	/
Kaurshen	/	/	Gyul	/	/
Ruschebach	/	/	Salisburg	/	/
Levinghof	/	/	Sdwen	/	/
Radenthof	/	/	Pastor	/	/
Pykondil	/	/	Wirtken	/	/

Izraksts no konventa protokola 1880. gadā par Rūjienas baznīcas draudzes sadalīšanu Dienvidu un Ziemeļu draudzēs

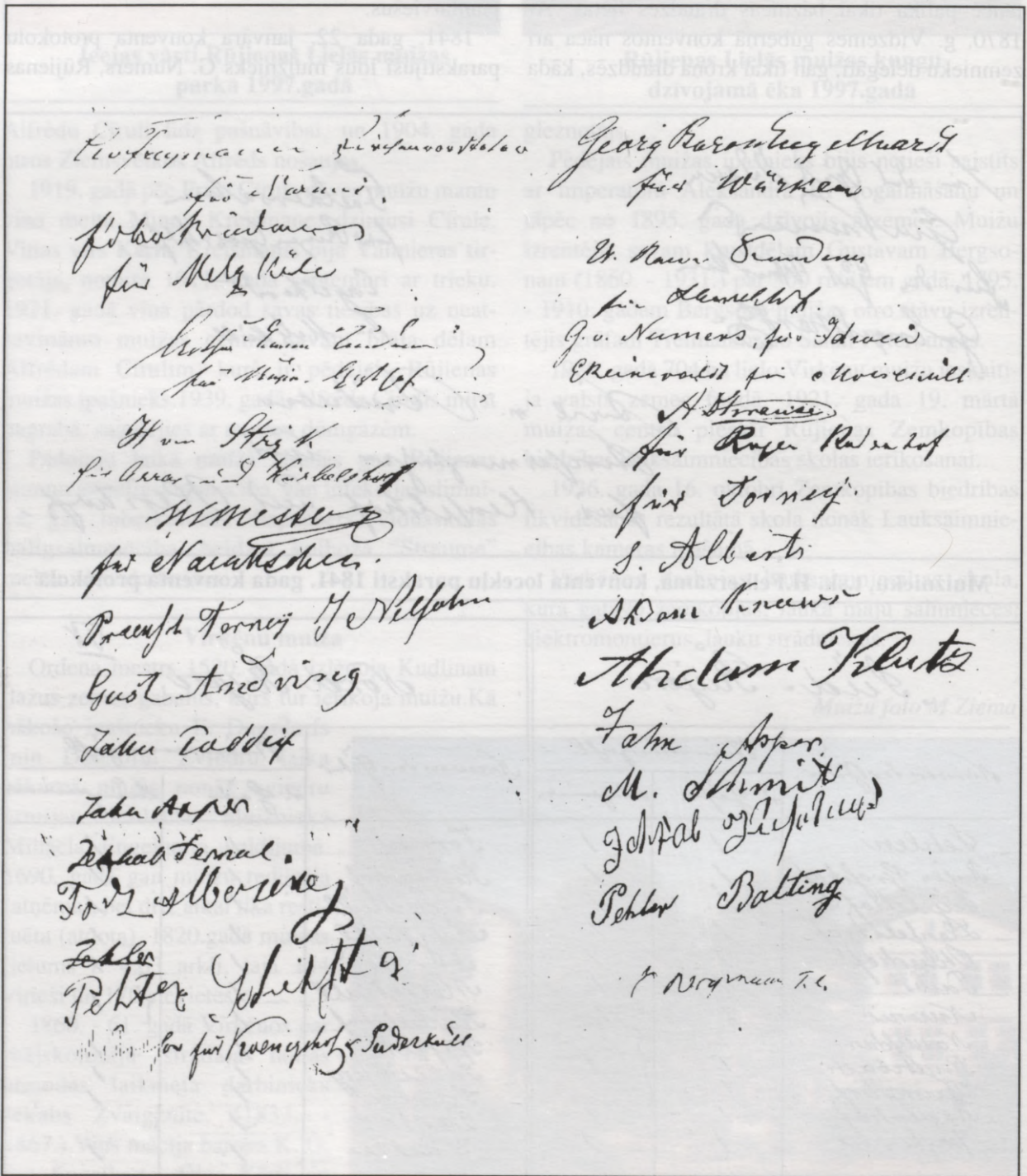
Lielās muižas – Felkerzāms, Virkēnu - G.Engel-
harts, Ternejas un Juratas - Joh. Reintāls, Lodei –
Engelhart.

1841. gada 26. jūlija protokolā minētas arī “Neu
Karrishof”, “Moisekill”, (tagad Igaunijā), “Kirbel”.

Moisekila	382	Ipiķi	562	Endzele	192
Virkēni	249	Koņi	452	Oleri	280
Nurmi	168	Dīķeri	278	Rūjienas	
Jeri	206	Pastorāts	84	Lielā	568
Arakste	372	Nauksēni	919	Kirbēni	120
Paipusi	130	Eriņi	177		
Lode	360	Jurata	86	Pavisam	5585

1860. gada 20. apr. protokolā nosauktas “privātās”
muižas un maksājumi skolu uzturēšanai.

1871. gada 11. janvāra konventa protokolā
pirmo reizi parādās arī latviešu uzvārdi. Muižnieki
ir sekojoši: barons A. fon Freimanis Nurmos,
barons V. Krīdeners Endzelē, barons G.Engel-
harts Virkēnos, barons R. Engelhart Paipusos,
barons E. Krīdeners Lodē, barons A. Krīdeners
Rūjienas Lielā muižā, majors G. fon Numers Idū,
rentnieks A. Krauze Tediņos, M.Mesters Nauk-
sēnos, Juratā un Eriņos, vecākais I. Karlsons
Dīķeros un Koņos.

1872. gadā konventa protokolu grāmatā blakus muižnieku parakstiem parādās arī to
saimnieku paraksti, pie kuriem pārklaušinā bērņus

Mājas, kur pārklaušināja bērnus (1871.gads)

Muiža	Mājas	Saimnieks
Jeri	Reinolds	Simanis Alberts
Endzele	Rieme	Spricis Miķelsons
Paipusi	Milava	Jēkobs Kunke
Oleri	Anģi	Mārtiņš Šmits
Nurmi	Jēce	Jānis Podiņš
Nauksēni, Jurata, Eriņi	Vardijas	Jānis Aspers
Terneja	Klokulla	Jānis Nelsons
Dikeri	Supputs	Jākobs Sermulis
Koni	Beigots	Jānis Aspers
Lode	Peste	Adams Krievs
Arakste	Vanags	Gusts Andžinš
Moisekile, Kirbēni	Kirbeli	Pēters Zusters
Ipiki	Sutte	Jānis Pauts
Mazsalaca	Jaun-Rauska	Krišs Nolle
Virkēni	Klāve	Spricis Alberings
Mācītājmuiža	Škesters	Kārlis Pētersons

Mājas, kur pārklaušināja bērnus (1878.gads)

Muiža	Saimnieks
Rūjienas Lielā	Pēteris Šmits
Endzele	Spricis Miķelsons
Arakste	Kārlis Vuca
Nauksēni	Kārlis Miķelsons
Koni	Adams Ozers
Jeri	Pēteris Baltiņš
Rūjiena, Terneja	Jānis Nelsons
Idus	Indriķis Ritmanis
Paipusi	Reinbergs
Virkēni	Jānis Cīritis
Ipiki	Jānis Pauts
Lode	Adams Krievs
Moisekila	Kārlis Alksne
Mācītājmuiža	Jānis Kreilis
Jurata	Jānis Brambats
Oleri	Mārtiņš Šmits
Mazsalaca	Tenis Lūsis
Nurmi	Jānis Podiņš

Skolu pirmsākumi Rūjienas novadā

Izmantots Evas Zālītes diplomdarbs LU 1992.g.

Skolu pirmsākumi latviešu zemnieku bērniem saistāmi ar zviedru laikiem 17. gadu simtenī. Lielvidzemes ģenerālgubernātors Hastfers Landtāgā ierosināja katrā draudzē uz dalas ķestera zemes atvērt un uzturēt skolu. 1694. gadā Zviedrijas karalis Kārlis XI ar īpašu pavēli katrai baznīcas skolai dāvināja arklus zemes, kas bija arī alga skolotājam.

Rūjienā draudzes skola celta 1687. gadā (pēc Luda Alberinga). Krievu laikā (no 1721. gada) regulāri notiek skolu pārbaudes – vizitācijas, jo 1711. 13. decembrī bija izdota pavēle par skolu ierīkošanu. 1736. gada skolu vizitācijā ģenerālsuperintendents Bruinings konstatējis, ka Rūjienas draudzē vācu tautības skolotājs Mihaels Holms skolotāja un draudzes kalpotāja darbu veic jau 20 gadus. Draudzes skolas ēkai tad bijusi 1 istaba, 3 kambari un priekšnamiņš. Istaba bijusi maza un tumša. Mācījušies 24 zēni un 3 meitenes. Lasīt pratuši 3. Skolotāja algā – arklis zemes, 1/3 pūra labības no katras mājas, kas pašam jāsavāc.

1767. gada 25. janvāra vizitācijā konstatēts, ka par skolotāju 19 gadus strādā 47 gadus vecais Gotlībs Meitens. Skola sliktā stāvoklī – bez skursteņa. Mācās 17 skolnieki, daži 3 – 4 gadus. Draudzē 440 mājas.

1785./86. māc. gada Rūjienas draudzes vizitācijā rakstīts, ka ir izveidotas pagastskolas pie Konu, Lodes, Dikeru, Plāteres muižām. Nauksēnos bērni mācās kādā rījā.

1787. landtāgs pieņem lēmumu, ka muižām jārupējas par skolu iekārtošanu siltās un gaišās

telpās un skolotājs ieceļams ar mācītāja akceptu. Rūjienas draudzē 18. g.s. beigās šāds stāvoklis:

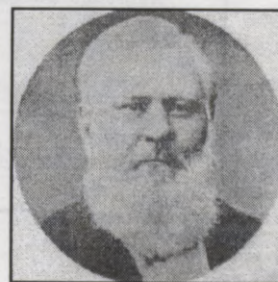
Gadi	Draudzes skolā	Muižas skolā	Pie vecākiem	Kopā
1786./87.	43	114	267	424
1787./88.	65	84	216	365
1792./93.	68	58	698	824

1805. g. 5. jūnijā apspriedē pie mācītāja Gustava Bergmaņa nolēma ar draudzes muižu atbalstu atvērt draudzes skolu, kurā jāuzņem vismaz 30 skolēni (zēni). Skolotājs M. Vitkovskis solījis dot labu uzturu un tiru maizi.

Jau 1810./11. g. ziemā Rūjienas draudzē pagastskolās mācījušies 144 zemnieku bērni no Mārtiņiem līdz Lieldienām 4 st. no rīta un 4 st. pēcpusdienā, izņemot sestdienas un svētdienas. Par katra bērna mācīšanu skolotājs saņēmis 1 mārciņu sveču un 1 vezumu malkas. Viņš bijis atbrīvots no klausām. Pagastskolas beidzēji varēja tālāk mācīties draudzes skolā.

1819. gadā draudzes skolu apmeklējuši 25 bērni. 19.g.s. trīsdesmito gadu sākumā pēc M. Vitkovska nāves par skolotāju ievēl K. Neivaldu (Neuwald), kas strādāja līdz 1837. gadam.

Draudzes skolas darbība atdzīvojās no 1837. gada, kad mirušā Neivalda vietā mācītājs Benjamins Bergmanis ieteic

E.A.Švehs

Ruġenes Grandles Skola.

Skolas leeziba

par 189^{1/2} gada 1. puġgadu.

Klasse: 1 Skolmeġter *Alfreds Ħirits*

Mahjibas preekshmeti.	Sefmes	Wisparrigea spreedumi.
Kalkimib	4.	
Bibh. Nafsi	4.	
<i>Lekt. lalifkhanu</i>	3.	Usweschanas 5.
<i>Bafu. wehfare</i>	3.	
Rehtinaschana	3.	
Creewu gramatika	3.	Ufmaniba 4.
" " aure	3.	
" " geografija	4 1/2	
Latweeschu waloda	3.	Par wehlu nahjis
<i>Lekt. din tants</i>	3.	
Wisparrigea geografija	3.	
<i>Lekt. d. rants</i>	3.	
" " wehstyre	3.	
Kalligrafija	3.	Nota wejis a) deenu ar aifildinaschana;
Dseedaschana	4.	b) deenu bes aifildinaschana.
Bafu. dseedaschana	4.	
Wingroschana	—	Ihpaschas preefimes:
Roku darbi	—	

5 — loti labi.
4 — labi.
3 1/2 — ipeeteleschi.
3 — peeteleschi.
2 — pawidam.

Nahfoshà puġgada saktum *janwaru m. 9. d.* 189^{1/2} gada.

Schi leeziba dota
Marbru m. 22. d. 189^{1/2} gada.

Skolotaji:

Kampus
L. Schwach
J. Brehmans
F. Grautjapke

189 1/2

Āraišu draudzes skolas skolotāju Ernestu Aleksandru Švehu.

Viņš dzimis 1819. g. 16. oktobrī Sējas pagastā, kur tēvs bija muižas pārvaldnieks pārvācotā zviedru ģimenē. 17 gadu veco E. Švehu ievēl par Rūjienas draudzes skolas skolotāju.

Sākumā mācības notiek 15 kvadrātasis lielā telpā ar kieģeļu grīdu. Telpas vidū nebija pat kieģeļu. Nav bijuši arī dubultlogi. Mācījušies 18 skolnieki. Katram skolēnam ēdināšanai bijis jādod 3 pūri auzu, 1 pūrs miežu, 1,5 pūra zirņu, 1,5 pūri kartupeļu, 2,5 mārciņas gaļas, 1,5 mārciņas sāls un 1 rublis kalponei.

1838. gadā skola iegādājās ērģelītes. Draudzes konvents nosaka, ka skola jāapmeklē 4 ziemas no 1. oktobra līdz 1. aprīlim.

1844. gadā uzcel jaunū skolas namu - akmens celtni ar salmu jumtu. Mācās 20 zēni. Mājās mācās 2983 bērni.

Ar 1845. gadu arī Rūjienā sākas pāriešana pareizticībā (dod zemi!). 1846. gadā nodibina pareizticīgo draudzes skolu, kas darbojas valsts Ternejas muižā.

No 1848. gada Rūjienas draudzē sāk strādāt apkārtstaigājošie skolotāji - kateheti - Jānis Miška no Rūjienas Lielās muižas un Ansis Ezeris no Jeru pag. Bērniem jāsanāk noteiktās vietās. 2 nedēļu laikā visas norādītās mājas jāapstaigā.

Draudzes skola 20.gs sākumā

Māca lasīt, rakstīt, rēķināt, katkismu un baznīcas dziesmas.

1852. gadā skolu padomnieks K. Ulmanis ziņo, ka Rūjienas draudzes 2 kateheti katram maksā 117 rubļus gadā.

1850. gadā Ernests Švehs uz sava rēķina pieņem otru skolotāju - Pēteri Sprici, vēlāk Mārtiņu Kaktiņu, jo skolā jau 70 bērnu. 1856./57. gada ziemā - 92 skolnieki.

Pirmā Rūjienas draudzes pagastskola bija Juratas Snaka skola, kuru 1858. gadā iesvētīja mācītājs Rihards Bergmanis. Tad tur mācījās 25 zēni. Skolotājs Oto Lauberts strādāja no 1858. līdz 1874. gadam. Pēc tam viņa brālis Jēkabs

Lasīpratēju skaits pēc mājām mācības kontroles

Pagasts	1870./71.m.g.			1871./72.m.g.			1872./73.m.g.		
	kopskaits	lasa slikti	lasa labi	kopskaits	lasa slikti	lasa labi	kopskaits	lasa slikti	lasa labi
Ternejas	224	21	203	220	102	118	195	65	130
Juratas	209	17	192	215	90	125	219	66	153
Koņu	194	33	161	198	63	135	190	37	153
Oleru	126	21	105	123	38	76	112	41	71
Virkēnu	79	12	67	89	29	60	72	12	60
Nauksēnu	476	116	360	642	152	490	623	210	413
Rūjienas	194	65	129	244	89	155	256	68	188
Arakstes	100	20	80	101	17	84	90	18	72
Nurmu	79	32	47	80	29	51	81	25	56
Mācītājmuiža	32	5	27	45	5	40	43	9	34

Skolēnu skaits Rūjienas draudzes pagastskolās

Pagasts	1870./71.	1871./72.	1872./73.	1873./74.	1874./75.	1875./76.	1876./77.	1879./80.
Ternejas	34	36	43	53	59	56	56	74
Juratas	32	30	36	44	39	38	51	39
Koņu	32	40	37	45	40	37	52	58
Oleru	27	19	33	37	54	54	47	58
Virkēnu	37	28	32	37	33	25	29	30
Idus	12	23	24	22	nav ziņu	nav ziņu	nav ziņu	nav ziņu
Rūjienas	46	48	56	35	36		48	59
Arakstes	26	22	34	51	36	41	38	43
Nurmu	-	25	27	24	40	48	53	39
Ipiku	43	43	53	57	46	60	66	71

Lauberts līdz 1891. gadam.

Otra bija Idus pagastskola, kurā jau 1856. gadā skolotājs Gusts Šmits, sauks Liepu Gusts; vēlāk Juris Meisters.

Koņu pagastā skola atvērta 1860. gadā. Skolotājs Kārlis Cirītis. 1868./69. gadā skola uzcelta Dīķeros.

Pagastskolas dibina arī Arakstē, Jeros, Oleros, Ternejā, Pendigā, Ipiķos, Naukšēnos.

1878. gadā Rūjienas draudzē 13 pagastskolas.

1861. gadā Rūjienas draudzes skolā mācās 112 bērni. No 1866. gada vienā klasē mācības latviešu valodā, otrā - vācu un trešā kā latviešu, tā vācu. Pats E. Švehs vācu virziena piekritējs.

Ziemeļu draudzes pagastskolas

Skola	Klases	Skolotājs	Strādā no	Zēnu skaits	Meitenu skaits	Kopā
Arakste	1	O.Balgalvis	1871.	25	15	40
Idus	1	I.Leviatāns	1863.	18	22	40
Ipiki	1	H.Švalbe	1876.	34	37	69
Koni	1	K.Cirītis	1860.	28	21	49
Lode	1	J.Rikmanis	1873.	28	20	48
Dīķeri	1	J.Rozenbergs	1880.	36	33	69
Mazsalaca	1	P.Kalniņš	1869.	26	19	45
Terneja (Rūjienas)	1	K.Alberings	1870.	32	32	64
Terneja (luterāņu)	1	K.Liepiņš	1879.	53	39	92

Dienviņu draudzes pagastskolas

Skola	Klases	Skolotājs	Strādā no	Zēnu skaits	Meitenu skaits	Kopā
Rāmnieki	1	J.Talcis	1861.	23	38	61
Erīni	1	T.Ozoliņš M.Rikmanis	1878. 1862.	18	13	31
Naukšeni	2	K.Rozinš	1880.	61	76	137
Nurmi	1	J.Vidiņš	1871.	18	18	36
Oleri	1	R.Tincs	1880.	23	20	43
Paīpusi	1	E.Sprincis	1881.	14	11	25
Jurata	1	J.Lauberts	1874.	17	18	35
Jeri	1	O.Mālmanis	1881.	20	18	38

Rūjienas pagastā no 1861. gada strādāja skolotājs Jānis Talcis. Sākumā irēja telpas Krūžos, 1876. gadā pagasta vietnieku pulks nolēma celt skolas ēku Rāmniekos.

Virķēnu pagastā barons Engelharts pagastskolas ierīkošanai dāvina Mazpurmaļu mājas, kur 1862. gadā par skolotāju sāka strādāt Ādams Svīķis. 1868. gadā uzcēla skolas namu.

Mācību gads	Skolēnu skaits
1912./13.	144
1913./14.	174
1914./15.	219
1915./16.	224
1918./19.	182

Mājmācībā katehetu vietā pārbaudes izdara pagastskolu skolotāji.

1879./80. gada skolu darbības pārskatā parādās īpašie pagastskolu nosaukumi: Ternejas pagastā Pendigas skola ar Kārli Alberingu (Vecais Pendiga); Juratas pagastā Snaka skola ar Jēkabu Laubertu; Koņu pagastā Apškalna skola ar Kārli Cirīti; Naukšēnu pagastā Mirķu skola ar Miķeli Rikmani; Nurmu pagastā Ģerķu skola ar Pēteri Priedīti, vēlāk - Ādamu Jekali; Virķēnu pagastā Purmaļu skola ar Ādamu Svīķi; Rūjienas pagastā Rāmnieku skola ar Jāni Talci; Ipiķu pagastskola ar Tomasu Bergu; Oleru pagastā ar Kārli Rudiņu un Jāzepu Briedi.

1870./71. m. g. Rūjienas draudzes skolā 125

Draudzes skola pēc pārbūves 1933.g.

1931.gadā iesvētīta ģimnāzijas ēka

skolēni un 3 skolotāji.1874./75/ m. g. - 131 skolēns un 4 skolotāji - Ernests Švehs, Gustavs Ufers, Heinrihs un Vilhelms Lūkini.1872. gadā draudzes skolai uzcel piebūvi.

1878. gadā mācītājs Eduards Bergmanis Latviešu Avižu 25. nr. pielikumā raksta, ka Rūjienā ir zēnu privātskola, kurā mācības notiek vācu un arī krievu valodā (klases). Skolas nauda 11 rbl. un vēl 2 rbl. par malku.

Pēc 1882. gada Manaseina revīzijas skolās jāpāriet uz krievu mācībvalodu.1890. gadā E.Švehs atsakās no skolas priekšnieka darba sakarā ar vājām krievu valodas zināšanām.

1884./85.m.g. Rūjienas draudzes skolā 68 skolnieki – 19 meitenes un 40 zēni. Strādā E.Švehs no 1837.gada, J.Neimanis no 1879.gada un R.Ozoliņš no 1879.gada.

1905. gadā Rūjienas Draudzes skolu paplašina ar jaunu piebūvi. 1908. gadā Rūjienā sāk dar-

boties Stalaža privātā proģimnāzija, kura pastāvēja līdz 1917. gadam.

Vēl Rūjienā izveidojās valsts tā sauktās ministrijas skolas - viena zēniem, otra meitenēm.

1911. gadā atvēra Rūjienas tirdzniecības skolu ar 93 skolēniem, vadītājs Pēteris Martinsons.

1913.gadā šo skolu absolvējis bij. Tieslietu ministrs Hermanis Apsītis, 1917. gadā - Sabiedrisko lietu ministrs Alfrēds Bērziņš.

1917. gada oktobrī nodibina Rūjienas komercskolu.1919. g. 20 jūlijā Izglītības biedrības sapulcē nolēma apvienot tirdzniecības un komercskolas un nosaukt par Rūjienas reālģimnāziju. 1919.gada 15. septembrī skola sāka mācības. Vēlāk to nodēvēja par Rūjienas Valsts ģimnāziju.

1915. gadā nodibināja Rūjienas lauksaimniecības skolu, kura darbojās jaunajā Zemkopības biedrības namā. Pirmais pārzinis bija P.Strautmanis, vēlāk A. Murītis.

Vācu skola Rūjienā.

Pirmskara Rūjienā starp citām mazākumtautībām dzīvoja arī vācieši,42 cilvēki, jeb 0,97 % no Rūjienas tā laika (1935.) iedzīvotājiem.

Rūjienas vācu vecāku savienības pamatskola nodibināta 1924. gadā Rūjienas aptiekara Kārļa Ernesta Bērica ietekmē.

1924./25. m. g. skola atradusies Lauku (tagad Kronvalda) ielā Tiņjenu mājā (2. māja kreisajā pusē Kronvalda un Parka ielas krustojumā) Mācības notikušas vienā telpā. Domājams, ka tā bijusi pamatskola un reizē bērnu dārzs. Pirmā skolotāja bijusi Kēte Osolinga. Rūjienā ieradusies pēc studiju beigšanas. Skolēnu skaits bijis 22.

1925./26. m. g. skola atradusies turpat divās telpās. Sētas pusē 4., 5., 6. kl., ielas pusē 1., 2., 3. kl. Jaunākajās klasēs strādājusi Kēte Osolinga. Vecākās klases apmācījusi Katrīna Ringenberga, dzimusi un uzaugusi Rūjienā. Skolnieku skaits 25. 7 skolēni nākuši no Tiņjenu ģimenes (zviedri).

1926./27. m. g. skola atradās turpat Tiņjenu mājā. Skolas pārzine bija Katrīna Ringenberga, skolotāja Kēte Osolinga, kura, mācību gadam beidzoties, atstāja Rūjienu. Skolēnu skaits 24. Ziemsvētkus svinēja Dienvidu draudzes mācītāja muižā, jo arī mācītāja Baha meita mācījās vācu skolā.

1927./28. m. g. skola pārceļas uz pilsētas centru Rumenta mājā 2. stāvā. Iemesls Tiņjenu meitas Gerdas saslimšana ar tuberkulozi. Tā kā šī ēka atradās blakus Lipes krogum, skola pārceļas uz Šveha māju Raiņa ielas kreisajā pusē. Pretī atradās daktera Elcberga māja. Mājas īpašniece bija atraitne Hess, Švehu ģimenes atvase. Par skolas vadītāju sāk strādāt Adele Geiersberga.

Ringenberga paliek par skolotāju. Zīmēšanu sāk mācīt Irene Menzenkampfa. Viņa bija cēlusies no Vācijas, apprecējusies ar agrākās Dīķeru muižas baronu Menzenkampfu, bet bija izšķirusies. Tagad viņa ar diviem bērniem un vīra māti dzīvoja Dīķeru muižas kalpu mājā. Ziemās irēja dzīvokli Pārūpē. Skolas Ziemsvētku sarīkojums notika Rūjienas ģimnāzijas zālē Parka ielā.

1928./29. un 1929./30. m. g. notiek turpat Šveha mājas divās klasēs telpās. Skolas vadība un skolotāji tie paši. Skolēnu skaits 31 un 27.

1930./31. m. g. skola pārcēlās uz Berglunda māju Raiņa un Viestura ielas stūrī. Telpas tur bija lielākas. Viena telpa vecākajām, otra – jaunākajām klasēm. Priekštelpā atradās klavieres. Mājas ziemeļu galā dzīvoja īpašniece ar divām pieaugušām meitām. Pie skolas nodibinājās kristīgo jauniešu pulciņš "Jugend Verein". Pulciņam bija sava nozīme : sudraba vairodziņš ar dzeltenu krustiņu un burtiem "J V ". Svētdienas rītos skolā notika bērnu dievkalpojums, kuru vadīja skolotāja Geiersberga. Pēc tam skolēni nodeva savus ziedojumus ārmisijai. Pāris reizes gadā naudu nosūtīja baznīcas iestādēm, kas to izlietoja misijas darbam Āfrikā.

1930 g. Skolas ielā 30 trešajā stāvā ierīkoja galdnieku darbnīcu visām Rūjienas pamatskolām un vidusskolai. Nodarbības vadīja galdniekmeistars Hermanis.

1931. gada pavasarī vācu vecāku padome Rūjienas Saviesīgās biedrības zālē rīkoja labdarības sarīkojumu. No Rīgas vai pat no Vācijas bija atbraucis marionešu teātris, kas izrādīja ainas no Fausta. Sekoja dejas, loterija. Spēlēja Rūjienas

gimnāzijas orķestris. Skolotāji māc. gadā nemainījās. Skolēnu skaits – 36.

1931./32. m. g. skola gatavojās Gētes 100 gadu nāves atcerei. Skolotāji iepriekšējie. Skolēnu skaits 37. Arī 1932./33. m. g. skolā nekas nemainījās.

1933./34. m.g. skolotājas Irēnas Menzenkampfas vietā nāk skolotāja Ilze Gešele, bet drīz darbu atstāj. Skolēnu skaits 30. Skola svin 10 gadu pastāvēšanu. Bērnu teātra izrāde notiek svētkos.

Ar 1934./35. m. g. līdz 1938./39. m. g. mācības notiek Brīvības ielā Refšlēgeru mājā. Skolēnu skaits samazinās līdz 13. Ar 1934. gada rudeni skolā drikstēja mācīties tikai bērni, kuriem abi vecāki vācieši. Pirms tam vācu skolā mācījās arī ebreju bērni. Skolotājas bija A. Geiersberga un K. Ringenberga. Pēc 1938./39. m. g. skola beidza pastāvēt sakarā ar vāciešu repatriāciju uz Vāciju.

Aprakstā izmantotas Viktora Strauba un Rutas Šlauas (Bērica) sniegtās ziņas.

Edmunds Rumba

Uzņēmumi

Uzņēmumi pirms 1940. gada

Rūjienā

1937. gadā Rūjienā darbojās 17 nelieli uzņēmumi ar dažiem darbiniekiem:

2 dzirnavas, 1 maizes ceptuve, 1 desu darbnīca, pienotava, grāmatu spiestuve, 3 mehāniskās darbnīcas, 2 kokzāģētavas, 2 drēbju krāsotavas, aditava, galdnieku darbnīca, rokdarbu darbnīca, elektrostacija. Bija 44 pārtikas veikali, 45 citu preču veikali, 2 bufetes, 2 traktieri, ēdienu veikals. Darbojā 4 kristīgo draudzes, 20 dažādas biedrības.

Pilsētas budžets 1936./37. saimn. gadā bija Ls 99 960, 1996.g. – Ls 285 605.

Ipiķu pagastā

1937. gadā bija 136 saimniecības, krejotava, 3 veikali, meliorācijas sabiedrība, vējdzirnavas

Pagasta budžets 1936./37. gadā bija Ls 14 700, 1996. – Ls 21 843.

Jeru pagastā

1937. gadā bija 292 saimniecības, 3 meliorācijas sabiedrības, mašīnu koplietošanas sabiedrība "Grauds", 3 veikali, Endzeles spirta dedzinātava, kas gadā ražoja 280 000 l spirta.

Pagasta budžets 1936./37. saimn. gadā Ls 19 500, 1996.gadā – 79 289.

Koņu pagastā

1937. gadā bija 137 saimniecības, ūdensdzirnavas ar vilnas pārstrādi un jumta dēlišu zāģēšanu, ūdens dzirnavas, meliorācijas sabiedri-

ba, kūdras ražošanas sabiedrība, mašīnu koplietošanas biedrība, 1 veikals.

Pagasta budžets 1936./37. saimn. gadā Ls 18 100, 1996.gadā – Ls 46 085.

Lodes pagastā

1937. gadā bija 154 saimniecības, krejotava, sierotava, ūdensdzirnavas, kokzāģētava, kriegēļu, drenu, krāsns podiņu dedzinātava.

Pagasta budžets 1937.g. Ls 19 800, 1996.gadā – Ls 30 597.

Nauksēnu pagastā

1937. gadā bija 365 saimniecības, aptieka, 2 veikali, alusdarītava un spirta dedzinātava, 3 meliorācijas sabiedrības, 4 kūdras izmantošanas grupas, 8 kuļgarnitūras, 3 sēkļu šķirotavas.

Pagasta budžets 1937. gadā Ls 46 600, 1996. gadā – Ls 105 952.

Rūjienas pagastā

1937. gadā 200 saimniecības, kūdras ražošanas sabiedrība, 3 meliorācijas sabiedrības, ūdensdzirnavas, vējdzirnavas, mehāniskā darbnīca, siernīca.

Pagasta budžets 1936./37. saimn. gadā Ls 17 800.

Ternejas pagastā

1937. gadā 251 saimniecība, krejotava, 2 meliorācijas sabiedrības.

Pagasta budžets 1936./37. saimn. gadā Ls 23 500.

Rūjienas Patērētāju biedrība

1902. gadā pie Zemkopības biedrības nodibina "Pārtikas veikalu sabiedrību". Par biedrības pirmo priekšsēdētāju ievēl Erinu muižas īpašnieku E. Armit-stedu. 1905. gada 1. janvārī 125 biedri, apgrozījums 37 676 rubli. 1912. gadā pārdotas preces par 82 000 rubliem, biedru skaits 229. 1917. gadā nodibina lauksaimniecības patērētāju biedrību "Agronomi".

Pēc kara juku laikiem, kuriem biedrību cauri izveda Rūjienas Nauku saimnieks Tenis Alberts, no 1922. gada sākas uzplaukums. Līdz

apvienošanai ar "Agronomu" biedrību vada Remberts Meisters Jeru Balgalvjos.

Pieņem nosaukumu "Rūjienas patērētāju biedrība Konzums".

1924. gadā nodeg noliktava ar precēm un iepirktiem liniem. Zaudējumi ap Ls 2500. Zaudējumus sedz ar 1924. gada peļņu.

1937. gadā "Konzums" apvienojas ar "Agronomu" un par Patērētāju biedrības valdes priekšsēdētāju kļūst R. Meisters. Biedrībā apvienoti 294 biedri ar paju kapitālu Ls 22 700.

Pat. b.-bas nodalas darbojas Ipiķu, Koņu un Idus pagastos. Bez galvenā veikala Upes 7 atvērts otrs veikals Rīgas 6.

Otra pat. b.-ba darbojas Nauksēnos ar veikalu arī Piksāros.

Pēc kara patērētāju biedrības darbība atjaunojās 1944. gada 5. oktobrī. Strādāja 43 darbinieki 4 veikalos, ēdnīcā, sagādes daļā, maizes ceptuvē. 1952. gadā Rīgas ielā 2 uzcēla universālveikalu ar kantori 2. stāvā (tagad veikals "Pārtika"). 1979. gada 18. aprīlī atklāja jauno tirdzniecības centru Brīvības ielā 2. Projekta autore Pumpura, galvenais arhitekts Rauziņš. Kompleksā apvienots universālveikals, ēdnīca ar virtuvi, bārs, konditorejas cehs, kulinārijas veikals, kafējnicā un kafetērija universālveikalā.

Rūjienas patērētāju biedrībai bija veikali arī Ipiķos, Idū, Arakstē, Vilpulkā, Nauksēnos, Vērsī, Oleros, Konos, Piksāros, Lodē, Nurmos, Straumē, Virkēnos. Biedrība uzcēlusi veikalus Idū, Straumē, Eriņos.

Rūjienas Piensaimnieku biedrība un pienotava

1911. gada 18. janvarī darbošanos sāk Rūjienas piensaimnieku sabiedrība. Dibinātāji : T. Priedītis Cēšās, J. Pauksēns Ipiķos, J. Teters Ozolos, T. Melders Cēšās, A. Sviķis Virkmaļos, K. Kreišmanis Rūjienas muižā, J. Švalbe Ternejas Mazsautinos, P. Šmits Kreilos, G. Bokis Silzemniekos. Par priekšnieku ievēl T. Melderu. 4. dec. b.-ba nopērk 2700 m² zemi Upes ielā 5 pienotavas celšanai. 1912. gada rudenī nams ir uzcelts. Tad dienā pārstrādā 3000 – 4000 l piena. Pienotavas direktors ir Melderis, strādā 10 cilvēki. Kara laikā piena pārstrāde ievērojami samazinās un 1918. g. 30. okt. pienotavu slēdz uz nenoteiktu laiku. Pēc kara propagandēja mazu rokas pienotavu ierīkošanu. Vienā pagastā tādas radās vairākas. Tomēr tās neattaisnojās. 1922. gada 1. februārī darbību atjaunoja Rūjienas pienotava, dienā pārstrādāja 1500 – 2000 l piena, bet mašīnas bija domātas 10 000 l pārstrādei. Pēc 1924. gada sākās sabiedrības uzplaukums. Ierīkoja krejotavas Kīrē un Jaunpeitēnos, pēc tam Konos, Vilpulkā, Arakstē, Idū, Vērsī, Nurmos, Ipiķos u. c. 1927. gadā sabiedrībai jau 13 krejošanas punkti. Centrālajai pienotavai ik dienas pieved 25 000 l piena. Piegādātāju skaits sasniedz 650. 1927. g. piena piegādātājus apvieno pārraudzības biedrībā, tā ierobežojot netīra piena piegādāšanu. Rezultātā Rūjienas piensaimnieku ražotais sviests iemanto slavu pat ārzemēs.

1931. g. 25. janv. iesvēta pārbūvētās un paplašinātās pienotavas telpas, atzīmējot 20 g. pastāvēšanu.

1935. gada pelņa – Ls 5524. 1937. gadā Rūjienas piensaimnieku sabiedrībai pievienojas Rūjie-

Rūjienas rajona laikā 1950. – 1959. gadam darbojās Patērētāju biedrību savienība. 1951. gadā izveidojās sabiedriskās ēdināšanas uzņēmums SĒUA.

1992. gadā Rūjienas pat. b.-bā strādāja 150 cilvēki. Darbojās 26 veikali, 3 kioski un autoveikals. Bez veikaliem pat. b.-ba nodarbojās ar lauks. ražojumu iepirkšanu, ar kāpostu un gurķu skābēšanu, sēņu sālišanu.

1991. gadā mazumtirdzniecības apgrozījums bija 29 milj. 769,3 tūkst. rubļu. Sagādē apgrozījums bija 1 milj. 875,7 tūkst. rubļu. Pašražotās produkcijas realizācija 621,5 tūkst. rubļu. Pelņa 499,3 tūkst. rubļu. Paju biedri 4826.

Pēckara laikā patērētāju biedrībai bijuši sekojoši priekšsēdētāji : Nairis, Priedītis, Daņilova, Tambergs, Priede, Rudinš, Pētersons, Zurģis, Lenšs un no 1965. gada Voldemārs Kīkulis.

1997. gadā Rūjienas patērētāju biedrību pievienoja Valmieras reģionālai pat. b.-bai.

nas zemkopības b.-ba, iegūstot namu Upes ielā 7 un Imantas dzirnavas.

1939. gadā piensaimnieku sab.-bai ir 12 krejotavas. Pienu nodod 950 zemnieki, no tiem 374 biedri. Gadā eksportam sagatavo 8500 mucīnas sviesta, caurmērā 1000 mucīnas mēnesī (katrā 51 kg sviesta, pavisam 433,5 t).

1944. gada oktobrī Rūjienas pienotavu iekļauj Valmieras piena kombināta sastāvā.

1966. gadā Rūjienas pienotavā strādāja 80 cilvēki. Pārstrādāja 14 000 l piena, ražoja 402 t sviesta, 190 t siera, 105 t biezpiena, 50 t krējuma, 46 t kēfira u. c.

1970. gadā darbojas tikai 3 krejotavas : Eriņos, Vienības (Vilpulkā) un Ipiķos.

Pienotavā darbojas 3 separatori ar 5000l/h jaudu katrs, 2 pasterizatori (10 000l/h), 2 sviesta kuļmucas (10 000 l tilpuma), 2 siera vannas ar 5000 l tilpumu katrā.

1973. gadā ražoja 613,4 t sviesta, 412,5 t Krievijas sieru, 1,2 t ķimenu sieru, 49,7 t vājpiena biezpienu, 37,7 t 9% biezpienu, 2602,9 t VSSB pienu, 147,3 t pilnpienu, 145,9 t paniņas, 65 t jēlkazeīnu.

1978. gadā ražoja sviestu 522,3 t; Krievijas sieru 405,7 t; ķimenu sieru 2,3 t; pilnpienu 78,5 t; pienu VSSB 1227,5 t; vājpiena biezpienu 53,4 t; 9% biezpienu 6,6 t; paniņas 155,5 t; jēlkazeīnu 47,7 t. Pienu eksportēja uz Leningradu un Maskavu, sviestu uz Kubu, sieru uz Vācijas dem. rep., Čehoslovākiju un Franciju.

1985. gadā ražoja sieru 486,6 t; jēlkazeīnu 136,6 t; bagātinātās suliņas 1474 t.

1986. gadā ražots Krievijas siers 170 t; 5% siers 116 t; saldējums 464 t; jēlkazeīns 56 t; vāj-

piens piena piegādātājiem 3854 t, sulīnas 2885 t.

1989. g. iepirkts sagādē 23 490,8 t piena, t.sk. no individuālā sektora 5227 t. Ražots Krievijas siers 498,6 t, biezpiens 9% o,8 t, saldējums 839,1 t, jēlkazeīns 72,3 t, pilnpiens VKP 7156,2 t.

1990. gadā ražots siers 438 t, saldējums 849,6 t, jēlkazeīns 66,1 t, pilnpiens VPK 6737 t. Piens iepirkts 21 869,5 t, t. sk. no individ. ražot. – 5 567,8 t.

1992. gada 1. novembrī Rūjienas pienotavu nodod atjaunotai Rūjienas piensaimnieku biedrībai, kuras atjaunošanā strādā Jānis Jasāns. Piens. b.–ba atjauno īpašuma tiesības arī uz Eriņu siero-tavu, māju Miera ielā Nr.1, Vienības krejotavu, Ipiku piena savāktuvi, Imantas dzirnavām.

1993. gadā biedrībā jau ir 66 biedri – 15 vecbiedri un 46 bijušo biedru mantinieki, juridiskās personas – paju sab.–ba “Naukšēni” un Virkēnu arodskola. Biedrības uzņēmumos strādā 76 cilvēki (1992. gadā – 90). Šajā gadā ražots 363 t Krievijas siers, 150 t 5% siers, 387 t saldējums; 69 t jēlkazeīns; 150 t sviests, zemnieku; 373 t vājpiens; 3390 sulīnas, 11 t piena iedzīvotājiem.

Rūjienas autostacija VTU «Valmiera»

Rūjienas autostacija saka darboties 1953. gadā.

1988. gadā tajā bija 13 autobusi, 5 taksometri, strādāja 26 šoferi, 9 taksometru šoferi, 3 kasieres autoostā un 20 kasieres autobusus.

Bija 89 reisi ar pašu autobusiem. 2 reisi uz Vilandi, 2 reisi uz Abju, 2 reisi uz Laatri (Plāteri). Bez tam bija 4 reisi uz Rīgu, 4 reisi uz Valmieru.

Vamieras ceļu pārvalde Nr.9, 1.celū uzturēšanas iecirknis

Uztur 200 km ceļus. 67 km asfaltēti ceļi. Nozīmīgākie: Valmiera – Vilande, Valka – Mazsalaca 50,7 km garumā.

Strādā 25 – 27 cilvēki. 3 autogreideri, 1 piekabes greiders, pašizgāzējs ar piekabi, patrolauto-

1994. gadā ražots 442 t Krievijas siers; 161 t 5% siera masa; 681 t saldējums; 38 t sviests; 37 t vājpiens; 73 t pilnpiens, 16 t tīrkultūra.

1996. gadā ražots Krievijas siers 497,4 t; 5% siera masa 114,1 t; saldējums 896,7 t; vājpiens 65,3 t; pilnpiens 63,3 t; tīrkultūra 13,2 t; krējums ar 35% tauku 54,9 t; sulīnas 1182,7 t.

1997. gadā Rūjienas Piens. b. Inc. pārveidoja par akciju sab.–bu. 1993. gadā saražoja preču produkciju par Ls 719 000. 1996. gadā ražota preču produkcija par Ls 2 024 100 jeb par 126,8%, salīdzinot ar 1995. gadu. 1997. gada 1. janv. Rūjienas Piensaimnieku b.–bā 251 biedrs un tā nodarbina 90 strādājošos.

Padomju laikā pienotavas direktori: Jānis Rokis no 1944. g. okt., Herberts Pedecs no 1947.g. 6. jūn., Rudolfs Kaņeps no 1949. g. sept., Roberts Libietis no 1949. g. okt., Eduards Griķis no 1951. g. 22. febr., Arturs Jakāns no 1952. g. 12. marta, Uldis Viksna no 1959. g. 10. sept., Edgars Dālbergs no 1961. g. 22. febr., Andris Pelēkzirnīs no 1963. g. 16. aug., Inese Galvanovska no 1969. g. 10. aprīļa.

Darbnīcā strādāja mehāniķis un 3 atslēdznieki, kurinātājs, sargi. Dienā vidēji pārvadāja 2500 pasažierus. Maršrutu kopējais garums 3415 km.

Jaunceltā autostacijas ēka maksāja Ls 48 000.

1991. gadā 7 autobusi, no tiem 3 dīzeļi, 2 taksometri.

1998.gadā 39 reisi (5 reisi uz Rīgu).

buss, traktors K – 700, traktors T – 150, traktors MTZ – 50, iekrāvējs (ekskavators), lielais ekskavators.

Grants iegūšanai izmanto Teimu karjeru (Konu pag.), Naukšēnu Tiskās, Aizupēs.

Mēbeļu fabrika (Valmieras mēbeļu kombināta Rūjienas cehs)

Ražošanu sāka 1958. gadā 600 m² platībā 30 cilvēki. Ražoja tahtu “Līga”, dīvāna rāmjus, 2 un 3 durvju skapjus, kantora skapjus, naktskapīšus, galdus, zārkus.

1960. gadā ražotni pievienoja Valmieras rūp-kombinātam. 1961. gadā pabeidza slīpēšanas iecirkņa izveidošanu. 1962. gadā sāka ražot priekšnama iekārtas. 1977. gadā priekšnama iekārtai piešķirta Valsts kvalitātes zīme. No 1974.

g. ceha priekšnieks Kārlis Mūzis.

Materiālus saņēma no Ventspils skaidu un šķiedru plākšņu rūpnīcas, furnitūru no “Metaltehnikas”, spogulus no Rīgas stikla un spoguļu rūpnīcas, limi no “Lignumā”, laku no Vācijas.

11. piecgadē (1981. – 85.) ražoja produkciju par 62 milj. 747 tūkst. rubļu. Nodarbināto skaits 116. Cehu vadīja Aivars Sproģis. 1973. gadā ražoja arī vasarnīcu iekārtu “Vasara”.

Sadzīves pakalpojumu kombināts

1982. gadā veica sekojošus pakalpojumus: apģērbu šūšana sievietēm; apģērbu remonts; adīšana – kleitas, jakas, svārki, džemperī, cepures, šalles, cimdi, zeķes; trikotāžas izstrādājumu remonts; mēbeļu remonts (matraču siešana); fotogrāfs; frizieris; noma – trauki, televīzori, teltis, koferi, guļammaisi, piepūšamie spilveni, slidas, velas mazgājamās mašīnas, ledusskapji, dārza ratīni, miglotāji; ķīmiskā tīrītava un velas mazgātava; malkas zāģēšana; skārda krāšņu un drāšu žogu gatavošana; aušana – celīni, aizkari,

segas; maina vilnu pret dziju, trikotāžu, mākslas audumiem; labo apavus un gatavo jaunus; remontē pulksteņus. 1985. gadā par pakalpojumiem ieņēma 137,1 tūkst. rubļu.

1998. gadā bijušajā vecajā ēkā darbojas adītava SIA «Grieta», austuve SIA «Atspole», i/u mehāniskā darbnīca. Ēkas galveno daļu aizņem jaundibinātā novada tautskola.

Jaunajā ēkā: frizētava, solārijs, veikals «Vidzemes maiznieks», pilsētas bibliotēka un p/u «Rūjienas pilsētas saimniecība».

Zivsaimniecība «Rūja»

1966. gada 30. jūlija PSRS Zivsaimniecības ministrijas pavēle par to, ka zivsaimniecība «Rūja» padota tiešai Latvijas PSR Ministru padomei. 1967. gada 20. janvārī pavēle par zivsaimniecības «Rūja» nodibināšanu ar direktoru Gunāru Strazdiņu.

1968. gadā uzcelts: nārsta dīki 22 gabali 4,6 ha platībā, karantīnas dīki 5 gabali; 2,5 ha platībā, II kārtas audzēšanas dīki 3 gabali 215,0 ha platībā, I kārtas audzēšanas dīki 9 gabali 106,6 ha platībā.

Izbūvēts ceļš ar grants segumu (Sedvakas) 3,08 km un ceļš ar grants segumu (Tuiži) 1,85 km.

1976. gada 01. janvārī dīku kopplatība 328 ha, strādā 16 cilvēki.

10 gadu laikā izaudzēti 40 065 tūkstoši 1 vasaras karpas kopsvarā 6545,8 cnt; 6424 tūkstoši

Zivju audzētavas produkcija

Gads	1 vasaras karpas tūkstošos	2 vasaru karpas tūkstošos	Platība ha
1975.	2673	–	47,1
1980.	1921	1080	215
1984.	5408	1420,6	380,2

2 vasaru karpas, kopsvars 10 225,5 cnt.

Pēc G. Strazdiņa par direktoru bija Juris Kārklīns, tad Vilis Bergs.

Privatizācijā zivsaimniecība «Rūja» nonāca 1993. gadā ar vairāk nekā 600 ha lielu dīku platību un modernu forelu un citu zivju inkubācijas cehu. Privatizētāji izsaimniekoja zivsaimniecību, un tā ir pārstājusī darboties (1997. g.).

Fabrika «Terneja» (trikotāžas rūpnīcas «Māra» Rūjienas filiāle)

1960. gadā bijušajā Ternejas muižas dzīvojamā ēkā sāka darboties adītava, padota Valmieras rajona rūp-kombinātam. Cehu vadīja Lūcija Priede (1960. – 1966.). Strādāja 30 cilvēki ar rokas adāmām mašīnām.

No 1961. gada 1. aprīļa cehu pievienoja trikotāžas kombinātam «Māra» kā tā 4. filiāli.

No 1966. gada līdz 1973. gada augustam par filiāles meistari strādāja Velta Vilka. Darbinieku skaits pieauga līdz 70 cilvēkiem. Ieviesa 2 pusautomātus un 1 adāmmašīnu ar elektrisko piedziņu. Ražošana pieauga no 60 000 gabaliem

1964. gadā līdz 98 000 1967. gadā.

No 1973. gada augusta par 4. filiāles vadītāju sāka strādāt Irīna Kalcenava (dz. 1950. g. 27. jūlijā Viļņā, 1972. g. beigusi Viļņas vieglās rūpniecības tehnikumu). Uzceltas kopmītnes 60 cilvēkiem, iekārtota kluba telpa, ēdnīca. 1983. gadā strādā 152 cilvēki.

1980. gadā ražoja 336 500 gab. virsējo trikotāžu par 10145,2 tūkst. rbl. 1981. gadā ražoja 232,53 tūkst. gab. par 10445,4 tūkst. rbl. 1985. gadā ražoja 224 523 gab. par 8902,0 tūkst. rbl.

1998. gadā nedarbojās.

Pagastu saimniecība

Nauksēni

1948. gadā Nauksēnu pagastā noorganizēja 8 kolhozus: Liesma, Dzirkstele, Saule, Zvaigzne, Stars, Rūja, Padomju Arājs, Brīvā druva. Sešdesmito gadu beigās Nauksēnu pagastā divi kolhozi – Liesma ar 8102 ha un Brīvā Druva ar 3270 ha zemes. Septiņdesmito gadu beigās abi apvienojas, kļūstot par kolhozu Nauksēni.

1969. gadā par Nauksēnu kolhoza priekšsēdētāju sāk strādāt Visvaldis Skujīns.

Sākas augšupeja. 1977. gadā kolhoza ieņēmumi 2875,3 tūkstoši rubļu. 2250,8 tūkstošus rubļu deva lopkopība. 1962. gadā uz 100 ha l/s izmantotajās zemes ražoja 345 cnt piena un 53,8 cnt gaļas. 1977. gadā uz 100 ha l/s izmant. zemes ražoja 647 cnt piena un 116,5 cnt gaļas. Iegūst vairāk par 4000 t graudu: 1977. gadā – 4021 t. No kolhoza 11614 ha lielās kopplatības l/s izmantojami 6312 ha.

Kolhozs specializējās kimeņu audzēšanā. 1978.

gadā ievāc 40 t kimeņu.

1986. gadā ievāca 5844 t graudu. Uz 100 ha l/s izm. zemes ieguva 903 cnt piena un 181 cnt galas.

Naukšēnu pagastā joprojām pastāv paju sabiedrība "Naukšēni", ko vada V. Skujņš (1997.). 1995. gadā saimniecības pelna bija 68 000 latu.

1997. gadā Naukšēnu pagastā bija 77 zemnieku saimniecības, paju sabiedrība, 1 kooperatīvā sabiedrība, 2 tehnikas remontdarbnīcas, 2 dzirnavas, 2 piena savāktuves, 1 galas pārstrāde, 1 dārzniecība, 3 galdniecības, 7 kokzāģētavas, 4 individuālie uzņēmumi, 3 dzīvokļu kooperatīvi.

"Cīņa" Koņu pagastā

1948. g. 19. okt. Ternejas pag. «Vēveros» nodibināja kolhozu «Imanta» ar 26 biedriem. Priekšsēdētājs Arturs Gredzens. Apvienojās 20 saimniecības 406,3 ha platībā ar 211,5 ha aramzemes. Marta Tolmane «Veccelmi», Zelma Puķīte «Jaunumuļi», Teodors Šmits «Vēveri», Marta Vintere «Straumēni», Kārlis Priedītis «Juratas», Armands Lapsiņš «Polbrenči», Ernests Mors «Putniņi», Emma Brože «Vecglāznieki», Jānis Jēkabsons «Klintis», Jānis Briedis «Laucēni», Gustavs Mors «Strazdiņi», Milda Ābolīna «Jaunglāznieki», Eduards Tomsons «Druvas», Jānis Zariņš «Pilskalni», Voldemārs Paegle «Rostes», Arturs Gredzens «Rozas», Berta Lācis «Jauncelmi», Alīde Sprinģis «Saules», Anna Liepiņš «Springi», Jānis Londe «Kantes».

1987. gadā 366 strādājošie. 56 traktori, 34 smagās automašīnas. 1986. gadā pārdeva 77 t linšķiedras, 3794 t graudu, 995 t kartupelu. Iepirkumā pārdeva 2950 t piena, ieskaitot individuālos ražotājus. Uz 100 ha l/s izm. zemes ražoja 136 cnt piena. Liellopu skaits bija 2208, t.sk. 751 slaucamā gov. Gaļu ražoja 681 tonnu (1986. g.), 136 cnt uz 100 ha l/s izm. zemes. Cūku skaits – 2799.

1997. gadā Koņu pagastā bija 72 zemnieku saimniecības, 197 piemājas saimniecības, 1 tehnikas remontdarbnīca, dzirnavas, sierotava, dārzniecība, galdniecība, 4 kokzāģētavas, vilnas pārstrāde, kokogļu dedzinātava, linu pārstrāde, mežizstrāde, celtniecības, tirdzniecības uzņēmums.

"Gaisma" Vilpulkas pagastā

1987. gadā 282 strādājošie. 46 traktori, 18 smagās automašīnas. 1986. gadā pārdeva 69 t linšķiedras, 683 t kartupelu, 1798 t graudu. Iepirkumā pārdeva 2244 t piena, ieskaitot individuālo sektoru. Uz 100 ha ražoja 634 cnt piena. Liellopu skaits 1577, slauc. govīs – 548. Gaļu

pārdeva iepirkumā 370 t (1986.g.). Uz 100 ha l/s izm. zemes ražoja 88 cnt galas. Cūku skaits – 1210.

1997. gadā Vilpulkas pagastā bija 254 zemnieku saimniecības, 9 piemājas saimniecības, 2 tehnikas remontdarbnīcas, 3 dzirnavas, 2 piena savāktuves, dārzniecība, 2 galdniecības, 4 kokzāģētavas, 2 individuālie uzņēmumi.

"Imants Sudmalis" Lodes pagastā.

1987. gadā strādājošie 284. 38 traktori, 22 smagās automašīnas. 1986. gadā pārdeva 72 t linšķiedras, 712 t kartupelu, 1747 t graudu. Piena iepirkums bija 1879 t. Uz 100 ha l/s izm. zemes 793 cnt. Liellopu skaits – 1258, slaucamo govju skaits – 500. Galas iepirkums bija 420 t, 126 cnt uz 100 ha l/s izm. zemes. Cūku skaits 1593.

1997. gadā Lodes pagastā bija 93 zemnieku saimniecības, 11 piemājas saimniecības, tehnikas remontdarbnīca, dzirnavas, 2 kokzāģētavas, 1 individuālais uzņēmums.

"Rosme" Ipiķu pagastā.

1948.g.23. nov. nodibinājās Stalina kolhozs ar 20 ģimenēm, priekšsēdētājs Ā. Bērziņš. 1949. g. 6. apr. – kolhozs «Spars» ar priekšs. E. Šmitu. 1948. g. 3. apr. – kolhozs «Sociālisma ceļš», priekšsēd. A. Lācis. 1961. g. visi 3 kolhozi apvienojās par kolhozu «Rosme». Bija 6 trakt., 1 kombains, 2 kulmašīnas. Kopplatība 4420 ha, l/s izmantojamā zeme 2980 ha, aramzeme 1501 ha. 1977. gadā platība 5364 ha, l/s izmanto 2277 ha, aramzeme 1763 ha. Ievāca 1 379 t graudu, no 450 govīm vidēji izslauca 3023 kg piena. Uz 100 ha l/s izmant. zemes ražoja 569 cnt piena, 84,8 cnt galas. Kolhozā 289 biedri, 14 automašīnas, 29 traktori, 7 graudu kombaini.

1987. gadā 233 strādājošie. 41 traktors, 18 smagās automašīnas. 1986. gadā pārdeva 55 t linšķiedras, 362 t kartupelu, 1731 t graudu. Ražoja 2008 t piena, 368 t galu. Uz 100 ha l/s zemes ražoja 844 cnt piena un 123 cnt galas. Liellopu skaits 1150, slauc. govīs – 446. Cūku skaits 786.

1997. gadā Ipiķu pagastā bija 121 zemnieku saimniecība, 47 piemājas saimniecības, dzirnavas, kokzāģētava, 2 SIA.

"Straume" Jeru pagastā.

Bijušajā Rūjienas pagastā 1948. g. 27. dec. Valdemāra ielā 13 nodibināja kolhozu «Pionieris» (dala no vēlākā k-za «Straume»). Apvienojās 16 zemnieki. Priekšsēdētājs A. Kikulis. 1950. gadā – 220 sētas ar 231 darba spējīgo kolhoznieku. 1970. gadā 290 sētas ar 204 darba spējīgiem kolhozniekiem. 1950. gadā 1 automašīna, 1970. gadā

– 15. 1950. gadā par darba dienu maksāja 0,50 rbl, 1970. gadā – 5,0 rbl.

1987. g. 518 strādājošie. 64 traktori, 35 smagās automašīnas. Sagādē pārdeva 1038 t kartupelu (ražoja 3483 t), graudus – 3820 t. Pienu iepirkumā pārdeva 3880 t, ražojot 935 cnt uz 100 ha l/s izm. zemes. Gaļu iepirkumā pārdeva 790 t, ražojot 935

cnt uz 100 ha. kolhozā 1897. gadā bija 2314 liellopi, 891 sl. govns un 2653 cūkas.

1997. gada Jeru pagastā bija 268 zemnieku saimniecības, 184 piemājas saimniecības, 2 tehnikas remontdarbnīcas, dzirnavas, 5 individuālie uzņēmumi, 1 SIA, 2 kooperatīvās sabiedrības.

Preses izdevumi Rūjienā.

Rūjienas Balss 1929. – 1932. Sabiedriski literārs nedēļas laikraksts. Izdots Rūjienā, iespiests V. Šķiņķa spiestuvē. No 1932. 15. apr. nr. 152 Valmierā, J. Dūņa spiestuvē. Redaktors K. Mālmeisters, ar 1930.g. A. Krēslinš. No 1931. g. 4. dec. atb. red. P. Liepiņš, ar 11. dec. – K. Liepiņš. Ap 1300 eks.

Rūjienas Domas 1931. – 1934. nedēļas laikraksts Rūjienai un apkārtnes dzīvei. Ar 1934. gadu iznāk 2 x mēnesī. V. Šķiņķa spiestuvē. Redaktors un izdevējs P. Meisters. 500 eks.

Rūjienas dzīve 1927. g. neregulāri izdots un iespiests Rīgā a/s “Izdevējs”.

Nr. 2 – 2. dec. a/s “Rīti” spiestuvē. Par redakciju atbild E. Stiglics. komanditsabiedrība “Laika vārds” izdeva 30 laikrakstus ar vienādu saturu, izņemot vietējās dzīves hroniku. Tādēļ ir arī “Rūjienas, Mazsalacas Dzīve” (Nr. 1024 1927.).

Rūjienas Vēstnesis 1931. – 1940. nedēļas laikraksts, izdots Rūjienā, iespiests Rīgā, spiestuvē “Burtnieks”. Ar 1932. g. 15. apr. Rūjienā V. Šķiņķa spiestuvē. Redaktors A. Krēslinš, ar 1939. g. 1. dec. R. Slokenbergs, ar 1939. g. 29. dec. O.Ieviņš. 1400 – 2050 eks. 2 x sodīts (1935.g. 16. sept. ar Ls 10 par ģimenes dzīvi aizskarošu ziņu. 1936. g. 17. janv. ar Ls 25 par neatlautu sludinājumu publicēšanu).

Rūjienas Vēstnesis 1993. g. 21. maijā sāka iznākt kā Rūjienas pilsētas pašvaldības nedēļas avīze visam novadam. Redaktore Sarmīte Medne. Direktore Anita Vilķina. Redakcijā: Līga Lenša (Siliņa), Jānis Landrāts, Gunārs Zieme. Iespiež Valmieras tipogrāfijā “Lapa”. No 1996. gada 23. augusta redaktors Gunārs Zieme un direktors Jānis Landrāts. Redakcijā vēl Ilona Dukure, Nikolajs Dutčuks, Rainis Tenteris, Sarmīte Lukjanova, Agrita Gruzdiņa, Sigrija Roke. No 1997. gada janvāra izdod bezpeļņas organizācija – Rūjienas pilsētas pašvaldības uzņēmums “Rūjienas Vēstnesis”.

Rūjienas Ziņas 1928. – 1930. Sabiedriski politisks nedēļas laikraksts. Izdots Rūjienā, iespiests Alūksnē R. Pastalnieka spiestuvē. Redaktors A.Bērziņš, ar 1929. g. 31. okt. M. Viča un A. Straume. Faktiskais redaktors 1928. g. V. Dzelme (V. Krēslinš). Izdevējs A. Bērziņš, ar 1929. g. 31. okt. izd. “Malienas prese” (atb. R. Pastalnieks).

Jaunās Rūjienas Ziņas 1929. – 1930. Pilsonisks nedēļas laikraksts. Izdots Rūjienā, iespiests Rīgā spiestuvē “Burtnieks”. Redaktors P. Atars un O. Bekmanis. Izdevējs P. Atars. Apvienojās ar izdevumu Rūjienas Balss (pēc 1930. g. Nr.3 10. janv.)

Ziemeļlatvijas Darba Balss 1929. Politisks, tautsaimniecisks, literārs nedēļas laikraksts. Iznāca neregulāri. Redaktors L. Stalažs. Izdevējs K. Uptis. Iespiests V. Šķiņķa spiestuvē Rūjienā.

Teka 1935. – 1937. Literāri sabiedriska mēnešraksts. Iznāca neregulāri. Izdots, iespiests Rūjienā. Ar 1935. gada 4. aug. V. Šķiņķa spiestuvē. Redaktors ar 1935. g. nr. 1/2 (marts/apr.) M. Jansons, redakcijā strādāja arī V. Bodnieks. Izdevējs Rūjienas Vanagu vienība pie Rūjienas ģimnāzijas. Ar 1935. g. 1/2 martu/apr. Rūjienas Vanagu novads.

Baznīca un skola 1932. – 1939. Rūjienas Vēstneša pielikums. No 1932. g. 26. febr. iznāca reizi nedēļā. 1933. – 38. – svētdienās un svētku dienās. 1939. g. – reizi nedēļā, okt. otrā pusē 2 x mēnesī, novembrī – 1 x. izdots Rūjienā. Iespiests Rīgā, spiestuvē “Stars”, ar 1932. g. nr.4 19. febr. spiestuvē “Burtnieks”, ar 1932. g. nr. 12 Rūjienā, V. Šķiņķa spiestuvē. ar 1938. g. Limbažos J. Pauciša spiestuvē, ar 1938. g. nr. 6 20. febr. Šķiņķa spiestuvē, ar 1939. g. Limbažos J. Pauciša spiest., ar 1939. g. nr. 9 5. martu Rīgā spiestuvē “Gaisma”, ar 1939. g. nr. 13, 2. apr. – Rūjienā J.Mikelsona spiestuvē. Redaktors A. Krēslinš, ar 1933. g. nr. 7, 5. febr. – A. Skrodelis. Izdevējs R. Slokenbergs. 1700 – 3300 eks.

Karnevāla Vēstnesis Laikraksts. Izdots un iespiests Rūjienā V. Šķiņķa spiestuvē. Redaktors O. Ieviņš. Izdevējs Rūjienas Saviesīgā b.-ba. (bez gada!)

Liesma 1926.III – 1929. XI (16 numuri). Iznāca nelegāli. Izdeva LKP un LKJS Vidienas organizācija. Redakcijas kolēģijā A. Mačulēns, V. Ozoliņš, A. Ratnieks. Iespieda Oleru ciema “Krustmalās”, nelegālajā tipogrāfijā Eduļu mājas pagrabinā. Pēdējo nr. iespieda Valmierā.

Komunisma Dzirkstele 1950. – 1959. LKP Rūjienas raj. komitejas un Rūjienas DDP IK avīze. Iespieda Rūjienas (bijušajā V. Šķiņķa) tipogrāfijā.

Komunisma Ceļš Rūjienas MTS politdaļas izdevums. Iespieda Rūjienas tipogrāfijā.

Rūjienas Sv. Bērtuļa baznīca

Livonijas ordeņa mestrs 1263. gadā lika celt ordeņa pili un netālu Sv. Bērtuļa kapelu vēlāko luterāņu baznīcu. Iespējams, ka pirmā baznīca bijusi koka. Laikā starp 1450. un 1480. gadu paaugstināts vidusjoms. 1506. gadā par mācītāju strādā Bomhovs, kurš ir atlaižis virskomisārs Livonijā. Bet 16. g. s. otrā pusē jau ir ziņas par izpostīto mūra baznīcu, no kuras 1631. gadā atlikuši tikai 4 kaili mūri.

1637. gadā baznīca atjaunota, tā ir labā stāvoklī. Tagadējais portāls un galvenais mūris saglabāties no to celšanas laika.

1677. gadā baznīcu apskatē tā atzīta par vienu no labākām. Virsbūve un kori atjaunoti 1688. gadā.

1700. gadā, lai neatdotu baznīcas zvanu krieviem, tas nogremdēts Rūjas attekā 240 asis uz dienvidiem no baznīcas. Mācītājs Eduards Bergmanis meklējis, bet nav atradis (19. g. s. beigās).

Ziemeļu karā baznīcu izdedzina. Mācītāju Verneru Šnē sagūsta. 1707. gadā viņš mirst Pleskavā.

Pēc Ziemeļu kara 1711. gadā mācītājs J. F. Buhmans ziņo par baznīcas stāvokli: baznīcas torņa gals nokritis, jumts sabojāts, caurs, logi izdauzīti, grīda iznīcināta, jo mēra laikā liki nepietiekoši dzīli ierakti, nevienas altara segas, ne zvanu, ne vainagu, ne svečturu nav palikuši, baznīcas pagalmā nolaists.

Savukārt mācītājs Šulinus 1743. gadā ziņo: zviedru galdnieks Skohr 1734. gada 11. jūlijā izgatavoja baznīcā kori. 2 zviedri – Svāns un Bergs izgatavoja gleznojumus uz kora, skaitot no labās puses: Paulus, Judas, Tadeus, Jacoby maj., Philippus, Johannes, Petrus, Bartholomeus, Andreas, Jacoby min., Thomas, Matheus, Simon. Altaris saglabāties no 1666. gada.

(Lauma Sloka Vidzemes draudžu kronika, Rīga 1927. g.)

1754. gadā par 120 dalderiem iegādātas ērģeles.

Par 400 dālderiem baznīcā apglabāja mirušos muižniekus:

“Kad priekš altara stāv, pa labo roku ziemeļu pusē kaktā Jeru lielskungs, apakš loga – Nurmu, apakš kanceles – Nothhelfera ģimēnijas kapi, kreisā pusē (dienvidos): kaktā Virkēnu lielskungs, tad Plāteru un mācītāju kapi, pēdīgi tā laika Nauksēnu lielskunga bedamā vieta, altara priekšā Dīķeru muižas īpašņ. Patkul lielskunga kaps. Jeru lielskunga R. fon Stern kaps Skudrītes vecā daļā”.

Kopš 1768. gada Katrīna II aizliedz mirušo apglabāšanu baznīcās un ap baznīcām.

1780. gada remonta laikā baznīcas iekšieni vienkāršo – novāc skulptūras, freskas u. c.

No ordeņa pils gājusi eja uz baznīcu. Eduards Bergmanis no baznīcas iegājis 25 asis (apm 50 m) šajā gaņģī un tā sakrišanas dēļ tālāk neticis. Iznesis misiņa krucifiksu. Domā, ka eja gājusi uz klosteri, kas atradies starp mācītājmuižu un baznīcu. Par klosteri liecinot tas, ka baznīca nav celta pie pils, bet 1,5 km no tās.

(Rūjienas vidusskolas rakstu krājums “Pret sauli” 1923.)

Abās pusēs galvenai ieejai, pa kuru plūda baznīcēni, redzamas seno laiku “soda nišas” (tur tā sodīti laulības pārkāpēji; sievieti, kurai pār galvu uzmauktas vīriešu bikses, nosēdinājuši vienā nišā uz kauna sola, vīrieti ar sievieti brunčiem - otrā). Dievnamā vēsturiski trauki, sienas lukturi un vapeni.

1820. gadā uzbūvē koka zvanu torni. 1836. gadā iegūta altarglezna, ko gleznojis Maidelis. Mācītājs Bergmanis pārdevis Tērbatas universitātei veselu pajūgu senu Bībelu kolekciju. Ar to pašu pajūgu atvesta uz Rūjienu altarglezna.

(Celvedis pa dzimto zemi Tūristu ceļojumu maršruti Latvijā 1. daļa Vidzeme un Latgale 1937. Rīga)

1861. gadā Tērbatā uzbūvētas jaunās Rūjienas baznīcas ērģeles ar 2 manuāliem un 24 reģistriem. Meistars – E. Keislers.

1899. gadā baznīca paplašināta, piebūvējot otru sakristeju un vārtus. Baznīcā 700 sēdvietas. (Latviešu konversācijas vārdnīca XIX 1939. g. Rīga)

Apkārt baznīcai, ietverot nelielu pagalmu ar simtgadīgām liepām, uzcelts mūra žogs, kurā atstātas 2 ieejas – mazie vārti uz mācītāja muižas pusi un lielie vārti uz Rūjas upes pusi. Lielo vārtu piebūvē pa labi un kreisi glabāti liķa rati un kamanas. Tornī zvans un smailē apzeltīts gailis ar pūru auzu tilpumā.

Ap baznīcu bijusi kapsēta. Gar žogu zirgu piesienamās margas. Otrpus lielcelam iepretim baznīcai atradās soda priedes, pie kurām pērti noziedznieki. Baznīcas kalniņš bijis netīrs un piemēslots, laidaram līdzīgs. Govis no slapjajām ganībām tur allaž gulēja dienvidu, tirgus dienās miesnieki šo vietu izmantojuši par pirktu lopu salasīšanas vietu, lai no turienes kājām dotos uz Rīgu. No pilsētas (miesta) pa tīrumu vidu austrumu virzienā gāja lielceļš, kas vēlāk kļuva par Rīgas ielu. Gar lielceļa malu veda jau vecā Bergmaņa laikā uzdambēts, akācijām apstādīts kājceliņš. Pavasara šķīdoni citādi miestniekiem

nebūtu bijis iespējams kājām uz baznīcu nokļūt.

No 1711. – 1742. g. par Rūjienas draudzes mācītāju kalpojis Johans Fridrihs Buhmans (Johann Friedrich Buchmann), dz. 1676. g., studējis Pērnāvā. Miris 1742. g. 15. okt.

C. V. Šulinus (Schulinus), dz. 1707. g. 12. jūl. Vācijā. Studējis Jenā un Leipcigā. Rūjienas draudzes adjunkts 1737. – 1742., mācītājs 1742. – 1785. Miris 1788. g. 20. sept.

(L. Sloka Vidzemes draudžu kronika III daļa 1927.)

1785. gadā Gustavs Bergmanis ar sava drauga Rūjienas Lielās muižas nomnieka Joh. fon Engelharta starpniecību samaksājis Šulinam 1200 dālderu sāpju naudas un stājies viņa vietā.

Par Rūjienas draudzes mācītāju Gustavs Bergmanis bijis no 1785. līdz 1814. gadam.

1814. līdz 1842. gadam par mācītāju bija Benjamins Bergmanis (Gustava dēls).

1842. līdz 1878. gadam mācītājs Rihards Bergmanis (Benjamina dēls).

1878. – 1889. gadam – Eduards Bergmanis (Riharda dēls).

(Rūjienas Sv. Bērtuļa Draudzes Ziņas Nr. 1 1991.)

No 1882. gada Rūjienas draudze darbojas Dienvidu un Ziemeļu draudžu sastāvā. Dienvidu draudzē (10 500 loc.) paliek strādāt Eduards Bergmanis. Ziemeļu draudzē (11 700 loc.) strādā mācītājs Mārtiņš Grosbergs līdz 1912. g.. Pēc viņa līdz 1916. g. – Jānis Ozols. 1918. – 1926. g. – Heinrihs Ozolings.

Dienvidu draudzē 1892. – 1915. un 1918. – 1919. – Kārlis Bērs

1916. – 1917. un 1921. – 1941. – Hermanis Bahs. 1941. – 1944. – Leo Kampe. Ziemeļu draudzē 1929. – 1942. – Roberts Slokenbergs.

1939. g. 6. aug. iesvēta brīvības cīņās kritušo 126 draudzes loc. piemiņas plāksni un Egona

Zvirbuļa granītā kalto pieminekli “Uz tēvzemes altara”.

No 1944. g. kad abi mācītāji dodas trimdā, draudzes apkalpo Eduards Plikšs līdz 1967. gadam, kad 25. augustā E. Plikšs mirst. Pēc viņa draudzi apkalpo mācītājs Pauls Birzulis.

1974. gada 10. aprīlī baznīca izdeg. Zvana tornis ar zvanu sadeg. Bojā iet ērģeles, izdeg iekštelpa ar altara un kanceles kokgriezumiem. Izglābj altargleznu, akmens plāksni brīvības cīņās kritušajiem un E. Zvirbuļa pieminekli.

1988. g. 10. janv. iesvēta altārtelpu.

No 1990. gada par mācītāju strādā Ivo Grantiņš (ordinēts 1991. g. 17. martā). Turpinās baznīcas iekštelpu atjaunošana.

1992. gada 5. jūnijā atklāj pieminekli pie Dienviddraudzes bijušās mācītājmājas četru paaudžu mācītājiem Bergmaniem. Autors Andris Vārpa.

1993. gada 11. jūlijā iesvēta no Leruma draudzes Zviedrijā saņemtās ērģeles ar 2 manuāliem, 16 reģistriem, 70 g. vecas.

I. Grantiņš mācās Zviedrijā. Viņa vietā par mācītāju sāk strādāt Ingmārs Zemzars (1993. – 94.). No 1994. gada pavasara – Aīda Prēdele, līdz 1996. g.

Ar 1967. g. 29. dec. LPSR Min. Padomes lēmumu Nr. 596 Rūjienas baznīca apstiprināta par republikas nozīmes arhitektūras pieminekli. Ar to pašu lēmumu par mākslas pieminekli apstiprināta Fr. Maidela 1837. gada altarglezna.

Ar 1969. gada 16. sept. Valmieras raj. dep. pad. lēmumu Nr. 105 par rajona nozīmes mākslas priekšmetiem apstiprināti: epitafija Engelhartam (kokgriezums) 1687. g. krāsots koks; griestu lukturnis, 1652. g. misinš; sienas lukturnis, 1670., misinš; 2 alvas svečturi, 1721. g. alva; kauss, 18. g. s. sudrabs; galds, 2 krēsli, 17. g. s. krāsots koks.

Eiropas kultūras mantojums Rūjienā

1996. gada 13. – 15. septembrim notikušajās Eiropas kultūras mantojuma dienās Latvijā izraudzījās 100 objektus, kas celti 20. – 30. gados. No tiem Rūjienā pilsētas valdes un viesnīcas Tālava ēkas.

Rūjienas pilsētas valdes ēkas projektu konkursā bija uzvarējis arhitekts Aleksandrs Klinklāvs. Profesors Jānis Krastiņš raksta :

“1936. gadā A. Klinklāvs uzcēla pilsētas valdes namu Rūjienā. Te funkcionālistiska ģeometrisko

apjomu kompozīcija organiski saaugusi ar tradicionālo rātsnama tēlu – celtnes vienā stūrī pacelas tornis. To vainago savdabīgs taisnstūra formas paviljoniņš ar proporcijās masīviem kantainiem balstiem. Kaut kas līdzīgs bija arī virs A. Kara un K. Betaga būvētā Rīgas tautas nama, taču liekas, ka tieši Rūjienas “rātsnama” torņa vainagojums iespaidoja daudzus arhitektoniskus risinājumus 30. gadu nogalē, kas, lielākoties, palika nerealizēti.”

1. – būvinženiera Teodora Hermanovska projektētā viesnīcas - restorāna ēka. Atklāta 1940.gadā. Pašlaik zviedru - pašvaldības kopuzņēmums SIA «Tālava».
2. – arhitekta Aleksandra Klinklāva projektētais Rūjienas pilsētas valdes nams. Atklāts 1936.gadā. Ēkas otrajā stāvā Rūjienas pilsētas dome, pirmajā stāvā – banka.
3. – vecā Rūjienas pilsētas valdes ēka, kuras vietā pilsētas galva Arnolds Krēslīņš uzcēla jauno pilsētas valdes namu.

Celtniecību uzņēmās Rīgas būvuzņēmējs Mikelis Hartmanis. Līgumā paredzētā celtniecības kopsumma bija Ls 59 537,83. Celtniecības termiņš bija 1936. gada 1. augusts. Par katru nokavēto dienu būvuzņēmējam jāmaksā Ls 50 soda nauda Rūjienas pilsētas valdei. Pilsētas valdes namu atklāja 1936. gada 26. septembrī. Atklāšanas svinībās piedalījās toreizējais Iekšlietu ministrs Vilis Gulbis. Viņš rūjieniešiem vēlēja: "Lai jūsu pilsēta, tāpat kā citas pilsētas, būtu par kultūras centru, kas strādā mūsu valsts stiprumam un mūsu tautas labai slavai un tautas goda celšanai."

Gustavs Bergmanis paukojas ar Gēti

... Ieradies ģimenē kā astotais bērns, mazais Gustavs par visniecīgāko pārkāpumu – avenu zaftes burciņas aplaizīšanu, kāda latīņu vokābuļa piemiršanu pērts līdz nesamaņai. Īpaši bargas bijušas māte un mājskolotāja. Lai atriebtos saviem mocītājiem, zēns sapņojis klūt par kādu "smagsvara" amatnieku – kalēju, miesnieku vai dārzenu pārdevēju. Taču tēvs bija jau stingri nolēmis sūtīt dēlu uz Veimāras klasisko ģimnāziju mācīties loģiku, metafiziku, matemātiku, pēc tam (1767) Leipcigas universitatē studēt teoloģiju, kur radušās iespējas apgūt arī dabas zinības un grāmatiespiešanas māku, kas gājušas

Poruks Rūjienā

1897. gadā viņš (Poruks) raksta draugam Fr. Ansabergam, ka tam esot ļoti labi ap dūšu, tāpēc, ka tas atmetis dzejošanu un nodarbojoties ar zinātnēm. Poruks gatavojas mājskolotāja eksāmeniem un šajā gadā iztieks no stundu došanas. 1898. gadā turpretim tas ir Rūjienā pie vācieša Pūla, kas turēja vietējo zirgu pastu. Viņš pasniedz Pūla dēlam stundas, bet tā kā tas ir dēla audzinātājs, tad tam iznāk bieži vien staigāt apkārt izklaidībā un iet uz medībām kopā ar savu audzēkni. Rūjienā toreiz dzīvo students Alfreds Cīrulis, kura tēvs ir tirgotājs un Lielās muižas īpašnieks. Dēls bija atmetis studijas un vadīja muižu tēva virsuzraudzībā. 1898. gadā šē pie Cīruļa šad tad no

Apsišu Jēkabs «No manas dzīves»

....1879. gada jūnijā varēju panemt no semināra līdz draudzes skolotāja un ērģelnieka apliecību. Cēli uz mūsu tautas skolām nu man bija valā.

Pirmā vieta tūlīn man bija Rūjienas draudzes skolā pie toreiz plaši pazīstamā E. A. Šveha, kas jau tolaik, kad es pie viņa piestājos par palīgu, vairāk kā 40 gadu bija nostrādājis par skolotāju. No viņa varēja gan mācīties, kas ir skolotājs, kas kārtība, kas skolotāja pienākums un darba mīlestība. To varu liecināt par viņu. Rūjienā es

1996. gada vasarā ēku no ārpuses atjaunoja ar kvalitatīvu krāsojumu, salabotu jumta segumu, izremontētu torni, kurā uzvilka mācītājas Aidas Prēdeles iesvētītu valsts karogu.

Kultūras mantojuma zīme 1996. gada 14. septembrī tika piestiprināta arī pie otras Rūjienas ēkas – viesnīcas Tālava.

1939. gadā iesāktās un 1940. gadā atklātās celtnes projekta autors ir būvinženieris Teodors Hermanovskis. Arī šī ēka projektēta funkcionālisma stilā. Virs horizontālo līniju uzsvēruma fasādes balkona izbūvē, pacelas vertikāli pilastrī, kurus vainago trīs karoga masti.

pie sirds. Mantojis no vecākiem karstas asinis, juteklību, arī nesavaldību, Gustavs ne reizi vien nokļuvis riskantā situācijā. Kādas studentes – dailās Katrīnas dēļ reiz izcēlusies kilda ar jauno dzejnieku Volfgangu Gēti, kurš diletantu teātra izrādē, ieraugot savu sāncensi, nicīgi iesaucies: "Te smird pēc fukša ..." Gustavs atbildējis ar plauku, sekojusi divkauja, kurā, būdams labs paukotājs, livonietis ievainojis Gēti dilbā. Citreiz, pārgalvīgu medību laikā, kritot no auļojoša zirga, nebēdnis pats dabūjis izsprāgušas bises skrošu lādiņu kreisajā rokā...

Valdis Rūja "Sudraba zvans", 1995. g.

Rīgas ieradās diezgan jautrā kompānija, galvenā kārtā studenti, starp kuriem bija arī vēlākais draugs – Spricis Paegle.

Grāmatā rakstīts arī par to, ka Poruks tajā laikā studējis ķīmiju un saticies ar konieti Sprici Paegli korporācijā "Selonija".

"Kad iebrauca Rūjienas Cīrulis, tad seloniem bija svētki... Starp studentiem šajā laikā Porukam tuvākais draugs bija ķīmijas students Spricis Paegle, ko ķīmija valdzināja viņas filozofiskās vērtības dēļ."

Jānis Lapiņš "Jānis Poruks Daudzpusīgā dzejnieka dzīves romāns", 1935. vai 1936.

biju no 1879. – 1881. gadam. Te es iepazinos un iedraudzējos ar J. Velmi, vēlāko "Austruma" redaktoru. Ar "Austrumu" man pavērās, tā sakot, ceļš uz rakstniecību, te kā savā mājā varēju izteikt un laist klajā to, kas iekšā kustējās un prasījās izteikties. Bet tas vislabākais, ko es mantojis no Rūjienas, ar ko Dievs manu dzīvi svētījis un aplaimojis, bija dzīves biedrene, kā jaunības laimes un sapņu piepildījums. Ar viņu Dievs man arī līcis visus šos gadus, sākot no 1882., kopā nos-

taigāt. Viņa ir bijusi mans palīgs un padoma devējs dzīvē un grūtumā, viņa ir arī bijusi mans kritiķis, uz kā sprieduma es liku vislielāko svaru, un ir redzējusi katru rakstu rindiņu jau rokrakstā, kas vien izgāja tautā.

....Mani sievas vecāki un gandrīz visi viņu

Sūtnis un bijušais Latvijas ārlietu ministrs Kārlis Zariņš

Sūtnis Kārlis Zariņš savā dzimtā jau astotās paaudzes pārstāvis. Ipiķu pagasta Kesperu māju pēdējais saimnieks bijis Kārļa tēva brālis Jānis. Agrārreformas laikā šīs mājas sadalītas bezzemniekiem. Kārlis, gan skolas gadus, gan no Pēterburgas atbraucot, vienmēr apmeklējis savu krustmāti Kesperos. Zariņu dzimtas paaudzi turpina Kārļa Zariņa un viņa dzīvesbiedres Henrietes, dzim. Houppert, meita Marianna (Marie - Anne), Rita, Ingeborg), dzimusi 1927. g. 30. sept. Stokholmā.

"K. Zariņš 1899. gada augustā nokļūst pie sava dzīvespriecīgā drauga J. Vomma un viņam valstirdīgi visu izstāsta, iepriekš jau sagatavojies, ka saņems īstu brāzienu. Bet nekā. J. Vomms tikai jautri iesmejas: "Mulķis tāds, to jau tūlīn redzēju, ka tāds darbs (dārziņš) tev neder. Vai tādēļ tu no Rūjienas lauzies ārā, lai te nonīktu smagā fiziskā darbā, kas sola maz izredžu? Naudas tev arī nav nekādas lielās. Nu, tad nāc un dzīvo pie manis, gan jau kaut kādi iztiksim. Tas, ko tu tagad zini, nav pietiekami, lai tu varētu ienemt kādu lielāku vietu. Tev vēl daudz jāmacās, jānoslipējas, lai beidzot nokļūtu uz īsta un droša ceļa."

Kārlis Zariņš saka: "Svētdienas pavadījām kopā. J. Vomma nams bija zināmā mērā jaunākās paaudzes centrs. Pie viņa sestdienu vakaros un svētdienās mēdza iegriezties kā igauņu studējošā jaunatne, tā arī skolas biedri un kolēģas. Igaunu valoda ritēt ritēja. Jāatzīstas, viņi runāja skaistu igauņu valodu, daudz labāk nekā Abjā, Perekīla pagabalā. Dažreiz par maniem vecmodīgiem

Aktiera Harija Liepiņa bērība Ipiķu Igalos

...Vecmāmiņai patika, ka es lasīju priekšā. "Zelta zirgu" jau zinājām gandrīz no galvas. Mans pirmais teātris bija Bierna un Lipsta skats ar tēvu. Vecmāmiņa man, kā mēdz teikt, "izjusti" runāja pretī tēva replikas, es spēlēju abus brāļus. Pie tēva pēdējiem vārdiem: "Ak vai, jau beigas," – vecmāmiņa aizvēra acis. Tad brāļu strīdā ap mantu "izvērsos" viens. Nēmos trakulīgi, "ar pilnu atdevi" (kā tagad raksta kritiķi). Dzīvoju tēlos, ar vienu aci šķielēdam uz vecmāmiņu, jo zināju, ka pie vārdiem "viss uz pusēm, viss uz pusēm" vecmāmiņa neizturēs un smiedamās atvērs acis. Spēlējām arī "Sprīdīti", tagad

bērni guļ Rūjienas Skudrītes kapsētā. Krusts ar Ādama Krieva un viņa sievas Katrīnes vārdu iezīmē to vietu. No viņu divpadsmit bērniem mana sieva vienīgā vēl palikusi pie dzīvības.

Rīgā, vasaras otrā pusē, 1924. Apsīšu Jēkaba Raksti I, 1924., A. Gulbja apgādībā, Rīgā

igaunu izteicieni smējās, bet nomanīju, ka mana cenšanās vienmēr runāt igauņiski visiem tomēr patika un izsauca draudzības jūtas pret mani. Mani sāka ielūgt jau ļoti labās igauņu ģimenēs, kā, piemēram, pie virsmācītāja, pazīstamā folklorista Hurta, dažiem advokātiem, dakteriem u. c. Pat teātrī reiz bija jāuzstājas kā jūrnīkam, ar sātiem vaigiem, un pijole bija jācīkstina."

"Man atsūtīja diplomātisko pasi," raksta K. Zariņš savās atmiņās, "ko visi apbrīvoja. Mans tituls pasē bija atzīmēts: Attaché a la Delegation de Lettonie. "Švītīgi gan!" Kāds izsaucās...

No lielvalstīm pret mums visdraudzīgāk izturējās Japāna. Japāņu diplomātiskie pārstāvji miera konferencē izteicās: "Mums japāņiem un jums latviešiem ir abiem kopējas intereses, mūs apdraud Krievija".

Būdams ārlietu ministra amatā, (no 1931. gada) K. Zariņš atjaunoja tuvus sakarus ar savu dzimteni Rūjienu, no kuras bija prom pāris gadu desmitus. Viņš ne vien bieži ciemojās Rūjienā pie saviem radiem vai senajiem draugiem, bet palīdzēja saviešiem sarīkot jubilejas gadījumā divus spožus koncertus, kuros piedalījās ievērojami latviešu mūzikas mākslinieki – Ādolf Kaktiņš, Pauls Šuberts, Pauls Sakss u. c. Baznīcas garīgajā koncertā dziedājusi arī sūtņa dzīves biedre Henriete.

Arturs Bērziņš "Kārlis Zariņš dzīvē un darbā", 1959, Londonā

vecmāmiņa bija vecmāmiņa un Lienīte, es – Sprīdītis. Vislabāk man padevās vieta: "Un es iešu un iešu, nu." Brigadere šeit piezīmē – Sprīdītis, knipjus sizdams un uz augšu palēkdami. Tā es arī dariju, un mums abiem bija liels prieks. Skatītāju nebija. Kad ienāca Annintanta, vecmāmiņa tēlošanu pārtrauca. Laikam taču meitas klātbūtnē negribēja izrādīties. Tad nu iznāk, ka mana lielā partnere dzīvē un "mākslā" bija vecmāmiņa. Vai tas bija sākums? Nezinu. Tā bija spēle pašam un vecmāmiņai par prieku. Un tomēr, kāpēc gan es pēc piecdesmit pieciem gadiem to tik spilgti un ar prieku atceros? Spēlēt

par prieku sev un citiem. Tā es daru arī šodien. Ja visa pamatā, ko tu dari skatītāju priekšā, nav rotais prieks par sevi un to svešo personu, ko tu atdarini, – nebūs prieka un gandarījuma, tevi skatoties, arī tūkstotim zālē.

1935. gada vasarā tika nolemts, ka rudenī mani dos skolā. Rīgā. Atceros karstu vasaras dienu. Mēs ar vecmāmiņu "Lejasigaļu" bīzē lasījām vārnu pakaušus (tējai). Groziņš jau bija pilns, un vecmāmiņa nopūzdamās teica: "Pasēdēsim, Ārīt, pakrēsli." Piemetāties pie bērza, un vecmāmiņa sāka raudāt. Klusi, klusi. Viņa bija ļoti emocionāla, un raudam es viņu redzēju bieži, bet šoreiz tas bija citādi. Viņa domīgi skatījās mani

un, liekas, reizē cauri visam savam mūžam, kurā bija daudz gūts un atkal neglābjami zaudēts. Laiks it kā bija apstājies, un es neuzdrošinājos nekā jautāt. Beidzot viņa klusi teica: "Ārīt, varbūt mēs te staigā beidzamo reiz. Laikam jau es nākamo pavasar, ka tu atbrauks no skols, nesagaidīs." ...

Mazā Kirbēnu stacija. Drīz jau nāca Meizakilas šaursliežu bānītis, un es paliku pavisam viens. Vēl redzēju, ka Annintanta piegāja pie Juksiša, māja man ar roku, otru turēdama pie acīm. Skaistais prologs bija beidzies, un lielā skatuves ripa klabēdama palēnām grieza mani uz pirmo cēlienu. Rī - ga, Rī - ga, sko - la, Rī - ...

Harijs Liepiņš «Manas dzīves skatuve», 1991.

Summentu dzimtas hronikas, ko sarakstījis Augusts Summents 1933. – 1936.g. Rūjienas pagasta «Kalna Vagaļos», fragmenti.

Hronikas autors **Augusts Zuments** (Summents) dzimis 1918. gada 15. novembrī Rūjienas pagasta Kalnavagaļos, miris ASV (dat. nav zināms). Dzimtas hroniku rakstījis 1933. – 1936. g. Tā ir daļa no vēl neapzinātām un nepublicētām novada kultūras vērtībām. Savu senču ciltskoka veidošana pēdējos gados arī Rūjienas novadā notiek sevišķi intensīvi. Pētīta Pētersonu dzimta no Nauksēnu pagasta. Šīs dzimtas hroniku publicējis Sigismunds Timšāns. Lodes pagasta Mālmanu dzimtas hroniku veidojusi I. Embrekta. Tā glabājas Izstāžu zālē.

Zumentu dzimtas hronikā izpētīti daudzi šīs dzimtas zari un blakus tam sniegtas interesantas ziņas par dažādām norisēm apkārtējos pagastos. Zumenti bija slaveni muzikanti un vēl tagad viņu pārstāvis Uldis Zuments ir viens no Rūjienas pūtēju orķestra diriģentiem un trompetistiem. Lai gūtu ieskatu šajā darbā, doti daži fragmenti un pārstāsti no hronikas. Dzimtas vēsturē Augusts Zuments sevi numurē ar VII, lai atšķirtu no citiem sešiem Augustiem, kuri dzīvojuši pirms viņa. Ir, piemēram, Jānis XXV (pēdējais). Pēdējā ir Anna XIII un arī Marija XIII.

Augusts VII konsekventi savu uzvārdu raksta "Summent". Laikā 1670. – 1690. g. Summenti iecelojuši no Francijas vai Beļģijas, kā viņam stāstījis tēvs – Augusts VI. Līdz 1850. gadam baznīcas grāmatās uzvārds "Sumit" (vietumis arī "Summit"). Vēl 1875./76. gada reģistrā uzvārds zem burta "S", nevis "Z". Pēc 1850. gada Sumit vietā nāk Sument un Zuments.

Dzimtas sākumi Rūjienas pagasta bāteniešos (tagad Jeru pag.) Stirnu mājās.

1712. gadā tur saimnieko Stirnas Andrejs (dz. ap 1687.g.) un viņa sieva Anna (apprec. 1712. g. 28. I). Viņiem bijuši 10 bērni. 1731. gada vaku grāmatā Stirnās reģistrēti 2 darba spējīgi vīrieši, 2 sievietes, 3 nepieauguši zēni, 3 meitenes. Ir 2 zirgi, 2 govys, 2 jaunlopi. Apstrādātā zeme 1/8 arkla. Kļaušas: nedēlā muižā visu gadu strādā 1/3 zirdzinieki, oternieki (no Jāniem līdz Mikēliem), 1/3 kājnieki, 8 talcinieki – kājnieki. Nodevas: 3 pūri rudzu, 3 pūri miežu, 2,5 pūri auzu, 1/8 pūra linsēklas, 10 mārciņas linu, 2,5 mārciņas kanepāju, 1 rublis naudā (Alberta nauda), 0,4 rubli naudā (aitu nauda), 1 vista, 0,5 vezuma pakaišu, 0,25 asis malkas, 0,5 vezuma siena. Senāko Stirnas periodu A. Zuments beidz ar 1777.g. Viņš skaidro, ko nozīmē Stirnu māju apzīmējums "Streu – Gesinde". "Streiju mājas ir tādas zemnieku saimniecības, kuras dibinātas ārpus ciemu sabiedrības robežām" – autors citē Fr. Roziņu. 1731. gada vaku grāmatā bāteniešos minētas 7 streiju mājas: Klumpis, Keppe (1/2 arkla), Keppe Gāgers, Stirna, Vardija, Kangers, Hermanis Pitans jeb Bērziņš.

Jaunāko Stirnu periodu Augusts VII datē no 1779. līdz 1830. gadam. Pēc kārtas Stirnās saimnieko Ansis, Pēters, Adams un Kristians (Krišs). Viņa sieva, dēls un dēla dēli, pavisam 12 personas pieņem uzvārdu Sument, resp. Summent.

1803. gada decembrī no Rūjienas Lielās muižas atdalīta Ternejas muiža (Rujen – Torney). Pie šīs jaunās muižas pievieno Stirnu. Pēc gada, 1805. janvārī no Lielās muižas un Ternejas vēl atdala Juratas muižu (Ruje – Radenhof). Stirnu piedala

Nobeigumam.

Žinās par Summentiem pabeidzu rakstīt 1936 gada 14 aprīlī, tā tad pusotra gada laikā, jo rakstīt iesānu 1934 gada 31 decembrī. Pašu pirmo uzmēšumu rakstīju 1933 gada beigās, bet galīgo, no kura ar dažiem pārlabojumiem un papildinājumiem pārrakstīju, laikā no 1934 gada janvāra līdz 4 jūlijam. Rakstīšanas laikā esmu savācis atkal dažādas jaunas, vairāk vai mazāk svarīgas žinās. Tās rakstīju pēc pielikumiem nodaļā Papildinājumi, aizrādot arī datumu, kad rakstīts. Tersta būs minēta attiecīga lapas puse, kurā papildu žinās atrodamas.

Laina trūkuma dēļ darbs ievilkās garumā. Rakstot man nebija nekāda parauga nedz norādījuma kā rakstīt, tā kā viss darba iekārtojums ir pilnīgi patstāvīgs. Pats arī vācu materiālus un brīvdienās strādāju Valsts archivā.

Ut desint vires, tamen
est laudanda voluntas.

(Ovidius)

Kalna Vagali,
1936 gada 26 jūlijā.

Augusts VII Summents.

Juratas muižai.

Paraugam neliels fragments no hronikas.

“1817. gadā pēc 22 gadu prombūtnes atgriežas Adama I vecākais brālis, 51 gadu vecais Kaspara dēls Kristians, saukts Krišs. Viņš pirms tam bija strādājis : 1802.g. Balber Zalte, 1807.g. Juratas Vardija, 1809. g. Pilaurs, 1811.g. Juratas Lejas Vagalis (vēlākais Kalna Vagalis), 1812.g. Juratas Klumpītis, 1816.g. atkal Kalna Balberzalte. Kriša

un Edes bērni : 1) Adams, dz. 1788.g. 9. jūl. 2) Adams, dz. 1789.g. 8. janv. Manšā (Mančos), 3) meita Dārte, dz. Stirnā 1792. g.16. dec., 4) Katrīna, dz. 1794. g. 24. nov. Stirnā, 5) meita Babba, dz. 1796.g. 8. aug., 6) meita Maija, dz. 1799.g.29. apr. 7) dēls Jānis, dz. 1799.g. 29. apr. 7) dēls Jānis, dz. Balber saltē, 1802. g. 18. febr. 8) z. 1804. g. (vārds nav noskaidrots). 9) Indrikis (Heinrich) dz. Vardijā, 1807. g. 5. nov.

11) Kristiana un Hedvigas dēls (Kriša un Eddes) Kārlis, dz. 1812. g. 31. jūl. Juratas Klumpītī. 12) meita Ieva, dz. 1815. g. 9. jūl. Kristiana sieva Edde (Hedvīga) mirst 1817. g. 48 gadus veca. Tad no viņu bērniem sastopami tikai 4 – Pēters, Babba, Kārlis, Ieva. Pārējie bērni visi jau agrā bērnībā miruši. 1818, gadā Krišs (Kristians) apprecas Stirnā otrreiz, būdams 52 g. vecs, ar 31 g. veco Māreti. Viņu laulībā piedzimst 6 bērni : 1) Adams, dz. 1819.g. 16. jūl. 2) Matīss III, dz. 1821. g. 29. aug. 3) Mārete, dz. 1824.g. 14. martā 4) Anna, dz. 1826.g. 21. janv. 5) Līze (Elizabete), dz. 1828.g. 17. jūl. 6) Jānis, dz. 1830.g.1. dec. Pats Kristians mirst 1830. gada 14. jūnijā 64,5 gadus vecs.”

1831. gadā Matīss Summents sāk saimniekot Juratas Lejas Vagali (tagad Kalna Vagalis).

Zuments izsaka savu pieņēmumu par mājvārda izcelsmi. Vecais nosaukums Waggul, šķiet, nācis no igauņu vai libiešu valodas (Wagenkill vaga=svēts, kill = ciems). Baznīcas grāmatās vecais nosaukums uzglabājies līdz 1828. g. Tāpat kā Stirna, arī Vagalis piederējis Bātenes ciemam. Senāk tagadējais Kalna Vagalis saukts par Lejas Vagali un otrādi. 1850. gada māju pārnumerācijā Vagali sākuši saukt kā tagad. 1775. gadā Kalna un Lejas Vaguli piederējuši Erinu muižai. Tad Rūjienas Lielā muiža izmainījusi Pentī pret Kalna Vagali un Kroņa Vēveru pret Lejas Vagali.

No 1831. gadā sākas Zumentu Vagaļu posms. Pēc Juratas muižas ēkas nodegšanas (gads nav minēts), abus Vagaļus pievieno Ternejas pagastam un ap 1924. gadu – Rūjienas pagastam.

1855. gadā Kalna Vagalī sāk saimniekot astotais saimnieks Daniels, 21 gadu vecs. Jau 1857. gadā viņš izpērk Kalna Vagali par dzimts īpašumu, novērtētu par 1700 rubliem, kas izmaksājami 15 gados.

1857. gada 3. novembrī Daniels apprecas ar 26 gadus veco ēvelieti Babbu (Barbaru) Stenderi, dz. 1831. g. 9. jūl. Viniem 8 bērni. No tiem 4 mirst bērnībā. Daniels strādājis par “dišleru”

muižā un arī mājās. Viņš apmācījis mācekļus un darbā pieņēmis arī celojošos zellus. No viņiem iemācījies gatavot mēbeles. 1861. gadā baznīcas remonta laikā virpojis altara un ērģeļu daļas. Nedzēra, nepīpēja, aizdeva naudu pa 300 – 700 rubliem, ko nekad viņam neatdeva. Svētdienas rītos noturēja “pātarus”. Dziesmas spēlēja uz vijoles līdz. Kad paaugās dēls Augusts VI, jau 8 gadu vecumā viņš sāka spēlēt vijoli. Daniels braucis apkārt godos spēlēt dančus un dziesmas. Saimniecībā viņš paplašinājis esošās un cēlis jaunas ēkas (riju, kūti).Ievēlēts dažādos pagasta amatos.

Daniela dēls Augusts VI bijis atsities mātē : labsirdīgs, satīcīgs, izpalīdzīgs. 2 gadus gājis pagastskolā, 2 gadus draudzes skolā. No tēva iemācījies galdnieka amatu, ar ko nodarbojies līdz 1926. gadam. Spēlējis vijoli nevien ballēs, bet arī koncertos. Kad bijis 12 gadus vecs, Rūjienā koncertējuši brāļi Jurjāni. Tie pārbaudījuši Augusta dzirdi un veselību. Viss atzīts par ļoti labu un Jurjāni gribējuši, lai zēns brauc līdz uz Harkovu mācīties, jo Andrejs Jurjāns tur strādājis par mūzikas skolotāju. Tēvs bijis ar mieru, bet māte nav gribējusi laist dēlu prom nezināmā svešumā. Pašmācības celā Augusts tomēr kļuvis par labu vijolnieku.

Vagaļu Adama trešais dēls (Daniela brālis), dz. 1858. g. 28. dec., Fridrihs III bijis apdāvināts, apkērīgs, atjautīgs un aprātīgs zēns. Mācītājs Eduards Bergmanis dāvinājis viņam bibliotēku, teikdams, ka iesvētot vienu gaišu galvu. Mācītājs sūtījis Fridrihu uz Tērbatu mācīties. Fridrihs tur iemācījies par klavieru tīrskanotāju. Iesaukts karadienestā, izmācījies par feldšeru. Atgriezies mājās, ieguvis ārsta un drogista tiesības. Pie viņa ārstēties braukuši no plašas apkārtnes. Rūjienā Fridrihs uzcēlis vējdzirnavas un atvēris drogu veikalu. Aizstāvējis apsūdzētos tiesās.1889. gadā apprecējies ar Olgu Teihmani no Pedeles. Viniem 4 bērni. 1936. gadā, kad Augusts VII beidz rakstīt dzimtas hroniku, dzīvojuši savās dzirnavās.

Raganas un burvji novadā

Latvijas teritorijā raganu prāvas un sodīšanas notika 16. un 17. g. s. Zviedrijā keizara Kārļa V sodu likums (Carolina) 1532. gadā par kaitīgu buršanu paredzēja nāves sodu. Šis likums darbojās arī Livonijā. Piemēram, 1548. gadā Cēsu rāte iztiesāja kādu raganu prāvu.

17. g.s. otrā pusē zviedru valdība sāka ierobežot nāves sodus. No 1686. gada Vidzemes tiesām aizliedz spīdzināšanu. Pēdējais nāves sods sadedzinot, Vidzemē izpildīts 1692. gadā, nocērtot galvu - 1699. gadā

Burvju un raganu sodīšana notikusi arī Rūjienas novadā. Zināmi vairāki šādi gadījumi. 1631. gadā kāds tiesnesis Hintelmanis Rūjienā tiesājis 14 gadus vecu meiteni, kas ar buramiem vārdiem apturējusi savu saimnieci, kura par pūķi pa gaisu laidusies. Protokolā buramie vārdi bijuši pierakstīti šādi: “Spidan Seacke Jures Saskan, Naggal Spidan gresse apkardt, spide pie Scocse.”

Tas mūsu valodā būtu: ” Spidan, saki, jūras sakne, nagla, spīdan, griezies apkārt, spīdi pie koka.” Meitene par buršanu sodīta ar rīkstēm.

Saimniece kā ragana sadedzināta. (*Prof. P.Šmits Latviešu pasakas un teikas, 1937. g.*)

Ludvīgs Hintelmanis (1578. - 1643.) bijis Baltijas vācu valstsvīrs un jurists. 1629. gadā iecelts par muižu revīzijas locekli. No 1635. gada viņš ir Rīgas aprinča zemes tiesnesis un karaliskās pilstiesas asesors.

1641. gadā jezuītu ziņojumā, kurā minēti reģi (videntes) pieminēts, ka Rūjienā ir vārdotāji.

1667. gadā Silandža Ansis devis priekš slimā zirga sāli, ko ar čukstēšanu sev priekšā pirkstiem skāris un teicis, ka sāli vajagot ūdenī izkausēt un mājās ar to zirgus apmazgāt, bet pārējo pāri zirgam izliet. Vārdi bijuši uz priekšu un atpakaļ, no augšas uz leju un otrādi lasāmi (SATOR formulas tips).

1671. gada baznīcas vizitācijā Rūjienā konstatē, ka Bērtuļa dienā (24. augustā) ubags Berns Brēķis kapsētā pavada visu nakti, pieņemot upurus. Vēl divas sievas tur laimējušas un mērījušas (werffen und meszen). Jau 1608. gada jezuītu ziņojumā pieminēts, ka mērīšanu izdara pret galvas sāpēm. Vēl arī citiem četriem esot liela piekrišana. Pie viņiem nāk daudz laužu un daudz tiem nes par vārdošanu, zilēšanu un citiem paņēmieniem. Raksturīgs laiks (Bērtuļa nakts) un vieta (kapsēta), kur tas notiek. 1674. gadā vēl atkārtu pavēli vārdotājus izmest no kapiem.

1721. - 1730. g. gadījums ar Mašēnu Madi. Tad, pēc Ziemeļu kara Nurmu muižā dzīvoja barons, kuram bija dēls Gothards. Muižā par istabeni strādāja Mašēnu Made. Kad barons aizbrauca uz Vāciju, muižas pārvaldišanu uzņēmās dēls. Gothards iemīlas istabēnē Madē un apsola viņu precēt. Muižā ierodas barons, uzzina dēla nodomus un steidzīgi nosūta dēlu uz Vāciju, lai nepieļautu šīs precības. Aizbraucot Gothards gultā atstājis zīmīti, lai Made viņu gaidot atgriežamies. Vēlāk Made atstāj muižu un dzīvo pie mātes. Smagās ciešanās un bailēs Made dzemdē Gotharda bērnu un, ietītu asiņainās lupatās, iebāž krāsnī, lai slēptu savu negodu. Kad Made apjēdz, ko viņa izdarījusi, grib vistokli izraut no krāsns, lai glābtu bērnu, ir jau par vēlu.

Šo briesmīgo notikumu uzzin apkārtējie iedzīvotāji un nolemj Madi sodīt. Viņu sadedzina pie

priedes Nurmos kā raganu.

Ir saglabājusies šīs priedes fotogrāfija, bet vieta ir izpostīta. Šos notikumus pētījis rūjienietis Jānis Rokis. Uz viņa savākto materiālu pamata rakstniece, Triju Zvaigžņu ordena kavaliere Saulcerīte Viese uzrakstījusi "Stāstu par Mašēnu Madi jeb Nurmu soģa priedi", kas publicēts "Karoga" 1980. g. 12. nr.

1759. gadā Rūjienā kalponi Magdu apbūris noraidītais līgavainis. Viņai katru nakti rādoties visādi cilvēki un zvēri, kā vāveres, lapsas, suni, vārnas u. t. t. drausmīgā izskatā un tai virsū nākot. No tam viņa nevarot nevienu nakti gulēt un sirds viņai trīcot un izbailēs esot.

1760. g. turpat par velnu apsēsto Pērkoņa Mīkela sievu, kas pēc māsas meitas kāzām it kā traka palikusi: plosot un sitot sevi, kliezot, ka launi gari viņā skraidot un dancojot un ne mirkli miera nedodot. Nakti viņa nelaujot uguni izdzēst, jo citādi velns to aizvedīšot un aizraušot projām.

1767. gadā baznīcas vizitācijā ziņots, ka druvā atrasts galas gabals. Burvji tādus izliekot, lai kaitētu lopiem, sauca par nocilām vai nešlavām.

1806. gadā 3. jūlija Bruģu tiesas akts par raganu Māreti no Vērsīšu mājām. Rūjienas mācītājs Gustavs Bergmanis lūdz Valmieras Bruģu tiesu "darīt galu raganu nelietībai". Vērsīšu zemnieku mājās pie Jaun - Aumeistaru muižas krāpniece Mārete par 1 dālderu jeb sudraba rubli pārdo appūstu sāli. Valinieks Kristīns no Konmuižas pieved šai raganai piekritējus. Saimnieks Kuķu Ādams samaksājis 2 pūrus rudzu, sieva Liene - 1 rubli, viena sieviete Anna, kura uzturas zirgu pastā, Tiliku Viļums, Kalna Brākšas Kaspars, Lejas Tiliku Kaspars, Beigotu Jānis - visi no Konmuižas un atraitne Kuķu Ieva.

11. decembrī t.p. gadā nosprieda: Kuķu Ādamu un valinieku Kristīnu sodīt ar pērienu un 8 dienām cietumā, pārējos atlaist ar rājienu un tiesas izdevumu naudas piedzišanu. Raganu Māreti nolēma sodīt Valkas Bruģu tiesai, visas izkrāptās naudas atņemot un nododot sociālās apgādes rīcībā. (No Izgl. Min. Mēnešraksta 1923. g. 11. Nr.).

Kultūras pieminekļi

Rūjienas pilsētā

Bērtuļa kapsētā piemineklis brīvības cīnīt. 1934. g.

Ugunsdzēsēju tornis Kr. Valdemāra ielā 9 19. gs. b.

Verstu stabs Raiņa ielā 51 19. gs.

Piemīnas plāksne Dienv. dr. loc. Rīgas 32 Sv. Bērt. bazn. 1935. g.

Piemīnas plāksne Ziem. dr. loc. Rīgas 32 Sv. Bērt. bazn. 1943. g.

Gleznātāja Ā. Alksņa kaps Bij. Ternejas kaps. 1897. g.

Imantas ūdensdzirnavas Pilskalna ielā 1872. g. Piemineklis "Tālavas taurētājs" Brīvības lauk. 1937. g.

Rūjienas viduslaiku pils 1264.

«Par Latviju kritušiem tautas varoņiem»
piemineklis Bērtuļa kapos 1934.g.

Gleznotāja Ā. Alkšņa dzīvesvieta Rīgas ielā 11.
1864. – 1897. g.

Skulpturāla grupa Ā. Alkšņa muzejā Ā. Alkšņa
ielā 1887.g.

Piemineklis J. Skujiņai “Madonna orans” Rīgas
ielā 30. 1934.g.

Altārglezna “Golgāta” Rīgas 32 Sv. Bērtuļa
bazn. 1837.g.

Griestu lukturis Rīgas 32 Sv. Bērtuļa bazn. 1652.

Kauss Rīgas 32 Sv. Bērtuļa bazn. 18. gs.

Kauss un patēna Rīgas 32 Sv. Bērtuļa bazn.
1928.g.

Piemineklis kritušajiem karavīriem Rīgas 32
Sv. Bērtuļa bazn. 1939.g.

Sv. Bērtuļa baznīca ar žogu Rīgas 32 1263. 16.
gs. beigas.

Sienas svečturis Rīgas 32 Sv. Bērtuļa bazn.
1670.g.

Svečturi Rīgas 32 Sv. Bērtuļa bazn. 1721.

Piemineklis “Sējējs” Bij. Ternejas kapos 1939.
1988.g.

Tautas nams Upes 9/11 1907., 20.tie, trīs-
desmitie.

Pilsētas valdes nams Raiņa 3 1936.g.

Dzīvojamā ēka Rīgas 9 20.g.s.

Tualete Rīgas 11 20.g.s. I puse.

Viesnīca “Tālava” Rīgas 12 1939.g.

Dzīvojamā ēka Rīgas 14 1913.g.

Bij. Krievbaznīca Rīgas 15 19. gs.

Rūjienas Dienviddraudzes mācītājmuižas

apbūve Rīgas 34 18. gs. II puse, 19. gs. vidus.

Kalna krogs Rīgas 51 19. gs. II puse.

Rūjienas valsts ģimnāzija Skolas 24 1931.g.

Ģimnāzijas parks Skolas 24 1930.-tie.

Ugunsdzēsēju depo Valdemāra 9 19. gs. beigas.

Rūjienas pasts Valdemāra 14 a 1893.g.

Rūjienas vecā slimnīca Valdemāra 26 19.gs. b.
20. gs. sāk.

Skudrites kapu vārti – kapliča 19. gs. b.

Ipiķu pagastā

Kirbeles viduslaiku kapsēta pie Krogzemiem.

Veckābulu viduslaiku kapsēta pie Vec-
kābuliem.

Reiņa Sēpa mājas “Eglītes”.

Jeru pagastā

Jaunmeģīte senkapi pie bij. Jaunmeģītēm.

Mazšķudiņu senkapi pie bij. Mazšķudiņiem.

Sienu gleznojumi Oleru muižā 18./19.gs.

Pompu senkapi pie Pompu mājām

Ručaku senkapi pie Ručakām.

Jāna kalns – senkapi starp Paipustiem un bij.
Ozoliņiem.

Verstu stabs Valmieras – Rūjienas šosejā 19. gs.

Rāmnieku pamatskola Rūjas pamatskola 19. gs.

Endzeles muižas apbūve: kungu māja 19. gs.
b., pārvaldnieka māja 19.gs. II puse, kalpu māja
19. gs. II p., kalpu māja 19. gs. II p., magazīna
19.gs.b., klēts 19.gs. II puse, smēde 19. gs. II
puse, degvīna brūzis 19. gs. beigas, kūts 19. gs.
beigas, parks 19. gs. II puse.

Oleru muižas apbūve 18. gs. IV cet., 20. gs.
sāk., kungu māja 18. gs. IV cet., kalpu māja, klēts,
parks 18. gs. IV cet., 19. gs. sāk.

Paipusu muižas apbūve kungu māja 19. gs. I p.,
dzīv. ēka 19. gs. beigas, klēts, 19. gs. beigas,
saimn. ēka 19. gs. I puse, kalpu māja 19. gs. b.

Rūjienas Lielās muižas apbūve 18. gs. b.,
1920–tie kungu māja 18. gs. beigas, kalpu māja
1920 – tie, klēts 19. gs. I p., saimn. ēka 19. gs.,
kūts 19. gs.

Koņu pagastā

Smēde Eriņu muižā 19.gs. II p.

Koņu ūdensdzirnavas 1872. g. 1924.

Zoologa prof. J. Lūša dzimtās mājas Kalniņi
19. gs. vidus.

Vestibila kāpņu margas Eriņu muižas kungu
mājā 18. gs. II p.

Senkapi Kalējos.

Muršu senkapi pie Muršām.

Juratas pilskalns pie Rijaskalniem.

Tiliku senkapi pie Tilikām.

Eriņu muižas apbūve 18. gs. II puse, 19. gs.
kungu māja 1840. g., lielā kūts 19.gs.II p., klēts

19. gs. II p., smēde 19. gs. II p., parks 19. gs.
Rūjienas – Ternejas zirgu pasta stacija
“Celtnieki” 1864. g.
Dīkeru ūdensdzirnavas 19. gs. I p.

Lodes pagastā

Kalnalammiku apmetne un upurakmens.
Kokļu senkapi (Baznīcas vieta)
Urgu Zviedru akmens ar uzrakstiem un zīmēm.
Arakstes muižas klēts 19. gs. I p.
Arakstes muižas stalli 19. gs. I. p. kungu māja
19. gs. I p., klēts 19. gs. I p., kūts ar uzbrauktuvi
1903. g., kūtis 1890., 19. gs. b., piena puspagrabs
1881.g., smēde 19. gs. II p., parks 19. gs.
Lodes muižas apbūve. klēts 19. gs. s., stallis –
ratnīca 19. gs. s. 1960 –tie., kūts 19. gs. v., noliktava
ar pagrabu 19. gs. I p., siera noliktava 1835.
g., kalpu mājas 19. gs. b., parks 19. gs.

Izmantotā literatūra nodaļā Vēsture

- L. Alberings, Ed. Līcis, Rūjiena Kultūrvēsturisks pārskats par Rūjienas pilsētu un novadu. Zviedrijā, 1978.
Arhīvs III Raksti par latviskām problēmām. Austrālija, 1975.
Arturs Bērziņš, Kārlis Zariņš dzīvē un darbā. Londona, 1959.
Deutschbaltisches Biographisches Lexicon, 1710.-1960. Koeln, Wien, 1970.
Edg. Dunsdorfs, Uksenšernas Vidzemes muižu saimniecības grāmatas 1624.-1654., Rīga, 1935.
Edg. Dunsdorfs, Lielvidzemes kartes (17. un 18. gadsimtenī). Melburnā, 1986.
Dzīve un darbs. Valmieras aprīņķis, Rīga, 1937.
Goroda i gorodskije posjolki Latvijsskoi SSR. Rīga, 1988.
Kirchen Convents Protocolle Rujenschen Kirchspiels 1834.-1880. Rūjiena.
J. Krastiņš, Latvijas republikas būvmāksla. Rīga, 1992.
Jānis Kriškans, Latvijas skolas I sēj., Tautskolu vēsture no 13. g.s. līdz 1905. Latvju grāmata, 1972.
Latviešu konversācijas vārdnīca 19. sēj., Rīga, 1939.
Latvijas arhīvi 3/1994. Vēstures avoti M. Caune. Rīga, 1994.
Latvijas padomju enciklopēdija 8. sēj. Rīga, 1986.
A. Melnalksnis, Rūjiena senatnē un tagadnē, 1928.
Loewis of Menar Burgenlexicon fuer Alt-livland. Rīga, 1922
Ernst von Mensenkampff Menschen und Schicksale aus dem alten Livland. Tilsit, Leipzig. Rīga, 1943.
Alfreds Ozols, Jānis Grinblats Rūjienas novada zemturība. Rūjiena, 1940.
Pret sauli I Rūjienas vidusskolas rakstu krājums. Rūjiena, 1923.
Baltasars Rusovs Livonijas kronika. Rīga, 1926.
V. Salnais, Pagastu apraksti. Rīga, 1935.
V. Salnais, A. Maldups Pilsētu apraksti. Rīga, 1936.
Lauma Sloka, Vidzemes muižu kronika. Rīga, 1927.
Lauma Sloka, Vidzemes draudžu kronika. Rīga, 1927.
Roberts Slokenbergs, Ziemeļvidzemes gada grāmata. Rūjiena, 1937.
Viktors Straubs, Sava laikmeta liecinieks. ASV, 1994
A. Švābe, Pagasta vēsture. Rīga, 1926.
Valdības Vēstnesis, Rīga, 1923. 17. jūlijs
Valmieras novada ģeogrāfija, sastādījis Jānis Pelšs. Valmiera, 1993.
K. Vanags Ceļvedis pa dzimto zemi, Vidzeme un Latgale. Rīga, 1937.
A. Vičs Iz latviešu skolu vēstures Vidzeme, 1700.-1800. Rīga, 1923.
A. Vičs Iz latviešu skolu vēstures, 1885.-1905. Rīga, 1939.
Eva Zālīte, Skolas Rūjienas novadā no pirmsākumiem līdz 1920. gadam. Diplomdarbs LU Vēst. un
filozof. fak., 1992.

Naukšēnu pagastā

Andrecēnu akmens – Velna gulta – kulta vieta
Naukšēnu muižas apbūve : pils 1820. g., pulk-
stenu tornis (siernīca), 18. gs. b., klēts 19. gs.,
parks 19. gs. I p.
Nurmu viduslaiku kapsēta Nurmos pie fermas
Naukšēnu Kābele – pilskalns Rūjas kr. krastā 1
km uz R no Naukšēniem.

Vilpulkas pagastā

Smēde Virkēnu muižā 1858.g.,
Bērziņu viduslaiku kapsēta pie Bērziņiem.
Lejaszašu viduslaiku kapsēta pie Lejaszasām.
Jaunā muiža 19. gs.
Virkēnu muižas apbūve: pils 1918. g., klēts
19. gs. s., kūts ar uzbrauktuvi 19. gs. b., smēde
1858. g., klēts, vēlāk kalpu māja 1860., kalpu
māja 19. gs. v., parks 19. gs., ūdensdzirnavas
19. gs. I p.

Vietvārdi

Mājvārdi

Mājvārdu sarakstā alfabēta kārtībā sakārtoti novadā senāk un tagad sastopamie māju nosaukumi, norādot, kādā pagastā attiecīgais vārds atrodams.

Tālāk seko māju saraksti katram pagastam, kuros atzīmēti gadi, kad attiecīgā saimniecība eksistējusi. Lauku saimniecības gadu ritumā ir nepārtraukti mainījušās. Toponīmi rakstīti tā, kā tie attiecīgā sarakstā bija pierakstīti. Piem. 1922.g. J. Endzelina vietvārdi pierakstīti vīriešu dzimtes vienskaitlī, piem.: Nukis, Glāznieks.

E. Dunsdorfs raksta, ka 17.g.s. (1688.g.30.I) zviedru laiku valdība pieņēma aizliegumu, mainoties māju īpašniekiem, mainīt mājas vārdu. Tā rezultātā radās divkārti mājvārdi, piem., bijušā Rūjienas pagastā: Sedvakas un Bikes; Auniņš Briedis un Auniņš Bošvekters. Mājvārdi mainījušies, mainoties saimniekam. Tā Rūjienas pagastā 1420. gadā Pekis; 1450. – 80. g. – Koupe; ap 1530. g. Naukens; 1922. g. – Nauka.

Pēc 1929. gada datiem Vidzemē bija 57 852 saimniecības. 1939.gadā - 81 268. Pēc J. Endzelina 1922. gada uzskaites Vidzemē bija 16 769 mājas (viņš neuzskaitīja saimniecības, kas atšķirās ar priedekli Maz-, Liel-, Jaun-, Vec- u. tml.).

Polu laikos (16.g.s.) saimniecības bijušas izvietotas ciemos.

Arakstu pagastā ap 1530. gadu "Lediger" (vēlāk tur Lodes muiža) ciems ar 12 mājām; "Hargus" (vēlāk tur Arakstu muiža) ciems ar 24 – 26 mājām; "Mynthit" (vēlāk Dīkeru muiža) ciems ar 23 mājām; "Henneith" ciems ar 4 mājām (kopā 64 mājas).

Ipiķu pagastā "Lapsar" c. ar 4 mājām, "Corbelenn" c. ar 14 mājām (kopā 28 mājas), saraksts nepilnīgs. Jeru pagastā "Wanxter" c. ar 12 mājām, "Sutenor" (vēlāk tur Endzeles muiža) c. ar 28 mājām (kopā 40 mājas). Nauksēnu pagastā "Idwe" c. ar 7 mājām; "Ulderem" c. ar 2 mājām (kopā 9 mājas), saraksts nepilnīgs. Rūjienas pagastā "Baten" 10 mājas. Nepilnīgs saraksts.

Māju skaits sistemātiski samazinājās, to vietā izveidojot muižas (kā tas no iepriekšējā redzams: Lediger = Lodes muiža, Sutenor = Endzeles muiža u. tml. Šo procesu apzīmē par māju "uzspridzināšanu". Tas notika polu (16.g.s.) un zviedru (17.g.s.) laikos.

Mūsu dienās - 20.g.s. Nauksēnu pagastā 1921. gadā uzskaitītas 133 mājas. 1994. gadā saglabājušās 47 mājas jeb 35 % no tām.

Ipiķu pagastā no 1968. gadā uzskaitītām 76 mājām, 1994. gadā saglabājušās 50 mājas jeb 66 %. Vilpulkas pagastā no 1942. gadā 146 mājām 1994. gadā bija 103 mājas jeb 70 %. Rūjienas muižas pagastā no 1876. gadā esošām 38 saimniecībām 1994. gadā saglabājušās 22 jeb 58 %. Koņu pagastā

1939./40. gadā uzskaitītas 146 mājas. 1994. gadā no tām saglabājušās 103 jeb 70 %. Lodes pagastā (tolaik vēl pastāvēja atsevišķi Arakstu pagasts) 1922. gadā J. Endzelins uzskaitījis 22 mājas (neietilpinot mājas ar Liel-, Maz-, Jaun-, Vec-, u. tml.). No tām 1994. gadā saglabājušās 6 mājas jeb 27 %.

No dotajiem piemēriem redzams, ka padomju laikos saglabājušos māju skaits ir stipri atšķirīgs atsevišķos pagastos – no 27 % Lodē, līdz 70 % Koņu un Vilpulkas pagastos.

Lauku saimniecības zemes platība nav atradusies vienā vietā ap mājām. Gandrīz katrai mājai plavas, mežs, purvs kūdras ieguvei atradās citur, dažreiz pat citā pagastā. Šāds stāvoklis neizveidojās Latvijas laikā zemes reformas rezultātā, bet sākās jau daudz senāk. Rūjienas - Ternejas muižas 1816. gada kartē redzam, ka Manču Gustam zeme bija 13 gabalos, Manču Pēterim – 10 gabalos, Anģu Gustam – 10 gabali, Anģu Indriķim – 12 gabali, Vieķu Simonam – 4 gabali, Vieķu Pēterim – 3 gabali.

Mantošanas rezultātā notika un notiek saimniecību sadalīšanās. Jau 1876. gadā Rūjienas muižas pagastā no 38 mājām 6 sadalījušās: Tirum Dzilne un Meža Dzilne, Maz Skudins un Lejes Škudins, Kalne Laur un Lejes Laur, Kalne Klāve un Lejes Klāve, Lejes Krāne, Kalne Krāne un Maz Krāne.

1921. gada Nauksēnu saimniecību sarakstā sadalīta 41 māja. Nauksēnu pagasta māju sarakstā ir 43 mājas ar prievārdu "Jaun-", bet tikai 15 mājas ar prievārdu "Vec-". 37 mājām ir prievārds "Kaln-", bet "Lejas- " - tikai 28 mājām.

Ar sakni "bērz" novadā šādas mājas: Bērzaines, Bērziņi, Bērzkalni, Bērzpuri un vienkārši Bērzi.

Ar sakni "liep" novadā ir Liepa, Liepavoti, Liepiņas, Liepkalni, Lieplejas, Liepsalas.

Ar sakni "pried" - Priedaines, Priedes, Priedītes, Priednieki, Priedulāji, Priežkalni.

Sešos Rūjienas novada pagastos ar sakni "Lejas" bijušas vai ir 81 māja, ar sakni "Kalna" - 96 mājas.

Ne visām atdalītām mājām pievienots kāds saliktenis. Tā Ternejas pag. Putniņu mājām nodalīto daļu nosauca par Strazdiņiem.

Trīsdesmito gadu beigās notika māju pārdēvēšana. Anīta Vilķina, pētot Nauksēnu pagasta vēsturi, noskaidrojusi, ka mainīti vārdi 17 mājām. Viņa atzīmē, ka tomēr jaunie nosaukumi ne vienmēr ieviesās. Maiņas bija sekojošas: Kalnpiķsāri par Zariņiem, Lejaspīksāri par Tālēm, Sprīngīši par Dzelmitēm, Smīdras par Smīdrām, Zalties par Čiekuriem, Lejassporas par Sporām, Sporu kriegēlnīca par Zemturiem utt.

Māju pārdēvēšana joprojām turpinās. Nesen Koņu pagasta Čāmas pārdēvēja par Saktām. Mājvārdu skaits, neraugoties uz to, ka daudzas pameta, citas

nolidzināja meliorācijā, nav samazinājies, jo jaunveidotajos ciematos uzceltajām mājām doti jauni nosaukumi. Tā, piemēram, Jeru pagasta Straumes ciematā (Endzelē) vien radušās 34 jaunas mājas. Tāds process norisinājies visos sešos pagastos.

A. Švābe Pagastu vēsturē (1926.g.) raksta, ka 1624. gadā Rūjienā ("valsti", pilsnovadā?) bija 9 pagasti ar 59 ciemiem."Dažas valstis sastāvēja vienīgi no ciemiem. Parasti pagasts (jeb "vaka") saucās kāda ciema vārdā: Rūjienas krievu vakā bija tikai viens Krievu ciems, Pestkiles vakā bija ciems Pestkill, Plekēna vakā no pieciem viens saucās Plekēni. "No Bātenes un Pleķenes ciemiem izveidojās Rūjienas Lielās muižas pagasts. Tā kā vidū atradās Virķēnu pagasts, tad arī to 1895. gadā pievienoja Rūjienas pagastam.

19. g.s. beigās Rūjienas baznīcas draudzē (Ziemeļu un Dienvidu) pastāvēja sekojoši pagasti:

1) Arakstu, 2) Idus, 3) Ipiķu, 4) Juratas, 5) Koņu, 6) Mācītājmuižas, 7) Nauksēnu, 8) Nurmu, 9) Oleru, 10) Rūjienas, 11) Ternejas, 12) Virķēnu.

1939. gadā Rūjienas novadā bija 7 pagasti: 1) Ipiķu, 2) Jeru, 3) Lodes, 4) Koņu, 5) Nauksēnu, 6) Rūjienas, 7) Ternejas.

Tagad vairs nav Rūjienas un Ternejas pagastu, bet

no jauna izveidots Vilpulkas pagasts, daļēji no bijušā Rūjienas, daļēji no bijušā Ternejas pagasta.

Tādējādi ir ļoti grūti risināms jautājums par vienas vai otras mājas piederību noteiktam pagastam, sevišķi tām saimniecībām, kuru vairs nav. Padomju laikā pagastu vietā ieviesa ciemu padomes. 1950. - 1960. gados, kad Rūjiena bija rajona centrs, tajā bija vairākas jaunas ciemu padomes: Arakstes, Piksāru, Vilpulkas, Oleru, Nurmu.

Māju sarakstā administratīvi teritoriālais iedalījums izmantots tagadējais, arī neesošo māju piederība piemērota esošajam pagastu sadalījumam (1992. - 1995. g.). Sarežģījumi ar sen neesošām mājām, par kurām tagadējie iedzīvotāji nezina neko.

Sarakstos, kuros mājas grupētas pa pagastiem, nosaukums ņemts no vecākā avota. Gadskaitli aiz mājas nosaukuma nenorāda mājas dibināšanas gadu, bet saraksta gadskaitli, kurā attiecīgā māja pieminēta. Pēdējais uzskaites gads bija 1994., kad visos sešos pagastos pārbaudīts, kuras no agrāk esošajām sētām eksistē, kuru vairs nav. Sarakstos iekļautas arī kolhozu laikā jaunveidotās mājas.

Māju saraksts

Ābele Lode
 Ābeles Jeri, Koņi, Lode, Nauksēni, Vilpulka
 Ābelis Nauksēni
 Ābelītes Nauksēni, Ipiķi
 Āboltiņi Ipiķi, Nauksēni
 Ace Nauksēni
 Acupes Nauksēni
 Ādzeme Ipiķi
 Ādamdūcis Lode
 Ādiņas Jeri
 Airītes Nauksēni
 Aivari (bij Rūjienas pag.)
 Aizpurvi Jeri, Nauksēni
 Aizupes Nauksēni
 Akācijās Nauksēni
 Akmeņgravas Lode
 Akmeņkalni Nauksēni
 Akmentiņi Ipiķi, Jeri, Nauksēni
 Akoti Jeri
 Akrimājs Nauksēni
 Alaines Nauksēni
 Alči Nauksēni
 Alejas Jeri, Koņi, Lode, Nauksēni,
 Vilpulka
 Alešmājina, Ipiķi
 Alens Nauksēni
 Aleksanderhofa bij. Rūjienas pag.
 Alksnāji, Nauksēni

Alksniši Jeri
 Alksni Vilpulka
 Allikas Koņi
 Amatnieki Ipiķi
 Andrecēns Nauksēni
 Andriņi bij. Terneja
 Andrežmājina Ipiķi
 Andruvas Jeri
 Andžinas Jeri
 Andžinas Koni
 Anemones Jeri
 Anģis Jeri, Koņi
 Anksis (Angši) Lode, Nauksēni, Vilpulka
 Annasmuiža Koni
 Apini Ipiķi, Nauksēni
 Apinkalni Nauksēni
 Aploki Ipiķi
 Apsītes Jeri, Nauksēni
 Apsītsdzirnavas Jeri
 Āpšalas Nauksēni
 Apškalns Jeri, Koni, Nauksēni
 Arāji Jeri, Koņi, Nauksēni
 Arakstes Lode
 Āres Nauksēni
 Ārgalis Jeri, Lode, Nauksēni
 Arkis Ipiķi
 Ārluika Jeri
 Ārnikas bij. Terneja

Arslauznis Ipīķi
Arumi Jeri
Ārzilpauši Ipīķi
Asari Jeri, Naukšēni, Vilpulka
Asni Koni
Asīte Ipīķi
Astri Jeri
Ataugas Jeri, Naukšēni
Atpūtas Vilpulka
Atvari Jeri
Atvases Jeri
Audēji Lode
Augi Koni
Augstkalni Naukšēni
Auli Ipīķi
Auniņš Jeri
Auriņas bij. Terneja
Auris Koni, Naukšēni
Ausekļi Jeri, Naukšēni
Ausmas Naukšēni
Austriņas Naukšēni
Austrumi Jeri
Auziņi Ipīķi, Jeri, Naukšēni
Avoti Koni, Lode
Avotiņi Ipīķi, Jeri, Koni, Naukšēni, Vilpulka
Āzis Naukšēni
Āzītis Jeri
Āžkalni Jeri
Badaiņi bij. Terneja
Baigis Koni, Naukšēni
Balbiermuiža Jeri
Balbierzalte Jeri
Balgalvis Jeri
Bāliņi Naukšēni
Balodis Jeri
Balodiši Jeri
Baltāboliņi Koni
Baltaiskuilītis Jeri
Baltāmuiža Jeri
Bāļa Jeri
Balvas Vilpulka
Bangas Ipīķi, Jeri, Koni
Bāri Jeri
Bauris Jeri
Bāriņpurvs Jeri, Naukšēni
Bebri Naukšēni, Vilpulka
Bedre Lode
Bedriši Koni
Beigotes Koni
Beikuti Lode
Beili bij. Terneja
Bēkas Koni, Naukšēni
Bekiņas Vilpulka
Bendzis Jeri

Bērtuli Koni
Bērzaines Vilpulka
Bērzīņi Ipīķi, Jeri, Koni, Naukšēni, Vilpulka
Bērzkalni Jeri, Ipīķi, Naukšēni
Bērzpuri Lode
Bērsz,-i Jeri, Lode, Naukšēni
Bezdelīgas Ipīķi, Naukšēni
Biģis Naukšēni
Bildari Jeri
Biļļi Jeri
Bilska (Bilskalni) Jeri
Bindēni
Bireivi Naukšēni
Birka Ipīķi
Birstalas Jeri
Birzgaļi Ipīķi
Birziši Naukšēni
Birzītes Jeri, Vilpulka
Birzmaļi Koni, Lode, Naukšēni, Vilpulka
Birznieki Ipīķi, Jeri, Koni, Naukšēni
Birztaļas Jeri, Naukšēni, Vilpulka
Biržas bij. Terneja
Birži Koni
Bišlejas Naukšēni
Bitnerītis Jeri
Bīzas Koni
Bobkalni Naukšēni
Bodnieks Naukšēni
Bolles Koni, Naukšēni
Bomikas Ipīķi
Bošmāja Naukšēni
Bošas Koni
Boštorba Naukšēni
Brākšas Koni, Vilpulka
Brammaņi (Bramāņi) Koni, Naukšēni
Brantiņi Naukšēni
Braslas Lode, Naukšēni
Breditis Naukšēni
Breida Naukšēni
Bremmes Naukšēni
Brīdinš Jeri
Briedis (Brieži) Jeri, Naukšēni
Briediši Jeri, Naukšēni
Briežkalns Jeri
Brindas Ipīķi, Vilpulka
Brīvnieki Koni, Naukšēni
Brīvzemnieki Ipīķi, Jeri, Koni
Bruka Lode, Vilpulka
Bucka Jeri
Budnis Jeri
Bukdārzs Jeri
Buķis Koni
Buķkalni Naukšēni
Bulduri Ipīķi
Bulīni Vilpulka

- Bulli Lode
 Bumba Koni
 Bumbieres Koni
 Bungas Jeri
 Burtnieki Ipiki, Koni
 Busmanis (Bušmani) Ipiki, Jeri

 Cālītis, -ši Jeri
 Cālkāja Jeri
 Caunes Naukšēni
 Cāzars Jeri
 Cāzis Naukšēni
 Celmalas Jeri, Vilpulka
 Celms,-i Jeri, Koni, Naukšēni
 Celmeti bij. Rūjienas pag.
 Celmiņš Ipiki, Koni, Lode, Naukšēni,
 Vilpulka
 Celmlauži Vilpulka
 Celnieks Ipiki
 Censkoņi Lode, Vilpulka
 Cepļi Jeri, Naukšēni
 Ceplītis Jeri
 Cepurnieks Koni, Naukšēni
 Ceribas Koni
 Ceriņi Ipiki, Jeri, Koni, Lode, Naukšēni,
 Vilpulka
 Cēsnieki Naukšēni
 Cēšas Vilpulka
 Ciedras Jeri, Naukšēni
 Cielavas Naukšēni
 Cienmāte Jeri
 Cieša Vilpulka
 Cieznars Lode
 Ciltvairi Naukšēni
 Ciņi Koni, Jeri
 Cinīši Jeri
 Circis,-či Koni
 Cirelītis Jeri
 Ciriši Koni
 Cīruli Jeri, Koni
 Cīruliši Jeri, Naukšēni, Vilpulka
 Cūkausis,-ši Jeri, Koni
 Čakarīņi Jeri
 Čakarnis Jeri, Koni, Naukšēni
 Čākuri Jeri
 Čāmas Koni
 Čiekuri Koni
 Čukstes Vilpulka
 Čumpis Naukšēni
 Čūkstis Ipiki
 Dadži Jeri
 Dadžiši Naukšēni
 Dainas Vilpulka
 Dālderītis Jeri
 Dālderī Jeri
 Dalgas Jeri
 Dālijas Naukšēni
 Dambis Lode, Naukšēni, Vilpulka
 Dambiši Naukšēni
 Dārziņi Vilpulka
 Dārznieks,-i Ipiki, Jeri, Lode, Naukšēni,
 Vilpulka
 Daudzis Koni
 Dauksis Naukšēni
 Dibens Vilpulka
 Dīkeri Koni
 Dīkermuiža Koni
 Dīkerdzirnavas Koni
 Dimanti Jeri, Koni, Naukšēni
 Dirīki Vilpulka
 Dirlas Koni, Vilpulka
 Doles Naukšēni
 Dolītes Naukšēni
 Domupes Vilpulka
 Dores Jeri
 Dozens Jeri
 Drabas Koni
 Dravas Koni
 Dravnieki Ipiki, Jeri, Koni, Naukšēni,
 Vilpulka
 Dreimani Jeri
 Dronas Jeri, Naukšēni
 Drupas Jeri, Koni
 Drupiņas Vilpulka
 Druvas Jeri, Koni, Lode, Vilpulka
 Druvaši bij. Rūjienas pag.
 Dūcis,-či Lode
 Dūckalējs Vilpulka
 Dukurs Jeri, Naukšēni
 Dumbrāji Jeri
 Dūmiņi Naukšēni
 Dundajas bij. Ternejas pag. Vilpulka
 Dundurmuiža Ipiki
 Duņēni Jeri
 Dzeguzes Jeri
 Dzeldes Jeri
 Dzelzkalēji Vilpulka
 Dzelzītes Jeri
 Dzenēni Vilpulka
 Dzeni Naukšēni
 Dzenne Naukšēni
 Dzillejas Naukšēni
 Dzilna Jeri, Naukšēni
 Dzintari Ipiki, Jeri, Koni, Lode, Naukšēni
 Dzirksteles Jeri, Vilpulka
 Dzirnavas Ipiki, Koni, Lode, Naukšēni,
 Vilpulka
 Dzirnavkalni Naukšēni

Eglaines Jeri, Koni, Naukšēni
Egle,-es Jeri, Naukšēni
Eglīte Ipīki, Jeri, Lode, Naukšēni, Vilpulka
Eglukrogs Jeri
Elmete Jeri
Emboles Jeri
Enči Lode
Endriņi bij. Terneja
Endzele Jeri
Enģelkalns Ipīki
Eniņi Naukšēni
Ennika Naukšēni
Eriņi Koni
Ermansonu Koni
Ērmens,-aņi Naukšēni
Ermsāre Ipīki
Ērmuiža Naukšēni
Ēvaldi Vilpulka
Eversts,-si Vilpulka
Ežas Koni
Ezeri Koni, Lode
Ezeriņi Lode, Vilpulka
Ezerieši Lode
Ezerkalni Jeri
Ezermali Koni, Lode
Ezernieki Naukšēni
Ēzes Jeri
Ežas (Ežinas) Koni, Lode
Ezis Jeri
Gāgaris Naukšēni, Vilpulka
Gaidas Jeri, Vilpulka
Gaiduli Lode
Gaili Naukšēni
Gaismas Vilpulka
Galabrindas Vilpulka
Galakunturi Vilpulka
Galdnieki Ipīki, Jeri, Naukšēni
Galzemnieks Vilpulka
Garjānis Jeri
Garkāji Jeri
Garlīdumi Ipīki
Gāršas Vilpulka
Gatves Vilpulka
Glāznieks Koni
Gobas Jeri, Koni, Lode, Vilpulka
Gobiņas Naukšēni
Grantiņi Jeri
Grantskalni Koni, Lode
Graudiņi Jeri, Koni
Grāveri bij. Terneja
Grāviņas Vilpulka
Grāvnieki Ipīki, Naukšēni
Gremzis Jeri
Grēni Koni

Grietas Mīslis Ipīki
Griezes Jeri
Grotes muiža Naukšēni
Grūdums Jeri
Grunduli Jeri
Gudancis Jeri
Gulbene,-es,-ņi Naukšēni
Gulbītis Vilpulka
Gundegas Jeri, Naukšēni, Vilpulka
Gūni Naukšēni
Gērķis Naukšēni
Ģimis Naukšēni
Ģirtas Vilpulka
Idus,-as Naukšēni
Ielejas Ipīki, Vilpulka
Iesalnieki Naukšēni
Ievas Jeri, Naukšēni
Ieviņas Ipīki, Jeri, Lode
Ievkalni Naukšēni
Ievlejas Jeri, Naukšēni
Ievliči Ipīki
Ievolts Vilpulkas
Igalī Ipīki
Igaunjēkas Koni
Ilgas Jeri
Ilmetes Ipīki, Jeri
Imanti Jeri, Koni, Naukšēni
Imeras Naukšēni
Inčkalni Lode
Indardēli Jeri
Indrāni Jeri, Koni
Indras bij. Rūjienas pag.
Indriksons Koni
Indrikītis Jeri
Indulis Jeri, Koni, Naukšēni
Inķes Vilpulka
Intēns Naukšēni
Intes Naukšēni
Irbītes Jeri, Lode
Irmis,-as Naukšēni
Irna Vilpulka
Īvaža (Īvatis) Naukšēni
Jāņēni Vilpulka
Jānītis Jeri
Jāņkalni Koni, Lode, Vilpulka
Jāņmuiža Vilpulka
Jāņsala Naukšēni
Jasmiņi Jeri, Naukšēni
Jaunalēni Naukšēni
Jaunavoti Koni
Jaunbaiģi Naukšēni
Jaunbolles Naukšēni

Jaunbramani Naukšēni
Jaunbuki Koni
Jaunbulli Lode
Jaunburtnieki Jeri
Jaunbusmanis Ipiķi
Jauncelmi Naukšēni
Jauncepurnieki Naukšēni
Jaunciemī Koni, Naukšēni
Jauncūkauši Jeri
Jaunčumpji Naukšēni
Jaundiķeri Koni
Jaundoles Naukšēni
Jaunglāznieki Koni
Jaunidi Naukšēni
Jauninduli Koni
Jaunirmas Naukšēni
Jaunīvažas Naukšēni
Jaunjēči Jeri
Jaunjēgeri Naukšēni
Jaunjenči Jeri
Jaunjukši Koni
Jaunkabuli Ipiķi
Jaunkaktiņi Vilpulka
Jaunkalni Lode
Jaunkaukas Naukšēni
Jaunkerži Vilpulka
Jaunkliņģeri Koni
Jaunkulpji (Jaunkalpi) Naukšēni
Jaunkukas Naukšēni
Jaunkurģi Naukšēni
Jaunķegļi Naukšēni
Jaunķerzēni Naukšēni
Jaunkiki Naukšēni
Jaunķikuti Naukšēni
Jaunķuki Koni
Jaunlambikas Naukšēni
Jaunlaņģi Naukšēni
Jaunlasmani Naukšēni
Jaunliberti Koni
Jaunlidari Jeri
Jaunlidumi Naukšēni
Jaunlielkāja Jeri
Jaunlozas Naukšēni
Jaunluči Naukšēni
Jaunlūsēni Naukšēni
Jaunlustes Vilpulka
Jaunmanči bij, Terneja
Jaunmarguži Ipiķi
Jaunmaristes bij, Terneja
Jaunmaskavas Koni
Jaunmeģītes Jeri
Jaunmeži Vilpulka
Jaunmīslis Ipiķi
Jaunmuiža Vilpulka
Jaunmuižnieki Naukšēni

Jaunmūlas Jeri, Naukšēni
Jaunmuršas Koni
Jaunmuslakas Naukšēni
Jaunnotes Lode
Jaunpaipuži Koni
Jaunpauškas Jeri
Jaunpeitēni Naukšēni
Jaunpiksāri Naukšēni
Jaunplava Koni
Jaunplikši Koni
Jaunpoltavi Naukšēni
Jaunprievari Vilpulka
Jaunpunkas Jeri
Jaunpuslaņģi Naukšēni
Jaunrauseles Naukšēni
Jaunrauska Jeri
Jaunriemi Jeri
Jaunrocis Ipiķi
Jaunruņģi Naukšēni
Jaunsiļi Lode
Jaunzoliņi Jeri
Jaunsala Naukšēni
Jaunpauška Jeri
Jaunskapari Jeri
Jaunснаki Naukšēni
Jaunspori Naukšēni
Jaunstaklīte Jeri
Jaunstaļi Naukšēni
Jaunstirnas Jeri
Jauntāllidumi Ipiķi
Jauntaurītis Koni
Jaunudzēni Naukšēni
Jaunugas Naukšēni
Jaunupmaļi Naukšēni
Jaunvāči Naukšēni
Jaunvelmes bij, Ternejas pag.
Jaunvidi Ipiķi
Jaunviki Naukšēni
Jaunvilči Naukšēni
Jaunzemis,-es Ipiķi, Jeri, Koni, Lode,
Naukšēni, Vilpulka
Jaunzemnieki Vilpulka
Jaunzīli Lode
Jaunzagatas Lode
Jēcis,-či Jeri, Naukšēni
Jēģeris (Gēģeris) Naukšēni
Jeksis Koni
Jencis Jeri
Jendiņa Jeri
Jeri Jeri
Jēriņi Jeri, Vilpulka
Jērs Naukšēni
Jēša Jeri
Jostes Vilpulka
Junga Naukšēni

Jurata Jeri, Koni
Juraži Lode, Naukšēni
Jurgis (Gurgis) Naukšēni
Jurmājiņa Jeri
Kabuli Koni
Kabbe Jeri
Kadiķi Naukšēni
Kaiba Jeri, Ipiki
Kajega Jeri
Kaķis Ipiki, Jeri
Kaktini Ipiki, Jeri, Koni, Lode, Naukšēni
Kalaši (Kalažas) Vilpulka
Kaldupes Jeri
Kalēji Ipiki, Jeri, Koni, Lode, Naukšēni, Vilpulka
Kāli Naukšēni
Kalnabalbierzalte Jeri
Kalnadirīki Vilpulka
Kalnabrastiņi Jeri
Kalnabrindas Vilpulka
Kalnairmas Naukšēni
Kalnāji Koni, Naukšēni
Kalnajurģi Naukšēni
Kalnakeppe Jeri
Kalnakerzēni Naukšēni
Kalnaķikas Naukšēni
Kalnalammika Lode
Kalnalauri Vilpulka
Kalnalēni Naukšēni
Kalnamesteri Naukšēni
Kalnamūlas Naukšēni
Kalnaņģi Koni
Kalnapelnis Jeri
Kalnapurīni bij. Ternejas pag.
Kalnāres Jeri
Kalnarocis Ipiki
Kalnasolteri Lode
Kalnauniņi Jeri
Kalnaurgas Lode
Kalnaungurkurlis Jeri
Kalnavēceli Naukšēni
Kalnažagatas Vilpulka
Kalnazalti bij. Ternejas pag.
Kalnbātenzaltis Jeri
Kalnbolles Naukšēni
Kalnbrākšas Koni
Kalnbrantiņi Naukšēni
Kalnbrindas Vilpulka
Kalnciemi Jeri
Kalndrindi bij. Ternejas pag.
Kalnērmuižas Naukšēni
Kalngēģeri Naukšēni
Kalnidi Naukšēni
Kalnieši Jeri, Koni, Lode, Naukšēni, Vilpulka

Kalnigali Ipiki
Kalnigaunjēkas Koni
Kalniņi Ipiki, Jeri, Koni, Lode, Naukšēni, Vilpulka
Kalnirmas Naukšēni
Kalnintes Naukšēni
Kalnjānēni Vilpulka
Kalnjēči Naukšēni
Kalnjukši Koni
Kalnjurģi Vilpulka
Kalnkabuli Koni
Kalnkalaši Vilpulka
Kalnķepes Naukšēni
Kalnķerzēni Vilpulka
Kalnķikas Naukšēni
Kalnklāvi Vilpulka
Kalnklīņģeri Koni
Kalnkoni Koni
Kalnkrāņi Vilpulka
Kalnkrumpuži Naukšēni
Kalnkuļķins Lode
Kalnkunturi Vilpulka
Kalnkurģi Naukšēni
Kalnķuki Koni
Kalnķuži Koni
Kalnlambikas Naukšēni
Kalnlammikas Lode
Kalnlaņģis Ipiki
Kalnlauri Vilpulka
Kalnlejas Kiki Naukšēni
Kalnlielkalaši bij. Terneja
Kalnlielustes Lode
Kalnlimbas Naukšēni
Kalnlungas Koni
Kalnlūsēni Ipiki
Kalnmačas Koni
Kalnmajori Naukšēni
Kalnmaratas Koni
Kalnmeļķes Lode
Kalnmesteri Naukšēni
Kalnmoricas Jeri
Kalnmūlas Naukšēni
Kalnmuršas Jeri
Kalnnaudaskalni Naukšēni
Kalnnaukškalni Naukšēni
Kalnozoli Jeri, Naukšēni
Kalnpaipuži Koni
Kalnpērķoni Naukšēni
Kalnpermuižas Koni
Kalnpiksāri Naukšēni
Kalnpiska Naukšēni
Kalnponte Ipiki
Kalnrijas Lode
Kalnrozēs Lode

Kalnšivari Vilpulka
Kalnsolteri Lode
Kalnspori Naukšēni
Kalnspringi Koni
Kalnstreidas Koni
Kalntēcēni Naukšēni
Kalnteimas Koni
Kalntilikas Koni
Kalntiska Lode
Kalntontes Lode
Kalnudzēni Naukšēni
Kalnumpuli Naukšēni
Kalnurgas Lode
Kalnvagai Jeri, Lode
Kalnzaltes Jeri
Kalnzasas Vilpulka
Kalnzulši Naukšēni
Kalnžagatas Lode, Vilpulka
Kaltē Jeri
Kalves Jeri, Koni
Kamenes Jeri
Kamali Ipiķi
Kampmanis Ipiķi
Kandava Jeri
Kangars Jeri, Vilpulka
Kangru Ipiķi
Kantes Jeri, Koni
Kāpostini bij. Terneja, Naukšēni
Kārķēni Vilpulka
Kārķli Jeri
Kārķliņi Jeri, Koni, Naukšēni
Kārlišmājina Ipiķi
Kārneri Lode
Kasis Ipiķi
Kastani Naukšēni
Kauči Vilpulka
Kauka Naukšēni
Kaukatas Vilpulka
Kauliņi Vilpulka
Kazeri Lode
Kaziņas Vilpulka
Kiči Naukšēni
Klaipiņi Ipiķi
Klajumi Naukšēni
Klāņi Naukšēni
Klavas Jeri, Koni, Naukšēni
Klāvi Vilpulka
Klaviņas Koni, Lode Vilpulka
Klāviņi Lode, Vilpulka
Klētņieki Ipiķi, Naukšēni
Klimpas Jeri
Kliņģeri Koni
Klintis Koni, Naukšēni
Klīvs Vilpulka
Klokullas Vilpulka

Kluģis Naukšēni
Klumpītis Jeri
Klumpji Jeri
Klusumi bij. Terneja
Koblasti,-es Vilpulka
Kociņi Jeri, Koni, Naukšēni
Kogulpētis Ipiķi
Koka Ipiķi, Jeri
Kokles Jeri, Lode
Koklītes Koni
Kokzalte Jeri
Kolka Koni, Lode
Konis (Konas) Koni, Lode
Korbuži Jeri
Korvis Lode
Krāces Lode
Krancītis Vilpulka
Kranči Vilpulka
Krāni Vilpulka
Kraustiņi Lode
Krastrkalni Naukšēni, Vilpulka
Krastrmaļi Jeri, Ipiķi, Lode, Naukšēni
Kraujas Naukšēni
Kraujinas Ipiķi, Jeri, Koni, Naukšēni
Krauklis Jeri
Krauklīši Jeri, Naukšēni
Kravainis Jeri
Kreili Vilpulka
Kreišmanītis Jeri
Krēsliņi Naukšēni
Krievīni Ipiķi, Koni, Naukšēni
Kriķi Koni
Kriķītis Jeri
Krišas Koni
Krišina Jeri
Krodziņi Lode
Krogzeme Ipiķi
Kronis Naukšēni
Kroniši Naukšēni
Krūkli Jeri, Vilpulka
Krūmiņi Ipiķi, Jeri, Koni, Naukšēni
Krumpuži Vilpulka
Krustiņi Jeri, Koni, Naukšēni
Krūze (Krūzis) Ipiķi, Jeri
Krūzlaņģis Ipiķi
Kubucis Jeri
Kubuli bij. Rūjienas pag.
Kuksis (Kukše) Ipiķi
Kukuri Jeri
Kuķi Koni
Kūlēji Ipiķi
Kulķins Lode
Kulpis Naukšēni
Kuncēni Jeri
Kundziņi Naukšēni

Kunturi Vilpulka
 Kupenas Vilpulka
 Kurģis Naukšēni
 Kurli Vilpulka
 Kurpnieks Vilpulka
 Kurvicas (Kurvītes) Jeri
 Kusse Ipiki
 Kuttijs Ipiki
 Kūzemnieks Ipiki
 Kvieši Jeri
 Keģītis Lode
 Keglis Naukšēni
 Keguri Koni
 Keīli Vilpulka
 Keizari Koni
 Keizarkalni Naukšēni
 Keiži Vilpulka
 Kellaste Lode
 Kempis Jeri, Lode
 Kenģītis Lode
 Kepes Vilpulka
 Kerzens Naukšēni
 Kerzis Lode, Vilpulka
 Kespers Ipiki
 Kezberkalni Naukšēni
 Kieģelceplis Jeri
 Kieznars Lode
 Kika (Kikis) Naukšēni
 Kika Naukšēni
 Kikuts Naukšēni
 Kipis Koni, Naukšēni, Vilpulka
 Kiploki Koni
 Kirbeni Ipiki
 Kircis Koni
 Kire Naukšēni
 Kirmali Naukšēni
 Kirši Jeri
 Kīsītes Ipiki
 Kīši Jeri
 Koņu dzirnavas Koni
 Kuki Koni
 Kurbēns?
 Kuzis Koni
 Labrenči Lode
 Lāciši Lode
 Lāčplēši Ipiki, Jeri, Koni, Naukšēni, Vilpulka
 Laimdoti,-as Naukšēni
 Laimītes Lode
 Laiviņas Naukšēni, Vilpulka
 Laksti Vilpulka
 Lakstīgala Jeri, Vilpulka
 Laktas Jeri
 Lambika Naukšēni

Lanģiši Jeri, Lode
 Lāne Ipiki
 Lanģis Ipiki, Lode, Naukšēni
 Lānjēki Koni
 Lapaini Jeri
 Lapinš,-i Koni, Vilpulka
 Lapskalns Jeri, Lode, Naukšēni
 Lāriņš Naukšēni
 Lasmanis Naukšēni
 Laucēni Koni, Naukšēni
 Lauris Naukšēni, Vilpulka
 Lauvas Jeri
 Lauvaskrogs Jeri, Naukšēni
 Lazdas Jeri, Naukšēni, Vilpulka
 Leduskalni Naukšēni
 Lazdinas Jeri
 Lēcaine Naukšēni
 Leja Jeri, Naukšēni
 Lejasalēni Naukšēni
 Lejasandriņi Vilpulka
 Lejasaņģi Koni
 Lejasbolles Naukšēni
 Lejasbrākšas Koni
 Lejasbrammaņi Naukšēni
 Lejasbrantiņi Naukšēni
 Lejasbrindas Vilpulka
 Lejaskumbas Koni
 Lejaskumbji Naukšēni
 Lejaskūriņi Vilpulka
 Lejaskūriņi Jeri
 Lejaskūriņi Naukšēni
 Lejasigali Ipiki
 Lejasigaunjēka Koni, Naukšēni
 Lejasinkši bij. Terneja
 Lejasintes Naukšēni
 Lejasjānēni Vilpulka
 Lejasjēgeri Naukšēni
 Lejasjukši Koni
 Lejasjurģi Naukšēni
 Lejaskabuli Koni
 Lejaskalažas Vilpulka
 Lejaskapes Naukšēni
 Lejaskerzēni Naukšēni
 Lejaskīkas Naukšēni
 Lejasklāvi Vilpulka
 Lejasklavi Vilpulka
 Lejasklingēri Koni
 Lejaskoni Koni
 Lejaskrāni Vilpulka
 Lejaskrogs Koni
 Lejaskrumpuži Naukšēni
 Lejaskuki Koni
 Lejaskuļķini Lode
 Lejaskurģi Naukšēni
 Lejaskuži Koni

Lejaslambikas Naukšēni
 Lejaslammika Lode
 Lejaslaņģi Ipiki
 Lejaslauri Vilpulka
 Lejaslielkalaži Vilpulka
 Lejaslielustes Lode
 Lejaslimbas Naukšēni
 Lejaslungas Koni
 Lejaslūsēni Ipiki
 Lejasmačas Koni
 Lejasmāja Jeri
 Lejasmaratas Koni
 Lejasmārcēni Naukšēni
 Lejasmarguži Ipiki
 Lejasmelķes Lode
 Lejasmesteri Naukšēni
 Lejasmoricas Jeri
 Lejasmūlas Naukšēni
 Lejasmurša Jeri
 Lejasnaudaskalni Naukšēni
 Lejasnaukškalni Naukšēni
 Lejaspērkoni Naukšēni
 Lejaspiksāri Naukšēni
 Lejasponte Ipiki
 Lejaspunkas Jeri
 Lejaspurīni bij. Terneja
 Lejasrikancis Jeri
 Lejasrocis Ipiki
 Lejasrozes Lode
 Lejassolteri Lode
 Lejasspringi Koni
 Lejasspori Naukšēni
 Lejassstreidas Koni
 Lejasšivari Vilpulka
 Lejasškudiņš Jeri
 Lejastēcēni Naukšēni
 Lejasteimas Koni
 Lejastilikas Koni
 Lejastiska Lode
 Lejastonte Lode
 Lejasudzēni Naukšēni
 Lejasumpuļi Naukšēni
 Lejasurgas Lode
 Lejasvagali Jeri, Lode
 Lejasveceli Naukšēni
 Lejaszalties Jeri
 Lejaszazas Vilpulka
 Lejaszagatas Lode, Vilpulka
 Lejiņas Koni, Lode
 Lejniēki Ipiki, Jeri, Koni, Lode, Naukšēni
 Lepas Koni
 Lepši Koni
 Leskas Vilpulka
 Liberti Koni
 Libertkalēji Koni

Liči Jeri, Koni, Lode
 Ličiši Naukšēni
 Ličupes Naukšēni
 Līdava Jeri
 Līdums Jeri, Koni, Lode, Naukšēni, Vilpulka
 Līdurs (Līdars) Jeri
 Lielaisindulis Koni
 Lielaiskrogs Jeri
 Lielangī Koni
 Lielbroki Naukšēni
 Lielīņi Vilpulka
 Lielkāja Jeri
 Lielkalaži Vilpulka
 Lielkoki Naukšēni
 Lielkoni Koni
 Lielkrāņi Jeri? Vilpulka
 Lielkuži Koni
 Liellīdums Jeri
 Lielpēteris Naukšēni
 Lielpopji Jeri
 Lielpogas Vilpulka
 Lielrāji Jeri
 Lielrozas Lode
 Lielruķēli Vilpulka
 Lielsautiņi Lode, Vilpulka
 Lielustes Lode
 Liepa,-as Ipiki, Jeri, Koni, Lode, Naukšēni,
 Vilpulka
 Liepavoti Koni
 Liepiņas Lode, Naukšēni
 Liepkalni Jeri, Koni, Lode, Naukšēni
 Lieplejas Lode
 Liepsalas Naukšēni
 Liesums Jeri
 Liesmas Vilpulka
 Līgotnes Lode, Naukšēni, Vilpulka
 Līgzdas Jeri
 Limba (Limbis) Naukšēni
 Lipeži Koni
 Līvāni Jeri
 Lobīni Ipiki
 Logi Vilpulka
 Loza Naukšēni, Vilpulka
 Lubīņas Koni
 Luca,-as Koni, Lode, Naukšēni
 Luika Jeri
 Lūki Lode
 Lukis Lode
 Lukši Koni, Vilpulka
 Lukstes Koni, Naukšēni, Vilpulka
 Lukstiņi Ipiki
 Lukstkalni Naukšēni
 Lunga Koni, Naukšēni
 Lūriņš Ipiki
 Lūsēni Ipiki

Lustes Vilpulka
Lūši Jeri
Mača Koni, Naukšēni
Madaras Jeri, Koni, Lode, Naukšēni,
Vilpulka
Magones Jeri
Maīges Jeri
Mailupes Naukšēni
Maisiņi Lode
Majori Koni, Naukšēni
Maldupes Vilpulka
Mālciami Jeri
Malēji Ipiķi
Mālkalns Jeri, Koni, Lode, Naukšēni, Vilpulka
Mālmuiža Vilpulka
Maltuves Naukšēni
Mālzemnieki Vilpulka
Mancis,-či Koni
Mangas Ipiķi
Māras Koni
Maratas Koni
Mārcens Jeri, Naukšēni
Marguži Ipiķi
Mariste Vilpulka
Mārķoni Jeri
Mārķuža Naukšēni
Marss Naukšēni
Maskava Koni
Mašēns (Māsēni) Naukšēni
Mauri Jeri
Mauriņi Ipiķi, Lode
Mauza Lode
Mazais Kalnspringis Koni
Mazandriņi bij. Terneja
Mazā Omiņa Jeri
Mazāriemiņa Jeri
Mazinki bij. Terneja, Vilpulka
Mazintes Naukšēni
Mazkalažas Vilpulka
Mazkrāņi Vilpulka
Mazkulkini Lode
Mazluksti Vilpulka
Mazpeitas Vilpulka
Mazpēteri Lode, Vilpulka
Mazpopi Jeri
Mazpurgāļi Lode
Mazpurmaļi Vilpulka
Mazputniņi Koni
Mazrocis Ipiķi
Mazrūjas Koni
Mazrūmaļi Vilpulka
Mazrukeli Vilpulka
Mazsautiņi Lode, Vilpulka
Mazškudiņš Jeri

Mednieki Naukšēni
Meģites Jeri
Mela Lode
Melderitis Ipiķi, Naukšēni
Meldri Jeri, Naukšēni
Melnaiskūlītis Jeri
Mērnīeki Koni
Mersis (Merša) Koni
Mesters Naukšēni, Vilpulka
Mētras Jeri, Naukšēni
Mežadzilna Jeri
Mežaklāviņi Lode
Mežamuiža Ipiķi
Mežāres Naukšēni
Meždibeni Jeri
Mežinieki Lode
Mežiņš Jeri, Naukšēni
Mežluika Jeri
Mežmalas Jeri, Koni, Lode, Naukšēni
Mežruikas Jeri
Mežsili Naukšēni
Mežulis Jeri, Lode
Mežvidi Ipiķi, Vilpulka
Mežvijas Naukšēni
Mežzilpauši Ipiķi
Mieriņi Jeri
Mieži Naukšēni
Migla Jeri, Koni
Mikas Jeri, Lode
Miķeli Jeri, Naukšēni
Miķelkalns Lode
Mikelsoni Koni
Mikikeli Naukšēni
Mikis Koni, Naukšēni
Mikmežkalēji Lode
Mikmežs Lode
Milava Jeri
Miltiņi Koni
Mincītis Jeri
Mirķis Naukšēni
Mironkrogs Jeri
Mišļi Ipiķi
Mitta bode Naukšēni
Mollitas Ipiķi
Moricas Jeri
Moriņš Jeri? Vilpulka
Mucenieki Naukšēni
Mučdzirnas Jeri
Mučmuiža Jeri
Muižnieks Jeri, Koni, Lode, Naukšēni
Muižniecīņš Jeri
Muižkrodziņš Jeri
Mūļa Koni, Naukšēni
Mundras Naukšēni
Mūrmāja Jeri

Muršas Jeri, Koni
 Mušina Jeri
 Mūrzalte Jeri
 Muslaka Naukšēni
 Nabatsi Ipiki
 Nākotnes Vilpulka
 Namnieks Vilpulka
 Napjas (Napjaši) Vilpulka
 Naudaskalns Naukšēni
 Naujas bij. Terneja
 Nauka Jeri, Vilpulka
 Nāve bij. Terneja
 Nēringa mazmāja Naukšēni
 Niedras Ipiki, Lode, Vilpulka
 Niedrītes Jeri, Vilpulka
 Noras Koni, Lode, Naukšēni, Vilpulka
 Noriņas Jeri, Koni, Naukšēni, Vilpulka
 Nuķis Ipiki
 Nurmi Naukšēni
 Olermuiža Jeri
 Oliņš Jeri, Naukšēni, Vilpulka
 Oļas krogs Jeri
 Olaines Jeri
 Olkalni Naukšēni
 Olkalnu mazmāja Naukšēni
 Oļlas Jeri
 Oma Jeri
 Omuļi Jeri
 Osīši Jeri
 Oši Jeri, Koni
 Oškalni Koni, Naukšēni
 Ošlejas Koni
 Ote Lode
 Otītes Lode
 Ozoliņš, -ni Ipiki, Jeri, Koni, Lode,
 Naukšēni, Vilpulka
 Ozolkalni Ipiki, Lode, Naukšēni, Vilpulka
 Ozollejas Naukšēni
 Ozolnieki Naukšēni
 Ozols, -i Jeri, Koni, Naukšēni, Vilpulka
 Paceplis Koni
 Paegli Ipiki
 Paegliši Jeri
 Paipuži Jeri, Koni
 Pakalni Naukšēni, Vilpulka
 Pakalnieši Lode, Naukšēni
 Pakalniņi Jeri
 Pakulis Naukšēni
 Palejas Koni, Lode
 Palmas Koni
 Pandoms Vilpulka
 Papardes Jeri

Pārslas Jeri
 Paunītes Vilpulka
 Paulas Jeri, Vilpulka
 Pauskas Jeri
 Peitas Jeri
 Peitēns Naukšēni
 Pelnis Jeri
 Pendīga Vilpulka
 Pente Koni, Naukšēni
 Pēpa Lode
 Pērkons Lode, Naukšēni
 Pērles Jeri, Koni
 Permuiža Koni
 Perši Ipiki
 Peste Lode
 Pēža Naukšēni
 Pikas Naukšēni
 Pikerti Koni
 Pikoli Vilpulka
 Pikolmeistari Vilpulka
 Piksāri Naukšēni
 Pikuļi Vilpulka
 Pilādži Jeri, Lode, Naukšēni
 Pilauris Jeri
 Pilenģi (Pilonga) Jeri
 Pilkatas (Pilkats) Jeri
 Pilsgravas Koni
 Pilskalni Koni
 Pilslejas Koni
 Pinketi bij. Rūj. mž.
 Plaska Vilpulka
 Plāteri bij. Terneja Vilpulka
 Plava Naukšēni
 Plaviņas Jeri, Koni, Naukšēni
 Plavmalas Naukšēni
 Plavnieki Naukšēni
 Plēsumi Koni
 Pliksis Koni
 Plupata Jeri
 Podnieki Lode
 Polbrenčis (Pobrenči) Koni, Naukšēni
 Pollits Koni, Naukšēni
 Poli Koni
 Poltari Naukšēni
 Pompītis Jeri
 Ponte Ipiki
 Pore Vilpulka
 Priecari Vilpulka
 Priedāji Jeri
 Priedaines bij. Terneja
 Priedes Naukšēni
 Priedītes Ipiki, Jeri, Lode
 Priednieki Naukšēni
 Priedulāji Naukšēni
 Priekala Naukšēni

Priežkalni Jeri, Koni, Naukšēni, Vilpulka
Puga Jeri
Puiga Lode
Pukītes Naukšēni, Vilpulka
Pukši Naukšēni
Pumpuri Ipiki, Jeri
Pūpoli Jeri, Lode, Naukšēni
Puranči Naukšēni
Purapuķes Naukšēni
Purenes Naukšēni, Vilpulka
Purēni Ipiki
Purgailis Ipiki, Koni, Naukšēni
Purgalis Koni, Lode
Puriņi Jeri, Lode, Naukšēni, Vilpulka
Pūriņš Naukšēni
Purkalniņi Ipiki
Purklāvi Ipiki
Purmali Ipiki, Jeri, Koni, Lode, Naukšēni,
Vilpulka
Purpakala Koni
Puslaņģis Naukšēni
Putniņš Koni, Naukšēni, Vilpulka
Putnis Vilpulka
Putnieks Naukšēni
Putriņi bij. Terneja
Putnukalni Naukšēni
Rāci Ipiki
Radziņi Jeri
Ragainis Jeri
Rags Vilpulka
Rāmnieks Jeri
Ramuli Ipiki
Rantes Naukšēni
Rapa Lode
Rasas Jeri
Ratnieki Naukšēni
Raudavas Lode
Raukupe Lode
Rausele Naukšēni
Rauskas Jeri
Rega Lode
Reinots (Reinolds) Jeri
Reiteni bij. Terneja
Retes Vilpulka
Reki Vilpulka
Rencis Koni
Reņģes Koni
Rešala Naukšēni
Resori Jeri
Ridēni Jeri
Ribeles Naukšēni
Riekstiņi Jeri, Naukšēni
Riema Jeri
Rijas Ipiki, Jeri, Koni, Naukšēni, Vilpulka

Rijkalni bij. Terneja
Rijmuižas Naukšēni, Vilpulka
Rijmuižnieks Naukšēni
Rijnieki Ipiki
Rikaini (Rikanis) Jeri
Rikandi Ipiki
Rimeikas Jeri? Naukšēni?
Ringas Naukšēni
Robežnieki Ipiki, Jeri, Lode, Naukšēni,
Vilpulka
Roce (Rocis) Ipiki
Rokītis Jeri
Rodes Jeri
Roose Ipiki
Ropēni Jeri
Rostes Koni
Rotas Ipiki, Jeri
Rozas Koni
Rozes Jeri, Naukšēni, Vilpulka
Rozinas Koni
Rozītes Jeri
Rožkalni Jeri, Naukšēni
Rožlejas Vilpulka,
Rubēni Vilpulka
Rucka Koni
Ručakas Jeri
Rudiņš bij. Terneja
Rūdegas Jeri
Rudzīši Jeri
Rugāji Jeri
Rūja Naukšēni
Rūjmalis Jeri, Koni, Naukšēni, Vilpulka
Rūjnieki Jeri
Rūjsalas Lode
Rukelis Vilpulka
Rūķi Jeri
Rūķīši Jeri, Lode
Rukuli Ipiki
Rūnas Ipiki, Naukšēni
Runceni Jeri
Rungas (Ruņģis) Naukšēni
Rūpnieki Naukšēni
Rutki Naukšēni
Saktas Jeri, Koni
Sala Jeri
Salaiņi Naukšēni
Saldumi Koni, Vilpulka
Salieši Jeri
Saliņa Jeri, Lode, Naukšēni
Salmēni Jeri
Salnas Koni
Salnieki Jeri
Salmiņi Naukšēni
Sannas Ipiki

Sapraži Ipiki
Sāranči Ipiki
Sāre Ipiki
Sarkansala Naukšēni
Sasmači Ipiki
Sarmas Jeri, Koni, Vilpulka
Saulaines Jeri, Naukšēni
Sauls Koni
Saulskalni Vilpulka
Saulgoži Naukšēni
Saulgrieži Jeri, Vilpulka
Saulieši Jeri, Lode, Naukšēni
Saulītes Naukšēni, Vilpulka
Saulsstarti Naukšēni, Vilpulka
Saulrieši Vilpulka
Sausaiskrogs Lode
Sautiņi Vilpulka
Sečzemnieks Jeri
Sedaskalns Jeri
Sedmalas Jeri
Sedkauliņš Jeri
Sedvaka Jeri
Sējējs Ipiki
Selgas Jeri, Koni, Lode, Naukšēni
Selguzis Vilpulka
Sēli Vilpulka
Senči Jeri
Sepa Ipiki
Sērenes Jeri
Sētiņas Vilpulka
Sidrabkalni Jeri
Sietnieki Jeri
Siganīte Lode
Sikas māja Naukšēni
Sikmerti Koni
Silaines Jeri, Naukšēni
Silandžas Jeri
Silāres Ipiki
Silavas Jeri, Naukšēni, Vilpulka
Sildedzis Jeri
Silenieki Naukšēni
Sili Koni
Siliņi Jeri, Koni
Silkalni Lode
Silkalns Naukšēni
Silmači Naukšēni
Silmares Naukšēni
Silzemnieks Jeri, Vilpulka
Sinepes Koni, Naukšēni
Sīpoli Naukšēni
Sirēnas Jeri
Skaldones (Skaldullas) Koni
Skapars Jeri
Skaras Jeri, Koni, Naukšēni
Skauti Jeri

Skolassnaki Naukšēni
Skoliņa Jeri
Skrīvelkalns Koni
Skrīveris Koni
Skrodelis Vilpulka
Skrodelītis Jeri
Skudras Koni, Lode
Skudrītes Jeri
Skuja Jeri, Naukšēni
Skujiņas Vilpulka
Smaidas Jeri, Naukšēni
Smēdes Jeri
Smēdītes Lode
Smidras Naukšēni
Smilgas Jeri, Naukšēni
Smilškalni Koni, Lode, Naukšēni
Snaķi Naukšēni
Sniedzes Naukšēni
Solteris Lode
Solterkalni Lode
Spalis Jeri
Spārītes Ipiki
Spelte Vilpulka
Spīdolas Naukšēni
Spīģis Naukšēni
Spilves Naukšēni
Sporis Naukšēni
Sprīdiši Jeri, Naukšēni
Spriguli Jeri
Spriguliši Naukšēni
Sprinči Vilpulka
Sprinģi Koni, Naukšēni, Vilpulka
Sprinģīši Naukšēni
Sproģi Vilpulka
Staģi Vilpulka
Staklītes Jeri
Stalī Naukšēni
Stalliši Koni
Stāpeles Koni
Stari Koni
Starīni Jeri, Naukšēni
Statini Ipiki
Stendes Jeri
Stiebrīni Naukšēni
Stierītes Jeri
Stillas Jeri
Stirnas Jeri
Stirniņas Naukšēni
Straupes Naukšēni
Straumēni Koni
Strautini Jeri, Koni, Lode, Naukšēni, Vilpulka
Strautnieki Koni
Strazdiņi Jeri, Koni, Naukšēni
Streidas Koni, Naukšēni
Streimani Jeri, Vilpulka

Strēlnieki Ipīki, Jeri, Naukšēni
Stūri Jeri, Koņi
Stūrīši Jeri, Koņi, Lode, Naukšēni
Stūrnieki Koņi, Naukšēni
Sudmaļi Lode
Sudrabkalni bij, Rūjienas pag.
Supucis Koņi
Surmas Ipīki
Sūnas Koņi, Naukšēni
Sutas Ipīki
Suņmāja Jeri
Svelmītes Jeri

Šalkas Jeri, Naukšēni
Šalkoņi Vilpulka
Šīvari Vilpulka
Šķesteri Koņi
Šķiedras Jeri
Škudars Vilpulka
Škudiņš Jeri

Tālavas Jeri, Koņi, Naukšēni
Tantala Naukšēni
Taļči Lode
Tāllidumi Ipīki, Naukšēni
Taškas Jeri
Tēces Jeri
Tauriņi Koņi
Tēcēni Naukšēni
Tediņi Naukšēni
Teices Vilpulka
Teikas Lode, Vilpulka
Teimas Koņi
Tellas Ipīki
Telši Jeri
Temekas Jeri
Tenceles Lode
Teniši Jeri
Tērces Lode
Tērdēli Naukšēni
Teteris Jeri, Koņi, Naukšēni
Tēvadēls (Tēdalas) Jeri, Naukšēni
Tilēni bij. Rūjienas pag., Jeri
Tilgalis Naukšēni
Tilikas Koņi
Tiltakrogs Naukšēni, Koņi
Tiltgali Koņi, Lode, Naukšēni, Vilpulka
Tilti Koņi, Naukšēni
Tiltiņi Jeri, Ipīki
Tiltkalni Naukšēni
Tipsis Ipīki? Jeri
Tireli bij. Ternejas pag.
Tirēni Vilpulka
Tīrumdzilnas Jeri
Tīrumkalni Koņi

Tīrumzemnieki Jeri, Naukšēni
Tīti Ipīki
Tollītis Jeri
Tonte Lode
Topsis Lode, Koņi
Torbenieks Jeri
Trumpītis Jeri
Trūtīte Jeri
Tuīzis (Tuiža) Jeri
Tūres Jeri
Turkis Ipīki, Koņi
Turzinās Vilpulka
Turza Jeri

Udzēns Naukšēni
Uga Naukšēni
Ullas Koņi, Vilpulka
Ullebranks Vilpulka
Ullilauri Vilpulka
Umpuls Naukšēni
Umūli Naukšēni (Jeri?)
Unguriņi Koņi
Upesleja Lode, Naukšēni
Upītes Jeri, Lode, Vilpulka
Upmaļi Jeri, Koņi, Lode, Naukšēni, Vilpulka
Upzemnieks Vilpulka
Urms (Urmis) Jeri, Naukšēni
Urga Lode, Vilpulka
Urstes Naukšēni

Vācietis Vilpulka
Vācis Naukšēni
Vaġalis Jeri, Lode
Vaidelotes Naukšēni
Vainagi Jeri
Vairogi Jeri, Lode, Naukšēni
Vaivari Jeri, Vilpulka
Vaivariņi Naukšēni
Valdaines Jeri, Vilpulka
Vāles Jeri
Valgalis Lode
Vaļģi Koņi
Valmis Jeri
Vālodzes Koņi, Naukšēni
Vanags Jeri, Koņi, Lode, Naukšēni
Vārđina (Vārđija) Jeri, Naukšēni
Varoņi Vilpulka
Vārpas Ipīki, Jeri, Koņi, Lode, Naukšēni
Vāvere Jeri, Vilpulka
Vecaiskrogs Vilpulka
Vecā Olerskola Jeri
Vecauri Naukšēni
Vecbusmanis Ipīki
Veccelmi Koņi, Vilpulka
Veccepli Naukšēni

Vecčumpi Naukšēni
Vecdārznieki Lode
Vecelis Naukšēni
Vecglāznieki Koni
Vecinduli Koni
Vecjukšas Koni
Veckaukas (Veckauķi) Naukšēni
Veckulpi (Veckulpi) Naukšēni
Veclozi,-zas Naukšēni
Veclucas Naukšēni
Vecmaļi bij. Terneja
Vecmangas Ipīķi
Vecmaristes Vilpulka
Vecmīslis Ipīķi
Vecmoiza Ipīķi
Vecmūlas bij. Terneja
Vecotes Lode
Vecozoli Naukšēni
Vecpeitēni Naukšēni
Vecpoltari Naukšēni
Vecpunkas Jeri
Vecrūjas Koni
Vecsnaķi Naukšēni
Vecstaļi Naukšēni
Vecumi Jeri
Vecumuli Naukšēni
Vecusmi Jeri
Vecvāči Naukšēni
Veczīli Lode
Veczvejnieki Naukšēni
Veiksis Ipīķi
Vējdārznieki Lode
Vējini Jeri, Koni
Vējkrogs Jeri, Naukšēni
Veldres Ipīķi, Jeri, Naukšēni
Velēnas Vilpulka
Velnkalēji (Vellkalēji) Jeri
Venelis Jeri
Ventas bij. Terneja
Ventini Naukšēni
Veprausis Jeri
Vērbele Jeri
Vēri Jeri
Vērpēji Lode
Veseri Jeri, Lode
Vēsmaš Jeri
Vēveris Jeri, Koni, Lode
Vidusbrindas Vilpulka
Vidusigali Ipīķi
Viduskunturi Vilpulka
Vidustēcēni Naukšēni
Vidzemnieki Jeri, Lode, Naukšēni, Vilpulka
Viekaži Koni
Vieki Koni
Viesturi Jeri, Koni, Lode, Naukšēni

Vigali Koni
Vihmani Ipīķi
Vijolītes Koni
Viķis Lode, Naukšēni
Viksnas Jeri, Koni, Naukšēni
Vilaste Lode, Vilpulka
Vilcis Naukšēni
Vilkakrogs Jeri
Vilkkalni Lode
Viļņi Naukšēni
Vilniši Jeri, Koni
Vilpulki Vilpulka
Vimba Jeri
Vīndedzes Naukšēni
Vingali Ipīķi
Vingas Koni
Vipulmuiža Ipīķi
Virkmaļi Vilpulka
Virsaīši Jeri
Virši Koni, Naukšēni
Virzas Jeri
Vītiņi Jeri
Vītoli Jeri, Lode, Naukšēni
Vītoliņi Jeri, Koni
Vītnes Jeri
Vizbuli Jeri
Vizbulītes Koni, Naukšēni
Vizuli Jeri
Voldemāri Jeri
Volpīte Jeri
Vommis Ipīķi
Zaķis Jeri
Zaķīši Jeri
Zaķlejas Lode
Zaļenieki Ipīķi
Zālītes Naukšēni
Zaļkalni Koni
Zaļlauki Naukšēni
Zalte Jeri, Naukšēni
Zaļumi Jeri
Zapasmuiža Vilpulka
Zariņi Vilpulka
Zasa Vilpulka
Zasperti Vilpulka
Zavads Jeri
Zēdava Jeri
Zelli Jeri
Zelmeņi Lode
Zelti Jeri
Zeltiņi Koni
Zeltkalni Naukšēni
Zemdegas Jeri, Lode, Naukšēni
Zemenes Jeri
Zemītes Vilpulka

Zemgali Naukšēni

Zemkopji Koni

Zemzari Naukšēni

Ziediņi Ipiki, Jeri, Koni

Ziedoņi Jeri, Naukšēni

Ziemeļi Jeri, Ipiki, Naukšēni

Zilas (Zilis) Lode

Ziles Naukšēni

Zileskalni Naukšēni

Zilītes Jeri, Naukšēni

Zilgmes Jeri

Zirniši Jeri

Zilpauši Ipiki

Zitari Jeri

Zulši Naukšēni

Zvaigznītes Jeri, Koni, Naukšēni

Zvejnieki Jeri, Koni, Naukšēni

Žagatas Koni, Lode, Vilpulka

Žagari Vilpulka

Žagatinas Lode

Žamba (Žampiņa) Jeri

Žīguris Naukšēni

Žubītes Vilpulka

Žūkuri Jeri

Žulte Naukšēni

Žvīguris Naukšēni

Sīkāk par mājām katra pagasta lauku māju sarakstā.

Ipiķu pagasta mājas

Ābelītes, 68., mežsargmājas, zem viena jumta ar Klaviņām, sagruvušas.

Āboltiņi, 94., bijušās Mazroces

Ādzeme, 68., uz Laņģu māju zemes mazmājiņa, kurā dzīvojis Adu (ig. vīr. vārds).

Akmentiņi, 68., 94.

Alešk māja, 68.

Amatnieki, 68., 94.

Andrežmājiņa, 68., uz Sasmaču zemes mazmājiņa, kurā dzīvojis Andrejs.

Apiņi, 68., bija Vecmišļi, palika neapdzīvota, nodega.

Aploki, 68., 94.

Arkis, 1811.-Arkelane, 1826.-Arkilane, 1834. Arkilane, 1922., Arkis, 27., 68., 94.

Ārslauznis, 22., 27., 68., palika neapdzīvota, sagruva.

Ārzilpauši, tagad Birznieki.

Asītes, tagad Apsītes, 27., 94.

Auļi, 1782., 1850., 1857., 1922., 1968., pussagruvusi, bez saimnieka.

Auziņi, 1811. - Rikandi, 1826. - Rikaiņi, 1834.

- Rikandi, 1922., 27., 68. - Auziņi, palika bez saimnieka sagruva, meliorācijā nolīdzināja.

Avotiņi, 22., palika bez saimnieka, sagruva.

Bangas, 68.

Bērziņi, 68., 94.

Bērzkalni, 22., 27., 68. palika neapdzīvota, nodega. Agrāk saukusies Sobulis.

Bezdelīgas, 1811., 1826., 1834., 1922., 68., neapdzīvota.

Birka, Vipulmuiža, 27., tagad Kalniņi, 94.

Birzgali, 68., 94.

Birznieki, 68., 94., agrāk Ārzilpauši.

Bomikas, 68., 94., nosauktas pēc īpašnieka uzvārda.

Brindas, 1811.-Brinde, 1826., 1834., 27., 68., 94., igauņi saucot Rinna talu rinn-krūtis, rinne-

fronte, talu-mājas.

Brīvēmieki, palika neapdzīvota, nojauca.

Bulduri, 1782. - Bulder, 1850. - Buldur, 1857. - Bulder, 1922. - Bulduri, tagad Igaunijā.

Burtnieki, 1994.

Busmanis, 1811. - Pusman, 1826., 1834., 1922., 1968., pussagruvis (94.).

Celmiņš, 22., 68., senāk Sobrik, pussagruvušas, mantinieki atgriežas (1994.).

Celinieki, 68. īpašnieks pārdeva nojaukšanai.

Ceriņi, 68., 94.

Čūkstis, 68.

Dārznieki, 68., 94.

Dravnieki, 68. īpašnieki represēti, nodega.

Dundurmuiža, 68., māja uz Sutu zemes.

Dzintari, 68., 94.

Dzirnavas, 68., 94.

Eglītes, 68., 94.

Enģelkalns, 68. jaunsaimniecība, uzcelta vietā ar šādu nosaukumu.

Ermsāri (19.g. s.), tagad Rijas.

Galdnieki, 68., 94.

Garlidumi, 22., 68., palika bez saimnieka, sagruva.

Grāvnieceki, 94.

Grietas Mīslis - 68., daļa no Mišļu zemes, Grietas daļā bijušās ēkas pamati.

Ielejas, 68., 94.

Ieviņas, 68., 94., daudz ievu krūmu.

Ievliči, 68., sagruvuši.

Igali, 1811. - Iggali, 1826., 1834., 1922., tagad ir tikai Lejasigali.

Ilmetes, 1450., 1922., 1942., tagad nezin, nav.

Ipiķkrogs, bijušais tautas nams.

Jaunbusmanis, 27., sagruva, meliorācijā nojauca.

Jaunkabuļi, 87., 94.

Jaunmarguži, 68., 94.

- Jaunmīslis, 27., sagrūvusi.
 Jaunroči, 27., tagad Jaunmarguži.
 Jauntāllidumi, bijušie Kūtszemnieki, 68., īpašnieki atstāja, nojaukti.
 Jaunvidi, 30., 94.
 Jaunzemji, 68., īpašnieks atstāja, sagrūvuši.
 Kaiba, (nav zināms)
 Kaktiņš, 68.
 Kaki, 68., īpašniekus izveda, sagrūvuši.
 Kalēji, 94.
 Kalnaroči, 27., īpašnieks pārdeva, nojauktas.
 Kalnigali, 68., 94.
 Kalniņi, 68., 94., agrāk Birka.
 Kalnlaņģis, 68.
 Kalnlūsēni, 68., sagrūvušas
 Kalnpontes, 68., 94., senāk Putnikponte.
 Kamali, 1811., 1826., 1834., 1922., 1927., 1968., sagrūvušas, igauniski kamal=riekšava.
 Kampmanis, 1782. - Kumpman, 1850. - Kumpmann, 1857. - Kumpmanis, 1922. - Kampmanis, Igaunijā.
 Kangru, (nav zināms)
 Kārlišmājina, 68., uz Sutu zemes dzīvojis Salja Kārlic, kas tirgojies ar baltmaizi un desām. Igauniski sali= baltmaize.
 Kasis, Kassin, 22., nav zināma.
 Klaipīni, 68., 94.
 Klētņieki, 68., 94., saukta Anšmitmājina pēc cēlāja uzvārda.
 Kogulpētis, 27., 68., nodega kara laikā.
 Koka, 1450., 1922., nav zināma.
 Krastmalas, 68., 94.
 Kraujinas, 68., 94.
 Krievīni, 1782. - Grewin, 1850. - Kreewin, 1857. Kreewin, 1922. - Krievīni, laikam Igaunijā.
 Krogzeme, 68., bijušais Kirbēnu Vecais krogs, pussabrucis.
 Krūmiņi, 68., 94., saukta Kangurmāja pēc uzvārda Kangars.
 Krūži, 68., bez saimnieka, pussagrūvusi.
 Krūzlaņģi, 27., 1811. - Kruslangi, 1826. - Kruslang, 1834. - Kruslang, bez saimnieka, sagrūvusi.
 Kuksis, 1782. - Kucksche, 1850. - Kuksch, 1857. - Kuksch, 1922. Kuksis, Kukše, Igaunijā.
 Kūlēji, 68., 94., ap māju bija vairākas rijas.
 Kusse, (nav zināms)
 Kutījs, 1782. - Seppa, 1850. - Kutti, 1857. - Kutti, 1927. - Kutījs, sagruva, pāri gāja meliorācija.
 Kūzemiki, tad Kūtszemnieki, tagad Jauntāllidumi.
 Kespers, tagad Kalnroči.
 Kirbēni, Kirbeli, 22., 27., 68., 94. tautas nams.
 Kīsītes, 30., bez saimnieka, sagruva, meliorācijā nolīdzināja.
- Lāčplēši, 68., 94.
 Lāne, (nav zināms)
 Laņģi, 1811., 1826., 1834., 1922., 68., 94.
 Lejasigali, 68., 94.
 Lejaslaņģi, 68., māja sagrūvusi, palikusi kūts.
 Lejaslūsēni, 68., īpašnieku izveda, dēls atgriezās, mājas atstāja, tās sagruva. Tagad (94.g.) atgriezās dēla dēls.
 Lejasmarguži, 94.
 Lejasponte, 27., 68., senāk saukts Jenespont. Igauniski jenes=zaķis. Īpašnieku izveda, sagruva.
 Lejasrocis, 27., 68., īpašnieks repatriējās uz Vāciju. Dzīvoja nomnieks. Tagad nojauc.
 Lejnieki, 68. pussabrukusi.
 Lienišmājina, 68., Lūsēnu mežā bijusi mājina, kurā dzīvojusi Pogas Lienīte.
 Liepas, (nav zināms)
 Lobiņi (Lobbin) 22., 27., 68., bez īpašnieka, nojaukta, meliorācijā nolīdzināta.
 Lukstiņi, 22., 27., 68. 94.
 Lūriņi, 1782. - Lurrin, 1850. - Luhrin, 1857. - Luhrin, 1922. Lūriņš
 Lūsēni, Lisi, 1811., 1826., 1834., 1922. - Lūsēni, 27., 68. sagrūvuši.
 Malēji, 68., 94.
 Mangas, 27., 68., 94., tagad (94.) Jaunmangas.
 Marguži, 1811. - Ullimarkus, 1826. - Ullimargus, 1834. - Ullimargus, Marguži, 22., 27., 68., 94.
 Mārkoņi, 74., 94.
 Mauriņi, 68., 94., saukta Meirēnmāja, jo saimnieks Meirens.
 Mazroči, 1902., 1927. tagad Āboltiņi.
 Melderīši, Melderis, 1880., 1922., 27., 68., sagrūvušas. Pie mājas uz upes bijušas dzirnavas. Meliorācijā nolīdzināts.
 Mežamuiža, 1922., 27., 68., tagad Strēlnieki.
 Mežvidi, 1968., pussagrūvušas. Senāk Mežzilpauši. Ir īpašnieks. (94.)
 Mežzilpauši, skat. augstāk
 Mišli, Mieschla 1811.g., Mieschle 1826.g., Miesla 1834.g., Mišli 1922. sagrūvuši.
 Mollitas, Mollinge 1811.g., 1826., 1834., Mollitas 1922., 1968., atstātas, sagruva, meliorācijā nolīdzināja. Igauniski moll = sile, mulda.
 Nabatsi, (nav zināms)
 Niedras, 1968., 94.
 Nuķis, Nucki 1811., 1826., 1927., 34., 68., 94.
 Ozoliņi, 1927., pussagrūvuši.
 Ozolkalni, 1994.
 Paegli, 1994.
 Perši, 1922., pussagrūvuši.
 Pontes, 1922., Sagrūvuši. Ponto 1811., 1826., 1834. Tagad tajā vietā Zeltiņi.
 Priedītes, 1994.,
 Pumpuri, 1994.

- Pūrēni, 1994.
 Purgaili, Purgal 1782., Purgall 1850., 1857.,
 Purgailis 1922., tagad Igaunijā.
 Purkalniņi, 1994.
 Purklāvi, 1922., tagad Igaunijā.
 Purmali, 1994.
 Rāci, Radzin 1782., Radzi 1850., Rahzi 1857.,
 Rāci 1922., tagad Igaunijā.
 Ramuli, (nav zināms)
 Rijas, Hormsar 1811., Ermsar 1826., 1834.,
 Rijas 1922., 27., 68., 94., sauktas arī par
 Dzirnāvām. Igauni saukuši arī par Tisi talu. tissi
 = pups, cicis, talu = mājas (kara laikā tik sievietes
 mājās).
 Rijnieki, 1930., 94.
 Rikandi, 1811., Rickain 1826., Rikandi, 1834.,
 Auziņi 1922.
 Robežnieki, 1994.
 Rocis, Rotsi 1811., Rotsche 1826., 1834., Roce
 jeb Rocis 1922., tagad Jaunmarguži 1994.
 Roose, (nav zināms)
 Rotas, 1994.
 Rukuli, 1530., 1922., 27., sagruvuši.
 Rūnas, Ruhne 1782., Ruhna 1857., Rūna 1922.,
 tagad Igaunijā.
 Sannas, Sanna 1811., 1826., Sauna 1834.,
 Sannas 1922., 27., sagruvušas, meliorācijā no-
 līdzinātas.
 Saprāši, Saprāži 1922., 27., 94., Vecie sagruva.
 To vietā uzcelti jauni.
 Sāre, (nav zināms)
 Sāranči, 1922., 27., saimnieku atstāti,
 pussagruvuši.
 Sasmači, 1927. ziņu nav.
 Sējēji, 1994.
 Seppa, (nav ziņu).
 Silāres, 1994.
 Sobulis, Sobrik 1922., Bērzkalni 1968. Celmiņi
 1994.
 Spārītes, 1994.
 Statiņi, 1994.
 Strēlnieki, 1994., bija Mežmuiža.
 Surmas, 1922., 27., 94. Igauniski surm = nāve.
 Sutti, 1811., Sutte 1826., Sutte, 1834., Suti
 1922., 27., 94. tagad Sutas. Igauniski tutt = ogle.
 Tāllidumi, 1922., 27., 68., 94.
 Tellas, 1811., 1826., 1834., 1922., 27., sag-
 ruvušas.
 Tiltiņi, 1922., 27. sagruvuši
 Titas, (Tido, Tudo), 1922., 27. mājas nav, pali-
 cis šķūnis.
 Turkis, (nav ziņu)
 Vārpas, 1994.
 Vecbusmanis, 27., 68. sagruva, meliorācijā
 nolīdzināja.
 Vecmangas, 1927., 94.
 Vecmišli, 1927. Apīņi, sagruvuši.
 Vecmoiza, (nav ziņu)
 Veiksis, Muller 1782., Weske 1850., 1852.,
 Veiksis 1922., 27., 68., sagruvis.
 Veldres, 1968., 94., ir divas Veldres.
 Vidusigali, 1968., 94.
 Vihmaņi 1927., īpašnieki pārdeva nojaukšanai.
 Vingali, Wingali 1811., Wingall 1826., Wingal
 1834., Vingali 1922., 27., 68., 94.
 Vipulmuiža, 1927., 68. sagruvusi.
 Zalenieki, 1994.
 Ziediņi, 1994.
 Ziemeļi, 1994.
 Zilpauši, Silpusch 1811., Sillpois 1826.,
 Silpusch 1834., Zilpauši 1922., Tagad Mežvidi
 (1994.).
 Zinas par Ipiku pagasta mājām iegūtas:
 1) 1450. - 1781. no E. Dunsdorfa Archivs III
 2) 1782. - 1921. Reinfelds no kroņa revīziju
 datiem
 3) 1922.g - no J. Endzelīna vākuma. Pierakstījis
 J. Kauliņš
 4) 1927. g. no Latv. topogrāfiskās kartes
 5) 1968.g. no ZA toponīmu vākuma Ipīku pagastā
 6) 1994.g. no Maigas Leskas - Ipīku pag.
 priekšsēd.
 1922. gadā J.Kauliņš pierakstījis 36 mājvārdus.
 1968. gadā - 76 mājas. 1994.gadā no tām sagla-
 bājušās 50 mājas jeb 66 %. Klāt nākušas (1968.-
 1994.) 27 mājas (36 %).

Jeru pagasta mājas

Ābeles, Ābelis, 1922., 42., 94. mājv. no ābelēm, kas kāds simts augušas ap māju un nesušas bagātīgus augļus līdz 1939.g., kad nosalušas. Senāk pied. Naukš. pag. No 1918.g. - Jeru pag.

Vecos dok. - Ābele.

Ādiņas, 1942., 56., Ēku nav.

Aivari, 1930. nav ziņu.

Aizpurvi, 1974., 94.

Akmentīni, 1974., 94.

Akoti, 1974., 94.

Alejas, 1974., 94.

Alksniši, 1942., 74., 94., bijušā Olermuižas dzirnavnieka māja, vēlāk rentes māja. Latvijas laikā ar Alksniša vārdu nosaukta māja uz Mučmuižas zemes.

Andžiņa, 1910., Senāk atradusies uz ziemelvakariem no Lejasmoricas, kas vēl nav bijusi uzcelta. Tagad (1942.g.)tajā vietā aug osis.

Andruvas, 1974., 94.

Anemones, 1974., 94., Straumes ciematā

Aņģi, 1922., 42., 74., 94. Senāk pie Aņģa bijis Vilkukrogs. Tajā laikā lielie saimnieki pie savām mājām turējuši krogus. Vēlāk baroni Vilkkrogu ierīkojuši Rūjas malā. Vecos dok. Ange. Igauniski angis=kupena.

Apsītes, 1942., 74., 94.

Apsītdzirnavas, 1942. dzirnavas pie Oļiņas upītes. Dzirnavnieks bijis Apsītis. Dzirnavas atradušās ap 200 m uz dienv. no Liesuma mājām.

Apškalni, 1974., 94. Bijušā Oleru muižas rentes māja, celta uz Briežkalnu māju zemes dalas.

Arāji, 1994., Straumes ciematā.

Ārgali, 1974., 94. Baronu laika Paipusmuižas rentes māja. Zemes grāmatā Ahrgal.

Ārluika, 1974., 94. Senāk mācītāja muiža. Zemes grām. Āres - Luike

Ārnikas, 1975., nav ziņu

Arumi, 1974., 94. Latvijas laika jaunsaimn.

Asari, 1950., 94.

Astri, 1930., nav ziņu.

Ataugas, 1974., 94., Straumes ciematā.

Atvases, 1994. Straumes ciematā.

Atvari, 1994. Straumes ciematā.

Auniņi, 1790., 1942., 94. Auniņi - Brieži noplēsti.

Auriņas, 1942., 74., nav ziņu.

Ausekli, 1974., 94., ciematā

Austrumi, 1942., 94.

Auzini, 1947., 94. Bijusī Endzeles muižas rentes māja.

Avotiņi, 1942., nojaukti 70. gados.

Āzītis, 1942., Mežsargmāja pie Āžupītes. Mežsargs bijis Āzītis, Ēku vairs nav.

Āžkalni, 1942., mazmājīna uz Aņģa zemes. Ēku nav.

Balbiermuiža, 1942., vēlāk Lejaszalties, Tā saukta bijusī muiža 0,25 km uz vakariem no Mūrztaltēm.

Balbierzalte, 1802.

Baltgalvji, Balgalis, 1797., 1942., 74., 94. Zemes grām. Balgalv.

Balodis, 1922., 42., 94.

Balodīši, 1956., 94.

Baltaiskulītis, Cirelītis, 1942., mazmājīna pie Oļiņām, Ēku nav.

Baltmuiža, 1922., 27., 42., 74., 94. Endzeles muižas rentes māja.

Bāļa, 1922., 42., 74., Senāk pie Bāļas bijis maz zemes, apkārt purvi un meži. Tagad (1942.g.) ap 80 pūrv. aramzemes. Zemes grām. Bāle Bangas, 1942., 1974., piepirkts pie Vesperiem. Ēku nav.

Bāri, 1942., 74., 94.

Bārinpurvs, (nav zināms)

Bātenzalte, 1791.

Bauris, 1922., Ēku nav. Olermuižas rentes māja ar 30 pūrv aramzemes. Zemesgrām. Baure. Latvijas laikā pārdēvēta par Krastmalām.

Bendži, 1922., 42., 74., 94. Sena zemnieku māja. Zemes grāmatā Benže.

Bērziņi, 1731., 1922., 42., 74., nojaukti 70. gados. Senāk Juratas kroņa muižas rentes māja. Latvijas laikā pievienota Jeru pag.

Bērzi, 1974., 94.

Bērzkalni, 1994.

Bildari, 1942., 74., 94., bija otrs nosaukums Ausekli. Cara laikā Rūjienas Ziemeļu draudzes mācītāja rentes māja.

Billi, 1974., 94. Senāk Rūjienas Ziemeļu draudzes mācītāja rentes māja.

Bilaska, arī Bilskalni, 1922., 42., 74., 94. Baronu laikā Paipusmuižas rentes māja.

Birstalas, 1974., 94., Straumes ciematā.

Birzītes, 1994.

Birznieki, 1942., 74., nojaukta pie meliorācijas 70. gados.

Bitnerītis, 1942., mazmāja uz Induļa zemes pie Skudrītes robežām. Tagad Rūjienā.

Brīdiņi, 1942., Baronu laikā mežsargmāja. Oficiāli Mazpopis. Saukta mežsarga Brīdiņa vārdā. Senāk piederējusi Sēlu pagastam.

Briedis, 1922., 42., Kalpu mājīna uz Kaķa zemes. Latvijas laikā uzcelta Cerīnu māja.

Briedis, 1942., Senāk Briežmuiža, jo bijusi lopu pusmuiža. Zemes grām. Briede, Briedīši,

- 1942., 94., Senāk piederējusi Sēļu baronam. Jau cara laikā iegūta privātīpašumā. Mājvārds no īpašnieka Briediša. Kādreiz labāk iekārtotais Rūjienas apkārtnes veikals ar briedi uz izkārtnes.
- Briežkalns, 1942., Senāk Olermuižas rentes māja. Atrodas kalnā, kuram apkārt mežs. Tur dzīvojuši brieži.
- Brīvzemnieki, 1974. Tagad tikai kūts pie Ābelēm.
- Bucka, vecs nosaukums, ko pazīst tikai veci ļaudis. Tagad Jaunmeģīte. (1942.g.)
- Budnis, Budīni, 1929., 1942., Zemnieku māja uz rītiem no Klumpja, pievienota tai.
- Bukdārzs, 1942., mazmājīna uz dienvidiem no Bālas, pirms gadiem 80 saukta par Bukuldzemi. (tā 1942.g.). Ēku nav.
- Bungas, 1942., pie Muršām, ēku vairs nav.
- Bušmanis, 1942., 74., neapdzīvota. Zemes grām. Bušman.
- Cāliši, 1850., 1922., 42., 94. Zemes grām. Cālit.
- Cālkāja, 1922., Cālišu kalpu māja, nojaukta.
- Cāzari, 1922., 1942., 74., nojaukta pie meliorācijas. Būvē jaunu. Zemes grām. Cāzar.
- Celmalas, 1942., 74., 87., 94.
- Celmi, 1942., 1974. 3 meža gabali bez ēkām. Zemes grām. Celme.
- Cepli, 1942., 74., grausts. Baronu laikā kriegelceplis.
- Ceplītis, (nav zināms).
- Ceriņi, 1974., 94., 2 vietās - Jeru un bijušā Rūjienas pag.
- Ciedras, 1994., Straumes ciematā.
- Cienmāte, 1942., bijusi Oleru rentes māja starp Salinas un Valmja mājām. Tagad tur mežs. (1942.g.)
- Ciniši, 1994.
- Čiņi, 1942., Pievienota Celmam. Saucās Celmu Čiņi, tagad tikai Celmi. Zemes grām. Celme.
- Cirelītis. 1942., nojaukta. Bijušā Jenča plavas sarga mājīna. Tautā sauca par Baltokuilīti, jo netālu atradās mājīna Melnaiskuilītis.
- Cīruli, 1942., 74., 94.
- Cīruliši, 1974., 1994.
- Cūkausis, 1942., senāk 15 pūrvietu liels zemes gabals, piederējis Eriņu muižas rentes mājai Cūkausiēm. Vēlāk uz šīs Cūkausu zemes uzcēla māju, kas atradās Jeru pagastā un tautā nosauca par Veprausi, lai nesajauktu ar Eriņu Cūkausi.
- Čakarīni, 1974., arī Anķīši pie Anģiem, nojaukta.
- Čakarnis, 1922., 1942., 74., 94. Baronu laika mežsargmāja.
- Čākuri, 1974., senāk Jauncūkauši, tagad Straumes.
- Dadži, 1974., 94. Olermiestā.
- Dālderī, 1994., jaunbūve.
- Dālderīši, 1942., nojaukti. Bijusi zemnieku māja uz Reinota zemes
- Dalgas, (nav zināms).
- Dārznieki, 1922., 42., 74., 94. tagad Zilgmes pie Jeru skolas.
- Dimanti, 1994., Straumes ciematā.
- Dores, 1942., 94.
- Dozens, 1922., 42., 74. nojaukts. Pilkatam pievienota māja. Zemes grām. Dohsen.
- Dravnieki, 1974., 94.
- Dreimani, 1994.
- Dronas, 1994.
- Drupas, 1942., 74., 94.
- Druvas, 1942., 74., 94.
- Dukurs, 1850., 1922., 42., 94.
- Dumbrāji, 1974., ēkas nojauktas.
- Duņēni, 1942., 74., grausts.
- Dzeguzes, 1974., sagrūvusi, Olermiestā.
- Dzelmes, uzceltas 80. gados pie Urmiem.
- Dzelzītes, 1974., čigāna kūts Olermiestā.
- Dzilna, 1922., tagad Kalndzilnas.
- Dzintari, 1942., 74., 94.
- Dzirksteles, 1974., 94.
- Eglaines, 1942., 74., 94., 2 vietās.
- Egles, 1922., bija zem Ručakām (Melnais Kuilītis).
- Eglītes, 1922., 74., 94.
- Eglīte 1942., Endzeles muižas rentes māja. Latvijas laikā uz tās drupām uzcelta zemn. māja Vāles.
- Eglīte 1942., senāk Jaunlielkāja. Ar mājas īpašnieku Eglīti iesakņojās mājas vārds Eglīte.
- Eglukrogs, 1942., 74. bij. Endzeles muižas krogs Valmieras lielceļa malā. Tagad mežniecība Senči.
- Elmetes, 1857., 1922., 42., 74., 94.
- Embotes, 1942., 74., 94. Igauniski embus = skavas, apkampiens.
- Endzele, (Enzele), 1922., 42., 74., 94. bijusi muiža, kopš Latvijas brīvvalsts nodib. - pamatskola (tagad 9-gad.)
- Ezerkalni, 1974., 94.
- Ēzes, 1974., sagrūvušas.
- Ezis, 1929.
- Gaidas, 1974., 94.
- Galdnieki, 1994.
- Garjāni, 1994.
- Garkāji, 1929.
- Gobas, 1942., 74., 94.
- Grantiņi, 1974., 94.
- Graudīni, 1942., 74., divās vietās.
- Gremzis, 1942., mazmājīna uz Pilkata zemes. Vēlāk nosaukta par Vilki. Pilkata saimnieks

pēdējo par 1000 rubliem nopircis un pievienojis Pilkatam. Izloksnē gremzdi, grimzduļi, kas paliek taukus tecinot.

Griezes, 1994., Straumes ciematā.

Grūdums, 1922., 42., 74., 94. Bijusī Olermuižas rentes māja.

Grunduļi, 1974., 94.

Gudancis, 1922., Bijusī muižas rentes māja. Atradusies Gudančkalnā starp Grūdumiem un Pumpuriem.

Gundegas, 1994., Straumes ciematā.

Ievas, 1974., 94.

Ievīnas, 1985., 94.

Ievlejas, 1994., Straumes ciematā.

Ilgas, 1994., Straumes ciematā.

Ilmetes, 1891., 1922., 42., 74. nojauktas. Zemes grām. Ilmet. Ig. ilmatu = milzīgi liels; ilmetu = bāls

Imantas, 1950., 75., 94.

Indardēli, 1922., 42., 74., 94.

Indrāni, 1942., 74., 94.

Indrikītis, 1942., zemn. māja netālu no Reiotiem (Indriķa Tentera s - ba).

Indulis, 1942., 74., senāk kalpu māja. Par saimnieka māju izveidojusies, apvienojoties 4 muižu - Eriņu, Sēlu, Naukšēnu un Jeru zemes gabaliem. Tagad Rūjienā.

Irbītes, 1975., 94., senais nosaukums Plūpatas, Latvijas laikā izmainīts.

Jānītis, 1942., Mazmājīna netālu no Mūrzaltēm. Dzīvojis kalps uzvārdā Jānītis.

Jasmini, 1994., Straumes ciematā.

Jaunburtņieki, 1942., 74., nojaukti.

Jauncūkauši, 1942., 74., iespējams, ka tagadējās Straumes (Čākuri).

Jaunjēči, 1929.

Jaunjenči, 1929.

Jaunlīdari, 1942., 74., 94.

Jaunlielkāja, 1942., netālu no Lielkājām. Ēku nav. Tautā iesakņojies mājvārds Eglīte.

Jaunmeģītes, 1942., 74., nojauktas.

Jaunmūļas, 1974.

Jaunozoliņi, 1942., ēku nav.

Jaunpauskas, 1942., 74., Atvari vai Asari. Ēku nav.

Jaunpunkas, 1974., 94. senāk Rūjienas Ziemeļu draudzes mācītāja māja.

Jaunriema, 1933., 1942., 74. nojauktas. Zemes grām. Jaun - Riema.

Jaunskapari, 1994.

Jaunstaklītes, 1942., tagad Staklītes. Vecā māja nojaukta.

Jaunstirna, 1942., 74., 94. Mājas pie Stirnas purva. Saimnieko mantinieki Markini.

Jaunzemis, 1922., 42., 74., 94. Zemes grām. Jaunzem.

Jēcis, 1942., 74., nojaukts. Olermuižas barona rentes māja. Zemes grām. Jēče.

Jencis, 1835., 1922., 42., 74., nojaukts 70. gados, meliorējot. Zemes grām. Jence.

Jendina, 1922., nav ziņu.

Jeri, 1922., 42., 74., 94., būvkanoris Rūjienā. Tagad Griško galdniecība. 1997. gada 14. septembrī izdega. Senāk Jeru pagastvalde.

Jēriņi, 1994., Jeru ciemā.

Jēša, 1922., nav ziņu.

Jurates, 1994., Straumes ciematā.

Kabbe, 1834.

Kaiba, 1782., 1942., 74., 94., Zemnieka māja ar igaunisku nosaukumu kai = krastmala; kaigas = runga, milna.

Kajega, 1922., 42., 74., 94. Zemes grām Kajag. Ig. kaja = atbalss; kajakas = kaija

Kakis, 1922., 42., 74., nodegusi 70. gados. Bij Jeru mž. graudn. un rentn. māja, vēl senāk kalpu māja.

Kaktiņi, 1922., 42., 74., 94.

Kaldupes, 1994.

Kalēji, 1922., 74., 94.

Kalnabaltzalte, 1816., 1826., 1850., (skat. Kalnzaltes!)

Kalnabrantīni, 1834.

Kalnaķeppe, 1834.

Kalnapelnis, 1782., 1850.

Kalnāres, 1994., Straumes ciematā.

Kalnaungurkurlis, 1850.

Kalnauniņi, 1774.

Kalnbātenzalte, 1790.

Kalnciemi, 1993., 94.

Kalnieši, 1942., 74., 94.

Kalniņi, 1922., 74., 94., 3 vietās, tai skaitā Oleru ciematā. Viena no tām pievienota pie Klumpja.

Kalnmoricas, 1974., 94. Atrodas līdzenā vietā, sadalīta. Zemes grām. Kalna Moritc.

Kalnmuršas, 1942., 74., 94. Bijusī Jeru skola netālu no zemn. mājas Liesuma.

Kalnozoli, 1974., 94.

Kalnvagali, 1922., 42., 74.,

Kalnzaltes, Kalna 1942., 74., bija 2 vietās. Vienas pārdēvētas par Gredzeniem. Māja bija celta no ķieģeļiem, tādēļ sauca par Mūrzalti, vēl arī par Baltzaltēm vai Baltzermuižu.

Kaltes, 1975., 94.

Kalves, 1994. Straumes ciematā.

Kamenes, 1942., 74., 94. Bijušā Rūjienas pagastā.

Kandavas, 1922., 42., 74., 94. Otrs nosaukums Ainavas. Baznīcas grāmatās saukta par Upīti. Zemes grāmatā Kandau.

Kangars, Kangers, 1731., 1922., 42. Baronu

laikā mežsargmāja. Tas turējis reibīgus dzērienus un tur pa daļai bijis krogs. Viņš nodarbojies arī ar galdniecību, spēlējis dažādus instrumentus jautrības uzturēšanai. Zemes grāmatā Kanger.

Kantes, 1974. gadā nodegušas.

Kārkli, 1994.

Kārklīni, 1974., 94.

Klavas, 1994., Straumes ciematā.

Klimpas, 1811., 1826., 1922., 42., 74., 94. Zemes grām. Klimpe.

Klumpītis, 1812., 1922., kalpa mājiņa, Klumpja pirtīna.

Klumpji, 1731., 1942., 74., 94. Zemn saimn., piederējusi Juratas pag. ar 15 pūrv. aramzemes.

Kulšana «Klumpjos» 30.gadu beigās

Apvienotas 4 saimnieku zemes, tās piepērkot klāt.

Kociņi, 1974., 94., Straumes ciematā.

Koka, 1942., 74., 94. Atrodas uzkalniņā. Mājas iedzīvotāji domā, ka tur bijusi valdnieka pils, jo apkārtējos laukos pus kilometra attālumā visur var atrast, zemi apstrādājot, vecus pamatus. (E. Medne, 1942.g.). Zemes grāmatā Kocka - Kokke.

Kokles, 1974., 94., Straumes ciematā.

Kokzalties, 1942., tagad Lejaszalties (42.)

Korbuži, 1942., tagad Sietnieki.

Krastmali, 1929.

Kraujinas, 1922., 42., 74., 94. 2 vietās. Zemes

grāmatā Kraujen.

Krauklis, 1922., 42., noplēsta.

Kraukliši, 1974., 94.

Kravainis, 1922., 42., ēku nav.

Kreišmanītis, 1942., mazmājiņa uz Stakliša zemes. Oficiālais nosaukums Jaunstaklītes. Tagad Spriguli.

Kriķītis, 1942., tagad ziņu nav. Bijusi mazmājiņa Jeru parka malā, kur dzīvojis pagasta ziņnesis

Kriķis. Vienā mājiņas galā atradies cietums.

Krišina, 1942., bijis krogs. Vecajam krodzniekam vārds Krišs. Oficiālais nosaukums Vilk-krogs, jo uz izkārtnes bijis uzzīmēts vilks. Senākais parastākais vārds dzērājiem bijis Kūsiškrogs, Kūsītis, Kūsis. Vēl tagad pēdējos vārdus minētai vietai pazīst visi pagasta ļaudis. Apkaimē senāk dzīvojuši vilki. (1942. gadā E. Medne Jeru pag.)

Krūkli, 1974., Olermiestā.

Krūmiņi, 1974., 94.

Krustiņi, 1942., 74., 94.

Krūze (- is), 1922., 42., 94.

Kubuči, 1942., mazmājiņa uz vakariem no Jenča. Dzīvojuši mežstrādnieki. Noplēsta.

Kukuri, 1942., bijusi māja 200 m uz rītiem no Salinām. Tagad tā vieta apmežota.

Kuncēni, 1942., nav ziņu.

Kurvicas, 1922., 42., 74., nojauktas. Senāk piederējušas Sēlu pagastam. Zemes grāmatā Kurvič.

Kvieši, 1975., 94.

Kempis, 1922., nav ziņu.

Kieģelceplis, 1942., bija pie Sedas tilta pret Sedaskalniem.

Kirši, 1974., 94.

Kiši, 1994., Straumes ciematā.

Lāčplēši, 1994., jaunbūve.

Lakstīgala, 1922., 74., ēku nav. Bijusi Olermūizas rentes māja. Mājvārds radies no lakstīgālām, kas tur tuvumā lapu kokos apmetušās un skaisti dziedājušas. Zemes grāmatā Lakstīgal.

Laktas, 1974., 94.

Laņģiši, 1974., 94.

Lapaiņi, 1974., 94. Olermiestā.

Lapskalni, 1922., 42., Bijusi mazmājiņa uzkalniņā 0,5 km uz dienvidiem no Rodītes. Pie mājiņas bijis nedaudz aramzemes. Tagad viss kļuvis par plāvu (E. Medne, 1942.).

Lauvas, 1974., 94.

Lauvaskrogs, 1922., 42., ēka nojaukta, būvējot ceļu. Bijušais krogs pie Rūjas tilta. Nosaukums cēlies no lauvas statujas, kas bijusi uzstādīta virs krogus balkona. Tagad Lauvaskroga vietā Jeru

pagastnams (E. Medne, 1942.).
 Lazdas, 1994., Straumes ciematā.
 Lazdiņas, 1942., 74., nojauktas.
 Lejas, 1974., 94.
 Lejasdzilnas, 1942., 94.
 Lejasmāja, (nav zināms)
 Lejasmoricas, 1974., 94. Zemes grāmatā Lejas Morite.
 Lejasmurša, 1942., 94., tagad Andruvas. Bijusī Klumpja kalpu mājiņa, pievienota Klumpjiem.
 Lejaspunkas, 1942., 75., 94. Senāk Rūjienas Ziemeļdraudzes mācītāja rentes māja. Igaunisks mājvārds. (pung = pumpurs).
 Lejas Rikancis, 1811. 1933. g. saukta par Rikaini (skat!).
 Lejasšķudins
 Lejasvagali, 1811., 1922., 42., 74., 94.
 Lejaszalties, Lejasbalbierzalte, 1826., 1974., 94. saukta par Balbiermuižu
 Lejniēki, 1942., 74., 94.
 Liči, 1942., 74. ciematā.
 Līdava, 1922., 42., 74., nojaukta. Paipusbarona rentes māja, atradusies Olermuižas rajonā. Nosaukums ņemts no suņa vārda Lidu un pārveidots par Līdava. Zemes grāmatā Lidau.
 Līdumi, 1974., 94. ciematā.
 Līdars, 1922., 42., ēku nav. Jeru muižas mežsargmāja. Zemes grāmatā Līder.
 Lielaiskrogs
 Lielkāja, 1922., 42., 74., 94. Senāk Sēlu barona rentes māja, ko ieguvis no Oleru barona, kārtis spēlējot.
 Lielkrāns, 1857.
 Liellīdums, 1922., 42., māju nav. Senāk visapkārt bijis mežs, ko par līdumu saukuši. Tur mitinājušies vilki. Gani, lopus ganot, bieži brēkuši, jo vilki uzbrukuši ganāmpulkam.
 Lielpopji, 1942., 74. māju nav. Nosaukums nozīmējot saskalojumu, savēlumu, jo no apkārtnēm plāvām un upēm esot saskalota zeme, kas savēlusies un sajaukusies ar pamatzemi. Senāk piederējusi Sēlu pagastam.
 Lielrāji, 1942., nav ziņu.
 Liepa, 1922., 74., 94.
 Liepkalni, 1974., 94.
 Liesumi, 1922., 42., 74., 94. Zemes grāmatā Liesum.
 Ligzdas, 1974., Olermiestā.
 Līvāni, 1994., Straumes ciematā.
 Luika, 1765., 1922.
 Lūši, 1942., 74., 94.
 Madaras, 1994., Straumes ciematā.
 Magones, 1974., Olermiestā.
 Maiģes, 1929.
 Mālcīmi, 1994.

Mālkalni, 1850., 1922., 42., 74., 94. Baronu laikā pievienota Endzeles muižas centram. Zemes grāmatā Malekaln.
 Mārcens, 1922., 42., 74., nojaukts. Senāk bijuši divi Mārceni - Kalna un Lejas. Kalna Mārcens pievienots blakusesošām Andrecēna mājām Nauksēnu pagastā.
 Mārkoņi, 1974., 94.
 Mauri, 1974., nojaukti.
 Mazāriemiņa, 1942., Atdalīta no sauktās Lielāriemas. Oficiāli saukta par Jaunriemu.
 Mazšķudins
 Mazpopi, 1974., nojaukti.
 Meģītes, 1922., 42., 74., 94. Senāk bijusi viena māja ar vienu saimnieku. Bērniem pieaugot, māja sadalīta 2 daļās. Nodalītājā daļā māja iesaukta par Bucku, vēlāk par Jaunmeģīti.
 Meldri, 1994., Straumes ciematā.
 Melnais kuilītis, 1942., Runcēna mājai piederīga plavas sarga mājiņa 1 km uz dienvidiem no Runcēna lielceļa malā.
 Mētras, 1974., 94., ciematā.
 Mežadzilna
 Meždibeni, 1922., 42., 74., 94., Olermiestā.
 Mežiņi, 1922., 42., 74., 94.
 Mežluika, 1942., drupas. Piegriezums pie Ārluikas, kas agrāk bijusi viena pati ar Luikas nosaukumu. Ig. luik = gulbis. Ārluikās dzīvojuši tuvi radnieki.
 Mežmalas, 1994.
 Mežruikas, 1942., 74., nav ziņu.
 Mežulis, 1922., 42., 74., 94., divās vietās. Pagasta rentes māja, pārdota privātpašumā.
 Mieriņi, 1994.
 Migla, 1974., 94.
 Mikas, agrāk Mikzemnieks, 1846., 1922., 74., nojaukts.
 Mikeli, 1942., aiz Puriņiem bijis mežsargs Mikelsons. Mājiņu iesaukuši par Mikelīti.
 Milavas, 1922., 42., 74., 94. Uz Milavas zemes bijusi vēl otra māja Kauliņš. Pirms 59 gadiem celta māja un tai dots nosaukums Milava (Paipusmuižas baronam bijis suns Milu). E. Medne 1942.g. Uz Milavas zemes līdz saimnieka mājas izveidošanai atradusies Paipus skola. Zemes grām. Milau.
 Minciši, 1942., aiz Reinoldiem. Tagad vairs nav. Pilkata plavu sarga mājiņa ar 1 pūrvieta zemes. Nosaukums radies no plavu sarga uzvārda
 Mironkrogs, 1942., bijušais krogs uz ziemeļiem no Skudrites kapsētas.
 Moricas, 1922., atradās līdzās Kalnmoricām.
 Morinš, 1922., 27., nav ziņu.
 Mučdzirnas, 1942., bija zem Alksnīšiem. Dzirnavas uzkalniņā bijušas ar mūra pamatu un koka

spārniem un koka stāvu.

Mučmuiža, 1768., 1922., 42., 74., nojauktas. Bijusi Oleru muiža, kamēr vēl jaunās Olermuižas nav bijis. Pēc tam Mučmuižā iekārtots krogs. Baronu laikā Mučmuižu apasaimniekojuši graudnieki. Uz Mučmuižas zemes 0,5 km uz ziemeļiem atradies tirgus laukums, kur oktobra mēnesī noturēts tirgus. Vēlāk tirgu nopircis Virkēnu barons un tad tas pārcelts uz Virkēnu muižu.

Muižnieks, 1922., 87., bija Paipusa galā.

Muižniecīns, 1942., blakus Rodēm, ēku nav. Baronu laika mežsargmāja. Vēl senāk tur esot bijusi Sēļu muiža, tāpēc dots tāds vārds.

Muižkrodziņš, 1942., ziņu nav. Bijušais Olermuižas krogs pēc Trumpiša likvidēšanas. Vēlāk, kad krogum atradusies citur vieta, muižkrodziņā bijusi tiesas māja, kur iztiesāja dažādas zemnieku pārkāpumu prāvas attiecībā pret muižniekiem.

Mūrmāja, 1942., Endzelē.

Murši, Muršiņa, 1974., Bijusi zemnieka māja uz Klumpja zemes, pievienota pēdējai, skaitās Klumpja kalpu māja.

Mūrzalte, 1942., 94., oficiālais nosaukums Kalnzalte.

Nauka 1857., 1922., sagruva.

Niedrites, 1942., 74., Sedas plavās bez ēkām.

Noriņas, 1994., Straumes ciematā arī bijušie Rūjienas pagasta Līdumi.

Olaines

Oļiņas, 1922., 42., 74., 94. Zemn. māja pie Oļas plavām, Baronu laika mežsargm.

Oļaskrogs, 1922., 1942., 1994., arī Olaines

Oļļas, 1922., 74., 94., arī Oļi.

Oma, 1840., 1922., 42., 74., 94. Zemn. māja. Senāk Endzeles muižas rentes māja. Mājas vārds igauņisks; vārds oma = sava pašā. Zemes grām. Omme.

Omuli, 1929.

Osīši, 1929.

Oši, 1974., 1990., tikai klēts.

Ozoliņi, 1922., bijusi Paipusmuižas zvejnieka mājiņa uz Sedas krasta, nojaukta.

Ozoli, 1974., 94., ciematā.

Paegliši, 1975., 1994.

Paipuzi, 1922., 42., 74., 94., Paipusmuiža, protokolu grāmatā Paibs. Senāk pirms baroniem saukta par Paipuzīti. Bijusi rentes māja ar mazu platību. Kad Sēļu kungs ieguvis Paipuzīti, tad tas sācis pārveidot par muižu. Pievienojis lielu zemes platību, nedaudz plavu un mežu. Kādā ceļā ieguvis, nav zināms. Tagad sadalīta. Zemes grām. Paipes mž.

Pakalniņi, 1994. Bijušais Olermuižas krogs Trumpītis.

Papardes

Pārslas

Paulas

Pauskas, 1974., 94. Senāk Paipusmuižas paklautībā.

Peita, 1922., 42., sagrūvusī.

Pelņi, Pelnis, 1812., 1922., 42., 74., 94.

Pērles, 1990., 94., Olermiestā.

Pētersoni, 1929.

Pilādži, 1994., Straumes ciematā.

Pilauri, 1690., 1809., 1922., 42., 74., nodēdināti mācībās. Zemes grāmatā Pillauris.

Pileņģi, 1942., 74., 94.

Plūpatas, 1932., tagad Irbītes, 1994.

Pilkatas, 1922., 42., 74., 94.

Plavīnas, 1975., 94.

Pompītis, 1922., 42., 74., 94.

Priedāji, 1929.

Priedītes, 1974., 94.

Priežkalni, 1942., 74., 94.

Puga, 1922., 42., m 74., nojaukts.

Pumpuri, 1942., 74., 94.

Purīni, 1922., 74., 94., arī Purviņš. Atrodas starp 2 purviem. Zemes grāmatā Purrin vai Purring.

Purmalī, 1942., 94. Bijusi muižas kalpu māja 0,25 km uz ziemeļiem no Mančiem purva malā. Latvijas laikā iemērīta jaunsaimniecība uz Mučmuižas zemes.

Radziņi, 1942., nojaukts. Zemn. māja blakus Piloram. Zemes grām. Radziņi.

Ragainis, 1922., 42., 74., 94.

Rāmnieks, 1834., 1922., 42., 94., Tur, kur uzcelta Rūjas skola, tās pagalmā.

Rasas, 1975., Olermiestā.

Reinots, Reynolds, 1922., 42., 94.

Resori, 1974., 1994.

Riekstiņi, 1987., Olermiestā.

Ridēni, 1942., 74., 94.

Riema, 1826., 1867., 1922., 42., 74., sagruva. Zemn. māja. Pagasta laužu nosaukums Lielā Riema. Mājas vārds esot igauņu reim = renģe. Zemes grāmatā Rieme.

Rijas, 1922., 74., 94.

Rikaiņi, 1922., nojaukti.

Robežnieki, 1942., 74., 94.

Rodes, 1942., 74., nojauktas. Barona laika muižas valinieku māja. Rodes tur jau trešā augumā dzīvo (1942.)

Rokītis, 1942., Bijusi Olermuižas rentes māja 0,25 km uz ziemeļiem no Bušmaņa. Tagad nojaukta (42.)

Ropēni, agrāk Purīni, 1994.

Rotas, 1974., Olermiestā.

Rozes, 1922., 74., 94., 2 vietās.

- Rozītes, 1974., nojauktas septiņdesmitajos gados.
- Rožkalni, 1942., 74., 94.
- Ručakas, 1942., 74., 94. Mazmājina uz Runcēna zemes. Mājiņas oficiālais nosaukums Vecruncēns. Senāk dzīvojuši pagasta nespējnieki. Starp pēdējiem bijis ilgu laiku Krievijā dzīvojušais karavīrs, kas bieži apmeklējis tuvējo Silandžas krogu. Tur iereibis dejojis ruču vai ručku (deju, kas līdzinājusies krievu kazaku dejai). Arī savās mājās pārnācis, karavīrs labprāt citu uzjautrināšanai spēlējis un dejojis ručku. No tā tad arī mājas nosaukums.
- Rūdegas, 1942., 74.
- Rudziši, 1975., Olermiestā.
- Rugāji, 1975., 94.
- Rūmali (Rūjmalas), 1922., 74., vecā noplēsta. Ar šādu nosaukumu uzcelta jauna pie pansionāta "Rūja". Baronu laikā bijusi Rūjmalas plavu sarga mājiņa ar mazu zemes platību. Vēlāk no plavām paplašināta aramzeme.
- Rūjnieki, bijušā Rūjienas Lielā muiža, 1974., 94. Tagad vairāki saimnieki.
- Rūķi, 1942., noplēsta.
- Rūķiši, 1975., 94., 2 vietās.
- Runcēni, 1798., 1850., 1922., 42., 94., zemes grāmatā Runcen.
- Saktas
- Sala, 1922., 1942., 1974. nojauktas. Apkārt plavas un purvi, atšķirta no citām mājām. Zemes grāmatā
- Salla.
- Salieši, 1994., Straumes ciematā.
- Salīņa, 1922., 42., 74., 94. Baronu laika mežsargmāja mežu un plavu vidū.
- Salmēni, 1929.
- Salnieki, 1942., 74., nojauktas.
- Sarmas, 1994.
- Saulaines, 1975., 94., Straumes ciematā.
- Saulieši, 1994., Straumes ciematā.
- Saulgrieži, 1994., Straumes ciematā.
- Sečzemnieks, 1922., nav ziņu.
- Sedaskalni, 1942., 74., 94.
- Sedmalas, 1974., 94.
- Sedkauliņi, 1942., 74., 94.
- Sedvaka, 1922., 42., grausts. Bijušā Rūjienas pagastā.
- Selgas, 1994., Straumes ciematā.
- Senči, 1974., 94., bijušais Eglukrogs, tagad Rūjienas mežniecība.
- Sērenes, 1942., nav ziņu.
- Sietnieki, 1942., 74., 94., agrākie Korbuži. Otra māja ar Sietnieku nosaukumu uz rītiem no Vagala. Mājiņā dzīvojis Jeru mežniecības malkas cirtējs un kūdras griezējs. Tad arī mājiņu sauca
- Torbenieks.
- Sidrabbkalni, 1994.,
- Silaines, 1994., Straumes ciematā.
- Silandžas, 1805., 1922., 42., 74., 94.. Baronu laikā piederējusi Endzeles muižai un bijis krogs. Stāsta, ka krodziniekam vārds esot bijis Andžs. Krogs atradies netālu no lielā Jenčsila. Tāpēc radies vārds Silandža.
- Silavas, 1975., 94.
- Sildedzis, 1834., 1922., 42., 74., 94., būvē no jauna.
- Silīni, 1974., neapdzīvota (1994.)
- Silzemnieks, 1922., 42., 74., 94. Bijusi muižas rentes māja. Zemes grāmatā Silezemneek.
- Sirēnas, 1975., 94.
- Skapari, 1761., 1922., 44.
- Skaras, 1994., Straumes ciematā.
- Skauti, 1942., 74., nav ēku.
- Skoliņa, 1942., Bijusi Jeru skoliņa uz vakariem netālu no Liesuma. Tagad oficiāli saukta Kalnmuršas (1942.)
- Skrodelītis, Skrodelis, 1857., 1942., Oleru mazmājina uz vakariem no Grūduma.
- Skudrītes, 1929.
- Skujas, 1922., 42., 74., 94., divās vietās, vēl viena nojaukta meliorējot.
- Smaidas, 1994., Straumes ciematā.
- Smēdes, 1974., 94.
- Smilgas, 1942., 74., 94., no vecās tikai klēts. māja ciematā.
- Spalis, 1922., 74., 94. Zemes grāmatā Spalle.
- Sprīdiši, 1942., 74. divās vietās.
- Spriguli, 1975., 94., bijušās Jaunstaklītes.
- Staklītes, 1838., 1942., 74., 94. Zemes grāmatā Stakle.
- Starīni, 1975., 94.
- Stendes, 1942., 74., 94.
- Stilbinmuiža, 1831. mazmājina pie Pompīša robežas. Tagad (1936.) mājas vietā bedre.
- Stillas, 1922., 42., 74., 94. Bijusi Endzeles pusmuiža ar apm 200 pūrvietām aramzemes. Senāk bijis krogs pie šīs vietas.
- Stirnas, 1712., 1731., 1803., 1922., 42., 74., 94. Būvē no jauna.
- Strautiņi, 1942., 74., 94., divās vietās.
- Strazdiņi, 1942., zivju dīķu teritorijā.
- Streimani, 1994.,
- Strēlnieki, 1942., 74., 94., divās vietās.
- Stūri, 1942., 74., 94.
- Stūriši, 1994
- Suņmāja, 1942., Mājiņa augļu dārzā 100 m uz dienvidrieti no Olermuižas, kur baronu laikā mitinājušies medību suņi.
- Svelmītes, 1930., 94.
- Šalkas, 1994., Straumes ciematā.

- Škiedras, 1974., 94.
- Škudīņš, 1922., 42., vairs nav.
- Tālavas, 1994., ēka Rūjniekos (bij. Rūjienas mž.)
- Taškas, 1922., 42., nojauktas. Īpašnieka tēvs māju iepircis no Paipusmuižas barona. Domā, ka mājvārds cēlies no sabojāta igauņu vārda.
- Tēces, 1929.
- Telši, 1929.
- Temeka, 1850., 1929.
- Teniši, 1929.
- Teteri, 1922., 50., Olermiestā.
- Tilēni, 1942., 94.
- Tiltiņi, 1974., nojaukts, Olermiestā.
- Tipsis
- Tirumdzilnas, 1942., 94.
- Tirumzemnieki, 1942., 74., nojaukti. Zemesgrāmatā Tirumzemniek.
- Tollītis, 1922., 42., nojaukts, saglabājies šķūnis.
- Torbenieks
- Trumpītis, 1942., 94., Bijušais Olermuižas krogs 0,25 km uz ziemeļiem no muižas, lielcela malā. Tagad Pakalniņi.
- Trūtīte
- Tuizis, 1922., 42., Zivsaimniecības "Rūja" teritorijā.
- Tūres, 1994., Straumes ciematā.
- Upītes, 1942., 74., nav ziņu.
- Upmali, 1942., 74., 94.
- Urmi, 1922., 42., 94. Bijušā Rūjienas pag.
- Vagalis, 1841., 1922., 42., 74., 94. ir Kalna - un Lejas -. Zemes grāmatā Vaggul.
- Vainagi, 1975., Olermiestā.
- Vairogi, 1974., 94.
- Vaivari, 1942., 94., Straumes ciematā.
- Valdaines, 1942., 74., 94.
- Vāles, 1942., 74., 94. Pretī Eglukrogam Latvijas laikā uzceltas jaunas mājas - Vāles.
- Valmis, 1805., 1922., 42., 74. nojaukts meliorējot. Senāk rentes māja. Piederējusi igauņim. Mājvārds igauņu, valmis = gatavs, pabeigts.
- Vanagi, 1974., 94.
- Vārdija (Vārdiņi), 1807. (pieder Juratas mž.) 1942., 74., saglabājusies kūts 1994.
- Vārpas, 1942., 74., 94.
- Vāveres, 1826., 1922., 42., 94. Cara laikā Endzeles muižas skola, kur mācījās muižas apkārtnes bērni. Tagad Jeru pagasta rentes māja (1942.).
- Vecpunkas, 1942., 94. Senāk Rūjienas Ziemeldraudzes mācītāja rentes māja.
- Vecā Olerskola, 1942., līdz 1918. gadam atradās Jeru pagastskola. Tad tā pārcelta uz bijušo Olermuižu. Veco skolas ēku nosauca par Mežuli.
- Vecumi, 1974., 94.
- Vecusmi, 1929.
- Vējiņi, 1975., 94.
- Vējkrogs, 1922., 42., 74., nojaukts.
- Veldres, 1975., 94.
- Velnkālēji, 1922., 42., 74., 94.,
- Venelis, 1886., 1922., 42., 74., 94., otrs nosaukums Krastīni.
- Veprausis
- Vērbele, 1922., 42., 74., grausts. Zemes grāmatā Verbel.
- Vēri, 1942., 94.
- Veseri, 1942., 74., 94.,
- Vēsmas, 1975., nav ziņu.
- Vēveri, 1922., Bijusi mājiņa uz Jenča zemes, ziemelos.
- Vidzemnieki, 1942., 74., 94.
- Viesturi, 1942., 74., 94.
- Viksna, 1975., 94., Straumes ciematā.
- Vilkakrogs, 1922., 42., 74., nojaukts. Iesaukts par Kūsiškrogu.
- Vimbas, 1942., vairs nav.
- Virsaši, 1974., 94.
- Virzas, 1975., 94., Olermiestā.
- Vītiņi, 1994.
- Vītoli, 1942., 74., 94. Bijusi krona pusmuiža ar apm 200 pūrv zemes. Apstrādājuši graudnieki un rentnieki. Latvijas laikā Vītola mājas vārdu paturējusi saimniecība uz Vītola zemes tuvu senās pusmuižas pamatiem.
- Vitoliņš, 1942., 74., 94., divās vietās. Olermuižas mazmāja uz Grūduma zemes.
- Vītnes, 1975., 94., Olermiestā.
- Vizbuli, 1975., 94., Olermiestā.
- Vizuli, 1994., Straumes ciematā.
- Voldemāri, 1942., 94.
- Volpīte, 1942., mazmājiņa uz Induļa zemes ar 2 ha. Senāk šis zemes gabals piederējis Volpītes muižai, kas atradusies Ipiķu pagastā. Vissenākos laikos Volpītē atardusies aptieka un uz apkārtējās zemes Rūjienas pirmpilsēta. (pēc E. Mednes).
- Zaki, 1922., nav ziņu.
- Zakiši, 1942., 74., nojaukts. Baronu laiku rentes māja. Latvijas laikā iegūta privātīpašumā. Zemes grāmatā sake.
- Zaltes, 1922., 42., 74. pārvilkta vietā.
- Zalumi, 1975., 94., Olermiestā.
- Zavads, 1942., Bijusi kalpu māja pie Paipusmuižas.
- Zēdavas, 1922., 42., 74., 94. Zemes grāmatā Zedau.
- Zelli, 1929.
- Zelti, 1942., 74., 94.
- Zemdegas, 1994.
- Zemenes, 1975., 94., Olermiestā.
- Ziediņi, 1975., 94., Straumes ciematā.

Ziedoni, 1994.
 Ziemeli, 1994.
 Zilgmes, 1994.
 Zilītes, 1975., 94., Olermiestā.
 Zirniši, 1929.
 Zitari, 1994., Straumes ciematā.
 Zvaigznītes, 1994., Olermiestā.
 Zvejnieki, 1975., Olermiestā.
 Žamba, 1922., 42., nav ziņu. Senāk dzīvojis Paipusmuižas naktssargs un rijnieks. Tad bijusi arī magazīna un skola. Vārds cēlies no izloksnē lietotā sugas vārda žampa = pelķe, grāvis. Arī plāpa, nieku runātājs. Žampens = pelķains; žampurēt = runāt niekus, plāpāt (E. Medne). Zemes grāmatā Schamba. Žūkuri, 1922., 42., 74., 94.

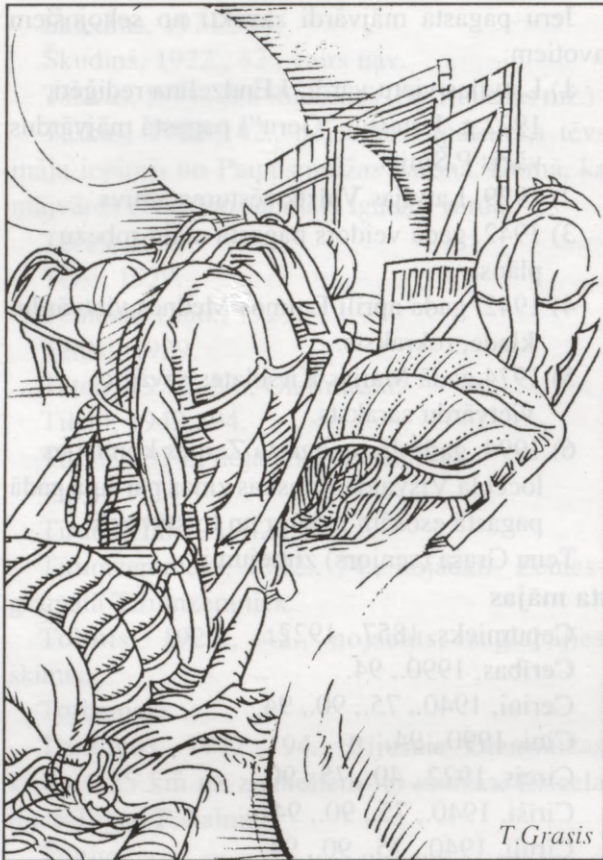
Koņu pagasta mājas

Ābeles, 1990., 94.
 Alejas, 1990. un senāk.
 Allikas, 1990. un senāk.
 Andžiņas, 1922., 40., 94.
 Anģi, 1816, 1922., 42., 74., 94.
 Annasmuiža, 1922., 75., tagad Mežmali.
 Apīni, 1940., 94.
 Apškalni, 1922., 40., 75., 94.
 Arāji, 1975., 90., 94.
 Asni, 1975., 90., 94.
 Augi, 1930.
 Auris, (nav ziņu)
 Avoti, 1975., 90., 94.
 Avotīni, 1975., 90., 94.
 Baiģi, 1848. (Lejasbaiģis), 1856., 1922.,
 Baltāboliņi, 1930., 94.
 Bangas, 1990.
 Bedriši, 1922., 75., māju nav.
 Beigotes, 1922., 40., 75. Vecās mājas nav.
 Cel jaunas.
 Bēkas, 1882. (Nauksēnos), 1922., 40., 75.,
 Bērtuli, 1940., 75., 90., 94.
 Bērziņi, 1922., 40., 90., 94.
 Biržmali, 1940., 75., 90., 94
 Birznieki, (nav ziņu)
 Birži, 1940., 75., 90., 94.
 Bizas, 1990., nav ziņu.
 Bošas, 1990.
 Brākšas
 Brammani, 1922.
 Brīvnieki, 1940., 75., 90., 94.
 Brīvzemnieki, 1940., 94.
 Buķis, 1922., 40., 75., 90., māja pussagruvusi.
 Bumbas, 1922., 75., 90., īpašnieki Vācijā.
 Bumbieres, 1990., 94.
 Burtnieki, 1940., 90., 94.
 Celmini, 1940., 75., 90., 94.
 Celmi, 1922., 74.

Jeru pagasta mājvārdi savākti no sekojošiem avotiem:

- 1) Latvijas vietu vārdi, J. Endzelīna rediģēti, 1922. g. Jeru (tur "Ģeru") pagastā mājvārdus vācis P. Šmits.
- 2) 1929. Latvijas Valsts vēstures arhīvs
- 3) 1942. gadā veidots pagasta māju robežu plāns.
- 4) 1942. gada aprīlī Emmas Mednes vietvārdu klade, rokraksts.
- 5) 1974. gadā Maijas Kiršblātes savākto vietvārdu saraksts.
- 6) 1994. gadā Jeru pagasta Zemes komisijas locekļa Visvalda Rauskas ziņas par šajā gadā pagastā esošām mājām un to stāvokli. Tena Graša (seniors) zīmējumi.

Cepurnieks, 1857., 1922.
 Ceribas, 1990., 94.
 Ceriņi, 1940., 75., 90., 94.
 Cīni, 1990., 94.
 Cīrcis, 1922., 40., 75., 90.
 Cīriši, 1940., 75., 90., 94.
 Cīruli, 1940., 75., 90., 94.
 Cūkauši, 1932., 42., tagad Zeltiņi.
 Čakarni, 1922.
 Čāmas, 1922., 40., 75., 94., tagad Saktas.
 Čiekuri, 1940., 90., 94.
 Daudži, 1922., 90., 94.
 Dīkermuiža, 1922., 40., 75., 90., 94., kopš 1920. gada Koņu skola.
 Dīkeru dzirnavas, 1922., 40., 90., 94. dzirnavu nav, saglabājusies dzīvojamā māja.
 Dimanti, 1990., 94.
 Dirlas, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Drabas, 1850., 1940., 75., 90., 94.
 Dravas, 1975.
 Dravnieki, 1940., 75., 90., 94
 Drupas
 Druvas, 1940., 75., 90., 94.
 Dundajas, 1922., 75.
 Dzintari, 1990., 94.
 Dzirnavas, Koņu, 1922., 40., 90., 94.
 Eglaines, 1975., 90., 94.
 Erīni, 1922., 40., 75., 90., 94. bijusī muiža.
 Ērmansoni, 1940., 75., ap 1985. g. nodega.
 Ežas, 1922., 90., 94., Ežinas
 Ezeri
 Ezermali
 Garlīdumi, 1940.
 Glāznieki, 1922. sadalīta Jaun - un Vec-.
 Gobas, 1940., 75., 90., 94.
 Grantskalni, 1940.
 Graudiņi, 1940., 75., 90., 94.
 Grēni, 1990., 94.

Pie «Dzirnavām» 30.gadu beigās

Igaunjēkas, 1922., 40.
 Imantas, 1940., 75., 90., 94.
 Indrāni, 1990., 94.
 Indriksoni, 1975.
 Induļi, 1922., 40., mājas nav.
 Jānkalni, 1990., 94.
 Jaunavoti, 1990., 94.
 Jaunbuki, 1975., 90., 94.
 Jaunciemi
 Jaundikeri, 1940., 75., 90., 94.
 Jauninduli, 1940.
 Jaunjukši, 1940., 75., 90., 94.
 Jaunkliņģeri, 1940., 75., 90., 94.
 Jaunķuki, 1940., 75.
 Jaunliberti, 1990., 94.
 Jaunmaskavas, 1940., 75., 90., 94.
 Jaunmuršas, 1940., 75., 90., 94.
 Jaunpaipuži, 1940., 75., māju nav.
 Jaunplavas, 1930.
 Jaunplikši, 1975.
 Jauntaurītes, 1975.
 Jaunzemes, 1940., 75., 90., 94.
 Jeksis, 1922., 40., 90., 94.
 Juratas, 1920., 90., 94.
 Kabuli
 Kaktiņi, 1940., 75., 90., 94.
 Kalēji, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Kalnāji, 1990., 94. agrāk Kalēji Konos.
 Kalnaņģi, 1990., 94.

Kalnbrākšas, 1940., 75., 90., 94.
 Kalnieši, 1990., 94., agrāk Ternejas pagasta
 Imantas.
 Kalnigaunjēkas
 Kalniņi, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Kalnjukši, 1940., 75., mājas nav.
 Kalnkabuli, 1940., 75., 90., 94.
 Kalnkliņģeri, 1940., 75., mājas nav.
 Kalnkoņi, 1975., 90., 94.
 Kalnķuki, 1940., 75., 90., 94.
 Kalnķuži, 1940., 75., mājas nav.
 Kalnlungas, 1940., 75., 90., 94.
 Kalnmačas, 1940., 75., mājas nav.
 Kalnmaratas
 Kalnpaipuži, 1940., 75., 90., 94.
 Kalnpermuižas
 Kalnspringi, 1975., 94., tagad Springi.
 Kalnstreidas, 1940., 1975., sagrūvusi.
 Kalnteimas, 1940., 75., 90., 94.
 Kalntilikas, 1940., 75., māju nav.
 Kalves, 1975., 90., 94.
 Kantes, 1990., 94.
 Kārklīni, 1940., 75., 90., 94.
 Kļavas, 1975., 90., 94.
 Kļaviņas, 1940., 90., 94.
 Kliņģeri, 1922., 1994., ir tikai Jaunkliņģeri.
 Klintis, 1990., 94.
 Kociņi, 1940., 75., 90., 94.
 Koklītes, 1990., 94.
 Kolkas, 1922., 40., 75., mājas nav.
 Konas, 1975., ir Lejas - un Kalna -
 Kraujiņas (I) 1940., 75., 90., 94.
 Krieviņi, 1990., 94.
 Kriķi, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Krišas, 1922.
 Krūmiņi, 1990., 94.
 Krustiņi, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Kuki, 1930., sadalījušies.
 Keguri, 1975.
 Keizari, 1990., 94.
 Kempī, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Kipis, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Kiploki, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Kircis
 Kukis
 Kuzis, 1922.
 Lāčplēši, 1940., 75., 90., 94.
 Lānjēki, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Lapiņas, 1990., 94.
 Laucēni, 1990.
 Lejasanģi
 Lejasbrākšas, 1940., 75.
 Lejasbumbas
 Lejasigaunjēka, 1950., mājas nav.
 Lejasjukši, 1975., mājas nav.

- Lejaskabuli, 1940., 75., 90., 94.
 Lejaskliņģeri, 1940., 75. mājas nav.
 Lejaskoni, 1940., 75.
 Lejaskrogs, 1975., mājas nav.
 Lejaskuķi, 1940., 75., mājas nav.
 Lejaskuži, 1940., 75., mājas nav.
 Lejasklungas, 1940., 75., 90., 94.
 Lejasmačas, 1940., 75., mājas nav.
 Lejasmarratas
 Lejasspringi, 1975., 94., ir tikai Springi.
 Lejastreidas, 1940., 75., mājas nav.
 Lejasteimas, 1940., 75., 90., 94.
 Lejastilikas, 1940., 75.
 Lejinas, 1940., 90.
 Lejnieki, 1940., 75., 90., 94.
 Lepas, Lepaskrogs, 1922., 75. tagad Birži un
 Cīruliši.
 Lepši, 1975.
 Liberti, 1990., 94.
 Libertkalēji, 1990., 94.
 Liči, 1940., 75., 90., 94.
 Līdumi, 1940., 75., mājas nav.
 Līdumi (otri), 1990., 94.
 Lielais Indulis, 1940., nav.
 Lielanģi, 1975., nav.
 Lielkoni, 1975., nav.
 Lielkuži, 1975., nav.
 Liepas, 1940., 75., 90., 94.
 Liepavoti, 1990., 94.
 Liepkalni, 1975.
 Lipeži, 1922., 40., 75., mājas nav.
 Lubinas, 1990., 94.
 Lucas, 1940., 75., mājas nav.
 Lukši, 1922., 75.
 Lukstes, 1940., 75., 90., 94.
 Lungas, 1922., sadalījušās.
 Mača, 1922., sadalījušās.
 Madaras, 1990., 94.
 Majori, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Mālkalni, 1940., 75., 90., 94.
 Manči, 1789., 1922., 40., 75., 90., 94.
 Māras, 1990., 94.
 Maratas, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Maskavas, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Mazais Kalnspringis, 1975.
 Mazputniņi, 1990., 94.
 Mazrūjas, 1990., 94.
 Mērnīeki, 1940., 90., 94.
 Merša, 1922., 40., 75., mājas nav.
 Mētras, 1940., 75.
 Mežmalas, 1940., 75., 90., 94.
 Miglas, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Miķelsoni, 1975., 90., 94.
 Mikis, 1975. (Vieki).
 Miltiņi, 1940., 90., 94.
 Muižnieki, 1940., nav.
 Mūlas, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Muršas, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Noras, 1990., 94.
 Noriņas, 1940., 75., 90., 94.
 Oši, 1940., 90., 94.
 Oškalni, 1940., 94.
 Ošlejas, 1990., 94.
 Ozoliņi, 1940., 75., māju nav.
 Ozoli, 1990.?
 Pacepli, 1922., 40., 75., 90., 94., mājas drīz
 nebūs.
 Paipuži, 1922., 40., 90., sadalījušās.
 Palejas, 1990.
 Palmas, 1990., 94.
 Patversmes, 1940., 75., 90., 94.
 Pentes, 1760.
 Pērles
 Permuiža, 1903.
 Piķerti
 Pilsgravas, 1990., 94.
 Pilskalni, 1940., 75., 90., 94.
 Pilslejas, 1990., 94.
 Pļaviņas, 1940.
 Plēsumi, 1990., 94.
 Pliksis, 1922., 40., 90., mājas nav.
 Polbrenči, 1922., 40., 75., 90./ 94.
 Poli, 1940., nav.
 Polliši, 1922., 40., 94. tagad Naukšēnu pag.
 Priežkalni, 1940., 75., mājas nav.
 Purgailis
 Purgali
 Puriņi, 1940.
 Purmali, 1990., 94.
 Purpakāla
 Putniņi, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Raudavas, 1940., nav.
 Rencis
 Reņģes, 1922., 94., tagad Oškalni.
 Rijas, 1940., 75., 90., 94.
 Rostes, 1922., 75., 94.
 Robežnieki, 1940.
 Rozas, 1922., nav māju, sen.
 Roziņas, 1990., 94.
 Rucka, 1922., 40., māju nav.
 Rūjmalas, 1940., 75., 90., 94.
 Rūpnīeki, 1940., 94., tagad Kalves.
 Saktas, bij. Čāmas
 Saldumi, 1922., mājas nav, sen.
 Saldas, 1990., 94.
 Sarmas, 1990., 94.
 Saules, 1990., 94.
 Selgas, 1990., 94. bijušie Taukumi.
 Sīkmerti, 1826., 1922., 40., 75., tagad Strau-
 mēni.

Sili, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Silīni, 1940., 90., 94.
 Sinepes, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Skaldones, 1940., 75., māju nav.
 Skaras, 1990., 94.
 Skrīveri, 1922., 40.
 Skrīverkalni, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Skudras, 1922., 40., 75., māju nav.
 Skujas, 1940., nav.
 Smilškalni, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Springi, 1922., 90., 94.
 Stallīši, 1990., 94.
 Stāpeles, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Stari, 1990., 94.
 Straumēni, 1940., 75., 90., 94., bijušie
 Sirkmerti.
 Strautiņi
 Strautnieki
 Strazdiņi, 1990., 94.
 Streida, 1922., sadalītas
 Streidaslanģis 1834..
 Stūri, 1990., 94.
 Stūrīši, 1940., 75., 90., 94.
 Stūrnieki, 1940., 75., 90., 94.
 Sūnas, 1940., 90., 94.
 Supuči, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Šķesteri, 1834., 1880., 1990., 94.
 Tālavas, 1990., 94. Eriņu teritorijā.
 Taukumi, 1940., tagad Selgas.
 Tauriņi, 1990., 94.
 Teimas, 1922., sadalītas.
 Teteri, 1854., 1940., 70., sabrukusi. Tagad citā
 vietā.
 Tilikas, 1922., sadalītas.
 Tiltakrogs, 1922., 40., 90., 94., tagad Tiltgali.
 Tilti, 1940., 90.
 Tīrumkalni, 1990., 94.
 Topsis, 1922., 40., māju nav.
 Turkis, 1922., 40., 90., 94.
 Ullas, 1922.
 Unguriņi, 1922., 40.
 Upmali, 1940., 75., 90., 94.
 Valģi, 1922., 40., 60.
 Vālodzes, 1990., 94.

Lodes pagasta mājas

Ābeles, 1927., 75. 94., Jaunā tagad Virkēnos.
 Ādamdūcis, 1975., vairs nav.
 Akmeņgravas, 1985., 94.
 Alejas, 1985., 94.
 Anksis, Ankši, 1922., 50.
 Arakstes, 1918., 1922., 1985., 94.
 Ārgali, 1922., 75
 Audēji, 1994.
 Avoti, 1975., 85., 94.

Vanagi, 1940., 75., 90., 94.
 Vārpas, 1990., 94.
 Veccelmi, 1990., 94.
 Vecglāznieki, 1940., 75., 90., 94.
 Vecjukšas, 1975.
 Vecinduli, 1940., 75., māju nav.
 Vecjukšas
 Vecrūjas, 1990., 94.
 Vējiņi, 1990., 94.
 Vēveri, 1922., 90., 94.
 Viekaži, 1975.
 Vieki, 1816., 1883., 1922., 40., 75., 90., 94.
 Viesturi, 1940., 75., 90., 94.
 Vīgali, 1922., 40., 75., 90., 94.
 Vijolītes, 1990., 94.
 Viksnas, 1940., 75., 90., 94.
 Vilniši, 1990.
 Vingas, 1922., 40., 75., 90.
 Virši, 1990., Eriņos.
 Vītoļiņi, 1940., 75., mājas nav, 80. - 85. g
 sabrukusi.
 Vizbuli, 1990., pussabrukusi.
 Zakīši, 1940., mājas nav.
 Zalkalni, 1940., 75., 90., 94.
 Zeltiņi, 1940., 75., 90., 94. bijušie Cūkausi,
 tagad Rūjupes Mežniecība (95.).
 Zemkopji, 1940., 75., 90., 94.
 Ziedīni, 1975., 90., 94.
 Zvaigznītes, 1990., 94.
 Zvejnieki
 Žagatas, 1922., 40., 75., 90., 94.

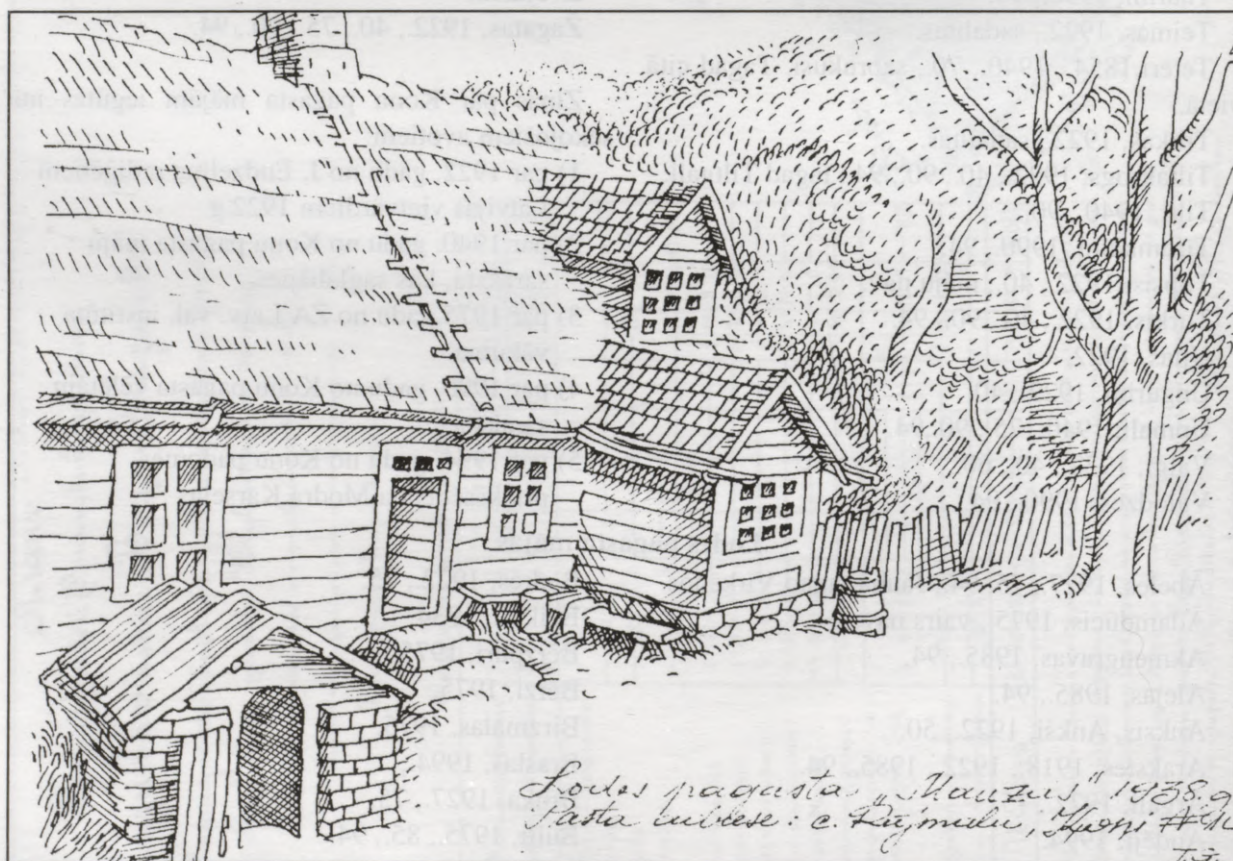
Ziņas par Koņu pagasta mājām iegūtas no
 sekojošiem avotiem:

- 1) par 1922. gadu no J. Endzelīna rediģētiem Latvijas vietvārdiem 1922.g.
- 2) par 1940. gadu no Koņu pagasta māju saraksta, kas saglabājies.
- 3) par 1975.gadu no ZA Latv. val. institūta vākuma.
- 4) par 1990. gadu no Koņu pagasta vēlētāju saraksta.
- 5) par 1994. gadu no Koņu padomes priekšsēdētāja Modra Karsela.

Bedres, 1922., 75.
 Beikuti, 1934.
 Bērzpuri, 1975.
 Bērzi, 1975.
 Birmalas, 1975.
 Braslas, 1994.,
 Bruka, 1927., 75.
 Bulli, 1975., 85., 94.

Celmiņi, 1975., 85., 94.
 Censoņi, 1975.,
 Ceriņi, 1975.
 Cieznari, 1975.
 Dambji, 1975.
 Dārznieki, 1922., 75., 85., 94.
 Druvas, 1985., 94.
 Dūci, 1922., 75.
 Dzintari, 1975., 94.
 Dzirnava, 1975., 85., 94.
 Eglītes, 1975., 85., 94.
 Enči, 1450., 1922., 75., 94.
 Ezeriņi, 1975., 94.
 Ezerieši, 1975., 85., 94.
 Ezermalas, 1975., 94.
 Ežas, (nav zināms)
 Gaiduļi, 1975., 85., 94.
 Gobas, 1975., 85., 94.
 Grantskalni, 1975., 85., 94.
 Ieviņas, 1985., 94.
 Inčkalni, 1975., 85., 94.
 Irbītes, 1975., 94.
 Jāņkalni, 1927., 75.
 Jaunbulli, 1975.
 Jaunkalni, 1975.
 Jaunotēs, 1922., 27., 75., 85., 94.
 Jaunzili, 1975.
 Jaunzemes, 1975., 94.
 Jaunsīli, 1927., 75.
 Jaunžagatas, 1927., 75., 85., 94.

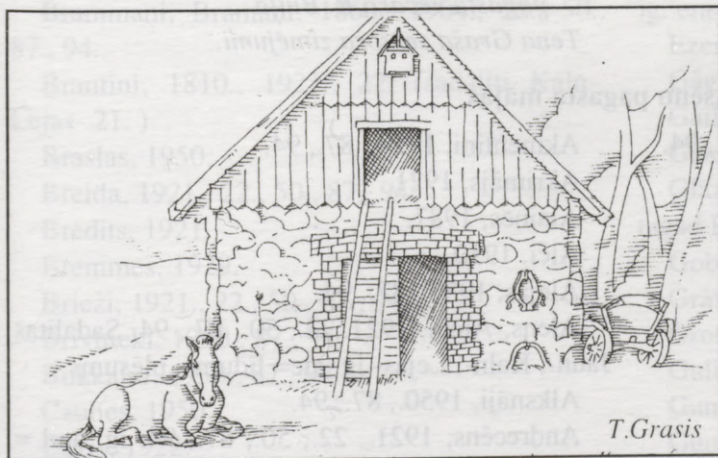
Juražas, 1927.; 75., 85., 94.
 Kaktiņi, 1975., 94.
 Kalēji, 1975.,
 Kalnlammika, 1922., 27., 75., 94.
 Kalnsolteri, 1927., 94.
 Kalnaurgas, 1927.
 Kalnieši, 1975., 94.
 Kalniņi, 1985., 94.
 Kalnkuļkiņi, 1975.
 Kalnlielustes, 1975., 94.
 Kalnmeļķes, 1927., 75.
 Kalnrijas, 1975., 94.
 Kalnrozēs, 1975., 85., 94.
 Kalnsolteri, 1975., 85., 94.
 Kalntiskas, 1927., 75.
 Kalntontes; 1975., 85., 94.
 Kalnurgas, 1975.
 Kalnvagai, 1975., 85., 94.
 Kalnžagatas, 1975., 94.
 Kārneri, 1927.
 Kazeri, 1975., 85., 94.
 Klaviņas, 1975., 85., 94.
 Klāviņi, 1927., 75., 94.
 Kokles, 1975., 85., 94.
 Kolkas, 1927., 75.
 Konaš, 1975.
 Korvis, 1922., 27.
 Krāces, 1985., 94.
 Krastiņi, 1975., 94.
 Krastmali, 1975., 85., 94.

Lodes pagasta «Mauzas» 1938.gads

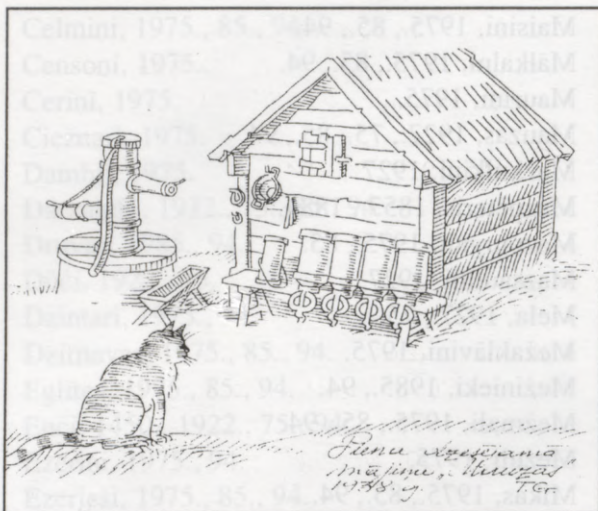
Krodziņi, 1985.
 Kulkins, 1450., 1922., 27., 75.
 Keģītis, 1975.
 Kellaste, 1927., 75., 85., 94
 Kempis
 Keņģītis, 1922.
 Kerza, 1927., 75.
 Kieznars, 1927., 75.
 Labrenči, 1975.
 Lāciši, 1975.,
 Laimītes, 1975., 85., 94.
 Lanģīši, 1927., 75., 85., 94.
 Lanģi, 1927., 75.
 Lapskalns, 1927., 75.
 Lejaskulķini, 1927., 75.
 Lejaslammika, 1927., 85., 94.
 Lejaslielustes, 1975., 85., 94.
 Lejasmelķes, 1927., 75., 85., 94.
 Lejasrozes, 1975., 94.
 Lejassolteri, 1927., 75.
 Lejastiska, 1927., 75., 94.
 Lejastonte, 1975
 Lejasurgas.
 Lejasvagali, 1975., 85., 94.
 Lejasžagatas, 1975., 85., 94.
 Lejinas, 1975., 85., 94.
 Lejniēki, 1975., 94.
 Liči, 1994.
 Līdumi, 1975., 85.
 Lielrozas, 1975.
 Lielsautiņi, 1927.
 Lielustes, 1927., 75.
 Liepas, 1975., 85., 94.
 Liepiņas, 1975., 94.
 Liepkalni, 1985., 94.
 Lieplejas, 1975., 85., 94.
 Līgotnes, 1985., 94.
 Lucas, 1922., 27., 75.
 Lūki, 1985.
 Lukis., 1922., 27., 75., 94.
 Madaras, 2985., 94.

Maisiņi, 1975., 85., 94.
 Mālkalni, 1975., 85., 94.
 Mauriņi, 1975.
 Mauzas, 1927., 75., 85., 94.
 Mazkulķini, 1927.
 Mazpēteris, 1857., 1884.
 Mazpurgali, 1975., 85.
 Mazsautiņi, 1927.
 Mela, 1927., 75.
 Mežaklāviņi, 1975.
 Mežinieki, 1985., 94.
 Mežmali, 1975., 85., 94.
 Mežuļi, 1975.
 Mikas, 1975., 85., 94.
 Mīkelkalni, 1927., 1975., 85., 94.
 Mīkmežkalēji, 1975., 85., 94.
 Mīkmeži, 1927., 75., 85., 94.
 Muižnieki, 1985., 94.
 Niedras, 1985., 94.
 Noras, 1975.
 Otes, 1975.
 Otītes, 1985., 94.
 Ozoliņi, 1985., 94.
 Ozolkalni, 1985., 94.
 Pakalnieši, 1985., 94.
 Palejas, 1975., 85., 94.
 Pēpa, 1927.
 Pērkons, 1922., 85., 94.
 Pestes, 1927., 85., 94.
 Pilādži, 1985., 94.
 Podnieki, 1985., 94.
 Priedītes, 1985., 94.
 Puigas, 1994.
 Pūpoli, 1994.
 Purgali (Purpakaļa), 1922., 27.
 Purīņi, 1985., 94.
 Purmalas, 1985., 94.
 Purmali, 1927., 94.
 Rapa, 1922., 27.
 Raudavas, 1994.
 Raukupes, 1927., 85., 94.

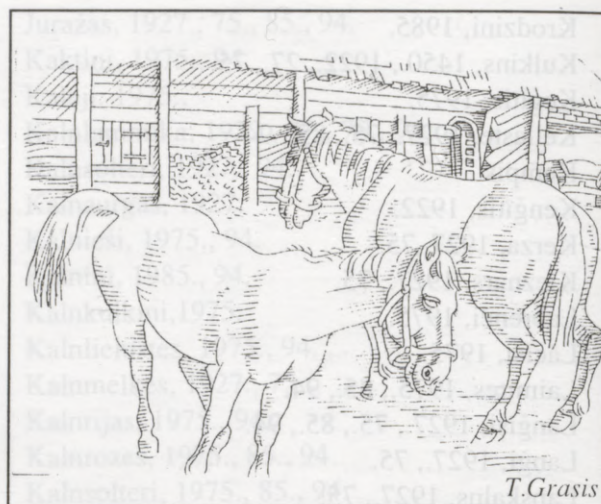

Zirgu stallis Lodes «Mauzās» 1938.gads

Rega, 1922.
 Robežnieki, 1985., 94.
 Rūjsalas, 1985., 94.
 Rūkiši, 1985., 94.
 Salīnas, 1985., 94.
 Saulieši, 1985., 94.
 Sausaiskrogs, 1922., 27.
 Selgas, 1985., 94.
 Siganītes, 1927.
 Silkalni, 1985., 94.
 Skudras, 1927., 75.
 Smēdītes, 1975.
 Smilškalni, 1975., 94.
 Solteri, 1922.,

Piena dzesējamā mājiņa «Mauzās» 1938.gads

Lodes pagasta «Mauzas» 1938.gads

Solterkalni, 1927.
 Strautiņi, 1975., 94.
 Stūrīši, 1975.
 Sudmaļi, 1985., 94.
 Talči, 1985., 94.
 Teikas, 1985., 94.
 Tenceles, 1985., 94.
 Tērces, 1985., 94.
 Tiltgali, 1927., 85., 94.
 Tontes, 1927.
 Topsis, 1927.
 Upeslejas, 1975., 85., 94.
 Upītes, 1985., 94.
 Upmalas, 1975., 94.
 Urgas, 1922., 27.
 Vagalis, 1975.
 Vairogi, 1975., 94.
 Valgalis, 1927.
 Vanagi, 1927., 75.
 Vārpas, 1975., 85., 94.
 Vecdārznieki. 1927., 75., 94.
 Vecotes, 1927.
 Veczili, 1927., 75.
 Vējdārznieki. 1985.
 Vērpēji, 1975., 94.
 Vēveri, 1975., 94.
 Veseri, 1985.

Vidzemnieki, 1975., 85., 94.
 Viesturi, 1975., 94.
 Viki, Vikkalni, 1450., 1922., 27., 50., 75., 94.
 Vilastes, 1882., 1922., 27.
 Vilkkalni, 1985.
 Vītoli, 1985., 94.
 Zaklejas, 1975.
 Zelmeņi, 1994.
 Zemdegas, 1985., 1994.
 Zilas, 1922.
 Žagatas, 1922., 27.
 Žagatinas, 1985., 94.

Ziņas par Lodes pagasta mājām iegūtas no sekojošiem avotiem:

- 1) 1450.g. E. Dunsdorfa Arhīvs 1975.g. Austrālijā
- 2) 1922.g. Latvijas vietvārdi J. Endzelīna redakcijā.
- 3) 1927.g. Latvijas armijas topogrāfiskā karte.
- 4) 1975.g. Lodes (Arakstes) mājvārdi, vākusi V. D.
- 5) 1985.g. Lodes Imanta Sudmaļa (kolhoza) mājas no kolhoza plāna.
- 6) 1994.g. Lodes pagasta iepriekšējo māju saraksta salīdzināšana un papildināšana pie pagasta vecākā E. Buiļa
Teņa Graša seniora zīmējumi.

Naukšēnu pagasta mājas

Ābelis, Ābeles, 1850., 1921., 22., 50., 87., 94.
 Ābelītes, 1950., 87., 94.
 Āboltiņi, 1950.
 Ace, Atce, 1921., 22.
 Acupes, 1950., 87., 94.
 Airītes, 1950.
 Aizpurvi, 1950., 87., 94.
 Aizupes, 1950., 87., 94.
 Akācijas, 1987.
 Akmenkalni, 1950., 87., 94.

Akmentīni, 1950., 87., 94.
 Akrimājs, 1921.
 Alaines, 1987.
 Alči, 1950.
 Alejas, 1950., 87., 94.
 Alens, Āleni, 1921., 22., 50., 87., 94. Sadalītas
 Jaun-, Kaln-, Lejas- ig. ale= lidums, plēsums
 Alksnāji, 1950., 87., 94.
 Andrecēns, 1921., 22., 50., 87., 94. ig. and =
 velte, ziedojums

- Ankši, 1950.
- Apini, 1987.
- Apīnkalni, 1950.
- Apsītes, 1950., 87., 94.
- Āpšalas, 1921.
- Apškalni, 1950., 87., 94.
- Arāji, 1987.
- Āres, 1987.
- Ārgali, 1950.
- Asari, 1950., 87., 94.
- Ataugas, 1950., 87., 94.
- Augstkalns, 1921., 22., 50.
- Auris, 1921., 22. (nedalīti Jaunauri 1921.)
- Ausekli, 1950., 87., 94.
- Ausmas, 1950., 94.
- Austrīni, 1950., 87., 94.
- Auziņi, 1950.
- Avotiņi, 1950., 94.
- Āzis (dzirnavas), 1921.
- Baiģi, 1929., 1950. (Zeltiņi)
- Bāliņi, 1950., 87., 94.
- Bāriņpurvs, 1929.
- Bebri, 1950.
- Bēka, 1882.
- Bērzi, 1987.
- Bērziņi, 1929.
- Bērzkalni (nav ziņu)
- Bezdelīgas, 1950. 87., 94.
- Biģis, 1805., 1922.
- Bireivi, 1929.
- Birziši, 1950., 87., 94.
- Birzmalī, 1950., 87., 94.
- Birznieki, 1950., 87., 94.
- Birztales, 1987.
- Bišlejas, 1922., 50., 87., 94.
- Bobkalni, 1950., 87., 93., 94.
- Bodnieks, 1921., 22., 50., 87., 94.
- Bolles, 1850., 1921., 22., 50., 87., 94. (sadalītas Lejas-, Kaln-, Jaun- 21.)
- Bošmāja, 21.
- Boštorba, 1921.
- Brammaņi, Brammaņi, 1860., 1904., 22., 50., 87., 94.
- Brantiņi, 1810., 1921., 22. (sadalīti Kaln-, Lejas- 21.)
- Braslas, 1950.
- Breida, 1921., 22., 50., 87., 94.
- Bredīts, 1921.
- Bremmes, 1929.
- Brieži, 1921., 22., 50., 87., 94.
- Brīvnieki, 1950., 87., 94.
- Bukkalni, 1950., 87., 94.
- Caunes, 1950.
- Cāzis, 1922.
- Celmi, 1921., 22. (sadalītas Vec- 21.)
- Celmiņš, 1921., 22., 50.
- Cepli, 1921., 50., 87. (sadalīta Vec- 21.)
- Cepurnieks, 1922., 50., 87., 94.
- Cerīni, 1950., 87., 94.
- Cēsnieki, 1950., 87., 94.
- Ciedras, 1987.
- Cielavas, 1987.
- Ciltvairi, 1950., 87., 94.
- Cīruliši, 1987.
- Čakārnis, 1921.
- Čumpis, Cumpi, 1921., 22., 50., 94. (sadalītas Vec-, Jaun- 21.)
- Dadzīši, 1950., 87., 94.
- Dālijas, 1987.
- Dambis, Dambji, 1921., 22., 50., 87., 94. (sadalītas Kaln-, Lejas- 21.)
- Dambiši, 1950.
- Dārznieki, 1950., 87.
- Dauksis, 1921.
- Dimanti, 1987.
- Doles, 1882., 1922., 50., 87.
- Doles dzirnavas, 1994.
- Dolītes, 1950., 87., 90.
- Dravnieki, 1950., 87., 94.
- Dronas, 1950., 87., 94.
- Dukuri, 1922., 50., 87., 94.
- Dūmiņi, 1950.
- Dzenis, 1921., 22., 50.
- Dzenne, 1950.
- Dzillejas, 1950., 87., 94.
- Dzilnas, 1987.
- Dzintari, 1950., 87., 94.
- Dzirnavas, 1987., 94.
- Dzirnavkalni, 1950., 87., 94.
- Eglaines, 1950., 87., 94.
- Egles, 1987.
- Eglītes, 1987.
- Eniņi, 1950.
- Ennika, 1921., 22.
- Ērmens, Ērmani, 1921., 22., 50., 87., 94.
- Ērmuīza, 1921., 22. (sadalīta Kaln-, Lejas- 21.)
- ig. era= privāt-
- Ezernieki, 1950., 87., 94.
- Gāgari, 1857., 1950., 87., 94.
- Gailī, 1950.
- Galdnieki, 1950., 87., 94.
- Glāznieki, 1921., 22. (sadalīti Vec-, Jaun-, tagad Koņu pag.)
- Gobiņas, 1950.
- Grāvnieki, 1950. 87., 94.
- Grotes muiža, 1890., 1921.
- Gulbene, Gulbenes, arī Gulbeni, 1921., 22., 50.
- Gundegas, 1987.
- Guņi. Gūni, 1921., 50., 87., 94.
- Gērķis, 1921., 22. (Nurmos).

- GĪmis, 1922.
 Idus, Idi, arī Idas, 1921., 22., 50. ig. ida = austrumi; idu = asns
 Iesalkalni, 1950.
 Iesalnieki (nav ziņu)
 Ievas, 1987
 Ievkalni (nav ziņu).
 Ievlejas, 1950.
 Imantas, Imanti, 1929.
 Imeras, 1950., 87., 94.
 Indulis, 1921., 50., 87., 94.
 Intēns, 1921., 22., 50., 87., 94.
 Intes, 1921., 1950. (sadalītas Lejas-, Kaln-, Maz- 21.)
 Irma, Irmis, 1921., 22. Sadalītas Jaun-, Vec- 21.)
 Īvaža, Īvatis, Ivaši, 1921., 22., 87., 94. ig. iva = grauds
 Jānsala, 1921., 22., 50.
 Jasmīni, 1950., 87., 94.
 Jaunalēni, 1950., 87., 94.
 Jaunbaiģi, 1950.
 Jaunbolles, 1987.
 Jaunbramani, 1930.
 Jauncelmi, 1950., 87., 94.
 Jauncepurnieki, 1950.
 Jaunciemi, 1950., 94.
 Jaučumpji, 1950., 87., 94.
 Jaundoles, 1950., 87.
 Jaunidi, 1950., 87., 94.
 Jaunirmas, 1921., 50., 87., 94.
 Jaunīvažas, 1950.
 Jaunjēgeri, 1950., 87., 94.
 Jaunkaukas, 1950., 87., 94.
 Jaunkulpji, Jaunkalpi, 1950.
 Jaunkukas, 1930.
 Jaunkurģi, 1950.
 Jaunķegli, 1950.
 Jaunkerzēni, 1854., 1950., 94.
 Jaunkiki, 1929.
 Jaunkikuti, 1950., 87., 94.
 Jaunlambikas, 1950., 87., 94.
 Jaunlaņģi, 1950.
 Jaunlasmaņi, 1950., 87., 94.
 Jaunlidumi, 1950., 87., 94.
 Jaunlozas, 1950.
 Jaunluči, 1950.
 Jaunlūsēni, 1929.
 Jaunmuižnieki, 1950.
 Jaunmūļas, 1950.
 Jaunmuslakas, 1950., 87., 94.
 Jaunpeitēni, 1950., 87., 94.
 Jaunpiksāri, 1950., 87., 94.
 Jaunpoltavi, 1950.
 Jaunpuslaņģi, 1950.
 Jaunrauseles, 1950., 87., 94.
 Jaunrunģi (nav ziņu)
 Jaunsala, 1929.
 Jaunsnaki, 1950., 87., 94.
 Jaunspori, 1950., 94.
 Jaunstali, 1929.
 Jaunudzēni, 1930.
 Jaunūgas, 1950.
 Jaunupmaļi, 1950.
 Jaunvāči, 1950.
 Jaunviki, 1950.
 Jaunvilči, 1950.
 Jaunzemes, 1950., 87., 94.
 Jēči, 1921., 22., 50., 87., 94.
 Jēģeris, Gēģeris, 1921., 22. (sadalītas Kaln-, Lejas-, Jaun- 21.)
 Jērs, 1921., 22.
 Junga, 1921., 22., 50.
 Juraža (nav ziņu)
 Jurģis, Gurģis, 1921., 22.
 Kadiki, 1987.
 Kaktiņi, 1950., 87., 94.
 Kalēji, 1950., 87., 94.
 Kāli, 1950.
 Kalnairmas, 1950.
 Kalnajurģi (nav ziņu)
 Kalnakerzēni, 1950.
 Kalnaķikki, 1950.
 Kalnalēni, 1950.
 Kalnalielpērkons, 1879.
 Kalnamesteri, 1950.
 Kalnamūļas, 1930.
 Kalnavēceli, 1950.
 Kalnabolles, 1950., 87., 90.
 Kalnāji (nav ziņu)
 Kalnbrantiņi, 1950. 94.
 Kalnērmuižas, 1950., 87., 94.
 Kalngēģeri, Kalnjēģeri, 1897., 1913., 1930., 50., 94.
 Kalnidi, 1950., 87., 94.
 Kalnieši, 1950.
 Kalnini, 1950. 87., 94.
 Kalnintes, 1929.
 Kalnirmas, 1950.
 Kalnjēči, 1950.
 Kalnjurģi, 1950., 94.
 Kalnķepes, 1846., 1950.
 Kalnkerzēni, 1854.
 Kalnķikas (nav ziņu)
 Kalnkrumpuži, 1950.
 Kalnkurģi, 1950.
 Kalnlambikas, 1950. 87., 94.
 Kalnlejas Kika, 1929.
 Kalnlimbas, 1950., 87., 94.
 Kalnmajori, 1950.
 Kalnmesteri, 1987., 94.

Kalnmūlas, 1950., 87., 94.
 Kalnnaudaskalni, 1811., 1950.
 Kalnnaukškalni, 1929.
 Kalnozoli, 1950., 87., 94.
 Kalnpērķoni, 1950., 87., 94.
 Kalnpiksāri, 1950., 87., 94.
 Kalnpiska, 1929.
 Kalnspori, 1950.
 Kalntēcēni, 1950., 87., 94.
 Kalnudzēni, 1950.
 Kalnumpuli, 1950., 94.
 Kalnzulši, 1950.
 Kāpostīni, 1950.
 Kārklīni, 1950., 87., 94.
 Kastāni, 1987.
 Kauka, 1921., 22. (sadalītas Vec-, Jaun- 21.)
 ig. kauka = kabata
 Kiči, 1950. 87., 94.
 Klajumi, 1950., 87., 94.
 Klāņi, 1921.
 Klavas, 1987.
 Klētnieki, 1987.
 Klintis, 1950., 87., 94.
 Kluģis, 1921., 22., 50., 94.
 Kociņi, 1950., 87., 94.
 Krastkalni, 1950., 87., 94.
 Krastmaļi, 1950., 87., 94.
 Kraujas, 1987.
 Kraujīnas, 1950., 87., 94.
 Krauklīši, 1950.
 Krēsliņi, 1950.
 Krieviņi, 1921., 50., 87., 94.
 Kronis, 1921.
 Kroniši, 1950., 87., 94.
 Krūmiņi, 1950., 87., 94.
 Krustiņi, 1950., 87., 94.
 Kulpis, 1921., 22. (sadalītas Jaun-, Vec- 21.)
 ig. kulp = kauss, pavārnica
 Kundziņi, 1950., 87., 94.
 Kurģis, 1530., 1921., 22. (sadalītas Jaun-, Vec-
 21.) ig. kurg = dzērve
 Keglīs, 1921., 22., 50.
 Keizarkalni, 1950., 87., 94.
 Kērzēns, 1921., 22., 87. (sadalītas Kaln-,
 Lejas-, Jaun 21.)
 Kezberkalni, 1950., 94.
 Kika, 1912., 1921. (sadalītas Lejas-, Kaln- 21.)
 Kika, 1638., 1731. jau Kalnkikas un Lejas-
 kikas, 1867. g. vairs nav, 1921., 22.
 Kikuts, 1601. (Kickus), 1731. Kickut), 1879.,
 1904., 21., 22., 50., 87., 94.
 Kippis, 1921. Tagad Pērles.
 Kire, 1987.
 Kirmali, 1950.
 Lāčplēši, 1960.

Laimdoti (-as), 1950., 87., 94.
 Laiviņas, 1950., 87., 94.
 Lambika, 1921., 22. ig. lamba = aita
 Lanģis, 1922., 50., 87., 94.
 Lapskalns, 1921., 50., 87., 94.
 Lāriņš, 1921., 22., 50., 87., 94.
 Lasmaņi, 1921., 50., 87., 94.
 Laucēni, 1950.
 Lauris, 1950. 87., 94.
 Lauvaskrogs, 1922.
 Lazdas, 1987.
 Lēcaine, 1929.
 Leduskalni, 1950., 87., 94.
 Lejas, 1950., 87., 94.
 Lejasalēni, 1950.
 Lejasbolles, 1950., 87., 94.
 Lejasbrammani, 1950., 87., 94.
 Lejasbrantiņi, 1987., 94.
 Lejasdambji, 1950., 87., 94.
 Lejasērmuižas, 1950., 94.
 Lejasigaunjēki, 1929.
 Lejasintes, 1950.
 Lejasjēgeri, 1950., 87., 94.
 Lejasjurģi, 1950., 87., 94.
 Lejaskepes, 1950., 87., 94.
 Lejaskerzēni, 1950.
 Lejaskikas, 1950.
 Lejaskrumpuži, 1950., 94.
 Lejaskurģi, 1950., 94.
 Lejaslambika, 1950., 94.
 Lejaslimbas, 1950. 87., 94.
 Lejasmārcēni, 1950.
 Lejasmesteri, 1950., 87., 94.
 Lejasmūlas, 1950.
 Lejasnaudaskalni, 1811., 1950.
 Lejasnaukškalni, 1950.
 Lejaspērķoni, 1950. 87., 94.
 Lejaspiksāri, 1950., 87., 94.
 Lejasspori, 1950., 87., 94.
 Lejastēcēni, 1950., 94.
 Lejasudzēni, 1950., 87., 94.
 Lejasumpuli, 1950.
 Lejasveceli, 1950.
 Lejiņi, 1929.
 Lejniēki, 1950., 87., 94.
 Līčiši, 1950., 87., 94.
 Līčupes, 1950., 87., 94.
 Līdums, 1950., 87., 94.
 Lielbroki, 1950.
 Lielkoki, 1929.
 Lielpēteris, 1922., 50., 94.
 Liepa, 1921., 22., 50., 87., 94.
 Liepiņas, 1987.
 Liepkalni, 1950.
 Liepsalas, 1950.

- Līgotnes, 1987. Limbas, 1921., 1950., 94.
(sadalītas Kaln-, Lejas- 21.)
Limba (nav ziņu)
Loza, 1921., 22., 50. (sadalītas Jaun-, Vec- 21.)
ig. loss = pils
Luca, 1921., 22., (sadalītas Vec-, Jaun- 21.) ig.
luts = vēdzele
Luksti, 1929.
Lukstkalni, 1921., 50.
Lunga, 1921., 22. (sadalītas Lejas-, Kaln- 21.)
lib. lunka = upes likums
Mača, 1921. (sadalītas Kaln-, Lejas- 21.)
Madaras, 1987.
Mailupes, 1950.
Majori, 1950. 87., 94.
Mālkalni, 1950.
Maltuves, 1950., 94.
Mārcens, 1921., 22., 74.
Mārkuža, Mārkuzis, 1884., 1921., 22., 50.
Marss, 1950., 87., 94.
Mašens, Māsēni, 1921., 22., 50., 87., 94.
Mazintes, 1950.
Mednieki, 1950.
Melderītis, 1950.
Meldri, 1987.
Merkeriņi, 1929.
Mesters, 1921., 22., 50. (sadalītas Lejas-, Kaln- 21.)
Mētras, 1950., 87., 94.
Mežāres, 1933.
Mežiņš (I), 1922., 50., 87., 94.
Mežmalas, 1950., 87., 94.
Mežsili, 1987.
Mežvijas, 1987.
Mieži, 1950.
Mikeli, 1929.
Mikis, 1922.
Mikikeli (nav ziņu)
Mirkis, 1926., 1921., 22., 50., 87., 94.
Mitta bode, 1921.
Mucenieki, 1950., 87., 94.
Muižnieki, 1950., 94.
Mūla, 1921., 22. (sadalītas Jaun-, Lejas-, Kaln-
21.) tagad Konu pag.
Mundras, 1950., 94.
Muslaka, 1921., 22., 50., 87., 94. (sadalītas
Vec-, Jaun- 21.)
Naudaskalni, 1922. (sadalītas)
Nēringa mazmāja, 1921., 50.
Noras, 1950., 87., 94.
Norīnas, 1950.
Nurmi, 1921., 22., 50., 87., 94. ig. nurm =
druva; lib. nurm = lauks
Oļinas, 1950., 87., 94.
Oļkalni, 1950., 87., 94.
Oļkalnu mazmāja, 1987., 94.
Oškalni, 1921., 50.
Ozolini, 1921., 50., 87.,
Ozolkalni, 1950., 87., 94.
Ozollejas, 1950., 87., 94.
Ozolnieki, 1950., 87., 94.
Ozols, 1921., 50., 94. (viena no Ozolu mājām
nav)
Pakalni, 1987.
Pakalnieši, 1950.
Pakuli, 1921., 22., 50., 87., 94.
Peitēns, 1921., 22., 50., 87., 94. (sadalītas
Jaun-, Vec-, 21.) ig. peite = slēpšana.
Pente, 1922., (tagad Konu pag.) ig. penn = sija,
vistu lakta.
Pērkoni, 1868., 1922. Sadalītas
(Pēža, 1921., 22., tagad Velmes
Pikas, 1530., (Pikas), 1921., 29., 22., 50.
sagruvušas, saucās Itsi, Tousic, Pick. ig. piik =
pīkis; libiski - svētvieta
Piksari, 1921., 22., 50., 87., 94. - zāgētava,
skola, krejotava (sadalītas Kaln-, Lejas- 21.)
ig. pikse = zibens; lib. pyka = svēts
Pilādži, 1987.
Plava, 1921. (Erinos)
Plaviņas, 1950., 94.
Plavmalas, 1950., 87., 94.
Plavnieki, 1950., 87., 94.
Polbrenci, 1922. (tagad Konu pag.)
Polliši, 1921., 22.
Poltari, 1865., 1950.
Priedes, 1987.
Priednieki, 1950., 87., 94.
Priedulāji, 1950., 87.
Priekala, 1921., 22., 50., 87., 94.
Priežkalni, 1950., 87., 94.
Pukītes, 1950., 87., 94.
Pukši, 1950.
Pūpoli, 1987.
Puranči, 1950., 87., 94.
Purapukes, 1950., 87., 94.
Purenes, 1987.
Purgailis, 1921., 50.
Puriņi, 1950., 87., 94.
Pūriņi, 1921., 22., 50., 87., 94.
Purmali, 1950., 87., 94.
Puslaņģi, 1921., 22., 50., 87., 94. (sadalītas
Vec-, Jaun- 21.)
Putniņi, 1921., 22., 50. (tagad Konu pag.)
Putnieks, 1929.
Putnukalni, 1950., 87., 94.
Rantes, 1950.
Ratnieki, 1950.
Rausele, 1840., 1921., 22.
Rešala, 1921., 22. (Nurmos)
Ribeles, 1922., 50.

- Riekstini, 1987.
 Rijas, 1950.
 Rijmuižas, 1921., 50.
 Ringas, 1921., 31.
 Robežnieki, 1987., 94.
 Rozes, 1950., 87., 94.
 Rožkalni, 1929.
 Rūjas, 1950.
 Rūjmalī, 1950., 87., 94.
 Rūnas, 1987., 94.
 Rungas, Ruņģi, 1857., 1922., 50., 87., 94.
 Rūpnieki, 1950.
 Rutki, 1950., 94.
 Salaini, 1950., 87., 94.
 Salinas, 1921., 22., 50., 87., 94.
 Salmiņi, 1950.
 Sarkansalas, 1921., 22., 50.
 Saulaines, 1987., 94.
 Saulgoži, 1950., 87., 94.
 Saulieši, 1950., 87., 94.
 Saulītes, 1950.
 Saulstari, 1987.
 Selgas, 1950., 87., 94.
 Sikas māja, 1921.
 Silaines, 1987.
 Silavas, 1987.
 Silenieki, 1950., 87.
 Silkalni, 1922.
 Silmači, 1987.
 Silmares (nav zīnu)
 Sinepes, 1950.
 Sipoli, 1950.
 Skaras, 1987.
 Skolas Snaki, 1922.
 Skujas, 1921., 22., 50.
 Smaidas, 1987.
 Smidras, 1950., 87., 94.
 Smilgas, 1950., 87., 94.
 Smilškalni, 1950.
 Snaki, 1922.
 Sniedzes, 1987.
 Spīdolas, 1950., 87., 94.
 Spiģi, 1921., 22., 50.
 Spilves, 1987.
 Spori, 1921., 22., 50., 94. (Kieģelnica, sadalī-
 tas Kaln-, Jaun- 21.)
 Sprīdiši, 1987.
 Spriguliši, 1987.
 Sprinģis, 1921.
 Sprinģiši (nav zīnu)
 Stali, 1921., 22.
 Starīni, 1950., 87., 94.
 Stiebrīni, 1950.
 Stirnīnas, 1950.
 Straupes, 1950., 87., 94.
 Strautiņi, 1950., 94.
 Strazdiņi, 1950., 87., 94.
 Streida, 1921. (sadalītas Lejas-, Kaln- 21.)
 Strēlnieki, 1939., 45.
 Stūriši, 1987.
 Stūrnieki, 1950.
 Sūnas, 1950., 87., 94.
 Šalkas, 1987.
 Tālavas, 1987.
 Tāllidumi, 1950., 87., 94.
 Tautala, Tautali, 1921., 22., 50., 87. ig. taud =
 sērga
 Tēceni, 1886., 1921., 22., 50., 87., 94.
 Tediņi, 1921., 22., 50., 87., 94.
 Tērdēli, (Tēvdēli?) 1987.
 Teteri, 1950.
 Tēvadēls, Tēdalas, Tēvdēli, 1922., 50., 87., 94.
 Tilgali, Tiltgali, 1921., 22., 94.
 Tiltakrogs, 1921., 22., 87.
 Tilti, 1950.
 Tiltkalni, 1950., 87., 94.
 Tirumzemnieki, 1950., 87., 94.
 Udzens, 1921., 22., (sadalītas Jaun-, Kaln-,
 Lejas- 21.)
 Ugas, (Uģi), 1921., 22., 29., 50., 87. (sadalītas
 Vec-, Jaun- 21.)
 Umpulis (nav zīnu)
 Umuli (nav zīnu)
 Upeslejas, 1950.
 Upmali, 1950., 87., 94.
 Urmi, 1922., 50., 87.
 Urstes, 1929.
 Vācis, 1921., 22. (sadalītas Vec, Jaun- 21.)
 Vaidelotes, 1950., 87., 94.
 Vairogi, 1950., 87., 94.
 Vaivarīni, 1987.
 Vālodzes (nav zīnu)
 Vanagi, 1921., 22., 50.
 Vārdira, Vardija, 1731., 1921., 22., 87.
 Vārpas, 1950., 87., 94.
 Vecauri, 1950., 87.
 Veccepli, 1950.
 Veccūmpi, 1950., 87.
 Vecelis, 1921., 22. (sadalītas Jaun-, Kaln-,
 Lejas- 21.)
 Veckaukas, Veckauki, 1950., 87., 94.
 Veckulpji, 1950., 87.
 Veclozas, 1950.
 Veclucas, 1950., 87., 94.
 Vecozoli, 1987.
 Vecpeitēni, 1950., 87., 94.
 Vecpoltari, 1950., 94.
 Vecsnaki, 1857., 1950.
 Vecstali, 1950., 87., 94.
 Vecumuli, 1931.

Vecvāči, 1950., 87., 94.
 Veczvejnieki, 1950.
 Vējkrogs, 1921., 22.
 Veldres, 1950., 87., 94.
 Ventīni, 1987.
 Vidustēcēni, 1950., 87., 94.
 Vidzemnieki, 1950., 87., 94.
 Viesturi, 1950., 87., 94.
 Vīki, 1950.
 Viksnas, 1921., 22., 50.
 Vilči, 1821., 1921., 22., 50., 87., 94.
 Vilni, 1950., 87., 94.
 Vīndedzes, 1950.
 Virši, 1987.
 Vitoli, 1950., 87., 94.
 Vizbules, 1987.
 Zālītes, 1950.
 Zallauki, 1950.
 Zaltas, 1950., 87.
 Zeltkalni, 1950., 87.
 Zemdegas, 1950.
 Zemgaļi (nav ziņu)
 Zemzari, 1929.
 Ziedoni, 1950.

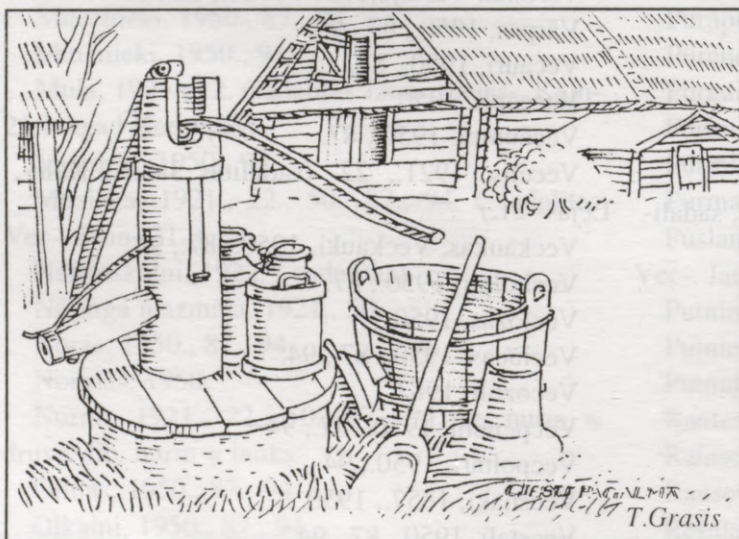
Ziemeli, 1950., 87.
 Ziemeļnieki, 1987.
 Zīles, 1932.
 Zīleskalni, 1921., 50., 87.
 Zīlītes, 1987.
 Zulši, 1950.
 Zvaigznītes, 1950., 87.
 Zvejnieki, 1921., 87. (sadalītas Vec-, Jaun- 21.)
 Žīguri, 1921., 22., 50., 87.
 Žvīguri, 1929.
 Žulte, 1921. (sadalītas Kaln-, Lejas- 21.)

*Dati iegūti no sekojošiem avotiem: 1530. g.-no
 E. Dunsdorfa Arhīva
 1921.g. - no Naukšēnu pagasta māju saraksta
 1922.g. - no J. Endzelīna Latvijas vietu
 vārdiem
 1929.g. - no Valsts vēstures arhīva
 1950. g. - no Naukšēnu ciema padomes vēlēšanu
 saraksta
 1987.g. - no Naukšēnu ciema vēlēšanu saraksta
 1994.g. - salīdzinot iepriekšējos sarakstus
 pagasta valdē*

Vilpulkas pagasta mājas

Ābeles, 1942., 74., 90., 94., Virkēnos
 Alejas, 1994. Līvānu māja.
 Alkšņi, 1942.
 Amatiņnieki, 1990., pamestas.
 Andriņi, 1922., 27.
 Angši, 1974. nodega.
 Asari, 1990., pamestas.
 Atpūtas, 1960., 74., 90., 94., Vilpulkā.
 Avotīni, 1927., 74., 90., 94.
 Balvas, 1974., 94., Vilpulkā.
 Bebri, 1990., pamestas.
 Bekinas, 1974., 94., Virkēnos.
 Bērzaines, 1974.

Bērzīni, 1924., 74., 90., 94.
 Birzītes, 1961., 74., 90., 94., Vilpulkā.
 Birzmalas, Birzmalī, 1958., 90., 94.
 Birztales, 1981., 90., 94., Vilpulkā.
 Brākšas, 1450., 1922., 1929., 42., 74., 90., 94.
 Brindas, 1922., 94.
 Bruka, 1927., 1975., 94.
 Bulīni, 1922., 42.
 Ceļmalas, 1990., pamestas.
 Celmiņi, 1974.
 Celmlauži, 1924., 74., 90., 94., Vilpulkā.
 Censkoni, 1974.
 Cerīni, 1935., 74., 90., 94.

Vilpulkas pagasta «Ciešu» māju pagalmā

Cēšas, 1884., 1922., 27., 42., 74., 94.
 Ciešas, 1897., 1927., 42., 74., 90., 94.
 Cīrulīši, 1985., 90., 94., Vilpulkā.
 Čukstes, 1990., pamestas.
 Dainas, 1994., Līvānu māja.
 Dambji, 1927.
 Dārziņi, 1975., 90., 94., Vilpulkā.
 Dārznieki, 1922., 74., 90., 94.
 Dibeni, 1922., 74., 90., 94.
 Dirīki, 1922., 27., 94., Vilpulkā.
 Dirlas, 1922.
 Domupes, 1927., 74., 90., 94.
 Dravnieki, 1990., pamestas.
 Drupiņas, 1928., 74., 90., 94.
 Druvas, 1994., Līvānu māja.
 Dūčkalēji, 1922., 27.

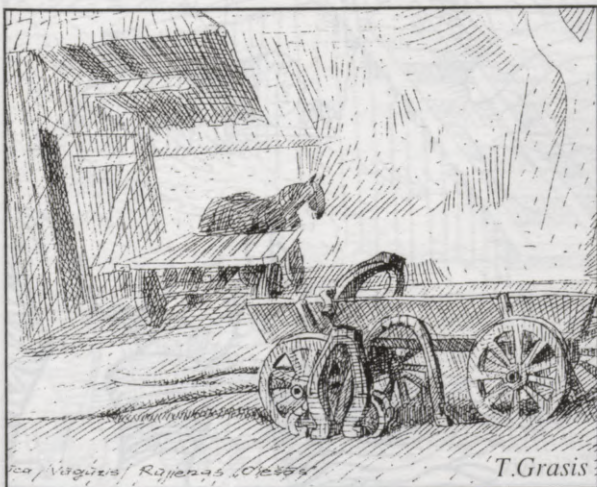
Vilpulkas pagasta «Cēšu» saimnieks Tenis Priedītis ar sievu

T.Grasis

Dundajas, 1811.
 Dzeguzītes, 1990., pamestas.
 Dzelzkalēji, 1922.
 Dzenēni, 1990., pamestas.
 Dzirksteles, 1959., 74., 90., 94., Vilpulkā.
 Dzirnava, 1920., 42., 74., 90., 94., Virkēnos.
 Eglītes, 1974., 94.
 Ēvaldi, 1936., 74., 90., 94.
 Eversts, 1782., 1922., 27., 74.
 Ezerīni, 1975., 90., 94.
 Gāgaris, 1731., 1922.
 Gaidas, 1974., 94.
 Gaismas, 1971., 74., 90., 94., Vilpulkā.
 Galabrindas, 1918., 74., 90., 94.
 Galakunturi, 1931., 94.
 Galzemnieks, 1922., 27., 42., 74., 94.
 Gāršas, 1974.
 Gatves, 1990., pamestas.
 Gobas, 1974., 94.
 Graviņas, 1974., 94., Virkēnos.
 Gulbitis, 1990., pamestas.
 Gundegas, 1918., 1990., 94.
 Ģirtas, 1922.
 Ielejas, 1961., 74., 90., 94., Vilpulkā.
 Inķes, Inķi, 1890., 1990., 94.
 Irnas, 1922.

Jānēni, 1922., 90., 94.
 Jāņkalni, 1974.
 Jāņmuiža, 1922., 74.
 Jaunkaktiņi, 1974.
 Jaunķerži, 1942.
 Jaunlustes, 1921., 74., 90., 94.
 Jaunmeži, 1881., 42., 74., 94., Atjaunota.
 Jaunmuiža, 1922., 27., 94.
 Jaunpiecari, 1942., 74., 94.
 Jaunzemis, 1924., 42., 90. Jaunzemnieki.
 Jēriņi, 1990., pamestas.
 Josti, 1922., 42., 74., 90., 94.
 Kalāžas, 1922., 42., 83., 90., 94.
 Kalēji, 1980., 90., 94.
 Kalnadīriki, 1990., pamestas.
 Kalnaklāvi, 1942., tikai māju vieta.
 Kalnalaure, 1942.
 Kalnabrindas, 1918., 74., 90., 94.
 Kalnieši, 1974., 90., 94., Vilpulkā.
 Kalniņi, 1924., 74., 90., 94.
 Kalnjānēni, 1974., 90., 94.
 Kalnjurģi
 Kalnkalāši, 1912., 27., 74., 90., 94.
 Kalnklāvi, 1974., 94.
 Kalnkrāni, 1937., 74., 90., 94.
 Kalnkunturi, 1901., 74., 90., 94.

Ratnica (vāguzis) «Ciešās»

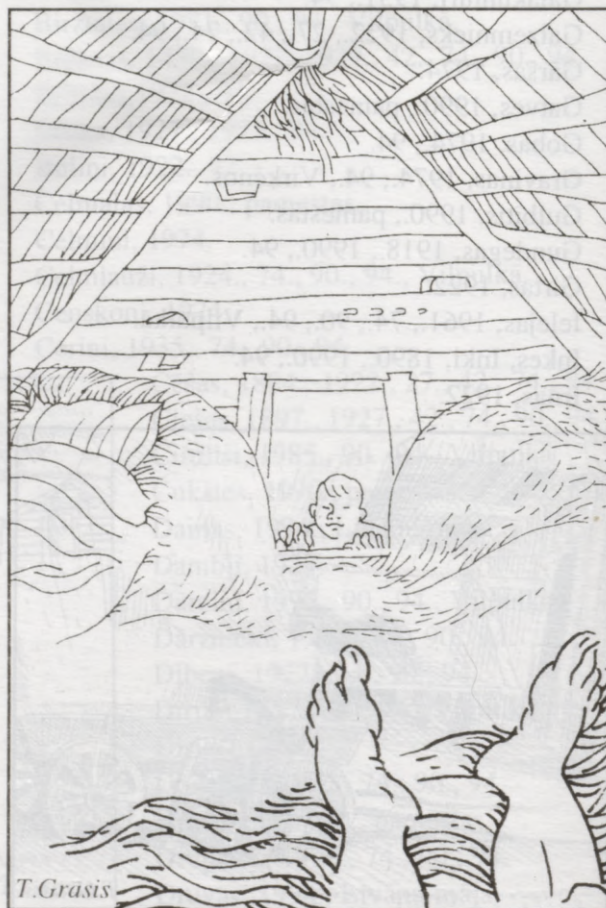
Tenis Melderis ar sievu un meitu

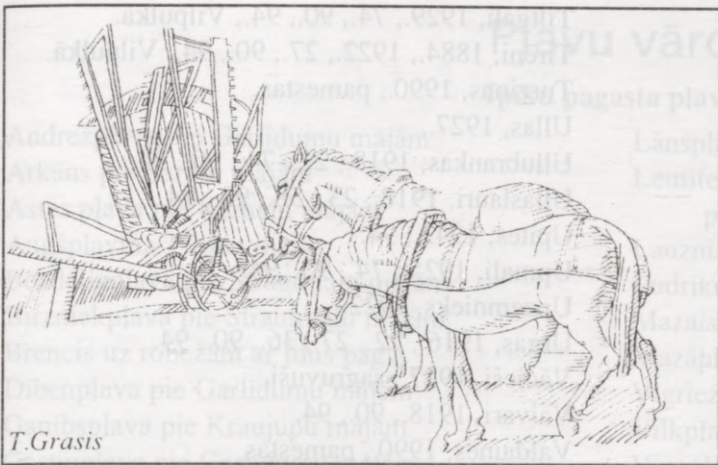
Rudzu plauja ar vienroci

Kalnlauri, 1974., 90., 94.
 Kalnšivari, 1918., 74., 90., 94.
 Kalnzasas, 1974., 94.
 Kalnžagatas, 1974.
 Kangari, 1931., 74., 90., 94.
 Kārkēni, 1922., 24., 42., 74., 90.
 Kauči, 1922.
 Kaukatas, 1450., 1922.
 Kauliņi, 1922., 27.
 Kazinas, 1900., 22., 27., 42., 74., 90., 94.
 Klāvi, 1880., 1922., 27., 42., 74., 90., 94.
 Klavinas, 1974.
 Klāviņi, 1922.
 Klivs, 1927.
 Klokullas, 1922., 74., 86., 90., 94.
 Klusumi, 1990., pamestas.
 Koblastes, 1918., 22., 74., 90., 94.
 Kraucitis, 1922., 74., 90., 94.
 Krancitis, 1922., 42.
 Krāni, 1922., 42., 94.
 Krastkalni, 1950., 74., 87., 94., atjaunošanas
 stadijā (1994.).
 Kreiļi, 1931.
 Krūkli, 1990., pamestas.
 Krumpuži, 1758., 1922.
 Kunturi, 1795., 1922., 27., 90., 94.
 Kūpenas, 1990., pamestas.
 Kurli, 1922., 42., 74., 94.
 Kurpnieki, 1922.
 Keili, 1922., 27.

Keizi, 1990., pamestas.
 Kepes, 1731., 1922.
 Kerzis, 1922., 27., 42., 94.
 Kīpis, 1927., 39., 74., 90., 94.
 Lāčplēši, 1918., 42., 74., 90., 94.
 Laivinas, 1918., 90., 94.
 Laksti, 1936., 74., 90., 94.
 Lakstīgalas, 1955., 74., 90., 94.
 Lapini, 1922.
 Lauri, 1922., 27., 50., 87., 90., 94.
 Lazdas, 1975., 90., 94., Vilpulkā.
 Lejasbrindas, 1918., 74., 90., 94.
 Lejasdirīki, 1915., 74., 90., 94.
 Lejasjānēni, 1938., 90., 94.
 Lejaskalažas, 1974., 94.
 Lejasklāvi, 1928., 74., 90., 94.
 Lejasklavi, 1942.
 Lejaskrāni, 1900., 74., 90., 94.
 Lejaslauri, 1942., 74., 94.
 Lejaslielkalāži
 Lejassīvari, 1974., 90., 94.
 Lejasžagatas, 1974., 90., 94.
 Lejaszasas, 1928., 74., 90., 94.
 Leskas, 1936., 74., 90., 94.
 Lidumi, 1922., 27., 87.
 Lielīnķes, 1974., 90., 94.
 Lielkrāni, 1942.
 Lielpogas, 1931.

Rūjas plavu siena šķūni

Labības plaujmašina

Lielruķeli, 1894., 1974., 90., 94.

Lielsautiņi, 1927., 74., 90., 94.

Liepas, 1958., 74., 90., 94., Vilpulkā.

Liesmas, 1990., pamestas.

Līgotnes, 1974., 80., 90., 94.

Logi, 1931.

Lozas, 1990., pamestas.

Luksti, 1974., 94.

Lustes, 1922., 27., 74., 90., 94.

Madaras, 1994., Līvānu māja.

Maldupes, 1967., 74., 90., 94.

Mālkalni, 1976., 85., 90., 94.

Mālmuiža, 1922.

Mālzemnieki, 1928., 42., 74., 90., 94.

Maristes, 1850., 1922., 27., 94.

Mazinkes, 1990., pamestas.

Mazkalažas, 1918., 74., 90., 94.

Mazkrāni, 1942., 74., 94.

Mazluksti, 1942.

Mazpeitas, 1924., 90.

Mazpēteri, 1974., 1990., 1993.g. nodega.

Mazpūrmali, 1942., 74.

Mazrūmali, 1974., 90., 94.

Mazrukeli, 1942., 74., 94.

Mazsautiņi, 1927., 74., 94.

Mesteri, 1918., 74., 90., 94.

Mežvidi, 1968., 74.

Norini, 1922., 27. saglabājusies mājvieta.

Nākotnes, 1974., 94.

Namnieki, 1891., 1922., 74., 94., atjaunota pa pusei.

Napjas, 1922., 68., 74., 90., 94., tagad Napjaši.

Nauka, 1420., 1530., 1922.

Niedras, 1942., 74., 90., 94.

Niedrites, 1990., pamestas.

Noras, 1958., 74., 90., 94., Vilpulkā.

Noriņas, 1974., 90., 94., Vilpulkā.

Oliņas, 1990., pamestas.

Ozolini, 1929., 90., 94.

Ozoli, 1942.

Ozolkalns, 1990., pamestas.

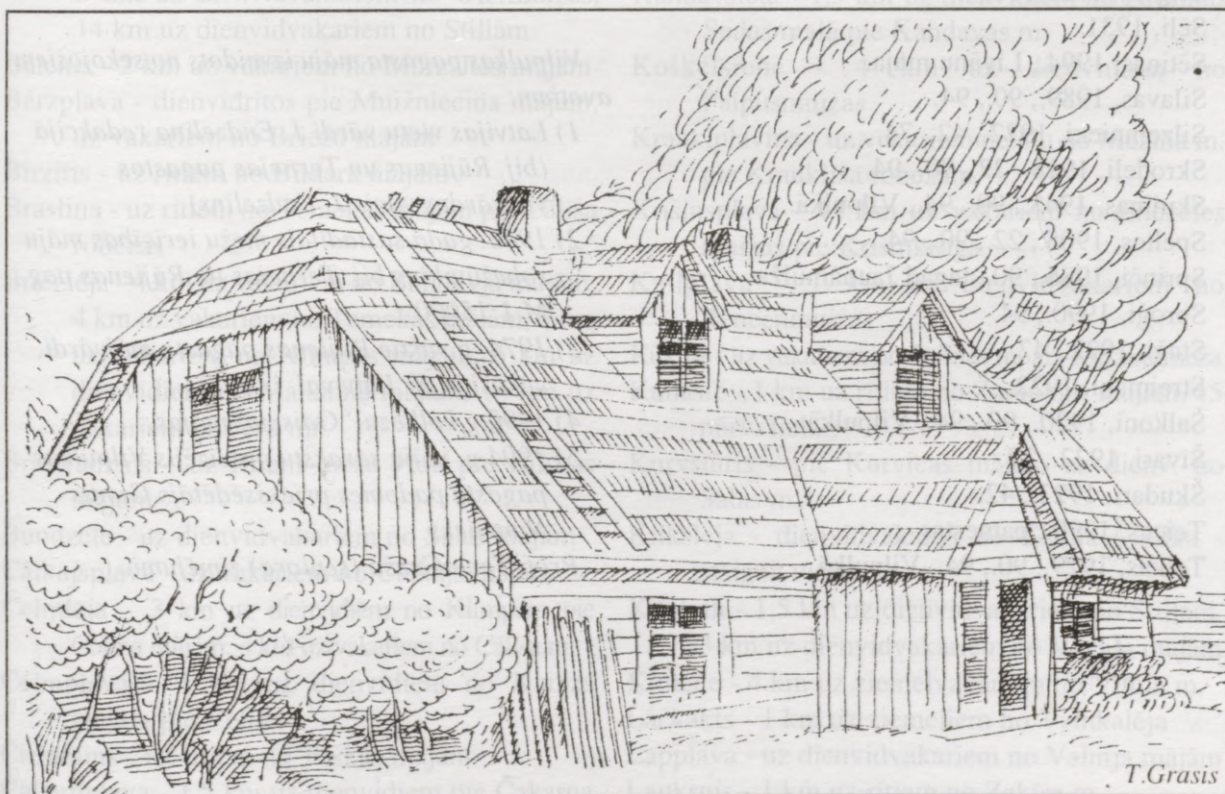
Pakalni, 1958., 90., 94., Vilpulkā.

Pandoms, 1927.

Paulas, 1927., 48.

Paunītes, 1990., pamestas.

Pendiga, 1922., 27., vecā skola, palikusi vieta.

«Ozolu» mājas 1950.gadā

Pikoli, 1932., 90., 94.
 Pikolmeistari, 1918., 74., 90., 94.
 Pikuli, 1922., 27.
 Plaska, 1990., pamestas.
 Plāteri, 1990., pamestas.
 Pore, 1922.
 Priecari, 1450., 1922., 27., 42., 94.
 Priežkalni, 1942., 74., 94.
 Pukītes, 1927., 94.
 Purenes, 1918., 90., 94.
 Purīni, 1922., 74., 87.
 Purmalī, 1922., 42.
 Putniņi, 1990.,
 Putnis, 1927.
 Raks, 1990., pamestas.
 Reķi, Retes, 1922., 27., 90., 94.
 Rijas, 1927., 90., 94.
 Rijmuižas, 1922., 61., 74., 90., 94.
 Robežnieki, 1928., 90., 94.
 Rozes, 1990., pamestas.
 Rožlejas, 1942., 74., 94.
 Rubeņi, 1990., pamestas.
 Ruķeli, 1922., 42.
 Saldumi, 1990., pamestas.
 Sarmas, 1989., 90., 94., Vilpulkā.
 Sauleskalni, 1974.
 Saulgrieži, 1963., 90., 94.
 Saulītes, 1872., 42., 90., 94.
 Saulrieši, 1990., pamestas.
 Saulstari, 1994., Līvānu māja.
 Sautiņi, 1922., sadalījušies Maz - un Liel -
 Selguži, 1922., 90.
 Sēli, 1931.
 Sētiņas, 1994., Līvānu māja.
 Silavas, 1989., 90., 94.
 Silzemnieki, 1922., 42., 74.
 Skrodeļi, 1918., 22., 90., 94.
 Skujiņas, 1948., 90., 94., Vilpulkā.
 Speltes, 1905., 22., 90., 94.
 Sprinči, 1986., 90., tagad Jaunāmuiža
 Sproģi, 1990., 94.
 Staģi, 1922., 42.
 Streimaņi, 1922.
 Šalkoni, 1920., 90., 94., Vilpulkā.
 Šivari, 1922., 27.
 Škudari, 1922., 42.
 Teices, 1990., pamestas.
 Teikas, 1929., 90., 94., Vilpulkā.

Tiltgali, 1929., 74., 90., 94., Vilpulkā.
 Tirēni, 1884., 1922., 27., 90., 94., Vilpulkā.
 Turziņas, 1990., pamestas.
 Ullas, 1927.,
 Ullubrankas, 1918., 22., 74., 90., 94.
 Ullaslauri, 1918., 23., 58., 90., 94.
 Upītes, 1942., 94.
 Upmalī, 1925., 74., 90., 94.
 Upzemnieks, 1922.
 Urgas, 1916., 22., 27., 36., 90., 94.
 Vācieši, 1927., sagruvuši.
 Vaivari, 1918., 90., 94.
 Valdaines, 1990., pamestas
 Varoņi, 1933., 90., 94., Vilpulkā.
 Vāveres, 1990., pamestas.
 Veccelmi, 1974.
 Vecmaristas, 1918., 74., 90., 94.
 Velēnas, 1990., pamestas.
 Vidusbrindas, 1938., 74., 90., 94.
 Viduskunturi, 1911., 74., 90., 94.
 Vidzemnieki, 1927., 42., 94.
 Vilastes, 1990., pamestas.
 Vilpulkī, -as, 1922., 94.
 Virkmali, 1918., 22., 90., 94.
 Zapasmuiža, 1922.
 Zariņi, 1928., 90., 94.
 Zasas, 1922., 27., 90., 94.
 Zasperti, 1889., 27., 90., 94.
 Zemītes, 1990., pamestas.
 Žagari, 1918., 90., 94.
 Žagatas, 1918., 22., 27., 90., 94.
 Žubītes, 1918., 90., 94.

Vilpulkas pagasta māju izveidots no sekojošiem avotiem:

- 1) Latvijas vietu vārdi J. Endzelina redakcijā (bij. Rūjienas un Ternejas pagastos vietvārdus vācis J. Endzelins)
 - 2) 1942. gadā sastādītais mežu ierīcības māju robežu plāns bij. Ternejas un Rūjienas pag. M 1:15000
 - 3) 1974. g. vāktie Rūjienas pagasta mājvārdi, vākusi M.K. Lātv. val. institūts.
 - 4) 1990. g. kolhoza "Gaisma" mājas.
 - 5) 1994. g. māju sarakstu precizējis Vilpulkas pagasta padomes priekšsēdētājs Guntis Namnieks
- Prof. Teņa Graša (seniora) zīmējumi.*

Plāvu vārdi

Ipiķu pagasta plavas

Andrežplava pie Garlidumu mājām
Arkāns pie Sarmu mājām
Astes plava pie Kamalu mājām
Augšplaviņa Tiltiņu mājās
Bezdelīgplava pie Strautmaļu mājām
Birzniekplava pie Strautmaļu mājām
Brencis uz robežām ar Idus pag.
Dibenplava pie Garlidumu mājām
Ganībsplava pie Kraujupu mājām
Gastīnplava pie Garlidumu mājām
Graudnieku plava pie Ipiķu muižas
Idviešplava gar Amatu mājām
Jenešplavas pie Strautmaļu mājām
Kamališu plava pie Kamališu mājām
Kaņepkalns - Lanģu māju plava
Kungsplava - Ipiķu muižas plava

Lānsplava - Stariņu māju tuvumā
Letnīte - Roču plava (lett = latviešu, nit = plava ig.)
Lauznis pie Sutu mājām
Ludriku plava pie Kamalu mājām
Mazais Vīgriezītis - plava pie Burtnieku mājām
Mazāplaviņa - pie Burtnieku mājām
Vīgriezītis - pie Tiltiņu mājām
Vilkplava - Mišļu māju plava
Vingaljānis - Roču māju plava pie Vingalu mājām
Vingalleja - Roču plava pie Vingalu mājām
Piezīme: Iespējams, ka atsevišķu māju plava neatrodas Ipiķu pagastā.
Pierakstījusi vietvārdu vācēja no ZA Latv. val. inst. 1968. gadā.

Jeru pagasta plavas

Aizkalniņš - 0,5 km uz ziemeļiem no Bildaru mājām
Aizkalns - 0,5 km uz dienvidrieti no Kalnamoricām
Akrimājs - Ābelu māju plava pie Pīksāriem
Aploki - uz vakariem netālu no Klumpjiem
Auzājkalniņš - dienvidos pie Taškas mājām
Auziņpurvs - 0,25 km uz dienvidiem no Auziņu mājām
Baltābrasla - uz dienvidiem blakus Vilkupurvam, 7 km uz dienvidvakariem no Eglītes mājām, 6 km uz dienvidvakariem no Olermuižas, 14 km uz dienvidvakariem no Stillām
Bātenis - 2 km uz vakariem no Mūrзалtes mājām
Bērzplava - dienvidrietos pie Muižniecīna mājām, uz vakariem no Brieža mājām
Birzītis - uz rītiem no Bildara mājām
Brasliņa - uz rītiem no Temekas mājām pie Čāliša robežas
Briežleja - 4 km uz vakariem no Balgalvja mājām, 4 km uz vakariem no Temekas mājām, 5 km uz vakariem no Klimpas mājām, 6 km uz dienvidiem no Mālkalna mājām, 14 km uz vakariem no Jeru mž.
Briežradziņš - uz rītiem meža vidū pie Bilskas mājām
Bundzele - uz dienvidvakariem no Salas mājām
Čālkājsplava - uz vakariem no Čālkājs mājām
Celmleja - 3 km uz dienvidiem no Klimpām pie Celma mājām, 4 km uz vakariem no Čāliša m.
Celmplava - 4 km uz dienvidiem no Kaibas mājām pie Celma
Cirtumins - uz rītiem no Taškas mājām
Čakarņplava - 1,5 km uz dienvidiem pie Čakarņa mājām.

Degums - uz ziemeļiem no Mikas mājām, sausos gados izdedzis purvs.
Dibinpulka - uz ziemeļvakariem no Pulkām
Dukurītis - 1 pūrv. liela uz ziemeļiem no Taškas
Grūdumapakša - uz rītiem no Grūduma mājām
Jaunāmuiža - 18 km uz ziemeļiem no Mūrзалtes, Ipiķu pagastā
Jaunāplava - uz dienvidrieti pie Paipusmuižas
Kalniņplava - 0,5 km uz dienvidrieti no Lejasmoricās mājām
Kandavsleja - 1,5 km uz dienvidiem no Ārluikas Sedas malā pie Kandavas m.
Koškelsrene - 4 km uz dienvidiem no Paipusmuižas
Kraukļplaviņa - uz vakariem netālu no Mežiņa m. pie Kraukliša robežām
Krišinsplava - 14 km uz vakariem no Endzeles muižas pie Krišinkroga
Kuīlplava - 1 km uz dienvidvakariem no Rencēnmuižas
Kūkuri - uz vakariem no Salinas m. aiz Kūkuru meža
Kuņaste - 1 km uz rītiem no Žampiņas mājām, 15 pūrv. liela
Kurvstūris - pie Kurvicas mājām uz dienv. no Salas m.
Kilksleja - dienvidvakaros no Celma (kilka - staigna vieta)
Kimbuli - 1,5 km uz dienvidvakariem no Stillām, 3 km uz dienvidvakariem no Vagaļa mājām
Kimene - 4 km uz ziemeļvakariem no Vitola m.
Lāčkakts - 1 km uz ziemeļiem no Velnkālēja
Lapplava - uz dienvidvakariem no Valmja mājām
Lauksnis - 1 km uz rītiem no Zaķīša m.
Lausas - Mārcēnu māju plava 3 km uz dienvidiem

- starp Sildedžu un Andrecēnu plavām.
- Lauznis - 0,5 km uz ziemeļiem pie Muižniecīna mājām.
- Ličplava - uz vakariem pie Krauklišu m.
- Lielā Ola - 10 km uz dienvidvakariem no Omas m. pie Olas ap 35 pūr.
- Lielāplava - uz dienvidrieti no Salas m. ap 20 pūr.
- Lielmātsplava - uz dienvidiem blakus Kūkura tīrumiem, Olermuižas lielmātes ierikota plava
- Linājs - plava pie Lausām, senāk audzējuši linus
- Līvenis - liela plava, sākas Nauksēnu pag. Sarkansalu un Kauku māju robežās, uz dienvidiem. Kādreiz bijis ezers, aizaudzis. 12 pūr. plava 2 km uz dienvidrieti no Reinota mājām. 15 pūr. liela uz dienvidrieti no Sildedža. 1,5 km uz dienvidiem no Lejasmoricās. 1,5 km uz dienvidiem no Kalnamoricās. Uz vakariem netālu no Stirnu m. 0,5 km uz rītiem no Žampiņas.
- Līvenmūte - 0,5 km uz dienvidiem no Kraujiņas mājām.
- Luksts - uz ziemeļrieti pie Krišiņa m.
- Maiģis - uz ziemeļiem pie Popa m. 1,5 km uz vakariem no Bilskas m. 6 km uz dienvidiem no Tirumzemnieka m.
- Mājsplava - uz rītiem no Kokas m.
- Mazāola - 5 km uz vakariem no Omas m. pie Celma m. ap 10 pūr.
- Mikelišplaviņa - uz dienvidiem pie bij. Mikeliša mājām.
- Moricgals - tīrums un plava uz vakariem no Reinota m.
- Muršplava - 1,5 km uz dienvidiem no Kokas m.
- Ola - dienv. no Ragainiem, 3 km uz vakariem no Ārluikām, 0,25 km uz ziemeļiem no Meģītēm, dienvidos no Bušmaņa, 0,5 km uz ziemeļiem no Olermuižas, 0,25 km uz vakariem no Kajēgas, uz ziemeļiem no Baura, uz dienvidvakariem pie Silzemnieka, 2 km uz vakariem no Vāveres, 1 km uz dienv. no Balgalvja, 5 km uz dienv. no Vecpunkas, 5 km uz vakariem no Jaunpunkas, 3 km uz dienv. vakariem no Mežiņa, 6 km uz dienvidvakariem no Lejaspunkas, 7 km dienvidos no Cūkauša.
- Olezers - uz ziemeļiem pie Lielkājas mājām. Pirms 90 g. bijis ezers.
- Parks - ap Olermuižas ēku
- Pārōla - 2 km uz dienvidvakariem no Kaibas pāri Olai
- Pārpurvs - plava un tīrums uz dienvidiem no Reinota mājām aiz maza purviņa
- Pastsplava - 3 km uz ziemeļiem no Cūkauša Ternejas pag. pie Zirgupasta
- Pirtsplaviņa - uz dienvidiem no Bālas mājām
- Priedes - 0,5 km uz ziemeļiem no Verbeles m.
- Priekšpulka - uz dienvidiem no Pulkām
- Pulkas - 3 km uz dienvidvakariem no Paipusmuižas pie Sedas, 5 km uz dienvidiem pie Sēlu pag robežām (no Milavas m.)
- Purv mala - uz ziemeļrieti no Līdara m.
- Purvplava - 0,25 km uz dienvidiem no Reinota m.
- Purvs - dienvidvakaros no Sedkauliņa m.
- Ragainapakša - 6 km no Stīllām uz dienvidrieti, netālu no Ragaiņa m.
- Raukplava - 0,25 km uz ziemeļiem no Meģītes m.
- Riemsleja - uz rītiem no Valmja m., robežojas ar kaimiņa Riemas plavu
- Rokīšleja - 2 km uz vakariem no Olermuižas pie Rokīša
- Rūmalis - 7 km no Riemas m. Rūjas krastā, 7 km uz dienvidvakariem no Jaunzemja m. 12 km uz vakariem no Endzeles muižas, 7 km uz dienvidvakariem no Mālkalna m., 3 km uz ziemeļvakariem no Radziņa m. 7 km uz dienvidvakariem no Kokzalties m., dienvidos no Skudrītes m. pie Rūjas
- Salinsapuža - uz ziemeļrieti pie Saliņas m.
- Seda - 1,5 km uz dienvidiem no Bildara m., dienvidos netālu no Zēdavas m., 3 km uz dienvidrieti no Līdavas m. pie Sedskauliņa m., 4 km uz rītiem no Olermuižas
- Sēkplava - uz ziemeļvakariem pie Cāzara m.
- Spožinsplava - 4 km uz ziemeļiem no Radziņa m.
- Stīllapakša - uz rītiem no Stīllām
- Šķesterkaktis - Sedas upes malā uz dienvidiem no Pauskas m.
- Šķūnīsplava - uz dienvidrieti netālu no Reinota mājām.
- Šķūnplava - dienvidvakaros no Kokas m. ar šķūnīti, uz dienvidiem pie Taškas m. 0,25 km uz dienvidrieti no Liesuma m.
- Štūrpurvs - blakus Štūrpurvam uz ziemeļrieti no Paipusmuižas
- Taškeja - 2,5 km uz dienvidiem no Ārgāla m. pie Taškām
- Taužplava - 0,5 km uz dienvidiem no Taškas m.
- Tecis - Pilkata māju plavas vairākus 100 pūrvieta pie Mincīša mājiņas (tecis = taka), 0,25 km uz dienvidiem no Velnkālēja m., 0,25 km uz dienvidvakariem no Bildara m.
- Tiltplava - aiz Tiltalkšņiem netālu no Reinota m.
- Tīrumplaviņa - uz dienvidiem pie Popa m.
- Tuižplava - 5 km uz dienvidvakariem no Vāveres m. pie Tuiža m.
- Upmālsplava - 4 km uz vakariem pie Rūjas upes
- Vagalplava - netālu no Bendža pie Vagalbirzs
- Valgums - 15 km uz dienvidvakariem no Mīkas m. līdz Rūjai, 4 km uz vakariem no Meģītes m., 2 km uz dienvidiem no Celma m., uz dienvidiem no Briežkalna m., 10 km uz

vakariem no Purīna m., 9 km uz dienvid-
vakariem no Cāzara m., 8 km uz dienvid-
vakariem no Garjāņa m., 10 km uz vaka-
riem no Liesuma m.

Valmleja - 3 km uz dienvidiem no Temekas m.
Vecāola - uz ziemeļiem pie Ceplīša m.
Veteris - Mārcēnu m. plava 4 km no mājām pie
Kires Naukšēnu pagastā
Vēveritis - uz dienvidiem no Taškas m.
Vidspurvs - 2 km uz dienvidrieti no Zaķīša pie Sedas
Vilkpurvs - 10 km uz dienvidiem no Pauskām, 9
km uz vakariem no Indardēla m., pie
Taškas, blakus Škūņplavai, uz dienvidiem
no Rodītes m., uz dienvidrieti no

Vilkpurva, uz dienvidiem no Brīdiņa m., 3
km uz dienvidvakariem no Ārgaļa m., 3 km
uz dienvidvakariem no Salas m., 3 km uz
dienvidvakariem no Kuvicas m., 4 km uz
dienvidvakariem no Bālas m., 4 km uz dien-
vidvakariem no Spala m., 4 km uz dienvid-
vakariem no Milavas m., 6 km uz dienvid-
vakariem no Lielkājas m., 5 km uz dienvi-
diem no Olermuižas

Zaķīšplavina - dienvidos no Taškas blakus
Auzājkalniņam

Zirgaploks - uz dienvidvakariem pie Temekas

Plāvu vārdus pierakstījusi

Emma Medne 1942. gadā (rokraksts)

Koņu pagasta plavas

Abrina - pēc formas
Akrimaste
Apakšmaclejas
Apsītes
Avotplavas Kalnkliņģeru mājām, slapjas
Bedrišplavas
Beigotsplavas
Bekasplavas
Cīņu plavas
Ciriša plava (skolotāja Ciriša)
Čušas plava, mežaina
Dīķeru plava
Dzelves plava, Muršu māju, šūpojas
Dzirnavplavas pie dzirnavām
Eriņplava
Ērmansonplava
Ezerplava (pie Dīķeru dzirnavām)
Ēvinplava pie Dīķeriem
Jaunplava Ternejā
Jūdrups - plava Juldrugas malā
Kabalplava
Kaktiņplava
Kalniņplava
Kazkicis

Kolkinas plava pie Kolkas m.
Krustapakša pie Krustiņu mājām
Kiseles plavina pie Kukiem
Konkroga plava
Lepšpurplava pie Rūjas upes
Lipežplava Lielā plava Rūjas krastā, Unguriņu
plava
Lucas plavas
Lukšplava
Mazāplava
Melcis - plava, mežs
Meršplava
Mikis - plava pie Ullām
Muršas plavas
Opst-urģa - plava Andžinām, Turķim
Stirniņa- plava, mežs
Teterluksti
Trīskaudzes plava
Vērskalna plava
Vigalu plava
Viekplava
Voltevplava

*Plāvu vārdus pierakstījusi V D 1975. gadā
no ZA Latv. val. inst.*

Lodes pagasta plavas

Annas plava pie Annasmuižām
Braslava - plava Arakstē
Brūklenplava - bijis alusbrūzis
Cūkas plava
Dūču purvmalplavas pie Puigām
Ezeriņplavas zem Mikmežmājām
Jūdrupplavas Arakstē
Kalējplava Mikmežu mežā
Konnakājas plava Lodē
Kīvplava Lodē
Ledruģa Lodē
Līgava - plava pie Pestēm zem Puigām
Linkas, Lingas plava Arakstē
Maitas plavina Lodē - veduši sprāgoņas

Maucekla plavina pie Mauzām aiz Vanagiem
Mauzas plavas Lodē
Mājasplava Mikmežu mājās
Melnciems Lodē
Miltiņmeža plavas
Muižas plavas
Sprančplava - kāds "sprancis" no Napoleona
armijas atpalcis un tur dzīvojis
Sprogplava Lodē
Sutras plava - gar upīti, kas ietek Laņģezerā
Viduča plava Lodē
Rumbaskakts Podniekos
Upmalplavas Kalniņos
Vākts 1975. g. V D ZA Latv. val. inst.

Rūjienas novada apvidus (izlokšnes) vārdi

Ievads

Rūjienā un tās apkārtnē vēl pirms gadiem 50 vietējo iedzīvotāju sarunvalodā bija vērojamas diezgan spilgtas lībiskā dialekta īpatnības, kas izpaudās gan vārdu izrunā un morfoloģiskā noformējumā, gan no literārās valodas atšķirīgas, dialektālās leksikas lietojumā. Tagad tās ir ievērojami nivelējušās, un šo procesu ir veicinājuši dažādi apstākļi – iedzīvotāju pārvietošanās un kontakti ar citu novadu cilvēkiem, literārās valodas ietekme, prese, radio, televīzija un vēl citi faktori.

Lai parādītu vismaz daļu no Rūjienā un tās apkārtnes izlokšnēs senāk plaši lietotā īpatnējā vārdu krājuma, esmu mēģinājis apkopot šajās izlokšnēs sastopamos apvidvārdus gan no publicētiem, gan nepublicētiem avotiem, kā arī papildinājis šo krājumu ar paša vākumiem, kas pierakstīti mūsu gadsimta 70 –tajos, 80 –tajos gados Rūjienas, Ternejas, Ipiķu u.c. izlokšnēs.

Rūjienas un tās apkārtnes izlokšņu vārdi ir izrakstīti no K. Milenbaha Latviešu valodas vārdnīcas un tās papildinājumiem, kur lielu daļu vārdu ir iesūtījuši ilggadēja Jeru izlokšnes materiālu vācēja Emma Medne (1905. – 1989.), tāpat no jeries Antras Lāces – LVU Filoloģijas fakultātes diplomdarba un Sarmītes Mednes filoloģijas bakalaura darba. Izmantota arī E. Kagaines un S. Raģes Ērģemes izlokšnes vārdnīca. Bez minētajiem izrakstītiem krājumā ietverti arī autora paša vākumi.

Vārdi atveidoti literārā formā un sakārtoti alfabēta secībā. Tie neatspoguļo izlokšņu fonētiskās īpatnības, reālo vārda izrunu, kādu

lieto vecākās paaudzes izlokšņu pārstāvji, bet gan to literāro formu. No fonētiskajām īpatnībām paturēts ir vienīgi uo un o skaņas šķirums. Tālāk aiz – zīmes seko vārda nozīmes skaidrojums (vai paskaidrojums) visbiežāk ar nozīmes ziņā ekvivalentu vai sinonīmisku literāru vārdu. Aiz vārda nozīmes skaidrojuma seko īsi piemēru teikumi vai vārdu savienojumi, kas parāda vārda lietojuma kontekstu un situāciju.

Rūjienas un tās apkārtnes –Ipiķu, Ternejas, Koņu, Lodes, Jeru, Nauksēnu – izlokšnes ietilpst lībiskā dialekta Ziemeļrietumvidzemes izlokšņu grupā. Šī apvidus robežas sakrīt ar kādreizējās Rūjienas baznīcraudzes robežām. Ģeogrāfiski Rūjienas novads ar purviem, mežiem un upēm ir nodalīts no netālajiem Mazsalacas, Kārķu un Rencēnu novadiem. Tādā kārtā pastāv iespēja Rūjienas novada sarunvalodā sastapt vārdus, kādus nelietoja minētajos kaimiņapvidos. Protams, ir arī daudz izlokšnes vārdu, kurus zina un lieto kā Rūjienā tā ārpus šī novada.

Rūjienas apvidus vārdu vārdnīca varētu kalpot par ierosinājumu kādam filologam (Rūjienā kādu laiku dzīvojošā, Rūjas skolas skolotāja Maiga Putniņa izveidoja Sinoles izlokšnes vārdnīcu) plašākas Rūjienas un tās apkārtnes izlokšņu vārdnīcas sarakstīšanā. Darbs pie šādas vārdnīcas var turpināties vēl ilgi, jo aizvien kādā lauku sētā būs saglabāties vai pat no jauna radies kāds vārdu, kas esošajās vārdnīcās nav ievietots.

Kārlis Students grāmatā “Ceļinieks”

Te man jāaizrāda uz dažām valodas un izrunas savādībām, kādas dzird Rūjienā un apkārtnē. Savādākais tas, ka vienkāršā tauta gandrīz visus sieviešu kārtas vārdus pārnes vīriešu kārtā. Piemēram, tirgū es dzirdēju divas sievietes sarunājamies.

– Nu, kā tam Zelmam tagad iet? – jautā viena.

– Tam iet labi. Viņš jau ar’ šodie’ ir Rūvienā, – atbild otra.

– Ak tā. Tad jau es ies pastaigās. Kas zi’, ka nesatiek. –

Ja, savu cilts pilsētu rūjienieši vis nesauc par Rūjienu, bet Rūvienu. Tad vēl viņiem ir daži savādi vārdi, piem.: brede – bedre, strepes – trepes, akrimis – akmens, negi – nagi, ēmurs – āmurs, negla – nagla, spaņģis – spainis, ragum –

ragavas, tumā – tuvumā un citi. Jocīgi skan daži teikumi, piem.: Man māt aizbrauc šodie uz Rūvien ar sviekst spaņģi. Nem ēmur ar ab neg. Es bi’ ar ragum uz dzirnum. Daudzus burtus pat vārda vidū, sevišķi vecākiem ļaudīm runājot, bieži nemaz nevar sadzirdēt. Piem.: kā m gāj, kā m nāc, t. i. kājām gāju, kājām nācu. Īsā un vienkāršā vārdu “jā” vietā ļoti bieži dzird ; “Nuja, ka tak”, “Jā ka tak”, vai visisāki – Jā tak”. Un tas iznāk tik jauki un apali, ka taisni prieks klausīties, sevišķi sajūsmas brīdī. Man liekas, ka dažs labs rūjienietis vai rūjieniete baznīcā pie altara laulājoties uz mācītāja jautājumu : “Ja tu viņu mīli, tad atbildi sacīdams, jeb sacīdama jā, “būs aizrautīgi pateikusi : “Nuja, ka tak.” Un labi vien ir – kas no sirds nāk, pie sirds iet.

- acains** – puorains : acaina maize
- ačka** – uzruna : vai tu, ačka, nāks vai ne?
– izbrīna uzsauciens : ačka, kas tad tas!
- adienīte** – jauna tele, kas atnesas : tā te guostin -
adienīt nāca slaucama
- aire** – airis : zvejniekam salūza aire
- aitkuilis** – teķis manam tēvam bij div' aun' un
viens aitkuils
- aitputriņa** – putra nuo kartupeliem, miežu
miltiem, taukiem, ūdens, vārīta rītuos: katru
rītu saimniece deva ēst aitputriņu
- aizmirsīgs** – aizmāršīgs : cilvēks toks nevar būt
tik aizmirsīgs, ka nezina, kur naudu licis
- akrims** – akmens : tīrumā akrimi vien
- alberēties** – didīties, ākstīties : beidz alberēties!
- alberīgs** – nenuopietns : nemaz nav kā pieaudzis
- alberīgs kā bērns
- algācis** – algādzis : algāci lika pavasarī
- algādžuot** – iet algādžuos : pois' bij tik liels, ka
gāja algādžuot
- algātis** – strādāt par algu : vecaš nuo bēr' kāj'
algājās
- alināt** – maldināt : nāburga bērni mani alināja, ka
guostīnas mežā ieskrējušas
- aluoties** – maldīties : ja ganam pirmā dienā stuka
pazūd, tad guovis aluojas
- apauska** – apakša : kurvim apauska ar dublim
- apčakarēt** – piekrāpt : buodnieks mani smalki
apčakarēja
- apčakurēt** – apspaidīt : veterinārs apčakurēja
slimuo kustuoni
- apilis** – vasarā ganuos dzimis jērs : šuovasar jau
uotrais apilis
- apkiekeris** – aptieka : vecā apkiekerī dabū visas
zāles bez daktera receptes
- aplikam** – aplinkus : sliktuo vēst' aplikam
uzzināj'
- aprika** – šķēle : kad līda līdumu, velēnu sagrieza
aprikās
: ganam līdzi deva lielu maizes apriku
- apuklam** – atpakaļ : es netiku ne uz priekšu ne
apuklam
- apuškā** – apakšā : lādē apuškā nuoglabāta nauda
- apuž** – apakš : citreiz apuž kakla paliek spruogas,
kad aita ir nuocirpta
- asms** – asns : karpelīm gari asmi
- astuņi** – astuoni : meitenam astuņi gadi
- ašņu siets** – astru siets : ar ašņu sietu labi miltus
sijāt
- ataukuoties** – atsaukties : es saucu, bet neviens
neataukuojās
- atausēt** – atdzēsēt : ēdienu atausē ar pavārnīcu
laistuot, lai neskrien pāri
- atbraukas** – pakulas : linus kulstuot, paliek
atbraukas
- atdzirdināt** – padzirdīt : pirms jūgšanas zirgu
atdzirdināja
- atgarēties** – nuovadēties : ja alus neatgarējas, tad
viņš ir stiprs un labs
- atirināt** – atpinkēt, atārdīt : atirināja valgu, kas
bija sapinkējies
- atkalt** – nuokalt : atkala malu akrimam
- atkars** – platā lenķī : kad atkars sien izkapti,
nevar labi plaut
- atmaukties** – izmaukties : ķēvīt mēcēj nuo
apaušim atmaukties
- atpenķēt** – atpinkēt, atbrīvuot : pagāja ilgs laiks,
kamēr auklu atpinkēja
- atpilis** – vēlu rudenī dzimis mājluops : tas atpilis
pa ziemu nuosalis
- atskap** – atpakaļ : dažs zirgs atskap iet ātrāk nekā
uz priekšu
- atspēdināt** – likt atkāpties : jūdzuot zirgu ilksis,
tuo atspēdināja
- atspigulot** – atspīdēt : ūdenī atspiguluo spuožs
mēness
- atsveltis** – atzveltis : brauca kamanās atsvēlies
- atsāvies** – nuovadējies : atšāvies alus ne pēc kā
negasuo
- atškerbināt** – apškerbināt – skābuma dēļ klūst
neēdams : skābās jānuogas atškerbinā
- atšketināties** – attecēt : viņš ar savu zirdziņu
atšketinājies šurp
- attārpināties** – atveseluoties : viņa ātri vien pēc
slimuošanas attārpinājās
- atvēst** – atdzist : kad tik ēdiens neatvēs
- atzales** – atvases : veldrē sakritušās auzas izdzina
atzales
- atzubties** – attapties : pēc kritiena viņš ilgi
neatzuba
- atzūt** – nuožūt : tīrums pēc lietus ātri atžuva
- aucērums** – tuberkuloze : senāk diluoni par
aucērumu sauca
- aukslejas** – aukslejas : mīkla pielipa pie
aukslejām
- aukuot** – saukt : mežā apmaldījies aukuo
- aure** – medību rags, guovs rags : pikieris ar auri
sasauca suņus
- aurnieks** – taurētājs : aurnieks izziņuoja medību
sākumu
- ausleja** – maza balta zivtiņa - vīķe : šuodien tik
auslejas vien ķeras
- āze** – metāla cilpiņa krampja aizkāķēšanai : ķemer-
tiņa durvīm āze izdilusi - nemaz vairs ciet
neturas
- balzene** – ragavu sastāvdaļa : ragavām jāieliek
jauna balzene
- barbari** – rabarberi : svētdienās vārija barbaru
ķiseli

- bars** – juosla plaušanai : saimnieks tūlīt izmeta : katram bars astuoņi suoli plats
- basaks** – pastulbs, neveikls cilvēks : viņmāju puisis gatavais basaks - nepruot meitas izdancināt
- baušlaks** – stiprs klepus : vecajam piemeties baušlaks
- baušlakains** – klepuojuošs : mums bija baušlakains zirgs
- bāža, bāžina** – ciemkukulis : māte ar bāžu bērnam atbraukusi uz skolu
- bedeklis** – kurmja rakums : plavā daudz kurmja bedeklu
- bedulēt** – uzraknāt : jāiet izārdīt zemes, kuo kurmji uzbedulējuši
- bemberis** – liks, zarains kuoks : nuo tāda bembera nekāda ilkss nebūs
- benausis** – iesauka neattapīgam : kuo nu tu, benausi, zini!
- bendele** – spāres turuošs šķērskuoks : sienu sabāza līdz pašām bendelēm
- benkuris** – neass darba rīks griešanai, ciršanai : mājā tīrie benkuri - nevar maizi nuogriezt
- berbele** – nekārtīgs cilvēks : kā tu tāds berbele rādies uz ielas?
- best** – apglabāt aizgājēju : mirušuo best turpat desmit vīru sanāca
- bezbinders** – bezatbildīgs, vieglprātīgs cilvēks : bezbinders nevienu darbu līdz galam nepadara
- bērbele** – bārbele : bērbeles ar vienu rūsu pārklātas
- bērdēt** – bārstīt : nebērdē labību pa zemi!
- bērinc** – sprigula vālite : bērinc' piesēj pie kāt' – bērns : bērinc neatiet ne suoli nuo mammas
- bērzene** – bērzlape : pielasīja pillu kurvi ar bērzenēm
- biģis** – truls cilvēks : viņš tik stāv kā biģis un nesaka nekā
- biezt** – klūt resnam : kruodzinieks biezt ar katru dienu
- bimbalas** – raudas : nu šī laida lielās bimbalas valā
- bimbāt** – iekauptīt : viņš mani nedaudz bimbāja – raudāt : bērns vakaruos bimbāja
- birkstele** – dzirkstele : uguns dega, ka birksteles vien lēkāja
- biuvāt** – raudāt : kā māte stiprāku vārdu uzsacīja, tā biuvāja, ka viss miests skanēja
- bidināt** – baidīt : dzērājs nuobidināja bērnus
- bikšķis** – krāsns kruķis : ar bikšķi biksta pagales krāsni
- blarkškēt** – pārmērīgi plāpāt : blarkšk vienā blarkškēšanā - nevar ne apturēt
- blaukšēt** – taisīt sprādziena truoksni : pārsita zivij pūslī, ka blaukšēja vien
- blāve** – zuoba dēl pacēlies pampums : re, kāds tam vaigs : zuobam blāve
- blieka** – blīva zeme : tanī bliekā nekas neaug
- bliekens** – sablīvējies : ja zeme bliekena, tā nevienai labībai netik
- bocaka** – ruokpelnis : tuos, kuriem maza mājiņa un zeme līdz vienai pūrvietai, sauc par bocakām
- bokņit** – dunkāt : bērnus pa reizei iebokņi
- bomburētis** – bieži aizkerties : ka nemāk skaitīt, tad bomburējas
- bomburnieks** – zemnieks, kuram muiža nuomāja zemi, par kuo bija jāatstrādā
- boncāt** – sist ar smagu priekšmetu : boncā zirņus, kamēr tie sausi
- bondzele** – bundža : makšķerniekam aizmirsās tārpu bondzele
- borava** – sēne barvika : gar laukmali aug varenas boravas
- borene** – barvika : pa plavām un zemākās vietās aug tās mikstākās borenes
- borģele** – nekārtīgi samestas mantas : še jums visa tā borģele un lieciet mani mierā!
- borrāt** – berzēt, maisīt : karpelis paborrā pa kurv' : tā iet labāk nuost koska
- bradumi** – brasls, sekls ūdens : denči bradumuos var pluncāties
- brauņas** – zivju zvīņas : zivis grūti notīrīt - brauņas piekaltušas – blaugzņas : meitenei balti pleci nuo brauņām
- brāzties** – gāzties : brāžaties tik iekšā, durvis ir valā!
- brede** – bedre : met tik kartins iekšā bredē un zem' pa virs'
- bremmele** – panna ar vāku un garu ruokturi ciguoriņu un graudu graudzēšanai: bremmele uz uoglēm pastāvīgi jākrata, lai ciguoriņi vienmērīgi grauzdētuos
- brengs** – resns : nuobaruojies brengs kā vepris
- breste** – garšīgs ēdiens : kas tur kāzās bija par varenu bresti!
- bricāt** – drupt : ja zemes cinguli bricā, tad zeme ir atlaidusies – dūšīgi ēst : šuodien šis nu gan dūšīgi bricā zirņus iekšā
- brukšķi** – krūmājs : guovis ganīja pa brukšķiem
- bruožāties** – darīt netīru darbu : kuo tu vari bruožāties pa tiem mēsliem!
- brūzgans** – brūngans : nuoauda brūzganu vadmalu
- bubulis** – bumbulis, pasesninājums dzijā : dzija padevusies gluda bez viena bubuliša

bufe – volāns nuo bieza auduma : brunču augšmalā lielas bufes

bukāties – dzīvuot saspiesti : jābukājas, kamēr uzceļ jaunu māju

bukņīt, bukņīt – dunkāt : kuo tu mani bukņi!

bukstins – biezs vilnas audums : smalkāki cilvēki staigā buksinā šūtās drēbēs

bullītis – biržuojamais kuoks : bullīti vajadzēja apaļu un glumu

bumbaļa – kunkulis : rūgušpienā bumbaļas

bumburis – bumba : bērni spārdīja bumburi

bumburnieks – bumbuoatājs : poiši bija lieli bumburnieki

bundulis – vīstuoklis, pauna : ciemiņš aizgāja ar bunduli padusē

bundzele – bundža : iegāz bundzelē sunim samazgas

bungulis – klucītis : pēc būvēšanas palikuši bunguļi

bunka – dunka : ka nedabū bunku sānuos!

buokāties – sabuozties : puisis nuo paša rīta staigāja buokājies

buokstīt – bakstīt : buoksta ar pirkstu grāmatā

buolēt – buolit : nebuolē tā acis!

buoze – runga : nem buozi rokā!

burlaka – slepkava : apkārt klist burlaka

burstiķis – ķīselis : māte svētdienās vārīja burstiķi - tam sagrieza barbaru kātus

burzgulis – burbulis : mīlestība ir kā ziepju burzgulis

burzigs – negluds : ir nu gan viena burzīga drēbe

burzit – berzēt : uzcēlies viņš burzīja acis

buzis, būzis – uts : galva būžiem pilna!

buzulis – īgns cilvēks : puika īsts buzulis - buožas ik dien

bužināties – rušināties : māte bužinājas bērnam pa matiem

čābāt – lēnām vilkties : ķēvīte čābā kalnā

čābiski – greizi : viņam izgāja čābiski

cabulis – sermulis : cabulādina tik ziemā der – sīki graudi : atsijāja cabuli

čāgans – irdens : pavasarī sniegs čāgans

cakāt – izruobuot : agrāk meitas kreklus gar augšmalu cakāja

čamma – tūla : tie nav strādnieki, gatavie čammas

čāpāt – rāpuot : bērns čāpā pa plānu

capatas – tupeles : pa iekšu staigā capatās

capatā nest – nest kukuragā : tētis bērniņu nes capatā

čaplaka – neveikls, tūlīgs cilvēks : vienmēr viņš tūlājas - īsts čaplaka – izplūdis, vecs zābaks : Tenim kājās veci čaplakas

čapte – kuopa : māte visu drēbju čapti ciet un

pruom ar visu

čauksturis – irdena kāpuostgalva : nuo kāpuostiems čauksturi vien izauga

caurguļa – caureja : viņam piemētās caurguļa

cābulis – cālis : vista izperējusi cābulus

cebru juosta – pīta juosta : puisiem pina cebru juostu

cecumi – dakšas : mēslus nuo kūts met ar cecumiem

čegums – skausts : tēvs nuokēris dēlēnu aiz čeguma

celens – svitrains, attiecībā pret audumu : kad auž celenu audumu, vajag četras paminas

cemuls, čemuls – čemurs : tajā tīrumā ebuliņš saaudzis cemulos

cermeņi – cirmeņi : kukaiņu uoliņas : kāpuostu taureņi sadējuši cermeņus zem lapām

cērklis – cirtnis : ar cērknī nuokapāja ledu nuo sliekšņa

cērpzāle – vārpata : cērpzāli izravēt visgrūtāk

cērtains – cirtains : izmazgātā dzija bija cērtaina

cērtāt, cērtāties – cirtuoties : bērnam matīni cērtājas

cērumis – cērmes : šim viņgad nuogāja kumelš nuo cērumiem

cērūzis – izpūruši mati : vai tad tuo cērūzi reiz izkemmēt nevar?

červelens – červelains : bērzu rezgaļi ir červeleni

čības – tupeles : ienācis istabā, uzvilku čības

čičingrietīņa – mārīte : čičingrietīņa jāuzņem uz pirksta, jāuzkāpj uz akmens un jāskatās, kur liduo

ciept – izdzīvot : tas jau vairs ilgi necieps

čiguris – apalš uzkalniņš : stāv tīruma vidū tāds čiguris

cīkstīties – cīkstēties : velns aicināja mulkīti cīkstīties

čīkste – čīkstiens : par zābakiem nav samaksāts - iemetusies čīkste

cīkstēt, čīkstēt – čīkstēt, izduot īpatnēju skaņu : cīkst rati, zābaki, peles, čīkst nesmērēti rati, durvis – žēluoties : čīksti vai nečīksti, suodu dabūsi

čīksts – cīpslu sastiepums : delnas luocītavā iemetās čīksts

cikur – citur : viņš aizgāja kur cikur

čilbaks – neliels šķidruma daudzums : putrai pielēja čilbaku piena

cildināt – uzslavēt : saimnieks cildināja savu jaunuo zirgu

ciligs – spēcīgs : puisis bija ciligs vīrs

čilkstēt – tikšēt : pulksteņi čilkst un čilkst arī mazi putniņi

cinca – cinkšļi : zirgam nuoberztaš cincas

cinduka – karsuonis : kad guovīm galvā cinduka,

- tās neēd
- cingāt** – raudāt : nečingā, dabūsi konfekti!
- činkstēt** – tinkšķēt : gredzentiņš činkstēdams nuoripuoja pie tautieša kājām – čikstēt : kuo nu činksti!
- cirkas, cirkstes** – cirtas : matu cirkas jāizķemmē
- čirkste** – dzirkste : sāp luocītava - iemetusies čirkste
- čirkstiens** – piena strūklas truoksnis, slaucuot guovi ar ruokām : uz slaukšanas čirkstienu atskrēja kaķis
- cinguls** – zemes pika : paņēmu cinguli un laidu pakal kaimiņa vistām
- cīpslains** – dzīslains : tā gala ir cīpslaina
- cīpstala** – dzīsla : vecs luops - gala varen cīpstalaina
- čīpstēt** – čiepstēt : mazi cāliši čīpstē vienā čīpstēšanā
- cīrēt** – lūrēt : viņš uz meitām vien cīrē
- cirkuls** – guovju pleka : tie cirkuli pa virsu guovju kūti sasaluši
- cirpains** – vārpatains : karpelājs šuogad dikti cirpains
- cirpis** – sirpis : mana māte ar cirpi griež zāli
- cirpstēt** – čirkstēt : aizkrāsnē cirpstēja circenis
- cirstit** – cērtāt : puika ar kuoku cirstija grāvmalas dadžus
- cirta** – piltuve zivju murdā : izvilka murdu - pilna cirta zivīm
- cīsties** – censties : man pašam jācīstās
- cišināt** – dzīt pruum : cišini pruum vistas nuo duobes!
– nuopurināt : nuocišinā drēbes - druskas pielipušas
- čivulis** – sīks putniņš : čivi, čivi, čivulīti!
- čoblaks** – vecs izplūdis zābaks : kur šāduos čoblakuos bridīsi?
- čollāties** – gausi rīkuoties : kuo tu gan vari čollāties, kuo cits padara stundā, tev vajag visu dienu
- čopāties** – urkēties : meita čopājās pa lādes drēbēm
- čūčala** – tūļa : tā kā čūčala, nekuo nevar padarīt – putnu biedeklis : saģērbusies kā čūčala
- cui** – uzsauciens sunim, lai uzrīdītu : Bobi, cui Zīmaļu!
- čuika** – apģ. gabals siltumam : nesaldējies, uzrauj čuiku mugurā
- cujināt** – uzrīdīt : mūsu suni cujināt nevajadzēja, pats zināja, kura guovs jāplēš
- čukste** – jauna zirņu pāksts : nerauj nuost, tās tak vēl čukstes
- čukstit** – bakstit : kuldā čukstī pagales
- čuncūre, čuncūris** – sapīnkējusies dzija : kuo iesāksi ar tādu čuncūri?
- čuncūrēt** – sapīnkēt : nečuncūrē dziju
- čuoža** – iere : čuožā ielika ēdienu, lai stāv silts
- čūpstala** – nezāle : čūpstalas zied ar dzelteniem ziediem un aug kartupeļuos un labībā
- čūpstināt** – sūkāt : čūpstinā cukura graudiņu
- čūpurs** – skausts : bērnu nēsā čūpurā
- čūrināt** – turēt urinēšanai bērnu : nenuokavē čūrināt bērnu, lai nesaslapinā bikses
- čurga, čurkste** – urga : pēc lietus visur tek čurgas
- čurkste** – negatava zirņu pāksts : zirņi vēl nav ēdami, čurkstes vien ir
- čurmulis** – kamuols : āda sarāvās čurmuluos
- curulis** – nezāle tīruma gauri: linuos saauguši curuli
- čusa** – čūska : krūmi pilli čūsām
- čušs** – beigts, pagalam, pazudis : izmeklējuos adatiņu - čušs!
- čutas** – šķūtis : saimnieks aizbrauca čutās
- dalbe** – kārts : ar dalbi bīda ārdus un biksta seru rijā
- dakarēt** – diedelēt : man kauns iet dakarēt
- daudzīt** – dauzīt : daudz putekļus no drēbēm
- dādināt** – kladzināt : vista, uolu izdējusi, dādinā
- dādiņa** – gāgans, gailis : pasakā nuotiek dādiņu karš
- dālēties** – juokus dzīt, ālēties : beidz dālēties!
- dedze** – izdegusi plava : tajā dedzē nekas neizaug
- deiderēt** – skraidelēt : deiderē šurp un turp – diedelēt: iet apkārt deiderēdams
- dencis** – bērns (dažviet – puika) : pagalmā spēlējās denči
- dendelēt** – klaiņuot, staigāt apkārt : vecākā meita dendelēja līdzī vīriešiem
- denderēt** – tenterēt : nāk denderēdams, laikam piedzēries
- derībnieks** – dienestnieks, līguma strādnieks : “Stimperos” bija vairāki derībnieki
- dervelis** – palaidnis : miesta denči bija lieli derveli
- desāt** – sist, kaustīt : zagli desāja, ka vai nu
- desmens, desmīns** – tesmens : desmens jaunai guovītei iekaisis
- desmītis** – tesmens : desmītis guovij līdz zemei
- deds** – biedeklis, ķēms : zirņu duobē uzliek dedu
- dējals** – piens zīdālā : kuo tas telš zīz - dējala nav
- dējuols** – zīdējs : sīkais sivēns vājš dējuols
- dēlene** – vedekla : dēlenei ar vīra māti nav saprašānās
- dielēties** – vilcināties : jāsteidzas, bet šis dielējas
- dieveris** – sievas brālis : dieveris atnācis cienuos
- dīlīte** – labi baruota guovs : saimniekam dīlītes vien bija

dilit – zīdīt : cita aita ir neganta, negrib jērus dilit
dimza – nemierīgs cilvēks : kaimiņsaimnieks ir tīrais dimza, nevienu mirkli nespēj būt mierā
dinkšēt – skanēt : puika skrēja, ka dinkš vien
dīga, dika – raudulīgs bērns : pēc slimušanas bērns kļuvis dīga
dīgāt – pinkšēt : dīgādama vien staigāja
diselēties – dīdīties : zirgs pie slitas diselējas
donkā – buknīt : viņš mani donkāja sānuos
donkurēt – asināt placinuot : ar āmuru situot, viņš donkurēja izkapti
dosa – liels resns cilvēks : tātai dosai grūti strādāt
dracāties – strīdēties : viņi abi tur dracājušies
dracis – tracis, truokšņains atgadījums : mums jau viens dracis bija ar lieciniekiem
draguons – straujš, neapduomīgs cilvēks : vai tu, draguon, stāvēsi mierā!
draska – drumsla : viņš draskas nesplaudīja zemē, bet nuoēda
drāztīgs – viegli apstrādājams : liepa ir drāztīgs kuoks
drēbeldriķis – drebelīgs, bailīgs cilvēks, dzīvnieks : ak tu, drēbeldriki, baidies nuo cela stabiņiem! (par zirgu)
drēbens – drebuli : drēbeni iet pa kauliem
drieguot – ilgi vārgt, nīkt : mana māte ilgi drieguoja, kamēr nomira
drievelis – izlaists, nemierīgs puika : mans dēlēns ir gatavais drievelis
drimstala – drumstala : pilna zeme drimstalām
driveldriķis – kas palaidņojas : pa dienviļlaiku drivelējos līdz ausīm pa dikiem
drizens – drīz : tēvs drizens pārradās
drubazda – drupata : ar drubazdām piebirušas malu maliņas
druopstala – druostala : meitenīte druopstaliņa pagalmā spēlējās
druopstiņa – diega gals : tev piekērusies druopstiņa
duga – sasutuma piegarša : sārms nuovelk visu tuo dugu, kas ūdenim klāt
dugens – duļķains : mārķā dugens ūdens
duilis – neass darba rīks : kas nu tas par nazi - duilis vien ir
duka – elpa : kad ātri jāiet, liek duku ciet
dūkala – tumša guovs : dūkala ir guovs, kurai brūna un melna spalva, kuopā maisīta
dukurs – sesks : kūti iekļuvis dukurs un nuokuodis vistas
 – kārts ar klunģi galā dukurēšanai - zivju dzišanai tiklā
dulburis – neprašā : tas nu gan ir dulburis!
dumt – apmākties : дума, дума, vakars nāca
duncka – dunka : pamāte iedeva puikam duncku

sānuos
dundulēties – uzbāzīgi diedelēt : čigāniete divas stundas dundulējās riņķī
dundulis – bundulis, trauks : dārza malā dundulis, kur ūdeni pasmelt
dundurēt – laiku nuosist : tur nestrādāja, tik dundurēja
dunkuris – cukura vai sāls gabals : paņem āmuru - dunkuris jāsadauza
dunkstēt – dūkt : ausis sāp un dunkst
dunste – tvans : ja šiberi par agru aizgrūž ciet, tad dunste nāk iekšā
duole – tuole : guovs bez ragiem
duoms – atvars, līcis : zem Pāna mājas Rūjā liels duoms
duona – trauka dibena mala: balliņa laiž ūdeni caur duonām
durkns – ar varu : viņš nāk man virsū kā durkns
duzdums – sasmakums : veciem miltiem duzdums klāt
duzēt – sust : rudzus nevar bērt pilnu apcirķni, ka nesāk duzēt
duža – salmu kūlis : salmus, kuo jumt jumu, sēja dužās
dūcis – dūkans – pelēkbrūns : par dūci sauc pelēkbrūnu zirgu
 – virtuves nazis : kartupelus mizuo ar dūci
dūka – lūka : dūmu dūka par agru aiztaisīta
dūklens – pelēkbrūns : saimniekam bija dūklens zirgs
dūkt – apmākties : dūka, dūka šī dienā ar pelēkiem mākuoņiem
dūkurēt – meklēt ūdenī : dūkurēja, dūkurēja, bet tā arī neatrada nuoslikušuo cirvi
dūms – tumšsarkans : aploukā dūmas guovis
dūmuot – klūt dūņainam, dubļainam, nedzidram : seklā akā ūdens pēc smelšanas dūmuo
dzeltināt – krāsuot dzeltenu : māte dzeltinā dzi-parus
dzelve – dzelme : dzelvē mīt lielākās zivis
dzenaukla – dzenaukša : zirgu jūdzuot jāraugās, lai dzenauklas būtu viena garuma
dzereklis – dzeramais : vai tev dzereklis ir līdz?
dzēls – iedzeltēns : šī dzija nav ne brūna, ne dzeltēna, bet dzēla
dzēresis – dzeramais : ņem ķopsiti un iesmel dzēresi
dzēsma – vēsma : pa durvīm nāk iekšā dzēsma pa šķirbām
dziedzerains – pumpains : bērnam visa pakakle dziedzeraina
dzildzināt – knapināt (pārtiku) : kartupeli bija pietiekuoši, nevajadzēja dzildzināt
dzirdeklis – izdzirdīts telš : laiks kaut dzirdekli
dzirdiklis – dzeramais : spannīti gatavs dzirdiklis

- dzirduoklis** – dzirdināms teļš : aizgaldā divi dzirduokli
- dzirnāji** – zirnāji : jāzāvē dzirnāji
- dzirneklis** – zirneklis : kaktā dzirneklis savilcis tiklus
- dzīga** – dzīve : kalpam grūta dzīga
- dziguot** – dzīvuot : astuondesmit gadu - tur ir kuo dzīguot
- dzīle** – dzilums : Rūjas dzīlēs ne viens vien nuoslīcis
- dzīpslains** – cīpslains : vecam luopam dzīpslaina gala
- dzīrenieks** – dzīru dalībnieks : dzīrenieki rāva valā ar dziedāšanu līdz rītam
- dzīrēties** – dzīruot : Jāņu bērni dzīrējās līdz rītam
- dzīstiņa** – dzija : cik dzīstiņu audeklā!
- dzīve** – dzija : nuo smalkas villas iznāk mīksta dzīve
- dzīvumi** – veseli graudi : pēc kaņepju grūšanas palikuši dzīvumi
- dzuoss** – zuoss : kaimiņam vesels bars dzuosu
- ebuliņš, ebuols** – ābuoliņš : šuogad ebuliņš padevies
- ejo** – paklau : ejo, panāc šurp
- ekte** – uzstājīgs cilvēks : tik ekte tuo dabū cauri
- ekur** – redz, kur : ekur stalts tēva dēls
- ēlināt** – sasaukties ar saucienu ēlo : nāburguos gans ēlina
- ēmuris** – āmurs : še, ēmuris, iedzen naglu!
- ērbeģis, ērberģis** – dzīvuojamā māja : šiem bija vecs ērbeģis, bet silts turējās
- ērbulis** – cilvēks ātrs dūsmās : tas nu gan ir ērbulis, akmini ruokā un laiž virsū!
- ērdināt** – ērcināt, kaitināt : šī šuo ērdinā vienā gabalā
- erdināt** – ārdīt : nuo rīta plautuo pēcpusdien erdināja
- ērkelēt** – tambuorēt : ērkelēja ar adatām, nuo kuoka drāztām, kas bija labākās
– gatavuot smalku, baltu linu audumu
- errastības** – uztraukumi : man ir errastības, ka man tāds dēls
- errināt** – kaitināt : ja suni errina, tas paliek negants
- erruoties** – dusmuoties : es ir diezgan izerruojies par sav' dēl'
- erst, ērst** – irdināt, ārdīt : vakar es visu dienu erdu savu vecuo manteli
- ešķins** – uzpūtīgs, varas kārs cilvēks : kas viņš par ešķinu ir, ja var tik sevi par cilvēku turēt
- ēverģēlis** – vējīgs, draisks cilvēks : tik ēverģēlis varēja tādas mulķības pastrādāt
- ēvo** – paklau: ēvo, vai tu mani dzirdi?
- ēža** – rīma : sivēns bija traks ēža
– barības galds luopiem : guovīm pillas ēžas ar labu labuo ebuliņu
- gabalīgs** – drukns, veselīgs : kumelš nav gabalīgs
- gaigalēt** – klaigāt : bērni gaigalē un nelauj gulēt dienvīdu
- gaisiklis** – auša : jaunais vīrs izrādījās gaisiklis
- gaisiba** – aušiba, izklaidība : tādā amatā un gaisiba galvā
- gāmēt** – daudz ēst : nuo rīta neēda, bet tagad gāmē
- garēties** – lēni izkvēluot : lai nu krāsns garējas vien, vēlāk taisīs ciet
- garšlēkus** – garšļaukus : nuolikās garšlēkus gar zemi
- gaudens** – vārgs : sivēns gadījies gaudens
- gausa** – sātīgums : tiem zirņiem gan nav nekāda gausa
- ģeisterkāja** – likkājains cilvēks : pa gabalu redzams, ka nāk ģeisterkāja
- ģemba** – nekārtīgs cilvēks : tas dzīvuo kā ģemba - viss izmētāts
- ģemele** – izdilis cilvēks : galīgs ģemele, laikam nav kuo ēst
- ģerķelis** – nemierīgs, truokšņains cilvēks : ja kaimiņuos ģerķelis - miera nebūs
- ģērūzis** – ādu ģērētava : nuo ģērūža nāk nelaba smaka
- ģickāt** – nuoplēt : pastalas viens divi nuoģickāja
- ģickāties** – plēsties, kauties : re, re puikas ģickājas!
- ģimis** – seja : paskaties spuoguli uz savu ģimi
- ģingāt** – dīkt, raudāt : nuo nieka puna visu dienu ģingā
- ģingstināt** – raudāt : pois, beidz ģingstināt
- glāsēt** – lutināt : vienīgā meitiņa bija, tad nu glāsēja un glabāja
- glēbt** – glābt : tuo vairs nevar glēbt, kas pagalam, tas pagalam
- gliema** – gliemezis : visas malas pilnas gliemām
- glidens** – nepilnīgi izcepies : glīdena maize ir smaga
– ūdenains : glīdeni kartini nevienam negaršuo
- glīzens** – sakritis, attiecībā uz maizi, kūkām : nemaz nevar pagriezt - kūka glīzdena
- glumda, glumza, glumzaks** – neveikls vīrs : sievai neveicas - uotrs vīrs un tāds pats glumda kā pirmais
- glundziens** – atraugas : kad riktīgs glundziens nuoiet, tad zini, ka esi kārtīgi paēdis
- gluotas** – gluotas : mucinā palikušas vien gluotas
- gorga** – rikle, kakls : izskaluo gorgu - nesāpēs vairāk

gorģelēt – skaluot kaklu : vislabāk gorģelēt ar kumelišu tēju

gramdīt – tramdīt : suns gramdija vistas

gramslis – nuogulsnes : katlinā tik gramslis palicis

gramstigs – kerstīgs : gramstīga guovs ker tik pēc labākā

gramšļi – paliekas pēc grābšanas : tā nu gan bija kārtīga sieva - visus gramšļus savāca nesamā dekī

gramzdi, gremzdi – dzīvuo šūnu slānis starp kuoksni un lūksnu : gremzdi vienmēr rūgti

grašīgs – manīgs, veikls : tirgū der tikai grašīgs tirguonis

grašuoťies – lepuoties : uzvilksi jaunu kleitu, varen grašuoťās

graudēt – grauzdēt : graudus graudē priekš kamjiem

grauduoť – linuoť, matuoť : grauduoť zemi graudniekam
– klaiņuoť : kalps neturas pie mājas - grauduoť apkārt

grazuoties – braukt pastaigā : Vastlāvī grazuoťas

grāžīgs – izlutināťs : grāžīgam bērnam nekas nav pa prāťam

grābekis – grābeklis : ņem grābeki un piegrāb vezumu!

grābīķis – zaglis : sargies, ka grābīķis neapzuoť!

grābslis – vieglprāťīgs cilvēķs : tīrais gaisa grābslis!

grābstīt – grābt : rudzu grābstīšana ir sieviešu darbs

grābsts – cilvēķs, kurš ķerstās : neaizťiec, grābsts gatavais!

grābsļi – atlikumi, pabiras pēc grābšanas : nebija, kuo duot, tik tādi grābsļi

grāja – rupja balss, skaņas : tik kluss vakars, ka ne grājas

grebele – malkas stute : pieliec grēdai kārtīgu grebeli
– lamu vārds : vecā grebele, kuo tu gribi!

grebnis – greblis : ar grebni grebj karuotes

greičas – greizas šūpuoles : kaimiņuos tik tādas greičas uzslietas

greičuoť – greizi šūpuot : laid mani ārā, beidz greičuoť!

gremzt – skrāpēt, rīvēt, pieķasīťies : beidz mani gremzt!

gremža – cilvēķs, kurš ēdas : sievasmāte mūžīgā gremža

gremždi – piedegums katla dibenā : katlu grūti izťirīt - jāķasā gremždi
– dradži , tauku atlikumi pēc ķausēšanas : nuo gremždiem vāra zupu

gremžģi – tauku atlikumi pēc ķausēšanas

gricelēt – kricelēt, skribelēt : puika tik gricelē, ka ne salasīt

griezenis – grieztuve, virpulis : ierice mālu mīķīšanai ar zirgu, kas iet apkārt, saucas par griezeni

grieži – maiņa : laika grieži visbiežāk sakrīt ar Mēness griežiem

grimzītis – naudiņa : nav vairs neviena grimzīša

grimža, gremža – cilvēķs, kas pieķasās : Augusts bija gremža : neviens cilvēķs nekad pa prāťam nespēja izdarīt

griuzduļi – tauku ķausēšanas atlikumi : griuzdulus ēd pie kartinim

gruobains – grumbuļains : pa gruobainu ceľu ātri nepabrauksi

gruobulens – grubuļains : puorūzi (priekšnamā) gruobulens kluons

grūdējs – rudzu maize ar zirņu un pupu pieķauķumu

grūdenis – kartupeľu bieķputra : grūdeni ēd ar cūķu tauķiem

grūzdināt – grauť, ķrimst : puika grūzdina guovis visu rīťu uz plika lauka

grūznis – kartupeľu bieķputra : grūzni ēd ar griuzduľiem

gubť – sapľakt : siena ķaudze guba, ķamēr saguba

guģuoť – raizēťies : nevajag guģuoť, gan būs labi

guibs – nevarīgs : ja jau māte visu izdara, tad aug guiba meita

guldibas – nuovietuoť gulēt : brūťes guldībās visi nuolūķuoťās

gumbulis – bumbulis : kuokam izaudzis milzīgs gumbulis

gumdināt – mudināt : gumdija uz nelabiem darbiem

gumstīt – ķerstīt : saimņiece ķūťiņā gumstija vistas

gumstīťies – saķert un palaist : puīši ar meitām gumstijās

gumzains – ar nevienmērīģu lieķumu : ragavām gumzainas slieces

gumzīt – ņurķīt : pirksti gumza nuonēsāťuo cepuri

guomīt – burzīt, spaidīt : beidz guomīt izpletēťuo lakatiņu

guoris – ģārnis, dzēse : mūsu pusē Dīķuos daudz guoru

gurdas – nuogurums : pēc pusdienām māķ gurdas

ģurģi – ģurģi : ģurģos atnāķ jauns puisis

gurt – ķľūt vāķam : vecums - ar ķatru dienu ģurstu arvien vairāķ

ģuršens – ģurdens : bērns nav vesels - tik ģuršens izskatās

ģusľis – usne : puisis izģāja tīrumā ģusľes durt

ģušņa – usne : labībā daudz ģušņu

ģubstīt – ģustīt : siveņu ģubstija visa māķa

ībēt – smieties : meita kutināta ībēja vien
ibuoties – vaibstīties : es šuo slavēju, bet šis tik
 ībuojas
iebirdīt – iebērt : iebirdīt smiltis ūdenī
iecirpt – nepabeigt cirpšanu, iekerties : aita pali-
 ka iecirpta : mazais puika iecirpās lielajam
 matos
iečakstēties – iečabēties : krūmuos kaut kas
 iečakstējās
iedubt – iekrist : pēc slimuošanas acis iedubušas
iedvesties – nuopūsties : viņš ir dzīvs - drusku
 iedvesās
ieglabāt – iekrāt : vectēvs bija daudz naudas
 ieglabājis
ieglidīt – iekristies : ja maize slikti izcep, tā ieglid
iegramstīt – aizgrābt : tīrums palika iegramstīts
iegrauzdēt – nepabeigt grauздēšanu : kanepes tik
 iegrauздēja, juo vairāk nebija krāsni karstu-
 ma
iegreizis – nedaudz šķībs : zārds sakrauts iegreizis
iegrūzties – ienākt : man iegrūдās prātā
iegulstīties – iegulties : beidzuot viņš iegulstījies
 gultā
iegumstīt – ieņurcīt : viņš svārkus iegumstīja
 skapī
iegūstīt – iesluodzīt : viņš vistas iegūstīja kūti
ieigt – sakaitināt, saniknout : tēvs ieīga, vēruojuot
 kā puika slinkuo
iekapāt – nepabeigt kapāšanu : zālu sile iekapāta
iekasīties – iejaukties : nuo kurienes šis iekasījies
 mūsu starpā?
iekašāt – ierušināt : bērns iekāšājis mantīnas
 smiltīs
iekauties – iekulties : viņš iekāvies parāduos
iekārpīties – ielaisties : kaimiņš iekārpījies
 nepatikšanās
iekleberēt – ieklīst: svešs suns iekleberējis
 pagalmā
ieklimt – nuonākt : ka tik viņš neieklimst kādā
 nelaimē
ieknibināt – ielauzīt : vecāmāte ieknibināja maizi
 pienā
iekratināt – iekratīt : lēnām sivēnu iekratināja
 maisā
iekrejuot, iekraistīt – nuosmalstīt : krējumu nuo
 piena iekrejuo
iekvēpēt – apkvēpt : dūmi iekvēpuši sienā rakstus
ieķulāt – iedzīt : ieķulā naglas sienā
iela – grēda : pažuobelē sakrauta malkas iela
ielaidenis – tas, kas ielaists : kamanās sēž ielaide-
 nis
ielaižīties – palaisties : čigāni ielaizījušies zag-
 šanā
ielens – zems : ielenā vietā uzkrājas ūdens

ielēzns – ielēzens : ielēzna blūoda
ielieknis – ieliekums : starp krūmiem zemes
 ielieknis
ieluobīties – iemanīties : viņš labi ieluobījies grā-
 matā
ieluodze – iefrēzētas rievās : mēbeles bija tumšas,
 ieluodzes dziļas
ieluoks – ieluocītā drānas daļa : vilnainei liels
 ieluoks
iemelns – nepilnīgi melns : tā jau nav melna, bet
 tik tāda iemelna drēbe
ieplaukt – izsust : nuo ūdens kājām pirksti ie-
 plaukuši
ieraibens – ar nedaudz raibumiem : ganāmpulkā
 viena ieraibena guovs
ieraša – paraša : daudzas ierašas aizmirsušās
ieritināt – ietīt : dziju ieritināja kamuolā
ierūdīt – iemācīt : ar pūlēm ierūdīja darbā
ierūsināt – sarūsināt : nazi atstāja neslaucītu un tā
 ierūsināja
ieruocīt – iesiet : ieruocīt izkapti pa ruokai
iesalgens – iesalkans : deva dzert iesalgenu tēju
iestebēt – iesteberēt : iestebēja istabā
iestruostīt – pabārt : meitēnu vajag iestruostīt
iestūris – nuostūris : aiz lielā meža nāk mazs
 iestūris
ietitīties – iespītēties : viņš nu gan ietītījies līdz
 nejēdzībai
ievalstīt – ievelt : sienu šķūnī ievalstīja
ievārstīt – ievērt : ievārstīt diegu adatā
iežāvēts – nepilnīgi izžāvēts : gala tikai iežāvēta,
 nevis izžāvēta
iksumi – īsa vilna : aintai pie kājām un pavēderē ir
 īksumi
irbe – smalkraiba guovs : starp ieraibenēm bija
 viena irbe
irdīt – ārdīt : māte irdīja vecuos svārkus
irstināt – izārdīt : irstināja, kamēr sadalījās pa
 gabalam
izbriest – izspiesties : šai bija izbriedušas acis
izcepināt – izcept : izcepinā pusdienām gaļu
izcilt – izcilāt : kur kurmis rakājas, tur izcilst
 zeme
izdusmināt – nuokaitināt : nevajag tēvu izdus-
 mināt
izdūrēties – kauties ar dūri : tie nu gan abi
 izdūrējās
izdzirdīt – padzirdīt : izdzirdīja visu saimi
izdziguot – izdzīvuot : es visādus saimniekus
 izdziguoju
izgult – izspiesties : balķis nuo sienas izgulis
izēdukļi – ēdiena paliekas : vistas vajag baruot ar
 cūku izēdukļiem
izgumzīt – ņurcīt : puīši meitas izgumzīja
izgūstīt – izkert : izgūstīt zaglus nuo meža

izjoksities – izjaukties : poiši ar meitām pa gubeni izjoksijās
izkalēties – izbaduoties : kad visu dienu izkalējies, tad sausu maizi var luocīt iekšā
izkarpīt – izkasīt : zirgs pie slitas izkarpījis krietnu bedri
izkāsis – izsalcis : kā izkāsis viņš metās ēdamiem virsū
izklipāt – izstrēbt : izklipāja putras blūdu tukšu
izknidēt – izdīgt : gurķu sēklas ietin mitrā lupatīnā, lai izknidē
izknizāties – izplūkties : jaunie gailēni izknizājās
izkošņāties – izklūt : dzērājs knapi izkošņājās nuo grāvja
izkramšāt – izkasīt : suns izkramšāja bedrīti; puisis izkramšāja žagarus nuo grāvja
izķikas – zivju iekšas pēc izņemšanas : izķikas pameta kaķim
izlorgāties – izšķuobities : vāģi pagalam izlorgājušies
izlurkt – izplūst : rasā pastalas izlurka
iznerruoties – sabuojāties : maize iznerruojās nuo ilgas glabāšanas
izņukāt – sanurdzīt : puisis meitu labi izņukāja
izplaknis – izplestām kājām : sivēns gāja izplaknis
izplonckāt – izskaluot : upē velu izplonckāja
izplukt – izplaukt : zieds vēl nav izplucis
izporzāt – sabuojāt : lietus izporzāja siena kasišanu
izripelēt – izrikuot : saimniece savas meitas izripelēja, nu visa māja spīd un laistās
izsijas – sīkie graudi : tās tik vistīnām - izsijas vien ir
izsmiedināt – izsmīdināt : nu gan visus izsmiedināja
izspirināt – izpurināt : zirga deki kārtīgi izspirināja
izstriebrēt – izstiebruot : rudzi jau izstriebrējuši
izšļakus – izlaidies : slinkis gul saulguozi izšļakus
izvirst – pārvārit : piens uz plīts izvirst pāri katliņa malām
ja – kad : ja austi gaismiņa, ja ausdama; duod māmiņa, kuo duodama
jancīgs – mundrs : jaunā mēnesī dzimis bullis ir jancīgs pie guovīm
jausms – jūsmīgs : jausmīgi viņu apsveica
jaust, jaudu – just, uztvert : puika jauda bārienu tuvuojamies
jā – labs : svētku ēdiens, ka jā
jādelēt – jā šurp un turp : ilgu laiku jādelēja alejā
jārēties – pluosities : denči, kuopā sanākuši, jā rējās
jāšis – jāšus : upei pāri varēja tikt tik jāšis

jāveklis – ieraugs : jāveklis jau ierūdzis, vajadzēs samīcīt
jeka – iekārts, piesaistīts : Pelnu dienā jekās kulītes pie svārkjiem
jekalis – kas nuoder pielīmēšanai : papers labs jekalis sienu jekāšanai
jekāt – karināt, līmēt : eglītē jekāja puzurus
jēga – sapratne : nav ne mazākās jēgas par šuo pasauli
jēliski – nepieklājīgi rupji : uormanis jēliski lamājās
jēlmiņa – jēlmīta āda : nuo jēlmiņas gatavuoja pastalas
jēlmete – slapja bize : pēc pirts visām meitām uz muguras jēlmetes
jēmi – milti un spraukumi : jēmim uzlej vāruošu ūdeni un vāku virsū, lai nuosūt; vējš sa puostījis jumtu kā jēmus
 – lipīga, saķepējusi masa : jēmuos nav karpelu lasišana
jēmeklis – luopu vēmekli : ganībā atradu jēmekli
jemzis, jamzis – jaka, kamzuolis : vai priekš manis ar kāds jemzis būs?
jēre – draiskuļuošanās, pluosišanās : tā nu gan bija varena jēre
jērkammaris – ģērbkambaris : baznīcā pie altāra ir jērkammaris
jestrigs – mundrs : tur bija jauni jestriģi meitēni
jezga – burzma : labi, ka nebiji klāt šai jezģā
jezika – lesnica; ragavu, vāģu paplašinājums ar dēliem : uztaisi jeziku, uz šaurim vāģim nekā nevar uzlikt
jipte – inde : veca gaļa ir vēl trakāka nekā jipte
joksities – pluosities : denči, beidziet joksities!
 – maisities, jaukties : kuo tu joksies pa starpu!
jundīt – rīdīt : nejundi suni uz cilvėku
juodzināt – muodināt : juodzinā augšā bērņus
juosmīgs – neparasts : nāburgs bija juosmīgs cilvėks
jūkle – nekārtība : es tādā jūklē neiešu
juška – dūmvada aizdare : tagadējām krāsņim jau nav juškas
kacināt – kaitināt, ķircināt : pušiem patīk kacināt meitas
kābaka – mantrausis, skuopulis : kābaka - tas, kas uz mantu dzenās
kabūzis – būcenis : tādu kamarīti sauc par kabūzi
kalbināt – plāpāt : kuo nu te stāvat, niekus kalbinādami
kaldari – ķelderī – sadriskātas drānas : staigā kā pāvuliņš - vecuos kaldarus
kaldarens – sadriskāts : kuo staigā apkārt tāds kaldarens?

- kalsens** – kalsnējs : viņšētas kalps dikti kalsens
- kaltuonis** – nuokaltis kuoks : celmalā stāvēja kaltuonis
- kamērts** – kamēr : kamērts pārkuons rūc, ārā neej
- kami** – ēdiens nuo grauzdētiem miltiem : saber auzas, miežus, drusku rudzus, zirņus un pupas verduošā ūdenī, mazu laiciņu pasautē, izber izklaidus uz palagiem un izliek saulītē, lai apžūst. Tad ieber karsti nuokurinātā krāsni, kur tuos maisa, kamērtie vairs neapdeg. Tad aiztaisa krāsni ciet un lauj graudiem žūt līdz krāsns auksta, izgrābj, samal miltuos, izsijā, iemaisa skābā pienā un tūlin apēd.
- kammaris** – kambaris, telpa : vakarēšana nuotika lielajā kammarī
- kančaka** – rikste : uzduod zirgam ar kančaku, lai raitāk iet
- kandava** – liela gulta : ej pie velna uz kandavu! saimniekgalā kandava aizņēma visu rūmi
- kandžierēt** – dzīt, rikuot : saimniece pruot kalpuones kandžierēt
- kaņģierēt** – kūdīt : tu mani nekaņģierē uz palaidnībām
- kanika** – maizes rika : pavirši nuogriezta maizes nuka ir kanika
- kankars** – skrandas : kankars pie kankara, kā pagasta pēdējais nabags
- kanksis** – keksis : ar kanksi izvilka balki nuo ūdens
- kantēt** – velt : kantēja balki līdz ragum – veidot šķautnes apalkuokiem : balkus ar cirvi kantē, kamēr asas kantes
- kapurētis** – kepuruoties : luops pats kapurējās uz kājām augšā
- karavnieks** – luopkuopis : karavnieks muižā kuopj un ēdina guovis
- karmētis** – vilkt laiku : vai tu atnāci karmētis?
- kārnities** – kārpīties : ērzelis citu nekuo nedara – kārnās vien
– kēzities : telš kārnijies uolnicā
- karpelis** – kartupelis : mazuos karpelus glabā sēklai
- karstīgs** – dedzīgs : skuoluotājs bija karstīgs cilvēks
- kartins** – kartupelis : kartinim nav labi, ka vienā vietā tuos stāda gadu nuo gada
- kasains** – kašķains : man bija viens kasains āzis
- kašumi** – sakašni : nuo kašumiem savēl mazu kukulīti
– piedegums : denčim kašumi ir lielākais gardums
- kaucis** – runcis : runču laikā kauči nelabi kaurē
- kaudžlāva** – siena kaudzes pamats : kaudžlāva, pirms krauj sienu, jānoklāj zariem
- kaurēt** – kaut : kakī staigā pa jumtiem un kaurē
- kausināt** – kausēt : puodiņā kausē cūku taukus
- kābakāties** – darbuoties bez mērķa : ja tā kābakājas, tad darbam nav jēgas
- kābaks** – nabags : saimnieks tāds kābaks;
– sīkstulis : tas kābaks bija uotra izmantuotājs
- kādējs** – kāds : kādēji tagadītās ceļi?
- kājdiena** – klausas diena bez zirga : kājdienās uz muižu gāja bez zirga
- kāmēt** – izgriezt medus kāres : daudz struopu, daudz kuo kāmēt
- kāmis** – kamene : plavā pilns ar kāmiem
- kāpāt** – iet pāri pār malām : biežputra kāpā pāri katlīna malām
- kāpele** – kāpnites : pirtī lāvas priekšā bija kāpele
- kārestība** – kāre : man uznāca kārestība pēc ābuoliem
- kārpa** – kārba : ganiņam kārpā līdz biežpiens
- kāslis** – kāpslis : bez kāšļa es neejā
- ķeburains** – zarains : kuoku, kam zari uz visām pusēm, sauc par ķeburainu
- ķēgāt** – nuolaidīgi izturēties : zirgs nuosprāga, juo saimnieks ķēgāja
- ķēgelītis** – spiekītis : vecāmāte nēma ķēgelīti un gāja
- ķeilis** – kreilis : viņš skalda ar kreisuo ruoku, juo ir ķeilis
- ķeķe** – asins pankūkas ; cūku bērēs deva ķeķes
- ķemburs** – mieturis, ķeburains kuoks : nēm ķemburi un klopē uolbaltumus!
- ķemers** – lielais svīkurbis : pumpja urbšanai vajag ķemeru
- ķemertins** – ateja : aiz kūts atradās ķemertins
- ķemma** – sauja : sagrāba pilnu ķemmu riekstu
- ķemsit** – neglīti ēst : kalps ķemsī putru lieliem malkiem
- ķēmurs** – mazs apaļš priekšmets : bērni spārdīja nuo lupatām taisītu ķēmuru
- ķencele** – vecs kuoka trauks : ķencelē nes cūkēdienu
- ķeneris** – varens vīrs, mundrs cilvēks : tu nu gan esi varens ķeneris
- ķengāt** – aprunāt : šuo izķengāja pa avīzēm
- ķenksis** – keksis : mēslu izvilksšanai nuo ratiem kalējs taisīja ķenksi ar diviem zariem
- ķēpene** – plecu sega : uzņem ķēpeni, lai nenuosaltu
- ķerežas, ķereži** – pirts akmeņi : uzmet ūdeni uz ķerežiem, lai jūt karstumu!
- ķerīgs** – laiks, kad labi ķeras zivis : kad pūš dienvidrietumu vējš, ir ķerīgs laiks
– līpīgs : tā ir ķerīga slimība
- ķērme** – ķērne : uz plauktiņa šaparītī krējumķērme

- ķernāt** – nuokēpāt : ar netirām ruokām nenuo-
kērnā galdautu
- ķerpulis** – sēne bisīte : ķerpulus lasa pavasari
celmājā
- ķerstīt** – kert : mana sieva ķersta mūsas
- ķerza** – drūzma : kruoga priekšā bija liela dzērāju
ķerza
- ķiba** – ciba : ķibinās glabā sviestu un biezu
pienu
- ķibe** – neveiksme : ar luopiem dažkārt liela
ķibe
- ķičināt** – uzsaukt aizdzišanai : kič, aitas, nuo
gubām!
- ķicis** – “krāniņš” puikam : kad čurā, izņem ķiciti
nuo biksiņām
- ķieķene** – virēja : kieķī valdīja kieķene
- ķieķis** – kēķis : kieķī jau tā galvenā dzīvošana
- ķila** – vistas kuņģis : ķilas liek zupā
- ķillis** – vistas kuņģis : killis pilns ar akmentiņiem
- ķilpis** – ierīce balku vešanai ar ragavām, mazuo
ragaviņu piesiešanai
- ķimpa** – saišķis : ķineps sasien ķimpā un piekar
pie pakša, lai zūst
- ķincas** – kājas : pois', nuomazgā ķincas!
- ķinēpes** – sinepes : ķinēpes ēd pie muzikantgalas
– ķimenes : man garšuo rupjmaize, kurā
ķinēpes
- ķinis** – spindele : ķīni ir mazāki nekā dunduri,
kuož luopiem
- ķinklāviņš** – diedelnieks : tirgus placī sierēja
ķinklāviņš un diedelēja naudiņu
– mazz purva putniņš
- ķiris** – vērsa krāsa : melns vērsis ar baltu svītru
pār muguru ir ķiris
- ķirpa** – neliela kaudzīte : sienu, ābuoliņu, kad tas
pažuvīs, vakarā saliek ķirpās
- ķirpiši** – dakstiņi : ķirpišu jumts ir smags
- ķisens** – spilvens : gulta pilna ķiseniem
- ķiskas** – iekšas : pēc nuokaušanas luopam izgāž
ķiskas
- ķiukstēt** – riet smalkā balsī : kveksis ķiukst vienā
ķiukstēšanā
- ķivens** – ķildīgs : ir nu gan ķivens dencis
- klacka** – vista, kurai cāli : kur tā klacka ganās, ka
cāli brēkā
- klakšķis** – truoksnis ar mēli : puika iemācījies
klakšķi taisīt
- klambas** – skavas : balki saistīti ar klambām
- klamburēt** – nedroši iet : re, kā tas pa celu
klamburē!
- klamburis** – klanis : dampim klamburis griež
švunkratu;
– neveikls cilvēks : pagasta rakstvedis bija
klamburis - ne stalti iet prata, ne uzstāties
- klams** – vecs priekšmets : tas klams jāmet
lūžņuos
- klamsts** – garš, neveikls cilvēks : saimnieka dēls
bija klamsts - smukuma nekāda
- klamzaks** – garš cilvēks : klase pilna klamzakiem
- klancis** – liels gabals : nuolauza pamatīgu maizes
klanci
- klapatas** – grūtas darīšanas : tev ir gan klapatas ar
sivēnu - slimuo vienā slimuošanā
- klaudzināt** – klauvēt : ja klauzina pie durvīm -
jāatver
- klausināt** – klausināt : izklausināju visus kai-
miņus, vai nav redzējuši melnuo vistiņu
- klausiba** – dienests : kara klausībai paduoti visi
vīrieši
- klausīgs** – padevīgs : asais cirvis klausīgi cēlās un
krita
- klaustīt** – smaltīt : nuo virsas klaustīja krējumu
- klādināts** – klāts : pluok balti apsegi, pār laukiem
klādināti
- klādzināt** – kladzināt : vista, uolu izdējusi,
klādzinā
- kleja** – klaiduonis : čigāni ir klejas
- klemperis** – tikliņš vēžu ķeršanai: bija nuotei-
kums : katram drikst būt ne vairāk par
desmit klemperiem
- klencis** – liels kumuoss : ka tev klencis riklē
neiespiežas
- klēģerēt** – klaiņot : puikas vēlu klēģerē apkārt
- klēpāt** – krist : sniegs lielām lēpām klēpā zemē
- klībāt** – daudz dzert, ēst : beidz klībāt, ka nepār-
sprāgsti!
- klicka** – ķeza, nelaime : viņu piemeklēja viena
klicka pēc uotras
- klipāt** – strēbt : telam nuovārīs linsēklas, tad nu
gan viņš klīpās
- klūme** – neveiksme : klūme katram var gadīties
- klonģis** – sprungulis : durvīm tik tāds klonģis, kur
pienemt
- klucis** – klimpa : putrā klučus ne apmaisīt
- kluģis** – izkopts ruokturis : labāka izkopts ir ar
diviem kluģiem
- klukū** – uogu sulas dzēriens : nuo jāņuoogu sulas
taisa klukū
- klūme** – mīsekļis : man nav nekādas klūmes
- klunkurs** – neveikls cilvēks : nekuo viņš nepruot,
klunkurs tāds
- knauķis** – mazz bērns : knauķim zuods knapi pāri
galda malai
- knērpis** – neveselīgs, augumā atpalcis bērns :
graudniece nemaz nevākē savus knērpjus
- knizāt** – sakuost : blusas pa nakti knizā gulētājus
– izluobīt : pupiņas knizā nuo pākstim
- knobis** – izvirzījums kādā priekšmetā : dakstiņam
ir tāds knobis aiz kā aizākē
- knoiza** – gara nūja : paņem knoizu un saduod!

- knosāties** – kasīties : vai tev blusas kuož, ka knosājies?
- knukšēt** – pukstēt : aita knukš, kad slima
- knutka** – pātaga : nem knutku un dzen vistas ārā!
- knuzināties** – utuoties : māte knuzinājās pa meitas matiem
- knūja** – spiekis : uz vecumdienām vajag trešuo kāju - knūju
- kocala** – veca guovs : kocalai vēders līdz zemei un mugara lika
- kodars** – guza : gailim kodars pilns
- koiza** – veca guovs : kas nu tā par guovi, koiza vien
- koksis** – vecs zirgs : vecais Buolīts aizsiksnāja uz plavu ar koksīti
- kokš** – guovju mājā sauciens : kokš, mājā!
- kokšināt** – guovis mudināt : vakarus guovis kokšināja mājā
- kolka** – liela pelke : uz cela turējās pamatīga kolka
– pūču vanags : pa vakariem laižas kolka
- kollāt** – maisīt : puika kollā kreimu tā, ka viss iet pāri malām
- kolmi** – kalnes : kolmi ir labas Jāņu zāles
- konca** – zirga papēdis : ja pieduras zirga koncām, tas sāk trakuot
– izkopts rezgalis : nuo izkopts konca vien palikusi
– nuodilusi sluota : tikmēr slaucīja, kamēr konca vien palika
- konculāji** – nuokultu pupu laksti : konculājus duod aitām
- konna** – izkopts rezgalis : izkaptij pie kāta sien konnu
- kopkins** – galva : apķērīgam kopkins strādā
- ķopķeze** – zilgala : launagā ciemiņiem deva kopķezi
- ķopsis** – netirs trauks : pasmel vircu ar ķopsi
– rosols : dzimšanas dienai pagatavuoja pilnu bludu ar ķopsi
- kopsis** – netirs trauks : sētmalē mētājas kopši
- korkšēt** – kurkstēt : dīkuos zaļās vardenes korkš vis-skaļāk
- korķis** – buojājums kartupelī : sliktā zemē auguši kartini daudz korķu
- korpača** – divriči : kuo tu kraties tādā korpačā?
– nuocelama ratu un ragavu virsdaļa : lai nekristu ārā nuo ragavām, uzlika korpaču
- korrāties** – apkuopties : vecam jau tāpat vēl gribas korrāties
- korza** – miza : kālim bieza korza
- koska** – kuoka miza : ja liepām nuoluoba nuost kosku, apakšā ir lūki
- košnāties** – kasīties : vai tev galvā utis, ja košnājies?
- kavēties : kuo tik ilgi košnājies pa gultu
- kovērs** – apluoksne : vēstuli sūta kovērā
- krampējs** – durvju krampis : kad durvis aizver, tad krampējs aizkrit
- kramšāt** – kasīt : kramšāja piedegumu, kamēr katls tīrs
- krapačas** – vecas lietas : krapačas met ārā bedrē
- krausēt** – dauzīt, kult : tikām krausē kanepes, kamert visi graudi ārā
- krāvažas** – krāmi : paklēts pilna krāvažām
- kreceklis** – receklis, galerts : cūku kāju kreceklis sabiezējis
- krecumi** – izspiedas nuo uogām : kad nuo uogām izspiež sulu, paliek krecumi
- kreims** – krējums : taukam pienam virsū biezs kreims
- krellains** – ar krellēm : meitenes ballē ieradās krellainas
- krepas** – kruokas : brunči vienās krepās
- krempele** – krāmi : vecā krempele jādedzina nuost, lai nemaisās pa kājām
- krepāt** – nuočiept : zeperi nuo šapariša krepāja kūkas
- krems** – krams : ar kremu izšķil uguni
- krepele** – netīrumi : pēc mēslu izvešanas nuo cūk-būdas sienām nuotīrija krepeli
- krimsliis** – mazs maizes vai galas gabaliņš : sunim pameta galas krimslīti
- kriķi** – griķi : nuo kriķim vāra biežputru
- krujāties** – taisīties : sāka krujāties uz ciemiem
- krumba, krumbains** – grumba, grumbains : jābrauc pa krumbainu ceļu
- krumpēt** – ieluocīt, iekruokuot : plisētie svārki jākrumpē
- krumstala** – skrimslis : cūku auss krumstalas der zilcē
- kruntains** – kruokains : sievām kruntaini svārki
- kruokis** – apruoce : kreklam netiri kruoki
- kruveši** – gruveši, kukuržņi : uz cela sasaluši kruveši
- kudināt** – kūdīt : nekudini viņu uz launu
- ķūķītis** – ceplītis : kūķītis luožņā pa krūmiem
- kukšēt** – pukstēt : sirds viņam kukš
- ķūla** – tūļa : taisies ātrāk, ķūla tāds!
- kulāji** – īsi nuokulti salmi : kulājus izēdināja guovīm
- ķūlāt** – dzīt : sienā ķūlā neglas
- kulda** – plīts priekšējā daļa, kur uguni kur : vai iekūri kuldā?
- kuldains** – ar kabatām : kuldainus svārkus velk kāzās
– nuolaists : kuldainā tūrumā nekas neaug
- ķūlis** – bikšu priekša (puogājama) vīriešiem : pēc pirts apskaties, vai ķūlis aizpuogāts
- kuls** – kluons : lauku bērni izauguši uz aukstā

kula ar plikām kājinām
kultene – skābs dzēriens nuo rudzu miltiem
kulturis – kāts maisīnam, kurā baznīca vāca ziedojumus
kumalāji – cietie stublāji : zirgkumelēm pilnā ebuliņa laukā kumalāji vien iznāk
 – linsēklu atkritumi : karpelu kaudzes nuosdz ar kumalājiem
kumāss, kumāks – kumuoss : jāēd maziem kumāsiem
kumburs – māzers : vislielākie kumburi izaug bērziem
kumburains – pumpains : kumburains kuoks nav lietaskuoks
kumpa – kuprs : tantei kumpa mugurā
kumpains – kuprains : kamielis ir kumpains luops
kuncele – vēdzele : kunceles gul zem akminim
kungulis – kunkulis : diegā iemetušies kunguli
 – kukurznis : zeme vienuos kunguluos
kuņķis – kuņģis : nu gan pielādēju pilnu kuņķi
kunna – varde : stārki pārtiek nuo kunnām
 – izkaps rezgalis : izkaps tā nuoplauta, ka kunna vien palikusi
kunnacis – varžacs : kunnacis tā muoka, ka jāklibuo
kunnulāji – linu, kaņepju galviņas : kunnulājus žāvē zārdā
kuocīcs – vientiesis, mulķis : trešais tēva dēls visās pasakās ir kuocīcs
kuodalāt – kuošlāt : pirkstus nuo želuma kuodalāja
kuodēt – sakuošlāt : pirms nuorija, pamatīgi kuodēja
kuolis – kuode : villas cepurē iemetušies kuoli
kuortēlis – dzīvuoklis : kas t' kalpam par kuortēli - tumša istaba
kuožņa – ēdamais : pieliekamais pilns ar kuožņu
kuožņāt – kuošlāt : garuoziņu tikām kuožņāja, kamērt tā mīksta
kurlausis – nedzirdīgs : kāpēc nenāc, ja sauc, kurlausis tāds
kurvis – gruozs : uz karpelu tīrumu līdz jāņem kurvji
ķutes – kaudzes lidumā : ķutes krauj nuo celmiem, žagariem, velēnām : Uoleru mežā lidumā dedzināja ķutes
ķutūzis – virtuve : ķutūzis pilns ar dūmiem
kuža – veca ķēve : kužai apakšlūpa līdz zemei karājas
kvākt – vades kurkst : diķuos pavasaruos dzirdama kvākšķēšana
kvelst – riet ar pārtraukumiem : kuo tas suns tur kvelš?
kvērkt – kviec : cūkas kvērc, ēst gribēdamas

kviedzināt – kviecināt : lej silē un beidz kviedzināt sivēnus
lābāns – lēnīgs cilvēks : lābāns ne mūžam neizdarīs
laiba – galdiņš, uz kā šķērē dzijas
laimitis – izlutināts cilvēks : laudis mani nevēlēja laimīša dēlinam
laipuot – pāriet laipu : mēs bijām trīs māšinas, trīs laipiņas laipojām
lakarēt – laipuot valuodā : rentnieks ar valuodu šurp turp lakarē
lamzāt – slaistīties : puisis aiz kalna nuoslēpies, lamzāja
lamzaks, lamzāns – lempis : izaudzis gatavais lamzaks
largāns – plāpa : viņmāju Tenis nu gan ir largāns - lorizā vienā laidā
larkšēt – muldēt : beidz larkšēt!
lauja – atlauja : vai tev bija lauja iet uz diķi?
lauma – burve, ragana : lauma nuobūrusi guovis
lāgans – labestīgs : lāgana dvēsele - nekuo neliedz
lākturis – lukturis : ņem uz kūti līdz lākturi
lāmis – liela blīva masa : lietus gāza lāmiem
lāsēt – klūt raibam : šis jērs vēl nuo Lābana lāsētiem
leceklis – leceks : pa naktīm leceklis jāsedz ar salmu segu
leča – gulamais (vāla) : likuos uz lečas nuosnausties
 – guovju ēža : lečā sameta sienu
lēferis – plāns pārklājs : uz galda svētkuos uzklāja lēferi
legzda – lazda : šuogad riekstu nebūs - legzdas vāji ziedēja
leins – liks, greizs : uz āru ar pirkstiem izgrieztas kājas sauc par leinām: Ādums nuo dzimšanas bija leins
leipu lapa – lēpju lapa : gar Gaujmalu leipu lapu kā biezs
leka – pēda : Jānim gara leka, jāada gara zeķe
lekainis – bērns, kurš rāpuo : jālaiž lekainis zemē, lai rāpuo
lekausis – dzīvnieks ar nuoļukušām ausīm : cūkas mums tādas lekauses
lekns – biezs, trekns : šuogad plavā lekna zāle
lēkšas – mēsli : nevīžā guovis tīrīt, gar abiem sāniem saugušas lēkšas
lembis – lempis : lembis nemāk meitai pieiet
lemmurs – mīksts, neveikls cilvēks : lemmuram viss krīt nuo ruokām
lempērēt – klaiņuo : čigānēns lempērē apkārt pa visu pagastu
lempēris – laisks cilvēks : tīrais puosts ar tādu

lemperi!

lempiķis – lempis : jauns puisis, bet nu lempiķis gan

lenkurs – izlaidīgs, nekārtīgs cilvēks: šitas lenkurs lemperē nuo mājas uz māju

lēpa – pika : sniegs nāca lielām lēpām zemē

lepa – seja : dabūsi pa lepu

lepas – guovju pļekas : skaties, kur ej, nekāp lepā

lēpatīni – lielas sniega pārslas : lēpatīni krīt- cits saka : nabaga kumāksi

lepsis – neliels gabals : ieguva nelielu lepsi zemes dārza ierīkuošanai

lergāties – plāpāt mulķības : beidz lergāties!

lerkšis – plāpa : vecais zaldāts bija liels lerkšis

lerkstēt – stulbi gvelzt : abi viņi lerkst un lerkst un nebeidz

lērums – liels daudzums : mītiņā sanāca lērums tautas

leska – skrandainis : nestaigā apkārt kā tāds leska

leskains – pluškains : ja sunim neduod ēst, viņš klūst leskains

lesks – pinkains : tam ir leska galva

lesnica – dēlu četrstūris ratu paplatināšanai : veduot sienu, salmus, ratiem uzliek lesnicu

leška – mednieka plinte : leška mājā un ar visu tuo mežacūkas nuoēd kartinus pa tīruo

lēpe, lēpa – ūdens augs ar platām lapām un dzelteniem ziediem : ar lēpām pilns dīkis

lētsirdīgs – lēticīgs : lētsirdīgam var piestātīt pilnu galvu ar mulķībām

libis – plāpa : iet kā libis apkārt
– puika : libis vairs sētā nav nuoturams

līderīgs – nekārtīgs, nuolaidies : tā sieviete ved līderīgu dzīvi

liedens – slaidis : vai liedena priede auga, vai liedens tēva dēls

liekmaņi – nuokauta luopa kājas un galva : liekmaņu vāra zilcē

liekns – lekns : tālā bija liekna plava

liess – vājš : balandas liesā zemē neaug

limt – liekties : zem smagas nastas lima

lipa – lipa : zaķa lipa

lirliķis – mehānisma sastāvdaļa : sabēra lirliķus kastītē

lipa – lipa : vēža, zaķa lipa

lipstīķis – ielāps : biksēm lipstīķis uz lipstika

ližuotājs – laizītājs : vecais piena ližuotājs

locka – miksts, bezveida gabals, klimpas : kad zupā uzpeld lockas, tās ir gatavas
– nuonēsāta cepure : tev uz galvas locka ne cepure
– bezrakstura cilvēks : luocās visiēm vējiem līdz, vārdu sakuot - locka
– paštīta cigarete : kad runā, nem tuo locku nuo mutes ārā

lompata – lempis : lempis tāds, kādēļ izbārstīji skrūvītes!

lopuris – juokdaris : nāburgu Jānis visu mūžu bijis lopuris

lopurīgs – aušīgs : meitai lopurīgs kavalieris

lorcka – neliela, slapja pika : nuo zaptēs katla uz apģērba uzlēca lorcka
– klačuotāja : tā lorcka staigā apkārt muldēdama

lorķšēt – daudz plāpāt : beidz reiz lorķšēt!

luksti – upmalas plavas : jābrauc uz lukstiem sienu grābt

lukt – liekties : pēc septiņām dienām miezīši sāka lukt

luķis – misīna vāciņš pīpei : vectēva pīpim nuolūzis luķis
– naža spala uzmava : jaunā dūciša luķis jau beigts

lukt – nuokarāties : sunim lukušas ausis

lullināt – uz ruokām ieaijāt : vakaruos zīdaini lullinā

lullis – lelle : vismīlākais ir lupatu lullis

lumsts – plāns dēlītis, kuo izvelk caur velkiem : labus lumstus katrs vis neuztaisīs

lungāties – mētāties bez darba : tik dzērāji lungājas pa pilsētu

lunkains – lunkans : ganam lunkaina rikste

luņķis – blāķis : ūdens sadzina sūnas lieluos luņkuos
– desas likums : paņem līdzī desas luņķi

lupuris – plukata : man tāds lupuris nemaz nepatīk

lūkāt – lūkuot : es palūkāju sluotu durpakalā

lukt – nuokarāties : sunim lukušas ausis

lūsa – lūsis : Ipiķmežā var sastapt lūsu

lungans – kustīgs : kauli savienuoti lungani

lurba – vēdzele : lurbas gul apuž akminim
– slaists un dzērājs : kruogū salasījušies lurbas

lurza – plāpīgs cilvēks : tam lurzam nekuo nedrikst uzticēt - izplāpās

māga – kuņģis : pieēda pilnu māgu

mailite – maza zivtiņa : uz mailītēm kerās asari

maikss – maiss : piebēra pilnus maikus karpelīm

mākuļains – mākuoņains : debess mākuļaina, vai tik nelis?

mākumi – mākuoni : jāsteidz grābt sienu - māku mi nāk virsū

mālis – maļamais : meitas gāja māli malt

mangale – buomis vadmalas uztišanai : mangalei jābūt gludai, gludai

manguoties – diedelēt, arī mānīties : čigānietes pruot manguoties

marenes – madaras : ar marenēm krāsuo villu

maudināt – izpeldināt : zirgus ved uz upi maud-

- ināt
- mauruot** – bauruot : neizslaukta guovs mauruo
- maut** – maut : brunčus mauj pār galvu
– spraukties : guovis maujas caur sētu
– brēkt : guovis mauj, kad meklē citas
- māneklis** – vīzija : celniekam sāka rādīties mānekli
- mānēt** – mānīt : veikalnieks bieži mānē pircējus
- mārnavas** – madaras : uz Jāņiem zied mārnavas
- Mārša** – Māra : Mārša ir guovju dieve
- māsēns** – māsas bērns : pie mums dzīvuo māsēns
- medīgs** – ar medu bagāts : kārkliem medīgi ziedi
- mēdināt** – mēdīt : man nepatīk, ja mani mēdinā
- mekše** – mente : kad cūka pieruok sili, ar mekši jātīra
- memeris, memuris, memulis** – lempis, tūla : kuo ar tādu memeri lai iesāk?
- menšīgs** — juocišs, pārdabīgs : viņš ir menšīgs gājējs; pie debesīm parādījās kaut kas menšīgs
- menķins** – sesks; viltnieks : menķins nuokuodis visas vistas; menķins ielavījies klēti
- mentra** – mētra: sažāvēju mentras tējai
- merga** – sīks lietus : nekāda lišana nebija, tik tāda merga
– margā : pie baznīcas garas mergas
- merguot** – rasiņāt : jau nuo paša rīta merguo
- merkšķis** – salmu sega lecekšu segšanai : tikai nuo gariem salmiem iznāk kārtīgi merkšķi
- mērdaļa** – mērdeklis : mērdaļa ir izdilis cilvēks
- mērdelet** – badināt : skuopa saimniece mērdele savu saimi
- mērdelis** – nuovājējis : valenieka zirdziņš mērdelis vilkāš kā gliemezis
- mērdināt** – mērdēt : gūstekņus mērdinā badā
- mērgalis** – mērglis : mērgalis ir panīcis dzīvnieks
- mienuoties** – nuoliegt, liegties : saimniece sākusi mienuoties - neesuot ganiņu situsi
- mietnes** – balsti, kas savienuo ragavu slieces ar virsējuo daļu
- miģene** – miģele, knislis : mitrā laikā sijājas miģenu mākuoņi
- milīnga** – stiba : ganam ruokā milīnga
- milst** – tūkt : pamalē milza “uozuoli” - pārkuona mākuoņi : vaiģs piemilzis nuo zuoba
- miltumens** – miltains : aitu tauki, kad izvāra un paliek auksti, ir miltumeni
- miņķins** – attapīģs cilvēks : kuo tu viņam padarīsi - viņš ir varens miņķins
- mira** – mirstība : bakās bija liela mira
- miriens** – nāve : miriens jau nenāk gaidīts
- mirla** – vājš cilvēks, dzīvnieks : bērins kā mirla, laikam vecaš neduo’ ēst
- mišu mašu** – miču maču : tas jau nav kūlis, viss savandīts mišu mašu
- mit** – mainīt : čigāni tirgū mij zirgus
- močkāties** – mīcīties : beidz močkāties pa dubliem
- mokurs** – neattīstīts, debils cilvēks : viņam nekas nelien galvā, gatavais mokurs!
- mollā** – neveikls, nevīžīģs cilvēks : ja tā mollā kerāš pie darba, tad nekas labs nav gaidāms
- morkšēt** – murmināt : kuo nu morkši!
- morskāt** – nūrcīt : nemorskā kuceniņu!
- morslaka** – viltīģs un mežuoniģs cilvēks : ar viņu neielaidies, viņš ir briesmīģs morslaka
- moška** – netīrelis, nevīža : mazākais meitēns bija moška
– knišli : moškas lien aiz krekla un nežēlīgi kuož
- mugara** – mugura : nevar mugaru taisnu atliekt
- mūklājs** – mūklājs : neej, tur ir mūklājs
- muldētīes** – nepareizi darīt : tēvs muldējās, nelaizdams bērnu skuolā
- mulset** – mulsināt : nemulsē meitēnu - maziņš taču
- mulša** – blēņas : saklausīģies mulšā
- mulšināt** – mulsināt : nemulšini bērnu uz ģekībām
- muons, muona** – kalpa alģa naudā un graudā : kalps bija līģts uz muonu
- muostīties** – stuostīties : viņš nevarēja atbildēt - muostīģās vien
- murakas** – lācenes : murakas aug purvā
- murcīt** – nūrcīt : kādēģl murci kāķīti?
- murdēt** – nūrdēt : vecais vienmēr murd
- murdi** – murgi : slimam rādās murdi
- murdināt** – panākt, lai kakis nūrrā : ja griģi kāķi murdināt, paņem klēģpi
- murdiens** – kaķa nūrrāšana : dzirdams kaķa murdiens - tā tad ir siltumā un labi paēģds
- murdzināt** – spīdzināt : puikas murdzinā kāķi
- murkšēt** – muldēt : apnicis klausīģties tavā murkšēģšanā
- mūsa** – muša : vasarās istabas pilnas mūsām
- mužiņa** – mutīte : ja nuomazģāģsi muģiņu, būģi tīrs bērns
- naīģs** – tievs : naīģs meitēns, laikam maz ēģd
- nagaģa** – izvēģlīģs cilvēks: jaunā sieva bija nagaģa - nekuo pa prātam izdarīt
– rūģpes : ar cāģliem pavasarī nagaģa - krīt viens pēc uotra
- ņāģmis** – seģa : ka vilkģu tev pa ņāģmi
- ņāģmāt** – ēģst : tēvuociģs ņāģmāģ skaģli
- narcaka** – gaudulīģs cilvēks : vecumā kģuva narcaka
- narkaģas** – vecas grabaģas : pakģlēģti samestas narkaģas
- narkšēt** – nūrdēt : beidz narkšēt!

- narkšis** – raudulīgs bērns : man gan nepatik tāds narkšis
- narkšīgs** – raudulīgs, nemierīgs : šuodien bērns tāds narkšīgs
- narvuot** – nerruot : lielie denči mazākuos mūždien narvuo
- nāburgs** – kaimiņš : nāburga aci skabargu redz, pats savā balķi neredz
- negantīgs** – nerātns : negantīgas aitas - vienmēr kaimiņa bietēs
- nekašens** – ķildīgs : tā ir gan viena nekašena māti (sieviete)
- ņēkulis** – nīkulīgs bērns : saimniekam bērni tādi ñēkuli vien
- neražens** – nekārtīgs, netīrs, izlaidīgs : neej pie neražena tēva dēla
- nerkšēt** – raudāt : meitēns visu dienu nerķš – plēsties : suni nemas pa iekšu, ka nerķš vien
- ņerkšēt** – ñurkstēt : nerķš, kā tāds nelāga sivēns
- nersele** – slimīgs, vājš cilvēks, luops : sivēns gatavais nersele - neēd nemaz
- nerselīgs** – kūtrs : nerselīgs kaķis negrib peles kert
- nesaistīgs** – trausls : nesaistīgas rīkstes trūkst, kad tās sien ap mietiem
- nespuodrs** – netīrs : viņa bijusi slinka, kildīga, nespuodra sieva
- ņeukāt** – ñaudēt : tā tik mana kaķene ñeukā
- ņeukstēt** – īsi iekliegties vai rūkt : guovis neneukst, kad tās sit
- neuomis** – nejēga, plānprātīšs : Dievs neduod tādu neuomi!
- ninna** – dzēriens : bērniņš prasa ninnu
- nuoklāstīt** – nuoklāt : es pa zemi nuoklāstīju savu linu paladziņu
- ņorkāt** – griezt ar neasu nazi : tā tāda ñorkāšana, ne griešana
- ņorkstēt** – aprunāt, plāpāt : var gan tie cilvēki ñorkstēt, taisni jābrinās
- noska** – rīkste : klausī, citādi dabūsi noskas
- ņuga** – dunka : dabūja ñugu pa kaklu
- ņugāt** – dunkāt : krievi savas sievas bieži ñugā
- ņumma** – purns : ka nedabū pa ñummu!
- ņummāt** – ēst ar pilnu muti : izbadējies nummā, ñummā un nevar beigt
- nuņņa** – neveikls, tūlīgs cilvēks : nuņņa nevar par kalēju strādāt - dzelzs atdzisis nekalta
- ņunņīgs** – raudulīgs : nunņīgi bērni krīt uz nerviem
- nuojs** – nuo vienas vietas : tur bija vieta, kur sēnes auga nuojs vien
- nuoknosāt** – nuoknābāt : vista visus cālus nuoknosājusi
- nuolakt** – nuodzert : vīri visu alu nuolakuši
- nuolekus** – visapkārt : bērns mantas izmētājis nuolekus
- nuoņurīt** – nuogriezt ar neasu nazi : kāda izskatās nuoņurīta maize!
- nuopembelētis** – savīties, savelties: meitas gāja nuopembelējušās, kad nebija laika galvu saķemmēt
- nuoplickāt** – nuoplitēt : mieži ar lietu nuoplickāti zemē
- nuosalīgs** – salīgs : vecais bija briesmīgi nuosalīgs
- nuosti** – nekādā ziņā : viņam tiek liegts nuosti precēties
- nuote** – vajadzība : tā rīkuoties spiež nuote
- ņurcaka** – nevīžīgi ģērbies cilvēks : kauns ar tādu ñurcaku iet pa ielu
- ņurdzēklis** – mudzēklis : tur sacēlās liels ñurdzēklis
- nurkšēt** – ñurdēt : beidz nurkšēt!
- nūnis** – savistīts zīdāinis : bērni spēlējas ar nūņiem
- nūž** – uzsauciens, lai nuomierinātu guovi slaucuot
- nūžāties** – slinkuot, tūlāties : vai tad Kate kuo strādā, viņa nūžājas vien tūrumā
- nūžīgs** – laisks, lempīgs : kaimiņa līgtais puisis izrādījās nūžīgs strādātājs
- nūžulis** – laisks, lempīgs cilvēks : viņš ir nūžulis, kurš negrib kustēties
- olburis** – juoku plēsējs : ja barā gadās kāds olburis, tad ir kuo nuosmieties
- oleks** – neapdomīgs, straujš cilvēks, kustonis : nezi kur tas oleks skries
- ollēšenas** – liekulīga uzbāšanās : Lienam (vārds) jau tā ollēšenas klā, kā kāds jauns cilvēks pienāk mājā dzīvot
- orrāt** – dzīlām bedrēm izrakāt : tas ceļš orrāts, ne grantēts
- pabokņīt** – padauzīt, padunkāt : suola biedrs blakus sēdētāju pabokņija
- paborzāt** – paburzīt : paborzā kreklu pamatīgāk, lai tiek baltāks
- pāča** – dibens (bērna) : mazajam pāča netīra
- padidīt** – pakratīt : rati braucēju krietni padidīja
- pagāznēm** – saka par vecu, salīkušu cilvēku: viņš jau ir pagāznēm
- paknidēt, paknist** – izdīgt : karpelim ašni paknidējuši puskuoķa garumā
- palūkāt** – palūkuot : kas netic, lai palūkā!
- pametne** – pamests lauks : pēc kara daudz pametnu
- pamētāt** – pasvaidīt : labību pamētā, lai labāk žūst
- pamētāties** – klaiņuot : pamētājies vienā kruogā,

- metās uz uotru
- pamīkšum** – pārmaiņus : paminas jāmin pamīkšum
- pamurdēt** – uzvandīt dūņas : bērni ņemās pa dīki, ka dūņas pamurdēja
- panckars** – nevīžīgi ģērbies : ubags jau vienmēr rādās kā panckars
- panijpiens** – panīnas : panijpienu dabū, kuļot sviestu
- panižģēt** – izmežģīt : aizkērās kāja, krita un panižģēja
- papers** – papīrs : tiesā vaig' stiprs papers
- papokšīnāt** – paplikēt : papokšīnāja mazuo cūciņu
- paporkšēt** – paplāpāt : gribās kādu laiciņu paporkšēt
- papuja** – papuve : papujā laida ganīties cūkas
- parkšīnāt** – plāpāt : tās visas ir tukšas runas, kuo tu parkšīni
– stārka klabināšana : šuopavasār nemaz nedzird stārki parkšīnām
- parkškis** – grieze (putns) : tas ir parkškis, kas laukā porkšina
- pārmēluot** – apmeluot : Grietai patika pārmēluot citas meitas
- paskulbit** – nuodarināt : alejā paskulbija zemākuos zarus
- paškērst** – pašķirt : skrienuot vajag pašķērst krūmus, lai neizdur acis
- paurķēt** – rakāties : zaglis paurķējies pa citu lietām
- pāturēt** – pātaruot : nepāturē tik daudz, bet dari!
- pavalcēt** – dzīt zirgus pa apli : senāk labību kuluot uz kluona, pavalcēja zirgus
– dejuot valsī : jaunais pāris pavalcēja
- pazitīt** – pazīt : jau pa gabalu pazītija savu dēlu
- pegurs** – iskājains cilvēks, dzīvnieks : tam peguram sēduot kājas karājas
– vistinu šķirne : mazuo pegurvistinu gailītis varen dūsmīgs
- peļūksnējs** – iepelēks : lielais lakats peļūksnējā krāsā
- pembele** – murskulis : pakulas vērpjuot var savelties pempelēs
- pencis** – kartupeļu biezputra : nuo jauniem kartupeliem nevāra pencī
- penckas** – vistu mēsli : kur suoli sper, tur penckas zem kājām
- penka** – uolu kultenis : svētdienas rītuos gatavuo penku
- penkuots** – uolu kultenis : bruokastis ēda penkuotu
- penķēties** – kavēties : kamērt puisis penķējas, tikmēr meita gabalā
- pērdināt** – pērt pirti : ar bērza sluotu pērdināja
- perestāt** – runāt svešā valuodā (īgauniski) : Moizakiles veikalā tā perestā, ka nekuo nevar saprast
- perpele** – sapuvīs : man nav lāga malkas, kuo dedzināt, tāda perpele vien
- perve** – krāsa : kādā pervē krāsusosi?
- perulis** – perētāja vista : perulis sēd uz uolām
- peska** – slapjš siens : kuo tu ar peskām darīsi : ne viņš ziemā kaisīt der, ne luopiem ēst
- pesteli** – brīnumlīdzeklis, mājas gariņi : viņam nelīdzēja ne zāles, ne pesteli
- pēneklis** – grābeklis : salūza pēneklis
– drēbju karamais : pēneklis drēbēm atruodas kaktā
- picāpauna** – nēst uz kamiešiem : mani mazu nēsāja picāpaunā
- piecirpt** – daudz nuocirpt : viena jau piecirpusies, bet uotra nevar vien nuocirpt
- piedraba** – piedarbs : piedrabā putekli tā, ka viens uotru neredzēja
- piedraukle, piedraukne** – piedurkne : uzšuja vienu piedraukli garāku nekā uotru
- piejemt** – pieņemt : guovs bulli nepieņēma
- piejoksīt** – piedrazuot : taisuot grābekļa zarus, piejoksija ķēki
- piegramstīt** – piegrābt : ap gubiņām vajag piegramstīt
- pieklesēties** – pieēsties : nu gan pieklesējuos putru
- pielipens** – lipīgs : šī dzija ir pielipena
- piepekšīnāt** – pieblīēt, pieplikēt : piepekšīni zemi ābelītei, lai labāk ieaugas
- piepenckāt** – piemēsluot : vistas piepenckājušas pagalmu
- pieplorķēt** – piejaukt : viņš pieplorķē ūdeni, lai tad es tādu dzeru
- pieplokāt** – nekārtīgi sablīvēt : šķūni pieplokāja ar mitru sienu
- pieroidāt** – piegružuot : iekšā zāģēja dēlus un pieroidāja kammari
- piesars** – seramā labība : piesaru krāva nevis uz ārdiem, bet uz šķērskuokiem, kas pārlikti nuo sijām līdz ārdiem
- pieslorbāties** – piestrēbties : katru pusdienu pieslorbājās ar šķidruo putru
- piestūķēt** – piebāzt : cisu maisu piestūķēja tā, ka vēlās nuost
- piešava** – piešuve : krekla un brunču apakšmalai šuva klāt piešavu
- pievilāt** – piekēpāt : pievilāt matus ar zemi
- pīleņģis** – pilādzis : mežmalā aug skaists pīleņģis
- pinkšēt** – raudāt : beidz pinkšēt!
- pinkšīgs** – raudulīgs : meitenes ir pinkšīgākas par puikām
- pintīkis** – tūla : Jānis ir pintīkis - nevar vien

- sataisīties
- pipuri** – alkšņa pumpuri : skaties, kādi alkšņiem
piebrieduši pipuri
- piras** – spiras : zakīši zem ābelēm atstājuši piras
- pircīgs** – pirkt gribošs : pārdevējiem patik pirci-
gi kundes
- pirkšēt** – nelaikā iejaukties : tu nepirkši, pa-
cieties!
– skana, drānai plīstuo : kad viņš pietupās,
nuogāja pirkšis un uz dibena parādījās
atvērusies šuve
- pirkša** – tas, kurš pārsteidzīgi izsaka mulkību :
man netik tāds pirkša, kurš neduomādams
sper ārā, kas uz mēles
- pitrins** – stūrgalvis : ietiepies kā āzis - īsts pitrins!
– nepazīstams škidrums : kas tajā pudelē par
pitrinu?
- pickāt** – dzert : dzeram, brāli, pickājam, savu
miežu alutiņu!
- pikt** – sabuojāt uomu : sieva sākusi pikt un
kunkstēt
- pīleņģis** – pīlādzis : pie mājām jāstāda pīleņģis,
tad nelabais nenāks iekšā
- plaizums** – kas uz visām pusēm izpleties :
upenājs izaudzis kā plaizums
- plakarēt** – škiest līdzekļus : dēls visu tēva naudu
izplakarējis
- plančka** – pelke : iekrita plančkā uz dibena
- planča** – tas, kurš pluncājas : planča, nāc ārā nuo
ūdens!
- plančkāties** – pluncāties : bērni plančkājas pa dīki
- planga** – tulzna : sastrādātā plaukstā jau plangas
neberžas
- planka** – laukums : palika tukša, neapstrādāta
planka
- plankša** – vājš cilvēks : tas plankša nav nekāds
strādnieks
- plauda** – valuodas : palaida pa pagastu plaudas
- plauki** – plaukas : pēc izsūkšanas palika linu
plauki
- plaust** – izplatīt : Dievs tuo plaudis
- plauši** – plaušas : viņam slimī plauši
- plācenis** – karaša : plācenus cep katrā mājā
- plākans** – liess, pliekans : zupa, kurā maz piena,
ir plākana
- plākšeniski** – plakaniski : dēlis krita uz zemi
plākšeniski
- plancka** – slapja zeme : tamā plančkā nekas
neaug
- plāsteris** – plāksteris : tur nelīdz ne zāle, ne plās-
teris
- pleģerēt** – niekuoties ar pūšamuo instrumentu :
pūtiet, jūs, muzikanti, es tāpat līdzī
pleģerēšu
- plekne** – pletne : vecā ar plekni pleknēja bērnu
- plempis** – dzērājs : tas plempis visu nuodzēris
- plences** – lences : zirglietām vajadzīgas izturīgas
plences
- plencēt** – sist : bērnus plencēt nav labi
- plenderēt** – klainuo : dzērāji plenderē nuo viena
kruoga uz uotru
- plene** – lenta : ņem pleni un sasien zeki
- plerrēt** – plāpāt : viņš var stundām ilgi plerrēt
- plerkstēt** – nevajadzīgi plāpāt : neplerksti, visiem
jau apnicis!
- pletka** – pletne : ņem pletku un saduod!
- plirksis** – plāna drāna : kuo tāds plirksis iztur!
- plirkšis** – motorvelosipēds : puikas dzenājas ar
plirkšiem
- pliksi** – niedras : diķmalā saauguši plikši
- plīties** – uzmākties : kuo plījies virsū?
- ploknīt** – iepēt : palaidni ieplokņija ar ruoku
- ploncāt** – skaluo : drēbi ploncā pa ūdeni un tik
velē
- plonckāties** – neveikli dancuo : tu plonckājies tā,
ka nuomīsi man kājas
- ploncāties** – pluncāties : bērni tikām ploncājās,
kamērt metās zili
- plorkšēt** – plāpāt : sievas sagājušas barā plorkšēt
– skali strēbt : luopi dzērienu strēba, ka
plorkšēja vien
- plorkēt** – piemēslo : nepieplorkē ūdeni, kurā
jāmazgājas
- plorza** – nekrietns cilvēks : viņa bija plorza -
aprunāja guodīgus cilvēkus
- pluduri** – nabaga skrandas : skaistākie ruotas
gabali viņai izlikās kā nuonēsāti pluduri
- pluksts** – vieglprātīgs cilvēks : tas pluksts tikmēr
pa kruogiem vazājās, kamēr māja pagalam
- pluncas** – plaušas : pluncas neviens negribēja ēst
– kājas : neej gulēt ar nemazgātām pluncām
- pluncāties** – pluncuoties : bērniem patik
pluncāties
- plunduris** – pludiņš : plunduri gatavuo nuo zuoss
spalvas un korķa
- plunga** – tulzna : nepieradušam nuo dakšas kāta
plaukstā uzmetas plungas
- plūma** – plūme : pagājušajā ziemā visas plūmas
izsala
- plecka** – guovs mēslu čupa : ganiņš rītuos kājas
sildija guovs pleckās
- pleckains** – dubļains : salījusi zeme klūst pleck-
aina
- plegans** – pliekans : galdā plegans ēdiens
- plekstināt** – negribīgi lakt : suns plekstina pienu
- plerkstēt** – plāpāt : divas sievas var bezgalīgi
plerkstēt
- ploka** – plauka : vīrs nuo sievas sanēma pamatīgu
plokū
- plorrāties** – pluncāties : pīle plorrājas pa pelki

plumpis – lempis dzērājs : plumpis bija mans vīriņš
 – slapjdrankis : trešuo dienu plumpē nuo gaisa
počāties – tūluoties : tā nu gan var pie plīts počāties
počkāties – tūluoties : viņš vēl pa iekšu počkājas
poisis – puisis : poisim jau sešpadsmit gadu
pokšīnāt – viegli uzsist : saimnieks pokšina ganimam pa plecu
porizāt – plāpāt : sievieši satikušies daudz porizā
porkšēt – skaņa, putrai vāruoties : kāpuosti vārijās, ka porkš vien
 – daudz plāpāt : meita porkšēja tukšu
porķis – nejauka krāsa : un tu taisies tajā porķi krāsuot dziju?
 – samullāts ēdamais : saimniece izvārija tādu porki, ka neviens neēda
porturēt – fotografēt : atbrauca rīdzinieki un porturēja mūs
puorumī – gruži : puorumus saslaucija gultas apakšā
porza – nepatikšanas : nu gan ir porzā!
praktvasts – palaidnis : praktvasti saplēsuši tiklu
pranas – bārkstis : galdautam abuos galuos garas pranas
priekšuots – priekšauts : saimniecei liels priekšuots priekšā
priesls – resns : tam dēli auga priesli
pugažiņa – maza auguma sieviete : saimnieks pienēmis nieka pugažiņu, kas nu tā par strādnieci
pulcenis – bišu struops : pilns dārzs pulceniem
pulkšēt – plikšēt : iegāzās upē, ka pulkšēja vien
pumbulis – mazs kamuolītis : nuo izārdītās jakas tik pumbulītis iznāca
pumbuļains – bumbuļains : tas jau tāds pumbuļains audums
pumpt – pampt : bites kuodiens pumpa
puncle – vēdzele : punceles ar ruokām nuo akminapuzas izker
puncis – vēders : bērnam apsāpējies puncis
puņķēties – puņķuoties : dabūjis iesnas, tāpēc puņķējas
puogalāji – puogalas : liniem nuocirta puogalājus
puokis – jauna bērzlape : priedītes pilnas ar puokiem - spēj tik lasīt
puorūzis – priekšnams : nuo āra nuonāk puorūzī
purkšēt – preti runāt : nepurkši, dari, kuo liek!
purpēt – murmināt : tev nevajag tik daudz purpēt
pusikā – pusē : neatstāj darbu pusikā
pušens – pušains : saberzē pušenuo vietu
pušenums – pušums : tādi pušenumi ātri sadzīst
plaizums – izplūdusi vieta : krūms izpleties kā

plaizums
praktvasts – palaidnis : kādēļ rausti kaķi aiz astes, praktvasts tāds
pušnis – pelu midzenis : ja peles rudenī blākī vai rudzu statiņā taisa pušņus, tad dārgi rudzi
pušpušums – pāršķelti labības graudi : putraimus gatavuo nuo pušpušumiem
putrems – putraims : vislabākā ir putremu putra
pūdējums – papuve : izgājšgad pūdējumā traki zaļuoja cērpezāle
pūlis – pūznis : skudrām ir skudru pūlis, lapsenēm - lapsenu pūlis
pūšlis – lielīgs, iedomīgs cilvēks : lielās kā pūšlis
pūzele – miegamice : pūzeli nuo rīta nevar uzcelt
pūzele – nekvalitatīva kandža : tad ta riebiģs dzeramais - pūzeles vien
rabāt – ar ruokām izkult labību : tik zagli rabāt tumsā
radīģs – pilnīģs, apalš : puika bija mātē atsities - tāds pats radīģs
raibene – raibs mājluops : mūsu ganāmpulkā maz raibenu
raibīt – riebt, spaidīt, apvārduot : pēc raibīšanas uotrā dienā viņš bija gluži vesels
raibulens – sīkraibs : zilītēm raibulenas spalvas
raidināt – nuosūtīt, aizraidīt : es drikstēju vārdā saukt, ir pie darba raidināt
rammāties – rāpties : tikmēr rammājās, kamēr kaudzē augšā gan
rauduoties – jautri tērzēt : varēs par visu kuo rauduoties
rapačāties – rāpuot : bērns varen kustīģs - rapačājas pa visu māju
ratens – audekls ar ieaustiēm apliēm : kamanām nuoauda ratenu segu
ratiski – meimuruodams, ripeniski : ej tu vai ratiski mājā, es tavu zirgu nevedišu
raugāties – atraugāties : pēc labas ēšanas raugājas
rauka – ratu virsbūves balsts : jānuomaina rauka - salūzusi
raunāties – cieši saģērbties : aukstā laikā vienādiņ raunājas
 – strādāt intensīvi : kaimiņi raunājas pa visu svētdienu, pat pa dievvārdu laiku
raupens – rupjģs : raupeni lini labi seksies malt
raups – rupjģs : cūkai gari un raupi sari
rausis – smalkmaize : ēd rausus, lai maize taupās
rāvājs – rāvējs : lai velna rāvājs paraun!
raveklis – kaplis : uotreiz pārstaigāja bietes ar ravekli
raža – daudz bērnu ģimene : kaimiņuos dzīvuo

- raža - astuoni bērni!
- rācenis** – luoparības biete : vai tu rācēnu sēklu nuopirki?
- rāja** – rāva : ar rājas ūdeni var rustēt un melnuot (krāsot melnu)
- rājains** – rāvains : rājainu ūdeni zirgs nedzer
- rāpāt** – rāpuot : mazais sāk pa zemi rāpāt
- rāpēties** – rāpties : re, kur kaķis kuokā rāpējas
- rāpucītis** – bērns, kas rāpuo : rāpucītim pieder visa istaba
- rāpuļuo** – iet rāpus : kad es biju piedzērusi, tad es rāpu rāpuļuoju
- rātēt** – nuorāt : par sliktu darbu rātē
- rāvināts** – kuodināts : adija nuo mellas villas, kas nuo muguras cirpta, ne rāvināta
- rēgāties** – skatīties : laudis sāka rēgāties, bet nekur nekuo nemanija
- reiba, reibas** – reibuonis : neej gar aizās stāvu-miem, kas vājam reibas rada
- reibīgs** – reibinuošs : alus stipri reibīgs
- reiza** – braukšānar precēm, klausās braukšana: vesels strēķis brauca reizās uz Mazsalacu ar labību
- reiznieks** – celinieks : židiņš bija liels reiznieks
- remens** – mierīgs : dažreiz rudenī remens laiks
- rēmens** – remdens : dzer rēmenu ūdeni!
- remmele** – nemierīgs bērns : nevar vienu atstāt - traks remmele
- remš** – rāms : mana guotiņa pavisam rema
- rēms** – rāms, mierīgs : iestājies rēms laiks
- rēmubrēmuliški** – šķībi greizi : aiziet kājas rēmubrēmuliški un uz māju netiek
- rencele** – samudžinājusies dzija : jātmudžina dzijas rencele
- rēns** – rāms : man patīk rēns laiks
- repens** – dūmluodziņš jumtā : pirtinas jumtā atradās repens
- rēpuot** – rāpuot : pa krūmiem rēpuo čusas
- rēpulens** – sasprēgājis, rētais : rēpuleni kartupeli ir tādi sasprēgājuši
- rēskaps** – rēķins : ķelneris beigās pasniedza rēskapu
- retisks** – rets : māte ieauda retiskas svītras dekī
- rickāties** – rīkuoties : ar strādāšanu man lēnām jārickājas
- riekts** – krietns : puisis trāpījies riekts darba darītājs
- riekums** – stellu rīks : caur riekumu dzijas tin uz buomja
- rieris** – ieduobums krāsni
- rieweliba** – palaidnība : bērns kluss, laikam atkal strādā riewelības
- rijuole** – plaukts : šapari četras rijuoles
- rijuolēt** – dziļi apstrādāt zemi, virsslāņus dabūjuot apakšā : šajā dārzā labi auga - zeme dziļi rijuolēta
- rikšīnāt** – rikšuot sikiem suolišiem : zirgs bez mitas rikšina, kalns vai leja
- rikt** – recēt : auksta gaļa netaisās rikt
- rimdēt** – dimdēt : iet, ka rimd vien
- rimdināt** – dimdināt : ar jauniem zābakiem rimdina grīdu
- rimmulis** – aplis (rinkis) : bērns burtnīcā savilcis rimmulus
- ripulis** – ripulis : pāva aste vienuos rimmulus
- rindens** – remdens : krūzītē kapija vēl rindena
- ripiski** – neveiksmīgi : viņam iet ripiski - zirgs nuobeidzās, guovs ālavās
- rīlis** – launs cilvēks (lamu vārds) : saimnieks rīlis : sit zirgu un mērdē kalpu
- ripelēt** – rīkuot, bīdīt : nuo rītiem saimniece ripelē meitas
- ripellāde** – kuoka spals šaujameruociem : bisei ripellāde mākslīgi izgriezta un nuolaķierēta
- ruobiņas** – pēc kulšanas palikušās neizkultās vārpinas : ruobiņas duod zirgiem
- ročkāties** – darīt nenuozīmīgu darbu : kuo nu daru, tāpat ročkājuos pa māju
- roida** – gruži : kad istabā skalda malku, tad zemē roidu vai cik
– lamu vārds, nekam nederīgs cilvēks : nevienā vietā neturas - roida
- roidāties** – ar šuo tuo nuodarboties : lai jau vec-tēvs tur roidājas
- rokšēt** – ruktēt : kad cūka labi paēdusi, viņa rokš milīgi
- romslaka** – resns, neveikls cilvēks: romslaka šaurajā vagā nevar izgruozīties
- ronckulis** – resns cilvēks : tas ronckulis ne iet, bet velās
- ronka** – resns apaļš priekšmets : malkas grēdā sakrautas vienas ronkas (neskaldītas pagales)
- ronķis** – resns un īss cilvēks, dzīvnieks : sivēni apali kā ronķi
- ronķīgs** – īss un resns : mani mazie ronķīgie sunīši!
- rūcens** – īgns (rūcējs) : sapīcis cilvēks ir rūcens
- rūcīgs** – īgns : nāburguos mīt rūcīgs vecis
- rūdīt** – pieradināt : nuo mazām dienām pie darba rūdīts
- rundulis** – apaļš vīstuoķlis : kas tev padusē pa runduli?
- runkulis** – luoparības biete : runkuli aug tā, ka puse virs zemes
- runte** – rieva : skapja malās iedzītas runtes
- runtens** – rievains : šķirstam priekša runtena
- ruocīt** – luocīt : ruoca bikšu galus

- ruoguli** – rudzi : šuogad ruoguli varen padevušies
- būs rupjmaize
- ruonigs** – auglīgs : nuolija ruonīgs lietus
- rustēt** – apstrādāt audumu, dziju pirms krāsuošanas : pirms krāsuošanas audumu rustē, nuovāruot alauna šķīdumā
- ružināt** – rūpīgi baruot : viņš māc luopus ružināt
- rūķis** – čakls, strādīgs cilvēks : viņš kā jau liels rūķis, dzīvoja lieliski
- rūpe** – rūpes : man par tuo nav nekāda rūpe
- rūsains** – iesarkans, rūsas krāsā : mežmalā rūsenas smilgas
- rūsgens** – rūsgans : apvilcis rūsgenu kreklu
- rūst** – rūstēt : lai rūst cirvis!
- rūteniski** – krustām : gruozs pīts rūteniski nuo liepu lūkiem
- rūzele** – darbīgs un taupīgs cilvēks : vecais iet nenuorimis kā rūzele
- ša!** – uzsauciens zirgu un guovju mudināšanai : ša, bērit!
- sabliekāties** – sablīvēties : zeme nuo slapjuma sablīvēta, nevar ne saecēt, ne iesēt
- sacērtāt** – sakapāt, saēst : vakar puika cūkām lapas sacērtāja; kuoli dziju sacērtājuši
- sačurkstēt** – iztecēt : kotletes sačurkstēja taukuos
- sadakarēt** – sadiedelēt : kuo tu tur atkal sadakarēji?
- sadracāties** – sakilduoties, saplēsties : viņi par nieku sadracājās
- sadranķēt** – padarīt netīru : cūkas sadranķējušas kluonu
- sadrillāt** – steidzīgi, pavirši savērpt : tā dzija nekur neder, ir sadrillāta
- sadrukt** – sabrukt : vecā būda sadruka
- sadullināt** – satracināt : neprāsa sadullinājis bites
- sadumpjuot** – sadumpuot : citi mēģināja viņu sadumpjuot pret miesīgu tēvu
- sadūcināt** – ilgāku laiku dūcināt : pārkuons sadūcināja visu pēcpusdienu
- sadūmuot** – apdūmuot nuo visām pusēm : bite-nieks sadūmuo bites
- sadzirēt** – ilgāku laiku dziruot : kēniņi sadzirēja augu nedēļu
- saerruoties** – nuoraizēties : par niekiem nevajag saerruoties
- sagardināt** – iekārdināt : naški sagardina tikai muti
- saglāstīt** – ar glāstīšanu pielabināt : puisis sev meitu saglāstīja
- sagumzīt** – slepus pievākt : sējamā laikā saimnieks sagumzīja manus maisus pie savējiem
– saburzīt : brunči braucuoat sagumzīti
- saistīts** – sasiets : ķimpā saistītas rīkstes
- sakaisīt** – viscaur piekaisīt : sakaisīja pagalmu ar ēvelu skaidām
- sakarāties** – piekārties : bišu spiets sakarājās pie kuoka
- sakasities** – sakilduoties : vai nebūsi pietiekuoši sakasījies?
- sakaulēt** – sapūst : vējš kaulēs, kamēr sakaulēs lietu
- sakārnīt** – piemēsluot : guovis sakārnīja pagalmu
- saklammēt** – sadauzīt : saklammēja māla bluodu
- sakleburēt** – sakrist veldrē : kvieši sakleburējuši gar zemi
- saklept** – saglīdēt : saklepusi maize ir kā akmens
- saklesēties** – pārēsties : saklesējies tā, ka nevar vairs pakustēt
- saklesities** – ātri pieēsties : sīvēni saklesījas un gul tālāk
- sakļūmēties** – saaukstēties: pavasara vējā sakļūmējās un iegula
- sakollāt** – pavirši samaisīt : sakollā putru nuo miltiem!
- sakrambāt** – saskrambāt : sakrambāja pirkstu
- sakramstīt** – sagrauzt : viņš sakramstīja skrimšlus aukstā galā
– pavirši sagrābt : sakramsta sienu ap kaudzi, kad lietus nāk virsū
- sakrumpāt** – sakruokuot : tuo galu pie viduča brunčiem sakrumpā
- sala** – cūkas sānu gabals : zaldāti kā traki uz salu
- saleksējis** - nuovārtīts : bikses tā saleksējušas, ka vairs tīras nedabūs
- saleksēt** – sakept : nemazgāti mati saleksē
- salidināt** – saliedēt : lietus salidina drēbes
- saliens** – salšana : braucuoat bez kažuoka, bija gan saliens
- šalka, šalkas** – drebuli : šalkas man pārgāja pa kauliem
- samašuoat** – sajaukt : visas dzeramās zāles samašuo kuopā
- samidzināt** – sajaukt : samidzinājuši gultu kā sīvēni migu
- samudīt** – uzkūdit : suns nāca virsū kā samudīts
- samullāt** – savārtīt: kādas tev, puika, samullātas drēbes!
- samurdēties** – neskaidri murminuot, sarunāties : abi tā samurdējās, ka nekuo saprast
- sanarvuot** – sanerruot, samaitāt : ar smagu vezumu zirgu var sanarvuot
- sanicināt** – nuovest nervu sabrukumā : tā sanicināja Lienī, ka tai jāmirst
- santains** – samtains : kaķaste ir tāda santaina
- santimerti** – ķekatnieki: Mārtiņuos sabruka pilna istaba santimertiem
- saņurcāties** – saburzīties : blūze zem menteļa saņurcājusies

šaparis – pieliekamais : šaparis bija vēlākuos laikuos, agrāk bija zemskammaris
sapelināt – paklaut pelēšanai : sapelināja zirņus
sapencēt – saspaidīt : sapencē mucā cūkām kartupeļus!
sapenkēties – samudzināt : dažreiz gruoži tā sapenkējušies, ka paiet labs laiks, kamēr atpenkē
sapicīt – pavirši samīcīt : sapicīja visādus miltus kuopā
sapiķelēt – savīstīt : sapiķelējusi bērnam visādas lupatas uz mutēs, lai smuok nuost
sapinis – sapnis : izgājšnakt redzēju nelabu sapini
sapinkuļuo – salauzt gabaliņus maizīti : cālīšiem sapinkuļuoja cietuo maizīti
saplienēt – sakalst, sacietēt : zeme nuo sausuma saplienējusi
saplukt – zaudēt spalvas : vistas rudenī tādas saplukušas
sapuokēt – blīvi sabāzt : spalvu maikss sapuokēts pietiekuoši ciets
sapondzelēties – satuntuluoties : pirms braukšanas sapondzelējās, lai nenuosalst
saporkēt – samaisīt : es neēdu, kuo viņš tur saporkējis
šāpstīties – staipīties : pēc pusdienām pasācis šāpstīties
saputrāt – sajaukt : mārkā dibens saputrājies kuopā ar sūnām un dubliem
sapūžņuo – aizpūžņuo : bērnam acis pavisam sapūžņuojušas
saretēt – saaugt rētai : ievainuota kuoka miza saretējusi
saricināt – sarecināt : tela gaļu nuolika vēsumā saricināt
sarikt – sarecēt : cūkas galvas galerts labi sarikt
sarkulens – sarkanīgs : lasim sarkulena gaļa
sarkis – tumšbrūns (par dzīvniekiem) : vērši bieži ir sarkī
sarvis – siets : mazā sarvī nuovētīja pelavas, bet lielā - salmus
sarvēt – vētīt: sarvē piedarba durīs, kur vējš velk
sasirduoties – sadusmuoties : viņš ātri sasirduoja
saspruostīt – aizspruostot : sētā caurumus saspruostīja, lai vistas netiek cauri
saspurināt – saspurināt : es tuo poisi krietni saspurināju
sastādināt – nuostādīt : skulniekus sastādināja rindā
sastāvēt – nuodzīvuot : mums kuna devīnus gadus sastāvēja
sašķermēt – saskābt : piens kannā sašķermējis
šaudrs, šaudrīgs – steidzīgs : šaudrs braucējs nuodzinis zirgu
sauka – iesauka : Jānim bija nesmuka sauca -

Čurulis
saukāties – mēdīties : kuo saukājies!
sausmaņām – pārāk daudz : piekrāva bluodu sausmaņām
šauva – sauja : dienā viņa nuoplūca astuni simti linu šauvas
savizēt – pārklāties ar ledus kārtiņu : nuo rīta ūdens spainī savizējis
sājs – sālš : svieksts par daudz sājs
sālimens – sālains : pirms žāvēšanas katra gala ir sālimena
sālims – sālijums : gaļa ilgi mirka sālimā
sāniskam – uz sāniem : šis sāniskam zemē ar visu arklu
sāņus – sānis : šāviens nogāja sāņus
sāpens – sāpīgs : man ir sāpena mugara
sāpuoties – bēdāties un dusmuoties reizē: tā var pats sāpuoties uz sevīm, ka vai gals klāt
šausālas – šausmas : skatuoties mani pārņēma šausālas
šausteris – drebuļi : man uznāca pamatīgs šausteris
sāve – āva (ieruocis) : senie zaldāti bija sāvēm bruņuojušies
seime – iesauka mājas saimei : senāk katru māju vai cilvēku bez īstā vārda sauca seimes vārdā (no īgaunu soim - iesauka)
šejens – šejienes : pēc runāšanas pateiksi, ka viņš šejens cilvēks
seksnis, seksne – sekste : gailim seksne apsalusi
seksināt – lēnām braukt : snauda un seksināja visu celu
sekumi – mēslu dakšas : mēslus nuo kūts met ar sekumiem
selēt – ieviesties, savairuoties : blaktis selējas tūlīt, kur kādu kuolu iedēšas
selīgs – vaislīgs : mūs cūk' ir trak' selīg', katru reiz' pulk' sivēn'
selīties – vairuoties : kaķi selijās bez jēgas
seņģis – kuoka ēža : seņģis var būt vienai vai arī vairākām guovīm
sēpuris – maza auguma : sēpuris netiek rijuolē klāt zaptē puodam
serma – sarma : rītuos liela serma
sevenieks – savējais cilvēks : pārnācis nuo kara, sāka meklēt kādu sevenieku
sēpulis – maza auguma cilvēks : neaug un neaug lielāks, laikam paliks tāds sēpulis
sērst – ciemuoties : saimiece Rīgā sērsuot
sētava – sētuve : pilnu sētavu nest pa lauku nemaz nav viegli
sēža – sēdeklis : sirmī zirgi, lepnas sēžas
šibere – dūmvada aizbīdnis : šiberi nedrikst par ātru aizgrūzt
sibis – ateju tīrītājs : kemertiņu iztīrīja sibis

sierēt – staigāt : kad auksta rasa, tad guovis tik sierē

siksināt – sikiem suolišiem braukt : kābaks siksinā ar vecu zirdziņu

siksnāt – braukt ciemos : paskaties, kas tur siksnā, vai tik nav Jānis?

sirdēties – dusmuoties : nevajag sirdēties

sirgt – klūt vājam : sirgst tas, kurš bieži un ilgi slimuo

skābums – dzēriens, saraudzēts nuo rudzu miltiem : vasarā atspirdzinošu dzērienu - skābumu - tagad kuļ tikai retās mājās

skādēt – sabuojāt : iecirta akmini - skādēja ciri

skaišs – skaits : sabrauca liels skaišs tirdzinieku

skalināt – šlakstināt : ar dunkuru skalina ūdeni, lai zivis muožas

skaluot – sist : kad Liena ir sirdīga, tā tūlin skaluo

skamstīt – kaustīt : pa juokam vīru skamstija

skanauska – skausti : dabūsi pa skanausku

skandele – skārda trauks : sunim zupu lēja skandelē

skaniens – skaņa ausī : ausīs skaniens nez' nuo kurienes

skaņš – skaļš : tam vīram skaņa runa

skaņums – skaņa : kapara bluodiņai tāds skaņums

skaut – sist : skaušu tev pa pieri!

skāns – ieskābs : rūgušpiens nav gatavs, tik skāns

skāpināt – atkāpināt : lai dabūtu ilksis, zirgu skāpinā atpakaļ

skarkšēt – taisīt īpatnēju truoksni : vistas kašājas, ka skarkš vien

skārpīties – kārpīties : zirgs pie sliktas skārpās

šķaunacis, šķauna – ālants (zivs) : Rūja senāk bija bagāta šķaunām

šķelbete – saiva aušanā : kad auž grīdas segas, tad uz šķelbetēm uztin strēmeli

šķēlis – skalu plēšamais nazis : šķēlis glabājas plītskaktā

šķembele – šķepele : nuo kuoka atplīst šķembeles

šķerbs – rūgti skābs : alus kļuvis šķerbs

šķērms – ieskābs : klukū kļuvis šķērms

šķibināt – drāztīt : zaki šķibina ābelēm mizu

šķiedīņš – pussauja linu : paņēma linu šķiedīņu

šķiemele – starptelpa starp apakšējiem un augšējiem dziedziņiem stellēs

šķīnis – tine : klēti stāv šķīnis miltiem

šķiposts – šķipsna : kad reņģes cep, vajag šķipostu sāls uzmost

šķīst – nuozybēt : zils un zaļš gar acīm šķīda

šķīsts – šķīdrs : vakarā strēba šķīstu putru

skobūzis, skabūzis – tumša šaura telpa : ja neklausīsi, likšu tevi skobūzī

skorbulis – vecs skārda trauks : paklētī samesti visādi skorbuli

skrābans – kustīgs cilvēks : vecs, bet vēl skrā-

bans

skrāblīgs – ruosīgs : pagastvecis ir skrāblīgs cilvēks

skrābulis – nemierīgs cilvēks : viņš esuo skrābulis, nespējuot uz vietas mierīgi nuosēdēt

skraģis – suoliņš jumta sišanai : viņš nevar kāpt uz jumta - skraģis pazudis

skrakis – zābaka kalpiņš : skrakis ir kuoka palīgs garuo stulmu zābaku nuovilkšanai
– vecs vīrs : vecais skrakis uz jaunām meitām kārs kā traks

skramt – skrāpēt : kaki, suņi un cilvēki skrampj ar nagiem

skranda – vecs nuovalkāts kažuoks : kuoli galīgi nuodzinuši villu vecai skrandai

skrapāties – rausties : tā kaza skrapājas vai pašā skurstengalā

skrapuons, skraupens – kraupains : šuogad kartini skrapuoni

skrājas – kājas mēbelēm : galdam skrājas nemazgātas

skrāplis – skrāpis : guovis tīra ar skrāpli

skrābulēties – pūlēties piecēties : piedzērušais skrābulējas augšā

skrēpes – krēpes : zirgam uzaugušas garas skrēpes

skrimstala – skrimslis : cūku ausu skrimstalas vāra zilcē

skripele – veca guovs : vecā skripele vairs pienu neduod

skripāt – skrambāt : ruozes skripā ruokas

skruķis – kruķis : nem kruķi un izmaisi krāsni!
– vecs cilvēks : kur tas kruķis kruķēsies, paiet nevar?

skruoķis – apruoce : vamzīm skruoķi apdiluši

skulbīt – nuošķīt, nuocirst : nuogāztam kuokam zarus skulbī

skulstīt – kulstīt : linus skulstī tā : ar braukuli sit šauvai virsū, ka spali vien sprikst

skumēties – velēties : meitas gāja uz dīki, lai uz laipas skumētuos

skurbulis – skurbums : viņam galvā sakāpis skurbulis

slakāties – šlakstīties : piens slakājas pāri kannas malām

slampāt – bradāt : slampā kā guovs pa puķu dārzu

slancka – netikumīga sieviete : kā tu vari iet pie tādas slanckas

slanckāties – slaistīties : Pēteris, slaists, tik slanckājas

šlaukāties – stāipīties : kuo šlaukājies, celies augšā

slaukumi – saslaukas : miltu slaukumus duod guovij

slaunīs – plankumains : kaimiņam slaunīs vērsis

- slaža** – sliņķis : duod kādu darbu duodams, slaža atradis iemeslu nedarīt
- slēde** – sliede : kur luopi iet caur labību, paliek slēde
- šlegans** – lengans, miegains : vakarus viņš jutās šlegans
- slekša** – slazds : žurkas un peles ker slekšās
- šlekstēt** – šlakstēt : iet, ka dubli vien šlekst
- šlenderēt** – mētāties apkārt : kuo šlenderē, ka nestrādā?
- šlenders** – viķe, maza balta zivtiņa : šuorīt tik šlenderi pludiņu vazā
- slēpeniski** – šļūceniski : es izvilku dēlu māti uz slidena ledutiņa, tamēr vilku slēpeniski, līdz dēliņu apsuolīja
- slēpēt** – sliedēt : iesākuši iet pa lauku un slēdē labību
- slēpināt** – nuoslēpt : māte slēpinā kumpetes nuo denčim
- šlicavas** – slidas : ar šlicavām skrien pa ledu
- sliedēt** – pie zemes pieliekt : pārkuons druvas nuosliedē
- slikta** – labības, salmu, ābuoliņa, siena u. c. krāvums, pants : salmus šķūnī salika sliktā
- sliktēt** – kraut sliktā, pantā : vīri deva augšā, sievas sliktēja sienu šķūnī
- slipeniski** – šķībi, slīpi : ragavas gāja slipeniski, kamēr iegāzās grāvī
- šlircināt** – slacīt : šlircini ūdeni uz pukēm!
- slonķēties** – slinkuot : neslonķējies, krauj ātrāk, vai neredzi, ka lietus nāk augšā!
- slonķis, slunķis** – sliņķis : neviens saimnieks negrib ligt slonķi
- slorbāt** – skali strēbt : guovis šuodien dzērienu slorbā vien
- šlungans** – lengans : kad liķis mājā stīvs nepaliek, bet stāv mīksts un šlungans, tad vēl kāds mājā mirs
- sluodzities** – pērties pirti, enerģiski darbuoties : puīši uz lāvas sluodzijās līdz nemanai; kartupeļu laukā sluodzijās līdz mellai tumsai
- sluopāties** – bradāt : tik ar kalašām, var sluopāties pa tādiem dubliem
- sluopēt** – viegli iepērt : saimniece ganu sluopē, lai neguldina guovis
- služuot** – dienēt : viņšētas Ādums aizgāja služuot
- smagrs** – smags : nestiep tik smagu nastu
- smaidzīt** – spaidīt : izsmaidzi kulīti sausu
- smakens, smakains** – smirdīgs : bedre briesmīgi smakena
- smarša** – smarža : ziediem medus smarša
- šmaukt** – maukt : pavasarus kuokam viegli mizu šmaukt
- smaulis** – šmulis, netirelis : mazais puika šausmīgs smaulis
- smelens** – nuokaltis : laukmalā stāvēja smelens kuoks
- smelkt** – vāji sāpēt : pēc trakā vēja smeldz visi zuobi
- smelknens** – birstuošs : aukstā laikā smelknens sniegs
- smeltains** – birstuošs : smeltens sniegs uz lāpstas neturas
- smidzināt** – vicināt, sist : es tavas māsas ar pagali smidzināšu
- smiedināt** – smidzināt : nu gan tu mūs izsmiedināji!
- šmikstēt** – švīkstēt : gans vicina rīksti pa gaisu, ka šmikst vien
- smilkte** – smilts : kapu raka baltā smilktē
- smīna** – smīns : viņam uz lūpām viltīga smīna
- šmirla** – lamu vārds : ak tu šmirla, tautu meita!
- smorkēt** – traipīt : nedrīkst smorkēt jaunos svārkus
- smukls** – skaists : mūsmājās smuklas meitas
- smuoķis, smāķis** – ziede : ņem smāķi un iesmērē ratus
- smurga** – nelietis : es neesmu nekāds smurga, ka iešu uotru par velti izstradināt
- smurkšēt** – aizturēti smieties, spurgt : pātaru laikā bērni smurkšēja
- smurgāt** – izniekuot : viņš mani ar tuo plavu smurgāja, tagad vairs netīcu
- smurkšīnāt** – spēlēties ar smurkši : smurkšīnā, tik neielaid matuos
- smurkškauliņš** – kauls, nuo kā gatavuo smurkši : gaila stilba kauls ir piemēruots smurkškauliņš
- šņākāt** – šņākt : zirgs, auzas ēzdams, šņākā
- snapans** – pusaudzis : sanākuši snapani pilna sēta
- snapāt** – ēst : bērni snapā visu, kuo dabū ruokā
- snarkšēt** – skanēt : jumts snarkš, kad lietus list virsū
- šņaucīgs** – cilvēks, kas šņāc : viņš šņaucīgs nuo neapmierinātības
- snaudēt** – snaust : saldi snaudēja un sprediķi nedzirdēja
- snibis, snipsis** – mazs gabaliņš : kukulim nuo gala nuogrieza mazu snibi
- šņipāt** – svītruot : mazais vēl neraksta, bet šuo tuo šņipā
- snirkšēt** – čirkstēt : luopi ēd, ka snirkš vien; zem kājām snirkš sniegs
- šnoduoks** – kabatlakatiņš : izņem šnoduoku un nuoslauki degunu!
- šņūkāt** – šņaukt : šņūc degunu vienā šņūkšanā
- šņūkt** – šņaukt : šņūc vienā šņūkšanā
- sobīķis** – mežstrādnieks : ziemās vīri gāja par sobīķiem
- šoras** – sakas un slejas : zirgu jūdž šorās

- spanģis** – spainis : paduod spanģi!
spannis – spainis : necel pilnu spanni!
spikens – sveķains : spikenas pagales labi deg
spikis – sveķi : priedēm un eglēm nuo brūcēm tek spikis
spindele – negants, spārdīgs luops : guovi, kas spārdās, sauc par spindelī
spirkstis – dzirkstis : nebāz ruoku pelnuos, ku ruos vėl spirkstis
spidens – spīdīgs : labām guovīm spīdeni sāni
spondzele – vecs spainis : met ārā šituo spondzeli!
šporaks – neliela tilpuma stiprs dzēriens : iemet šporaku, radīsies dūša
sporķis – trekns sivēns : kūti sivēni kā sporki
sprādzināt – spridzināt, saplēst : akmeni sprādzināja, karstu ūdeni virsū lejuot
sprēdze – priekškaramā atslēga : šķūnim jāliek priekšā sprēdze
sprēgala – dūsmās ātrs cilvēks : viņa nuo rītiem ir tāda sprēgala - blauj un klieudz uz visiem
spruņģis – puosts, nelaime : zirga nuosprāgšana bija tāds spruņģis, ka netiku uz priekšu – spruņģulis : ieliec spruņģi ratā, citādi ne- nuoturēsi
spruņģītis – spruņģulis : sals sēja uz ceļa spruņģišus
spurguls – mazkustīgs bērns : gul gultā kā spurguls
spurgulis – cilvēks, kurš ātri sadusmuojas : viņam nevajag daudz, līdz uzliesmuo kā spurgulis
spurināt – purināt : smilksainie maiksi krietī jāspurinā
spūtināt – atpūtināt : pusdienā zirgus spūtinā
stagars – stublājs : stāv kā stagars
staigs – staigns : es izbridu staigu puru
stakans – spēcīgs : stakans stiepa divpūru maisu kā nieku
stakliski – jāteniski : ragana uz sluotas jāj stakliski
stampa – resns cilvēks: sieva kā stampa
– blietējamais : aiznesu kaimiņam kāpuostu stampu
stanaš – bikses : kurš tad tādas stanaš var izmazgāt
stats – kūļu kaudze: kūlus nes kuopā un saslien statuos
stārka – stārķis : kuoka galuotnē stārka ligzda
stente – lāstekta : jumtmalā stentes - pavasaris nāk!
stibit – stiept : saimnieks stibija maikus aizelsies
strepes – trepes : nācu pa strepēm augšā
strela – mākuoņu svītra : vakara padebešuos garas strelas
strēķis – rinda : bērns lika klucišus strēķī
– grēda : nemākulīgi krauts malkas strēķis sagāzās
stringti – stingri : vijuoles stīgas stringti nopriegotas
stringums – stingrums : grāmatā mācišanā mātē puikam piegāja ar stringumu
striķis – galuodiņa : plaujuot striķi glabāja ķešā
strumpas – zeķes ar nuogrieztām pēdām : ja strumpas kājā, tad vismaz stilbi nesalst
strūpene – strupa stiba : nuo garās vicas tik strūpene palikusi
– veca medību bise : ar strūpeni pat zvirbuli nenuokniebsi
strūpenis – maza auguma cilvēks : strūpenim grūti - dikti jāstiepjās, lai tiktu pie augšējās rijuoles
stubenis – stublājs : nuo pupām tik stubeni palikuši - tā kukaiņi nuograuzuši
stuburs – stublājs : pelavmaize kulītē, stuburstaks (saberztaš kaņepes kuopā ar visiem kātiem) cibiņā
stuka – rīkste : zirgam stuka neder, vajag pātagu
stumburs – zarains kuoks siena žāvēšanai : vislabākie stumburi ir nuo egles kuoka
stuobrs – stiebrs : rudzi jau metas stuobrā
sturbulis – kašķīgs, ietiepīgs cilvēks : ar šituo sturbuli neielaidies - viņš nuo sava neatkāpsies
sturmis – īsa spēcīga lietusgāze : jūlijā tāds sturmis uznāca, bet līdz saknēm netika
stūķis – kartupeļu biežputra : kartupeļu ruokamā laikā galdā lika stūķi ar grimzduļiem
sunka – suoma : lācim sunka sānuos
sunkāsis – milzīga ēstgriba : kad bērnam uznāca sunkāsis, tuo trīs ceturtdienas vakarus guldīja paslieksnē un trīs reizes lecināja suni pāri
šutele – priekšauts (skuotele) : kurpniekam priekšā ādas šutele
šūpāt – šūpuot : Lieldienās puīši šūpā meitas
šūpuolis – šūpulis : putniņam bērzā kārts šūpuolīts
suselnieks – nabags : agrāk, kad vėl staigāja suselnieki
susens – sauss : iestājies susens laiks
suska – māneklis zidainim : iebāz susku mutē, lai nebrēc
suteklis – ilggulētājs : gul līdz pusdienai kā suteklis
sūrstināt – kuodīgam būt : sālīms stiprs, jau tagad varenī sūrstina
svaidelēt – šurp turp mētāt : bērni bumburu svaidelē šurp turp
sveķri – sveķi : pie ruokām pielipuši sveķri, tik ar tertinu var nuomazgāt
svelstēt, svalstīt – valstīt : alus mucu ar verduošu

ūdeni svelstēja ilgi
svelains – sauss, karsts, attiecībā pret laiku : jūlijā iestājās svelains laiks
švenderēt – mētāties apkārt bez darba : slaisti švenderē, kamēr citi strādā
svētmielasts – dievgalds : mācītājs katru mēnesi nuoturēja svētmielastu
sviekstene – sviesta beka : sviekstenes aug gar grāvmalām
svieksts – sviests : sviekstu nepērk, juo paši mājā kul
švikstēt – švikstēt : svieda kaudzē žagarus, ka švikstēja
svildināt – svilināt : cūku nevis plucināja, bet svildināja
svirkstenis – kārts akas ūdens smelšanai : ar svirksteni celt ūdeni nuo akas nav grūti
svirkelis – cirkulis : ar svirkeli bērns velk skaistus rimbulus
svīdēt – sviedrēt : tīri rudzi, smagas dzirnas, svīdē mūsu malējinās
svilēt – nuovārtīt : nenuosvilē svārkus, nevarēsi iet ciemos
svīnities – klūt netīram : svīnās aitām balta vilna, svīnās meitām augumiņš
švitrēties – skaidruoties (svītruoties) : debesis pamalē švitrējas - būs labs laiks

talažas – sastatnes : māju būvējuot, taisa talažas
talstīt – kaustīt : ja reiz ietalsta, par launu nenāk
ted – šeit : ted paliks pa nakti
tekāt – skraidīt : cilvēki kā skudras tekā šurp turp
telēķis, telerķis – šķivis : zupu lej zupas telēkuos
tempis (staks, grūdenis) – kanepju sviests : tempis ir piestā sagrūztas kanepes
tērēts – ar garīgiem trūkumiem : vai tu neesi galīgi tērēts, uzticēdams naudu blēdim
tērpināt – pratināt : māte sāka tērpināt, kurš vainīgs
tertins – karstās putras strēbējs : tertins vispirms izdara, tad duomā
terzele – dzērājs : ak tu, terzele tāds, kāpēc nenāc mājā?
test – apstrādāt balķi : kantainu balķi dabū, ja teš ar cirvi
 – pērt : tēvs bieži tesa savu puiku
 – klepuot : teš vienā tešanā - ne pats gul, ne uotram lauj gulēt
teterains – vasarraibumains : pavasarī visvairāk teterainu bērnu
tēta – tēvs : stej, tēta, kliņģeriem, memma siltiem pīrāgiem
tielēt – kaulēt : saimniece sāka tielet nuo žīda duci adatiņu
tielēties – kavēties : talka tielējas nākt pie galda

tiepuonis – tiepša ; viņu nepierunāsi - liels tiepuonis
tilināt – izklāt linus uz lauka gaisa un lietus iedarbībai, lai atdalās šķiedra (atvietuo mērcēšanu mārķā)
tillināt – lutināt : viņa bija vienīgais bērns, tādēļ tillināja
tilka – lāsteka : martā jumtmalā karājas tilkas
tinkuoties – vilcināties : kamēr viņas tinkuojas, tikmēr vilciens aizies
tipāt – iet nedruošiem suoliem : bērni un cāli tipā
tipināt – iet sīkiem suolišiem : vectēvs tipinā - suoli pie suoliša
tirdīt – izprašnāt : tiesa tirdīja zagli ilgāku laiku
tirināt – plivināt : tirināja nuotirpušās ruokas
tirpas – drebuli : tirpas iet pa kauliem
tirpināt – izraisīt tirpšanu : smags bērns auklējuot tirpina ruokas
tisis – neliels puodinš : tīsī iedēstīja pukīti
titerbiksis – lama, iesauka : titerbiksi, nelielies!
tītīgs – spītīgs, ietiepīgs : viņš ir tītīgs bērns
tītities – spītēt, dižuoties : bērns tītās uz māti; dziedādama vien staigāja, launu dienu tītīdama
tokam – taču : man tokam pill' māj' ar mūsām
torba – kūdra : torbas griež vasaras sākumā, lai līdz rudenim izžūst
torkšēt – plāpāt : netorkši, apnicis tevī klausīties!
tosa – tvaiks : kad karsti ķereži, tad virsū gāž ūdeni, lai tosa nāk nuost
tracīgs – trakulīgs : tas tracīgais nuolauzīs kaklu
trakšķināt – klabināt : kuo tu vienmēr tā trakšķini
trallāt – trallināt : kad es biju jauna meita, trallādama vien staigāju
tranis – trans : rudenī bites trani nuonāvē un izmet ārā
trauslīgs – trausls : grābeka zarus netaisa nuo trauslīga kuoka
trāsēt – kladzināt : trāsē vistas, uolu izdējušas
tresnis – resnis : nuobaruojies kā tresnis
trēzināt – kladzināt : meklē nu, kur uola izbirusi, dzi, kā vista trēzinā
trijāns – trejāds : galdā trijāns ēdiens
trinite – aust ar svītrām un rūtīm ; māte prata aust trinitī
tricēt – drebēt : trici, apses lapa
trošnis – resns cilvēks : trošnis nevar lēnkrēslā iesēsties
trucīgs – tramīgs : ķēve tāda trucīga
truļš – truls cilvēks : truļam viss vienalga
trumpēt – dzert pār mēru : beidz trumpēt tuo alu!
truoliņš – troksnis : bērni sacēluši truoliņu
truots – galuoda : ar truotu asina izkapti
trusnities – tūlīgi kustēties : dzērājs būs izgulējies, sāk jau trusnities

tuims – nejūtīgs, stīvs : ruoka nuotirpusi gluži tuima

tukstēt – pukstēt : sirds man tukst ātri, ātri

tulpši – apruoces : tulpši lien nuo svārkiem ārā

tungāt – dunguot : tungādama vien staigāja
– nemākulīgi spēlēt : viņš nespēlē, tik tungā

tuntulē – ievīstīt : tuntulē bērniņu, mās!

tuntulis – ievīstīts : bērns satīts tuntulī

tuolis – kuoka trauks bez vāka : nuo tuoliem dzer alu

tošāt – stenēt : guovis kūti tošā

tušķis – kušķis : siena, salmu vai lupatu tušķus lietuo caurumu aizbāšanai

tutinā – lutināt : kad bērni liek lellus uz galda, saka : tutinā

tūkt – pampt : sāka tūkt kāja

tūlin – tūlin : tūlin sāks līt

tūmu – tuvu : kad plavas bija tūmu, tad trešdien brauca mājās

tūpulis – tūplis : Jančam tūpulis izsutis

tvaicēt – karsēt : saule tvaicē nežēlīgi

tvans – smarža : salds ziedu tvans dvesmuo nuo jasmīnk rūma

tvert – saņemt : tvert meiču pie ruociņas!

ukās – paslēpties : bērni gāja ukās, lai meklē

ukāties – iet buojā : tādiem kābak' saimniekiem sivēni ukājas

ukris – maza auguma cilvēks : slinks kā ukris

umpāris – nepāris : zekes iznāca umpāris

unguriņš – zirgu kastrētājs : zirgu rāmiņus sauc par unguriņiem

uoksts – bites, kuras meklē mājvietu : uokstiņi uzmeklē spietam mājvietu

uokšķerēt – izspieguot : kuo tu te uokšķerē?

uolities – maldīties : ilgi viņš uolijās siliņā, juo nevarēja atrast celu

uolnica – ganu ceļš : pa uolnicu dzen luopus

uoma – nuoskaņojums : viņam laba uoma

uore – gari divjūga rati : ar uorēm rūvenieši reti brauc

uostabas – kaimiņmājas : māte aizgāja uz uostabām (pie kaimiņiem)

uotainis – bērzu suga : uotaini ir ar asām ruobainām lapu malām. Mazsalacas un Rūjienas pusē saimnieki mēdz pērties ar uotainišu sluotām, kalpi – ar purainišu sluotām (purainītis – bērzs ar gludām lapām)

urbināt – urbt : tārpiņš serdi urbināja

urināt – bubināt : zirgs urinā, auzu gribēdams

urināties – urbties : cāliši urinājas mātei zem spārniem

urķis – kruķis : nuozudis krāsns urķis
– kuoka pulķis : stādīšanai izmantoja kuoka urķi

urulis – nezāle tīruma gauris : uruli mīl skābas un vieglas augsnes

usas – ūsas : zaldātam usas piedien

usmašus – tīšām : neviens tak neies usmašus uotram sliktumu taisīt

uzdzinīgs – alkatīgs : viņš vienādin ir uzdzinīgs, nekad nav diezgan

uzknibināt – uzplēst : puika nemitīgi uzknibinā vāti

uzlauzt – uzņēmēties : man miegs ar varēm uzlauzās

uzjēmties – uzņemties : uzjēmas tādu darbu, kuo nespēj veikt

uzpeteniski – žākleniski : meitietis uz kuoka zara uzsēdās uzpeteniski
– nevienādi : dziju savērpa uzpeteniski (vietām biežāka, vietām plānāka)

uzšķiest – uzšķērst : zvejnieks veikli uzšķieda zivi

uzuorēt, uzaurēt – skali uzsaucuot, uzmuodināt : dzērāju nuo miega uzaurēja

vaba – sētas miets : apkārt pagalmam vabu sēta

vaķītis – vērpjamā ratīņa daļa : vaķīti parasti trīs caurumi : kad kuodaļa paliek mazāka, liek zemākajā caurumā

valaka – zemes gabals ap 2 pūrvietas liels, kuo muiža iedalīja kalpam ražas nuovākšanai : šuogad valaka tālu nuo mājas

valgs – aukla : ar valgu piesēja guovi pie ratiem

valmis – jumts ar nuošlauptiem galiem : latviešiem mājām raksturīgs valmja jumts

valsts – pagasts : Naukšēnu valsti vairākas muižas

vanga – uosa : manai krūzītei maza vandziņa

vantēt – netēmēti sviest : puisis vantē kūlus uz kaudzes

varazāt – vārstīt : šuvu, šuvu, varazāju (trākelēju)

vargans – izlaists bērns : bērni nāk nuo skuolas kā vargani : kliez, brēc, grūstās
– ar muti darbināms mūzikas instruments : igauni labi pruo spēlēt varganu

varzāt – krustām šķērsām satīt : kuo varzā, tin kārtīgi kamuolā

vaukšēt – riet īsiem spirtiem rējieniem : suns sāka skali vaukšēt ;
– švikstēt : zari vaukš, kad zvērs pa mežu skrien

vācele – trauks nuo kuoka mizas : kriju vācelē ielasija zemenes

vāgūzis – ratnica : vāgūzis bija zirgu stallim līdzās

vārde – sija : stuka jāaizsprauž aiz vārdes, tad luopi neslimuo

vārēt – veikt : luopu nevar vārēt, nenāk līdz ne kaujams

- vārpene** – vārpata : tur nekas neaug - pilns ar vārpenēm
- vārs** – zupa : māte bļudā ielēja vāru
- vārsms** – sleja : krusa gāja vārsmuos
- vārste** – vārpsta : ratinām vārste izlurkājušies
- veģis** – smalkmaize : siltuo ēdienu paēduot, sabēra uz galda veģišus, kurus vedēji sabāza kabatās (mēslu talkā)
- vembeles** – rikste : dabūsi ar vembeli!
– izdalījumi nuo deguna: nuo aukstuma zem deguna garas vembeles nuokarājušās
- vendīgs** – apsviedīgs : Švaukstam bija vendīga uzvešanās
- venta** – ruokturis ierīcei : sviestmašīnai bija klāt spārni un venta griešanai
- verpele** – grinceklis : kuodelas gals sagriezās nejaukā verpelē
- veselējs** – vesels : nu jau viņš ir pavisam veselējs
- vezmēns** – bezmēns (svari) : ar vezmēnu svēra siena nastas
- vēkšēt** – brēkt : kakēni vēkšēja un naudēja
- vērstava** – vērstuve (arkla daļa) : ar vērstavu apvērs velēnu
- vērsmēle** – sēņu suga : vērsmēles ir lielas brūnas sēnes ar grubulainu virsu
- vērzaka** – nasta : saplāva zāli un vērzakā uz muguras aizstiepa
- viebt** – škuobīt : viņš nuo sāpēm viebās
- vienspārna** – vienslīpu : vienspārna jumtu tik škūnīšiem taisa
- vietēt** – sist : tikmēr vietē, kamēr pušu gan
- viķēt** – ziest : neviķē sviekstu tik biezi
- vilnene** – vilnītis (sēņu suga) : vilnenes aug pat plavās
- vinga** – tvans (dvinga) : jāizkurina kārtīgi, citādi bail, ka vingā neapdulst
- vingens** – spiedīgs : istabā gaisss vingens - jāvēdina
- vire** – virve : pamet viri - vezms jānuosien
- virāt** – virināt : Jānīšam treji vārti, visi treji virājami
- vircka** – virca : laidarā guovis gāja līdz celiem virckā
- virluops** – smelamais trauks gara kāta galā : ar virluopu smel ateju
- virt** – vārties : ūdens katlā sāk virt
- vizaizvakar** – pirms divām dienām : viņš bija atnācis vizaizvakar
- viskāts, viškāt** – vētīt, sviežuot ar lieškeri (višku) : viņš viškāja tā, ka pelus vien pa gaisu gāja
- visteklis** – vistuoklis : pasita vistekli padusē un aizgāja
- visurene** – apkārtne : gaisma nāca nuo visures
- viška** – vētījamā lieškere : viškājamos graudus
- nem ar višku un met vējā
- vizvakar** – aizaizvakar : šie sātikās vizvakar
- zadzīgs** – zaglīgs : zadzīgs kakis - nekuo ēdamu nevar valā turēt
- zaiguot** – mirdzēt : debess zaiguo un tad zaiguo arī sniegs
- zaimas** – iesauka : rūjienieši daudziem ieduod trāpīgas zaimas
- žāka** – rupjš cilvēks : nav kuo klausities žākā
- zaļguot** – zaiguot, mirdzēt ar zaļu gaismu : nakti zirgam un kakim acis zaļguo
- žanckas** – rikstes : bērniem saduod žanckas
- zavatnieks** – burvis : par vecuo Meģiti runāja, ka šis esuo bijis liels zavatnieks
- žāpuris** – aušīgs bērns : mammai meitēns tīrais žāpuris - vienā smiešanā
- zārdēt** – kraut zārdā : zirņus, linus un ābuoliņu zārdē
- zārdi** – kuoki, nuo kuriem slien zārdū žāvēšanai : ābuoliņu un linu puogalas žāvē zārdā
- zāris** – sala : purvā bija mazs zāris
- žaunāties** – runāt mulķības : nežaunājies, saki taisnību!
- zeģināt** – atgādināt, piekuodināt : beidz zeģināt, tāpat atceruos
- žeibulis** – reibulis : pārnāk mājā lielā žeibuli
- žeirēties** – nuoreibt : viņš drīz žeirējas
- želberēt** – skraidelēt, plāpāt : vedekla želberē rinkī
- želberīgs** – aušīgs : Tenis bija želberīgs bērns
- želināt** – žēluot : māte bērnu želina un nelaiž ganuos
- zemeskammaris** – bedre produktu glabāšanai : tagad vairs zemeskammaru nav - ēdmanu glabā pagrabā
- zemiņuogas** – zemenes : klajumiņā pilns zemiņuogu
- zemlaka, žemlaka** – mazs drukns puika : kas tam zemlakam par spēku!
- zeņģis** – iejūga virves, ar kuo piesien zirga sakas pie dīsteles
- ženierēties** – izlikties : tu tik ženierējies, īstenībā gribi gan līdz braukt
- zeņķis** – pusaudzis (tīnis) : zeņķis neklausu ne tēvu, ne māti
- žēpuris** – aušīgs, jautrs : ar tādiem žēpuriem jautra dzīve
– kaudzes kuoki : ebuliņa laukā saveda žēpurus
- zēvele** – sērs : sērkuociņu galviņu aizdedzināmā viela : zēvele mitra, nevar sērkuociņu aizdedzināt
- zibināt** – zibeņuo : visu vakaru pamalē zibināja
- zieķēt** – ziest : nezieķē sviekstu tik biezi, nav jau

māli
zildzināt – knapināt : saimniece zildzina maizi
žirbiņi – žerbiņi, metamie kauliņi : meta žirbiņus
 - kuram būs jāiet dienēt
zirnums – acs zilīte : viņš vairs neredz - acs zirnums aug ciet
zīdenis – zupa : zīdenī ir cūku pupas vai zirņi
zīdiens – skat. zīdenis
zižlāt – sūkāt : bērns zižlā pirkstu
žlarkstēt – šlakstēt : brien pa pelkēm, ka žlarkstēja vien
zlaukšīnāt – skalīnāt : mucu, skaluojot ar ūdeni, vajag zlaukšīnāt no vienas puses uz otru
zlaukšēt – spalgi skanēt : sit pa mucu, ka zlaukšvien
žlekstēt – šlakstēt : zābakuos žlekst ūdens
žlorkstēt – šlakstēt : purvā akači, kā no celiņa nuost, tā žlorkst zem zābakiem
zmaidzīt – spaidīt : mazgājuot adituo, pamatīgi izzmaidzi
žmuogs – kēms, slihts cilvēks : ak tu, žmuogs tāds
žolpa – slihta zupa : saimei deva strēbt žolpu
žolska – slihts dzēriens : kalpiem deva galdā žolsku
žulināt – valstīt : kuo žulini ziepes pa ruokām?
žulit – zīžlāt : jēri žulī, ka lipiņas vien tirinas
žulities – blēdities : arī kāršu spēlē nedrīkst žulities
žuojoties – darboties ar bērniem : ar bērniem žuojuojas vecākā māsa
žurbiņas – skaidas, žagaru bunte : aiz vārdes aizbāztas žurbiņas
zustrenes – upenes : zustrenes labi aug trūdainā zemē
zutiņš – nēģis : pavasaruos zutiņi nāk pa upi augšā
zūdities – krenķēties : nezūdies par niekiem!
žurkstēt – čurkstēt : avuotiņš tek un žurkst
žūžināt – žūžuot : kad es viņu mīlināšu, tad viņš mani žūžinās
žvadzināt – taisīt metālisku truoksni : guovis žvadzina kēdes

zvaigala – guovs ar zvaigzni pierē : ja bērni nuosmērē pieri, saka - kā zvaigala
zvaigāt – ālēties : jaunie zvaigāja cauru nakti
žvākāt, žvākāt – kampt gaisu : zivs sausumā žvākā
žvakstēt – skandēt : kabatā žvakst nauda
žvākstēt – ūdens krišanas truoksnis : ūdens slūžās tek un žvākst
žvarkstēt – nesapruotami runāt : nežvarksti, žid!
žvekste – liela stiba : nemšu žveksti, piesargies!
zvelēt – sist : zvelē, kuo gaidi!
zveņģēt – nest ar nēšiem: es visu dienu zveņģēju ūdeni kūti
zveņģis – nēši : jāstrādā kā zveņģim
žvikstēt – švikstēt : plauj, ka žvikst vien
zvinda – svins : maiss smags kā zvinda
žvinkstēt – svilpšanas skaņa : sniega pikas žvinkstēdamas liduo pa gaisu
zvins – svins : kunga zvinda ruoku jūt uz sava kakla
žvurkstēt – šlurkstēt : ūdens pastalās žvurkst pie katra suola

Avoti :

- 1) K. Milenbahs, J. Endzelīns *Latviešu valodas vārdnīca Kultūras fonda izdevums 1929.-1932.*
- 2) J. Endzelīns un E. Hauzenberga *Papildinājumi un labojumi K. Milenbaha Latviešu valodas vārdnīcai Kultūras fonds 1934. - 46.*
- 3) K. Granta, E. Pampe *Vācu - latviešu vārdnīca 3. izd. Avots Rīga 1990.*
- 4) *Latviešu valodas vārdnīca Avots Rīga 1987.*
- 5) E. Grīnberga, O. Kalnciems, G. Lukstiņš, J. Ozols *Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca 2. izd. Liesma Rīga 1972.*
- 6) Antra Lāce *Jeru izloksnes leksika LVU Filoloģijas fak. diplomdarbs Rīga 1972.*
- 7) E. Kagaine, S. Raģe *Ērģemes izloksnes vārdnīca 1977. - 1983.*
- 8) E. Medne *Ģeru pagasta dialekts 1941.g. E. Mednes personīgais arhīvs*
- 9) Jūlija Vintere (80 g.) *Ternejas pag. "Sikmertos" - teicēja*
Elgas Kagaines redakcija

un gribējis nomest uz Koņu kalna. Kad vērsis lieliem soliņiem kāpis, tad visa zeme dimdējusi, bet pats ezers gaisā šnācis un krācis un pret Koņu kalnu nācis arvien zemāk,- pat zivis jau birušas.

Laudis, nāvi paredzēdami, nu klieguši un brēkuši, bet neviens nezinājis ezeru vārdā nosaukt. Te kāds zīdains piepeši iebrēcies: "Astjervs nāk!" Ezers tūlīn pacēlies atkal gaisā un aizgājis uz dienvidu pusi – nolaidies uz toreizējās Burtnieku baznīcas tieši dievkalpojuma laikā. Vēl šodien ezera dibenā varot saredzēt baznīcu.

*Pierakstījis V. Trencis, 1936.,
teicēja L.Pučēite, 16 g.v., Džūkstē*

Kā izcēlies Lanģezers

Tur, kur tagad atrodas Lanģezers, senos laikos bijusi maza mājiņa. Mājiņā dzīvojis tēvs ar dēlu un meita. Brālis savu māsu ļoti mīlēja. Kādā svētdienas rītā abi aizbraukuši uz baznīcu un salaulājušies. Kad braukuši atpakaļ no baznīcas, šnākdams, krākdams virsū nācis melns mākonis. Uznācis virs mājiņas, tas nogāzies, noslīcinājis visus. Tāds bijis Dieva sods par to, ka brālis apprecējis māsu. Tā no šiem laikiem tajā vietā atrodas Lanģezers.

Pierakstījis A. Melunte, Strenčos

Par Rūjienas Bērtuļa baznīcu

1711. gadā Rūjienas baznīcai toņa virsdala bijusi nokritusi, grīdas trūcis, ceļš nelīdzens, jo mēra laikos mironus sekli paglabājuši. Baznīcas zvani un lukturi bijuši aprakti zemē.

*Latviešu pasakas un teikas.
Sakārtojais prof. P.Šmits. Rīgā, 1937. g.*

Par Rūjienas raganu

Rūjienā esot savā laikā tiesātas raganas. Kāds tiesnesis Hintelmanis 1631. gadā tiesājis 14 gadus vecu meiteni, kas ar buramiem vārdiem apturējusi savu saimnieci, kura par pūki pa gaisu laidusies. Protokolā buramie vārdi rakstīti šādi: "Spīdan Seacke Jures Saskan, Naggal Spīdan gresse apkardt, spīde pie scoese, "kas mūsu valodā būtu: "Spīdan saki, jūras sakne, nagla.

Spīdan, griezies apkārt, spīdi pie koka." Meitene par buršanu sodīta ar rīkstēm. Saimniece kā ragana sadedzināta.

Par Rūjienas baznīcu vēl teikts, ka tik, cik pa dienu uzcelts, velns pa nakti noārdījis.

No P. Šmita Latv. pasakām un teikām

Kā cēlušies Greizie rati

Vilks nedrīkst ēst iejūgtu zirgu. Kādu reizi vecos laikos vilks bijis briesmīgi izsalcis. Viņš gājis un prātojis, kaut vai zaķi satikt. Pēdīgi ieraudzījis zirgu un bijis ļoti priecīgs. Bet, kad piegājis klāt,

redzējis, ka zirgs iejūgts. Vilks gribējis iet tālāk, bet vēders briesmīgi kaucis. Viņš nopurinājis asti un meties iejūgtam zirgam virsū. Viņš nav paspējis zirgam nekur iekost, kad zirgs ar vāģiem un vilku līdzī pacēlies debešos. Zirgs un vāģi palikuši augšā. Zirgu augšā neredzot, jo tas esot melns bijis. Vāģi gan esot redzami. Tie esot greizi, jo zirgs no vilka sabijies un pagriezies sāpus.

Vilks nokritis zemē un briesmīgi sasities, ka ilgu laiku neesot varējis kaulus pavazāt. Beigās atžirbis un nodievojies turēt Dieva nolikumu - nekad neēst iejūgtu zirgu.

*Pierakstījis V. Piģene Rūjienā.
Teicēja Katrīna Vāczeme, 96 g. v., 1927. g.*

Kā jūs domājat?

Plinti saucam arī par šauteni, bet vai jūs zināt, kāpēc? Droši vien nezināt, es jums varu to pastāstīt.

Tas notika senos laikos, kad cilvēkam galvenais ierocis bija loks un bultas. Tad izplatījās zina, ka viens izgudrojis tādu kā velna pagali. Ja ar to parāda uz jebkuru dzīvu radību un iztaisa lielu troksni, dzīvāis ir beigts. Parāda uz putnu gaisā, iztaisa troksni un putns beigts krit zemē. Tā bija tāda sensācija, vēl lielāka par mūsdienu atoma atklājumu. Visiem gribējās to redzēt. Plintes izgudrotājs noteicis vietu un laiku, kur viņš savu izgudrojumu demonstrēs, izšaujot gaisā. Sanākuši cilvēki no tuvas un tālas apkāmes, vīri, sievas, bērni, visiem gribējies redzēt tādu brīnumu. Cilvēku skaitu vecos arhīvos raksta dažādi, vairāki tūkstoši, vairāki desmiti tūkstoši un pat simti tūkstoši. Beidzamajam skaitlim neticu, jo tanī laikā cilvēki vēl tik tālu nemaz nemācēja skaitīt. Šāvējs aiz lielības bija tā pavairāk iebēris pulvēra un kā spēra šāvīnu valā, pašu nogāza gar zemi. Tanī laikā cilvēki tik stipru cilvēka taisītu troksni nebija dzirdējuši, vienīgi pērkona grāvienus, un tas trakais uguns, kas nāca ārā no tās pagales uz debesīm, atstāja satriecošu iespaidu. Vīriem no brīnumiem palika mutes valā, sievas augšpēdu gar zemi, bērniem drēbītes netīras. Es jums saku, baigais paskats tur bija. Es jau pats to neredzēju, bet man vēlāk stāstīja. Šāvējs gribējis vēl izšaut, viņam pulvēris bija līdz, bet cilvēki visi sākuši kliegt: ne, ne, te ne, ej citur šaut, šauj, bet te ne, šau, te ne, šau te ne. Tad viņš nav arī šāvis, bet par cik visi saukuši šau te ne, devis savam izgudrojumam vārdu šautene..

Man to visu stāstīja krusttēvs, kā viņam tēvs teicis, ka viņa vectēvs pats bijis tur klāt, visu to savām acīm redzējis un savām ausīm dzirdējis. Tā kā man tur nekā nav ko atņemt ne ko pielikt. es tikai pasaku, kā tur bija, gribiet, ticiet, negribiet, neticiet, tā ir jūsu darišana.

*Jānis Svīķis Vilpulkas pag. "Virkmaļos",
1998.g. 4. nov.*

Oleru ezers

Pie Oleru muižas, izbraukuši no sila, ieraugām pa kreisi plašu, muklainu plavas gabalu. Agrāki šī plava bijusi ezera dibins. Agrākais muižas īpašnieks licis nolaist ezeru. Nolaīšana izdevusies tikai pa daļai, tā ka dziļākās vietās ezera dzelme vēl palikusi un pārējais nolaistais gabals draud pārvērsties par sūnu purvu.

Vecos laikos ezers bijis kādas piecas verstis uz ziemeļiem pie endzeliešu Temekas. Ezera malā reiz ganupuika ganījis savu ganāmo pulku. Nezin kā puika esot aizkaitinājis ezeru. Tas sācis rūkt un pārvērties par lielu, melnu kraukli, uzbrukdams puikam. Puika bēdzis no kraukļa līdz Oleru Lielkāju mājai, kur tas noguris uzmeties uz ecēsām mājas pagalmā. Krauklis uzmeties tam virsū.

Tūlīn no kraukļa izplūdis ezers, kas noslīcinājis puiku, Lielkāju māju un visu apkārtni. No noslīcinātās mājas laiku no laika izvelkot dažus balkus. Aizpērn vēl no ezera esot izvilks balkis ar iecirstu cirvi.

Pierakstījis Līču Augusts ap 1889. g.

Par Titas ezeru

Tas noticis senos laikos, kad ezeri pa gaisu laidušies. Krākdami viņi laidušies no vecās gultnes laukā meklēt jaunus krastus. Tā reizi kādā jaukā dienā pie apvāršņa parādījies melns mākonis.

Kādā mājā meitas velējušās un pašas runājušās, ka tik ezers negāzoties pie viņiem zemē. Kā tad, un patiesi ezers tūlīn arī kā briesmīgs nezvērs gāzies taisni lejā līdumā iekšā. Bet jaunā vieta neesam ezeram patikusī, jo celmi spieduši sānus. Ezers sācis krākt un prasījis daudz upurus.

Reiz kāds gājis zvejot un arī gribējis noslikt, tikai ar lielām pūlēm ticis malā. Saimnieks, kam ezers piederējis, atvedis septiņus mācītājus un licis ezeru nokristīt. Mācītāji nosvētījuši arī un iemetuši krustu ar zelta naudu. Pēc svētdienas ezers mitējies krākt. No tā laika tamī ezerā vēl neviens nav noslicis. Un kā līduma atliekas tagad tur vēl dibenā redzami celmi.

Pierakstījusi M. Golde, Ipiķos, 1930. g.

Strautiņš Koņos

Agrāk, kad Burtnieka ezers laidies pa gaisu, viņš gribējis nolaisties Valmieras Koņu pagasta Kliņģeru mājas robežās, netālu no mājas. Nolicis arī uz zemes kāju. Cilvēki sākuši kliegt, ezers sabijies un laidies tālāk. Tur, kur nolicis kāju, izcēlies strautiņš.

Pierakstījis V. Kalniņš, Teicējs A. Kalniņš, Naukšēnos, 1946. g.

Soda priedes

Netālu no Rūjienas baznīcas kalns apaudzis ar priedēm. Tur agrāk bijuši piesieti cilvēki ar galvu

uz zemi un kājām uz augšu un sadedzināti. Tāpēc priedes neaug uz augšu, bet zarus nolaiž uz zemi. Priedes nav lielas.

Pierakstījis V. Kalniņš.

Teicējs A. Kalniņš, Naukšēnos, 1946. g.

Kāpēc vilks ēd jēlu gaļu

Visvecos laikos vilkam bijis ganos jāiet. Reiz vilks, no ganiem pārnācis, prasījis saimniecei ēst.

Bet saimniece tai brīdī nejauki bijusi noskaidrusies, tādēļ vilkam, kas tur virsū plijies, iegrudusi lizi riklē. Vilks gājis Dievam sūdzēt. Dievs teicis: "Ja tev ar godu nedod, ēd no saimnieces lopiem." "Jā, bet kā es jēlu ēdišu?" "Jēlu gaļu! Kas tev par jēlumu bēdas? Ēzdams paņem gaļu trīs reizes mutē un saki tā: "Te cepts, te vārīts; te cepts, te vārīts; te cepts, te vārīts!" - tad klūs miksta". Vilks tā darījis un dara vēl šodien.

Pierakstījis Burkinu Augusts Naukšēnos

Negantā Rūjenes kunga gals

Senos laikos Rūjenes apgabalā bijis kāds bagāts un negants kungs. Tas kādā rītā pavēlējis kučieram, lai aizjūdz zirgus karietes priekšā. Kučiers šo pavēli izpildījis un piebraucis pie trepēm, tur gaidījis, bet kungs nenācis. Gaidījis līdz pusdienai. Piepeši kāds svešs kungs piebraucis pie trepēm melnā kariatē, divi melni zirgi priekšā un uz bukas melnās drēbēs ģērbies kučiers. Tūlīn mājas kungs iznācis, iesēdies savā kariatē un pavēlējis kučieram: "Brauc svešā kunga kariatēi pakal!" "Kučiers braucis, kā pavēlēts. Pa dienu nekas nekaitējis braukt, bet vakarā viņi iebraukuši lielā mežā. Tur vairs nemaz nebijis ceļa. Braukuši pa celmāju un milzīgi ātri. "Sargies, ka tu neskaties atpakaļ!" kungs uzsaucis kučieram. - "Neskatīšos, neskatīšos, cienīgs kungs!" - kučiers atbildējis. "Bet kādēļ mēs braucam pa tik nederīgu ceļu? Tīrs celmājs!" - "Saturi muti un nerunā!" - kungs tam bargi uzbrēcis. "Tie nav celmi, bet baznīcas torni, pa kuriem mēs braucam. "- Kučiers briesmīgi izbijies, bet nav iedrošinājies atskatīties. Bet, kad dzirdējis zem ratiem ūdeni plīkšot, tad kučiers tomēr drusku atskatījies atpakaļ un redzējis, ka viņi brauc pa jūru. Karietes stāvējušas uz vietas, kaut gan kučieram izrādījies, ka zirgi skrien uz priekšu. Pēdīgi jūra beigusies, un viņi atkal iebraukuši lielā mežā. Meža vidū atradusies grezna pils, kuras logi bijuši apgaismoti. Ap pili bijusi augsta dzelzs sēta. Pie tās pils viņi piebraukuši. Priekšējai kariatēi zirgi tapuši nojūgti un ievesti kūti, bet Rūjenes kungs iegājis pili un savam kučieram pavēlējis gaidīt ārā. Kučiers ilgu laiku gaidījis un pēdīgi redzējis sava kunga dārznieku Juri, kurš jau pirms pieciem

gadiem bijis nomiris. "Kāds jods tad tevi šē atveda!" – "Mironis gan," Juris atbildējis, "bet mans gars šajā pili kalpo. Bet sargies, vecais paziņa, ka nekrīti ķibelē: šē tev viegli var uziet briesmas", – "Nu kas tad šē ko baidīties?" – kučiers jautājis. – "Kā rādās, tu man netici. Vai gribi redzēt savu kungu, kuru šē atvedi?" – "Kur tad viņš ir?" – kučiers jautājis. "Nāc līdz, parādīšu!"

Mirušais dārznieks kučieru atvedis pie kāda loga un sacījis, lai pa to ieskatoties iekšā. Kučiers ieskatījies un redzējis lielu telpu, kuras vidū bijis liels galds, un ap to stāvējuši daudzi velni. Uz galda bijis izstiepts kučiera kungs, un katrs velns tam piegājis un ar zobiem noplēsis gabalu, kuru tad kāri norijis. To redzot, kučieram mati cēlušies stāvu. Viņš uzlēcis uz bukas un tūlīn gribējis braukt projām, bet mirušā dārznieka gars to liedzis, sacīdams: "Nebrauc, bet pagaidi vēl drusku. Tev iznesīs alu un sviestmaizi. Nedzer to alu, bet izlej to pār plecu, jo šis alus ir elles nāves zāles. Ja to dzersi, tad tev mūžīgi būs jāpaliek šē! Bet maizi iebāz kabatā. Tā pārvērtīsies par rakstu, kas tevi izglābs no ķibeles". Kučiers darījis tā, kā dārznieka gars mācījis, un tad sācis braukt uz māju. Viņš domājis, ka tikai divas dienas no mājām projām, bet seši mēneši pagājuši, līdz nokļuvis mājās. Celā uzgājis bads viņam pašam un zirgiem, kādēļ bijis spiests pārdot zirgus un karieti. Pēdīgi viņš ubagodams nonācis mājā.

Viņš tūlīn gājis pie kundzes un gribējis tai stāstīt, ko piedzīvojis. Bet kundze kučieru tūlīn likusi ieslēgt dzelzis un aizvest kakla tiesas priekšā. Kučiers gan lūdzis piedošanas, bet tiesa tam par kunga pazaudēšanu nospriedusi nāves sodu: jāierok līdz kaklam zemē un ar arkla lemesi jānorauj galva. Tad notiesātais kučiers iedomājies Velna pili doto sviestmaizi, kura bijusi pārvērtusies par rakstu. Šo rakstu viņš pasniedzis tiesnešiem. Tiesneši to izlasījuši un tad pasacījuši kučieram, ka sods viņam atlaists un viņš varot aiziet, tikai viņam piekodināja, lai nevienam nestāsta, ko piedzīvojis un kur viņa kungs palicis. Bet kučiers to tomēr izpaudiv, un tādēļ viņa piedzīvojums vēl šodien ir zināms.

Pierakstīja L. Zose, 1939. g.

Teicēja Mile Zose Skaistkalnē

Burtnieku ezera izcelšanās

Vecos laikos, kad ezeri apkārt staigājuši, uz Konu kalna arī viens gribējis nolaisties, proti, tagadējais Burtnieku ezers. Viņu nesis milzīgs melns bullis. Tas solojīs, ka visa zeme dimdējusi.

Uz minētā kalna vēl šobrīd redzamas vairākas bedres, kuras sauc "ezera mājas". Nākdams ezers šņācis un krācis. Kad ticis uz Konu kalna, tad

gribējis nolaisties. Arī zivis jau sākušas birt zemē.

Diena palikusi tumša kā nakts. Cilvēki vaimanājuši un klieguši, ka nāve klāt. Neviens nezinājis, kā ezeru saukt vārdā un lūgties, lai tas ietu citur. Tad kāds mazs zīdāms bērns iebērcies: "Astijervs! " Ezers tūlīn pacēlies gaisā un sācis laisties uz dienvidiem, meklēt jaunu gultni. Tam iepatikusies tagadējā Burtnieku ezera skaistā ieleja. Bijusi svētdiena. Baznīca bijusi pilna laužu.

Ezers nolaizdamies apklājis ir baznīcu ar laudīm, ir ciemus un laukus. Vēl tagad skaistā rāmā laikā, saulei gaiši spīdot, esot ezera dibenā baznīca redzama. Viņas durvju priekšā stāvēt kariete ar četriem melniem zirgiem un kučieri uz bukas, kas gaidot mācītāju iznākam. Bet tas, kā sācis spredikot, tā spredīko, un nevarot beigt un pateikt "āmen". Bet reiz tas notikšot. Tad ezers atkal pacelšoties gaisā un došoties tālāk. Baznīcēni, kuriem dievkalpošanas laiks neizliekoties garš, nākšot no baznīcas ārā un došoties priecīgi mājās.

Burtnieku Ausekļa 7- gad. skolas lit. pulc. materiāli, 1966.g.

Kādēļ vilkam pa nakti acis spīd?

Vilkam acis pa nakti tādēļ mirdz, ka tās ir no oglēm. Vilks tādēļ nevarot viegli apgriezties atpakaļ, ka viņam muguras kauls no mieta gala un kājas no sprunguliem. Vilks tādēļ topot jo niknāks, kad viņam sviez ar akmeni, ka viņa sirds no akmeņa.

Lapas Mārtiņš, Rūjienā

Kādēļ briedim ir baltas strīpas zem vēdera

Dzīvoja kāds vīrs, kurš pavisam nevīžoja strādāt. Bet, tā kā viņš nestrādāja, tad arī viņam nebija, ko ēst, un viņš cieta badu. Pie viņa pienāca vecs vīriņš un deva padomu: "Izliec lamatas un lūdz Dievu, gan jau tad tu noķersi kādu zvēru". Vīrs gan nopukojās: "Tās nu gan būs veltas pūles!"

Tomēr izsalkums viņu tā mocīja, ka viņam nebija citas izejas. Viņš aizgāja mežā, izlika lamatas un devās atkal gulēt. Kad viņš uzmodās, tad redzēja, ka lamatās bija iekēries briedis. Slinkis tūlīn steidzās briedim klāt, lai ātrāk novilkto ādu. Viņš jau bija pāršķēlis briedi uz vēdera, kad atkal pienāca vecais vīriņš un teica: "Nu redzi, vai es tev neteicu, izliec lamatas un palūdz Dievu, gan tad viņš dos." bet slinkis atbildēja: "Vai tad briedi man iedeva Dievs? Pats es izliku lamatas, pats es arī noķēru briedi!" Vecais sirmgalvis sapīka par tādu atbildi. Viņš piedūrās ar savu nūju briedim, tas uzlēca kājās un ieskrēja mežā. Tā kā brieža āda bija pārgriezta, tad no tā laika griezuma vietā sāka augt spalvas. Un vēl

tagad briedim zem vēdera redzamas baltas striņas.

Rūjienā (Izcelšanās teikās 1991.)

Teika par Jesipera meitu

Tēvs apsolijs velnam meitu. Nācis mājās no bruninieku balles. Dzirdējis zirgu zviedzam. Pie stalla stāv zirgs un jātnieks. Pūsis aicina šo mājā. Jātnieks saka, ka šis pēc meitas nācis.

R.Tenteris pieminekli - eņģeli.

Teicēja Maiga Zariņa Rūjienā.

Pierakstīja G. Ziema 1993. g.

Pūsis redz, ka kungam aste zābakā. "Kur meita?" - "Istabā" - Meita gulējusi gan istabā, bet bijusi beigta. Dzirnāvu īpašnieks Jesipers tai uzcēlis

Par Rūjienas pili

Pirms Rūjienas bruninieku pils bijusi zemnieku pils. Apkārt pašu rakti grāvji. Līdz pat Valkai bijuši meži. Pret uzbrucējiem ar āvām, ar rungām kāvušies. Pili vedis pacelamais tilts. No augšas uzbrucējiem karstu darvu lējuši virsū.

M. Zariņa, Rūjienā, 1993. g.

Ķonu rija

Senos laikos Ķonu muižas rijā bijis ļoti daudz velnu. Rudeņos, kad rijā žāvējusies labība, muižkungam naktīs uz riju rijniekam līdz vienmēr bijis jāsūta pūsis, jo tad, kad rijnieks gājis viens, velni to spīdzinājuši.

Kādreiz, kā parasts, pūsis ar rijnieku abi gulējuši. Pēkšņi sākusi birt labība un maisāmā dalbe dancojusi pa riju. Kad pūsis ar rijnieku piecēlušies, viss palicis, kā vakarā atstāts.

Kad abi gulētāji nolikušies pie miera, gaudi atkal sakuši birt un tecēt, dalbe dancot. Pūsis piecēlies, redzējis, ka rijnieks, uzsēdies uz žagaru buntas, kā vējš jono apkārt rijai. Pūsis no bailēm sastindzis un atjēdzies - atradies rijas priekšā mālu bedrē.

Endzeles muižkungs

Endzeles muižā dzīvojis muižkungs Laurs, kurš sanikņojies ar muižas saimnieci. Laurs gribējis

saimnieci no muižas pa godam aizvadīt: uzaicinājis visas muižas kalpu sievas un bērņus piedalīties pavadišanā.

Muižas ceļgalā atradušās lielas akmeņu kaudzes aiz kurām pavadiņājiem, līdzņemot pannas, kastroļus un dažādas raibas un striņainas drēbes, bija jāaizslēpjas.

Kad kučieris ar saimnieci piebraucis pie akmeņu grēdas, "orķestris" taisījis negantu troksni un gaisos uzplīvojuši dažādi karogi. Zirgi sabijušies, sākuši skriet un izgāzuši nabaga saimnieci laukā.

Pats Laurs uzkāpis muižas tornī un noskatījies, kā aizvada viņa ienaidnieci.

Rūnas tilta krogs

Vecos laikos laudis domājuši, ka Rūnas tilta krogus skurstenī ielaidies nelabais, jo, ja kāds runājis, kāda balss visu atkārtojusi.

Vēlāk uzzināts, ka skurstenī ielīdis kāds dzērājs, kurš vienmēr gribējis citus izjokot.

Unguriņu rija

Ķonu pagastā Unguriņu māju rijā neviens nedrīkstējis iet gulēt, jo tur dzīvojis nelabā vec-tēvs, kurš katru gulētāju aiznesis.

Reiz divi nespējnieki gribējuši izmēģināt, vai tas tiešām tā ir, un vakarā, kaut citi lieguši, nolikušies rijas kaktā gulēt. Otrā rītā, kad pamodušies, atradušies viens vienā, otrs otrā rijas kaktā.

4 teikas no "Rūjienas Balss" 1931. g. 11. sept.

Svētais avotiņš un krustakmens

1704. gadā Ziemeļu karā Baznīckalnā notikušas sīvas kaujas. Zobenu sakapāts bojā gājis zviedru eskadrons. Kāds ievainots virsnieks paguvis nepamanīts paslēpties dadziem aizaugušā bedrē, kur sataustījis vecu durvju lūku. Pa pusaizgruvušu eju rāpojies uz priekšu pa tuneli, kas bijis piemētāts krucifiksu un svečturu lauskām, mironkauliem. Izlīdis virszemē pie avotiņa, kas iztek pie mācītāja muižas. Nomazgājis brūces, sācis izveseloties. Avotiņa ūdens bijis dziedinošs.

No tās reizes avotiņu sauc par svētu, un netālu no tā uzstādīts akmens ar iecirstu krustu.

Kur dabūjusi vārdu "Bērtulis"

Rūjienas baznīca?

Seno laiku cilvēki stāsta tā, kad Rūjienas baznīcu taisījuši, to nevarējuši uztaisīt. Tās mūri noteiktā augstumā sakrituši pa nakti, kas dienā uztaisīts. Šis baznīcas cēlēja priekšniekam naktī sapņos rādījies padomdevējs, kas prasījis par upuri vienu cilvēku. Nekur nevarējuši atrast cilvēku, kas savu dzīvību upurētu. Beidzot viņi

pieviluši kādu zēnu, kam nav bijis tēvs ne māte un jautājuši, vai šis negribot nēsāt baznīcas atslēgas. Šis zēns nekā nav launa zinājis un teicis, ka ir ar mieru nēsāt baznīcas atslēgas. Kādu dienu viņi šo zēnu piedzirdījuši ar viņu, uzsēdinājuši uz krēsla un iemūrējuši pie ieejas iekšā vienā sienu stabā. Šis zēns, vārdā Bērtulis tur rūcis iekšā kādas trīs dienas, kamēr nosmacis. Tā, lūk, Rūjienas Bērtuļa baznīca savu vārdu dabūjusi no šī zēna.

Teika ierakstīta A. Melnalkšņa grāmatīņas ielīmē ar parakstu "Patiesība."

Mācītāja Gustava Bergmaņa gars

1974. gada 10. aprīļa vakarā izdega Svētā Bērtuļa baznīca. Sabraukušie ugunsdzēsēji nespējuši savaldīt uguns liesmas. Cauri dūmu mutulim no mācītājmuižas puses noslēpumains garš sirmgalvis strikti bāries, kāpēc novadnieki Dievu piemirsuši, lai tūlīn ejot pa mazajām durtiņām ģērbkambarī, kur atrodies mazās ērgelītes un lūdzot piedošanu. Laužu pulciņš tā izdarījis un noticis brīnums. Svešais pavicinājis mētela stūrus un karstā lavīna, kas iegāzusi baznīcas jumtu un norāvusi un izkausējusi lielo torņa zvanu, pēkšņi kā samulsis nezvērs, apstājusies. Ģērbkambaris tā arī palicis vesels.

Tā neesot pirmā reize, kad sirmais kungs pelēkajā apmetnī redzēts Rūjienā. Vecie rūjienieši pārliecināti, ka tas esot Gustava Bergmaņa gars, kas palīdzot sargāt pilsētu.

S. Mednes Diplomdarbs, 1993. g.

Bergmaņu kapu iznīcinātāji

Piecdesmitajos gados, kad Rūjienas rajons bija, nolīdzināja Ternejas kapsētu. Akmens pieminekļus, krustus un kapu apmales pārvietoja otrpus ielai un samala šķembās ceļu bruģēšanai. Mācītāju Bergmaņu dzimtas kapliču nogāza. Trīs komunālā kombināta vīri nolēma palūkoties, vai šķirstu atliekās vēl nav saglabājušies kādi dārgumi. Dūšu uzpravījuši, mēģināja uzlauzt zārku, bet nekas nav iznācis. Vakara krēslā iereibušajiem vīriem parādījies vecs vīrs pelēkā. Kapu līdzinātāji pametuši bedri, tomēr ar visu to neviens no viņiem nav ilgi nodzīvojis. Vienu pēc otra jau pēc neilga laika ķērušas tādas likstas, kas visus trīs novedušas kapā.

*Teicējs Zandersons,
pierakstīja G. Zieme 1993. g.*

Pelēkā sieva

Skudrītes kapus kopj Anna Lūse. Augusta mēnesī abas ar meitu strādā kapos, meita aiziet uz māju, māte paliek viena. Tad garām aiziet gara pelēka sieva un iegriežas sānus kapos. Atstās vēl

nogrābstītā vietā pēdas. Iet kapu kopēja skatīties - nevienas pēdas. Nekur neviena cilvēka, ne kapu celiņos, ne krūmos. Pelēkā sieva kā zemē iegrimusi.

Otrā vakarā tāpat kapu kopēja paliek vakarā kapos viena. Un klāt atkal pelēkā sieva. Kopēja iet atkal skatīties un atkal ne pēdu, ne sievas, nekā!

Melnais suns

Škudrinu Tollis, trakais saimnieks, brauca Juratas dzirnavās malt. Brauc gar Skudrītes kapiem. Pēkšņi zirgam kājās metas suns. Taisās vēl lēkt vezumā. Saimnieks pātago zirgu. Kaut ātrāk tiktu no melnā suņa valā! Tad sācis neatlaidīgo suni ar pātagu pātagot. Tik tad suns atstājies.

*Abas teikas stāstīja Maiga Zariņa, Rūjienā,
1993. g. Pierakstīja G. Zieme*

Par Rūjienas Lielo muižu

Rūjienas Lielā muižā senos laikos bijis klosteris. Muižas ieguvējs to iznīcinājis. Vecais mūks nolādējis viņu un visus nākošos pasaulīgās muižas īpašniekus. Vai nu tā ir likteņa atmaksa, vai traģiska apstākļu sagādīšanās, bet patiesi tā bijis, ka nedabīgā nāvē mirušo muižas īpašnieku skaits pārsniedzis desmit gadījumus. Muižas īpašnieki bieži mainījušies, sevišķi agrākos laikos.

*No A. Bērziņa grāmatas
"K. Zariņš dzīvē un darbā"*

Kāpēc virkēniešus sauc par odu ķērājiem?

Senos labos laikos citu reiz virkēnieši braukuši ar vērsiem uz Omuļu mežiem pēc malkas.

Atpakal braucot, pie Pīksāru kroga satikuši savu senso ienaidnieku - odu. Ods redz, ka labi nebūs - laižas lapās. Virkēnieši nojūdž vērsus un ar vērsu jūgiem dzenas odam pakal. Gan šis mūks, gan šis vērs, bet kur nu tu virkēniešiem izmuksi. Mežā pie tagadējām Stālu mājām to nokēruši un ar vērsu jūgiem nosituši. Bijis gan arī ods. No viņa asinīm izcēlusies vesela upe, lūk tā pati, kura tek gar tagadējo Pīksāru "Koppientavu" un kuru vēl šo baltdien sauc par "Odupīti".

Tā stāsta nauksēnieši par virkēniešiem, bet, ko stāsta virkēnieši par nauksēniešiem, to dzirdēsim citu reizi.

"Uguntiņa" 1928. g.

Teika par Kalnvagaļu Adamu

Adamam ar saimniekošanu gājis ļoti grūti. Lai vecuma pusē varētu vieglāki padzīvot, nolēmis parakstīt ar velnu kontraktu. Lai viņā saulē iet kā iedams, kad tikai šajā saulē labi klājas un ir viss pa pilnam. " (tā bijis jāsaaka pie kontrakta rakstīšanas). Kontrakts bijis jāraksta ar paša asinīm.

Starpniece starp velnu un cilvēkiem bijusi Valkā kāda ļoti ieslavēta burve, saukta "Miltu

kuņa". Viņas krāsni pastāvīgi kurējies uguns, tā ka gaiss virs kvēlojošām oglēm virinājies. Tāpat elles ugunī grēcinieku dvēseles mokās drebēšot un tricēšot. Kā algu par savu darbu un pūlēm Miltu kuņa nēmusi no laudīm miltus (tādēļ iesaukta par Miltu kuņu) un sudraba naudu. Sudraba nauda bijusi jāmet krāsni ugunī.

Adams pirmo reizi uz Valku izbraucis pa tukšo. Miltu kuņa teikusi, ka velns neesot mājā - aizgājis uz Burtnieku ezeru dvēseli ķert (vēlāk izrādījies, ka tieši tanī laikā Burtnieku ezerā noslīcis kāds cilvēks). Arī otru reizi Adamam neveicies, jo velns atkal bijis nevalīgs. Trešo reizi lieta tomēr nokārto-ta. Lai tikai braucot mājā. Trešajā naktī velns būšot klāt. Par visu to tikai lai nevienam pašam nestāstot.

No Valkas atpakaļ braucot, uz Dukura un Vagala robežām Adams atskatījies, kas arī nav bijis brīv darīt. Pār ceļu pārskrējis tāds kā melns kakis.

Trešajā naktī pašā pusnaktī Adams pamodies no bulla aurošanas, paskatījies pa logu un redzējis pie stūra stāvam sarkanu bulli, kas, viņu ieraudzījis, saucis: "Adam, nāc ārā kontraktu taisīt!"

Adams nu zinājis, ka velns klāt un piegrūdis

sievai Marijai, kas turpat gulējusi, vai šī arī to bulli redzot. Marija nekā nav varējusi saskatīt. Bet tā Adams pārkāpis pamatnoteikumu, ka par kontrakta taisīšanu ar velnu nevienam nekā nedrīkst stāstīt. Bullis aizgājis saukdam: "Ne mūžam es..."

*Pierakstijis Augusts Zumets Jeru pag.
Kalnvagaļos 1936. g.*

Pēteris Lielais krāsni

Tas bijis tais laikos, kad Pēteris Lielais karojis ar zviedriem. Ceļš, kas no Valmieras ved uz Rūjienu, ticis iebraukts caur mežu, kad zviedru karaspēks pa to devies. Pa ceļu jājis arī Pēteris Lielais uz zirga, zviedri šim pakal. Nekur glābties. Ieskrējis kādās mājās un krāsni iekšā, teicis saimniecei, lai tad, kad nāk zviedri, viņa it kā taisās uguni laist klāt. Kā tad, zviedri klāt! Saimniece, protams, tādu krievu neesot ne redzējusi un tik taisās uguni laist klāt. Tā nu Pēteri Lielo izglābusi. Teika stāsta, ka to māju Lielais saimniecei uzdāvinājis un viņai nekad neesot bijis nodoklis jāmaksā.

Diena, 1996. 26.jūlijs Ieva Rupenheite

Anekdotēs

Jaunievēlēts mācītājs reiz ieradās zemnieku mājās. Astonus gadus vecais Juris ielida kaktā un cieši caur pieri glūnēja mācītājā. Tēvam tas nepatika. Viņš sapurināja dēlu un teica: "Ej taču pie cienīgtēva un saki "labdien"- tu, lempi!"

Tēva pavēli Jurītis izpildīja uz mata. Viņš piegāja pie mācītāja, sniedza roku un teica: "Labdien, tu lempi!"

*Pierakstīja Marija Sakne Rīgā.
Teicējs Silinš Saldū.Var. Rūjienā.*

Rūjienas mācītājs Bergmanis, kad aicinājis bēr-nus pie sevis pārklaušināt, iegādājies kliņģerus.

Kas labi mācējies, tam iedevis kliņģeri, bet, kas nemaz nav mācējies, to nodevis "lambatam", lai nokul. Nolikts sods katram pieci sitieni, ko mācītājs vēl varēja grozīt: apžēlot vai piespriest bargāku sodu.

*Pierakstījis Kārlis Bukums Valmierā
Teicēja Emīlija Knopiņa, 37 g.,Dikļi*

Reiz mācītājs Grosbergs, lai viņš mierā atdusās, pavadījis līki. Pie kapa viņš sauc priekšā dziesmas vārdus: "Pie debess tēva klēpīti..." Te viņš ierau-ga, ka no bērniekiem kāds zēns uzkāpis vaina-gam; to brīdinādam, viņš pastipri sauc: "Nekāp tu puķēm virsū!" Bet bērnieki to noturējuši par dziesmas turpinājumu un velk:" Pie debess tēva klēpīti, nekāp tu puķēm virsū". Lai situāciju glāb-tu, mācītājs Grosbergs iesaucies:" Kuš, kuš, tā

nava riktīgi", bet arī to bērnieki nodziedājuši.

«Uguntiņa» 1928.g.

Senāk, vēl mācītāja Kītlera laikā, Mazsalacā dzi-voja vecais Goba, liels makšķernieks un tāpēc ie-saukts par Mazsalacas zivju kēniņu. Reiz Goba makšķerē mācītāja daļā. Pienāk Kītlers un prasa:" Mīlais, vai tu Jēzu pazīsti?" - "Ko nu, cienīgs mā-cītāja kungs, tos puikas, - to veco jau gan pazīstu".

«Uguntiņa» 1929.

Reiz kāds zemnieks apbrīnojis pilsētnieka ve-losipēdu. "Tas gan ir zirgs!" - zemnieks teicis. "Jā, tas ir gan zirgs", pilsētnieks paskaidrojis, ne viņš prasa ēst, ne dzert!" - "Nu, bet vai drīz tā pasaule neizgudros tādas govīs arī?" zemnieks jautājis.

*Pier. Vilma Nolendorfa no Kabiles
Var. no Rūjienas*

Rūjienas apgabalā dažās vietās saldskābmaizi sauc par kukulmaizi. Reiz kādam zemniekam no turienes gadījies braukt uz Rīgu, un tas paņēmis līdz arī mazu meitēnu. Rīgā meitēns ieiet veikalā un prasa: "Lūdzu man vienu mārciņu kukulmaizi". - "Bērniņ, visas maizes jau ir kukulos" - atsauc pārdevēja.

*Pier. Liesma Rekšāne
Teic. E. Rekšāne Rūjienā*

Reiz viens lauku vecītis iedomājies sūtīt pa pastu savai meitai vēstuli. Kā jāraksta adrese, nav

zinājis un uzrakstījis šādi:” Tīruma ielā. Spainiša mājā. Pāri tiltiņam, tūlīt pa labo roku pirmā mājā.

Atdod manai meitai Ilzei”. Meita vēstuli nesanaēma, lai gan adrese bija uzrakstīta skaidri un saprotami.

Pier. Liesma Rekšāne.

Teic. E. Rekšāne Rūjienā

”Nu es saprotu, kur tādas telādas der”.

Toreiz, kad Vidzemes vidienu vēl nešķēla “eizenbānis”, bet ātras ziņas jau “sita pa telegrāpi”, Tīša Tenis, atstājies pie kāda Rūjienas - Mazsalacas līnijas telegrafa staba, brīnījies, kamdēļ dažiem stabiem esot “piestiprināti” līdzās slīpie stabi. Skubena Pēteris Tenim paskaidro, ka tie slīpie stabi esot, lai varētu uzkāpt un nolaisties pēc dotās adreses. Ja, piemēram, kāds rūjienietis iedomātos “sist telegrāfi” uz Tīsi, tad viņam jālaižoties zemē Tīša celagalā. Tamdēļ tur arī tāds stabs ierikots. “Bet kā tad tas rūjienietis pa to drāti tiek šurp?” - Tenis paliek nesaprašanā. “Uzkāpj Rūjienā stabā, sēžas uz drāts un laiž šurp,” - Pēteris paskaidro. “Nupat maktīgi rūc, laikam, atkal kāds laižas pa drāti”. “Bet vai tad kājstarpī neizberž?” - Tenis brīnās. “Man jau zirga mugurā līdz Blankas kalējam...” “Ej nu ej! Ieliek ādiņu kā ratīņa gūžinā un brauc svilpodams”, - Pēteris vēl papildina telegrafa satiksmes sikumus. “Ak tā. Tad nu es saprotu, kur telādas der un kāpēc žīdi viņas uzpērk,” - Tenis nosaka, ticis pie skaidrības par telegrāfa nozīmi un teļu lietderību.

“Brīvā Zeme”, Nr. 86, 1928.g.

Nauksēnu muižas rijnieks mūžīgi zadzis labību. Kungam vienmēr licies, ka labību izkuļ par maz. Prātojis, vai rijnieks nezog. Sācis sekot. Reiz rudens rītā krēslā rijnieks piebrauc ar zirgu pie muižas rijas abi ar puisī. Pieber trīs maisus ar rudziem, divus iecel' vezumā un patlaban taisās celt trešo. Te kungs, kā saukts, klāt gan. Rijnieks atrauj veikli maisam galu un ber labību laukā.

“Ko jūs, unsvat, te dar?” uzkliež kungs no dusmām zils. “Ko nu darām, cienīts lielskungs? Jūs vienmēr žēlojaties, ka mēs maz izkuļam. Tad nu es atvedu no mājām (rijniekam tuvumā bijušas mājas) kādus pūrus rudzu klāt”. “Koo? Tu, lop’, ved’ no sav’ māj’ uz man rij’ labib’. Man to tav labib’ nevajag. Lēk viņ’ tūliņ ēkš’ to vezm’ un brauc uz māj’!” - “Ka nu jūs lielskungs pavēlat, tad jau jābrauc būs. Jān’, celsim to maisu vezmā”. - Piegrābj pilnu, iecel' un aizbrauc. No tās reizes kungs nekad neteicis, ka par maz izkuļot.

“Uguntiņa” 1929.g.

Kāds nabags vīrs iegājis muižā un lūdzis dāvanas. Kungs teicis: “Tas nav viegls darbs ubagot. Es tev iedošu pūšļojamos vārdus, ka tu vari

slimniekus ārstēt.” - Nabags iemācījies un sācis ārstēt. Nu vairs nebijis jāiet ubagot. Kādreiz kungam iemeties kaklā augonis. Neviens ārsts nevarējis līdzēt. Kalpi kungam izstāstījuši, ka nāburgos dzīvo kāds pūšlotājs. Kungs bijis ar mieru. Atnācis vecis un skaitījis kunga iemācītos vārdus: “Manc vilcins rūc, manc vilcins dūc, manc vilcins ir ar baltu kāju, tas dziedinās tev kāju!” Kungs sācis smieties. Augons pārtrūcis un tas kļuvis vesels.

Pierakst. Kārlis Bukums Rīgā

Teic. Ieva Baunis, 67 g. v. Juratas pag.

Rūjienas draudzē.

Vienreiz Piebalgā trīs dzērāji saderējuši savā starpā. Viens sacījis, ka šis atnesīs no bērkambara cilvēka galvas kausu, bet otri divi teikuši, ka viņš to neizdarīs. Viņi saderējuši uz kurvi alus.

Puisis ātri pa ceļu gājis uz bērkambari. Bet otrs dzērājs sataisījis un aizskrējis taisni pār purvu uz bērkambari, pirmajam priekšā. Atnācis pirmais, sameklējis vienu galvas kausu, bet te otrs no kakta saucis: “Ej, neaiztiec to, tas ir mans galvas kauss!” Tagad dzērājs meklējis otru galvas kausu un pirmo nosviedis atpakaļ bedrē.

Kā nu šis paņēmis otru galvas kausu, tā tas kliežis atkal no kakta: “Nenem, tas ir manas sievas galvas kauss!” Dzērājs sviedis arī to galvas kausu kaktā un meklējis trešo galvas kausu, bet no stūra kliežis: “Nenem, tas ir manas meitas galvas kauss!” Dzērājs nosviedis arī šo zemē un meklējis citu. Bet no stūra saucis atkal: “Nenem, tas ir mana dēla galvas kauss!” Nu dzērājs pārskaities un sviedis pēdējo galvas kausu stūrī, pēc tam pats aizskrējis uz krogu. Aizskrējis krogū, tas izstāstījis savu notikumu un pēdīgi prasījis: “Kur ir tas trešais dzērājs?” - “Nu, tas jau aizgāja tevī baidīt, vai tu viņu nemaz nemanīji?” Trešais dzērājs tomēr nenācis.

Beidzot divi dzērāji gājuši uz bērkambari un meklējuši savu draugu. To arī atraduši gulot bērkambara stūrī. Galvas kauss tam trāpījis taisni pa galvu. Pēc kāda laika nosisto atreibinājuši atmodinājuši, aizgājuši uz krogu un dzēruši tālāk.

Pierakstījis Pēteris Bozis Teic. Līze Skuja,

78 g. v., Kosas pag.

Tas pats Rūjienas variantā, tikai baidītājs no dabūtā spēriena beigts.

“Uguntiņa” 1929.g.

Dikļu pagastā Vintēnu mājā kāds vecis piedzēris ziemu iekritis upē un neticis laukā. Viņš nu sācis skaitīt:” Kungs, kā tev tīk, ar mani tā dari,” un “Dievs labi dar’ ko darīdams.” Pār tiltu braucis saimnieks un ieklausījies, ka kāds kaut

kur skaita peršas. Gājis lūkot. Atradis veci un izglābis no nāves.

*Pierakstījis Kārlis Bukums Valmierā
Teicēja Fokrotu Liene, 78 g. v., Ternejas pag.*

Dzīvojusi reiz kāda ļoti uzpūtīga saimniece. Viņa domājusi, ja saliek skaisti lūpas, tad viņa izskatās ļoti skaista. Reiz svētdienas rītā saimniece ar kalponi braukušas uz baznīcu. Saimniece visu ceļu nerunājusi ne vienu vārdu, lai lūpas neizjukt. Te kalpone ievaicājusies: "Saimniec, ko šodien ēdīs pusdienā?" – "Kartupeļus", saimniece norūkusi caur zobiem. Kalpone nevarējusi lāgā saprast un prasījusi otrreiz. Saimniece norūkusi tāpat kā pirmo reizi. Kad kalpone prasījusi trešo reizi, tad saimniece dusmās kliegusi: "Kartupeļus, maita tāda!" Lūpas arī ar to pašu izjukušas.

*Pierakstījusi Austra Lūse, Rīgā.
Teicēja no Skrīveru pag. Variants no
Rūjienas.*

Saimnieks nolīgst kalpu. Līgumā teikts: "Jāstrādā no saules līdz saulei". Kalps šos noteikumus arī stingri ievēro. Saulainās dienās strādā, lietainās – nē. Saimnieks ciešas, ciešas, līdz vairs nevar un iesūdz kalpu tiesā. Tiesa atzīst kalpu par nevainīgu, jo līgumā tā reiz teikts un līgumu nevar lauzt.

*Pierakst. Liesma Rekšāne.
Teicēja E. Rekšāne no Rūjienas.*

Saimnieks saka: "Ansi, ej, izar kartupeļus". Ansis aiziet. Pēc brīža, tam pārnākot, saimnieks prasa: "Vai izari?" – "Kā tad – kā jau pavēlējāt". Un izaris bija tik pamatīgi, ka rudenī bija jāpērk kartupeli sēklai.

"Uguntiņa", 1928. g.

Reiz naukšēniešos dzīvojis saimnieks. Neganti skops. Sauc viņu... lai paliek. Jo dzīvot viņš dzīvo vēl tagad, kaut vilki viņu apēstu. Saimi dzina dienu un nakti, bet ar ēšanu kā bija – tā bija.

Kad ģurģos atnāk jauns puisis, pie pusdienām saimnieks prasa puisim, kādu šim rīcieni griezt: ar vienu vai divi rokām turamu. Puisis, saimnieka nepazīdams un, izsalcis būdams, prasa, lai dodot tādu ar abām rokām turamu. Saimnieks griež un atgriež arī tik plānu rīcieni, ka ar vienu roku i nedomā saturēt. Bet Ansis – tā puisi sauc – tik pasmejas. Pēc pusdienām saimnieks saka: "Ansi, ej ielaid iesalu mārķā". Kā tad, Ansis, ne laisks būdams, aiziet. Nāk pēc brīža atpakaļ svilpodams ar maisu uz pleca un prasa, ko ar maisu darīt. "Ar kādu maisu?" prasa saimnieks. "Nu ar to pašu, kur bija iesals". Ko teica saimnieks – lasītājs pats zina, un ja nezina – tad var iedomāties.

"Uguntiņa", 1928. g.

Rudenī reiz saimnieks saka: "Ej lūko, vai lini nenāk no mārķa ārā". Ansis aiziet. Saimnieks prasa, vai bijis. "Kā tad" – Ansis atsaka – "vēl nekust". Saimnieks apmierināts. Pēc pāris dienām sūta atkal Ansi raudzīt – vai nenākot lini ārā. Ansis aiziet, apskatās un atkal pasaka: "Nekust". Ies pats raudzīt – lini sapuvuši. Kad saimnieks viņu bar, Ansis atsaka: "Bet, saimniek, jūs tak man likāt palūkoties, vai lini nenāk ārā. Kā paši redzat – gul kā likti".

"Uguntiņa", 1928. g.

Saimniekam slinks kalps, kurš tikko brokastis paēdis – pazūd. Saimnieks iet skatīties, kur tad šis tā vienmēr pazūd. Kalps uzlien uz kūtsaugšas un liekas salmos gulēt. Saimnieks kāpj augšā. Kalps piecelas četrpārus un liekas, it kā tas ko meklētu.

"Ko tad tu te dari?"

"Peles keru".

"Cik tad būsi sakēris?"

"Kad to sakēšu, uz ko glūnu, un vēl vienu, tad divas peles būšu sakēris."

Bet saimnieks šo tūlī aizdzinis pie darba.

*Pierakstījusi A. Vējiņa Viesienas pag.
Teicējs Lābāns no Ergļiem. Variants Rūjienas
kalendārā "Uguntiņa, 1929. g.*

Reiz viens puisis pārbraucis no pilsētas mājā, stāsta otram: "Ir gan tai pilsētā jauki! Īpaši viesnīcā: kā pogu paspiež, tā skuķis klāt". "Vai tad tu to pogu nevarēji šurp atvest?" – jautāja otrs.

*Pierakstījusi Liesma Rekšāne
Teicēja E. Rekšāne no Rūjienas*

Reiz vienai saimnieka meitai bijušas kāzas. Priekš kāzām to dienu saimnieks aizsūtījis gana puiku pie lielkunga uzlūgt uz kāzām. Gana puika aiziet uz muižu. Redz – lielkungs sēž pie galda, bet sacīt, kādēļ viņš te atnācis, nedrīkst. "Ko tu te stāvi? – pēc kāda laika jautā lielkungs. Gana puika domā, ka lielkungs ar to saka, lai viņš sēž, un viņš ātri vien apsēžas. "Ko tu te sēdi? Kāpēc tu te nāci?" jautā atkal lielkungs. Gana puika aizmirsis, ka saimnieks sacījis, lai lūdzot lielkungu, bet viņš saka: "Saimnieks sacīja, lai tu rītā atnākot uz kāzām". Lielkungam tas tikpat kā uguns pie pakulām, kad viņu nosauc ar "tu". Vai tad neviens labāks cilvēks nebija, kas man varēja nākt pakal?" jautājis tālāk lielkungs. "Labāki jau aizgāja pie labākiem, mani atsūtīja te", atbildējis ganu zēns. Par tādu atbildi lielkungs licis atvest saimnieku un nokult.

*Pierakstījis Arturs Ameriks Ķonu pag.
pamatskolā. Teicējs J. Ameriks no Ķonu pag.*

Vecais Mārtiņš pa augstiem svētkiem gājis medībās. Reiz šis svētku priekšvakarā pielādē

veco kramenīcu, lai agrāk no mājām projām tiek. Bet naktī puikas pieber flintes stobru vai līdz pusei ar pulveri un piebāž ar naglām. Mārtiņš, rītu izstaigājis, neko neredz. Beidzot ierauga vārnu. Notēmē un sper tai pa knābi - bliukš! Tāds blīkšķis, ka vai visa pasaule sagāžas. Mārtiņš augšpēdus un blisina acis. Beidzot nosplaujas: "Va velnu, skaidra debess, bet sper kā negudrs!"

Pierakstījis Oļģerts Rīgā.

Teicējs no Rūjienas.

Mazsalacas un Rūjienas apvidos jo populārs izteiciens: "Raujas kā pie Dukšu linu mārkā". Šis teiciens cēlies šādā kārtā.

Valberģu vecais Duksis bijis liels buris un stāvējis draudzībā ar pašu nelabo. Velns savam kalpam arvien palīdzējis, kamdēļ Duksim visas lietas visās vietās labi izdevušās. Kādreiz rudenī Duksis sūtījis puisi linus vilkt. Tiklīdz puisis atslodzījis mārkā, linu saujas pašas lēkušas no mārkā laukā. Saskrējušas vārnas un žagatas un linus iznēsājušas un izstādījušas. Puisis no brīnumiem iesaucies: "Vaj, vaj! Kas nu būs! - un lini gāzušies atkal atpakal mārkā iekšā.

Saimnieks puisī sarājis, ka nevajagot lietot tik lielu muti. Kad buris miris un to veduši uz kapsētu, Dožena lejā sacēlies tāds traks viesulis, ka zārks bijis jāsaklūgo trim bērza klūgām, lai to nenorautu no ratiem. Kapsētā zārku atvēruši, bet lika iekšā nav bijis. Velns savu kalpu aiznesis pie savējiem.

"Brīvā Zeme", 1928. g.,

Nr. 262. (No vecās tines.)

Reiz Jurītis jautā mātei: "Vai nav tiesa, māmiņ, kad es būšu liels, tad būšu kungs? " Māte: "Jā, Jurīt, bet tev vajaga vienmēr būt rātnam un krietnam!" Jurītis: "Vai nav tiesa, māmiņ, visi nerātni zēni kļūst par sieviešiem? "

Pierakstījis K. Bergkinds

Teicējs V. Daunders Rūjienā

D. Rožkalns

Labāk nabagu, bet čaklu, nekā bagātu sliņķi. Kādam bagātam saimniekam bijusi briesmīgi slinka meita. Visi to zinājuši, tādēļ neviens precinieks nav gadījies. Reiz viens puisis iebrācis pārliecināties. Meita gribējusi izlikties čakla un milzīgi šiverējusi, skrējusi iekšā un ārā. Skriedama nogāzusi ķebli zemē, bet nav to piecēlusi. Tā skrējusi tam vairākas reizes pāri. Reiz pat gribējusi nokrist, bet augšā nav cēlusi.

Tad nākusi kalpone. Tā piecēlusi ķebli, kad redzējusi to apgāzušos. Precinieks, to redzēdams, nolēmis, labāk precēt nabago kalponi, bet čaklu, nekā slinko un bagāto mātes meitu. Viņš cēlies no krēsla un par kaunu saimnieka meitai uz vietas bildinājis kalponi. Šī negribējusi solīties, domādama, ka bagātais saimnieka dēls jokojot. Viņa teikusi, lai bildinot saimnieka meitu, jo viņai ne nieka neesot. Puisis teicis, ka viņam bagātu liekēdi nevajagot, bet čaklu saimnieci, kas neskrienot ne niekam pāri, to nepacēlusi. Un dēls apprecējis kalponi.

Pierakstījusi V. Piģene Rīgā.

Teicēja Kristīne Vāczeme, 96 g. v. Mārupes pag., noklausīta Rūjienas pag.

Senāk Arakstā dzīvojusi māte ar trim meitām. Visas trīs šļupstējušas. Reiz māte aizbraucot piesaka meitām, ja kāds atbrauc, lai nerunā ne vārda. Citādi izies tautās valodas, ka meitas šļupst, - kas tādas nems, paliks vecmeitās. Tikko māte prom... ak tu, tētīt, - atbrauc precinieki. Izrunājas gan šā, gan tā. Šās nesaka ne četri. Te gailis uzlec uz galda. Vecākā sasiit plauksta un sauc: "Tiķ, maita, ālā! "Vidējā piebilst:" Vai tev tā māt tatij?" Trešā sēd kaktā un pie sevis nosaka: "Et, ud lāvin tēdēdam, ne vāldin nelunāj". Precinieki redz, ka meitas šļupstes un aizbrauc.

"Uguntiņa", 1929. g.

Kādam saimniekam bija ļoti slinka meita. Neviens precinieks nenāca, jo tā bija visur izdaudzīnāta par sliņķi. Kāds saimniekdēls gribēja pārliecināties, vai šī maz tik slinka esot. Viņš aizbrauca precībās. Veči vadāja šo pa klēti un stalli bagātību rādot. Nemanot puisis paņēmis klēts atslēgu un, ar meitu tērzejot, paslēpis to viņas linu kodaļā, ko meita steidzīgi vērpa. Promejot puisis teica, ka braukšot nākamo svētdien derības dzert. Pienākusi svētdiena, un šis bijis klāt. Viņš runājis par šo un to. Pēdīgi ieprasījis, vai šiem klēts apcirknus žurkas negrauzot. Meita teikusi, ka nezina, jo pagājušo svētdien, pēc šā klēti iešanas esot nozudusi klēts atslēga. Puisis nodomājis, ka tā sliņķe pa veselu nedēļu nevar novērt ne kodaļiņu linu. Viņš nēmis no kodaļas atslēgu un iedevis to meitas tēvam, teikdams: " Jūsu meita ir vēl lielāka sliņķe, kā izdaudzīnāta. Ardievu! "

Meita sākusī raudāt un lūgties, ka labošoties,

bet puisis aizbraucis.

Pierakstījusi V. Piģene Rīgā.

Teicēja Katrīna Vāczeme, 96 g. v.,

Mārupes pag., noklausīta Rūjienas pag.

Kādā muižā precas muižas lopkopēja meita. Viņas māte aiziet pie mācītāja jauno pāri pierakstīt.

“Ar ko nodarbojas meitas tēvs?” jautā mācītājs. “Viņš ir lopkopējs,” vecenīte kaunīgi atbild., “bet cienīgs mācītāja kungs, tas neizklausītos smuki, ja no kanceles sauktu: “Lopkopēja meita...” “Vai nevarētu kā labāki? – “Labi, labi”, atbild mācītājs. Laimīgā māte spiež viņam rubli sauļā un aiziet.

Svētdien mācītājs no kanceles sauc: “Pirmo reiz tiek uzsaukta tādas un tādas muižas ragu reģimentes ģenerāļa meita.” Veci laudis no brīnumiem atplēš mutes līdz ausīm, jo savu mūžu nav dzirdējuši, ka šinī baznīcā tiek uzsaukta ģenerāļa meita.

Pierakstījis V. Brāže. Teicējs D. Brāže

Virnavas pag. Līdzīgs variants Rūjienas kalendārā “Uguntiņa”, 1928. g.

Kādam saimniekam bijusi briesmīgi slinka meita, tādēļ tēvs to nav izprecinājis. Kāds cits saimnieka dēls gribējis ar visu varu šo precēt. Tēvs atbildējis, ka viņa esot ļoti slinka, viņš negribot redzēt šā nelaimi, un vīram būšot sieva jāper. Puisis teicis, lai tik šim dodot, viņam esot tādas zāles, kas izmācot bez pērsanas ar labu - ar labu vien. Nu, kad ar labu, tēvs devis arī. Tas pārvedis sievu mājās. Pirmā nedēļā sieva vēl strādājusi, bet otrā nedēļā sākusi slinkot. Vīrs neko nav teicis. Viņš aizgājis ar saimi sienu plaut. Izplāvušies līdz brokastīm, pārnākuši mājās, bet sieva ne brokastis vārijusi, ne istabu slaucījusi, tik gulējusi gultā un stāpījusi kaulus. Vīrs neteicis nekā, paēduši, ko dabūjuši, bet, prom ejot, vīrs aizslēdzis visas durvis cieti un paņēmis visas atslēgas līdz. Pusdienā viņš darījis tāpat un arī vakarā. Tā pirmo dienu sieva pavadījusi neēdusi.

Otrā rītā vīrs ar saimi pārnācis brokastot. Sieva skrējusi pretim un saukusi: “Vīriņ, vīriņ, es izslaucīju pusistabu”. “Labi, labi”, vīrs teicis un iedevis pusbloķu zupas un pusšķēlīti maizes un aizgājis. Otrā rītā sieva bijusi izslaucījusi visu istabu, tādēļ vīrs iedevis veselu bloķu zupas un maizes šķēli. Trešā rītā sieva uzcēlusies agrī, izslaukusi govīs, izvadījusi ganu, uzkūrusi uguni un uzlikusi grāpīti, tad aizskrējusi pie vīra uz siena plavu un saukusi: “Vīriņ, vīriņ, grāpīts uz uguns, nāci likt vāramo!” Vīrs pasminējis un teicis: “Kad jau paspēji uzpravit grāpīti, tad ieliksi arī vāramo! Še, te būs atslēgas. Esi arvien tik čakla, tad būs labi”. Sieva paņēmusi atslēgas un bijusi uz priekšu labākā saimniece pasaulē. Reiz atnācis sievas tēvs un prasījis, kā nu slinkei ejot?

Vīrs nobāris sievas tēvu un teicis: “Mana sieva vislabākā un čaklākā visā pasaulē. Bads māca strādāt. Tā arī es savai sievai nedevu atslēgas, kad slinkoja, bet līdz sāka strādāt, atdevu visas!”

Tēvs un vīrs bija priecīgi par labām zālēm, kas slinķi izārstējušas.

Pierakstījusi V. Piģene Rīgā

Teicēja K. Vāczeme Mārupes pag.,

noklausīta Rūjienas pag.

Reiz viens vīrs apprecējis slinku sievu. No rītiem tā gulējusi līdz pat pusdienai, un vīram bieži vien bijis jāstaigā ar tukšu vēderu. Reiz vīrs sievai pārmetis tās slinkumu. Sieva atteikusi: “Tā mana slimība. Es savādāk nevaru”. Nu vīrs zinājis, kas darāms. Reiz, kad viņš pārnācis no darba, atkal ieraudzījis gultā sievu, paņēmis pātagu un sācis ar to sievu sist. Sieva vaicājusi, kas nu šim esot par trakumiem uznākuši. “Tas, milā sieviņ, man ir vienmēr, kad es nedabūju laikā paēst”. No tās reizes vīrs vienmēr bija paēdis un arī sievai slinkums izārstēts.

Pierakstījusi Liesma Reksāne.

Teicēja E. Reksāne Rūjienā

Kādam vīram bijusi brīnum slinka sieva. Reiz vīrs pārbraucis no plavas vai meža mājās slapjš, salījis un piekūsis. Bet sieva ne uguni kūrusi, ne pusdienas vārijusi. Līdz ko vīrs iebāzis galvu pa durvīm, šī pretī: “Vīri, še nu grāpīts, atnes ūdeni. Tu jau esi slapjš, es negribu saliedēties, redzi, cik briesmīgi list.” Vīrs paņēmis grāpīti, atnesis ūdeni un uzlējis sievai virsū, teikdams: “Nu tu arī esi slapja, vari iet pēc ūdens un neslinkot. Slinkiem vienmēr gudra mute”. No tās reizes sieva drusku rāvusies.

Pierakstījusi V. Piģene Rīgā. Teicēja K. Vāczeme Mārupes pag., noklausīta Rūjienas pag.

Reiz viens vīrs apprecējis ļoti dumju sievu. Sieva bez tam bijusi arī slinka. Reiz vīrs aizsūtījis sievu plūkt linus. Laiks bijis ļoti jauks. Sieva nolēmusi papriekšu drusku atpūsties, un tad tik doties pie darba. Bet nu, nabadzīte, atpūzdamās arī aizmigusi un nogulējusi līdz vakaram.

Atmodusies redz, ka ir visapkārt tumsa. Te viņai iešaujas prātā doma: “Vai es maz esmu tā vīra sieva? Tam vīram sieva droši vien ir mājā. Bet labāk aiziešu un palūkošu”. Sieva aiziet un prasa vīram:

“Vai tava sieva mājā?” – “Jā, ir”, atbild vīrs.

“Tā tad es neesmu viņa sieva”, šī nosaka un aiziet meklēt sev māju.

Pierakstīja Liesma Reksāne.

Teicēja E. Reksāne no Rūjienas.

Tirgus laukumā satiekas divi “mežinieki” ar motorzāģiem plecos. Viens prasa: “Ko tu te

meklē?” Otrs atbild: ”Sivēnu”. Pirmais: ”Man gan nevajag, es dabāju sivēna sēklu”. Otrais: ”Cik tad garš bija?” Pirmais: ”Divi mēneši”.

Pie galas bodes piestāj zirga pajūgs. Garām iet paziņa, kas tikko iznācis no galas bodes: ”Vai pēc desām atbrauci?”

Zirdzinieks atbild: ”Nē, pēc sivēna sēklas.”

*Anekdotēs teica Maiga Zariņa Rūjienā,
1993.g.21.jūnijā. Pierakstīja G.Ziema*

Rūjienas draudzē bijis kāds ļoti mantkārīgs un skops mācītājs. Reiz kāds zemnieks gribējis iet pie dievgalda, par ko bijis jāmaksā trīs kapeikas. Zemniekam acumirkli tādas naudas nav bijis un tāpēc viņš mācītājam iedevis rubli. Mācītājs paņēmis naudu un ir nedomājis atlikušo atdot.

Zemnieks gaidījis, gaidījis, bet beidzot prasījis, lai atdodot atlikušo naudu. Uz to mācītājs atbildējis, ka baznīca nav nekāds krogs un ka šeit nav nekādas izdošanas. Neko darīt, ja tā, tad tā. Bet svētdien dievgaldnieks nostājies pašā priekšā. Kad mācītājs tam tuvojies ar vīnu, zemnieks izrāvis viņam bikeri no rokām un ātrāk neatdevis, līdz tas bijis tukšs. Tad pasniedzis mācītājam tukšo kausu un noteicis: ”Mācītāja cienīgtēvam taisnība, baznīcā nav gan nekāda izdošana”.

FS 17. 22740, Rūjiena

Kāds mežsargs gājis sievu meklēt. Atradis jaunu meitiņu un gribējis precēt, bet brūtes vecāki teikuši – vēl esot jaunīna un nekā neprotot.

”Nekas, gan izmācišu,” atteicis mežsargs un apprecējis. Pēc kāzām jaunais vīrs izvārijis biežputru, pusi no putras paņēmis sev līdz un pusi iebāzis tarbiņā pie sienas – sievai. Iziedams teicis: ”Sievīn, kad tev gribas ēst, tad ej pie tarbiņas un ņem, ja viņa tev nedod, tad saki man”.

Vīrs aizgājis pa dienu mežā, un sieviņa, kad tai gribējās ēst, gājusi pie tarbiņas un ēdusi. Otrā dienā vīrs izvārijis zirņus un darijis tāpat. Trešajā dienā vīrs atstājis tarbiņu tukšu un aiziedams teicis: ”Sievīn, pavēli tarbiņai, lai viņa tev dod ēst!” Sieva izrunājusies ar tarbiņu, bet tarbiņa nedevusi nekā.

Vakarā sieva tarbiņu apsūdzējusi vīram. Vīrs paņēmis tarbiņu, uzlicis to sievai uz muguras un tad pēris tarbu par sievas neklausīšanu.

No tās reizes sieva vairs nekad neprasījusi tarbai ēst, bet centusies pati izvārit.

F S 343, 116, Jeri

”Jāni, dēl, celies augšā, es tev dos kāpusts ēst!”

”Liec tos kāpusts, kur tu grib. Es i vāš”

”Jān, dēl, celies augšā. Es tev dos gāl ēst!”

”Pa, pa, jācelas augšā, jāklausa vecāku vārds!”

F S 1810, 225, Rūjiena

Kāda sieviņa ne par ko negribējusi ierādīt, ka neprot grāmatu lasīt. Baznīcā ejot viņa vienmēr nēmusi grāmatu līdzī, kaut gan dziesmas visas zinājusi no galvas. Reiz nolikusi grāmatu ačgārniski, skatījusies nopietni iekšā un dziedājusi. Te līdzās viens ieteiksies:

”Māmiņ, jums jau tā grāmata ačgārniski.”

”Kas māc, tas māc no abi gali,” šī lepni atcirtusi.

”Uguntiņa” 1928. g.

Reiz skolotājs prasījis mazam zēnam, ko šis darot. Zēns: ”Es dzenu ārā cūkas no burtnīcas”. Skolotājs: ”Nesaki cūkas, bet traipus! Bet vai tu zini, kādu zīmi liek priekš ”bet”? Zēns: ”Astīti”. Skolotājs: ”Nesaki ”astīti”, bet ”komatu””. Zēns visu labi ievērojis. Kādu dienu viņam jāpalīdz tēvam nokaut cūka. Otrā dienā skolotājs viņam prasa: ”Kāpēc tu vakar nebiji skolā?” Zēns: ”Vakar nevarēju tikt, skolotāja kungs. Tēvs kāva traipu un es turēju pie komata”.

„Uguntiņa” 1928. g.

Kādā dzelzs veikalā students pērk atslēgu. Te ienāk cits pircējs un šļupstēdams prasa: ”V-v-v-ai j-ju-m-ms ir-r t-t-r-i-i-s c-c-o-l-l-l-i-i-g-g-as n-n-a-g-g-l-as?”

Bodniekam naglu nav, un viņš teic, lai pircējs ejot uz citu veikalu, trīs mājas tālāk, pa kreisi. Tur būšot. Pircējs aiziet. Tam pakal tūlīn aiziet students. Students ieiet pirmais veikalā un veco pircēju gribēdams izmulkot, prasa: ”V-v-v-ai j-ju-m-s i-r-r t-t-t-r-i-i-s c-o-l-l-l-i-g-g-a-as n-n-a-g-g-l-as?” Tās viņam iedod gan apaļas gan kantainas. Students sastāda visas uz galviņām un, izlikdamies par mulki, saka: ”L-l-ūū-dz-u uz-s-s-ē-ž-ž-a-t-ie-s v-v-ir-s-ū!”

Veikalnieks saniknots uzblauj studentam: ”Ej tu, maita, pie saviem radiem!”

Students aiziet. Pēc maza britiņa ienāk otrs pircējs un prasa: ”V-v-v-a-i j-j-u-m-m-s n-n-a-v t-t-r-i-i-s-c-c-o-l-l-l-i”, tālāk viņš netiek, jo veikalnieks pārskaities klieudz: ”Es tev vēl reiz saku, liec tu mani ar savām triscollīgām naglām reiz mierā!”

”Uguntiņa” 1928. g.

Kāds mācītājs, kurš vairs bez brillēm neredzējis, uzkāpis kancelē, teicis: ”Tagad, miļā draudze, mēs dziedāsim uz to meldiju ”Kas Dievam debesīs liek valdīt...” Te piepeši tas uziet, ka brillei glāze pušu un kā pie sevis, tomēr diezgan stipri izsaucies: ”Ak skāde, brillei glāze pušu!”

Draudze noturējusi to par dziedamo dziesmu un sākusī vilkt. Mācītājs apsaukdams iesaucies: ”Kuš, kuš, tas nav vis riktīgi! ” Bet draudze velk līdz: ”Kuš, kuš, tas nav vis riktīgi.” Mācītājs tagad

uztraucies sauc: "Tā draudze dzied kā tīri traka". Draudze dzied mierīgi arī šos vārdus. Tad skrējis mācītājs izmisumā no kanceles zemē, saukdams: "Apžēlojies, apžēlojies! " un draudze mierīgi nobeigusi: "Apžēlojies, apžēlojies!"

"Uguntiņa" 1928. g.

Zemnieks nopērk pie žīda blusu zāles, bet aizmirst aprasīties, kā tās lieto. Viņš brauc atpakaļ un prasa. "Tā pavisam vienkārša lieta: nokeriet blusu, nolieciet augšpēdus un sāciet kutināt. Kad viņa sāk smieties, beriet pulveri mutē un viņa būs beigta".

"Uguntiņa" 1928. g.

Ipiķiešos dzīvojis igauņis Maēs. Gājis meitās ar koka tupelēm kājās. Atstājis tupeles aizdurvē, iegājis iekšā basām kājām. Mājnieki brīnījušies, ka šis atnācis ziemas laikā plikām kājām. Meitas no viņa bēgušas. Šis bēdīgi noteicis: "Vis mukakas meits isrecets, ko ta man recēs?" Bet galu galā apprecējis Annu. Reiz, ejot gar upmalu pastaigāties, Maēs saka uz Annu: "Te tā tevīm sēdin, An, taisīsim nu, ko?"

Maēam ar Annu bijuši divi dēli. Maēs stāsta draugam: "Jēkup, man ir ritik silvek zemi rātnek. Jān tāt antverk. Zelteni putekl vārk mukarā, nakti māja nekulēt, meitim lāta rendin kā rovet. Manc pirk Jekupam pijol. Jān nem roka pēlēs."

Reiz Maēs taisījis alu. Nava un nava dabūjis alu pie rūgšanas. Dzirdējis, ka latvieši saka: "Kamēr igauņis taisa misu, tikmēr latvietim alus gatavs." Gājis Maēs pie latviešiem padomu prasīt. Maēs vēlāk stāsta: "Vēn teic, liks kuplā setrim vaksim rust iekšā; ka nerukst, ta nerukst".

Otrs teic: "Liks kurm pedul iekšā". Manc likt tivreiz aprok kurm pedul, ka nerūkst, ta nerūkst. Ta vienc vecakam kudrakam silvek sacit, lai liks arkl reisa pus lemes notecināt palt." Ak tu Tieva pēks: kuplin pār un namin kā pill".

Ipiķietis "Uguntiņa" 1928. g.

Silstars uz jaunsaimnieku: "Klausies, draugs, tu to māju esi uzcēlis par lielu, nevarēsi apsildīt". Jaunsaimnieks: "Par apsildīšanu man maza bēda. Man krietnas krāsnis." Silstars: "Tu brīnums, tavā mājā tādu krāšņu nemaz neredz". Jaunsaimnieks: "Nu, nebīsties, kaimiņ. Kad zemes banka sāks karsēt, tad siltuma netrūks."

"Uguntiņa" 1928. g.

Limbās dzīvojis čigāns Rudis. Rudis grib precēties - aiziet ar savu uzcerēto pie mācītāja. Tas noticis tais laikos, kad vēl dzimtsarakstu nodaļas nebijušas. Mācītājs domā, ko lai faraona dēlam prasa. Prasījis: "Nu pasaki man, kā sauca Jāna

Kristītāja tēvu?" - "Ēa... Ēakārija", atbild čigāns.

Mācītājs tīri nobrīnījies par gudro čigānu, prasījis vēl: "Bet vai tu vari pateikt, kā sauca Abraama tēvu?" "Tāarus", atteic Rudis. "Hm... tas čigāns tīri labi pazīst svētos rakstus." Prasīs vēl:

"Tagad pasaki, kā sauca..." "Ne, ne, mācītāja cienīgs tēvs. Nu mana reiza. Liec mirušos mierā. lai gul, kur likti. Tu pasaki, kā sauca manu tēvu. " Mācītājs nezinājis. "Ek, tu nezini slavenu jēru zagli un zirgu mietnieku, bet man jāzin visa bībele. Laulā tik ciet". Neko darīt. Mācītājs salaulājis ar.

"Uguntiņa" 1928. g.

Kāds students pēc vasaras brīvlaika gājis kājām uz Rīgu. Celā sastapies ar žīdu. Vārds pa vārdam, līdz abi nolēmuši iet reizā. Labi. Bet studentam skauž, ka žīdam nav nekāds nesamais, bet viņam jānes smaga cela soma. Ko darīt? Kā to žīdu izmulkot? Gājuši, gājuši. Te students teicis: "Klausies mīlo celabiedri! Vai tu nevari man aizdot līdz Rīgai divi latūs? Tiklīdz būšu Rīgā, tad tev tos atdošu. Aizdosi?" Žīdam savu latu žēl. Ko vari zināt no tāda studenta. Atdod vai neatdod? Bet kā lai neaizdod labam ceļa biedrim, kas vēl izlielījies, ka bagāts? Gluži nobijies, žīds saka: "Man neir div lat žēl. Es tev to div lat būt devš, bet bez drošib nevar. Es tev viņ dod, bet bez ķil nevar".

Students gluži nošlucis. Tos divi latūs viņam katrā ziņā vajagot. Bez tā viņš nekā nevarot iztikt. Ja nu žīdiņš nemtu to viņa ceļa somu kā ķilu?"

"Ja, to var. Uz to es ir ar mier. Tas čemodan ir divi lati vērts". Tā students dabū divi latūs, bet žīds stiepj cela somu līdz Rīgai. Pie Rīgas students iedomājies, ka viņš bez tiem divi latiem varēšot iztikt, lai nu dodot viņa somu. Bet žīds vēl laimīgs, ka savus divi latūs atdabūjis.

"Uguntiņa" 1928. g.

Kāds žīds, pēc amata skroderis, lielās ar savu apkēribu. "Reiz ieks tumse nakte es ar save cetre palīge gājem pa celem," žīds stāsta, - "Uzreiz ieraugem cele malē melnume. Bet vai ta gudrem žīdem ko noslēps! Es tik pagrūde palīgem, lai mane, ka tuvumā vilkes. Jūs domā, ka es bēge? O, ne! Es metes cetrāpus zemē. Palīge ar. Sāke rēt kā sune. Palīge to pase. Un tā vise nakte, vise nakte! Bet tas vilkes, laikam no bailem, nekust ne no vietas. A mēs tik riet, tik riet!" Laudis sāk ausīties, kas īsti žīdam ar to vilku noticis. "Un ko jūs dome, ko mēs no rīte redzem? Mellume palikus par paele krūme! Man vecem žīdem tas keres pie gode! Kā likames vise pēce tam paele krūmem virsū - tā izrāvem ar vise sakne!"

"Uguntiņa" 1928. g.

*«Uguntiņa» J.Mikelsona izdots kalendārs
Rūjienā 1928., 1929.g.*

Paražas

Kad saule un mēness aptumšojas, tad latvieši domā, ka raganas tos maitājot.

G. Bergmanis, 1838.g.

Ja rudenī kokiem lapām birstot, kāds koks mājā nedzeltē, bet paliek sarkans, tad no tās mājas nākamo gadu izvedīs brūti.

Rūjiena

Jaunā gadā naktī jāiet pie malkas strēka un jāņem pilns klēpis ar malku: pēc tam vajag izskaitīt šķilas. Ja iznāk šķilas pāros, tad izprecēs tajā gadā; ja nepāros, tad vēl jādzīvo meitās.

Jeri.

Papardes zieda ieraudzīšana ir uz laimi. Kas ierauga Jāņa nakti pulksten 12 papardes ziedam, būs laimīgs.

Rūjiena.

Kad kraukli skrien pār mājas jumtu plēsdamies, tad arī kādam mājīesam jāmirst.

Rūjiena.

Kad lopus pirmo reizi dzina ganos, tad nolika vistu olu kūts durvju priekšā. Ja olu, lopiem iznākušiem, atrada nesamītu, tad varēja būt droši, ka lopi to gadu palikšot veseli.

Rūjiena.

Ja no rīta iet neēdis ārā un dzird, kad dzeguze kūko – cik reiz dzeguze kūko, tik ilgi cilvēks dzīvo.

Ķoni.

Ja kādu liķi bedot un zirgi atskatoties atpakaļ, tad tai mājā vēl kādam jāmirst.

Ķoni.

Kad liķi ved no mājas prom, tad vajag skatīties, kā tur galvu liķa zirgs. Ja tas galvu tur zemē, tad drīz no tās mājas kāds mirs.

Rūjiena.

Jaungada vakarā meitās gāja uz aitu stalli tumsā un ķēra; kad nokēra aunu, tad cerēja, ka gada laikā dabūšot vīru. Bet ja auna vietā gadījās aita, tad tai gadā visas cerības veltas.

Rūjiena.

Ziemas svētku sestdienas vakarā citi laudis gāja uz kūti aitu ķert; pušiem jāker aitas, meitām auns pa tumsu. Ja meita aunu saker, tai gadā precēsies.

Ipiki.

Ja suns izkasa mājas pamales, tad kādam no mājas jāiziet vai jāmirst.

Rūjiena.

Kad suņi kaucot un skatoties uz mājas pusi, tad tai mājā vienam jāmirstot.

Ķoni.

Māras rītā priekš saules vajaga istabu izslaucīt un mēzumus nest uz to pusi, kur suns rej, tad uz to pusi aizved tautas.

Ķoni.

Jāsaskaita 99 baltus zirgus, 3 skursteņskrāpjus, kad pašlaik redz tos skursteņus tīrām, 99 vārnas, kas skrien celam pāri - pēc tam tas zēns, kas nāks, būs tavs brūtgāns.

Terneja.

Ja zirnekļu tikli izvilkti uz pukēm, pār griestiem, tad puku kopēja būs brūte.

Rūjiena.

Pirmo reizi (šogad) redzu raibu tauriņu, būs daudz medus.

Ipiki.

Ja bērns pa kristāmo laiku uzturas tīrs, tad audzīs labs un godīgs, ja otrādi, tad liels netiklis.

Rūjiena.

Ja uzvelk kleitu uz kreiso pusi, tad klāsies labi.

Rūjiena.

Ja tu esi 99 maizes doniņas apēdis, tad, kāda tā pēdējā bijusi (balta vai melna), tādu tad arī savās kāzās tu ēdīsi.

Terneja.

Andreja vai citā nozīmīgas dienas naktī, kura ir vienreiz gadā, vajag pirms gulēt iešanas nolikt gultas galvgali zem spilvena vienu pāri cimdu, kas vēl nekad nav rokā vilkti, ieliet blodā tīru ūdeni un pārtaisīt pār to no skaliem tiltiņu. Trauku noliek zem gultas pagalvja galā. Līdz gulēt iešanai nav brīv runāt nevienu vārdu, smieties gan drīkst. Apguloties jāskaita: Svētais Andrej, paklausies (jeb atmini), ko es šonakt vēlos:

Dod man redzēt milāko, paša Dieva vēlēto!

Sapņos tad redz, ka staigā kopā ar to personu, kura vēlēta par mūža biedru.

Šo pašu var izdarīt kādas citas vārda dienas

naktī, minot Andreja vietā to vārdu, kurā dienā to dara. Visu to var izdarīt arī otra persona, pašam nezinot un vēlāk atprasīt, ko sapnī redzējis.

Jeri.

Ja ēdiens, nonemts no ūdens, vārās, tad ēdāji stridās.

Lode.

Ziemassvētku sestdienas vakarā lejam laimes no alvas, pīpa švandozēm.

Ipiķi.

Jaunā gada vakarā esot jālejo laimes. Ko katrs izlies, ar to viņam jānodarbojas.

Ķoni.

Vecā māte stāstīja, lai iet tādā tukšā kambarī, kur trīs durvis cita pret citu, tās jāatstāj visas valā; noliec 2 spieģelus vienu pret otru tā, ka var redzēt, kas pa durvīm ienāk, pašai jāsēd spieģeļu vidū uz krēsla, izgērbusai, un jālasa no dziesmu grāmatas uzņemtas laimes peršas; ap pusnakti nāks pa durvīm nākošais mūža draugs; tik skaties spieģelī, uz durvīm nedrīkst skatīties; kad ir redzēta tā parādīšana, tad nomazgā muti, bet neslauki un ej gulēt; tas tev gulot noslaucis, kas būs tas brūtgans.

Ipiķi.

Jaungada naktī vajag uzbērt sāli uz galda čupiņās katrai personai par sevi, jāpieliek klāt arī rupjas maizes doniņa un virsū jāuzklāj balts dvielis. No rīta jāskatās, kurai sāls čupiņai rīnkī slapjš, tam būs jāmirst to pašu gadu.

Ķoni.

Uzbēra arī sāls čupiņas uz galda. Kura čupiņa nu pirmā izkusa, tās čupiņas bērējam pirmajam jāmirst.

Rūjiņa.

Ja puīši grib redzēt sev līgavas vai tāpat meitas, jādabū laulības gredzens no tā, kas pats par to nezin, jāieliek glāzē ar ūdeni. Tad jāskatās. Jaungada naktī plkst. 12 tad redz, ko būs jāprecē.

Ķoni.

Ziemas svētku vakara naktī jāņem glāze, jāiesmel no akas pilna ar ūdeni. Jāņem laulības gredzens, tik tāds, ar kuru jau kāds pāris laulāts, jāliek uz balta telēka un glāze ar ūdeni gredzenam virsū. Caur ūdeni jāskatās gredzena vidū. Ja tur parādīsies tēls, tad tas būs tavš nākošais mūža draugs.

Jeri.

Ja slikoni upē nevar rokā dabūt, tad jāiedur sveci maizes kukuļa vidū, jāaizdedzina šo sveci un tad ar visu kukuli jālaiž pa straumi. Kukulis ar sveci apstāsies taisni tur virs ūdens, kur apakšā mironis.

Terneja.

Ja uzmin, kura auss džinkst, tad vēlēšanās izpildās.

Terneja.

Kad ārā būdams Jaungada vakarā uz kādu pusi dzird klauvējam, tad tās puses kaimiņos kāds tai gadā būšot mirt.

Rūjiņa.

Sietiņu uz dzirklēm griežot latvieši zilē slēptas lietas (B. Bergmanis, 1838. g.). Dzirkles iedur sietiņa malā, 2 tur, katrs ar vienu pirksta galu dzirklū rīnkī. Kad uz jautājumu siets sāk griezties, tad ir izzilēts.

Rūjiņa.

Pieciem šķīvjiem apakšā ir maize, atslēga, gredzens, nauda, smiltis. Ziemassvētku sestdienas vakarā likām traucīņus uz galda; apakš 5 traukiem salika maizi, atslēgu, gredzenu, naudu, smiltis, tad laida pa vienam, lai ņem vienu traucīņu, redzēs, kas nu gadīsies; laimē maizi- pārtika; atslēgu - būs saimnieks; gredzenu - laulības; naudu - bagāts; smiltis - miršana.

Ipiķi.

Tenīsa dienā nevar linus vērpt ne ar tiem strādāt, tad cūkas plēš linus un žurkas kapā tos. Uzdzer tik cūku laimi.

Ipiķi.

Tenīsa dienā vajagot sivēnus dancināt, tad augot labas cūkas.

Ķoni.

Tenīšu dienā nav brīv strādāt. Šai dienā jāēd cūkas galva un cūkgani jāved uz krogu izdancināt, lai izdodas labi sivēni.

Rūjiņa.

Sveču dienā jāvāra bieza putra un ēdot jāliek svece vidū, lai deg. Jāuzmana, kāds laiks.

Ipiķi.

Nepieciešams Metena dienas ēdiens ir pīrāgi. Tāpēc arī dažos novados Meteņu dienu sauc par pīrāgu dienu. Miesmešu dienā jācep pīrāgi.

Rūjiņa.

Meteni jācep pīrāgi ar galu un arī silke jāliek vidū.

Rūjiņa.

Pelnu dienā vēro lāstekas pie jumtiem. Ja garas lāstekas, tad būs arī gari lini. Šīs lāstekas nedrīkst nolauzt, tad krusa skādē liniem. Tad arī tārpī uzkrīt ziediem un tos nomaitā.

Ipiķi.

3. martā tiek atzīmēta Matīsa diena, tad kukaiņiem tiek atdota dzīvība; jāievēro, no kuras puses pūš vējš. Tai vējā nevar zirņus sēt - būs tārpaini.

Ipiķi.

Gertrūdes dienā ir kustoņu diena, kad visi kukaiņi atdzīvojas (17. martā).

Ķoņi.

17. martā Gerdruta; tad lācis griežas uz otriem sāniem un kukaiņi lien klajumā - visnelabākā diena. Sējāmā laikā raugas veci zemkopji uz to dienu, tais dienās no sēšanas atturās.

Ipiķi.

Šai dienā arī purināšanas akti nes svētību. Tā, piem.: Māršu dienas (25. martā) rītā priekš saules jānopurina ābeles, tad neesot tārpaini āboli.

Ķoņi.

Māras rītā priekš saules jāiet kaimiņa mežā un tur jānogriež sviesta sitamais mieturis, tad sviests ātri ejot kopā.

Ķoņi.

Māras rītā priekš saules vajagot sasiet visus sētas mietus, tad zvirbuli neejot kanepes ēst.

Ķoņi.

Šai dienā (Māras) jaunas meitas zilē arī par precībām. Rītā pirms saules vajag istabu izslaucīt un mēzumus nest uz to pusi, kur suns rej. Tad uz to pusi aizved tautas.

Ķoņi.

Māršdienas rītā, kad ceļoties, vajagot apskriet trīs reizes apkārt mājai un lasīt sprunguliņus, tad to vasaru uzejot daudz putnu ligzdiņas.

Ķoņi.

23. aprīlī - Jurģos ēd arī cūkas galvas pusi, kura tai pašā dienā kauta, lai cūkas labi izdodas.

Rūjiēna.

Kad priekš Jurģiem pārkons, tad bads ir mājās.

Rūjiēna.

Urbāndiena, 25. maijs. Urbāndien bij pirmā linsējamā diena.

Jeri.

Jēkaba diena, 25. jūlijs. Jēkaba dienā gruntnieki atsaka saimniekam.

Rūjiēna.

Jēkobdien tur par uzsakāmo dienu. Ja kungs nebij Jēkobdienā uzsacīš rentnekam, ta no mājs laukā nedabuj, tas bij kā likums no valdībs izdots.

Jeri.

Jēkobdienā kalpotājam bij jāuzsak muižkungam muižā, ja negribēj vairs pie viņa palikt darbā.

Jeri.

Annas diena, 26. jūlijs. Ja Annas dienā nosit zirnekli, tad aitas sprāgst.

Nauksēni.

Ja Annas dienā list lietus, tad būs slapjš rudens.

Terneja.

Bērtuļa diena, 24. augusts. Bērtuļdiena - āžu diena. Ta slaktē āzs.

Jeri.

Dažkārt āža vietu aizstāj arī auns vai jērs. Tad jākauj āzis jeb auns. Paēd gaļu, nes ādu tirgū.

Ipiķi.

Mīkela diena, 29. septembris. Tad dažos apvidos lielsvētki, kauj aunus, dara alu, nestrādā, svin vārda dienas un mielojas.

Ipiķi.

Mīkelu vakarā kauj gaili un sāk mīklas minēt.

Rūjiēna.

Mīkela vakarā vajagot pirms saules noiešanas visas klēts durvis aizslēgt, tad peles neēdot labību.

Ķoņi.

Mārtiņu dienā - 10. novembrī - iet Mārtiņu dzīt no mājas uz māju, nomaskojušies, ar kulīti kaklā. Mārtiņu bērniem dāvā cūkas kājas, karašas u. c.

Rūjiēna.

Mārtiņos iet Mārtiņu dzīt - apvelkot kažoku ar spalvu uz ārpusi, apsienot salmu vītņi ap vidu apkārt un tad ejot saimnieci kult, lai cūkausi, karašu ar kanepēm dod. Bērņus kuldams saka, lai pātarus skaita un grāmatu lasa.

Terneja.

Tautasdziesmas

Mūsu novada folklorista Jāņa Rozenberga šodienas atklājums ir folkloras teicēja Maiga Zariņa Rūjienā un Erna Stallītes Kõnu pagastā. Tautas gara mantu krājumi Rūjienas pusē visi vēl joprojām nav pilnīgi apzināti.

Ievietots arī neliels pētījums par Rūjienas tautas dziesmu saturu. Šajā krājumā publicēti ZA Folkloras fonda materiāli.

Krišjāņa Barona Latvju Dainu rādītājā ir 787 dziesmas no Rūjienas un 36 no Rūjienas novada.

Viens pats J. Melders 1868. - 1915. gadam iesūtījis 316 dziesmas. 146 tautas dziesmas ir no G. Bergmana krājuma (1807., 1808. gads) un 106 no F. Bitnera vākuma (1844. gads). ZA folkloras fondu kolekcijā glabājas:

1284 Rūjienas dziesmas,

10 Ipiķu pagasta dziesmas,

446 Jeru pagasta t. dz.,

103 Kõnu pagasta t. dz.,

54 Lodes pagasta t. dz.,

922 Nauksēnu pagasta t. dz. un

363 Ternejas pagasta t. dz.

Pavisam Rūjienas novadā pierakstītas 3182 tautas dziesmas. Tautas dziesmu fondā vecākās ir 18 novada dziesmas 1835. gada žurnālā "Magazin", jaunākās E. Tamperes 1961. gadā Lodes pagastā pierakstītās.

Visvairāk tautasdziesmu pierakstījis 1890.- 91. gadā P. Broše Rūjienā - 529 t. dz. 1943. gadā Jeru pamatskolā pierakstītas 383 t. dz. Te, šķiet, lielākais nopelns skolotājai Emmai Mednei.

Rūjienas (nr. 59) tautas dziesmu pierakstītāji:

a - A. Bilenšteins (16), Latviešu tautas dziesmas 1874., 75.

b - G. F. Bitners (54), Latviešu laužu dziesmas un ziņģes 1844.

c - K. Krūmiņš (105)

d - J. Melders (316), 1868. - 1915.

e - J. Melders (82), 1868. - 1915.

f - G. Bergmanis (146), Erste Sammlung lettischer Sinngedichte. Zweite Sammlung lettischer Sinn - oder Stegreifs Gedichte. 1807., 1808.

g - J. Ansberģis (66), teicēji Dolģis, Medne, M. Ozols, Skrastiņa 1868. - 1915.

h - G. F. Bitners (106), manuskripts.

i - M. Šulce, E. Varavu (31), teicēja Šulce 1868. - 1915.

k - E. Varavu (1), 1868. - 1915

MZ - Maiga Zariņa - teicēja Rūjienā. Pierakstījis Jānis Rozenbergs 1969. gadā.

Augusts Bilenšteins (1826.4.03. - 1904.6.07.) mācītājs un valodnieks. Studējis teoloģiju Tērbatā, mācītājs Jaunaucē un Dobelē. Sarakstījis latviešu valodas gramatiku. Rakstījis arī par vēstures jautājumiem. Mūža pēdējos gadus dzīvo Jelgavā. Nodarbojies ar latviešu folkloras vākšanu un izdošanu. Sastādījis krājumu "Latviešu tautas dziesmas" (1 - 2, 1874. - 1875.), "1000 lettische Raetsel" 1881.

Georgs Bitners (1805. 7. 06. - 1883. 30. 07.) Zlēku mācītāja dēls. Studējis teoloģiju Tērbatā un Vācijā. Mācītājs Kabilē. Publicējis toreiz plašāko krājumu "Latviešu laužu dziesmas un ziņģes" ar 2854 dziesmām un to paskaidrojumiem. Kr. Barons ap 2400 Bitnera nepublicētās tautas dziesmas iestrādāja savās "Latvju dainās".

Gustavs Bergmanis (1749.8.04. - 1814.12.07.) dz. Ādažos. Studējis teoloģiju un dabaszinības Leipcigā. Mācītājs Āraišos, Mazsalacā un no 1785. gada Rūjienā. Izdevis mājas spiestuvē pirmos latviešu tautas dziesmu krājumus "Sammlung acht lettischer Sinn-oder Stegreifsgedichte" 1807. g. ar vairāk nekā 200 dziesmām un "Zweite Sammlung lettischer Sinn-oder Stegreifsgedichte" 1808. g. ar 250 dziesmām. Viņš izdevis arī "Sammlung livlaendischer Provinzialwoerter" 1785. Vidzemes apvidusvārdu krājums.

Maiga Zariņa dzimusi 1918. g. Vecates (tad Sēlu) pagasta «Mikolos» gājēju ģimenē.

Mācījusies Koškeles 1. pakāpes pamatskolā, Rūjienas draudzes skolā. 1940. gadā beigusi Rīgas 6. vakara ģimnāziju.

1927. gadā pēc mātes nāves tēvs ar bērniem pārcēlās uz Rūjienu. Pirms 2. pasaules kara strādājusi «Rīgas audumā» un dziedājusi J. Norviļa vadītā pašdarbības kori. Pēc kara atgriezies Rūjienā.

M. Zariņa zina un prot arī nodziedāt 102 dziesmas: 59 klasiskās garās tautas dziesmas, 5 rotalu pavadījuma dziesmas un 38 ziņģes.

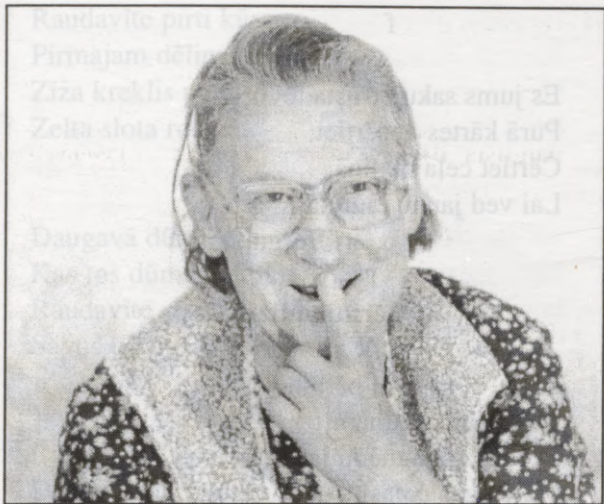
Pierakstījis Jānis Rozenbergs,

1969. gadā Rūjienā.

Mežs, augi

Vēja māte lielijās

Ozolam zaru lauzt.

Maiga Zariņa, J. Rozenberga foto

Aiz upīti zala zāle
Zelta rasa galinā,
Tur jāš mūsu bālelini
Jānu vakara piegulā

g (M. Ozols)

Visas puķes noziedēja,
Papardīte neziedēja;
Papardīte Jāņa zāle,
Tā zied Jāņa vakarā.

d

Citi puīši mežā brauca,
Es no meža pārtēcēju;
Es no meža atpakal,
Padusē vāverīte.

d

Teterīts rubināja
Mana tēva lejīnā.
Rubi, rubi, teterīt,
Mana tēva lejīnā;
Gan tu rītu rubināsi
Mana tēva kulītē.

d un e

Ēd, telīte, pura zāli,
Nedzer pura ūdentīņu,
Vēl manam bāliņam
Trīs sidraba avotīni.

d un e

Siki putni kāzas dzēra,
Strazdiņš tek raudādams,
Strazdiņš tek raudādams,
Ko būs ņemt vedējos?
Zakītim greizas kājas,
Tas - ceļiņa lāpītājs;
Lācišam asi nagi,

Ozoliņš gudris vīrs,
Līdz zemei klanijās.

d

Kad audzišu, tad redzēšu,
Kādas puķes kronī pišu:
Vai piš'rozes, vai magones,
Vai zaļos dievkociņus.

d

Purā auga tautu meita,
Niedres skalus dedzināj',
Nu atnāca bāliņos
Vaska sveces dedzināt.

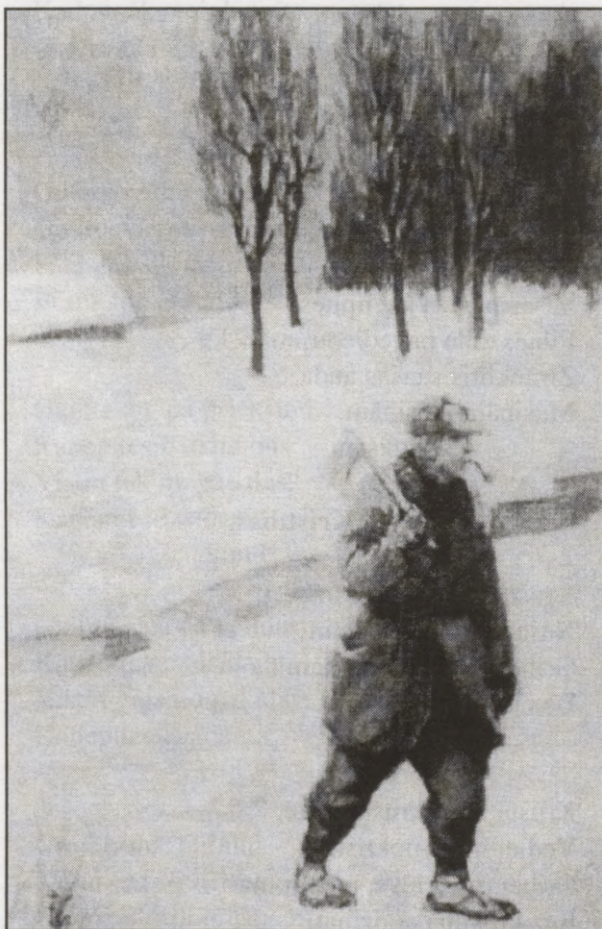
g

Tas - kamanu turētājs;
Cielavīna, žigla sieva,
Tā būs viesu saņēmēja;
Žagatiņa, garastīte,
Tā - istabas slaucītāja;
Vārnas bērni, puspelēči,
Tie būs gaļas kapātāji.

Rūjiena

Dzenīts kala visu mūžu
Tēvu tēvu mežīnā;
Man nolūza tēva cirvis,
Sausu egli nocērtot.

Terneja

Kūko, viena dzeguzīte,
Sudrabiņa ozolā;
Kam atstāji zaļu vēri
Daugaviņas maliņā?

i

Jūrniecība, zvejniecība.

Divi laivas zelta naudas,
Tās gul jūras dibinā,
Tās gul jūras dibinā
Ar visiem irējiem.

Būtu man tā zelta nauda,
Kas gul jūras dibinā,
Es nopirktu jūras puli
Ar visiem zaldātiem.

f

Laika, dabas novērojumi.

Purvs, ūdeņi

Līgoj divas ošu laivas
Uz Burtnieku ezeriņā.
Viena bija māršu laiva,
Otra balta bāleliņa.
Māršu laiva izpuškota
Ar ābeļu ziedīniem;
Brāļa laiva izpuškota
Ar vanaga nadziņiem.

Saulīt balta māmuļiņa,
Parādies ganiņam!
Ganiņam garš laiciņš (c)
garš cēliens (i)
Kad saulītes neredzēja.

Visas pļavas aiz upītes
Pilnas zīda pavedienu;
Zirneklītis sagšas auda
Mušiņām māšiņām.

Nauksēni

Kristības.

Krusta tēvs, krusta māte,
Nese man' pie krustiņ'!
Gribēj' man' tēvs, māmiņa
Bez krustiņ' audzināt.

f un h

Krusta tēvs, krusta māte,
Vediet mani nokristīt!
Gribēj' mani tēvs, memmiņa
Bez krustiņa audzināt.

f

Es jums saku, krusta tēvi,
Purā kārtes necērtiet;
Cērtiet ceļa maliņā:
Lai ved jaunu tautiņās.

b; arī Bergmanis

Bērnu audzināšana.

Žūžo, žūžo lāču bērniņ,
Pekaināmi kājiņāmi!
Tēvs aizgāja medu lauzt,
Māte ogas palasīt.

b

Nopirku māmiņai
Kliņģerus, veģus
Atražu gārdus,
Apēdu pats.

b; arī Bergmanis

Tēvs ar māti saķērās,
Es bij putras kambarī
Pie piena kunguliem
Un desas likumiem.

f

Ej, māmiņ, govu slaukt,
Dod man pienu nodzerties,
Lai es augu balta meita
Par brīnumu ļautiņiem.

d

Māte mani mīli sauca,
Es likos nedzirdot;
Būt māmiņ' uzsaukusi,
Nu būt' mīli atsaucies.

a

Kur, vilcīni, tu tecēji,
Kaulu piešu kājiņām?
- Es tecēju jūrmaalā
Zvejniekim tiesas nest:
Trīs zvejnieki saplēsās
Uz to vienu reņģu galvu.

g (Doļģis)

Blusa kūla circenīti
Aiz ragiem turēdama;
Blusas sieva malti gāja,
Circens bērnu neauklēja.

d

Aiz kalniņa dūmi kūp,
Kas tos dūmus kūpināja?

Raudavīte pirti kūra
Pirmajam dēlinam;
Zīza kreklis padusē,
Zelta slota rocīnā.

Kur palīka D c

Daugavā dūmi kūp, -
Kas tos dūmus kūpināj'?
Raudavīte pirti kūre
Savus bērnus pērdināj!

Kur palīka f; Bergmanis

Cielava balgāle,
Daudz tavu bērniņu?
- Divi gul, divi kuļ,
Divi brauc mežā.

Kur palīka D a

Ar gailīti Rīgā braucu
Trīs zirnīši vezumā.
Rīgas kungī brīnījās:
Tavu lielu zirņu vezmu.

Kur palīka (i)

Jūgsim sirmīt', seglosim raģel',
Brauksim Rīgā, kā citi vācieši!
Izbrauc vis' Rīgas pil',
Brīnums, ērms, kāds kumeliņš!
Suns sit bungas, karavīrs spēlē,
Kipars danco ar raibām biksēm.

Kur palīka d; Bergmanis

Lustējieties, sīki putni,
Nu es ņemšos līgavinu!
Strazdiņš zirgu seglotājs,
Tam ir pelēks mēteliš;
Bebra dēliņš ormanītis,
Tam ir cauņa cepurīte;
Zaķīšam ir vieglas kājas,
Tas pa priekšu tekulīts;
Kikutam ir gara stakle,
Tas karītes turētājs;
Vālodzītei zaļas drēbes,

Tā viesiņu lūdzējina;
Lakstīgalai daudz mēlišu,
Tā dziesmiņu sācējina;
Žagatiņa lēkātāja,
Tā dancīšu vīcējina;
Vilciņam ir liela taure,
Tas stabulu pūtējīnš;
Lācam iraid lielas ķepas,
Tas malciņas skaldītājs;
Vārniņai liki pleci,
Tā būs ūdens nesājina;
Krauklišam ir liels deguns,
Tas gaļiņas kapātājs;
Vāverītei kupla aste,
Tā galdiņa slaucītāja;
Bezdelīgai melni brunči,
Tā rīciņu mazgātāja;
Lapsai ir skaistas drēbes,
Tā vien brūtei līdza sēž.

Kur palīka 399. III arī G. Bergmanis

Zaķīts klieudz, zaķīts brēc:
Zaķīšam muiža deg!
Zaķīšam nodeguši
Lecami ķelderīši.

f

Vilciņš būdu darināja
Biezajā eglājā;
Kad atnāks miglas rīts,
Jēriem brauks ormaņos.

d

Gudra, gudra vāverīte,
Gudrus bērnus audzināja,
Pate gul silinā,
Bērni sila malīnā.

g (Skrastiņa)

Gailīts tek pa priekšīņu,
Kaņepītes bārstīdams;
Vistiņ tek no pakālas,
Kaņepītes lasīdama.

d un e

Gailīts gāja pa celiņu
Kaņepītes maisīdams;
Vistiņ gāja no pakālas,
Kaņepītes lasīdama.

i

Cīruliņ mazputniņ,
Ko tu redzēj debesīs?
- Redzēj' pili nodegam,

Redzēj' citu uztaisām.
 Saki, saki, saulīti,
 Ko redzēji Vāc zemē?
 - Redzēj' Dievu piedzimstam,
 Vasku pili būvējam.

Dziedi skaņi lakstīgala,
 Manā rožu dārziņā!
 Ja tu skaņi nedziedāsi,
 Vanagam pavēlēšu;
 Vanags tavi apēdis,
 Pa vienām spalvīnām.

Meža māte putnus sauca,
 Uz cinīti sēdēdama:
 Krauklis, silis, dzenis Peča,
 Sikspārnīte Bērtulīt'!

b; Bergmanis

Brāļa bērni, māšas bērni
 Sasēduši rindiņā;
 Saka māte dalīdama:
 Še maizītes gabaliņš!

Lode

Uguntin' dzirkstelīti
 Šaujinā vēcināju;
 Ka palaidu vējinā,
 Dažu labu raudināja.

Ak, tu, blusa, nelietīte,
 Tavu vieglu dancošanu!
 Man pārtrūka ūzām skrote,
 Blusu danci dancojot.

Rūjiena

Gudru vīru, gudru vīru,
 Gudru vīru daudz vajag;
 Kariet, mātes, šūpulišus,
 Audzināti gudrus vīrus!

Nauksēni

Kul', kul' sviestīn',
 Kaudzīte galā,
 Bērniņš gaidīja,
 Garozīna sauja.

Rūjiena

Dziedādama vien staigāju,
 Dziedot darbu padariju,
 Dziedot mūžu nodzīvošu
 Labajos ļautīnisi.

M Z

Tulkoto dziesmu motīvi.

Krievam pārdevu izkopts kātu.
 Ko tā izkopts labu dar'?'
 Sieniņu ļaut.
 Ko tas sieniņš labu dar'?'
 - Telītēm ēst.
 Ko tās telītes labu dar'?'
 Pieniņu dod.
 Ko tas pieniņš labu dar'?'
 - Bērniem ēst.
 Ko tie bērni labu dar'?'
 - Kalniņu rok.
 Ko tas kalniņš der
 - Miezīšus sēt.
 Ko tie miezīši der?
 - Alutiņu brūvēt.
 Kur tas alutiņš der?
 - Brāļiem dzert.
 Ko tie brāļi labu dar'?'
 - Karā iet.
 Ko no kara atnesīs?
 - Divi dzelzes adatiņas.
 Kur palika adatiņas?
 - Tās iesprauda celmiņā.

Kur palika celmiņi?
 - Tie sadege pišlos, pelnos.
 Kur palika pišli, pelni?
 - Tie iegāzās Daugavā.
 Kur palika Daugava?
 - Melni vērsi izdzēre.
 Kur palika melli vērsi?
 - Tie aizgāja garus ceļus.
 Kur palike gari celi?
 - Tur uzauga zaļas zāles.
 Kur palike zaļas zāles?
 - Tās noēde Dieva zosis.
 Kur palike Dieva zosis?
 - Tās aizlaidās augstos mežos.
 Kur palike augsti meži?
 - Tos nolīde Dieva dēli.
 Kur palike Dieva dēli?
 - tie gāje Māras kambari;
 Tur ēduši, tur dzēruši,
 Ar bikeriem spēlēdami.
 Mūsu tēvs uz akas pakārēs
 Zirniņ kule mugurā.
 Es prasīj vien šaujin,
 Viņš man deve div šaujin;
 Es prasīj div šaujin,
 Viņš man deve trīs šaujin.
 Cīrulīt mazputnī
 Negul' cēla malīnā!
 Rītā brauks lieli kungi,
 Ieņems tevi karītē;
 Ieņems tevi karītē,
 Aizvedīs Vāczemē;
 Tur tev liks mežā braukt.
 Kad tu mežā nebraucīsi,
 Tad tev liks malku cirst;
 Kad tu malku sacirtīsi,
 Tad tev liks krāsni kurt;
 Kad tu krāsni izkūrisi,
 Tad tev liks ogles dzēst;
 Kad tu ogles nodzēsīsi,
 Tad tev liks pie kalēj' iet.
 Ko no kalēj' atnesīsi?
 Vienu sidrab' karautīt!
 Kur mēs viņu glabāsim?
 Apuž zaļa lezdu cera;
 Kur palika lezdu cers?
 Tas nodeg ar zil' ugun;
 Kur palika zilais uguns?
 To nodzēs smalkais lietus.
 Kur palika smalkais lietus?
 Tas iegā mellupē.
 Kur palika mellā upe?
 Tur uzauga zaļa zāle.

Kur palika zaļā zāle?
 To noēda melli vērsi.
 Kur palika melli vērsi?
 Tie aizgāja garu ceļu.
 Kur palika garais ceļš?
 Tas aizgāj' uz debesīm.
 g (Mar. Ozola)
 Kad vāci nāca Latvijā,
 Tad kārtību te radīja:
 Tie vīri ziņu sūtīja,
 Lai ierodas gezelšaftā.
 Kas tie tādi, kas dziedāja
 Bez saulītes vakarā?
 Tie ir visi bāra bērni,
 Bargu kungu klausītāj'.
 Tur visus barā sadzina
 Un garas runas turēja:
 "Jūs brīvprātīgi atnācāt
 Un tādēļ, lūdzu, parakstiet!"
 Raksti zaļu vai sarkan',
 Raksti zaļu vai sarkan',
 Mūžam man' vairs neredzēs,
 Mūžam man' vairs neredzēs.

MZ
 Un, kad nu pienāk diena tā,
 Kad zēniem projām jādodas,
 Tad meitenes tos pavada
 Un ejot jautru dziesmu dzied:

MZ
Senās latvju celtnes
 Es neietu no bāliņa,
 Ar valdziņu novedama;
 Egles durvis, glāžu logi,
 Tie bij viegli virināt.

Vai tā bij tev, māsiņ,
 Teicamā istabiņ'?
 Visapkārt cauri pakši,
 Vidū dziedāj circeņi.

a; b; f

Sak' tautietis precēdams:
Dēlu grīda istabā.
Nu aizgāju, nu atradu,
Cūkas kulu izrakušas,
Cūkas kulu izrakušas,
Vārnas jumtu izknāpušas.

d un e

Tautiets taisa vara dzirņus,
Man varītes raudzīdams.
Tais', tautiet, tīra svina,
Apār vilkšu dziedādama.

c

Sīki metu, smalki malu
Bālinam kara maizi,
Lai tā bija garda ēst,
Viegla nest mugurā;
Bālins man atstellēja
Leišu meitu vainadzīnu.

g

Es māsiņa jaunākā,
Mani sauca vecāko:
Man galvīna pieputējsi,
Kviešu miltus sijājot.

d

Vai, māmī, vai, māmī,
Ko grib tavi malējīni?
Sviest' ar maizi brokastīs,
Drusciņ miegu pagulēt.

c

Senču lauksaimniecība

Šai pusē nepalikšu:
Šai pusē smilšu zem
Kā sprungul arājīni.

f

Sēju rudzu tīrumiņu
Ezerīna malīnā;
Škiēt ezeru vilņojot,
Vilņo rudzu tīrumiņš.

c

Lielā auzu tīrumā:
Es neņemtu, tev', Jānīti,
Kaut es vīra neredzējsi:
Līka ķēve, mālu zeme,
Kā sprunguls arājīnš.

b

Man pazuda ligaviņa
Lielā auzu tīrumā:
Balta bija auzu skara,
Balta mana ligaviņa.

c

Agri plāvu to plaviņu,
Lai atauga atālinš;
Kad māsiņa sērstu nāks
Tur ielaist svaiņa zirgu.

d

Kur, cūciņa, tu teki
Dublainām kājiņām?
Rīgā teku sūdzēties,
Vilks apēde manus bērņus.

f

Savas acis izraudāju,
Tēva cūkas ganīdama.
Dievs dos tās vilcinam
Pa vienai nolasīt.

d

Ar vērsīti Rīgā braucu,
Ar vērsīti Pērnavā;
Visus ceļus izstaigāju,
Nu ieliku bļodiņā.

d

Labāk es ganos iemu
Ne kā ganu izvadīt;
Tāpat man kājas sala
Kā istam ganiņam.

d un e

Labāk es ganos iemu,
Ne kā sēju saulītē;
Ganos iemu dziedādama,
Saulē sēju raudādama.

(i)

Gostiņ, manu īdalin,
Ko īdēji vakarā?
Vai īdēji zelta kūti,
Vai sidraba laidariņu?

d

Kūti iemu, kūti teku,
Kūti mani lieli prieki:
Kūti man goves, vēšī,
Kūti baltas vilnainītes.

c un d

Ganiņš biju, ganos gāju,
Gana drēbes mugurā:
Dadžu svārki, ērkšu bikses,
Gara tāšu cepurīte.

c

Gani, gani, ganu meita,
Tev tie gani piederēj',
Tev segs māte villainīti
Tā kā putu gabaliņu.

i

Svilpe irbe aiz Daugavu
Traucē manu kumeliņu:
Man nokrita zelta pieši
Trīs dālderu cepurīte.

d

Dziedat, meitas, manu dziesmu,
Nemat mani palīgā,
Sienat manu kumeliņu
Zalā zižu pavadā.
Ja zīdīti pušu rāva
Klētī laužņu iemauktiņi.

d

Puisīts biju, puisēniņš,
Nu vēl vīru taisijos,
Nu vēl kalu kumelam
Tēraudīņa pakaviņus.

d un e

Gan pazina celiņu
Jauna puīša kundziņš.
Pilna mute smalku dzelžu
Tek galviņu grozīdams;
Kad redzēja jaunas meitas,
Tek kājiņas kārpēdam.

f

Sudrabiņa loku liecu,

Vaska daru kamaniņas,
Lai brauc mana līgaviņa
Kā saulīte vizēdama.

Citi vīri krogā dzēre,
Es mieloju kumeliņus,
Kumeliņus mielodams,
Dabū jaunu laudaviņu.
Citi vij pātadziņas,
Es grožīnu kustināj'.

f

Klausies, mana līgaviņa,
Kur es jāju piegulā:
Kur sapišu kumeliņu,
Tur es skaisti gavilēšu.

d

Mikals stāv aiz vārtiem
Santa svārki mugurā.
Nāc, Mīkal, kambarī,
Sēdies galda galinā.

d

Man pazuda kumeliņš
Miglaināji ritiņā.
Ak vai, sakiēt, ko lai dar'
Miglaināji ritiņā.
Trīs dieniņas, trīs naksniņas
Meklēj' savu kumeliņ'.

Ceturtdāji dieniņā
Atrod savu kumeliņ',
Atrod savu kumeliņ'
Tautu meitu dārziņā.
Labdien, labdien, tautu meit,
Atdod manu kumeliņ'!
Kā lai varu tev atdot,
Lielu skādi padarij's?
Man apēda rožu lauk',
Brālīšam rudzu lauk';
Ja brālītis rudzus cieš,
Es rozītes necietīš';
Ja solies man' bildināt,
Tad rozītes gan cietīš'.
Kā lai varu bildināt,
Ja man prātam nepatīk?
Kādu vīzu es apaušu,
Tāda man būs jāvalkā;
Kādu sievu es apņemšu,
Tāda man būs jāmilē.

Ļaužu šķiras jeb kārtas.

Auksta bija rīta rasa,
Aukst manām kājiņām;

Nem, māmiņa, drauga bērnu,
Lai nodzen rīta rasu.

b

Pie bāliņa vārtu staba
Apzeltīts ozoliņš,
Tur dziedāja sīki putni
Pa tiem zaru zariņiem;
Strazdiņš dzied galiņā,
Lakstīgala pazarēs.
Strazdiņš saka dziedādams:
Zeme rīb, kas tur brauc?
Lakstīgala atbildēja:
Mūs māsiņa sērstu brauc,
No tām prūšu robežām;
Seši zirgi vērzēlēs,
Trīs ormaņi mugurā;
Ormaņiem zīda svārki,
Apzeltītas cepurītes.
Iekšā sēž mūs māsiņa
Kā sarkana brūklenīte,
Tēva dēls līdzās sēž
Kā zaļais ozoliņš.

c

Jūdziet manim zelta loku,
Lidziet sirmu kumeliņu,
Lai es braucu pār Daugavu
Pie citiem lielmaņiem.

h

Piedien pieši pie zābaka
Pie labā kumeliņa;
Piedien laba mātes meita,
Pie skaistā tēva dēla.

d un e

Kas kaiš man nedzīvot

Pie bagāta saimnieka,
Kāšim griež linu kreklu,
Taukiem vāra rudzu putru!

f

Es saimnieka meita biju,
Gāju ganus pavadīt;
Man kurpītes kripu krapu
Jostu gali zviļojās

i

Vērpšana un aušana, adišana, vakarēšana

Ābelīte Dievu lūdza,
Lai izveda to meitiņu:
Visi zari nolikuši,
Dzīpariņus žāvējot.

d

Gudris, gudris tautu dēls,
Es tev gudru darbu došu:
Es tev došu jūras olu,
Dreijā vienu skriemelīti.

c

Ābelīte Dievu lūdza,
Lai ved meitas šoruden:
Visi zari nolikuši,
Dzīpariņu žāvēdam.

g

Ābelīte Dievu lūdza,
Lai izveda to meitiņu:
Visi zari nolikuši,
Dzīpariņus žāvējot.

d

Pieci brāļi, viena māsa
To mēs dārgi dārdzinām:
Cits pirkām zīda svārkus,
Cits vizuļu vainadziņu,

d

Adīt adu raibus cimdus,
Vai adīju bāliņam,
Adīj tautas neliešam,
Kas atjāja svētu ritu.

Aditāja, rakstītāja
Liela cela malīnā,
Nem, bāliņ, adītāju,
Lai palika rakstītāja
Lai palika rakstītāj
Kādam ceļa gājējam
Kādam ceļa gājējam

Kādam kroga dzērājam.

c

Māci mani, māmuliņa,
Māci mani darbiņā;
Darbiņā mācījusi,
Dod labiem lautiņiem.

d

Lai sokās, kam sokās
Man sokās adeklītis:
Trīs gadiņi vienu zeki
Kā ligot noligoju.

c

Gudra, gudra tautu meita,
Es tev gudru darbu došu:
Es tev došu zida diegu
Liepu lapu kreklu šūt.

c

Miedziņš nāk, gulēt gribu,
Nelaiž mani māmuliņe:
Sak' māmuliņa nelaizdama:
Vai pūriņš piedarīts?

d

Miedziņš nāca, gulēt gribu,
Māmiņ valas man nelauj:
Māmiņ saka nelaudama,
Vai pūriņš piedarīts?

c un d

Māršiņ, mana brāļa sieva
Palīdz pūru piedarīt;
Pati būs tautiņās
Man pūriņa dalītāja.

d

Ziedi, ziedi, zemenīte,
Baltajiem ziediniem.
Zied manā pūriņā
Vēl baltākas villainītes.

i

Adu cimds, adu zekes,
Nevar pūru piedarīt;
Adu baltas villainītes
Nu var pūru piedarīt.

d

Gara, gara ganu meita
Bez darbiņa ganos gāja;
Bez darbiņa ganos gāja,

Bez pūriņa tautiņās

c

Šaujā nesu vaska kurpes
Šaujā ziedu vainadziņu,
Lai tie man nenokrit,
Brāļa pirkti vizulīši.

Pieci brāļi, viena māsa,
Pirk vainagu raudādami;
Māsiņ viena neraudāja,
Pieciem kreklus mazgādama.

c

Paši brāļi sav, māsiņu
Celtin cēla lielumā:
Augstas kurpes šūdināja,
Platu pirka vainadziņu.

c

Trīs tautieši klāt stāvēja
Kad es pirku vainadziņu;
Visi saka vienus vārdus:
Pirc, meitiņa, vai nepirc,
Pirc, meitiņa, vai nepirc,
Tu jau viņa nenēsāsi.

c

Pirc, tautiet, ko vajaga,
Man saktītes navajaga:
Man pašai mātes sakte,
Mātes kakla dālderīši.

d

Bērziņ, tavu kuplumīņu,
Līdz zemei žagarini!
Māsiņ, tavu daiļu rotu,
Zemi slauka staigājot!

i

Balti, balti ievas ziedi
Ābelei vēl baltāki;
Balta gāju pa celīnu,
Vai bij sieva, vai meitiņa.

g

Saulītē atsēdos,
Kā māmiņas klēpītē;
Būt tai bijis valodiņas,
Vēl milāka kā māmiņa.

c

Sak' saulīte noiedama:
Metat, bērni, vakariņu.

Sak māmiņa nomirdama:
Bāra bērni paliekat.

c

Sērdieņu daiņas

Uz pūrīna atsēdos,
Tad vēl gauži noraudāju:
Nav manā pūrīnā
Viena laba gabaliņa;
Kas man deva bārišam
Vienu labu gabaliņu!

c

Tēva bērni, mātes bērni,
Man bāram nesmejat!
Jums dod tēvs, māmuliņ,
Kas man dos bārišam?

f

Augiet, rutki, rāceniši,
Un baltie kāpostiņi,
Tad nevarēs sveša māt,
Lievu pelus klātu likt.

b un f

Sūra, sūra sveša māte,
Sūri mani ēdināja:
Gan bij sūra rutku šķēle,
Vēl uzbēra sinepītes.

d

Vai tā mana balta mute
Ūdeni nomazgāta:
Ik rītiņu nomazgāju
Gaužajām asarām.

d

Neviens mani neredzēja
Kur es gauži raudāju,
Gan zināja piedurknīte,
Kur slaucīju asariņas.

h

Grūši pūta sila priede,
Smalka lietus pielijuse;
Gauži raud tie bērniņi,
Kam nav tēva, māmuliņas.

d

Tautinās es dziedāju,
Uz akmina stāvēdama,
Lai tric visa tautu zeme,
Lai dzird mani bālelīni.

g

Smuka puķe kalnā auga,
Vēl smukāka lejiņā;
Smuka bija mātes meita,
Vēl smukāka sērdienīte.

Māmiņ mani maz` atstāja,
Zudu rudzu rugājā:
Kad māmiņa nu redzētu,
Kāda meita es uzaugu:
Ziedēj rozes, zied magones
Manu vaigu galiņos.

d

Māmiņ mani maz iemete
Sūdu rudzu rugājā;
Būt māmiņ' nu redzējš,
Kāda meita es uzaugu.

f un b

Lai bij grūti, kam bij grūti,
Grūt nabaga sērdienam:
Dzīvodams sviedrus slauka,
Domādams asariņas.

Jeri

Latviešu ķermenis, daba, tikums.

Auga man gari mati
Auga berga valodiņa
Dievs norāj garus matus
Tautiets bergu valodiņu.

d un e

Kad es ar to zinātu,
Ka neveiklis lūkojās,
Es būt savus garus matus
Par vainagu pārlaidusi

f

Sukāj galvu, nepiņ matus,
Nerežami iznesos:
Dzird nāburgu laisku puisī
Līgaviņu meklējot

c

Kur tu augi, melnacīte,
Ka es tevis neredzēju?
Mans bāliņš sievu ņēma
Baltajām actiņām.

c

Es uzaugu pie māmiņas
Kā zilite ozolā;
Meklēj mani ciema puisī

Kā riekstiņu legzdinā.

i

Es meitiņa kā puķīte
Kā Vācemes magonīte.
Puiši kājas nodauzīj,
Pakaļ manis dzīdamies.
Kājas vien nodauzīj,
Rokā mani nedabūj!

b un f

Es mutīti nomazgāju
Avotiņa ūdenī,
Lai stāv mani sārti vaigi
Apakš rožu vainadziņa.

d un e

Kas man dotu to puķīti
Kas aug jūras dibinā?
Kas man dotu to meitiņu,
Kas aug viena māmiņai?
To meitiņu gan dabū,
Kas aug viena māmiņai,
Bet to puķīt nedabū,
Kas aug jūras dibinā.

f

Kumeliņā sēdēdams,
Meitu godu nolūkāj:
Galds balts nomazgāts,
Galdam skrājas nemazgātas.

b; d; f

Kad es biju jauna meita,
Es par puisī nebēdāju,
Pāri lēcu puisēnam
Kā liduma čakarnam.

g (Skrastīna)

Tu, puisīti, gan domā,
Ka es tevi gauži gribu;
Es uz tevi nepagriezu
Vienu stūri vainadzina.

d un e

Kur es tāda lēna augu,
Droši mani bālelini?
Tāpat māte man auklēja,
Kā drošos bāleliņus,

c; d; e

Uz krodziņu ceļu zinu,
Uz baznīcu nezināju;
Uz krodziņu gluds celiņš

Uz baznīcu žagarains.

c

Saciņ mani daudz dzeram,
Daudz naudiņas tērējam.
Pieci mārki vien apdzēru,
Būt vēl dzēris otri pieci,
Būt vēl dzēris otri pieci
Nestāv mans kumeliņš.

d

Māte, māte, pūt uguni,
Meita nāk piedzērusi!
Vai tev kauns, vai tev grēks,
Savu bērnu saņemot?

d

Smuks puisītis, pilna roka,
Kādēļ meitas tev negrib?
Aiz lielā dzērumiņa,
Aiz bārgās valodinas.

b

Dulla, traka tā meitiņa,
Kas puisīša vārdu klausā;
Puisīšam īsi mati
Trīsdeviņi padomiņi.

c un d

Maziņš mans augumiņš,
Pilna mana valodiņa;
Valodiņa palīdzēja
Mazajam augumam.

d un e

Vienreiz ieva noziedēja
Ne div reizas vasarā;
Vienreiz jauna, ne divreiz,
Būs lustīgi padzīvot.

c

Kas tiek man daudz raudot
Kas bēdīgi dzīvojot?
Atnāks viena slima stunda
Nozūd mans augumiņš.

d

Kas kait man nedzīvot
Apaļai meitiņai?
Ne kundziņš tiesu prasa,
Ne bērniņš garozīņu.

d

.Pāri, pāri par upīti,
Par to pašu dziļumiņu,
Tīras maizes meklēdama,

Daiļa puīša arājina
a; b; f

Tautu meita, spulgačīte,
Netikusi darbiņosī:
Vienu dienu linus vērpa,
Otru vilnu šķeterēja,
Otru vilnu šķeterēja,
Trešu rokas pūtināja.
Tautu dēlis, smuks puisītis,
Bez cepures art gāja.
Uz pakauša nosēdāsī,
Uz pakauša nosēdāsī
Kā uz zirņu vezumiņa.
Melna vārņa ķērkstētāja,
Tā tautieša ligaviņa.

MZ

Sasodīta sievas māte
Slinku meitu audzināja:
Nemācēja zekes lāpīt,
Bērnu autus izmazgāt;
Pa trīs gadi vienu zeki
Kā margoti nomargoj'.

MZ

Sasodīta vīra māte
Resnu dēlu audzināja:
Trīs audeklu kreklu šuva,
Vēl nelīda mugurā;
Ceturto kad piestikēja,
Tad pār galvu uzstūkēja.

MZ

Ko koda, ko rēja
Ciemīna sunīši?
Meitiņu rēja,
Rotiņu lasot.

Lode

Es aiz savas bagātības
Savu radu nepazīnu:
Divas šķīlas apšu malkas,
Puspūrs auzu nevētīts.

Lode

Ne tāda māsiņa,
Kā vakar bija:
Sajaukta galviņa,
Samudzināta.

Lode

Dievs lai redz tēvu, māti,
Kas mani tādu audzināja:
Ni mācēju kāju aut,

Ni galviņas izsukāt.
Koni

Tikušām meitinām
Dzīvot cela malīnā:
Agri celt, smalki malt,
Baltas kannas nomazgāt.
Nauksēni

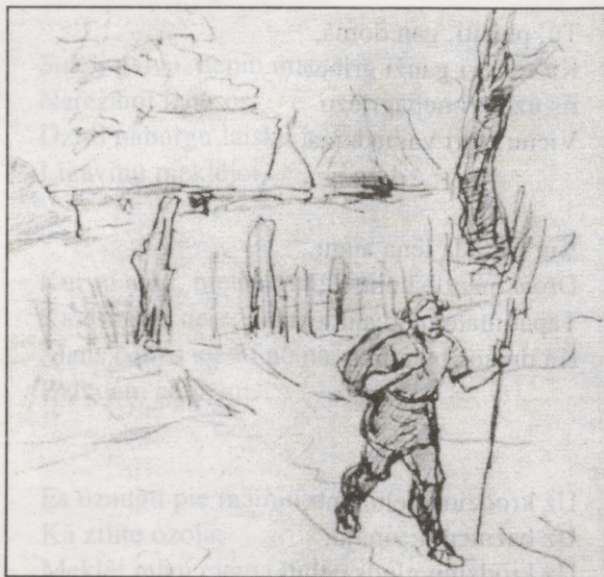
Skaists bij mans vainadziņš,
Vēl skaistāku darināju:
Vēl ieliku santa rozi
Vizulišu vidīnā.

Jeri

Māte mani labi māca,
Ceļā mani vadīdama:
Dēlīn, naudu netērē,
Nemij tēva kumeliņu!
Rūjiena

Pie niedrītes laivu sēju,
Pie auziņas kumeliņu,
Pats tecēju kalniņā
Zeltenišu lūkoties.
Gan bij lielas, gan bij mazas,
Nav manam prātiņam;
Viena pati bārenīte,
Tā manam prātiņam,
Tai es došu sav' rociņu,
Savu zelta gredzentiņu.
Rūjiena

Kur tu iesi, bālelīn,
Kad tik daiļi apgērbies?
- Nu es iešu uz baznīcu
Snaudālai roku dot.
Rūjiena

Visas ciema zeltenītes
Sauca mani dzērājiņu,
Sauca mani dzērājiņu,
Kumeliņa mijējiņu.
Kam naidiņu es izdzēru,
Kam izmiju kumeliņu?
Pats es savu naudu dzēru,
Pats mij' savu kumeliņu.

Rūjiena

Vai vai nu Dieviņ,
Nu labi laicin',
Nu meitas dzērušas,
Nu pupi valā.
Es jauns, kāriģs,
Tas gan man patīk.
Kur mēs nu iesim
Savu runu runāt?
Iesim siena šķūnī,
Trā, rā opsasā, trādi ridi rallallā.
Tur zaļais sieninš,
Tur salda smaržin',
Tur grīda nečīkst,
Tur laudis nedzird.
Vai, vai nu Dieviņ,
Pēc nācīs laukā!
Kāds Dievs tev kaitēs?
Gultiņai valstijās?
Gultiņai valstijās
Nesukātu ērkulīti.
Katru nakti citam deva.
Zinu, zinu, ko lai saku,
Kāda vaina mūs pušiem:
Piecas stundas kājas āva
Sesto rokas pūtināj.
Ej, māsiņa, lūkotiesi,
Kādi ērmi tīrumā:
Tavu miežu arājinš
Guļ tupeņu vadzinā.
Vai tā puīša vaina bija
Ka tas ceļa nezināja?
Guļ tupeņu vadzinā
Suņi laiza...hm,hm,hm...

MZ

Mūsu meitas lielījās,
Viena meita Rīgā dzied,
Smalki aužot audekliņus;
Uz pubuli uzkāpos,
Skaisto Rīgu ieraudzīju.
Naukšēni

Kēvīt, manu žiglkājīti,
Tu zin' Rīgu, Tērbatiņu;
Jaunas meitas nezināja

Svētdien ceļu baznīcā.

Rūjiena

Šuj, māmiņa, man kreklin'
Sikajām siksninām!
Trīs gadiņi tautu dēls
Zobiem plēse raudādams.
Smuks puisīti, kur tu bijī,
Ka pie manis neatnāci?
Trā, rā ritam, trā, rā, ritam
Trā, rā opsasā, trādi ridi rallallā.
Zinu, zinu, ko lai saku,
Kāda vaina mūs meitām:
Satikušas cela malā
Piecas stundas noplāpāja;
Piecas stundas noplāpāja,
Savas māsas aprunāja.
Vai tā kāda netiklīte
Gultiņai valstijās?
Gultiņai valstijās
Nesukātu ērkulīti
Katru nakti citam deva.
Zinu, zinu, ko lai saku,
Kāda vaina mūs pušiem:
Piecas stundas kājas āva
Sesto rokas pūtināj.
Ej, māsiņa, lūkotiesi,
Kādi ērmi tīrumā:
Tavu miežu arājinš
Guļ tupeņu vadzinā.
Vai tā puīša vaina bija,
Ka tas ceļa nezināja?
Guļ tupeņu vadzinā
Suņi laiza ...hm,hm,hm.
MZ

Apģērbs. Jaunieši.

Kurpnieks man kurpes šuva
Deviņiem dibeniem;
Nāks rudenis, brālam kāzas
Tiks deviņi lēcieniņi.

d

Visiem znoti šai zemē,
Man bij znoti Kurzemē,-
Riņķētiem kažokiem,
Sprādzētiem zābakiem.

b

Man atjāja precenieki
Zaļiem zīza mēteliem.
Kur bij man bārīšam
Zaļas zīza veltis ņemt?

d un e

Deju, dej', lecu, lec'
Kurpītēs, zilenēs,
Puisīti gribēdam'
Kas dancoj zābakos.

b; f

Mūs nāburga lepni puisī
Vaska kurpes šūdināja;
Dievs dod tām sapelēt,
Valkātājas nedabūt.

d un e

To vietīņu gan zināju,
Kur māmiņa šūpli kāra,
Tā vietīņa nezināma,
Kur mūžiņu nodzīvošu.

i

Dzied, māsiņa skaņu dziesmu
Miglainā rītiņā,
Lai šķiet tautas lielu meitu
Lai segloja kumeliņu.

d

Taisāt man siena gultu
Malējina kambarī;
Rūc dzirnis, dzied malējs,
Nāks miedzīns līgodams.

g

Lieli celi, mazi celi,
Vis uz Rīgu aiztecēja;
Lieli puisī, mazi puisī
Vis uz meitām taisījās.

i

Pulkiem iet meit's pa celu,
Viļņiem kūla lindraciņš;
Pulkiem puisī pretī nāca,
Smiedamies celu grieza.
Parād šu, bāleliņ,
Kura tava līgaviņa?
"Iet pa priekšu dziedādama,
Ābel' ziedi šaujiņā".

b

Kur palike balti sniegi,
Kur skaisti augumiņi?
Saulē ēde baltu sniegu,
Laudis skaistu augumiņu.

b un f

Meitiņām tā dzīvot,
Kā baltām aitiņām:

Svist tām balta vilna,
Nāk meitai slikta slava.

d

Irbei spārni nodiluši
Eglu mežu ložnādam';
Tā nodila ļaužu mēles
Apār mani runādam'.

c un d

Kas man dotu zelta šķēres
Meža galus līdzināt?

Kas man dotu ašņu sietu,
Sijāt ļaužu valodiņas?

c

Ko, ļautiņi, dabūsit,
Par manim runādami?
Bēdas manas dabūsit
Manas gaužas asariņas.

c un d

Runājiet jūs, ļautiņi,
Cik valodu gribējāt,
Nu ir mans augumiņš
Valodiņu nesājiņš.

c

Es izbrīdu staigu puru
Ar kurpēm, zilainēm,
Nevar Dievs, nevar velns
Izbrist ļaužu valodiņas.

c un d

Es tam labu nevēlēju,
Sav' auguma pēlējam:
Kā upei aiztecēt,
Kā nezālei novietēt.

c

Tāda biju, kā augusi,
Kā māmiņa auklējusi;
Es nevaru puisa dēli
Vējiņā vētīties?

b un d

Pelat mani, pēlējini,
Es teicama negribēju.
Pēlējam kreklu došu
Teicējam ļaunus vārdus.

c

Es bij tāda nebēdniece,
Ne par ko nebēdāju,

Ne par Dievu, ne par velnu,
Ne par laužu valodām.

d

Vēja laužti tie kocīni,
Kas guļ ceļa malīnā;
Laužu peltas tās meitiņas,
Kas sēd ilgi vainagā.

c

Meitinām jādzīvo
Kā sikām pukītēm:

Saule spiež puķu ziedus,
Laudis meitu vainadziņus.

d

Trīcin trīc tā pusīte,
Kur aug meitas māmiņai:
Kur aug puīši vandarzelli,
Ne zilīte nedziedāja.

d

Sanākdami panāksnieki
Siepītēs mazgājās.
Tāpat mellas uzactiņas,
Kā tam ziemas sivēnam.

f

Tev, Jūlit, navajaga
Ciemā iet uguni:
Tev pašai uguns stāv
Tavu vaigu galiņā.

d

Sukā galvu, man' māsiņa,
Ar to zelta suseklīti;
Laba būs tautiņās
I kad kāda suņa kāja.

Lode

Gludu glaužu sev galviņu,
Pērļu liku vainadziņu;
Ne pilītes nestāvēja
Manā matu galiņā.

Jeri

Seno latviešu dzimta.

Šūpojam, auklējam
Tos mazos bāleliņus;
Kad tie lieli izaudzīs
Tie būs tautas rājējini.

d

Brāli man, brāli man,
Es brāļa māsa;
Kā liepa ziedēju
Brālišu vidū.

g

Bāliņos spēlējos
Ar sarkanu āboliņu,
Sviež augšā, krīt zemē,
Apgriežās sidrabā.

d

Dzied', māsiņa, nu ar mani,
Vairs(Drīz) ar mani nedziedāsi;
Sērstu nāksi, nedziedāsi,
Projām iesi raudādama.

b

Es bāliņa māsa biju
Es bāliņa kājas āvu;
Ja grib laiska tautu meita,
Lai atjūdz (dza) kumeliņu.

b un c

Meitinām, māsīnām
Kā varēju, tā līdzēju:
Devu savu kumelīnu
Rožu dārzu noecēt.

g (M.Ozols)

Tautiets mani aicināja
Savā dēlu laiviņā;
Man pašam ošu laiva,
Div bāliņi irājin.

b un f

Pinu vīzas, auju kājas,
Sēž tautieša kamanās;
Lai kaunās bāleliņi,
Kam kurpītes man nepirka.

d un g

Svešs svešam tā nedara,
Kā bāliņš man darīja:
Svešs svešam laipu met,
Bāliņš grūda ūdenī.

d

Bāliņš manim muižu cirta,
Zvindu lēja pavilās.
Lej, bāliņ, tīru zeltu,
Projām iesu, nedzīvošu.

d un e

Bāliņš man zīdu pirka,
Pus bij zelta, pus sidraba.
Pirc,bālin, tīra zelta,
Projām iešu, nedzīvošu.
d

Piekususe, nevar vairs
Līdzī iet tautiešam;
Saujā nesu vasku kurpes,
Saujā ziedu vainadziņu.
d

Voi tik vien tā saule spīd
Kā par logu istabā?
Voi tik vien ir labu ļaužu,
Kā mēs pieci cilvēčiņi:
Tu, bāliņ, es, bālin,
Tava sieva, mana sieva
Un mēs divi bāleliņi?

Manis dēl, māmuliņa,
Rītā agri necelies:
Puisīts biju, ne meitiņa,
Man pūriņa nevajaga,
Piešu, segļu man vajaga,
Dancotāja kumeliņa.
d

Augtin augu es, māmiņ,
Aug tevīm viegla diena,
Tai mātei viegla diena
Kas dēlinus audzināja.
d

Visim labi, visim labi
Mana tēva lejinā:
Zaķam labi riņķi griezt,
Teteram rubināt.
d

Dod, māmiņ, pulkā mani,
Pulkā laba dzīvošana;
Pulkā ēdu, pulkā dzēru,
Pulkā darbu padarīju.
d

Vienas mātes mēs bērniņi,
Vai visi vien laime:
Cīts zeltā, sidrabā,
Cīts gauzās asarās.
d

Mēitām tā dzīvot,
Kā baltam autiņam:

Ligavas lūkošana. Milestība

Kumeliņa galvu glaudu
Tirumiņa galiņā,
Lai tas mani daiļi nesa
Garām meitu māmuliņu.
c un d

Es aizgāju sievas ņemt
Uz tiem jūras līcīšiem,
Jūras putni, gaigališi,
Traucēj manu kumeliņu.
Nokrīt mani zelta pieši,
Trīs dālderu cepurīte.
Kas godīga mātes meita,
Pados manu cepurīti;
Kas jau tāda vīzdegune,
Tā galviņu nepagrieza.
d

Visas ciema zeltenītes
Glauda manu kumeliņu.
Vai es vien puisīts biju,
Vai man vien kumeliņš?
d

Divi dienas mežā gāju,
Nekā laba nedabūj:
Nu vēl iešu trešā dienā,
Dabūš mellu kumeliņ.
Uzkāpišu augstu kalnu,
No tā kalna nojājišu,
Iejājišu smukā birzī;
No tās birzes izjājišu,
Nogriezīšu šautru saujiņ,
Iztrūks ciema suniņi,
Iztek tur trīs skaistas meitas.
Divi mani pašu nēme,
Viena manu kumeliņ.
Kumeliņu stallī vede,
Mani pašu istabā;
Kumeliņam auzas silē,
Man piecēla liepas galdu;
Uzklāj baltu galdautiņ,
Uztais manim siena vietu,
Lūdze mani, lai es gulu.
Gulēdamis nolūkāju,
Ko dar ciema meitiņas.
Viena šue, otra ade,
Treša tine zīžu diegus,
Cetortā jaunākā,
Tā cūciņas ēdināj.
Dod man, māmiņ, to meitiņu,
Kas cūciņas ēdināj.
Ja nedosi to meitin,

Miriš meitas bēdinās.

Kur jūs mani racīsīt?

Racīs rožu dārziņā

Apakš rožu saknītēm.

Tur uzaugē zelta rozēs

Mana kapa galiņā.

Atjāj divi Dieva dēli,

Nolauž divi zariņus.

Aiznes Māras baznīcā,

Puško Māras altari.

Saka Māra sierēdama:

Tā puisīša dvēselīte,

Meitas bēdās nomirusi.

f

Pie niedrītes laivu sēju,

Pie auziņas kumeliņu,

Pats tecēju kalniņā

Zeltenīšu lūkoties.

Gan bij lielas, gan bij mazas,

Nav manam prātiņam.

Viena pati bārenīte,

Tā manam prātiņam.

Tai es došu sav' rociņu,

Savu zelta gredzentiņu.

c

Pie niedrītes laivu sēju,

Pie auziņas kumeliņu,

Pats tecēju kalniņā

Zeltenīšu lūkoties.

Gan bij lielas, gan bij mazas,

Nav manam prātiņam.

Viena pati bārenīte,

Tā manam prātiņam.

Tai es došu sav' rociņu,

Savu zelta gredzentiņu.

c

Appār kalnu, appār kalnu,

Kam nekalti kumelīn;

Es tiešām pāri laidu,

Man apkalts kumelīns.

Ledus kalns pāršķēlās

Deviņos gabalos.

g (M. Ozols)

Garām laižu laižamo

Gar krodziņu kumeliņu;

Paliek man pakalā

Skaistas meitas lūkojot.

c

Še, sunīti, kvieša maize

Nerej manu precenieku;

Ja tu riesi precenieku,

Pelav maizi nedabūs.

e

Sunīšam maizi devu

Dīžen dailu gabaliņu;

Kad redz manus preceniekus,

Lec par sētu kaņepēs.

c

Sunī rej, viesi nāk,

Bēdz, meitiņa, kambarī,

Sukā savus garus matus,

Apglaud savus sārtus vaigus.

f

Sijā auzas, tautu meita,

Dod manam kumelam;

Tevis dēļ viņš tecēja

Tumšu nakti garu ceļu.

a; b; d

Sijā auzas, tautu meita,

Dod manam kumelam;

Tevis dēļ viņš tecēja

Tumšā naktī garu ceļu.

f

Cielaviņa gaisā skrēja,

Čikstēdama, vaidēdama;

Tā lai čikst meitu māte,

Kam meitiņas man nedeva.

d

Situ pliki pret zābaku,

Lecu zirgam mugurā,

Jāju cauru dien un nakti,

Atpakaļ neskatos.

d

Lokain priede, lokain egle,

Lokain bērza galotnīte;

Būt manam bāliņam

Tik lokaina līgaviņa.

d

Milēt mīl ievas zieds,

Ieviņ pate vien nemīl;

Milēt mīl mātes meita,

Māmiņ pate vien nemīl.

d un e

Šorit jāja mans bāliņš,

Kā migliņu miglodams;
Nu atjāja sētiņā,
Kā saulīte mirdzēdams.
d un e

Es nevaru bildināt,
Manam prātam nepatīc;
Manis dēl, tu, tautiet,
Aunies lāča zābakos!
Ne pie viena es neiešu,
Kamēr savu sagaidīš',
Kamēr savu sagaidīš'
Patīkamu tēva dēl'.
Pati došu vainadziņ',
Pati savu gredzentiņ'.

MZ

Kam bērziem slotas lauzt?
Lai lauž slotas ozolī;
Kam nav meitu Vidzemē,
Lai ņem sievu Vāczemē.

Lode

Labā stunda gadījās,
Kumeliņu seglojot:
Pate māte meitu deva,
Pate siera gabaliņu.

Lode

Pār tiltiņu nebrauciet
Negrožotu kumeliņu;
No tālienes neņemiet
Nezināmas līgaviņas.

Jeri

Es redzēju tautu meitu
Rāmi rāmi dzīvojam;
Dzīvo rāmi, bet raženi,-
Būsi mana līgaviņa.

Jeri

Pūt vējiņi, dzen laiviņu,
Aizdzen mani Kurzemē;
Kurzemniece man solīja
Sav' meitiņu malējiņu.
Solīt sola, bet nedeļa,
Teic man lielu dzērājiņu;
Teic man lielu dzērājiņu,
Kumeliņa skrējējiņu.
Pats par savu naudu dzēru,
Pats skrēj' savu kumeliņu;
Kuru krogu es izdzēru,
To godīgi aizmaksāju.
Pats precēju līgaviņu,
Tēvam, mātei nezīnot.

Ai, godīga kurzemniece,
Iznes saldu alutiņu!
Paaugs rudzi, paaugs mieži,
Es godīgi samaksāšu.
Nāks rudenis, ņemšu sievu,
Lūgšu tevi vedējos;
Dziersim kāzas trīs dieniņas,
Lai dancoja panāksnieki.

Jeri

Milestība, precības

Lakstīgala skaisti dzied
Rīgas torņa galinā.
Dod, māmiņa, kam dodama,
Skroderam nedod mani.
Skroderīša dvēselīte
Stāv adatas galinā.

c un d

Dod, māmiņa, kam dodama,
Atraikņam vien nedod;
Atraikņam grūta roka
Divreiz mīti gredzentiņi.

d

Atraikņam roku devu
Uz akmīna stāvēdama;
Atraikņam grūta roka
Divreiz mīti gredzenīn!

g

Gauži raud raudaliņa
Div bērniņus vadādama;
Tā raud dažā mātes meita,
Div mūžinus dzīvodama.

d

Kādēl gāja jaunas meitas
Pie veciem atraikņiem?
Lielas mantas gribēdamas,
No pabērniem mātes vārda.

c

Tālu, tālu es redzēju
Ezeriņu ligojot
Dievs dod man nolīgot
Tai ezars maliņā,
Tai ezars maliņā
Tai mazāi ciemiņāi.

a un b

Kam, saulīte, sārti lēci,
Kad tik spodra netecēji?
Kam meitiņa skaista augi,

Kad ar godu nedzīvoji?

Kura meita godu gaida,
Lai Laimīte kroni pin.
Kura goda negaidīja,
Tai uzmeta dadža lapu.

Pirc, tautieti, savas naudas
Vienu zelta gredzeniņu.
Kad es augšu, tava būšu,
Tava nauda nezudīs;
Kad es miršu, te paliks,-
Dod citai meitiņai.

Sak' tiešām, tautu meitiņ,
Būs tu mana, vai nebūs?
Ja tiešām būsi mana,
Valkā manu gredzeniņ;
Ja tiešām nebūs mana
Atdod manu gredzeniņ.

Met, māsiņa, upītē
Tautu dotu gredzentiņu,
Lai spīd upes dibenā,
Ne tavā rociņā.

Pa pāram(i) oši auga,
Pa pāram(i) ozoliņi;
Pa pāram(i) jauni laudis
Uz nākošu rudentiņu.

Nu pupiņa balta zied,
Nu bij laba ravēšana;
Nu meitiņa vainagā,
Nu bij laba lūkošana.

Māte mani tirgū veda
Māras dienu, Annas dienu,
Pate gāja Bērtulī
Sav draudziņu aplūkot.

Audz, bērzi, nu tev vaļas,
Sidrabīna lapīnām.
Ne man vaļas še dzīgot
Ne no tevis slotas griezt,

Dzied, māsiņ, nu ar mani,

Vairs ar mani nedziedās;
Sērstu nāksi, nedziedāsi,
Projām iesi raudādama.

Labāk man viens tautiets,
Ne deviņi bāleliņi;
Tautiets man maizi deva-
Ko deviņi bāleliņi?

Es staigāju visu dienu
Sabrukusi, sajukusi,
Nu dabūju vakarā
Visskaistāko tēva dēlu.

Ko, nelieti, dancini
Nomērdēj'šu kumeliņ?
Ej uz māju, dod auziņu,
Dancin' citā rudentiņ!

Pieci, seši tēva dēli
Gaida mani uzaugam.
Vienam tikšu, ne visiem
Velt' citiem gaidīšana.

Gan ar skaista [es] uzaugu,
Gan ar daili iznesos;
Nu pievile nelietīts,
Kumelā sēdēdams.

Es appinu zelta sētu
Apkārt miežu līdumu;
Tur davīlu tautu meitu
Ar visām telītēm.

Lietus liti nedrīkstēja,
Rasināt rasināja.
Tautiets jāti (i) nedrīkstēja
Bildināt bildināja.

Brīnums bija, brīnumiņš
Ap tām muižas meitiņām:
Kad es nēmu, tad nenāca
Kad neņēmu, gauži raud.

Appār vilku zaļu zīdu
Appār zaļu bērzu birzi,
Lai tā man neizbēg,
Gūstāmā cielvīn.

g (Skrastina)

N-kinieši grezni puīši
Astes pēc zirgus jāj.
Rūjenieši bālini,
Aizdodiet iemauktus,
Dodiet lūku nodariņu!

f

Auzas, auzas kumelam
Smalka linu pātadin;
Rīkšu, rīkšu dēliņam,
Ne jaunam sievu nemt.
Ko no sievas tas zināj,
Ko no sievas lietīnām.

f

Vērsi, vērsi, bulli, bulli,
Tava mute nemazgāta.
Ej uz leju mazgāties,
Nāc uz kalnu baurodams.

c

Staigāj vērsi baurodami,
Smilšu kalnu meklēdami.
Tā staigāja laiski puīši,
Skaistas meitas meklēdami.

d

Tu, puisīti, putras bārda,
Tu meitiņu nepazīsti:
Tu triec meitu māmuliņu
Caur istabu kambarī.

e

Krancis rej, Jancis nāk,
Man istaba neslaucīt!
Rej, Krancīti, kavē Janci,
Lai izslauku istabiņ.

l

Vai, lieli rūjenieši,
Kāda slava jums atnāca;
Rīgā zaga vasku sveci,
Cēsīs zelta lukturīti;
Valmierā cauriedami,
Lūsai cūku nozaguši;
Endzeliešu birzgalā,
Tur to vepri notiesā'ši.

g

Kliedzat, vīri, kam ir valas,
Vilks nes manu kumeliņu:
Es būt kliezdis, man nav valas,

Man ir jauna līgaviņa.

d

Dod, māmiņa, kam dodama,
Nedod mani Viļumam!
Viļums mani vilināja
No kalniņa lejiņā.

c

Kripu, krapu, nāburg Janka,
Ar tām koka tupelēm.
Augšu liela, būšu tava,
Tava nauda nezudīs.
Kur tu teki, cielaviņ,
Ar tiem kārklu vīzišiem?
Muižā teku sūdzēties.
Puiši mutes man nedeve.

f

Es ieņemu Ievu sievu
Lielu radu gribēdams.
Iem mežā, nāk mājā,
Visur mani sievas radi.

c;i

Citas meitas pūru taisa,
Es pa gultu valājos.
Augšu liela, būšu tava,
Tava nauda nezudīs.

l

Citām meitām precinek brauca,
Es pa priekšu grozijos.
Augšu liela būšu tava,
Tava nauda nezudīs.

l

Māte mani ēdināja,
Ar tiem piena tuntuliem.
Augšu liela, būšu tava
Tava nauda nezudīs.

i

Nebij man to darīt,
Ko es esmu padarījse,
Nebij man tik jaunai
Ar nelieti saderēt.

d

Es piesarku kā brūklene,
Tautas dēlu uzskatot:
Tas būs mans arājiņš,
Man maizītes devējiņš.

i

Bāliņš man pliki sita,
Saka, alus piedzērusi;
Es jau pate piesarkuse,
Ar tautieti runājot.

d

Brāli māsu izdevuši
Par sarkanu āboliņu.
Suni, suni, ne bāliņi,
Vai ābolu nav redzējši?

d

Vakar mani māte kūla,
Ūdeni mērcēdama;
Šodien sedza villainīti
Gaužajām asarām.

d

Vakar māte mani kūla,
Pa nātrēm vārtidama;
Šodien brauca precenieki
Dabūj māte brandavīnu!

i

Sēdi, meita, gaidi goda!
Vai tā tava Laime sēž?
Laires zirgi nosvīduši,
Tav vietņas meklēdami.

c

Div putniņi daili dzied
Vienā lazdu krūmiņā;
Div māšiņas rakstus raksta
Pie lodziņa sēdēdamas.
Viena raksta sīkus rakstus,
Otra zīda nēzdaudzīnu.
Suni rēja, vārti čiksta,
Es pa logu raudzījos,
Redzu savu arājiņu
Pa vārtiem iejājot.
Lielu bērū kumeliņu,
Kuplu caunu cepurīti.
Es gribēju bildināt,
Daudz ļautiņu redzētāju.
Vai redz ļaudis vai neredz,
Brīv man savu bildināt.
Pavaicāju arājam:
Kur gulēji šo naksniņ?
Vai pie priedes, vai paegles,
Vai pie labās mātes meitas?
-Ne pie priedes, ne pie egles,

Ne pie labas mātes meitas:

Tēva lauka galiņā
Pie zilā ozoliņa,
Pie bērā kumeliņa.
Seglus liku pagalvī,
Ar pasegli apsedzos.
-Kad es būtu zinājusi,
Es būt miļi nosūtījisi
Pāra dūnu spilventiņu,
Raibu deķi apsegties.

h

Grūši pūt, gauži raud,
Mani veci brūtgāniņi.
Neraudat, nepūsat!
Vediš līdz panācos.
-Aiz to lielu žēlumiņ
Dālder metu panācos,
Pusdālder ziepju naudas.

f

Vai dziedāt, vai raudāt?
Man nomira arājiņš.
Labāk dziedu, nekā raudu,
Vai es cita (jauna) nedabūšu.

d

Sijā auzas, tautu meita,
Dod manam kumelam!
Ne sijāšu, ne ar došu,
Netik manam prātiņam.
Tam sijāšu, tam es došu,
Kas tik manam prātiņam.

i; l

Es būt sirdi pušu šķīris,
Būt es tevi atdabūjis;
Pussirsniņas tev iedotu,
Pusi pats paturētu.

c

Nāc pie manis, tautu meita,
Es tev launa nedarīš`!
Tā man saka kaimiņjanka
Ar tām koka tupelēm.
-Es pie tevis tad tik iešu,
Ja labāka nedabūš`.
Ko domāja ciema puīši,
Ka tie manis neredzēj`.
Precē mani, precē mani,
Es bij` stalta mātes meita!
man pūriņis pielocītis

Ar tām kārklu vicītēm.
Ar tām mieloš` vīra māti
Ar tām mieloš` vīra māti
Pašā svētku vakarā.
Precē mani, kaimiņjanka,
Tu labākas nedabūs`!
Es bij čakla mātes meita,
Dižu darbu darītāja:
Pa trīs gadi vienu zeķi
Kā margoti nomargoj`.

MZ

Mēs māsiņas nebijāmi,
Kā māsiņas dzīvojāmi,
Trādrīd rallā, trādrīd rallā,
Kā māsiņas dzīvojām:
Likām vienus vainadziņus,
Sedzām vienas villainītes.
Kad atjāja precinieki,
Visas veda tautiņāsī:
Vienu veda pār Daugavu
Zvejnieks savā laiviņāi,
Otru pāri Gaujai veda
Vidzemnieka sētiņāi,
Trešā, jaunā zeltenīte,
Tā palika Rūjas (var.: Ventas) malā,
Tā palika Rūjas (var.: Ventas) malā
Skaistu rožu dārziņāi
Skaistā rožu dārziņāi
Tā dārznieka līgaviņa

MZ

Tālās un tuvās fautas. Tautas precību daiņās

Šai priedītei zemi zari,
Garām gāju raudādams:
Mājas puīši bāleliņi
Noņems manu vainadziņ!

f

Tālu sviedu āboliņu
Tepat tuvu nolaidās;
Tālu gāju sievas nemtu,
Tepat auga nāburgos.

d

Es neietu Limbažos,
Kaut es vīru nedabūs;
Limbažnieki veci puīši,
Pieres kauli sarepējuš.

f

Līcī gāju siena plautu
Kārklos kāru vainadziņu

Rūjenieši zirga zagli
Nozag' manu vainadziņu.

c

Dod, māmiņ, es grib' iet
Simtu jūdzes tautiņās!
Lai nāk sērstu bāleliņi,
Celā nakti gulēdami.

d

Rūjeniešu tūrumā
Kriku druva vien ziedēja.
Rūjenieši veci puīši
Kriku putras ēdājiņi.

c

Rūjenieši velna bērni
Pirtī dzied pērdamies;
Virkēnieši bāleliņi
Laukā dzied ecēdami.

d

Virkēnā es dziedāju,
Salacā atskanēja;
Salacieši zirgus jūdza
Manas balss klausoties.

d

Rūjenieši Rūju brida,
Skaistu meitu meklēdami.
Rūju bija izbridoši,
Skaistu meitu nedabūjši.

e

Rūjenieši Rūju brida,
Skaistu meitu meklēdami.
Cītur skaistu neatrada,
Ka Salacas baznīcā.

a

Dziedat, meitas, manu dziesmu,
Nemat mani palīgā!
Sienat manu kumeliņu
Zaļa zīda bantītē!
Ja bantīte pušu trūcīs,
Sienat zelta kēditē!
Ja kēdīte pušu trūcīs,
Laižat rožu dārziņā!
Kumelš ēda rožu ziedus,
Es pie meitām klētiņā.
Ko, tautietī, tu maksāsi
Par tiem rožu ziediņiem?
Nāc man līdz klētiņāji,
Samaksāšu klātguļot!
Nem, māmiņa, bērza slotu,

Triec tautieti paklētē!
Nemūžam es nenemšu
Netikušu tēva dēl'.
Iestādīju baltu rozi,
Ziedēs viņa citu gad',
Lems Laimīte manu mūžu
Labajosi lautiņos.

MZ

Sēju jauku rožu dārzu,
Sev kur daiļi puškoties,
Sēju jauku rožu dārzu,
Sev kur jauki puškoties.
Es nopinu vainadziņu
Sarkanbaltiem ziedīņiem;
Garām gāju tautu dēlu,
Nokrīt manis vainadziņš.
Tu, diženais tēva dēls
Pacel manu vainadziņ(u)!
-Cita ciema zeltenīte,
Tā ar mani saderēt(a).
Manis pašas bālelinis
Pacel manu vainadziņu
Dižupītes dzelmītē,
Lai aiznesa upes vilņi
Pie bagāta tēva dēl(a).,

MZ

Vedības

Nu lustīga, mana draudze!
Meitas vien istabā.
Griez apkārt kumelin',
Nem no gala lielāku.

f

Sūtīj' tēvu vedējos,
Lai ved labu vedamo;
Lai neved rīta krēslu,
Ne vakara snaudaliņu.

d

Cieši savu jostu jozu,
Viegli lēcu kumelā,
Lai nesaka sveši laudis,
Lēt' augusi bāliņos.

c

Kūko, vēra dzeguzīt,
Tu kūkoji, es raudāju;
Tev pietrūka vēra koku,
Man devīta bāleliņa.

c

Škir, Dievin(i), lietus gaisu

Uz deviņi gabaliņi,
Tā tautietis mani šķīra
Deviņiem bāliņiem.

d un f

Lustīt manu, vēlīt manu,
Nāc man līdzī tautiņās!
Bēdas manas, asariņas,
Krītaīt ceļa maliņā!

d

Ej, māsiņa, tautiņās,
Dzīvo labi aizgājus',
Lai nenāk slinka slava
Mums citām māsiņām.

d

Vedat mani, vedējīni,
Raudas manas neklausāt!
Vai tā kāda īsta rauda?
Caur degunu šņukstināju.

d

Sirmi zirgi bāliņam,
Sirm' tautiešu neliešam.
Māmiņai pavaicāju,
Kuram sēsti kamanās.
-Sēd', meitiņ, tautiešam,
Mūžam maizes devējam.

d

Ko tā man labu dara,
Strauja upe lejiņā?
Aiznes dažu siena kaudzi
Aiznes siena plāvējiņu.

d

Noliecos, padzēros
Straujas upes ūdentīna;
Pieskrien zaļa līdacīna
Norauj manu vainadziņu

Aizskrej pati dancodama
Burbulišus spēlēdama.

c

Trīs upītes sidrabina
Tek caur brāļa pagalmiņu;
Vienā dzēra melni vērsi,
Otrā brūni kumelīni,
Trešajā mēs māsiņas
Vainadziņus mazgājam.
Izmazgāju, izkaltēju
Karu niedres galinā.
Izpeld zala līdaciņa,
Norauj manu vainadziņu.
Aiziet mans vainadziņš
Burbulišus mētādams.
Nem, bālin, oša laivu,
Dzen pēc mana vainadziņa.
- Oša laiva smaga laiva,
Tā ieslika dibinā.
- Nem, bālini, liepas laivu,
Dzen pēc mana vainadziņa.
- Liepas laiva viegla laiva,
Vējiņš pūta malīnā.

c

Labi, labi šim brīžam,
Kaut visā mūžinā:
Tēva kalpi kājas āva,
Brāli jūdza kumelīņu.

d

Trīs siliņā priedītes
Visas vienā kupluminā.
Viena cirte, otra lūze,
Trešā līdzī locijās.
Trīs meitiņas māmiņai,
Visas vienā dailumā.
Viena vede, otra nāce.
Trešā līdzī davājās.

f

Brūni svārki, dārgas naudas,
Sedz' uz savu līgaviņu;
Lai svīnās brūni svārki,
Lai silst mana līgavin'.

f

Šauj pretī, šauj pretī,
Nu nāk brūte sētiņā;
Ja pretī nešausit,
Nebūs laime dzīvojojot.

i

Svidin svīda, kusiņ kusa

Mūs' bālina kumelīni.
Ko nesvīda, ko nekusa,
Vara(s) bise vezminā.

d un e

Apsegloju melnu kuili,
Ē, melnu kuili,
Jāju sievas lūkotiesi,
Aijā, lūkotiesi.
Saimnieks saka: manas meitas
Lielā silā aizbēgušas.
Necik tālu neaizjāju,
Satiek ciema zeltenīti,
Satiek ciema zeltenīti
Pilnu ogu vācelīti.
Sasaturu melno kuili,
Sāku viņu bildināti.
Es aiziešu savu ceļu,
Tu aizjāsi savu ceļu,
Sasagriežu melno kuili,
Jāju tālā siliņāji.
Ne pusceļa nenojāju,
Dzirdu krūmu brākškēšanu:
Suns iztrieca vecu meitu
Salāpītu kažociņu.
Še, sunīti, zaķa kāja,
Trieck to meitu atpakaļ!
Apkārt griežu melno kuili,
Jāju mājās raudādami:
Ne man tika mātes meita,
Ne ar ciema zeltenīte.

MZ

Tādu sedzu villainīti,
Kas sēdēja mugurā;
Tādu ņemu arājiņu,
Kas palika prātinam.

Jeri

Viena meita Rīgā dzied,
Otra dzied Vāczemē.
Abas dzied vienu dziesmu,
Vienas tautas gaidīdamas.

Terneja

**Bāliņi, ģimene, mantojums, tīne,
pūrs, sērdieņi**

Dod, māmina, to gostinu,
Kas vairāk piena dod,
Es dzirdēju dēla māti
Stopim pienu mērojot.

i

Rībēt rīb, neskanēj',
Tēva vaine, ne māmiņas.

Māte pillu piedarij,
Tēvs nepirka sudrabiņu.
a; b; f

Man trejādi bāleliņi,
Treju pūru derināja.
Tēva brāli dzelzīm kala,
Mātes brāli sidrabiņu;
Mani paši bāluliņi
Zelta vāku liedināja.
b un f

Tīrāt celu, rūmējat
Bārenītes Laime nāk
Simtiem dzina govīs, vēršus,
Simtiem brūnus kumelīnus.
g (Skrastina)

Tūla, tūla, veca māte,
Ko tūlāja aizkrāsne?
Iznes mūsu krustmeitiņu,
Maisa kreklis mugurā.
Kaut es būtu zinājusi,
Es būt' zīda pašuvusi!
Lode

Kaut man būtu āra siena
Jele viena gabaniņa;
Kaut man būtu īsta brāļa
Kā adatas lielumiņa!
Lode

Svešs svešam tā nedara,
Kā bāliņš man darija:
Svešs svešam laipu met,
Bāliņš grūda ūdenī.
Rūjiena

Labāk man viens tautiet's
Nekā pieci bāleliņi:
Viens tautiet's laipu meta,
Brāli grūda ūdenī.
Rūjiena

Pirc, tautieti, ko vajaga,
Man saktītes nevajaga:
Man pašai mātes sakte,
Mātes kakla dālderīši.
Rūjiena

Trīs gadiņi Rīga dimd,
Kas to Rīgu dimdināj'?
Aijaijā, trallallā,
Kas to Rīgu dimdināj'?
Tai māšiņai pūru kala,

Kam trejādi bāleliņ'.
Tēva brālis, mātes brālis,
Mana paša bāleliņi.
Tēva brālis dzelzi kala,
Mātes brālis sidrabiņ',
Mana paša bāleliņi
Zelta vāku liedināj',
Brakšīn brakš niedru tilts,
Man vienai pārejot,
Vēl pūriņš pakalā
Un trejādi bāleliņ:
Tēva brālis, mātes brālis,
Mana paša bāleliņi.
Tur aizveda mūs māšiņ',
Kur niedrām klēti cirta,
Pāvu sparvu jumtu juma.
Terneja

Kāzas.

Iesaliņa malējam
Bitīt' milna galinā;
Dievs do' alus brūvelam
Medu kubla dibinā.
g (Mednis)

Es bālīti balsināju
Kā gulbīti ezerā;
Nu apgērba tautu meita
Kā zilo kovārniņu.
d

Kur tu iesi, bāleliņ,
Kad tik daiļi apgērbies?
-Nu es iešu uz baznīcu
Snaudālai roku dot.
d un e

Tautiešam ir liels prieks
Man ir liela noskumšan;
Dzirdēj' savu augumiņ'
Baznīcā uzsaucam.
a; b; f

Līverains, lēverains
Karodzina nesējins;
Trim kājām kumelins,
Vienu slieci kamaninas.

Ko solišu, ko solišu
Karodziņa nesējam?
Soliš' tēva cūku meitu,
Guldīs' cūku midzeni.
d un e

Lai nāk mani bāleliņi,

Skujas celā kaisīdami;
Vedat mani, sveši laudis,
Pakaļ skuju kaisījūm'.
a un b

Lai nāk mani bālelin',
Skujas celā kaisīdami;
Vedait mani, sveši laudis,
Pakaļ skuju kaisījūm'.
f

Tilti rīb, pieši skan,
Nu jāļ mani bālelini;
Tec, tautieti, vārtus vērt,
Nes cepuri rocinā.
Atver vārtus līdz galam,
Laidies pats egljā..

Strauja tek tā upīte
Tai oliņas dibinā;
Droši brauc tā māsiņa,
Tai bālini pakalā
c

Kur es iešu, kur palikšu
Bez neviena bāleliņa!
Ne man pūra vedējina,
Ne karoga nesējina;
Sveši manu pūru veda,
Sveši nesa karodziņu.
d

Grietin' liela lielījās,
Simtiem dzīt panāksniekus;
Nu atnāca, nu redzēju,
Nav skaišam desmitin!
g

Ar meitām (i) dancot gāju,
Naudu bērū zābakā.
Sak' meitina dancodama
Tev sidraba zābacin'.
g

Kaila, kaila karašiņa,
Laiska, laiska vedamā:
Nevīzoja goves slaukt.
Ne māmiņu aptecēt.
d un e

Godā dzimu, godā augu,
Godā gribu nodzīvot;
Ar godiņu noņemiet,
Tautas, manu vainadziņu.

Smuka plava, kad neplauta,
Vēļ smukāka, kad noplauta;
Smuka meita vainagā,
Vēļ smukāka micītē.
d

Kas tā tāda piža ruža,
Mūs maizītes nēsātāja?
Ne tā kūla, ne tā mala,
Ne tā nesa klētiņā.
Mums bij veca māmuliņa
Kas maizīti panēsāja.
d

Tai tautiešu klētiņā
Bez dibena avotiņš;
Iekrīt mans vainadziņš
Rokā vairs nedabūju.
d un e

Pērņ es pirkū vainadziņu
Šogad vairs nevajdzēja
Māmiņ galvu nogrozīja
Lielu naudu izdevuši.
d

Micīt, manu grūtdieniņu,
Ik dieniņas jāvelē;
Vainadziņu novalkāju,
Ne vienreiz nemazgāju.
d un e

Lustīgam, vēlīgam
Noņemt manu vainadziņu;
Vai es biju nelustīga,
Vainadziņu valkādama?
d un e

Kur rudeni, tie ziediņi,
Kas ziedēja pavasar(i)
Kur sievām tā jautriņa,
Kas jaunām meitiņām!
d

Kur es likšu, kam es došu
Es likšu, kam es došu
Savu rožu vainadziņu?
Viena pate vīra māsa
Tā vainagu nevalkāja
Tā valkāja baltu mīci,
Melnu santa cepurīti.
c

Pāri lēcu par galdiņu,
Par aso zobentiņu,

Redzēj savu vainadziņu
Snaudālai uzliekam.

d un e

Bij man vēl meitai būt,
Valkāt zīļu vainadziņu,
Bij man vēl pāri gadu
Ciema puīšus kaitināt.

d un e

Ej gulēt, tautu meita,
Ved gulēt mūs bāliņu;
Ja nav sagšas, paladziņa,
Sedz ar krekla piešuvīti.

d

Kas tā tāda pengaziņ',
Mūs' maizītes nēsātāj'?'
Ne tā sēja, ne tā plāva,
Ne tā nesa klētīnā.

g (Dolģis)

Vakars labs, vakariņš,
Vakars laba nedarīja:
No šā paša vakariņa
Meitas vārdu nedzirdēju.

d

Ko tā man labu dara
Tik bagāta ligaviņa?
Kad bij laba siena saule,
Tad žāvēja sidrabiņu.

d

Nebēdā, tu tautiet,
Ka es tāda maza bij';
Mani zelta gredzeni
Tavu sirdi priecinās.

f

Tautiešam lielsiržam
Lielī gari, melni mati;
Tie būs labi tev, māsiņ,
Apar roku šketināt

d un e

Sen to lielu lielīnāja,
Sen bagātu daudzīnāja.
Nu atveda mūs mājā
Kā pakulu kodelīņu.

d

Pie tā tāda gan neiemu,
Kad labāka nedabūju;
Tas nav manu drēbu vērts,
Ne vēl mana augumiņa.

d

Kur ellē lūkojās
Mans jaunais bālelins?
Līdzās sēž tautu meita
Tā kā veca jēmu sile.

d

Sen to lielu lielīnāja
Sen bagātu daudzīnāja.
Nu atveda mūs' mājā
Kā pakulu kodelīņu.

d

Es klausos(i), es klausos(i)
Ko tie mani kaķi ņaud:
Panācnieku meitiņām
Pelādīņu pastalīnas.

d un e

Es klausos, es klausos,
Ko tie mani cāli brēc:
Panācnieku māmiņām
Utu kule pabirusi.

d un e

Vai, Lizīte, vai. Lizīte,
Tavu platu deguniņu:
Tur tupēja pieci kaķi
Tev deguna galīnā.

d

Vai, vai (Jānīti, Lizīte u. tml.)
Tavu biezu lūpu!
No vienas lūpas
Pieci pāri pastalu.
Pieci pāri pastalu
Deviņi ielāpi,
Ko vēl stīvētu,
Dabūtu sesto.

d

Nu ir reiz', nu ir reiz',
Laiskajam sievu nemt:
Nu uzauga divi vārpas
Viena salma galīnā.

c

Sliņki, gurki, tēva dēls,
Kā mūžiņu nodzīvosi?
Čikstēj zobi, grabāj kauli,
Čakstēj' bārda staigājot.

f

Tēvs dēlam naudu deva,

Lai pirk jaunu līgaviņu.
Tēva dēls gudris bija
Nopirk brūnu kumeliņu.
Līgaviņa pate nāca
Kumeliņu lūkoties.

d

Jauns ar jaunu sēž aiz galda
Tā kā zelta rozēs;
Vecs ar vecu sēž aiz krāsna
Tā kā rūgta nāve cikst.

d

Gaužu rauda muīžas meitas,
Pār pagalmu staigādams.
Kas dos viņām to lusti
Kā zemnieku meitiņām?
Garām gāje precinieki
Pie zemnieku meitiņām.

b un f

Es redzēju ienākoti
Sētā bēru kumeliņu,
Rai rai rīdi, rai rai rīdi,
Sētā bēru kumeliņu.
Ieraudzīju tautu dēlu,
Birst man gaužas asariņas.
Neraud gauži, sērdienīte,
Samītosim gredzentiņus,
Nāc pie manis, aizvedīšu
Sava tēva sētiņā!
Tautiets mani sētā veda
Ar to bēro kumelinu:
Vīra māte pretī nāca
Raženāju augumiņu.
Tautiešami cimdus devu
Par to labo vedumiņu.
Vīra mātei es uzsedzu
Izrakstītu villainīti.
Dziedādama es iegāju
Tautu dēla istabā;
Dziedot darbu padarīju,
Dziedot vīru apmīloju.
Ai dzīvīte, ai dzīvīte,
Pie dzīvītes daudz vajaga:
Vajag dziesmu, vajag prāta
Vajag gudra padomiņa.

MZ

Šauj pretī, šauj pretī,
Nu nāk brūte sētiņā;
Ja pretī nešausit,
Nebūs laime dzīvojojot.

Rūjiena

Mantojums, pūra veltes, kāzu veltes, kāzu dzires, panāksnieki un kāzinieki šķiras.

Nav cimdīts ormanim,
Nav jostin's padurvē;
Viena pat diega josta
Kā nabag' pātadzīn'.

g

Vīra tēva kreklu šuvu,
Pie stumbura mērodama:
Tāds bij mans vīra tēvs
Kā tas zirņu stumburīts

c

Vīra tēvam kreklu šuvu,
Stumburī mērīdama:
Tāds bij mans vīra tēvs
Kā tas zirņu stumburīts.

d

Mārša man jostu deva,
Trīs dzīpari, seši diegi.
Paldies, mārša, par došanu,
Tiks brālam ūzu pina.

d

Mārša man jostu deva
No resniem dzīpariem.
Dievs dod tev tā pieblīst,
Kā resniem dzīpariem.

d

Sak' tiešām, tautu dēls,
Vai ir māte, vai pamāte?
Ja būs māte, sagšu došu,
Ja pamāte, villainīti.

g

Kur man cimdi, cepurīte!
Suns rej manu līgaviņu.
Vai tad mana līgaviņa
Visu suņu rejamā?

d

Tīru mūsu tautas namu,
Tīru tautas istabiņu,
Lai māšiņa netrūkstās,
Caur' iedama istabā.

d

Žēl man bija, žēl man bija,
Brāla kāzas atstājot:
Klētī spēles, namā bungas,
Istabāi pijolit'.

i

Bēru zirgu ceļa jāju
 Līgaviņas lūkoties,
 Rai rai rīdi, rai rai rīdi,
 Līgaviņas lūkoties.
 Netišami es iejāju
 Meitu mātes sētiņā.
 Pavaicāju meitu māti:
 Ko tās tavas meitas dar(a)?
 -Manas meitas pūru loka.
 Raksta baltas villainīt(e)s.
 Pavaicāju meitu māti:
 Kas bārenei pūru lok(a)?
 Bārenīte pati loka,
 Naktī miega negulēj(a).
 Dod, māmiņa, ko dodama,
 Dod man čaklu bārenīt(i)!
 -Nem, puisīti, kādu gribi,
 Nem bagātu mātes meit(u)!

Mātes meita pati nāca
 Klētiņā klātgulēt.
 Dod, māmiņa, ko dodama,
 Dod tikušu bārenīt(i)!

Sirmu zirgu celā braucu,
 Sētā gudra līgaviņ(a)

MZ

Sasēda panāksni
 Kā lieli kungi,
 Sagrieza cepures,
 Kā suna astes.

Lode

Sak' tautietis precēdams:
 Dēlu grīda istabā.
 Nu aizgāju, nu atradu,
 Cūkas kulu izrakušas,
 Cūkas kulu izrakušas,
 Vārnas jumtu izknāpušas.

Rūjiena

Tur es kūru uguntiņu,
 Kur bij vecas pagalītes;
 Tur es gāju tautiņās,
 Kur priekšā vīramāte:
 Tiks man ganu vadītāja,
 Arājiņa mielőtāja.

Rūjiena

Brāļi aicina tālo māsu

Kājiņām Dievu lūdzu,
 Ne tautieša kumelam:
 Kamēr sliņķis zirgu jūdza,
 Es par puru bālinos.

e

Nava labi, nava labi,
 Tūvu nemta līgaviņ':
 Liela vaina, maza vaina,
 Tek pie mātes raudādam'.

d

Leiši, leiši mani brāli,
 Apkārt manu sētu jāja!
 Mūžam leiši paliekat,
 Ja iekšā nenākat.

i

Nelaimīgas laulības

Bālinos es uzaugu
 Kā sarkana brūklenīte
 Tautiņās nobālēju
 Kā dzeltena bērza lapa.

g (Dolģis)

Irait laivu, bāleliņi,
 Māsin' kliedze aiz ūden'!
 Ja laiviņu neirait,
 Laižat peldu kumeliņus.

b un f g (Dolģis)

Kur alkšnam tāda lapa,
 Kā zaļam ozolam!
 Kur brālam tādi vārdi,
 Kādi vārdi tautiešam!

d

Mūžinā jānoraud
 Vienas dienas gājumiņš;
 Būt' zinājse to dieniņu,
 Pie kociņa pastāvētu.

d

Ai, Dievī, ritā saucu,
 Ai, Dievī, vakarā,
 Ai, Dievī, visu mūžu,
 Ar nelieti dzīvodama.

d un e

Tautiets dzēra krodziņā,
 Trīs bikeri šaujinā:
 Vienā alus, otrā vīns
 Trešā manas asariņas.
 Salds bij alus, salds bij vīns,
 Sūras manas asariņas.

i

Bergajam tautiešam
 Trīs bikeri rociņā:

Vienā vīns, otrā medus,
Trešā manas asariņas.
Dzer, tautieti, vīn' ar medu,
Nedzer manas asariņas;
Salds bij vīns, salds bij medus,
Sūras manas asariņas.

d

Kas, bērzin(i), tev pakāra
Zaļa vara pakariņu?
Kas, māsiņ(a), tev aizveda
Tautu galda galinā?

i

Taisij' vietu, domādama,
Klāju palag' raudādama:
Es pa prātam neatradu
Sevim otru gulētāju.

b; d; f

Sieviņ' man naudu deva,
Stellēj mani rudzu pirkt,
Aizbrauc' Vārnas krodziņā,
Tur palika tā naudiņa.
Raudāj' sieva, raudāj' bērni,
Tukšu maisu vazādami.
Neraud', sieva, ne bērniņi,
Vai naudiņas man nevaid?
Siekiem bērnu zeltu, naudu,
Pūriem vecus dālderīšus.

d

Es piedzēris vīriņš bij',
Kas gulēti mani veda?
Jauna mana ligaviņa,
Tā no manis kaunējās.

b

Es piedzēris vīriņš bij',
Kas gulētu mani veda?
Jauna mana ligavin',
Tā no manis kaunējās.

f.

Drebi, drebi, apšu lapa,
Vējiņš tevi drebināja:
Raudi, raudi, brāļu māsa,
Tautiets tevi raudināja.

d

Ai, māsiņa, mīlākā,
Tav' žēlīgu valodin'!
Dzirdu tevis niecinot,
Birst man gaužas asaras.

b

Par upīti diegu vilku,
Par ezeru dziņpariņu;
Par upīti tautiets jāja,
Par ezeru bāleliņš.

d

Ko tu raudi, kas tev kait,
Mana jauna ligaviņa?
Vai tev trūka tīras maizes,
Vai es mīli nedzīvoju?
-Man netrūka tīras maizes,
Tu pats mīli nedzīvoji.
Šķiram savas gultas drānas
Laužam laulib's gredzeninu,
Metam jūras dibenā,
Ne manā pirkstiņā.

e

Līgaviņa mūžu raud,-
Kādu mūžu vēl vajaga?
Tīra bija rudzu maize,
Vēl raud zeltu sidrabiņu
Pie baltām villainēm.

c un d

Šķiramies mēs, tautieti,
Mums nav laime dzīvojojot;
Plēšam pušu Rīgas autu,
Lauž laulātu gredzeni.

h

Tālu gāju sievas ņemt
Nāburgos laiskas meitas;
Nu būt mijis, kad varētu,
Ar nāburga laiskajām.

c

Ar kaķīti maltu gāju,
Ne ar savu ligaviņu;
Velc, kaķīti, tu stiprāki,
Tev astīte pakalā.

d

Visu dienu saiminiece
Ar manim ķivējās;
Es tev lūdzu saiminiece,
Met nu mieru vakarā.

d un e

Vīra māte priecājās:
Dabūš dubļu bridējiņu!
Ja nav kāju, brien ar galvu,
Es jau dubļus nebridišu!

d un e

Raud māmiņa viena pate,
Raud ar otru runādama:
Skaistajam dēlinam
Neražena ligaviņa.

d

Nu, pagaidi, vīra māte,
Ko dabūsi dzīvodama:
Vai būs skruķis, vai būs slota,
Vis tas tev mugurā;
Ja tu teiksi vienu vārdu,
Trīsdeviņi preti būs.

d un e

Tik vien laba ligaviņa,
Kad ar labu labināj';
Uzsak vienu ļaunu vārdu,
Met kā sāli ugunī.

Kas tā tāda melna vista
Kanepēs kladzināja?
Tā nebija melna vista,
Tā bij mana vīra māte.

d

Kas tā tāda mella vista
Kanepēs kladzināj?
Tā nebija mella vista,
Tā bij mana vīra māte
Kas ar mani ķīvējās.

i

Žagatiņa čarināja
Mūsu nama galiņā;
Tā nebija žagatiņa,
Tā bij mana vīra māte,
Tā bij mana vīra māte,
Ar manīm ķīvējās.

c

Lūk, kur nāk, lūk, kur nāk
Mana veca vīra māte!
Septiņ' gadi ellē bijse,
Septiņ' krusti mugurā;
Pieci gadi debesīs,
Piecas zvaigznes pakausi.

d un e

Tautu dēla māmuliņa
Jods par tevi daudz bēdāja!
Tu man savu dēlu devi,
Nele pašu audzināji.

c

Prātam man balta sagša,
Prātam balta villainīte;
Pa prātam neatradu
Savu otru gulētāju.

Rūjiņa

Es apņēmu vecu sievu,
Naudas, mantas gribēdams;
Ne man naudas, ne man mantas,
Ne man mīla dzīvošana.

Rūjiņa

Es piedzēris vīriņš bij',
Kas gulēti mani veda?
Jauna mana ligaviņa,
Tā no manis kaunējās.

Rūjiņa

Laimīgas laulības

Rota, rota ne tik liela,
Bet dižana nesējina!
Man tā rota tā nemīl,
Kā mil pate nesējina.

i

Līgo, mana ligaviņ,
Šai vasar' kājiņām.
Ruden pirkšu kumelīn
Tad es tevi vidzināšu.

a

Jūdz, tautiet, kumeliņu
Lai es braucu bāliņos!
-Sudrabiņa loku liecu,
Zelta daru kamaniņas,
Smalku linu grožu viju,
Sudrabā mērcēdams,
Lai brauc mana ligaviņa,
Kā saulīte mirdzēdama.

h

Proties, manu kumeliņ,
Kad es grožus kustināju;
Kā prot mana ligaviņa,
Kad es acis mirkšķināju.

f

Agri plāvu to plaviņu,
Lai atauga atāliņš;
Kad māsiņa sērstu nāk,
Tur ielaist svaiņa zirgu.

d

Visi silti ziemas vēji,

Kad man sagša, villainīte;
Visi labi ar manim,
Kad es pate laba biju.

d

Garām laidu laižamo
Gar krodziņu kumeliņu,
Redzēj savu līgaviņu
Bez sidraba staigājam.

d

Nevar Dievs, nevar vells
Līgaviņu izdabāt;
Gan jūdž sirmu, gan pelēk',
Abi saka netekam.

f

Augstu liku spilventiņu,
Baltu klāju paladziņ',
Lai gul siena plāvējiņis
Kā baltāi ābolā.

MZ

**Zemnieks, kungs, muiža, krogs,
kaimiņi, tautas.**

Ak, lautīni, nesmejat,
Ka es kunga vērgā iemu:
Kungi dzen, man jāieti
Gaužajām asarām.

a un b

Dārbenieki, dārbenieki,
Vilks apēda vagarīt;
Sametami pa grašiem (ami),
Pirksim jaunu vagarīti.

b un f

Kādēļ kungi mani dzina
Tai garā celiņā?
Zināj' mani drošu vīru,
Izbarotu kumeliņu.

d

Ceļaties, ceļa vīri,

Nu ir laiks ceļu braukt!

Nu dziedāja ciema gaili,
Nu tie jūras gaigaliņi.

a; b; f

Rīga, Rīga balta Rīga,
Kas to Rīgu balsināja?
Vidzemnieku rudzi, mieži,
Tie to Rīgu balsināja.

d

Dzied' ar vienu dziedāšanu
Vakarēju sākumiņu;
Brauc ar vienu braukumiņu
Rīga(i) jūgtu kumeliņu.

d

Māte mani labi māca,
Ceļā mani vadidama:
Dēlin, naudu netērē,
Nemij tēva kumeliņu.

d

Rīgā iešu, māmiņa,
No Rīgas iešu Vāczemē,
Kāpēc manu augumiņu
Vidzemnieki necina?

f

Kas kaiš kunga sulaiņam
Negrežnot, nelepnot:
Kunga pieši, kunga segli,
Kunga labais kumeliņš.

f un h

Man bij viena raiba kuņa,
To sūtīju medībās.
Samedīju aklu zaķi,
Ved uz Rīgu dancināt.
Rīgas kungi brīnījās,
Kā var aklis tā dancot.
Izdur, velns, kungam acis,
I kundziņš tā dancos.

g (Dolģis)

Nākat, bērni, skatīties,
Kādi ērmi tīrumā:
Pieci vilki arklu vilka,
Vāciets ara raudādams.

g (M.Ozols)

Es piedzēris vīriņš biju,
Man nedzēris kumeliņš.
Kā bij man dzērušam
Nedzērušu saturēt?

b un f

Dzērājīņa ligaviņa
Ik vakarus gauži raud:
Redzēj' labu izjājam,
Stulbu, aklu iejājam.

c un d

Skaugīts man nevēlēja
Ne dziedāt, gaviļēt;
Es dziedāju, gaviļēju,
Skaugam sirdi kaitināju.

d

Vai, vāciet, vella bērns,
Vai es tava ligaviņ' ?
Rīgā tava ligaviņa
Ielas malā vazājās.

h

Komos mani aicināja,
Komu rotas man nebija:
Man' saplēsa ciema suņi,
Komu rotu salasot.

Lode

Visiem znoti šai zemē,
Man bij znoti Kurzemē,-
Rinkētiem kažokiem,
Sprādzētiem zābakiem.

Rūjiņa

**Tuvākas un tālākas tautas. Zemnieks pār-
dod, ridznieks pārk. Jūrnieki, zvejnieki**

Pūt augšā, Daugavin,
Dzen ārā sidrabinu:
Lieli ciemi, daudz meitiņu,
Daudz sidraba valkātāju.

Pērkonam pie d
Vai, rudzīti rogainīti,
Tavu dārgu augumiņu!
Tevis dēl Vāczemē
Zelta naudu kaldināja.

d

Karš; karavīri

Krievi, krievi, ko gaidāt,
Leiši nāk šai zemē!
Trinat piešus, aujat kājas,
Seglojat kumeliņus.

d

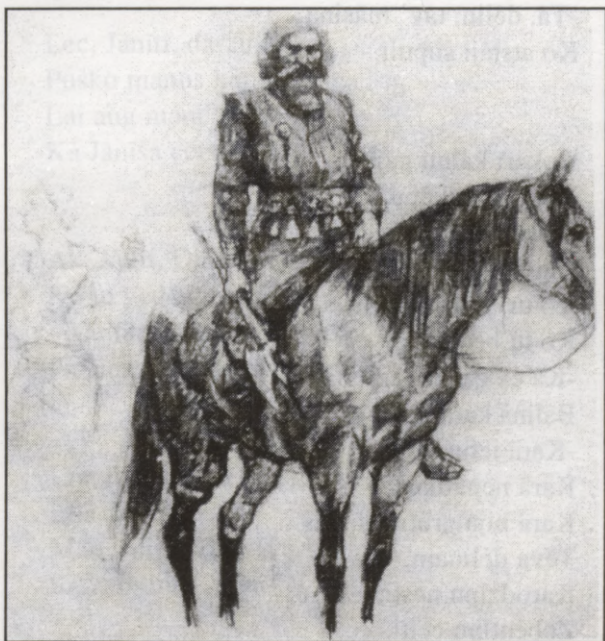
Rūc, rūc, pārkonīt,
Skaldi tiltu Daugavā,
Lai nenāk poli, leiši,
Šinī Māras zemītē.

b

Zaļa, zaļa gaisma nāk,
Vēl sarkana saule lec.
Vai tie mani bālulin',
Krievu pili dedzina?

f

Kaut man būtu brīvestība
No tiem kara virsniekiem,
Es aizvestu sav' māsiņu
Uz tām prūšu robežām,
Lai redzētu man māsiņa,
Kāda dzīve bālinam:
Lodes, skrotes garām skrēja,
Uguns acis svilināja,
Spožajais zobentiņš
Ap galviņu laistījās.

d
Kungi, karu necelat,
Mazi mani bāluliņi!
Nejaudāja bruņas nest,
Ne tērauda zobini.

b un f

Domājat, bāleliņi,
Ko karā vadīsim:
Jaunāko bāleliņu,
Vecā brāļa kumeliņu.

d

Ej, karā, bālulin,
Nenes kara karodziņ'!
Visi kungi galvu griež
Uz karoga nesēju.

f

Es uzkāpu kalnīnā
Pašā kalna galinā,
Tur redzēju sav' bālīnu
Vidū kara ligojot.

g (M. Ozols)

Karā iešu un atiešu,
Tad vēl ņemšu līgaviņu.
Tā būs gudra mātes meita,
Kas būs mani gaidījūs'.

h

Es, karā aiziedams,
Atstāj' mūsu šūpulī;
No kariņa pārņākdams
Atrod' lielu rakstītāju.
Pavaicāju māmiņai,
Kas tā tāda rakstītāja:
-Tā, dēliņ, tav' māsiņa,
Ko atstāji šūpulī.

d

Apkārt kalnu gāju,
Kalnīnā uzkāpu,
Redzu tautu zeltenīti
Gauži raudājam.
Ko tu, puķīt, raudi,
Ko tu bēdājies?
-Kā es gauži neraudāšu,
Bāliņš karā jāj.
-Karā ietin iešu,
Karā nepalikšu,
Karā bija grūts mūžiņš
Tēva dēliņam,
Karodziņu nesti,
Zobentiņu celti,

Ienaidnieku pulciņā
Asintiņas liet.
Ne tur tēva, mātes,
Ne tur brāļu, māsu,
Ne tur savas līgaviņas
Svešā zemītē.

Skuma tēvs, māmiņa,
Plinte līgaviņa,
Zobeniņš īstais brālis
Svešā zemītē.

i

Ej karā, bālulin,
Nepiegul' leišu meitas!
Gul' pie sava zobentiņa,
Kā pie savas līgaviņas.

b; c; f

Ko, kundziņ, tu domā,
Zobinā uzspiedies?
- Ko bij man nedomāt,
Jauni vien kara vīri.

f

Vai stāties vermaht(s) dienestā,
Šai vācu vergu vienībā?
Vai leģionā kalpot būs?
Ja nē, tad Rīga kopā grūs.
Rīga dimd, Rīga dimd,
Kas to Rīgu dimdināj'??
Suns ar asti sit pa kasti,

Tas to Rīgu dimdināj'.
Tie garās runās neklausās
Un leģionā pierakstās.
No lodēm vīri nebaidās,
bet svešiem kalpot nevēlās.
Latviets esmu, latviets būšu,
Latviets mūžam palikšu
Un par savu tēvu zemi
Savu galvu nolikšu.

MZ

Nevaj'g raudāt, nevaj'g as'ras liet,
Vajag Juglas tiltam pāri iet.
Baložkrodziņš ritā, vakarā
Lauztas sirdis vienmēr sagaida

MZ

Es, karā aiziedams,
Cirvi cirtu ozolā;
Ozolam skaida lēca,
Man lec gauža asariņa.

Lode

Aši, aši zīle dzied
Asa mieta galiņā:
Atnes vēsti māsiņai,
Bāliņš prūšu robežās.

Lode

Aitiņ, tavu mīkstu villu,
Māmiņ' smalka vērpājīn!
Dēliņš bija valkātājs,
Keizaram dienētājs.

Rūjiena

Brālīt's, mūsu žēlodams,
Lai pā meta zobentiņu:
Nāc, māsiņa, viegli pāri,
Nelauz manu zobentiņu;
Apakš mana zobentina
Simtiem karu karojās.

Rūjiena

Mitoloģiskās dziesmas

Saule kūle Mēnesīti
Ar sidrab' čakarnīt,
Kam panēma Auseklam
Saderētu mātes meit!

f

Dieviņš brauca zvindas tiltu
Sirmsarišu kumeliņu;
Rībēj' tilts, zviudz kumelš,
Skan tērauda pakaviņi.

d

Pērkoņam pieci dēli,
Visi pieci amatnieki.
Divi rūc, divi sper,
Tas piektais zibina.

f

Mēnesīts agri lēca,
Sauls meitu gribēdams;
Lec, Saulīte, pati agri,
Nedod meitu Mēnešam!

c

Dievins nēma Sauls meitu,
Pērkonš jāja panācos.
Pa vārtiem iejādams
Nosper zelta ābelīti.
Trīs gadinus Saule raud,
Zelta ziedus lasīdama.

d

Dievs, dod mūsu kundziņam
Sirmu galvu nodzīvot!
Tas dod mūsu meitiņām
Noputējšu alu dzert.

f

Dievs, dod mūsu kundziņam
Viļņot rudzus tīrumā!
Viļņot rudzus tīrumā,
Ar lastēm sadzīt klētiņā.

f

Šādi kungi, tādi kungi
Mūs kundziņa nepanāca;
Mūs kundziņa cepurīte
Tira zelta vizuļiem.

i

Lec, Jānīti, dārzinā,
Puško manus kāpostinus,
Lai aug mani kāpostīni
Kā Jāniša cepurīt.

g

Ak, Jānīt, Dieva dēlis
Ko tu vede vezumā?
- Meitām vedu zelta kroni,
Puišiem cauna cepurītes.

h

Lija lietus Jāna dienu,
Lija Jāna vakarā;
Man salija brūni svārki,
Sievai santa cepurīte.

d

Saimnieks mani mežā dzina
Ar āžiem žaģaros;
Ja tos āžus vilks apēd,
Manas vainas nesakāt.

d

Kukul' mūrus mūrēsīm
Desas sētas taisīsim,
Suņus, kaķus sasīesīm,
Lai to sētu neapēd.

g (Dolģis)

Pumpiņa meitiņa,
Kas tevi nems?
Mušiņa norēja
Vagara dēlin'.

b

Smuks puisītis sēž aiz galda,
Aicin mani klāt sēdēt.
Es pie viņa piesēdos,
Kā rozīte ziedēdama.
Viņš man deva alu dzert
No sudraba bikeriša.
Es tā alus nodzēros
Pa mazām malciņām.
Ne cik ilgi nesēdēju,
Lūdz viņš gultu pataisīt.
Es tam gultu uztaisīju,
Klāju baltu paladziņu,
Klāju baltu paladziņu,
Sedzu raibu villainīti.
Viņš papriekšu iegulās,
Aicin mani klātgulēt.
Es pie viņa piegulos,
Kā lapiņa drebēdama.
Ne stundiņu negulēju,
Sāk viņš mani modināt,
Sāk ar naudu lielīties:
Še, meitiņa, zelta nauda,
Še vēl sika sudrabiņa!
Es domāju lielu domu,
Ko tā nauda labu dara,
Vai tā nauda aizmaksāja
Manu skaistu augumiņu,
Manu skaistu augumiņu,
Manu zīlu vainadziņu?
Labāk redzu zelta naudu
Ziluguni sadegam,
Nekā savu vainadziņu
Bez godiņa noņemam.

f un g

Kur tu iesi, bāluliņ,

Baltas kājas audamies?
- Iešu, māsiņ, pār Daugavu
Zeltozolu dēdināt.
- Es tev lūdzu, bāluliņ,
Atnes vienu drostelīnu,
No tās vienas drostelīnas
Nosaviju vainadziņu,
Nosaviju vainadziņu
Nostaigāju baznīcā.
Vaicā jauni, vaicā vec',
Kur jūs tādu dabūjāt?
Rīgā pirk, naudu devu
Piecu mārkū gabalā.

f

Pavasari ganīdama
Dziesmas tinu kamolā.
Būs rudeni brālim kāzas,
Pa vienai šķetināšu.

Maksājat, sveši laudis,
Manu skaistu dziedāšanu!

Mana skaista dziedāšana
Kā Dieviņa pielūģšana.

d

Kunas kāja, lišķu mēle,
Otram dziesmu paņēmāja!
Kad tu biji dziedātāja,
Kam pa priekšu nedziedāji?
Kam pa priekšu nedziedāji,
Kunas kāju laizīdama?

d

Labāk dziedu labu dziesmu
Ne kā otru aprunāju,
Kur dziedāja, tur palika,
Tālu gāja valodiņa.

d

Pa godam dziedat, meitas,
Pa godam runājat!
Pulkā bija tas puisītis,
Kas godiņu nolūkoja.

d

Dievs dod man jaunam mirt
Ne vecuma piedzīvot!
Es aizietu pie Dieviņa,
Kā ievīna ziedēdama.

c un d

Vecum, manu vecumiņ,
Neredzēju atnākot;
Būt' redzēja atnākot,

Ar rociņu atbidītu.

d

Grūši pūte līgaviņ',
Uz rociņu gulēdam',
Vai tā bija paredzējus'
Ka es ilgi nedzīvoš'?

b; c; f

Es nedrīkstu še dziedāt
Šo mežiņu trīcināt:
Es nebiju še augusi,
Še pinusi vainadziņu.

d

Ne ar vienu nevedās
Mana smalka valodiņa,
Ar bāliņu vien vedās,
Ar bāliņa līgaviņu.

d

Dievs dod man jaunam mirt,
Ne vecuma piedzīvot!
Es aizietu pie Dieviņa,
Kā ieviņa ziedēdama.

c un d

Guli, mana māmuliņe,
Cietu miegu aizmiguse,
Nedzirdēji vēju pūšam,
Ne bērniņus gugojam.
Vecum, manu vecumiņ,
Neredzēju atnākot;
Būt' redzējse atnākot,
Ar rociņu atbidītu.

d

Visi zemes kukainīši
Gaida mani nomirstam.
Negaidāti, kukainīši,
Šai zemē nemirīšu;
Rīgā iešu, tur mirīšu
Rakstītās kamanās.

d

Par ko runā rūjieniešu dainās?

Latvijas dainu krājumu veido galvenokārt četr-rindes. Tikai 10 % no visām ir garākas. Bet Rūjienā šādu garu tautas dziesmu ir 16,4 %. Varbūt tā mācītāju Bergmaņu, resp. vācu ziņģu ietekme?

Tematiskā ziņā dominē dainas par cilvēku savstarpējām attiecībām. Mīlestības, līgavas meklēšanas un raksturošanas, apdziedāšanās, precībās braukšanas, vedību, kāzu, kāzu veltēm, mantojumam veltīts 36 % dainu.

Brāļi aicina tālo māsu atpakaļ, nelaimīgas laulības ir jautājumi, kas apdziedāti 9 % tautas dziesmās.

Tikai 2 % dainu runā par laimīgām laulībām.

Pievienojot vēl šīs dziesmas iepriekšējām,

Grūši pūte līgaviņ',
Uz rociņu gulēdam',
Vai tā bija paredzējus'
Ka es ilgi nedzīvoš'?

b; c; f

Atbrauca Mārtiņš,
Atrībināja,
Pakāra mēteli
Vārtu stuburā.
Aizbrauca Mārtiņš,
Norībēja,
Aiznesa mēteli
Zobena galā.

Lode

Nu gulēšu, nu nāk miegs,
Viņu nakti negulēju:
Ar Laimiņu runādams
Viņu nakti sasēdēju.

Rūjiena

Lija lietus Jāņa dienu,
Lija Jāņa vakarā;
Man salija brūni svārki,
Sievai santa cepurīte.

Rūjiena

Aiz kalniņa dūmi kūp,
Kas tos dūmus kūpināja?
Sauls meita pirti kūra,
Dieva dēlus pērdināja.

Rūjiena

Ai, bāliņi, mums, bāliņi,
Ellē darba gana būs:
Kundziņš virs trumulī,
Mums uguns jākurina.

Jeri

Izmeklētas Ādama Alkšņa ilustrācijas

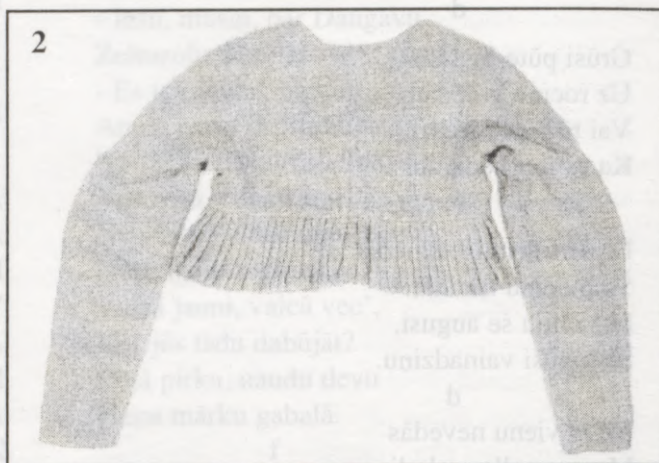
dabūjam 47 % - turpat puse Rūjienā pierakstīto dainu!

Bērni, kristības, bērnu audzināšana aplūkota 7,7 % dainu. Karš, karavīri parādās 13 tautas dziesmās, kas ir 3 %.

Nedaudz vairāk ir mitoloģiskās tautas dziesmas - 30, jeb 7 %. Par dabu runā tikai 12 dainās, kas ir 2 % no visām.

Rūjienieši dziedājuši daudzas visā Latvijā pazīstamas tautas dziesmas, kā "Pie niedrītes laivu sēju", "Pūt, vējini, dzen laiviņu" ar 22 rindiņām (parasti dzied 13), "Apkārt kalnu gāju", "Es karā aiziedams", "Trīs siliņā priedītes", (nevis - priedītes siliņā) "Sijā auzas, tautu meita",

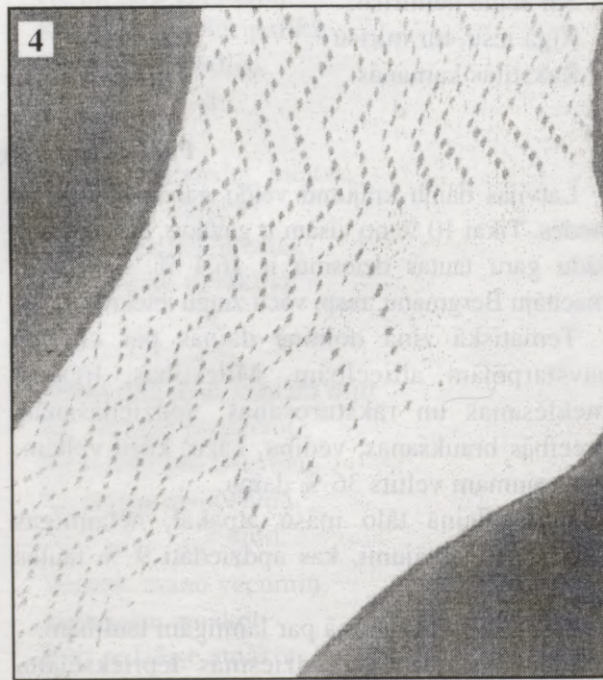
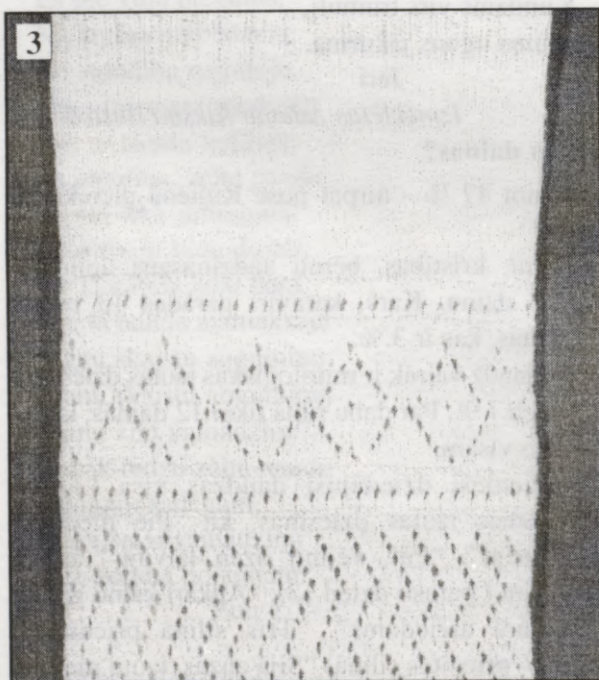
Rūjienas tautas tērpi

1. – jaunavas tautas tērps, Rūjiena, 19.gadsimta 2.puse.
2. – jaka, Rūjiena, 19.gadsimta vidus.
3. – garās zekes, Rūjiena, 19.gadsimta 2. puse.
4. – garās zekes, Rūjiena, 19.gadsimta 2. puse.

«Latviešu tautas tērpi I Vidzeme»,
1995.gadā. Izdevniecība «Jāņa sēta».

Foto Leons Balodis.

“Skaisti dzied lakstīgala” u. c.

Dziesmā “Aiz kalniņa dūmi kūp,
Kas tos dūmus kūpināj?” nevis seskis dara alu-
tinu, bet “Rauduvīte pirti kūra
Pirmajam dēliņam.”

11 tautas dziesmās attēlots sērdiena grūtais
liktenis:

”Sūra, sūra sveša māte,
Sūri mani ēdināja:
Gan bij sūra rutku šķēle,
Vēl uzbēra sinepītes.”

Tajos laikos, tāpat kā mūsdienās, lielu postu
nodarija dzeršana. Un arī toreiz dzēruši ne tikai
vīri, par ko liecina šāda četrinde:

“Māte, māte, pūt uguni,
Meita nāk piedzērusi!...” Un vēl ir arī
tāda daina:

“...Šodien brauca precenieki
Dabūj māte brandavīnu!”
Vēl viens pantīņš par to pašu jautājumu:
”Māte mani labi māca,

Par rūjieniešu ceļošanu dainās

Rūjienas dainās atrodam ziņas par to, ka cilvē-
ki arī senāk nenorobežojās tikai savā novadā vien.
Tautas dziesmas atklāj diezgan plašu ģeogrāfisko
nosaukumu spektru. Protams, nekādas eksotiskas
zemes četrindēs nosauktas nav, bet krievus,
leišus, vāciešus, Kurzemi, Vāczemi, Rīgu un
Pērnavu sastopam.

Ja atcerēsimies to, ka pat vēl pagājušā gadsim-
ta septiņdesmitajos, astoņdesmitajos gados rak-
stīts, ka tādām un tādām izdota uzturēšanās
atļauja Valkā vai Rencēnos, tad sapratīsim, ka
ceļošana nebūt nebija vienkārša lieta. Un kā tā
notika dzimtbūšanas laikos?

Vairākās dainās pieminēti tuvākie rūjieniešu
kaimiņi:

“Virķēnieši bālelini
Laukā dzied ecēdami”...
Vai arī:
“Virķenā es dziedāju,
Salacā atskanēja”.

Rūjienieši sievas meklējuši Mazsalacā, par ko
liecina šādas rindas:

”Rūjienieši Rūju brida,
Skaistu meitu meklēdami.
Citur skaistu neatrada
Ka Salacas baznīcā”.
Protams, svešs nebija arī Burtnieku ezers:
“Līgoj divas ošu laivas
Uz Burtnieka ezeriņa”.

Bet limbažnieki rūjieniešu acīs nogrēkojušies,
par ko liecina šādas rindas:

Ceļā mani vadīdama:

Dēliņ, naudu netērē,
Nemij tēva kumeliņu! “
Maiga Zariņa toties teic šādu dainu:
”Dziedādama vien staigāju,
Dziedot darbu padariju,
Dziedot mūžu nodzīvošu
Labajosi lautīnosi”.

Rūjieniešu raksturam tas piedienīgs, ka viņi
ienācēju no cita novada nepieņem. Par to stāsta arī
tautas dziesmā:

”Es nedrikstu še dziedāt
Šo mežiņu trīcināt:
Es nebiju še augusi,
Še pinusi vainadziņu.”
Šai dainai gan pretī runā cita, ļoti pazīstama:
“Visim labi, visim labi,
Mana tēva lejinā:
Zaķim labi riņķi griezt,
Teteram rubināt.”

”Es neietu Limbažos,
Kaut es vīru nedabūš”.

Sevišķa vieta novada dainās ierādīta Rīgai. 13
tautas dziesmās (2 %) nosaukts Rīgas vārds.

“Lieli ceļi, mazi ceļi
Vis uz Rīgu aiztecēja”.

Savs lepnums un sapratne par to, kas Rīgu cēla,
saklausāms šādā pantīnā:

“Rīga, Rīga, baltā Rīga,
Kas to Rīgu balsināja?
Vidzemnieku rudzi, mieži,
Tie to Rīgu balsināja”.

Kā nu kurš tajā Rīgā nonāca:

“Ar gailīti Rīgā braucu...”, cits atkal: “Ar
vērsīti Rīgā braucu “... Bet cits, savukārt cenšas
sekot vāciešiem:

”Jūgsim sirmīt, seglosim raģel,
Brauksim Rīgā, kā citi vācieši!”

Vienā dziesmā teikts: “Rīgā teku sūdzēties”,
kādā citā: “Rīgā pirku, naudu devu”. Vēl Rīgā var
pavisam ko savādu darīt:

“Samediju aklu zaķi
Ved uz Rīgu dancināt”.

Rīgas tematu varētu beigt ar sekojošām
rindiņām:

“Šai zemē nemirīšu.
Rīgā iešu, tur mirīšu...”

Kaut gan Rūjienu no Daugavas šķir simts
piecdesmit kilometru, šī lielā upe novadniekiem
bijusi ļoti zināma. Daugavas vārds atrodams
sešās dainās. Kādā sakarā mūsu lielākā upe

pieminēta?

“Daugavā dūmi kūp.

Kas tos dūmus kūpināja?”

“Pūt augšā, Daugaviņ!”

Vairākās dainās runāts par Daugavas šķēršošanu:

“Lai es braucu pār Daugavu
Pie citiem lielmaņiem.”

“Iešu, māsiņ, pār Daugavu...”

Kādā citā tautas dziesmā turpretī ir pretējs viedoklis:

“Rūc, rūc, pārkonīt,
Skaldi tiltu Daugavā,
Lai nenāk poli, leiši
Šinī Māras zemītē.”

Kādos vēl celos devušies Rūjienas novada laudis? Protams, pie kaimiņiem igauņiem uz Pērnavu: “Ar vērsīti Pērnavā...” ir arī šādi panti:

“Man bij znoti Kurzemē...” vai arī -

“Pūt, vējiņi, dzen laiviņu,

Aizdzen mani Kurzemē...” Tā tad sveša vietējiem nav bijusi arī Kurzeme.

Tādas rindiņas, kā: “Saki, saki, saulīti,

Ko redzēji Vāczemē?” un

“Ieņems tevi karītē

Aizvedīs Vāczemē;”...

Ļai ņem sievu Vāczemē”... vēl:

“Rīgā iešu māmiņa,

No Rīgas Vāczemē.”

“Tevis dēļ Vāczemē

Zelta naudu kaldināja”, liecina par visai tāliem celiem. Tad, neraugoties uz tāliem celiem, neraugoties uz to, ka ceļošana notika ar zirgiem, rūjieniešu pasaule neaprobežojās ar savu novadu vien. Tautas dziesmas, protams nav vēstures dokumenti. Tomēr dainās minēto ģeogrāfisko vietu nosaukumi liecina, ka mūsu novadniekiem šīs vietas nav bijušas svešas.

Paliek neskaidrs, cik seni varētu būt dainās attēlotie notikumi. Rinda: “Ar vērsīti Rīgā braucu liecina, ka tas noticis sen, jo ne šajā, ne pagājušajā gadu simtenī braukšana ar vērsiem nenotika.

Tādi teicieni, kā:

“Krievi, krievi, ko gaidāt,

Leiši nāk šai zemē! “ un

“Skaldi tiltu Daugavā,

Lai nenāk poli, leiši...”, kā arī:

“Ej karā, bāluliņ,

Nepiegul leišu meitas!“ par attiecībām ar lietuviešiem runā kā par ienaidniekiem. Vai tas varētu būt 13. gadusimtenis, kad lietuviešu sirotāji nonāca pat līdz šīm vietām? Vai varbūt polu laiki 16. gadsimtā? Katrā ziņā pēdējos 300 gadus nav zināma nekāda karošana ar leišiem. Tā tad pantiņš ; “Leiši, leiši, mani brāļi...” būs daudz jaunāks par iepriekš minētiem.

Tā kā rūjienieši esot karojuši zviedru armijā, tad dainu:

‘Vai tie mani bāluliņ,

Krievu pili dedzina“

varētu datēt ar zviedru laika beigām un krievu iebrukumu 18. g. s. sākumā.

To, ka rūjienieši ne vienmēr bijuši goda vīri, liecina šāda tautas dziesma:

“Vai, lieli rūjienieši,

Kāda slava jums atnāca:

Rīgā zaga vasku sveci,

Cēsīs zelta lukturīti,

Valmierā cauriedami,

Lūšai cūku nozaguši,

Endzelišu birzgalā

Tur to vepri notiesā’ši.”

Lai nedomātu pārāk ļauni par novadniekiem, jāiepazīstās ar šādu dainu:

“Es tecēju jūmalā

Zvejniekim tiesas nest:

Trīs zvejnieki saplēsās

Uz to vienu reņģu galvu “.

Cela gājēji nebija vienīgi vīrieši, par ko liecina sekojošas rindiņas:

“Dod, māmiņa, es grib’ iet

Simtu jūdzes tautiņās”.

Pārskatu par rūjieniešu celotāju dainām beigsim ar:

“Celaties, celavīri,

Nu ir laiks celu braukt!

Nu dziedāja ciema gaiļi,

Nu tie jūras gaigaliņi”.

Miklas

Vīvuliņ, vāvuliņ,
Apkārt tek jumaliņ.
*Rokas dzirnas. Viens akmens uz otra; jumaliņa
- kārts, kas tek un griež augšējo akmeni.* Rūjiena.

Viena māsa Rīgā, otra - Pērnavā,
Matu bizes kopā.
*Siena kaudzes pakari; sasietas meijas ar
tieviem galiem kopā sagrieztas un pārmetas pāri
siena kaudzei gar kārti.* Rūjiena.

Mazs mazs vīriņš,
Plāns, plāns kažociņš,
Bet ziemu izcieš
Sniega kupenā.
Rudzis Rūjiena.

Divas māsiņas viena otru dzenājas.
Diena un nakts. Rūjiena, Mazsalaca.

Tieva gara jumprava, uguns sirdī.
Flinte. Naukšēni.

Brūna kodēla
Egles galinā.
Vāvere. Koni.

Kam acis pakalā?
Vēzim. Rūjiena, Mazsalaca.

Saimniece nāk no klēts,
Tēva kažoks nošnorēts,
Mātes kažoks nešnorēts.
Rudzu un miežu lauks. Rūjiena.

Facel brunčus, nem cik gribi.
Ogas lasīt no krūmapakšas. Rūjiena.

Skalu bunte padusē.
Vista. Rūjiena.

Sīpols kabatā.
Kabatas pulkstenis. Naukšēni.

Divi mazi jēriņi,
Katram piecas kājiņas.
Cimdi. Naukšēni

Vistiņ staigā čikstēdama
Zaļas olas mētādama.
Tiruma ecēšana. Rūjiena.

Tēvam šnorēti svārki mugurā.
Rudzu tīrums ar vagām. Rūjiena.

Sakāmvārdi

Pirmie cāli jau laktā nelec. Ipīki
Slinkam nedēļā septiņas svētdiena. Ipīki
Trīs aizdari uz galda, tikpat kā virkeniešiem -
tempis, kanepes un dzīvumi. Tempis - sagraustas

kanepes, dzīvumi - sagrausto kanepju čaumalas.
Tirza.

Veca mīlestība nerūs. Lode
Kur uguns, tur dūmi. Rūjiena

Ticējumi

Aitas
Rudenī saimniecēm jāvelk salmi no jumta: ja
salmus izvelk pāri, tad aitām būs pāra jēru, ja
vieniniekos, tad tik viens jērs.

J. Smalkais, Rūjiena

Ja gribējuši, lai aitas labi padodas, tad mazos
jērēnus saukuši par "vilku bērniem".

E. Kalniņa, Naukšēni

Kad aitu ved pie auna, tad jākaisa pupas aitu
pēdās, lai aintai būtu tik raibi jēri kā pupu ziedi.

E. Kuške, Rūjiena

Ja aitas neglabā jēru, tad vajag klusām paņemt
ciemiņa cimdus un ar tiem aita jānoper.

A. Broža, Naukšēni

Aitām vilna jācērp jaunā mēnesī.
E. Gailis, Trikāta un Rūjiena

Aka

Ja akas ūdenim virsā parādās balti burbuļi, drīz
būs sagaidāms lietus.

E. Brīnumš, Rūjiena

Andreja diena

Andreja naktī meitām jānoēd, citiem neredzot
un nedzirdot, ābols ar visu kātu, jo tad tām naktī
rādās brūtgāns.

E. Ārgals, Naukšēni

Annas diena

Ja Annas dienā līst lietus, tad būs slapjš
rudens.

A. Miglava, Rūjiena

Ja Annas dienā nosit zirnēkli, tad aitas sprāgst.

A. Broža, Naukšēni

Apini

Ja apiniem sprauž bērza mietus, tad apini neaug.

E. Ārgals, Naukšēni

Apse

Ja rudenī pie mājas kādai apsei lapas ļoti ātri nodzeltē, tad tais mājās meitas nākamo gadu tiek izprecētas.

E. Ārgals, Naukšēni

Arsana

Rudenī zemi vajag apart vecā mēnesī, jo tad zeme labi izpūst.

E. Ārgals, Naukšēni

Pirmo reiz arot, arkls jāapsmērē ar taukiem, tad kurmji zemi neizcilā.

J. Smalkais, Rūjiena

Pirmo reizi, kad gāja art vai aitas mazgāt, lēja ūdeni.

A. Irbe, Rūjiena

Audekls

Audekls jābalina vecā mēnesī, tad labāk izdodas.

E. Gailis, Trikāta un Rūjiena

Augons

Ja augons uzmeties, viņš jāapspaids ar maizi un jādod suņam, tad noiet.

E. Gailis, Trikāta un Rūjiena

Ausis

Ja uzmin, kura auss džinkst, tad vēlēšanās izpildās.

A. Miglava, Rūjiena

Ja ziemā niez ausis, tad būs atkusnis.

A. Broža, Naukšēni

Balle

Kad iet uz balli, tad nedrīkst kleitu, kuru domā vilkt mugurā, likt uz gultas, tad nelūdž dancot.

A. Broža, Naukšēni

Baznica

Ja baznicā galvu sit pret kanceli, tad būs gudrs.

E. Brīnums, Rūjiena

Bezdelīga

Ja bezdelīga izskrien govij caur vēderu, tad

govij nāk asinains piens.

A. Broža, Naukšēni

Bēres

Naktī priekš bērēm salikuši visādus ēdienus un dzērienus uz galda, atvēruši zārku un atstājuši mironi vienu pašu, lai vēl beidzamo reizi varētu netraucēts izmieloties un ar citiem mironiem jau iedraudzēties, kas arī nākuši ēdienus baudīt. Paši mājinieki turpretim aizgājuši kaimiņa mājā, vai citur kur izgulēties.

Muzikants, Rūjiena

Kad liķi nes no mājas laukā, tad svešam tūlīt pirmam nevajaga iet līdz, jo tad būs jāmirst.

E. Kuške, Rūjiena

Bērns

Tikko piedzimusi meitene jātin vīriešu krekla lēvarā, puika jātin sieviešu kreklā, lai apprecas.

E. Gailis, Trikāta un Rūjiena

Meitenēm pirmais mazgājamais ūdens jālej pie ābeles, bet puikām pie ozola.

E. Gailis, Trikāta un Rūjiena

Ja jaunpiedzimušajam, īpaši meitenei, priekš kristībām nogriež matus, tad vēlāk vairs neaug kupli mati.

E. Brīnums, Rūjiena

Ja bērnam priekš kristībām sukā matus, tad šim bērnam vēlāk augs utis matos.

E. Brīnums, Rūjiena

Lai mazi bērni netrūkstas, tad jāsadedzina pele un pelni jādod ēst.

A. Broža, Naukšēni

Bites

Ja bites ar bariem laižas atpakaļ pie saviem tropiem, būs lietus.

E. Brīnums, Rūjiena

Blaktis

Ja istabā ir blaktis, tad tās nedrīkst plucināt augošā mēnesī, tad tās aug trīskārtīgi.

A. Broža, Naukšēni

Ja gribējuši izdzīt blaktis no istabas, tad nēmuši pirmo ledu un svieduši tām virsū.

E. Krastiņa, Naukšēni

Bluķa vakars

Katrs ceturtdienas vakars tika saukts par bluķa

vakaru. Tad nedrīkstēja vērpt un citus darbus mājā darīt.

A. Irbe, Rūjiena

Blusas

Ja blusas grib iznīdēt, tad 1) jaunpagatavoto slotu žagariem jāapcērt gali un tad rūpīgi jāizmēž istaba, vai 2) istabā jānes kolmi (skalbes).

E. Brīnums, Rūjiena

Īloda

Ar karoti nedrīkst sist pret īloda malu, tad badu iedzen mājās.

A. Broža, Naukšēni

Brunči

Ja sievietei uzlocījusies brunču apakša, tad šī sieviete drīzumā dabūs dancot.

E. Brīnums, Rūjiena

Brūte

Brūtei pēdējā vakarā priekš laulībām no pirts nākot, visu laiku jāvalkā brūtgāna svārki, tad viegli bērni dzimstot.

V. Priedīte, Rūjiena

Kad brauc brūtes mācībās un iedod pātagu turēt, tad sieva visu mūžu valda par vīru.

A. Broža, Naukšēni

Cāļi

Lai cāļi neietu labībā, tad perētāju vistu likuši sienā.

E. Krastiņa, Naukšēni

Kad nav gribējuši, kad vanags nes cāļus projām, tad Māršu rītā noraisījuši krāsns slaukāmo slotu un ar tiem pašiem valdziņiem nosējuši sētas mieta galā.

E. Krastiņa, Naukšēni

Ja kāds cālis jau ir bijis aiznests, tad jāiet pa diviem vanagiem nagus siet. Viens sējis, bet otram jāprasa: "Ko tu tur sien?" "Es sienu vanagam nagus". Tā jāprasa un jāatbild trīs reizes.

E. Krastiņa, Naukšēni

Cielava

Ja saimnieks pirmo reiz pavasarī redz cielavīņu uz jumta, kokā, jeb gaisā, tad viņam būs gari lini; ja saimniece to redz pie ūdens, tad govīs dos daudz piena.

J. Smalkais, Rūjiena un arī citur.

Circeņi

Ja grib circeņus iznīdēt, tad jāaiziet līdz linu

mārkam, jāņem daži linu slogāmie žagari un jāvelk aiz galotnēm, neskatoties atpakaļ, līdz mājai. Tad ar šiem žagariem jāizkul aizkrāsns un kakti. Pēc tam žagari sadedzināmi.

E. Brīnums, Rūjiena

Cūka

Kad cūka pazudusi, tad paņēmuši vārāmo pavārnīcu un kuldā trīs reizes pamaisījuši pelnus pret sauli, cūka tad atkal atnākusi mājā.

E. Krastiņa, Naukšēni

Pilnā mēnesī cūkas jāliek baroties, un pilnā mēnesī jāuztaisa arī cūkām būdas, jo tad cūkas labi nobarojas.

E. Ārgals, Naukšēni

Cūkas jānokauj jaunā mēnesī, tad gaļa vārās mīksta.

A. Broža, Naukšēni

Cūkas jākauj pilnā mēnesī.

E. Gaile, Trikāta un Rūjiena

Ja cūkas kauj jaunā mēnesī, gaļa saraujas un ir sīksta.

A. Miglava, Terneja

Ja cūkas kauj vecā mēnesī, gaļa nesaraujas un ir labāka.

A. Miglava, Terneja

Cūkas kaujot, nedrīkst smieties, lai cūkas ātri mirst.

A. Broža, Naukšēni

Kad cūkas galvu uzliek uz krāsns, tad otru gadu cūkas izaug kā krāsns.

A. Broža, Naukšēni

Čūska

Ja mājai vai kādai citai vietai apiet 9 reizes apkārt pēdu pie pēdas vienā celiņā, tad pāri celiņam neiet čūska.

E. Brīnums, Rūjiena

Ja čūska izgājusi uz cilvēku cela, viņa nedrīkst aiziet, kamēr nav nācis cilvēks un viņu apžēlojis, atlaidis vai nositis.

E. Gaile, Rūjiena

Ja grib iemācīties visas pasaules valodas, tad vajag vārīt slēgtā katlā čūska, un pa caurumu ostīt tvaikus.

A. Broža, Naukšēni

Čūsku nedrīkst saukt pie vārda; var saukt par brūtīti, par jumpravu, par garasti, par garo tārpu, tik ne par čūsku. Citādi viņa rādās.

E. Gaile, Rūjiena

Kodēja čūska jālūko nosist un ar tās galvu vāts jāapspaida. Galva savelk ģifti atpakaļ. Sakosto nedrīkst nest uguns ēkā (kur uguns kurta).

E. Gaile, Trikāta un Nauksēni

Ja čūska iekož, jāuzliek uz koduma krupja āda.

E. Gaile, Trikāta un Rūjiena

Ja čūska ieskrien cinī, tad ar mietu jāuzmet krusts, jāapvelk ap to vietu trīs reizes pret sauli riņķis un miets turpat jāiesprauž. Iz šā riņķa viņa nedrīkst iziet. Vilcējs var godīgi aiziet uz māju, atnākt otrā dienā un čūsku nosist.

E. Gaile, Rūjiena

Ja sitējam čūska izbēg un ielien cinī, jāuzmet ar pirkstu krusts, jāpavelk pret sauli 3 reizes riņķī un jāsaka: "Jumprava, pagaidi, kamēr kēniņš zobenu nokal". No šā riņķa čūska nedrīkst iziet. Ja neviens nenāk viņu nosist, viņai turpat jānobeidzas.

E. Gaile, Rūjiena

Ja kaut kur ierauga čūsku un nav ne viena sitamā, tad jāsaka: "Pagaidi, brūtīt, kamēr brūtgāns nāks!" Čūska gaidot, kamēr atnākot ar mietu.

E. Gaile, Rūjiena

Atstāt čūsku dzīvu nekad nedrīkst. Tad saulīte 9 dienas raud.

E. Gaile, Rūjiena

Deguns

Ja deguns niez no augšas uz leju, tad kāds mirs.

A. Broža, Nauksēni

Dunduri

Dundurur nedrīkst sist priekš Jāniem, tad viena vietā izaug 13.

A. Broža, Nauksēni

Ja dunduri uzmācas lopiem lieliem bariem, tad sagaidāms lietus.

E. Brīnumš, Rūjiena

Durvis

Pie nama durvīm nedrīkst siet zirgu, tad meitas neiziet tautās.

A. Broža, Nauksēni

Dūmi

Velnam nomiris bērns. Kad ne viens pats pēc tā neraudājis, tad velns, šā tā domādams un dusmodamies, radījis dūmus. Tā tad asaras, kuras cilvēkiem dūmi izspiež, rit velna bērnu pēc. Te nu, zināms, velnam bija ko priecāties, kad arī pēc viņa bērna raud.

P. Lapinš, Rūjiena

Dzeguze

Dzeguze aizkūko, ja to pavasarī pirmo reiz dzird tukšā dūšā. Cik reiz tad dzeguze kūko, tik gadu dzirdētājs vēl dzīvos.

J. Smalkais, Rūjiena

Ja pirmo reizi pavasarī dzird dzeguzi kūkojam neēdis, tad piemetas dažādas slimības.

A. Broža, Nauksēni

Dzeršana

Pavasari no strauta dzerot, jānosplaujas, lai klepus nepielīp.

A. Broža, Nauksēni

Dzijas

Dzijas jāskalo vecā mēnesī, tad vinas tiek tirākas.

E. Gaile, Trikāta un Rūjiena

Dzīves maiņa

Ja pāriet uz jaunu dzīvokli, tad jaunā dzīvoklī uz krāsns jāuzliek maize un sāls, tad netrūks nekad maizes un sāls.

A. Miglava, Rūjiena

Enģelis

Kad cilvēkam tādā vietā bez paklājuma gadoties gulēt, kur kāds no debesīm nomestais enģelis nokritis, tad viņš saslimstot un dabūnot zemes kaiti.

Lapas Mārtiņš, Rūjiena

Ēde

Ja ēde uzmetas, tad jāapvelk piecpakšu krusts ar adatas aso galu.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Ēšana

Ja ēdot kumoss izkrīt no mutes, tad otram skauž.

A. Miglava, Rūjiena, H. Jankovska, Rīga

Kad paēdis nopūšas, tad apkaitina Dievu.

A. Broža, Nauksēni u. c. Kalsnava, Ropaži

Ja kāds ir liels ēdājs un grib mazāks tapt, tad viņam pār vēderu jālecina suns.

A. Brīnums, Rūjiena,

Kas plaušas ēd, tas viegli dancojot.

A. Broža, Naukšēni, arī Smiltene

Gailis

Ja gailis divpadsmitos naktī dzied, tad kāds cilvēks slikst vai karas.

V. Priedīte, Rūjienā.

Galva

Ja svētdienā sukā matus, tad utis parādās virs drēbēm.

E. Brīnums, Rūjiena

Gaļa

Gaļa jāžāvē jaunā mēnesī, lai āda neatlec.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Ganišana

Pirmo reiz pavasarī govīs jādzen ganos vēža dienā, tad viņas nebizo, bet velkas kā vēži.

J. Smalkais, Rūjiena

Ja lopiem, kurus grib pirmo reiz ganos dzīt, izrauj no katra vienu spalvīnu, ievilina tās maizē un dod apēst vienam no lopiem, tie ganīsies kopā.

E. Brīnums, Rūjiena

Pirmo reizi laižot govīs ārā, kūts padurvē jānoliek dūcītis, ar to visas govīs tiek novēlētas Dievam.

E. Gailer, Trikāta, Rūjiena

Lai govīs labi ganos ēstu, tad pirmo reiz ganos dzenot, tām jāapskrien trīs reizes apkārt un jāmet vidū skudras

E. Brīnums, Rūjiena

Pirmā dienā ganos katrai govij jāiesit ar riksti, rikste jāpārnes mājās un jāuzmet uz kūts jumta, tad govīs nekad nepazūd.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Gans jārumulē, lai ganos neaizmieg.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Lai lopi neizklīstu, tad gani nēmuši līdz zirņus un pupas un gājuši lopiem apkārt. Kuru rinki apgājuši, to nosvieduši sauju zirņu. Tā tas jādara trīs reizes.

E. Krastiņa, Naukšēni.

Ja grib, lai govīs cieši turētos kopā, tad tām, pirmo reiz ganos dzenot, jāapskrien trīs reizes apkārt un jāmet vidū sauja pupu vai zirņu.

E. Brīnums, Rūjiena

Gans

Ja saimnieks atvesto ganu atsēdina pie krāsns uz mūra, tad gans nebēgs prom.

E. Brīnums, Rūjiena

Ja ganu pirmo reiz redz ganos gulam un to krietni iztraucē, tad tas ganos vairs nekad negulēs.

E. Brīnums, Rūjiena

Ja gans pirmo dienu iet pavasarī ganos, tad nedrīkst sēdēt uz akmeņa, jo tad viņš paliek laisks.

A. Broža, Naukšēni

Kad govīm ragus nozāgē, tad galus vajag iemest akā; tad dod daudz piena.

A. Broža, Naukšēni

Kad izslauc govīs, tad jāpārmet viņām krusts, lai launums nepiemetas.

A. Broža, Naukšēni

Ja govīs dod maz piena, tad jāsadzina dzīva čūska un ar maizes mīklu jāiedod govīm.

A. Broža, Naukšēni

Govīs nedrīkst sist ar nomizotu stuku, tad govīs dod asinainu pienu.

A. Broža, Naukšēni

Gultā čurāšana

Ja bērns čurā gultā, tad viņu vajagot ar spaiņu valgu nopērt.

T. Cimdiņa, Ķoņi

Ja čurā gultā, tad vajag ieliet gultā aukstu ūdeni, tad vairs nečurās.

T. Cimdiņa, Ķoņi

Gertrūdes diena

Gertrūdes dienā priekš saules istaba tīri jāizslauka, tad mājā nenāk mušas. Nav brīv no meža nekā mājā nest, citādi mājās nāk čūskas.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Lai nenāktu dažādi rāpuļi mājā, tad Gertrūdes dienā nav nesuši neko no meža mājā.

E. Krastiņa, Naukšēni

Lai čūskas nenāktu mājā, tad Gertrūdes dienā nav ēduši ne silķes, ne reņģes.

E. Krastiņa, Naukšēni

Iesvētišana

Lai ātri meita apprecētos, tad ejot uz iesvētišanu, jāuzvelk vīriešu kreklis mugurā.

A. Broža, Naukšēni

Iešana

Ja iet atmugareniski, tad mērot mātei vai tēvam zārku.

E. Abuce, Koni

Ieva

Ja ievas zied, tad apmēram pēc mēneša ziedēs rudzi.

E. Brīnums, Rūjiena

Istaba

Lai māja ilgi stāvētu un tai nenotiktu nekādas nelaiemes, tad jauncelamās mājas fundamentā jāiemūrē papīrītis, uz kura būtu uzrakstīti vārdi no bībeles.

E. Brīnums, Rūjiena

Jaungads

Ko Jaungada naktī sapno, tas piepildās.

A. Miglavs, Rūjiena

Jauna gada vakarā jāsēd vienai pie spieģela un jālasa bībele, tad visu redz, kas tajā gadā notiks.

E. Gailis, Trikāta, Rūjiena

Jauna gada vakarā pulksten divpadsmitos māja jāapgaismo un visiem jāiet ārā; iekšā neviens nedrīkst palikt. Pašiem jāskrien trīs reizes ap māju no rītiem uz vakariem, pie kam vienmēr jāskatās pa logiem iekšā. Skrienot pie katra loga jāsit kāja. Tad redz, kas nākošo gadu notiks.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Jaunā gada naktī jāiet uz kūti govīs skatīt: ja govīs gul uz labiem sāniem, tad būs telīte, ja uz kreisiem, tad vērsītis.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Meitām jāiet uz kūti jēru ķert; ja par tumsu saķer auniņu, tad togad izprecēs, ja saķer aitiņu, tad vēl jāgaida.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Jāņa diena

Jāņa naktī jāiet ar aītām piegulā, lai aitas mazgājas rasā, tad viņām aug balta vilna.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Jānos visvairāk gājuši spīganos. Tādiem, kas ejot spīganos, esot kāda ozolu runga. Līdz ar šo tie ietīnoties baltā palagā, tad dvēsele izejot un lūko-

jot iegūt svētību no piena un sviesta. Ja kāds šo miesu bez dvēseles apgriežot tā, ka galva atronas tur, kur bija kājas, tad tam jāpaliek mirušam, jo tad dvēsele vairs nezina iet. Spīganos ejot vairāk sievietes, tā kā viesuļos vairāk vīrieši.

P. Velme, Rūjiena

Jānu vakarā meitas, gulēt iedamas, lika sev kronus apakš galvas, lai dabūtu zināt, kas kroni nems un būs brūtgāns.

R. Kr. 6. Rūjiena

Jānu naktī nevajaga gulēt. Pretējā gadījumā gulētājs top liels gulētājs.

E. Brīnums

Ja Jāņa dienā ņem adatu rokās, tad uz pirkstiem metas augoni.

A. Broža, Naukšēni

Jurģa diena

Kad Jurģa dienā jauns kalps pirmo reizi ienāca mājās, tad viņu sēdina uz mūrīti, lai viņš ilgi paliktu dienēt. Kurš kalps varot apnest (ko?) ar sietiņu trīs reizes ap māju, tas esot mudīgs, bet kas nevarot, tas esot slinks.

A. Žeibe, Rūjiena

Šinī rītā, priekš saules lēkšanas, burvji arī kāpj uz augstiem kalniem un ozoliem un klieudz nesaprotamus vārdus. Ja to dzird, tad jātklieudz; "Lai tu, ko pa muti izlaid, pa nāsīm atpakaļ sarauj!" Visa nelaime, ko burvis vēlējis, tad uzbruks viņam pašam. Bet burvis to zina un jau iepriekš zem ozola izrok dobi un izkliedzis tajā ielec, lai nedzirdētu atkliedzam. Burvja vēlēta nelaime sniedzas tik tālu, cik tālu aizskrien viņa balss.

A. Žeibe

Ja pāriet uz jaunu māju, tad jāņem līdz priekšautā maize, sāls un katrai govij no priekšas mēsli, kuri atkal jaunā kūtī jānoliek.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Kad Jurģu dienā ada, tad vilks plēs aitas.

A. Broža, Naukšēni

Jurģos ēd arī cūkas galvas pusi, kura tai pašā dienā kauta, lai cūkas labi izdodas.

A. Žeibe, Ērgli, Rūjiena

Priekš Jurģa svešās mājās nedrīkst iet basām kājām, jo tad tur neizdodas bites. Ja kāds tomēr iedrošinājies iet basām kājām, tad nevajaga

saņemt viņa sveicinājumu, bet dzīt to laukā. Arī svilpt šai laikā nav brīvs, jo tad launi gari nāk mājās.

A. Žeibe, Rūjiena, Ērgli.

Ja gribējuši, lai vilks nenes aitas projām, tad Jurgā dienā sasējuši mīstīklas ar valgu. Vilks tad izskraidījies pa aitu pūli, bet nevienu aitu nav varējis aiznest.

E. Krastiņa, Naukšēni

Ja Jurgos aiziet kāds iedzīvotājs no mājas projām un, viņam neredzot, ieliek tā drēbēs trīs blaktis jeb prusakus, tad tie kustoņi no mājas izzūd.

J. Smalkais, Rūjiena

Kad priekš Jurgiem pērkons, tad bads ir mājās.

E. Kuške, Rūjiena

Kaķis

Ja mazus kaķēnus, kuriem vēl nav acis, sauc par mazām pelītēm, tad runcis tos nokož.

A. Broža, Naukšēni

Lai kaķis neaizbēgtu atpakaļ uz māju, tad nesot, tas jāapgriež 9 reizes apkārt.

A. Broža, Naukšēni

Kaņepes

Kaņepes un zirņi jāšēj priekš saules, kad gailis gul.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Kartupeli

Kartupeli jāstāda vecā mēnesī, citādi viņi aug virs zemes.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Kājas

Ja nosit labo kāju, būs nelaime, ja nosit kreiso kāju, būs laime.

E. Abuce, Koni

Kad kājas krustiski saliktas, tad sarunas neveicas.

A. Priedīte, Rūjiena

Ja nosit labo kāju, satiks vīrieti, ja nosit kreiso kāju, satiks sievieti.

E. Abuce, Koni

Kāposti

Ja uz kāpostiem metas tārpi, tad jāatnes no kapiem dzeltānās smiltis un ceturtdienas vakarā pēc saules jāuzkaisa, tad tārpi pazudīs.

A. Broža, Naukšēni

Kāposti dārzā jānogriež vecā mēnesī un jāsgriež tāni pašā mēnesī, jo tad kāposti vārās mīksti.

E. Abuce, Koni

Kārpas

Kārpas var nodzīt, ja mācītājam sprediķojot, tās pakašā.

A. Broža, Naukšēni

Ja grib, lai noiet kārpas, tad vajag krustu iegriezt kārpās, tad tās noies.

E. Abuce, Koni

Kārpas var nodzīt, ja viņas paberzē ar pušpārgrieztu ābolu un tad to iesviež palāsēs.

A. Brože, Naukšēni

Kārpas var nodzīt, ja apsien zirga astes saru, un to cilpinu iemet kūtī.

A. Brože, Naukšēni

Kāvi

Ja ziemā pie debesīm redz kāvus, tad nākamajos gados gaidāms karš.

E. Ārgals, Naukšēni

Kāzas

Uz kāzām ejot, jāēd rupjmaize, tad būs liela dancošana.

A. Broža, Naukšēni

Ja brūtes vai brūtģana vedģja zirģs iztrako, tad neveiksies kopdzģvģ.

E. Brģnums, Rģjģjena

Trauku plģšana kģzģs nozģmģ labu sadzģvģ jaunlaulģtiem.

E. Abuce, Koni

Klģts

Lai peles klģtģ maisu neģstu, tad klģts ir jģizs-lauka Mģrtģna rģtģ priekģ saules lģkģšanas.

J. Smalkais, Rģjģjena

Koki

Pavasariģ esot kģda diena, laikam Lielģ piektdģena, ka iesģtot kokam ar cirģva pģti, tad koks nokalģstot.

E. Gaile, Trikģta, Rģjģjena

Skuģu koki jģcģrt jaunģ mģnesģ, lapu koki vecģ mģnesģ, tad stģv sausi. Ja cģrt skuģu kokus vecģ mģnesģ un lapu kokus jaunģ, tad pieaug piepes un nocirstais koks laiģ atģvases.

E. Gaile, Trikģta, Rģjģjena

Krekls

Ja meita atstāj puzmazgātu kreklu, tad brūtgāns atstāj šādu meitu.

A. Broža, Naukšēni

Kristīšana

Pie kristīšanas nesot, bērnam jātin uz krūtīm maize, nauda un grāmatas lapa.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Ja bērnam, ko krista, priekš kristīšanas ieliek karpītē naudu, tad šim bērnam vēlāk būs daudz naudas.

E. Brīnums, Rūjiena

Pie kristīšanas vedot, nesāja māte nedrīkst izmīzties ar bērnu klēpī, tad bērns dabū tādu slimību gultā laist. No šīs slimības var izārstēt, ja bērnu liek uz spaini un ar spaini valgu per.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Kūmi nedrīkst reti stāvēt, tad krustāmam aug reti zobi.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Viss, ko mācītājs runā, krustmātei jāskaita līdz, tad bērns uzaug apkērīgs.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Pie kristīšanas nesot, bērnam tajā ūdenī, kur to mazgā, ūdens nesējam jāliek zieds. Tad bērns ir pasargāts no slimībām.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Debesbraukšanas diena

Debesbraukšanas dienā nevienam zālīti nedrīkst plūkt, tad katra zālīte raudot.

V. Priedīte, Mālpils, Rūjiena

Labība

Ja rudeni labības ķirpās daudz pelu, tad nākošā gadā būs maz graudu.

E. Ārgals, Naukšēni

Labrenča diena

Ja Labrenčdienā spīd saule, tad būs daudz ugunsgrēku.

A. Broža, Naukšēni

Kurš cilvēks Labrenčdienā mirst, tā dvēsele spokojas.

A. Broža, Naukšēni

Laulibas

Braucot uz baznīcu laulāties, brūtei un brūtgā-

nam jābrauc pa vienu pašu ceļu, pretējā gadījumā viņiem būtu jāšķiras.

E. Brīnums, Rūjiena

Par ko laulājoties domā, tas vislabāk izdodas.

A. Broža, Naukšēni

Lazda

Ja lazdām daudz ziedu, tad būs kviešu gads.

E. Brīnums, Rūjiena

Lielā piektdiena

Lielā piektdienā nav brīvu ar cirvi un nazi rīkoties, tad Pestītājam, krustu taisot. Šajā dienā nav brīvu nolauzt ne to mazāko zariņu no dzīva koka, jo viņam tekot asinis.

E. Gaile, Trikāta un Rūjiena

Lielpiektdien jāēd priekš saules jēla cūkas gala, tad čūskas neredzot.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Liieldienas

Kas vienu gadu taisa Liieldienās šūpalas un otru ne, tad to apsēž launi gari.

A. Broža, Naukšēni

Liieldienās vajag mainīt olas, jo tad vistas labi dēj.

E. Ārgals, Naukšēni

Liieldienas rītā jāslauka istaba un mēzumi jākaisa uz krustcela, tad istabā nebūs blusu.

A. Broža, Naukšēni

Liieldienās augsti jāšūpojas, tad odi nekož.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Cik čūskas Liieldienās nosit, tik grēkus Dievs piedod.

A. Broža, Naukšēni

Ja grib, lai atrastu naudu, tad Liieldienas rītā jālasa skaidas.

A. Broža, Naukšēni

Trešdienas rītā priekš saules lēkšanas griež vienu lazdas spieķi uz četri griezieniem. Pie pirmā grieziņa saka: "Mikēli!" pie otrā: "Gabriēli!" pie trešā: "Rāpaeli!" pie ceturtā: "Uriēli!" Pēc tam noslauka lietuvēna mocīto lopu ar vecu kreklu, liek to kreklu uz stalla durvju sliekšņa un sit ar nogriezto spieķi, tad trāpī vainīgo raganu, un ja grib, var to pavisam nosist.

F. Brīvzemnieks, 1881. IV, 154.

A. Baumanis, Rūjiena

Lini

Ja grib, lai labi lini izaug, tad jāsēj tādā dienā, kad rudens atkala list.

A. Broža, Naukšēni

Ja grib, lai skaisti lini aug, tad jāravē sievām ar gariem brunčiem un lai brunčaste vilktos pa zemi.

A. Broža, no I. Riekstiņas Naukšēni

Lopi

Ja lopiem uzmetās karpas, tad tās jāmazgā pusnaktī ar mēnešgaismu.

A. Broža no Riekstiņu Ievas, Naukšēni

Maize

Kad maizi liekot cept, tad jāuzvelkot krusts uz maizes, lai lietuvēns neaiztiekot.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Ja liek maizi ar apaļo pusi uz leju, tad cepējam mugura sāp.

T. Cimdiņa, Koni

Ja ēd maizes sākuma doniņu, tad dabūs saimniekdēlu, bet ja beigas doniņu - piertniekdēlu.

T. Cimdiņa, Koni

Mati

Ja matus pinot paliek kāda šķipsna vēl neiepīta, tad priekšā būs celojums.

T. Cimdiņa, Koni

Mājas kungs

Ticība Māja kungiem jeb Mājas vecākiem ir vēl tik stipra, ka pat tādi cilvēki, kas tiem vairs netic, baidās aizkart viņu svētās vietas.

B. Bergmanis, Magazin, VI 1838. 153.

Māte

Ja māte, pie dievgalda ejot, pārnes bērniem maizīti, tad tiem vieglas galvas.

A. Broža, Naukšēni

Meita

Meitas, kuras grib drīz iziet tautās, nedrīkst ēst sāli.

A. Broža, Naukšēni

Meitām jābaro suņi, tad drīz apprecas.

A. Broža, Naukšēni

Ja meita, griežot maizi, nogriež plānu ricīnu, tad vīrs būs skops, ja biezu - devīgs.

T. Cimdiņa, Koni

Kura meita pirmā uzsēstas uz tā krēsla, kur brūtei mati sukāti, tā pirmā tiks apprecēta.

J. Smalkais, Rūjiena

Metenis

Ap Meteni vizinoties koda cūkas ausi un dziedāja: "Cik no kalna nolaižos, tik no auss nokožos!"

V. Strautiņš, Rūjiena

Metēna dienā jābrauc tālu projām, jo tālāku aizbrauc, jo garāki aug lini.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Vastlāvu dienā ņem cūkas liesumu, apcepina uz oglēm iesmā, tad aizbāž aiz klēts, lai zvirbuli neēstu kaņepes.

A. Irbe, Rūjiena

Mēsli

Mēsli jāved, kad vasaras vējš pūš, tad būs laba raža.

A. Broža, Naukšēni

Miegs

Ja dienas laikā cilvēks noguris un grib gulēt, tad viņam tuvojas laiski ciemiņi.

E. Brīnumš, Rūjiena

Miķēli

Ja Miķēldienā silts lietus list, tad būs mīksta ziema.

A. Broža, Naukšēni

Mirte

Kam mirtes neaug, paliek veca meita.

E. Kuške, Rūjiena

Murds

Kad noauž murdu, tad jāieliek ezis murdā, lai zivis labāk ķeras.

A. Broža, Naukšēni

Papuve

Papuve jāecē vecā mēnesī.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Pavasara Māra

Ja gribējuši mušas izdzīt no istabas, tad Māršu dienas rītā priekš saules izslaucījuši istabu un mēslus izsvieduši ārā.

E. Krastiņa, Naukšēni

Māršu rītā priekš saules jāizslauka istaba, tad to vasaru nav blusu.

A. Miglava, Rūjiena

Māršdienas rītā, pirms saules jāskrien trīs reizes ap māju, un cik skaidiņas salasa, tik putnu perekļus atrod.

A. Brože, Naukšēni

Ja Māršdienā sukā galvu, tad vistas kašājas.

A. Brože, Naukšēni

Māršdienā jāmazgā mute pret sauli tekošā ūdeni priekš saules, tad seja nekārto.

A. Brože, Naukšēni

Māršu rītā priekšsaules mute jānomazgā pienā, tad paliek balta seja.

A. Miglava, Rūjiena

Māras dienā priekš saules lēkšanas vajag mazgāt muti ar brandvīnu, ja grib dabūt sarkanus vaigus – un govīm muguru mazgāt, lai viņas vasarā nebizo.

A. Žeibe, arī Rūjiena

Māras dienā priekš saules jāapskrien katram augļu kokam, bišu kokam u. c. saitītes (veltas), tad nes auglus.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Māršdienā nedrīkst nest uguni istabā, tad kāposti nevārās mīksti.

A. Brože, Naukšēni

Ja gani gribējuši, lai govīs nebizo, tad Māršu rītā priekšsaules ņemuši no akas ledu un nosmērējuši govīm muguras.

E. Krastiņa, Naukšēni

Lai govīs vasaru nebizotu, tad tās Māršdienas rītā jānokul ar Mārtiņdienas žagariem, un žagari jāaizliek aiz vārdas.

A. Brože, Naukšēni

Ja grib dabūt daudz sviesta, tad Māras rītā deviņzaru mieturis priekš saules jāpārnes pār deviņām robežām.

A. Žeibe, arī Rūjiena

Pelnu diena

Pelnu dienā jākaisa pelni uz dārza, tad tārpi neēdīs stādus.

A. Brože, Naukšēni

Pelnu dienā jāmazgā jaunšūtie krekli, tad tie būs balti.

A. Brože, Naukšēni

Pelnu dienā jācep maize, tad tai citās reizēs nebūs garoza.

A. Brože, Naukšēni

Pērkons

Pavasārī pirmo reizi pērkonu dzirdot, jādauza galva ar akmeni, lai nesāp.

A. Brože, Naukšēni

Kad pirmo reiz pērkons, tad vajag trīs reizes kūlenus apmest pie kailas zemes, tad būs slaidis augums.

T. Cimdiņa, Koni

Ja dzirdēts pērkons, tad drīkst sēdēt zemē, jo zeme vairs nav ģiftīga.

E. Brīnumš, Rūjiena

Kad pērkons dikti rūc un sper, tad vajag bieži šos vārdus skaitīt: "Uguns mani nesvilinās, paisums man neuzstās".

M. Muzikants, Rūjiena

Ūdens dibenā Pērkona lode velnu nevarot aizņemt, kādēļ velni labprāt ezeros un atvaros meklējot patvērumu, kad taisās uznākt pērkona lietus.

Lapas Mārtiņš, Rūjiena

Piektdiena

Piektdiena tā nelaimīgākā diena.

A. Irbe, Rūjiena

Ja piektdienas vakarā taisa pastalas, tad ķīvējas.

A. Brože, Naukšēni

Ja piektdienas vakarā auklas vij, tad tās berž kājas.

A. Brože, Naukšēni

Ja piektdienas vakarā plēš skalus, aitas klibo.

A. Brože, Naukšēni

Pirksti

Ja pirkstu gali rūsē, tad ir laime.

E. Abuce, Koni

Pirts

Kad pirts ir izkurināta, tad priekš laužu aicināšanas pērties, pirts kūrējs uzmet garu, sacīdams: "Šis kausiņš gariniem!" Pēc visu nopēršanās beidzamais atstāj tīru ūdeni un slotu un, ārā iedams nosaka: "Nu, Laimīt, peries tu!"

P. Š. Rūjiena

Plaušas

Kad plaušas ēd, tad ir viegls dancotājs.

A. Broža, Naukšēni

Pods

Ja katls nocelts no pavarda, bet ēdiens vēl vārās, tad būs badīgi ēdēji.

T. Cimdiņa, Koņi

Ja no uguns nojemtā podiņā ēdiens vēl vārās, tad ēdēji pie galda strīdēsies.

E. Brīnums, Rūjiena

Ja meitai uz sienamais atraisās labajai kājai, tad puīši par viņu slikti runā, ja kreisajai - tad labu.

A. Broža, Naukšēni

Prusaki

Ja tarakānus grib iznīdēt, tad aizkrāsne jāliek kāda nodegusi pirts pagale, salūzuša vāģa rata atliekas vai arī daži tarakāni jāaiznes uz krustceļiem.

E. Brīnums, Rūjiena

Putni

Ja kāds putniņš ielaižas pa logu istabā, sagaidāma priecīga vēsts.

E. Brīnums, Rūjiena

Nedriks govij nekad sist ar lobītu riksti. Tāpat nedriks sist ar tādu riksti, kam zari noplēsti, atpakaļ raujot. Nedriks arī ar pātāgu sist, citādi govīs norauj pienu. Jāņem bērza rikstīte, kurai liekie zari nošķīloti ar nazi vai nogriezti. griežot žagarīņu pa sauli.

E. Gaile, Trikāta un Rūjiena

Rokas

Ja esot nabagam sitis, tad, darbu darot, roka trīc.

T. Cimdiņa, Koņi

Rudzi

Rudzi jāsēj veca mēneša ragos, citādi aug robainas vārpas (vietām pilnas, vietām tukšas).

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Rudzi jāsēj pilnā mēnesī, jo tad rudzi nemaitājas.

E. Ārgals, Naukšēni

Ja rudzi zied, tad jātaisa klēts durvis valā, jo tad būs bagāta raža.

E. Brīnums, Rūjiena, E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Runkuļi

Ja runkulim vakarā sakrīt lapas, tad nākošā dienā būs lietus.

E. Brīnums, Rūjiena

Runcis

Laudis tic, ka kāds brīnišķīgs runcis jeb runķis savam saimniekam labību nesot.

B. Bergmanis, Magazin, 1838. VI, 152.

Salna

Pēc pirmās rudens salnas nākošās divās dienās būs lietus.

E. Brīnums, Rūjiena.

Sauksana

Ja naktī kāds saucot, nevajagot atsaukties. Ja atsaucoties, tad mirstot.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Sestdiena

Jauns darbs jāsāk sestdienā, tad tas labi izdodas.

J. Smalkais, Rūjiena

Govis dzen pirmo reiz ganos tikai sestdienā, lai ganam būtu vasara īsa.

A. Irbe, Rūjiena

Sērmūkslis

Kad sērmūkslim ir daudz ogu, tad ir laba miežu raža.

J. Smalkais, Rūjiena

Ja ir daudz pilādžu ogu, tad laba miežu raža.

A. Miglava, Rūjiena

Sēšana

Priekš saules lēkšanas jāpārnes pilāģis no meža un kad sēt iet, tad smalki jāsgriež un pie sēklas jāpieber ar tiem vārdiem: "Dieviņ, mīlais tētiņ, appin manu lauku ar dzelža un tērauda sētu! Kas man launu dara, tam lai aug dadži un gušņas!"

F. Brīvzemnieks, 1888. IV 174.

A. Baumanis, Rūjiena

Siens

Kad pirmo sienu dzinuši šķūnī, tad pašu pirmo klēpi steigusies ienest sievietē, lai aitas padotos, bet ja pirmo klēpi iemetis vīrietis, tad bijuši auni.

E. Krastina, Naukšēni

Sietu uz dzirklē griezot, latvieši zilē slēptas lietas.

B. Bergmanis, 1838.g. Rūjiena

Sieva

Ja māte, kamēr bērns vēl nav dzimis, nobīstas no čūskas, tad viņai čūska katrā ziņā jānosit un miets jānoliek ar ziņu. Ja jaunpiedzimušam kāda

vaina, tad tik ar šo mietu viņš ir ārstējams.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Sievas nedrīkst ar neapsegtu galvu ne ēst, ne bērnu zīdīt, ne pa celiņu iet, jo citādi zeme raudot tai vietā.

A. Bīlenšteina rokraksts, Valmiera un Rūjiena

Ja sievietei, mātes stāvoklī atrodoties, vīrs viņai melo, tad bērns mātei nekad taisnību neteiks.

T. Cimdiņa, Koni

Sija

Kas sēž zem vērba, tam būs laime kāršu spēlē.

A. Priedītis, Rūjiena

Sivēni

Sīpoli jāstāda jaunā mēnesī vakarā bez saules, vecā - no rīta bez saules, tad viņi nestiebro.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Sīpolus vajag stādīt vēža dienā, tad tie dod labu ražu.

V. Priedīte, Rūjiena

Skroderis

Ja skroderim šķēres nokrīt zemē stāvus, tad tam gaidāmi jauni drēbju pastellējumi.

E. Ārgals, Naukšēni

Sliekšnis

Meitām jāmazgā tīri sliekšņi, tad dabū bagātu vīru.

A. Broža, Naukšēni

Slotas

Jaunai slotai vajag apcirst žagaru galus, tad var labi izslaucīt istabu, ka nemetas blusas.

E. Brīnums, Rūjiena

Spieģelis

Ja spieģelis saplīst, tad septiņus gadus nelaime.

T. Cimdiņa, Koni

Starks

Ja starks laižas pār māju klabinādams, tad tai mājā jauni bērni gaidāmi.

V. Priedīte, Rūjiena

Strādāšana

Ja ko dara un materiāls iznāk līdz ar nagiem, tad to darbu vairs nedarīs.

T. Cimdiņa, Koni

Sunsnagla

Ja sunim sper ar kāju, tad dabū suņa naglu.

E. Brīnums, Rūjiena

Suns

Ja gans grib pielabināt suni, kas nestāv pie lopiem, tad ganam suns jāpiesien mežā pie kāda koka un jātur tur trīs dienas. Pēc tam ganam trešā dienā jāaiznes sunim maize un jānoglauda.

E. Brīnums, Rūjiena

Jaunatvestais suns jāapved ap māju trīs reizes apkārt, jānogriež astes galam spalvas un jāiesprauž sienā, tad suns nebēg projām.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Lai suns neaizbēgtu no mājas, tad jānogriež no astes vilna un jāiesprauž mājas paksī.

A. Broža, Naukšēni

Ja atnesuši no kaimiņiem suni jeb kucenu, tad nogriezuši no astes gala kušķi spalvas, iedzinuši sienas plastā un vadzi piesituši priekšā, tad suns nav vairāk gājis atpakaļ.

E. Krastiņa, Naukšēni

Ja nopirkuši lielu suni, tad piesituši suņa galvu trīs reizes pret mājas stūri, un suns nav gājis atpakaļ uz veco vietu.

E. Krastiņa, Naukšēni

Ja suns klejo apkārt, tad viņš jāizrāma un pauti 3 reizes jāsviež pāri mājas jumtam, tad suns vairs neklejo.

E. Brīnums, Rūjiena

Sūnas

Ja pie kokiem augošā sūna top mitra, drīzumā būs lietus.

E. Brīnums, Rūjiena

Svētku dienas

Dažs blēnticīgs, dievamžēl! To trešu bausli apsmej vēl. Par pagānu paliek. Daudz darbadienas svētākas viņš tur, nekā tās svētdienas.

G. Bergmanis, 1809. g. Vidzemes dz. gr., 652,3

Svilpošana

Ja rijā vēti, tad jāsvilpo, lai labs vējš pūstu

A. Broža, Naukšēni

Teņa diena

Teņa diena ir sieviešu svētdiena. Viņu svinot, puīši un meitas brauca uz krogiem dancot, tad augot labi sivēni.

A. Irbe, Rūjiena

Teņa jeb Tenišu dienā nav brīv strādāt. Šai dienā jāēd cūkas galva un cūkgani jāved uz krogu izdancināt, lai izdodas labi sivēni.

Mucukalns, Rūjiena

Teteris

Kad teterus dzird rubinājam vēlā vakarā, tad nākošā dienā būs salna.

E. Brīnums, Rūjiena

Tikls

Tiklus vajag aust svētdienās, tad ķeras daudz zivis.

A. Broža, Naukšēni

Trešdiena

Pavasari pirmo reiz lopi jādzen ganos trešdienās, tad lopiem labi klājas.

J. Smalkais, Rūjiena

Triju kungu diena

Ja zvaigžņu dienā kaut tik ilgi spīd saule, ka zirgu var apseglot, tad būs labs siena laiks.

A. Broža, Naukšēni

Ja saimniece Zvaigžņu dienā ir dūsmīga, tad cūkām būs maz sivēnu.

A. Broža, Naukšēni

Uguns

Ugunī nedrīkst splaut, tad uz mēles čulgas metas. E. Gaile, Trikāta, Rūjiena.

Vabulis

Ja mēslu vabulei bērni (patiesībā parazitī) ir pie priekškājām, tad ieteicama agra sēja, ja pie pakalkājām, tad vidēja sēja.

J. Smalkais Rūjiena

Vabulīte Dieva aitīna, tās nedrīkst mocīt, citādi lopiņi neizdodas.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Vakars

Vakaros nedrīkst pastalas darīt, jo citādi par nakti krāks.

A. Bilenšteina rokraksts, Valmiera, Rūjiena

Varde

Kad vardi pavasarī pirmo reiz redz sausumā, tad būs maz piena, ja slapjumā, tad daudz.

J. Smalkais, Rūjiena

Vārna

Ja vārna uzmetas augstu kokā, tad būs auksts laiks, ja zemu, tad silts laiks.

J. Smalkais Rūjiena

Velēšanās

Vecā mēnesī jāvelējas, tad labāk puķo un drēbes

tiek tirākas.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Velns

Velnam esot ugunīgas acis, divi ragi pierē, viena zirga un otra gaila kāja un liela aste aiz muguras.

Lapas Mārtiņš, Rūjiena

Tad velnus varot redzēt īstajā izskatā, kad uz to skatoties caur zirga sakām.

Lapas Mārtiņš, Rūjiena

Velni nāca pie cilvēkiem dažādos veidos, maldināja pa naktīm celotājus, ķircināja muižas rītniekus, saderēja pie kungiem un saimniekiem par kalpiem un sanesa tiem bagātību, kad iepriekš bija salīguši, ka pēc tik un tik gadiem jāatdod sava dvēsele viņiem, un šāds līgums bija parakstīts ar cilvēka asinīm, tad no šā līguma dvēseles pārdevējiem vairs nebija iespējams atkāpties.

Lapas Mārtiņš, Rūjiena

Velnam esot trīs ienaidnieki: pērkonis, vilks un pilādža koks. Pērkonis nosperot velnu, vilks saplosot velnu un ar pilādža koku varot nosist velnu, jo vienīgi no sitieniem ar pilādža koku velns sajūtot sāpes.

Lapas Mārtiņš Rūjiena

Velnu ar svina lodi nevarot nošaut, bet tikai ar zelta vai sudraba lodi.

Lapas Mārtiņš, Rūjiena

Vēli

Ēdiens, ar ko baroti vēli, jādod slimam kustomim, tad tas paliks vesels.

T. Cimdiņa, Koni

Rūjienas draudzē upurējuši uz kapiem galvenā kārtā Bērtuļa nakti.

1674. g. baznīcas revīzijas protokols.

L. Sloka, Latvijas Vēstnesis, 1924. 145

Vēži

Vēži jāķer pilnā mēnesī, citādi viņi ir tukši.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Vilks

Vilkam acis tādēļ pa nakti mirdz, ka tās ir no oglēm. Vilks tādēļ nevarot viegli apgriezties atpakaļ, ka viņa mugurkauls no mieta gala un kājas no sprunguliem. Vilks tādēļ topot jo niknāks, kad viņam sviez ar akmeni, ka viņa sirds ir no akmeņa.

Lapas Mārtiņš, Rūjiena

Dievs noliedzis vilkam uzbrukt aizjūgtam zirgam, kādēl vilks nedrīkst ēst iejūgtu zirgu.

V. Piģene, Rūjiena

Ja meita redz vilku sapnī, tad tā drīz sagaidīs brūtgānu.

A. Broža, Naukšēni

Vistas

Lai vistas neēstu olas, tad jāņem slota, kāta caurumā jāieber mieži un šī slota jāapgriež trīs reizes ap vistu; pēc tam vistai jādod tie mieži apēst.

A. Broža, Naukšēni

Ja vistas bēg prom no mājas, tad jāuzsien vīrieša kreklis mieta galā un jādzen ar to atpakaļ, tad tad tās vairāk nebēg.

A. Broža, Naukšēni

Lai jaunas vistas nebēgtu prom no mājām, tad jāpiesit ar asti pret plīts stūri un kājas jāgriež trīs reizes pelnos pret sauli.

A. Broža, Naukšēni

Ja vistas liek perēt, tad jāliek, kad dievvārdnieki nāk no baznīcas laukā, tad būs labi cāli.

A. Broža, Naukšēni

Zaķis

Ja zaķi vasarā nāk uz laukiem, tad gaidāms lietus, bet ja zaķi ir mežos, tad gaidāms skaists un karsts laiks.

E. Ārgals, Naukšēni

Ja zaķi ziemā nāk uz lauka, tad gaidāms vai nu sniegs vai atkusnis, bet ja ziemā zaķi ir mežos, tad gaidāms auksts laiks.

E. Ārgals, Naukšēni

Zaļā ceturtdiena

Zaļās ceturtdienas rītā jānes vistas turp, kur nodomāts, lai vinas perē, tad tās nepametīs olas.

A. Broža, Naukšēni

Zebiekste

Kādā krāsā zebieksta nāk mājā, tādā krāsā jātur zirgi. Ja zebiekstu nosit, tad zirgi sprāgst.

J. Smalkais, Rūjiena

Ziemassvētki

Ja priekš Ziemassvētkiem vēl nav bijis putenis, tad nākamā rudenī klētīs apcirknī būs tukši.

E. Ārgals, Naukšēni

Ziemassvētku sapņi jāliek vērā, jo viņi piepildoties. Ja meitas sapņo par cepuri, tad jāgaida brūtgāns. Jāuzber sāls čupiņas uz galda; kura čupiņa pirmā izkūst, tās čupiņas bērējam pirmajam jāmirst.

Mucukalns, Stende, Rūjiena

Zirgs

Ja sapinīs redz baltu zirgu, tad redzētājam būs jāmirst.

E. Brīnums, Rūjiena

Zirneklis

Ja zirneklis pārskrien kādam cilvēkam pa neaizklātu miesas daļu, tad viņam gaidāma vēstule.

E. Brīnums, Rūjiena

Ja zirneklis laiž savu pavedienu no griestiem uz galdu, tad būs kāda jauna ziņa.

E. Ārgals, Naukšēni

Ja zirnekli čakli ārā auž, tad pastāvēs jauks laiks, bet ja tie savus tīklus sarausta, tad būs slikts laiks.

E. Ārgals, Naukšēni

Zirņi

Pupas un zirņi jāsēj nedēļas beigās, tad daudz ziedu, daudz pākšu un katrā pākstī septiņi graudi.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Zirņi jāsēj, vakara vējam pūšot, tad tie vārās mīksti.

A. Broža, Naukšēni

Zirņi jāsēj ar cimdiem, tad tie vārās mīksti.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Dobes zirņus stādot, nedrīkst nemaz runāt, tad zirņus neaiztieks neviens dzīvnieks.

E. Ārgals, Naukšēni

Ja sieviete pirmā sāk zirņus plaut, tad zirņi būs cieti.

E. Ārgals, Naukšēni

Kad sieviete pirmā ēd zirņus, tad zirņi aug cieti un tārpaini.

E. Ārgals, Naukšēni

Zivis

Kad zivis ēd no astes gala, tad nelaimējas zvejā.

A. Broža, Naukšēni

Zivs acis vajag ēst, tad tumsā redzot.

A. Broža, Naukšēni

Ja zivis ēd ar nazi, tad tikli plīst.

A. Broža Naukšēni

Ja vasarā upēs daudz zivju, tad šai gadā būs labs miežu birums.

V. Priedīte, Rūjiena

Zile

Kad zile dziedādama uz augšu laižas, tad dabūs prieka vēsti, kad uz zemi, tad bēdu vēsti: kāds mirs u. t. t.

K. Corbiks, Rūjiena

Zilēšana

Jāuziet augstā kalnā un jāklīdz, no kuras puses tad suņi ries, no tās nāks brūtgāns.

E. Abuce, Koni

Ja meitas grib zināt, kura pirmā izies tautās, tad jāņem katrai savs kauls un jāsaliek rindā; kuru kaulu suns pirmo nems, tā pirmā izies tautā.

A. Broža, Naukšēni

Zilite

Mārīte ir dieva gotina, tās nedrīkst mocīt, citādi lopiņi neizdodas.

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Zobi

Tam cilvēkam, kam reti zobi, tālu jācelo.

E. Brīnumš, Rūjiena

Ja kāds zobs izkritis, jeb izlūzis, tad tas jāmet uz krāsns un jāsaka: "Circen, še tev kaula zobs, dod man dzelzs zobu!"

E. Gaile, Trikāta, Rūjiena

Buršana

Spoki

Aizrādījumus un spoku aprakstus atrodam baznīcu hronikās. Rūjienā 1759. g. ir otrais Einhorna minētais veids: kalponi Magdu apbūris noraidītais līgavainis un viņai katru nakti rādoties visādi cilvēki un zvēri, kā vāveres, lapsas, suni, vārnas u. tml. drausmīgā izskatā un tai virsū nākot; no tam viņa nevarot nevienu nakti gulēt un sirds viņai trīcot un izbailēs esot.

Turpat 1760.g. par velnu apsēsto Pērkona Miķeļa sievu, kas pēc māsas meitas kāzām, it kā traka palikusi: plosot un sitot sevi, kliezot, ka launi gari viņā skraidot un ne mirkli miera nedodot.

Nakti viņa nelaujot uguni izdzēst, jo citādi velns to aizvedīšot un aizraušot projām (par spokiem raksta P. Einhorns 1627. g.).

Zods

Ja niez zods, tad būs bārdains ciemiņš.

A. Broža Naukšēni

Zvaigznes

Kad zvaigzne nokrīt, tad kāds mirst.

A. Broža, Naukšēni

Zvanišana

Miroņa dvēselei jāblandās apkārt pa pasauli, līdz baznīcas zvans to nav iezvanījis debesīs.

Lapas Mārtiņš, Rūjiena

Zveja

Kad zvejot iet, tad zāle jāmet tiklā, lai zivis labāk ķeras.

A. Broža, Naukšēni

Zvirbuļi

Ja zvirbuļi bariem laižas uz jumta, tad tanī ēkā būs ugunsgrēks.

A. Broža, Naukšēni

Žagata

Ja žagata atlaižas mājā žadzinādama, tad dabūs plāpas dzirdēt.

J. Smalkais, Rūjiena

Žāvas

36735. Žāvājoties jāpārmet krusts, lai launais gars neskrien mutē.

A. Broža, Naukšēni

Žurkas

Ja grib, lai žurkas nedzīvo mājā, tad jānoķer viena žurka, jāapsvilina un jāpalaiž valā.

A. Broža, Naukšēni

Kaitēšana

Vizitācijas apliecina burvju un zilnieku lielo daudzumu Vidzemē 17. g.s.1641. g. Rūjienā apvaino trīs personas par cilvēku noburšanu.

Mazu bērnu nevajag svešiem cilvēkiem rādīt, jo tie var bērnu noskatīt.

Bērnu pie kristības nesot, nelauj vecām mātēm bērnu apbrīnot, jo viņām skaudīgas acis, bērns vairs lāga neaug. (343, 1305 VLm Jeri)

Kaitēšana lopiem un laukiem

Burvji kaitē arī laukiem un sevišķi lopiem, visbiežāk noliekot apburtus objektus, lai tiem ko launu darītu. Ziņas par šādām nocilām vai nešlavām ir vecākās prāvās un citos dokumentos., tā arī latviešu folklorā. Vizitācijas: 1767. g.

Rūjienā druvā atrasts galas gabals.

Velns un viņa kalpi latviešu folklorā

Rūjienā 1671. g. vizitācija konstatē sarežģītu gadījumu, kam tomēr nav gadījuma raksturs, jo arī vēl pēc dažiem gadiem minētās paražas nav izzudušas, turpat vēl konstatētas, un ubagi - vārdotāji, zilētāji, mērotāji ir ar varu no kapiem jāizraida. Šeit Bērtuļa dienā ubags Berns Brēķis uz kapiem kapsētā pavada visu nakti, pieņemot mānticīgo upurus, un 2 sievas turpat; tās tur laimē un mēro, un pareģo par nākošo gadu; citiem četriem ir liela piekrišana; pie viņiem nāk daudz ļaužu un daudz tiem nes par vārdošanu un citām viņu velna mākslām. Šeit velna mākslām pieskaitīta vārdošana, zilēšana un pārējie paņēmieni. Zilnieki ir velna adepti, pēc jezuītu 1641. g. ziņojuma, kur minēti reģi (videntes), kas padevušies buršanai un velna mākslām; daemone authore tie paziņo nākotnē slimības, lopu sērgas, dzīves dārdzību un pareģo tamlīdzīgu.

Raksturīgs ir laiks (Bērtuļa nakts) un vieta (kapsēta), kur tas notiek; pēdējais nebūs bez iemesla, bez zināmām attiecībām ar mirušajiem, kam domāti arī minētie upuri.

Dziedētāji un tautas ārstniecība

Sal. Silanša Anša sāls pūšanas aprakstu Rūjienā 1767. g.... Visai tuvu burvjiem ir vārdotāji.... Rūjienā 1641.g., 1671. g.... plašāki pazīstamā kategorija ir sāls pūtēji. 1667. gadā Rūjienā Ansis devis priekš slimā zirga sāli, ko ar

Zaģļu piesiešana.

Tas Kungs Jēzus sacīja uz saviem mācekļiem: Pēterim no manim to varu visu ko tu siesi lai būtu jauns jeb vecs tam būs še sietam tapt ar tām saitēm kas tā dzīva DIEVA no kā visi zaģļi lai tas būtu vīrs jeb sieva kurp no manām lietām grib ko neimt lai būtu jauns vai vecs tad lai patura viņus Dieva spēkā lai būtu vīriets jeb sieviets tad pavēlu es viņiem ne tālāk iet kā trīs soļus tad viņi nostāsies un tālāk nespers te te biežais elipanti ka + viņa paturēs viņi paliek vaļais viņa saprašanu lāpīt ka viņš paliek kroplis kamēr viņš ir izkāpis visus akmeņus kas iekš zemes ir visas zvaigznes kas pie debess visas lietus piles visu sniega snigšanu visas lapas, saknītes tik tālu ko viņš var redzēt. Viņa locekļiem un viņam būs mēmam būt ka viņš no šejienes pakustēt to lejas banni iekš sniedz brandot iekš savām domām būs viņam sikt to es pavēlu iekš tā vārda Dieva tā Tēva tā Dēla tā svēta gara Amen.

Zaģļu atlaišana.

Tad ir tev zināms caur svētam dievam Nejem kad tu būs kritis no šejienes uz tā vārda tā Tēva

čukstēšanu sev priekšā pirkstiem skāris un teicis: sāli vajagot ūdenī izkausēt un mājās zirgus ar to apmazgāt, bet pārējo zirgam pāri izliet. Vārdi bijuši uz priekšu un atpakaļ, no augšas uz leju un otrādi lasāmi (t. t. Sator formulas tips).

Visiem tuvu burvjiem ir likti arī zilnieki (kanureģi u. c.), jo nākotnes pareģošana skaitās pie aizliegtās maģijas; parasti tomēr zilēšana noder ārstniecībā prognozei, proti slimības iemeslu noteikšanai.

Rūjienā 1671. g. Bērtuļa dienā ubags kapos pavada visu nakti, pieņemot mānticīgo upurus; bez tam vēl divas sievas tur laimē un mēri (werffen und messen), pareģo par nākošo gadu; ir vēl arī četri citi; 1674. g. atkārtota pavēle tos izmest no kapiem.

Dziedētāji un tautas ārstniecība

Zirgs. Zirgu ārstē.... ar apvārdotu sāli, atlikumu tam pāri izlejot (1767. g. vizitācija Rūjienā).

Speciāli paņēmieni ir mērišana un svēršana. Mērišanu pret galvas sāpēm piemin jezuītu ziņojums 1608. g.

1671. g. vizitācijā Rūjienā konstatē, ka uz kapiem Bērtuļa nakti divas sievas mērijušas.

Buramvārdi.

Klade ar buramvārdiem no Rūjienas Izstāžu zāles. Autore M. Rumba Rakstīti vecā ortogrāfijā 1904. gadā, 25. jūnijā, Jelgavā, piem, "peeseeschana" – piesiešana. Kladē 129 gadījumi. No tiem izņemta daļa.

un tā Dēla un svēta gara Nem apakš viņa labās kājas zemes un svied viņam acis Tad viņš aizies no šejienes. AMEN

Zaģļu piesiešana

Tā svētā Marija iekš Jēzus Kristus dārza tur viņa sauca trīs svētus eņģelus: pirmais dziedātājs Pēteris, otrs dziedātājs Raiāls, trešais Gabriels. Pēteris saka es redzu nākam trīs zaģļus tie grib zagt .Pēteris saka ker viņus ciet Dieva pirkstiem Raiāls saka sanem viņus cietām ķēdēm un bāz viņus cietumā un ar Dieva stiprumu ka viņiem būs palikt ka zaidielas stūra stabiem un viņa atslēgām kā jau svētā Tēva vārdā un ne tālāki iet ka viņiem vajaga visas zvaigznes paspruktīt Debesīs skaitīt un vēl tālāki iet es lūdzu iekš tā vārda Dieva tā Tēva Dieva tā Dēla Dieva tā svēta gara Amen deviņ reizes Amen

Atlaišanas vārdi

Abamaba abataba Abamaba aba āabrat Aba aba lamaaba tēvs apžēlojies' trīs' rinkī jāiet viņam Krist rokas vajag sist

Zagļu vārdi

Pēteri Pēteri Pēteri nem no, Dieva tā vārda ka visi zagli un zagles tie kas man to manēju vai no manas barības grib zagti tad viņi no Dieva tā Tēva tā zagli no Dieva tā svēta gara sieti būs tie trīs caur un caur un būs tam stāvēt kā kokam un skatīties ka stulbam Vaļaga tam pa priekšu visas zvaigznes kas pie debesīm skaitīt kas tur stāv un ne iet kamēr es viņam ar savām acīm ne redzu un ar savu mēli valla valla saku iekš tā vārda Dieva tā Tēva Dieva ...

Zagļu atlaišana

Aizej iekš velna zemes Aizej iekš velna rokām Aizej iekš velna vārda Lieku apstāties iekš tā vārda ... Amen

Zagļu piesiešana

Kad Marija Jēzu dzemdēja sauca savas sāpes trīs reizas: Pēteri sien Pēteri sien Pēteri sien. Lai viņi stāv kā auni lai viņi stāv kā bluki lai viņi piekalas uz savām pēdām pie slepeni nemtām mantām tad lai skatas tie uz augšu skaita tās zvaigznes pie debesīm tos smilkšu graudus pie zemes tās lapas uz kokiem. Amen uz to palīdz Dievs Tēvs... Trīs reizas jāskaita noliktai mantai apkārt ejot

Zagļu atlaišana

Ko stāvi tu iekš Pētera saitēm sasiets ej tūdal projām šinī stundā un glābjies jo projām šinī stundā un glābies jo projām no tādiem launiem darbiem citādi tu kritīsi iekš velna rikles iekš tikla iekš elles cellā iekš tā vārda Amen

Zagļu piesiešana

Priekš vakara pēc saules noiešanas teici šādus vārdus Jūs zagli es zvērēju jums ka jums vajaga klausīt ka Kristus savu Tēvu paklausīja līdz krus-tam Jums vajaga stāvēt pie manīm un ne no manām acīm iet Iekš tā vārda svētās trejādības es pavēlu jums pie tā spēcīga Dieva un tā cilvēka palikšanas ka jūs no manām acīm ne ietu

Zagļu atlaišana

Ak cilvēks kad es vai uzskata tās trīs asiņu lāses manu es to atkal tā viena no tavas mēles tā treša no tavas sirds spēka ar to tev atņemu es tevī visus spēkus tu esi valā caur manu roku izej ārā no šā riņķa to es skaitu visiem zagļiem un zaglēm par atgriešanu Iekš tā vārda Dieva tā Tēva spēka bēgot. Amen

Zagļu piesiešana

Ja gribi lai mirušā gars zagli notur, tad jāizmēra

kāds mirona cilvēks un jāgriez tikpat garš koks jeb spiekis, cik garš mironis, tad pēc saules noiešanas jāiet ap savu mantu jeb druidi apkārt un jāvelk minētais koks sev no pakalas līdz to vietu nonācis no kuras sācis iet, iespraud koku zemē un saki tam, ka šie zagli būs palikti uz vietas kā šim mirona kokam iekš tā vārda ... Amen

Zagļu atlaišana

Tad jāiet priekš saules lekšanas jāizrauj tas koks un jāsit zaglim atmuguriski pa gurniem un jāsaka : Ej projām tu launa darītājs. Kad zagli priekš saules lekšanas neatlaiž, tad tas paliek ar aptumšotu vaigu kā mironis uz visu mūžu. Koku var paglabāt klētī vai istabai aiz griestiem.

Lai zaglis atpakaļ nāktu

Nem vienu adatu ar kuru priekš mirona kas šūts un liek to apakš sliedī par kuru zaglis pāri gājis šos vārdus teikdams: Zagli, lai tava sirds dur un deg kā šī adata tik ilgi, kamēr tu man atpakaļ atnesīs' to, ko tu man nozadzis iekš tā vārda trīs reizes Amen.

Lai zaglis zagtu mantu atpakaļ nestu, nem ceturtdienas vakaru pēc saules noiešanas vienu ratā rumbu, aizspundē abus galus cieti ar pilāga killiem, nes to uz tādu vietu, kur ūdens verd un iekšā mezdams saki . Bet uz mājām iedams neva-jag atpakaļ skatīties, lai zādzības varētu atpakaļ dabūt, nem vienu vistas olu, kas tikai kā dēta un aptin ar zaļa zīda pavedienu. Liec to olu sprukstēs un saki : Uz to zagļa vārdu es šo olu ielieku un lai viņš stāv tamēr kamēr iznikst.

Lai zagtu zirgu atpakaļ dabūtu, ņem pirms 24 stundas pagājušas, vienas sūdu dakšas un dur tanī vietā, kur tas zirgs stāvējis un saki : Duru es nu tevi un iekš tā lopa vārda lūdzu es tevi : Tev vajaga atpakaļ griezties no tā zagļa rokām. Esi zīglis kā vējš, kā putnis gaisā, tā kā zivs iekš ūdens, kā saule jeb mēnesis pie debess, kā rasa par tām pukēm, vajaga tevi kārtīgi un ātri atpakaļ iekš tava stallā iekšā nākt. Tas tev ir par riebsanu skaitīt iekš tā vārda ...

Zagļu piesiešana

Kad tas Kungs Kristus bija dzimis no jumpravas Marijas, tad bija zagļu un slepkavas daudz. Tiem bija jābēg iekš tā vārda Dieva tā Tēva tā Dēla tā cienīga Svētā gara tas Engēls Gabriels tā sludināja ar savu spēku sacīdams: tev būs stāvēt kā vienam kokam es piezvērēju ka vienam tam iekš tā vārda + Dieva tā Tēva tā Dēla + un tā svēta gara tev būs šeitā stāvēt ka vien es tev pavēlēšu atstāties.

67
Pēteris sava sākums

+ Stulo + mago +
+ Stulo + mago +
+ Gualo + guf +

Domax pax fewis - un sibi seu nexad nefakpes

A. B. R. A. C. et J. et B. R. et.
B. R. et. C. et. J. et B. R. et.
R. et. C. et. J. et B. R. et.
C. et. J. et. B. R. et.
C. et. J. et. B. R. et. 5
et J. et B. R. et.
J. et B. R. et.
B. R. et.
B. R. et.
R. et.
A.
Kaxpfi fukos burkas. us stawi gabulem napikim to visiem
fucied ceefeh daktlin Pēteris un sibi un do oklam 9 upfem
pato faw ap navatu un naud tas daktlin ir maktganzis,
And fucied ori do oklam ceefeh Pēteris un sibi un do oklam.

Zagļu atlaisana

Trīs reizas sit ar roku vai ar spieki. Es trev pavēlu un šeitān atstāšanu turēt iekš tā vārda Dieva tā Tēva tā Dēla un Dieva tā svēta gara Amen.

Zagļu noturēšana

Mūsu Dieva Māte gāja par zemi viņai bija savs bērniņš Jēzus pie rokas tad nāca trīs zagli un gribēja zagt viņai bērniņu.

Pēteri sien, Pēteri sien Pēteris – atrunāju es esu sējis iekš dzelžu stīpām iekš Dieva rokām tev būs stāvēt kā viens koks un stāvēt kā viens blukis un būs skaitīt visas zvaigznes, kas pie debesīm iraid šeitān tā būs stāvēt un ne tālāk iet tev būs stāvēt kā viens koks un būs stāvēt kā viens blukis un būs skaitīt visus akmiņus, kas virs zemes ir. Še tam tā būs stāvēt un ne tālāk iet, tev būs kā viens koks un stāvēt kā viens blukis un būs skaitīt visus kokus kas virs zemes iraid. Šeitān tev būs stāvēt ne tālāk

iet kamēr es nākšu un ar savu roku un mēli atlaiđišu iekš tā vārda Dieva tā Tēva Dieva tā Dēla un Dieva tā cienīga svēta gara Amen.

Zaģļu atlaišana

Zaģli, ko ņe stāvi apcietināts, ej no savām saitēm iekš Dieva rokām iekš Dieva tā Tēva tā Dēla tā cienīga svēta gara Amen. Piegrūd viņam ar savu roku tad viņš no saviem valģiem tiks projām.

Rozes apturēšana

Četras rozes izceļas no jūras – pirmā zila, otra melna, trešā sarkana, ceturtā tērauda. Kur es viņas likšu. Trejdeviņos eņģeļu spēkos tur skrien nakts eņģeļi Tie tevi pērs tie tevi ņaustīs un tu izdilsti sakaltīsī kā purva niedre izdēdēsī kā vecs mironis. Amen 9 reizes. Dievs augstais – stāvi Tu pats man klāt trīs reizas – teicami.

Rozes apturēšana

Šās rozes izceļas no jūras. Pirmā – smadzeņu, otra – zobu dikslas, ceturtā – kaula, piektā – tērauda, sestā – melnā. Kur es viņas likšu trejdeviņu eņģeļu vārdā stāvēs tur skrien viņa nakts eņģeļi tie tevi pērs tie tevi ņautīs un tad izdilsti kā purva niedra izdēdi kā vecais mironis – iekš tā Dieva vārda, tā Tēva tā Dēla un iekš tā cienīga svēta gara Amen 9 reiz. Dievs augstais, stāvi tu pats man klātu, trīs reizes jāskaita cauri.

Šie vārdi skaitāmi, kas vārdus zinās, vai kam vēja bulta, vai arī kas caur nelabu garu sagrābts. Jēzus Kristus savu Tēvu trīs lāģi ar vaigu pie zemes krisdams, lūdza. Tā darīt es lūdzu no sirds dībina. Jēzus vārdā bēdz nost no manim Dieva launais sātans es tevi nodzenu ar trejdeviņu debesu eņģeļiem ar trejdeviņiem Jēzus meža eņģeļiem tiem lāča ar trejdeviņiem Pavēļu kokiem izdzēst kā vecs mēnesis, sakalst kā purva niedrei, izdēdēt kā vecam mironim. Amen deviņas reizes teicams.

Mandeles vārdi

Es Jēzus vārdā lūdzos – debess Tēvs – visas mandeles saisti pie staba piesien visādas mandeles – lai tās izdilst kā vecs mēnesis – sakalsti kā purva niedra kā vecais mironis – Amen deviņas reizes Dievs augstais stāvi tu pats man klātu un svēti tu mani.

Rozes un plusas vārdi

Jēzus gāja pa jūru 3 plusās – Jēzus sita ar savu zizli. Vidējā plusa izzuda, tās divas lai paliek. Dievs es tev lūdzis iekš tā vārda Dieva tā Tēva tā Dēla un tā svētā gara. Amen 3 reizes.

Smadzeņu roze

Sešas rozes no jūras izceļas. Pirmā smadzeņu, otrā zobu, trešā dzikslu, ceturtā kaulu, piektā tērauda, sestā mella. kur es viņas likšu, es viņas likšu trijdeviņos eņģeļu vārtu stabos. Tur skrien viņa eņģeļi tie tevi pērs tie tevi ņaustīs. Izdilsti kā vecs mēnesis. sakalsti kā purva niedre. Izdēdi kā vecs mironis – Amen deviņas reizes.

Rožu vārdi

Jēzus gāja pa vienu arumu un nesa vienu rozi iekš savas rokas – tas pirmais nozuda, tas otrais sadega, tas trešais nogāja, tas ceturtais nebūs pieķerties pie ne kādas cilvēku smadzeņu ne roku kāju galvas – krūtīs jeb citos locekļos – tik visas rozes tik balta sarkana, melna, zila, zaļa, dzeltena tā ūdens roze un visas rozes – čūsku roze kaulu un lapu roze kā viņas nosaucam būs noiet un nekad neatgriezties – iekš tā vārda Dieva tā Tēva Dieva tā Dēla un tā svēta gara Amen 3 reizas jāsakā.

Rožu vārdi

Svētas ir vātis, svētas ir tās dienas, kur šī piesitas – svētīts ir tas vīrs – kas visas vātis un slimībās palīdzēt un dziedēt var to es saku visiem, kas slimi ir atgriezties iekš tā vārda Dieva tā Tēva tā Dēla un tā svēta gara Amen.

Priekš rozēm

Nāciet visas viņa vietā trijdeviņas rožu mātes ...Mūsu kungs Jēzus – Dieva Dēla Jēzus Kristus nāk pār jūru trīs rožu ziedi rokā. Viens zils, otrs sarkanas, trešais balts iekš tā vārda Dieva tā Tēva tā Dēla un tā svēta gara. Amen.

Rožu vārdi

Jēzus Kristus iet pa jūru četras rozes rokā no jūras izceļas četras rozes – viena mellzila, otra melna, trešā sarkana, ceturtā tērauda. Kur es viņas likšu? Es viņas likšu trejdeviņu eņģeļu spēkos – lai viņi notura tie tevi pērs, tie tevi ņautīs zila izdilsti kā vecs mironis Dievs augstais stāvi tu pats man klātu ar vienu 9 reizes. Amen.

Rožu vārdi

Uzliec uz zilu papīriņu melnsas villas slīpšķinus, uzkasi krītu, saliec rokas un noliecies uz pusi šos vārdus : Sieva sēd kalnā deviņas rozes rokā. sestās košas, trīs novītušas. Sieva slikt jūrā, noslikt ar visām. 2) Rožu sieva iet pa ceļu rožu kule mugurā viņai tās rozes man tā veselība. Tas cilvēks lai paliek kā bijis.

3) Trejdeviņas jūras ūdeni, trejdeviņi jūras akmiņi. Dievs Tēvs kam izpluka izspārdi šo svētu

rozi šo svētu vainu no vārda, miesām no viņa kauliem Trīs reizas teicami.

4) Sešas rozes no jūras izceļas: viena smadzeņu, otra zobu, treša dzelzu, cetorta tērauda, piektā kaulu, sestā melna. Kur es viņas likšu? Trejdeviņos Engēla spēkos tur sāk iekš viņas. Nāk Engēli tie tevi pērs un tie tevi šautīs izdilsti kā vecs mēnesis, sakalsti kā purva niedra un izdēdi kā vecs mironis iekš tā vārda. Trejdeviņi Amen.

5) Jēzus gāja pa uguni, nesa trīs rozes rokā. Tā viena sprāga, tā otra zuda, tā trešā mira tā tev un ar rozei jāzūd iekš tā vārda ...

Priekš rozēm

Jēzus gāja jūrā savā laivā un nesa trīs rozes, turēdams savā labā rokā. Tā bailu roze izzūd apakš manas rokas + Dieva iekš manas rozes vārda Dieva tā Teva + Dieva tā Dēla + Dieva tā svēta gara Amen 5 reizas jārūnā.

Medus vārdi

Trīs kamēli no rīta no augsta kalna pāri viens sarkans, otrs melns, trešais balts krīt rīt gan es jūs satikšu papriekš to sarkano tad to melno un tad to balto. Trīs reizas teicami Tēvs mūsu III dzemdēšanas vārdi

Priekš bitēm

Jēzus Kristus savu Tēvu trīs lāgi uz vaiga pie zemes. krīdams tā arī es lūdzu no sirds dibina bitīt nāc dārziņā šē

Vēder vārdi.

Trīs kamēli no rītiem no augsta kalna pāri viens sarkans, otrs melns, trešais balts krīt rīt gan es jūs satikšu. Papriekšu to sarkano, tad to melno un tad to balto. Trīs reizas teicami Tēvs mūsu .

Priekš bitēm

Jēzus Kristus savu Tēvu lūdz trīs lāgi uz vaiga pie zemes krīdams. Tā arī es lūdzu no sirds dibina bitīt nāc dārziņā šē ar ziediem iedzīvo bišu Māte bišu māte, nāc manā dārziņā. Šē ir gulte izdusies mīkstos spilvenīnos, izdusies. Amen Dievs augstais turpat manā dārziņā.

Mēneša sērga

Tira tira šī Pētera miesa tira tira šī Pētera dvaša netira diena netiri engēli šo mēnes sērdzību pārsviež pār vara sētu. Nu Pērkons nosviež izdilst kā vecs mēnesis, sakalsti kā purva niedra, izdēdi kā vecs mironis. Amen deviņas reizas. Dievs augstais stāvi tu pats man klātu +

Plusas vārdi

Mūc mūc plusiņa, es tevi dzišos es tevi

panākšu es tevi noķeršu es tevi sitišu es tevi šautišu es tevi raustišu dzelzu ecēšām celies plusa celies plusa es tevi glābšu ledus plusa es tevi glābšu augstā plusa es tevi glābšu karstā plusa es tevi glābšu dūrēja plusa skrēja plusa lādētāja plusa es tevi glābšu es tevi izvazāšu caur deviņām gutām caur deviņām durvīm caur deviņām papuvēm es tevi vazāšu caur deviņām atmatām es tevi piesiešu pie čikstošas apses. Tur tu guli tur tu pūsti tur tu čiksti tur tu vairs tā cilvēka veselību nemaitāsi Dieva māte mana māte Jēzus māte tās visas trīs iet pa visu pasauli nelaimes glābdamas un ārstēdamas dzirksti vai krampi vai plusi tās trīs iznīka Dieva māte tā stiprā ārstē tā mani paglābj Dieva Māte iet pa jūru labā rokā zelta krustu vicinādama jūra sit melnus akmeņus tur viņa (vārda) trejdeviņas nelaimes. Raugu raugu ko es raugu. Es priekš vārda plusi raugu. Es plusu ar bulti bultēšu ar bērza vici vicēšu. Nu palīdz Dievs Tēvs ... to plusi Kungs Jēzus Kristus to nelaimi atņem

Priekš galvas sāpēm

Uz mūsu Kunga Kristus galvu zied trīs rozes tā pirmā viņas jaunība, otrā viņas tikum, tā trešā viņas gribēšana. Galvas sāpes paliec klusu iekš tā vārda tās visu svētākās trīs vienības tā Tēva . Amen Amen.

Pret vēja bultu

Palīdz nu tu žēlīgais Dievs un Tēvs tos mēmus garus kapāt un glābt. Ap viņiem dauzas tumšas naktis un gaišas dienas tie nešķīstie velni un gari, tie velna kalpi, kas viņiem nodevušies. Palīdz nu tu žēlīgais Dievs un Tēvs. Tās asinis uzspirdzinās un tās vēja bultes un raganas un asins lāses izgaiņās un to kā gaisa skrejus. Amen

Galerija merija kā tu par asins jūru un par 9 jūrām cauri gājusi kad no tā tapa kā tīrais avota ūdens. Šeit laicīgi un tur mūžīgi bez atpūšanās jāsaka deviņas reizas. Pēc trim reizām amen, pēc sešām reizām amen. Pēc deviņām reizām 3 amen.

Priekš zobu sāpēm

Uguns plusa zobu tārps – melnus, baltus rūsenus – visas plusas Jēzus spēka Jēzus vārdā es atņemu tās sāpes (vārdā) izdilsti tu starp kā vecs mēnesis, sakalsti kā purva niedra un izdilsti kā vecs mironis iekš tā vārda ...

2) Trejdeviņi tārpī (vārdā) zobus – trīs sarkani, trīs balti, trīs melnām galviņām, divi dūra, divi grauza, divi zobus zeltināja, divi rautin rāva smadzentinas ārā Dievs Tēvs ... dod tiem visiem sprāgt, lai (vārdā) dzīvo mierā.

Acu vārdi

Sarkani rati, sarkani zirgi, sarkans kučiers – sarkana pātaga, sarkans suns – pakal tek lai iznīkst ka vecs mēnesis, kā vecs pūpēdis. Šie vārdi trīs reizas – teicami.

2) Ja miezis acī, tad ņem iz rijas un piedarba šķirbām 9 graudus mieža un pabaksti ar katru mieža graudu gar slimo vietu, tad svied graudus ugunī un bēdz ārā, saukdams – ai ai mieži deg! ai, ai mieži deg.

3) Ja gruzis acī tad saki : vilks acī gruzis mežā.

Sāpju vārdi

Liepas koks. Zalkša asinis. tas vairs nesāp. Liepas koks – zalkšu asinis, tas vairs nesāp. Šie vārdi trīs reizes teicami,

2) Piecas priedes piecas egles pieci zelta ozoloni vārtu stabi duru eņģes – tie bij mani sāpju vārdi, kuram devu bijuse lai paliek tup tup tup vecai vīzas, vecai pastalas – kunga bauze, jēra puze tup tup tup.

3) Sāpes visasa – sāpes dilstat kā vecs mēnesis, sakalsti kā purva niedra, izdēdi kā vecs mirons. Šie vārdi deviņas reizes teicami.

4) Amen Dievs augstais stāvi tu pats klātu iekš tā vārda ... Amen + kauls tev nebūs tūkt kauls, tev nebūs pūt un tai sāpēm būs pazust iekš tā vārda tā krusta kalta Dieva jūra Amen.

5) Tā Kunga svētās piecas vates lai dziedē tās sāpes šīnī stundā vesels iekš tā vārda ... Mūsu Kungs Jēzus Kristus sīta ar savu zizli to ūdeni ta tu Kungs visas sāpes vari paturēt. Svētais Dievs, svētais Tēvs, svētais trīsvienīgais Dievs amen visas sāpes un vainas svēta tēva un svētie eņģeļi visa debess draudzība svēts svēts atņem visas sāpes Dievs Dievs Kungs Kungs Cēbot Amen Amen Amen.

Priekš ausu sāpēm

Manas ausis, kam mana sirds dzied Dievs esi man nabagam grēciniekam žēlīgs iekš Jēzus Kristus vārda Amen.

Kad cilvēkam karst

Ledus aka ledus grāvi kad ūdens ap sliksni auna galva kaktā vīra ledus smaka apakšā. Silā kapā gul. Rugājā kājas atspērusi. Velle ellē, velle ellē ar visām sāpēm sarkana jumprava brien pa jūru balta nūja rokā.

Pumpuma vārdi

Trejdeviņas sarkanas karītes skrej pa ceļu. Trejdeviņi sarkani zirgi skrej priekšā. Trejdeviņi sarkani kučieri priekšā. Sarkana cepure. Sarkanas drēbes. Sarkana pātaga. Sarkani cimdi. Sarkana

groža. Klatča plikšna šlakstina pumpuma briedumu (tas vārds) no laim slāpe (tas vārds) nelaim slāpe.

2) Pelēkas piecas jumpravas, pelēkas villes ērkulīts ne tam pumpt ne tam sāp netur kas ir raibais dzenis kokā kal ne tur pumpt ne tur sāp ne tur kas ir Dievs Tēvs ...

Tārpa ēdēja vārdi

Edējs saule mēnesis un no vārda to vainu un spožas zvaigznites nākat palīgā. Jāsarauga smalks tabaks ar medu un šie vārdi trīs deviņas reizas teicami.

2) Sarkans tārps ar melnu galvu tur viņš dēd tur viņš leca balts tārps ar sarkanu galvu tur viņš dēd tur viņš lēca trīs reizas sakāmi

3) Jēzus ir dzimis Jēzus ir pazudis Jēzus ir atkal atrasts un dziedē tārpus. Es tev apzvērēju vai tu balts vai sarkans vai melns tu nepiederi pie šīs miesas. Cilvēkam tiekams tas debesu valstība nāks atgriezties ne launa iekš tā vārda...

Dzirkstes vārdi

Kas tev ir gaužam tas man par labu tas kociņš čīkst tā niedra brakš tas jūras ūdins staigā šurp un turp un paliek uz vietas iekš Jēzus vārda Dievs Tēvs un tā svēta Marija Dieva Māte pavēl ka akmīns nosūnojis novervelējies paliek iekš vietas iekš Jēzus vārda Dievs Tēvs...

2) Nem dzīparu, sien ap slimo locekli trīsdeviņus mezglus. Tas kam sien prasa, ko tu sien sejējs atbild dzirksti sien tas kam sien saka sien sien ka nosien... un tā uz katra mezgla. Kad deviņi resgali sasieti, tad trīs reizas nosplaujies un saka trīs dienas veselās ytrīs nevesalās. Bet tam sējējam vajag būt vai pirmajam vai pedējam no savas Mātes uz šādu vīzi var dzirksti ārstēt uz sliksni uzliek roku uz rokas uzliek slotas stupuri un tad to cērt jeb vajaga roku čīkstošās durvīs spaidīt un tur klāt zinami nosplauties.

Simejuma vārdi

Bu lec pār žogu sastop vecas ecēšas sviež uz acīm griežas miesa pie miesas spiežas kauliņš pie kauliņa griežas veselība pie veselības slimība izkrīt uz laika kā vecas ecēšas izbirst.

2) Kauliņš pie kauliņa mikstums pie mikstuma dzikslīņa pie dzikslīņas, sarkans asins krustim jarauj jāsplauj un +++ jātaisa uz slimo vietu. Kauliņš sava ir lecis no savas vietas ej atpakaļ kauliņ savā vietā kur Dievs Tēvs tevi radījis ak Jēzu ak Jēzu es izvelku velku visas sāpes caur ērkšķa krūma caur akmina lai slāpst pumpums lai dziest kartsums es gribu glābt pie pirmās veselības Dievs Tēvs.

Asiņu vārdi

Trīs sarkanās jumpravas dambē asiņu dambi. Rūc pārkonī met zibenus un aizsit un aizšauj asiņu dambi tapu tapu teicams.

2) Trīs sarkanās jumpravas tās sarkanu jūru plikas atklājušas trīs ķieģeli viens sarkans viens melns balts Ne pumpt ne asins tecēt iekš tā vārda...

3) Trīs jumpravas un vīris gāja pa zemi un tās augstu kalnā un viņas turēja trīs asins piles savā labā rokā tā pirmā sacīja asins vārdi tā otra sacīja asins tev vajaga sabiedēt tā trešā sacīja asinīm vajaga nostāties iekš tā vārda.

4) Svēta lieta ir tā vaina. Svēta lieta ir tā diena. Svēta lieta ir tā stunda.

5) Mūsu Kungs stāv uz augsta kalna vienreiz stāv otrreiz stāv trešo reiz stāv iekš tā vārda... vienreiz nāk otrreiz ej vietā trešo reiz nāk un paliec kā bijis. Trīs reizas jāsaka un vainīgo vietu jāspaida.

Asiņu vārdi

Asinains Tēvs, asinaina Mate brien pār asinainu jūru zērt, rok priekš tērauda dambi, tērauda meniķi, sit tērauda krustu priekšā sit tērauda ķilus priekšā bez sāpēm nesāp.

2) Meita sēž jūrā tin sarkanu dzijas kamolu. Asins stāv mierā iekš tā vārda....

Asiņu vārdi

Asinaina jūra venta ledus kalni un kā asins atdarās Amen A, en amen Mūsu Tēvs debesīs u.t.j.p. nedod Dievīn ne pumt ne sapēt ne asinīm tecēt trejdeviņi meteni cirtieni un dūrieni Dievs svētais gars Musu Tēvs debesīs un tā joprojām.

Asins vārdi

Iekš vārda Dieva tā tēva + tā Dela un tā svēta gara caur 12 Kēniņienes melna jūra iekš tumšas bedres Amen ... svēta Marija sedēja balta jūra un turēja iekš rokas adatu ar baltu zīda diegu aizšuj tam spalvas vardu trīs reizas jarunā.

Asins vārdi

Asins mierā Asins mierā Pestītājs kas krustā sist Udens asins tecēja pilnā mierā paliekat asins mierā asins mierā.

Priekš iecirtuma

Tas piecas cirtuma vainas kā Jēzus izārstēja tā sestā no augšienes ka viņa nekūst un nesāp Iekš vārda ...

Drudža vārdi

Jēzus tu gudrais drudzi pie lielās upes tilta

paskaties lejas pusē upei tur piecas sarkanās jumpravas dancoja uz ledus gabaliem tur tu skaties tur tu paliec pazūdi jumpravas skaties tur tu izzūd ledus gabali ir Dievs Tēvs ...

2) Kad drudzis krata vecīti, ja dzrudzis vecīti neatstās, tad vells raus vecīti. To zīmīti vajag ar muguru pret uguni stāvēt, iemet ugunī klusu ciedams un to zīmīti nelasijušam.

3) Nem septiņas maizes garozītes un uzraksti uz katru pa vienai no apakšas rindiņām un apēd pa garozai septiņas dienas katrai pa vienai un tie vārdi ir šie : Abraka. Abrak. Abra. Abra. Aba. Aba. Ab. A.

Asins noturēšana

Asbanavisa Ramina Jekuvada Jācdana Isdara no Marija laski Pilra stabina Boga slava nostimendze no mestum Aurats šinat Aevege sanam šesaremi Trers Farneti našil Amen Amen 22.

Rakstāmi drudža vārdi

abirankal 1+ 1+ 1+ abiranka 1+ 1+ 1+ abeiroma 1+ 1+ 1+ abeiroma 1+ 1+ 1+ abeira 1+ 1+ 1+ abeir 1+ 1+ 1++ 17 + A+ A+ B + aba 1+ ++1++ 1+ A B + 7 U. E. K. aa 1+ 1++ 1++1+ S A B + 7 M. K. S.

DTDDDSAZa

Krampja un klemmes vārdi

Melnis buks Vērša gaļa vāra ledus kūra uguntīn melns vīrs nama stāv grib ar mani raustīties eju uz jūru jūrā divi dzelzu stabi ar tiem tu vari raustīties Dievs tēvs Dievs Dēls ...

2) Kramp akmins kramp akmins Es tevi likšu uz akmeni dzišu trejdeviņos gabalos Dievs Tēvs ...

3) Viens divi tAs pus treša kas miesas dziedī tas lai iznikst tas lai nomirst Sie vārdi deviņas reizas teicami.

4) Ieņemam šinī vietā trīs svētas jumpravas liepas sloti svētais rocīna apuž alūkā to klemi tik miksta lai paliek tā vieta kā liepas slotā svētais Jānis un Pēteris nāz cērt pušam to klemi iekš tā vārda ...

5) kaula lausana asins viršana citā reizā bija mūsu Pestītājs pie krusta slimis tad palika labi un tapa vesels dod šim bērniņam to pirmo labumu un veselību aytdabūt Miļa Māriņa svēta Sieva pārmet svētu krustiņu ar savu labu roku iekš tā vārda Dieva tā Tēva ...

Asins noturēšana

Tie karavīri Jēzu ar šķēpu sānos dūra tam ūdens iztecēja un asins palika iekšā. Kungs Kristus es lūdzos lai tam cilvēkam ūdens iztek un asinis

paliek iekšā tā vārda Dieva tā Tēva tā Dēla un tā cienīga svēta gara Amen..

Vīveles vārdi

Trīs jūdzes priekšā trīs jūdzes pakalā, kas dzimis, bet kas nav dzimis, kas miris, bet nav miris treju vīveļu sāpes pūšam, kas dzīvs, lai mirst + kas dzīvs, lai mirst, kas dzīvs lai mirst.

2) Tas pūtējs lai būtu cik tālu būdams šos vārdus sacīdams kad tik viņš zin slima lopa spalvu tad tik iet uz mājām lops būs vesels. Jāatgriežas uz vakariem un jāsaka it smagi nopūsdamies. Ak Dievs ka pušu rauj četri melni zirgi balto zirgu šie vārdi deviņas reizes teicami un tad apgriezties uz otru pusi, sakāms tam licis glābt. Ej mājās. Zirgs jau vesels. Viņš jau ēd.

3) ecē vīriņ ecē vīriņ trīs jūgti priekšā trīs jūgti pakalā tavam zirgam sien vīveles pušu rautas Dievs Tēvs ... trīs reizas teicami.

4) Melnam lopam būs veselam palikt iekš tā vārda Amen Amen Amen šie vārdi jāsaka deviņas reizes no vietas . Vīram jāpūš ar pliku galvu, saievietam ar apsietu galvu.

Vīveļu vārdi

Vioena balta gove skrien ieks jūras un citas pakal citas baltas čūskas pamati ārā pēc spalvas ir jāpauž reiz Dievs Tēvs Dievs Dēls Dievs svētais gars...

Vīveļu vārdi

Uz krusta sisdams astoneas jūdzes priekšā astoneas jūdzes pakalā kas dzīvs lai mirst sešas jūdzes priekšā sešas jūdzes pakalā kas vidū snauž lai trūkst pušam divi jūdzes priekšā divi jūdzes pakalā kas vidū snauž lai trūkst pušam Mūsu Tēvs debesīs un tā joprojām četras jūdzes pakalā Dievs Tēvs, Dievs Dēls, Dievs svētais gars Amen.

Vīveļa vārdi

TRīs melni vīri trīs melni zirgi trīs jūdzes priekšā pus pērta tas pakalā sarkans tārps lokās galva lai iznikst manas rokas kā rīta salna kā pērmais pupēdis Svētais Jēzus brien pār jūru tērauda niedra rokās trejdeviņas jūdzes priekšā trejdeviņas pakalā vīveles vidū tā ir zirsta tā ir durta tā ir nedzīva nomirusi melnam zirgam.

Liesas vārdi

Tu kungs tas dakteris es tas darbinieks palīdzī man šīnī stundā melnais zirgs deviņas jūdzes šurp deviņas turp. kas dzīvs iekšā lai paliek miris tā ēna kas priekšā lai paliek pakalā iekš tā vārda ...

2) Jēzu nāc palīgā es nelūdzu priekš sevis, bet

priekš to malno lopu trīs asinis liesu gabalu gabalos sarausta. Trīs reizas sakāms.

3) Ak Jeruzaleme tu augstā pilsēta, kur mūsu Kungs Kristus pats svētais Devīnas reizas jāskaita uyz priekšu atpakaļ atpakaļ atpakaļ Kungs stāvi tam lopam Spalva jāpiemin lopam klāt, jo viņam ir liesas kaite kungs es tevi lūdzu, lai viņa paliek klusu iekš tava vārda ...

Mēra vārdi

Sevim priekšā krustu metis esi tā sveicinājama Marijas vīrs tad Dievs ar manim un Dievs tevīm tas svētais gars mums un abiem vien līdz otram ka viņš ne aizskaram.

Priekš trakiem suniem.

S. A. T. O. R.

A. R. E. P. O.

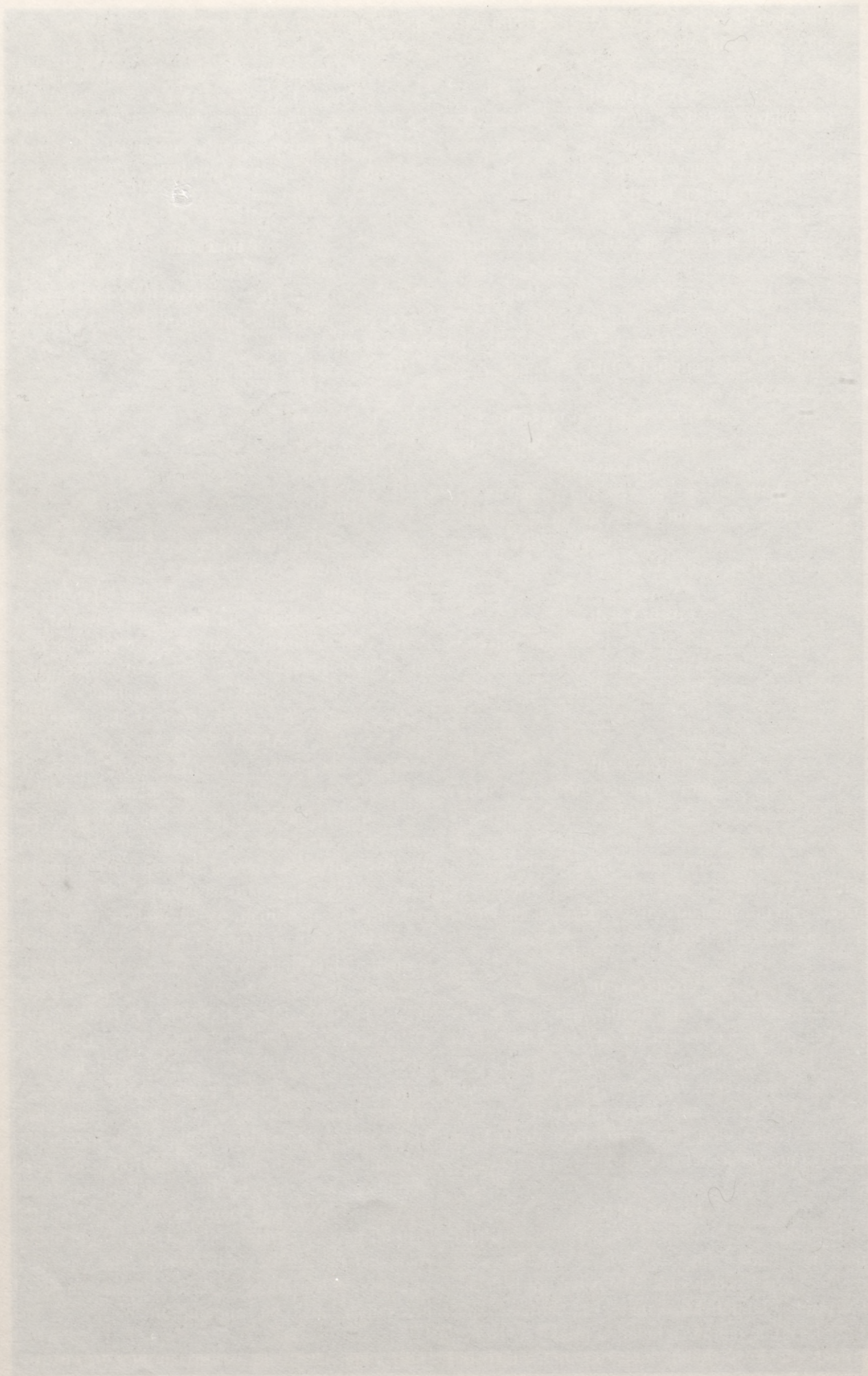
T. E. N. E. T.

O. P. E. R. A.

R. O. T. A. S.

Izpildīta debess grāmata

Grāfs Vilipus no Flanderu zemes – sen turēja vienu sulaini un tas pret savu kungu bij nogrēkojies – un lika viņam caur bendi galvu nocirst, bet velti, viņš nevarēja viņam to galvu nocirst. Kad tas grāfs to redzēja, tad viņš tam sulainim prasīja, kādā vīzē tas var notikt, tad tas sulainis – viņam rādīja šo grāmatu ar tiem bokšābiem : N.5.P.V.N.R. f.f.M.N.U.N.Z.N. kad tas grāfs to redzēja, tad viņš pavēli izsūtīja katram to pie sevis nesat ja kādam stipri asinis tek pa degunu un nevar apturēt, tad jāliek ta grāmata uz deguna, tad tūliņ asinis nostāsies tecēt. kas šo netic, tas lai raksta šos burtus uz viena zobina jeb naža un dur vienu suni jeb kaķi ar to pašu, tad tu nevarēsi viņu nokaut, kas šo grāmatu pie sevim līdz nesa, tas ir glābts no visiem giptīgiem zvēriem, no nešķīstiem gariem un burvjjiem un no ienaidniekiem izglābts. Viņa piecas vātis – N P H V S F F JĒZUS KRUSTUS UN PIECAS VĀTIS, TAD TU VARI DROŠI BŪT KA PAR TEVI KĀDU NEBŪTĪGU SPRIEDUMU DOS N. N. N. N.h. h. M. R. N. C. C. 5. kas šo grāmatu pie sevim klāt, tas ir apskrejots no visiem ienaidniekiem, lūk kas nedara bez Dieva pabija un neviens tevi nevar ievainot ne ar šaujāmām lietām ka flinte, pistole, ne kāds dūriens un arī netiksi no zibins pērkons uguns un ūdens apskādēts, kad viena sieva bērnu dzemdēt grib un nevar dzemdēt, tad dod viņai šo grāmatu rokā, tad tas auglis tūdaļ dzemdēs un viņš būs prieks pasaules laimīgs. kas šo grāmatu pie sevis nes, tam ir labāki kā nauda un imants.

Izmantotā literatūra (folklorā).

- Kārlis Sūniņš. Ādams Alksnis, Rīga, 1964.
Latviešu bērnu folklorā. Sast. Vilma Greble, Rīga, 1973.
Latviešu buramie vārdi, prof. K. Straubergs, Rīga, 1941.
Latviešu pasakas un teikas. Sakārtojis prof. P. Šmits, Rīga, 1937.
Latviešu tautasdziesmas. Izlase 5 sēj., Rīga, 1984.
Latviešu tautas teikas. Izcelšanās teikas, Rīga, 1991.
Latviešu tautas teikas. Vēsturiskās teikas, Rīga, 1988.
Latviešu tautas paražas, prof. K. Straubergs, Rīga, 1944.
Latviešu tautas ticējumi, prof. P. Šmits, Rīga, 1940.
Latvju tautas anekdotes. Sakopojis P. Birkerts, Rīga, 1929.
Latvju tautas dainas. Sakārtojis R. Klaustiņš, Rīga, 1932.
Lauku Dzīve (žurnāls), G. Eniņš, Rīga, 1990. Nr. 2
M. Leinerte, Ezeri deg, Rīga, 1988.
O.Līdeks, Latviešu svētki, K. Strauberga redakcija, Rīga, 1940.
Mīklas, Izlase, Rīga, 1969.
Rūjienas Balss (laikraksts), 1930. g. 17., 24. okt., 1931. g. 11. sept.
Sen to Rīgu daudzina. Folkl. izlase. Sast. A. Ancelāne, Rīga, 1975.
Tautas dziesmas. Papildinājums Kr. Barona Latvju dainām prof. Šmita red., Rīga, 1939.
Valdis Rūja. Bērniņas ličos ievas zied, Rīga, 1973.

Latvian National Library (bibliotēka)

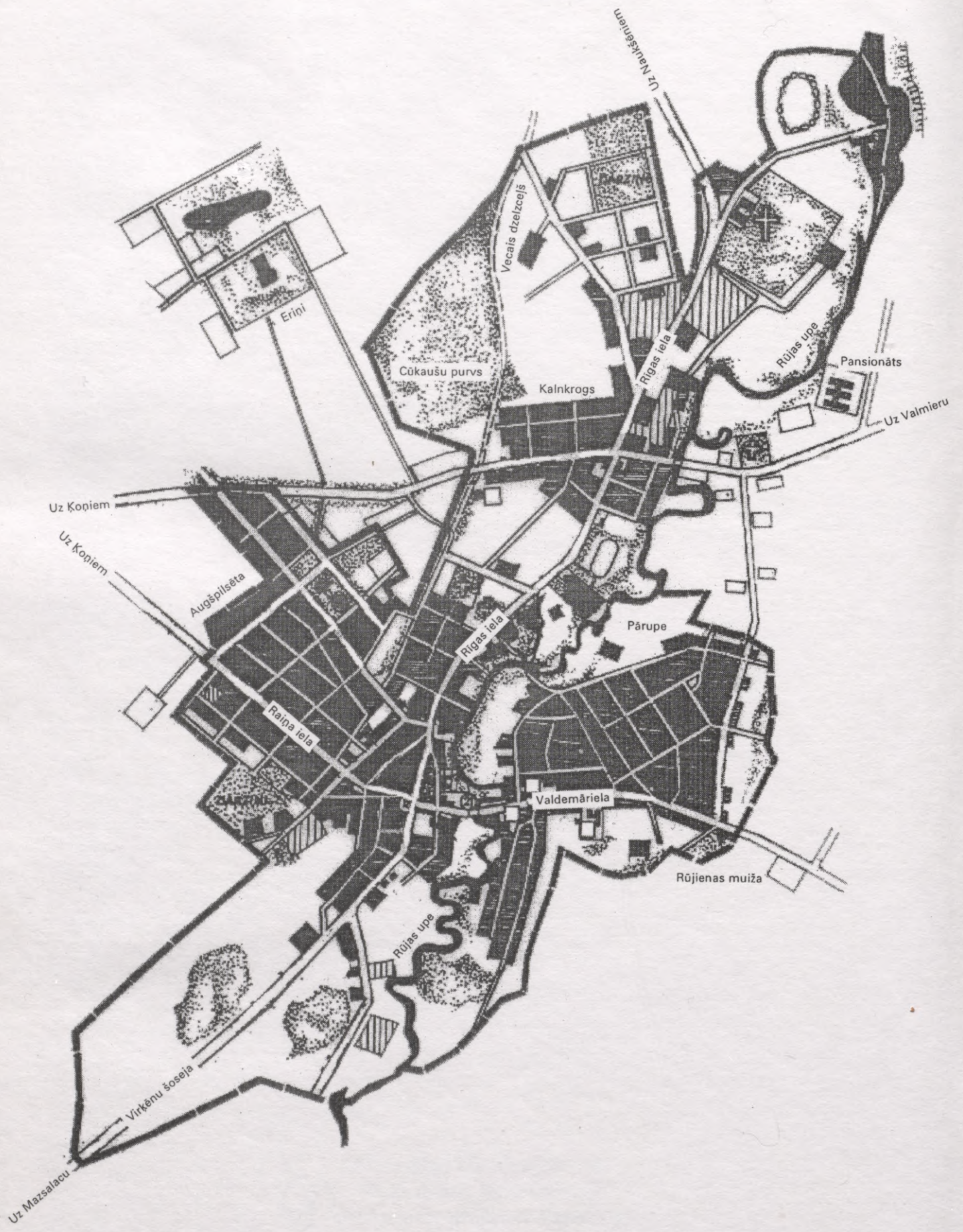
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 1994. gads, Rīga, 1994.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 1995. gads, Rīga, 1995.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 1996. gads, Rīga, 1996.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 1997. gads, Rīga, 1997.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 1998. gads, Rīga, 1998.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 1999. gads, Rīga, 1999.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2000. gads, Rīga, 2000.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2001. gads, Rīga, 2001.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2002. gads, Rīga, 2002.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2003. gads, Rīga, 2003.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2004. gads, Rīga, 2004.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2005. gads, Rīga, 2005.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2006. gads, Rīga, 2006.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2007. gads, Rīga, 2007.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2008. gads, Rīga, 2008.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2009. gads, Rīga, 2009.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2010. gads, Rīga, 2010.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2011. gads, Rīga, 2011.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2012. gads, Rīga, 2012.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2013. gads, Rīga, 2013.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2014. gads, Rīga, 2014.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2015. gads, Rīga, 2015.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2016. gads, Rīga, 2016.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2017. gads, Rīga, 2017.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2018. gads, Rīga, 2018.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2019. gads, Rīga, 2019.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2020. gads, Rīga, 2020.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2021. gads, Rīga, 2021.
Latvian National Library (bibliotēka)
Kopējais katalogs, 2022. gads, Rīga, 2022.

6

3

Maketētājs Nikolajs Dutčuks
Vāks māksl. Jānis Galzons
Salikts p/u «Rūjienas Vēstnesis»
Iespiests Valmieras tipogrāfijā
SIA «LAPA»

OBLIGĀTAIS EKSEMPLĀRS

5-

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0300038153

Jānis Landrāts dzimis 1926. gada 8. februārī Ķoņu pagasta "Unguriņos". Tēvs Brīvības cīņu dalībnieks, jaunsaimnieks.

Jānis beidzis Ķoņu pagasta Ausekļu pamatskolu. No Rūjienas ģimnāzijas 1944. gada vasarā iesaukts vācu armijā. Bijis gūstā, 4 mēnešus dienējis Sarkanajā armijā, gadu atradies filtrācijas nometnēs Harkovā un Rīgā, 2 gadus Rīgas Vagonu rūpniecā nodarbināts par atslēdznieku. 1948. gadā atgriezies mājās. Beidzis vidusskolu, proftehnisko skolu. Strādājis Ķoņu tautas namā, kolhozā, SCO. 1955. – 1977. gadam Rūjienas kultūras nama direktors. Līdz pensijai Rūjienas pienotavas aukstumiekārtu mašīnists. Kopš 1987. gada vāc un apkopo Rūjienas novada vēstures materiālus un novada ievērojamo ļaužu biogrāfijas. Kopā ar citiem atjaunojis "Rūjienas Vēstneša" izdošanu. Kopš 1996. gada ir pašvaldības uzņēmuma "Rūjienas Vēstnesis" direktors.

Sieva Mirdza skolotāja un bērnu dārza audzinātāja, mirusi. Dēls Māris sakarnieks, strādā Mazsalacā. Dēls Ilmārs strādā Rūjienas pienotavā par kompresoristu.

Gunārs Ziema dzimis 1927. gada 31. maijā Valmierā, Strenču skolotāju ģimenē. Tēvs, Jānis Vinters, dzimis Ternejas pagasta "Sikmertos", bijis brīvības cīnītājs ziemeļnieku armijā. Māte - Kārķu pagasta Bošu meita no "Mārām".

1934. gadā vecāki sāk strādāt par skolotājiem Valkā pamatskolā pie Jāņa Cimzes ģimnāzijas. 1940. gadā maina uzvārdu uz "Ziema".

1944. gadā Gunāru no ģimnāzijas iesauc vācu armijā. Viņš nokļūst Vācijā, 1945. gada aprīlī krīt ASV armijas gūstā, kur atrodas līdz 1945. gada jūnijam. Pēc filtrācijas nometnēm, 1947. gadā atgriežas mājās pie vecākiem, kuri strādā Rūjienas 7 – gadīgajā skolā par skolotājiem.

1948. gadā beidz Rūjienas vidusskolu un iestājas Latvijas universitātē Ģeoloģijas, ģeogrāfijas fakultātē. Līdz 1950. gada decembrim studē ģeoloģiju. Tad šo specialitāti likvidē un viņš pāriet uz Bioloģijas fakultāti, ko beidz 1953. gadā augsnes zinību specialitātē. 10 gadus nostrādā Saulaines l/s tehnikumā par augsnes zinību un zemkopības skolotāju. Tur apprecas ar latviešu valodas skolotāju. No 1963. gada līdz 1988. gadam strādā Rūjienā par vidusskolas skolotāju. Kopš 1993. gada strādā "Rūjienas Vēstneša" redakcijā, no 1996. gada – par redaktoru. Grāmatu "Rūjienas novads" veido no 1990. gada.

Dēli Māris, Andris un Juris, beiguši Politehnisko institūtu, strādā Rīgā par inženieriem.